วารสาร

สังคมพัฒนศาสตร์

Journal of Social Science Development

P-ISSN: 2774-0412 ปีที่ 9 ฉบับที่ 3 (มีนาคม 2569)

E-ISSN: Vol.9 No.3 (March 2026)

☯ วัตถุประสงค์

วารสารสังคมพัฒนศาสตร์ เป็นวารสารวิชาการของวัดสนธิ์ (นาสน) ตำบลมะม่วงสองต้น อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการค้นคว้าและนำเสนอองค์ความรู้ทางด้านวิชาการ โดยการเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัยนักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษา ในมิติเพื่อสนับสนุนการศึกษา การสอน การวิจัยในมหาวิทยาลัยสงฆ์รวมถึงคณะสงฆ์ไทย และสถาบันภายนอก รวมทั้งนักวิชาการและผู้สนใจ โดยเน้นสาขาวิชาเกี่ยวกับ การพัฒนาชุมชม การพัฒนาสังคม ศิลปะทั่วไปและมนุษยศาสตร์ ศาสนศึกษา ธุรกิจทั่วไป การจัดการและการบัญชี สังคมศาสตร์ทั่วไป การศึกษา รวมถึงสหวิทยาการ ด้านสังคมศาสตร์และและศาสตร์แห่งการพัฒนา โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลหรือองค์กร ทั้งภายในและภายนอกวัด เปิดรับบทความเฉพาะภาษาไทย ประเภทบทความวิจัย และบทความวิชาการ

บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารสังคมพัฒนศาสตร์จะต้องผ่านการพิจารณา จากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer - reviewed) ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร ทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

วารสารสังคมพัฒนศาสตร์ มีกำหนดออกเผยแพร่ปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน)*

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม	ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์	ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม
ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน	ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม	ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน
ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม	ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม	ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน
ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม	ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน	ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

**มีผลตั้งแต่ ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์ 2568 เป็นต้นไป*

☯ เจ้าของ

วัดสนธิ์(นาสน)

89 หมู่ 5 ตำบลมะม่วงสองต้น อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทร.075-340-043 โทรสาร. 075-340-042 E-mail: suriya.sur@mcu.ac.th

☯ บรรณาธิการบริหาร

นายอนุชิต ปราบพาล
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

☯ หัวหน้ากองบรรณาธิการ

พระณัฐพงษ์ สิริสุวณฺโณ
วัดสนธิ์(นาสน), มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

☯ กองบรรณาธิการ

พระสาโรจน์ ธมฺมสโร,ดร.
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช
ศาสตราจารย์ ดร.ครองชัย หัตถา
นักวิชาการอิสระ
รองศาสตราจารย์ ดร.ประเวศ อินทองปาน
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์ บุญโท
มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น
รองศาสตราจารย์ ฟื้น ดอกบัว
มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิพนธ์ ทิพย์ศรีนิมิต
มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วาสนา แก้วหล้า
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนิศร ยืนยง
มหาวิทยาลัยปทุมธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พีระศิลป์ บุญทอง
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช
ดร.ประนอม การชะนันท์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
ดร.มุกดาวรรณ พลเดช
วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้
ดร.อุทัย เอกสะพัง
มหาวิทยาลัยทักษิณ
ดร.สุชาติพงษ์ ทรงทอง
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2
พ.ต.อ.พิพากษ์ เกียรติกมเลศ
โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

☯ ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ

นายศักดิ์ดา หารเทศ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช
นายอภินันท์ คำหารพล
โรงเรียนนาจานซับสมบูรณ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2

☯ ฝ่ายกฎหมาย

นางสาวจรวยพร เหมรังษี
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

☯ ออกแบบปก

นายวินัย ธีระพิบูลย์วัฒนา

☯ จัดรูปเล่ม

พระบุญญฤทธิ์ ภททฺจารี (ชูราศรี)
วัดสนธิ์(นาสน)

☯ โรงพิมพ์

หจก.กรีนโซน อินเตอร์ 2001
155/2 ถนนปากนคร ตำบลท่าซัก อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000
Tel. 075-466-031 Fax. 075-446-676

บทบรรณาธิการ

วารสารฉบับนี้เป็น**ฉบับที่** 3 ประจำปีพุทธศักราช 2569 เล่มนี้เป็น**ปีที่** 9 ของการปรับปรุงรูปแบบ และประเด็นหลัก เพื่อให้เป็นไปตามเกณฑ์การประเมินคุณภาพวารสารในฐานข้อมูล TCI รองรับการประเมินจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index -TCI) และเพื่อให้คุณภาพของบทความเป็นไปตามเงื่อนไข และกติกาสากล จึงเปิดโอกาสให้นักวิชาการ นักวิจัย นักศึกษา คณาจารย์ ครูอาจารย์ ได้เผยแพร่บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัย ซึ่งกองบรรณาธิการได้ดำเนินการตามกระบวนการเชิงหลักการเผยแพร่บทความตามเกณฑ์สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาทุกประการ

กองบรรณาธิการ**วารสารสังคมพัฒนศาสตร์** ขอขอบคุณท่านผู้เขียน ท่านสมาชิกและท่านผู้อ่านที่ให้ความสนใจและไว้วางใจวารสารของเราเป็นอย่างดีตลอดมา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความที่ได้เลือกสรรมาตีพิมพ์ จักมีประโยชน์ต่อผู้อ่านทุกท่าน บรรณาธิการขอขอบคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาอ่านและแนะนำการปรับแก้บทความวิจัยให้มีคุณภาพทางวิชาการยิ่งขึ้น

สุดท้ายนี้กองบรรณาธิการหวังอย่างยิ่งว่าเนื้อหาในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ ต่อผู้อ่านบ้างตามสมควร หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดียิ่ง

นายอนุชิต ปราบพาล

บรรณาธิการวารสารสังคมพัฒนศาสตร์

สารบัญ

บรรณาธิการ (ก)

บทบรรณาธิการ (ง)

การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ วิชาคณิตศาสตร์ โดยใช้การจัดการเรียนรู้ที่สร้างความรู้ด้วยตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1

THE DEVELOPMENT OF ANALYTICAL THINKING SKILLS IN MATHEMATICS THROUGH CONSTRUCTIVIST LEARNING MANAGEMENT FOR GRADE 3 STUDENTS AT A RAJABHAT UNIVERSITY DEMONSTRATION SCHOOL IN NORTHEASTERN THAILAND

จารุวรรณ ดวงศิริ, ธีรวุฒิ เอกะกุล, วีระศักดิ์ แก่นอ้วน

พลวัตการขับเคลื่อนพลังทางสังคมเพื่อการสืบสาน และสร้างสรรค์ประเพณีท้องถิ่นในลุ่มน้ำตาปี 13

SOCIAL POWER DYNAMICS IN PROMOTING AND REVITALIZING LOCAL TRADITIONS OF THE TAPI RIVER BASIN

พระอธิการสุริยพงษ์ อชิโต (ศรีเทพ)

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการติดตั้งโซล่าร์เซลล์สำหรับที่พักอาศัยในเขตกรุงเทพและปริมณฑล 23

MARKETING MIX FACTORS INFLUENCING RESIDENTIAL SOLAR CELL INSTALLATION DECISIONS IN THE BANGKOK METROPOLITAN REGION

ธวัชชัย ม่วงเจริญสุข, ชิณโสณ์ วิสิฐนิธิกิจา, วัชระ ยี่สุ่นเทศ

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจ ซื้อโทรศัพท์ Oppo ในประเทศไทย 33

MARKETING MIX FACTORS AFFECTING THE PURCHASE DECISION OF OPPO SMARTPHONES IN THAILAND

จินไห่ ลี, ชิณโสณ์ วิสิฐนิธิกิจา, สุทธิกร กิ่งแก้ว

ปัจจัยการบริหารจัดการโครงการที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานในโครงการก่อสร้าง: กรณีศึกษา บริษัท จีระธนา ก่อสร้าง จำกัด 45

PROJECT MANAGEMENT FACTORS INFLUENCING EMPLOYEES' OPERATIONAL EFFICIENCY IN CONSTRUCTION PROJECTS: A CASE STUDY OF JIRATHANA KORSRANG CO., LTD

สุกัญญา คำวันสา, ชิณโสณ์ วิสิฐนิธิกิจา, วัชระ ยี่สุ่นเทศ

การแปลงสภาพสินทรัพย์ในโลกจริง: โทเค็นของภาพวาดและงานศิลปะ 55

TRANSFORMING REAL-WORLD ASSET: TOKENIZATION OF PAINTINGS AND ARTWORK

เศรษฐพงศ์ วัฒนพลาชัยกูร

สารบัญ (ต่อ)

การพัฒนารูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรู้ตามกรอบ ROSES Model โดยใช้กระบวนการ PDCA บูรณาการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพและการวิจัยในชั้นเรียน เพื่อยกระดับสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษา โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ สวนกุหลาบวิทยาลัย ปทุมธานี 65

THE DEVELOPMENT OF AN INSTRUCTIONAL SUPERVISION MODEL BASED ON THE ROSES MODEL USING THE PDCA PROCESS INTEGRATED WITH PROFESSIONAL LEARNING COMMUNITIES AND CLASSROOM ACTION RESEARCH TO ENHANCE TEACHERS' INSTRUCTIONAL COMPETENCY AT NAWAMINTHRACHINUTHIT SUANKULARB WITTAYALAI PATHUMTHANI SCHOOL

กิตติ์ดนัย แจ้งแสงทอง

การพัฒนาจิตนิสัยทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา 76

THE DEVELOPING MATHEMATICAL HABITS OF MIND FOR TEN GRADE STUDENTS USING POLYA'S PROBLEM - SOLVING PROCESS

สุนารี วิเศษโวหาร

ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับสถานะผู้สร้างสรรค์ของผลงานที่สร้างโดยปัญญาประดิษฐ์ในระบบกฎหมายลิขสิทธิ์ไทย 87

LEGAL ISSUES CONCERNING THE AUTHORSHIP STATUS OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE-GENERATED WORKS IN THAI COPYRIGHT SYSTEM

วราภรณ์ อัศวลาภสกุล, โชต อัศวลาภสกุล, วัฒนา คณาวิทยา

การพัฒนาเกมเพื่อการเรียนรู้เรื่องพรรณไม้ โครงการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก 98

DEVELOPMENT OF EDUCATIONAL GAME ON BOTANICAL STUDIES FOR LEARNING PROMOTION PROJECT FOR ENVIRONMENTAL CONSERVATION AND RESTORATION UNDER THE ROYAL INITIATIVE IN MAESOT DISTRICT, TAK PROVINCE

อภินันท์ ธรรมธีระศิษฏ์, นิพิฐพนธ์ ฤๅชา, พิตรพิบูล ตาคำ, วัฒนา สุขเอม, ธวัชชัย นุ่มนวล

"การส่งเสริมสถานศึกษาปลอดภัยทั้งระบบ โดยใช้ PLODPAI MODEL" ไปใช้ในการดำเนินงานด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 110

"PROMOTING A SYSTEM-WIDE SAFE SCHOOL ENVIRONMENT USING THE PLODPAI MODEL" TO BE IMPLEMENTED IN SCHOOL SAFETY OPERATIONS IN SCHOOLS UNDER THE JURISDICTION OF THE NAKHON RATCHASIMA PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 5

สมเกียรติ ชิดไธสง

สารบัญ (ต่อ)

การบริหารการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนแม่น้ำเพชรบุรี สายน้ำประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมภายใต้ชีวิตวิถีใหม่ 122

COMMUNITY TOURISM DEVELOPMENT MANAGEMENT OF PHETCHABURI RIVER, A HISTORICAL AND CULTURAL WATERWAY UNDER THE NEW WAY OF LIFE

มนธนัตถ์ สินทร, เกศรินทร์ คงเหมียน

แนวทางพัฒนาการบริหารกิจกรรมลูกเสือในยุคดิจิทัลของโรงเรียนขยายโอกาส ทางการศึกษา อำเภอพรหมพิราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 136

GUIDELINES FOR DEVELOPING SCOUT ACTIVITY MANAGEMENT IN THE DIGITAL ERA FOR OPPORTUNITY EXPANSION SCHOOLS IN PHROM PHIRAM DISTRICT UNDER PHITSANULOK PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3

ณัธกิจ กองช้าง, ขวัญชัย ขัวนา, พฤฑฒิพล พฤฑฒิกุล

การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนโรงเรียนด่านขุนทด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 149

DEVELOPMENT OF A SCHOOL MANAGEMENT MODEL TO ENHANCE STUDENTS' LIFE AND CAREER SKILLS AT DANKHUNTHOT SCHOOL UNDER NAKHON RATCHASIMA PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 5

เฉลิมยศ พุทธา, สมเกียรติ ชิดไธสง

การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอสัตหีบ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 162

PERSONNEL AFFAIRS MANAGEMENT OF SCHOOL ADMINISTRATORS IN SATTAHIP DISTRICT, UNDER CHONBURI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3

สิตาภา ภูพวก, อัจศรา ประเสริฐสิน

การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการบริหารจัดการศูนย์อพยพจากเหตุการณ์ความไม่สงบตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา พ.ศ.2568 (รอบที่ 1) ในท้องที่อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี 173

PUBLIC PARTICIPATION IN THE MANAGEMENT OF REFUGEE CENTERS FOR THOSE AFFECTED BY THE UNREST ALONG THE THAI-CAMBODIAN BORDER IN 2025 (PHASE 1) IN DET UDOM DISTRICT, UBON RATCHATHANI PROVINCE

พฤหัสบดินทร์ พันธุ์ชัยเพชร, วิษณุ สุมิตสวรรค์

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬาตามความต้องการของนักท่องเที่ยว ในจังหวัดชลบุรี 185

GUIDELINES FOR THE DEVELOPMENT OF SPORTS TOURISM IN CHON BURI PROVINCE BASED ON TOURISTS' NEEDS

สมลักษ์ สุทธิประภา, ปทัญทิญา สิงห์คราม

สารบัญ (ต่อ)

ผลของการใช้เทคนิคสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทางร่วมกับเกม Spot It เพื่อพัฒนาการจดจำคำศัพท์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 198

EFFECTS OF USING THE TOTAL RESPONSE TECHNIQUE WITH THE SPOT IT GAME ON ENGLISH VOCABULARY RETENTION OF GRADE 4 STUDENTS

ศิริรัตน์ พัฒน์ฉิม, พจนาถ ขอประเสริฐ

รูปแบบการบริหารสถานศึกษาวิถีใหม่ด้วยกระบวนการ 5P Strategy เพื่อเสริมสร้างระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของ โรงเรียนบ้านกลาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1 207

A New Paradigm School Administration Model Using the 5P Strategy Process to Strengthen the Internal Quality Assurance System at Ban Klang School under the Songkhla Primary Educational Service Area Office 1

ธราเดช มหปุญญานนท์

พลเมืองเข้มแข็งกับระบบการจัดการภัยพิบัติ ความร่วมมือระหว่างรัฐ อาสาสมัครและประชาชน 218

STRONG CITIZENS WITH DISASTER MANAGEMENT SYSTEM, COOPERATION BETWEEN THE STATE, VOLUNTEERS AND CITIZENS

กรณ์พณัฏฐ์ ชนะชนม์, ทักษ์สรณ์ธัญ กองพิมพ์, สถาวิทย์ จันจุฬา, สุธีญา พรหมมาก, ทชาน์ศิริก์ สุขเกษม

ผลการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมการนำตนเองด้านการเรียนภาษาอังกฤษ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านลำมะโกรก จังหวัดกำแพงเพชร 228

THE EFFECT OF USING A GUIDANCE ACTIVITIES PACKAGE TO PROMOTE SELF-DIRECTED ENGLISH LANGUAGE LEARNING AMONG GRADE 8 STUDENTS AT BAN LAM MAKROK SCHOOL IN KAMPHAENG PHET PROVINCE

ศรัญญา อิสสะอาด, วัลภา สบายยิ่ง

บทบาทการแนะแนวเชิงพุทธ: เพื่อสร้างพลังใจและเป้าหมายชีวิตของผู้เรียน 239

THE ROLE OF BUDDHIST GUIDANCE: BUILDING WILLPOWER AND LIFE GOALS FOR LEARNERS

สายหยุด มีฤกษ์, พระมหามนตรี มนฺตวีโร (เกิดสีทอง), พระตฤณกร ปิยธมฺโม (เมืองมั่งคั่ง), มณฑกานต์ แป้นกลม, พระนพดล อนาลโย (บุญประจักษ์)

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดนตรีของผู้เรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดบ่อมะปริง โดยใช้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการปฏิบัติ ร่วมกับแนวคิดของซูซูกิ 250

THE DEVELOPMENT OF MUSIC LEARNING ACHIEVEMENT OF PRIMARY 4 STUDENTS AT WATBORMAPRING SCHOOL BY USING PRACTICAL-BASED LEARNING MANAGEMENT WITH THE SUZUKI PHILOSOPHY

เบญจมาศ พิกุลทอง, รัชชานนท์ มีเดช, แมน เชื้อบางแก้ว

สารบัญ (ต่อ)

ผลการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการคิดเชิงออกแบบที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่อง การชั่งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 **260**

THE EFFECTS OF DESIGN THINKING-BASED LEARNING MANAGEMENT ON MATHEMATICS LEARNING ACHIEVEMENT IN WEIGHING FOR THIRD-GRADE PRIMARY SCHOOL STUDENTS

กนกวรรณ รักขติวงศ์, ณัฏฐ์รดา ไชยอัครพงศ์

พลวัตภาระงบประมาณกองทุนประกันสังคมและสถานการณ์แรงงานผู้สูงอายุ จังหวัดนนทบุรีในรอบทศวรรษ (พ.ศ. 2558 - 2567) **270**

DYNAMICS OF SOCIAL SECURITY BUDGET BURDEN AND ELDERLY LABOR SITUATION IN NONTHABURI PROVINCE: A DECADE REVIEW (2015-2024)

รชต จุฑาผิว, ลักขณา รุ่งโรจน์

แนวทางยกร่างกฎหมายและพัฒนาระบบการพิจารณาคดีเกี่ยวกับพระสงฆ์ไทย **283**

GUIDELINES FOR DRAFTING LEGISLATION AND DEVELOPING THE ADJUDICATION SYSTEM CONCERNING THAI MONKS

พระครูนิติธรรมบัณฑิต (สุริยา คงคาไหว), พระปราโมทย์ วาทโกวิโท, นรากร ทองแท้, จรัญ ศรีสุข, ชวนะ ทองนุ่น, สมบัติ วงศ์กำแหง, ไตรรงค์ ชัยชนะ

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน **ฌ**

บทความวิจัย

การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ วิชาคณิตศาสตร์ โดยใช้การจัดการเรียนรู้ที่สร้างความรู้ด้วยตนเอง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*

THE DEVELOPMENT OF ANALYTICAL THINKING SKILLS IN MATHEMATICS THROUGH CONSTRUCTIVIST LEARNING MANAGEMENT FOR GRADE 3 STUDENTS AT A RAJABHAT UNIVERSITY DEMONSTRATION SCHOOL IN NORTHEASTERN THAILAND

จารุวรรณ ดวงศิริ*, ธีรวุฒิ เอกะกุล, วีระศักดิ์ แก่นอ้วน
Jaruwan Duangsiri*, Theerawut Akakul, Weerasuk Kanauan
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี อุบลราชธานี ประเทศไทย
Faculty of Education, Ubon Ratchathani Rajabhat University, Ubon Ratchathani, Thailand
*Corresponing author E-mail: Jaruwan.d@ubru.ac.th
*Tel: 097-106-3133

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่สร้างความรู้ด้วยตนเอง ที่ส่งผลต่อทักษะการคิดวิเคราะห์ 2) เพื่อเปรียบเทียบผลก่อนและหลังปฏิบัติการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ โดยใช้การจัดการเรียนรู้ที่สร้างความรู้ด้วยตนเอง วิชาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 66 คน โดยผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือวิจัยที่ใช้ ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเอง โดยมีค่าของผลการประเมินความสอดคล้อง ตั้งแต่ 4.4 - 5 และแบบทดสอบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ เรื่อง เศษส่วน ซึ่งมีผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธี Lovett มีค่าเท่ากับ 0.82 การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยปฏิบัติการตามแนวคิดของ Lewin โดยดำเนินการเป็น 4 วงรอบ (Spiral) ซึ่งแต่ละวงรอบประกอบด้วย การวางแผน การปฏิบัติการ การสังเกต และการสะท้อนผล ทดสอบสมมติฐาน โดย The Wilcoxon signed - rank test ผลการวิจัยพบว่า 1) การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่สร้างความรู้ด้วยตนเอง ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีทักษะการคิดวิเคราะห์ที่ดีขึ้นตามลำดับในแต่ละวงจร สามารถการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ 2) เปรียบเทียบผลการปฏิบัติการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ โดยใช้การจัดการเรียนรู้ที่สร้างความรู้ด้วยตนเอง วิชาคณิตศาสตร์ พบว่า คะแนนหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 14.652 จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 73.26 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ร้อยละ 60 พบว่าคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($Z = -6.748$, $p < .001$)

คำสำคัญ: ทักษะการคิดวิเคราะห์, แนวทางการสร้างองค์ความรู้, คณิตศาสตร์

* Received 1 March 2026; Revised 14 March 2026; Accepted 18 March 2026

Abstract

This study aimed 1) to examine the development of constructivist learning management that enhances analytical thinking skills and 2) to compare students' analytical thinking skills before and after the implementation of constructivist learning management in mathematics. The participants were 66 Grade 3 students from the Demonstration School of Ubon Ratchathani Rajabhat University in the first semester of the 2025 academic year. The sample was selected through multi - stage random sampling. The research instruments included constructivist - based lesson plans and an analytical thinking skills test on the topic of fractions. The lesson plans were evaluated for content validity, with an Index of Item–Objective Congruence ranging from 4.40 to 5.00. The analytical thinking test had a reliability coefficient of 0.82, calculated using Lovett's method. This study employed action research based on Lewin's concept, conducted in four spiral cycles consisting of planning, action, observation, and reflection. The data were analyzed using The Wilcoxon signed - rank test. The findings indicated that constructivist learning management progressively improved students' analytical thinking skills in each cycle and promoted more systematic problem - solving. Furthermore, the post - test mean score was 14.65 out of 20 (73.26%), exceeding the predetermined criterion of 60%. The post - test scores were significantly higher than the pre - test scores at the .05 level ($Z = -6.748$, $p < .001$).

Keywords: Analytical Thinking Skills, Constructivism Approach, Mathematics

บทนำ

ปัจจุบันเทคโนโลยีสารสนเทศ มีบทบาทสำคัญในแทบทุกด้านของชีวิตประจำวัน ทั้งในด้านการสื่อสาร การศึกษา การคำนวณ การวิเคราะห์ข้อมูล รวมไปถึงการทำงานในหลากหลายสาขาอาชีพ เทคโนโลยีที่มีความซับซ้อนนี้ มีหลักการพื้นฐานที่อยู่เบื้องหลังการพัฒนาและการทำงานของระบบก็คือ “คณิตศาสตร์” ซึ่งเป็นวิชาพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเข้าสู่ยุคของปัญญาประดิษฐ์ (AI) พบว่า การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นอีกทักษะที่เป็นที่ต้องการมากที่สุด ความรู้ทางคณิตศาสตร์จึงมีความจำเป็นมากในการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ เพื่อให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและแม่นยำ สามารถช่วยให้การเข้าถึงข้อมูลต่าง ๆ ได้สะดวกสบายยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตามแม้การเข้าถึงข้อมูลสื่อจะทำได้ง่ายและรวดเร็ว จากแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 ได้ระบุว่าความน่าดึงดูดใจของเทคโนโลยี ทำให้เยาวชนไม่กระตือรือร้น ขาดความใฝ่รู้ใฝ่เรียน ไม่เห็นคุณค่าของการเรียนรู้ด้วยตนเอง เนื่องจากเคยชินกับการใช้เทคโนโลยีมาช่วยในการเรียน และขาดการคิดวิเคราะห์รวมถึงการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การคัดกรองข้อมูลต่าง ๆ ก่อให้เกิดปัญหาที่สถานศึกษาเผชิญร่วมกัน นั่นคือ การที่ผู้เรียนใช้เทคโนโลยีที่มากเกินความจำเป็นและขาดการไตร่ตรองส่งผลให้พฤติกรรมในการเรียนรู้ของผู้เรียนเปลี่ยนไป

จากแนวคิดของสหประชาชาติเกี่ยวกับการพลิกโฉมการศึกษาของประเทศไทยมีข้อเสนอเชิงนโยบายต่อ 5 วิธีในการขับเคลื่อนที่จะนำไปสู่ความสำเร็จได้ หนึ่งในนั้นคือ การกำหนดนโยบายของรัฐที่ควรส่งเสริมและพัฒนาเน้นให้เด็กมีทักษะการคิดวิเคราะห์ รู้จักทักษะอาชีพ และวิชาชีพ โดยเฉพาะด้าน Soft skill ควรเน้นด้านทักษะอาชีพ ทักษะการเป็นผู้ประกอบการ และเสริมด้วยด้าน Hard skill ตามความสนใจของผู้เรียน ดังนั้นจึงไม่ควรปฏิเสธการใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการเรียนรู้ แต่ควรให้เด็กรู้เท่าทัน ใช้ให้เกิดประโยชน์ ใช้อย่างมีวิจารณญาณและคิดวิเคราะห์เป็น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2568) ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อการจัดการศึกษาและทิศทางการพัฒนาประเทศอย่างเลี่ยงไม่ได้ ภายใต้กรอบแนวคิดที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พุทธศักราช 2562 โดยในมาตรา 24 ได้ระบุแนวทางการจัดการศึกษาที่เน้นความแตกต่าง

ระหว่างบุคคล โดยให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน เสริมสร้างทักษะการคิด การเผชิญสถานการณ์จริง การประยุกต์ใช้ความรู้ ฝึกให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง โดยมุ่งส่งเสริมผู้เรียนสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562, 2562)

โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งจัดการศึกษาภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาและเสริมสร้างคุณภาพการเรียนรู้ในวิชาคณิตศาสตร์ให้กับนักเรียน การจัดการเรียนรู้มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ด้วยตนเองตามหลักการ Active Learning ซึ่งส่งเสริมให้นักเรียนได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ผ่านโจทย์ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน จากผลการวัดผล NT (National Test) ของโรงเรียนในเครือ อว. พบว่า คะแนนเฉลี่ยของผลการทดสอบยังมีค่าต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการปรับปรุงและพัฒนาเทคนิคการเรียนการสอน โดยเฉพาะในเรื่องของเศษส่วนและการคิดวิเคราะห์ในวิชาคณิตศาสตร์ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2561) ซึ่งเป็นเนื้อหาที่จะต้องอาศัยทักษะในการคิดวิเคราะห์ เพื่อให้เข้าใจขั้นตอนในการปัญหาและจำแนกประเภทของโจทย์แต่ละประเภทรวมถึงองค์ประกอบของโจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด Constructivism ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสามารถในการใช้ทักษะการคิดวิเคราะห์ ในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันได้ ซึ่งการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบ Constructivism Approach มีขั้นตอนการสอนประกอบด้วย 5 ขั้นตอนดังต่อไปนี้คือ ได้แก่ การกระตุ้นความสนใจ เพื่อดึงดูดความสนใจของผู้เรียน, การสำรวจเพื่อให้นักเรียนค้นคว้าหรือทดลอง, การอธิบาย เพื่อสรุปแนวคิดหลัก, การขยายความรู้ เพื่อเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนกับบริบทอื่น และ การประเมินผล เพื่อตรวจสอบและพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

จากสภาพการณ์ดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะเปรียบเทียบผลการปฏิบัติการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ โดยใช้การจัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง วิชาคณิตศาสตร์ก่อนและหลังปฏิบัติการของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานและเป็นแนวทางในการปรับปรุงการ พัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง อันจะเป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอนรายวิชาคณิตศาสตร์ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนทุกคนได้มีส่วนร่วมในชั้นเรียน เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง และมีความสุขในการเรียนรู้ ซึ่งครูผู้สอนมีเป้าหมายสำคัญในการที่จะพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนที่มีประสิทธิภาพที่ดียิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่สร้างความรู้ด้วยตนเอง ที่ส่งผลต่อทักษะการคิดวิเคราะห์วิชาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. เพื่อเปรียบเทียบผลการปฏิบัติการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ โดยใช้การจัดการเรียนรู้ที่สร้างความรู้ด้วยตนเอง วิชาคณิตศาสตร์ก่อนและหลังปฏิบัติการ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยปฏิบัติการตามแนวคิดของ Lewin โดย Kemmis and MCTaggart (ธีรวุฒิ เอกะกุล, 2552) เป็นกระบวนการดำเนินการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยดำเนินการเป็น 4 วงรอบ (Sprat) ซึ่งแต่ละวงรอบประกอบด้วย การวางแผน การปฏิบัติการ การสังเกต และการสะท้อนผล ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นวางแผน ดำเนินการดังต่อไปนี้

1. สำรวจปัญหาการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จากการสังเกต การสัมภาษณ์ สอบถามปัญหา การจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์จากครูผู้สอนและประสบการณ์ในการสอนของผู้วิจัย พร้อมทั้งวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาและหาแนวทางแก้ไข

2. ศึกษาเอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง Constructivism ในรูปแบบวิจัยปฏิบัติการ การสร้างแบบทดสอบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ เพื่อนำหลักการและแนวคิดมาใช้ในการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและกลุ่มเป้าหมาย

3. ศึกษาและสร้างเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล ซึ่งประกอบด้วย

3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองปฏิบัติ ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้โดยการจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง Constructivism จำนวน 4 แผน แผนละ 3 ชั่วโมง ใช้เวลาในการสอนทั้งหมด 12 ชั่วโมง

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่

1. แบบทดสอบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์เรื่อง โจทย์ปัญหาเกี่ยวกับเศษส่วนก่อนเรียนและหลังเรียน
2. แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน
3. แบบทดสอบท้ายวงจรปฏิบัติการ
4. แบบสัมภาษณ์นักเรียนประกอบแบบทดสอบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ก่อนเรียนและหลังเรียน
5. แบบบันทึกผลหลังการจัดการเรียนรู้
6. แบบสังเกตพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้ของครูและแบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นปฏิบัติการ

เป็นการนำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง Constructivism นำไปใช้กับกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งในการวิจัยปฏิบัติการครั้งนี้จะมีลักษณะเป็นวงจร กระทำซ้ำจนกว่าได้ผลการปฏิบัติการตามจุดมุ่งหมาย โดยในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 4 แผน และดำเนินการตามขั้นตอนการวิจัยปฏิบัติการเป็น 4 วงจร และดำเนินการปฏิบัติการเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นสังเกตการณ์

ในขั้นตอนนี้ได้มีการดำเนินการ โดยการสังเกตการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในระหว่างการจัดการเรียนรู้ โดยสังเกตทั้งกระบวนการในการปฏิบัติและผลของการปฏิบัติ โดยใช้เทคนิคการรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. สังเกตและบันทึกเหตุการณ์ในขณะที่กำลังดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้ช่วยวิจัยทำการสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนและพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้ของครูอย่างละเอียด ทั้งที่เป็นพฤติกรรมเชิงบวกและเชิงลบ ซึ่งการสังเกตจะเริ่มสังเกตพฤติกรรมการสอนของครูและการเรียนรู้ของนักเรียนตั้งแต่เริ่มสอน จนกระทั่งจบชั่วโมง และบันทึกเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการ จัดการเรียนรู้ หลังจากจัดกิจกรรมการเรียนรู้เสร็จสิ้นลงในแต่ละครั้ง

2. การสัมภาษณ์ ในการสัมภาษณ์ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการกับนักเรียนรายบุคคล ได้แก่ นักเรียนที่เรียนเก่ง 1 คน นักเรียนที่เรียนปานกลาง 1 คน และนักเรียนที่เรียนอ่อน 1 คน โดยการสัมภาษณ์เมื่อจบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละวงจร

3. การทดสอบ ครูผู้วิจัยทำการทดสอบโดยใช้แบบทดสอบก่อนและหลังปฏิบัติการมีการทดสอบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ และมีการทดสอบในทุก ๆ วงจรปฏิบัติการเมื่อสิ้นสุดวงจรปฏิบัติการในแต่ละวงจร

4. บันทึกผลหลังการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยทำการบันทึกผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้เวลาหลังเลิกเรียนของทุกวันที่จัดการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่กำหนดในทุกวงจรปฏิบัติการ บันทึกเกี่ยวกับพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน พฤติกรรมการจัดการเรียนการสอนของครูและผลการจัดการเรียนรู้ในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้

ขั้นตอนที่ 4 ขั้นสะท้อนผลการปฏิบัติ

เป็นขั้นตอนในการประเมินหรือตรวจสอบกระบวนการ ปัญหาหรือสิ่งที่เป็นข้อจำกัดเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติการโดยใช้ข้อมูลจากการสังเกต การวิเคราะห์ อภิปราย ประเมินร่วมกับคณะทำงาน คือผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยเพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปสู่การปรับปรุงและพัฒนาเพื่อวางแผนการปฏิบัติในวงจรปฏิบัติต่อไป

ประชากรและตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 ของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือสำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม จำนวน 768 คน และตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 66 คน โดยผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi - Stage random Sampling) ร่วมกับการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยสามารถอธิบายขั้นตอนอย่างละเอียดได้ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยกำหนดประชากรเป็นโรงเรียนสาธิตในเครือมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยพิจารณาเฉพาะโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษา จำนวน 9 แห่ง จากนั้นทำการสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling) เพื่อเลือก 1 โรงเรียน จากทั้งหมด ผลปรากฏว่าจากการสุ่มได้เป็นโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

ขั้นตอนที่ 2 เนื่องจากโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี มีนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 2 ห้องเรียน ได้แก่ ป.3/1 และ ป.3/2 จากนั้นผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) โดยพิจารณาจากรายชื่อนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์เรื่อง “เศษส่วน” ต่ำกว่าร้อยละ 60 ตามเกณฑ์ที่โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานีกำหนด ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์

การสร้างเครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การวิจัยในครั้งนี้มีขั้นตอนการสร้างและปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ดังนี้

1. แผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง Constructivism

1.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนโดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง Constructivism และสร้างแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง Constructivism จำนวน 4 แผน ใช้เวลาในการสอนทั้งหมด 12 ชั่วโมง

1.2 นำคะแนนการประเมินความสอดคล้องเกี่ยวกับแผนการจัดการเรียนรู้ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมาหาค่าเฉลี่ย ได้ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.80 โดยใช้เกณฑ์ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2554)

ค่าเฉลี่ย	การแปลผล
4.51 - 5.00	เหมาะสมมากที่สุด
3.51 - 4.50	เหมาะสมมาก
2.51 - 3.50	เหมาะสมปานกลาง

1.51 - 2.50	เหมาะสมน้อย
1.00 - 1.50	เหมาะสมน้อยที่สุด

1.3 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้กับนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4/1 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ซึ่งมีสภาพทั่วไปใกล้เคียงกันกับกลุ่มเป้าหมาย เพื่อหาข้อบกพร่องในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อและเวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรม

1.4 นำแผนการจัดการเรียนรู้ไปใช้จริงกับนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย คือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

มีขั้นตอนในการสร้างปรับปรุงและการหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการปฏิบัติการ ดังนี้

2. แบบทดสอบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ เรื่อง เศษส่วน ก่อนเรียนและหลังเรียน และเป็นแบบทดสอบอิงเกณฑ์ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยสอดคล้องกับเกณฑ์การวัดประเมินผลของทางสถานศึกษาโดยกำหนดเกณฑ์อยู่ที่ร้อยละ 60 ซึ่งจะใช้ทดสอบหลังจากที่กระบวนการเรียนรู้ทั้ง 4 วงจรปฏิบัติการสิ้นสุดลง เพื่อประเมินผลว่านักเรียนมีการพัฒนาในส่วนของทักษะการคิดวิเคราะห์ เรื่อง โจทย์ปัญหาเกี่ยวกับเศษส่วน เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้หรือไม่ แบบทดสอบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ มีขั้นตอนดำเนินการสร้าง ดังนี้

2.1 ศึกษาวิธีการสร้างแบบทดสอบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์เรื่อง โจทย์ปัญหาเกี่ยวกับเศษส่วน จากทฤษฎีและเอกสารที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560) การวัดและประเมินผล เทคนิคในการสร้างแบบทดสอบ และการสร้างแบบทดสอบอิงเกณฑ์

2.2 สร้างแบบทดสอบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์เรื่อง โจทย์ปัญหาเกี่ยวกับเศษส่วน แบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 16 ข้อ และแบบอัตนัยจำนวน 4 ข้อ สำหรับแบบทดสอบแบบอัตนัยจะมีการสร้างเกณฑ์การให้คะแนนในรูปแบบ Rubric Scoring โดยให้ครอบคลุมเนื้อหาตามตารางวิเคราะห์หลักสูตร

2.3 เสนอแบบทดสอบต่อผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องและความแม่นตรงเชิงเนื้อหา นำแบบทดสอบมาวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ผลปรากฏว่าแบบทดสอบในรายข้อมีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 0.6 - 1 แสดงว่าแบบทดสอบมีความเหมาะสมและสามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้

2.4 นำแบบทดสอบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ เรื่อง โจทย์ปัญหาเกี่ยวกับเศษส่วนไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4/1 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม จำนวน 30 คน ที่เรียนอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 เพื่อที่จะนำผลการทดสอบไปคำนวณหา ค่าอำนาจจำแนก (B) แล้วคัดเลือกข้อสอบที่มีค่าอำนาจจำแนก ตั้งแต่ .20 - 1.00 ซึ่งได้ค่าอำนาจจำแนก อยู่ระหว่าง .21 ถึง .79 จำนวน 16 ข้อ และนำแบบทดสอบที่ผ่านการหาค่าอำนาจจำแนก (B) ของแบบทดสอบมาวิเคราะห์หาค่าความน่าเชื่อถือได้ของแบบทดสอบ (Fc) โดยใช้วิธีการของ Lovett พิจารณาค่าความเชื่อถือได้ของแบบทดสอบที่ 0.60 ขึ้นไป โดยค่าความน่าเชื่อถือได้ของแบบทดสอบทั้งฉบับเท่ากับ 0.82

2.5 นำแบบทดสอบที่ผ่านการคำนวณหาค่าคุณภาพของเครื่องมือรายข้อและหาค่าคุณภาพของเครื่องมือทั้งฉบับ เสนอต่อคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ แล้วจัดพิมพ์แบบทดสอบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ฉบับสมบูรณ์ จำนวน 20 ข้อ จากนั้นนำแบบทดสอบฉบับสมบูรณ์ไปใช้กับนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย

3. แบบทดสอบท้ายวงจรปฏิบัติการ เป็นแบบทดสอบอิงเกณฑ์ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยสอดคล้องกับเกณฑ์การวัดประเมินผลของทางสถานศึกษาโดยกำหนดเกณฑ์อยู่ที่ ร้อยละ 60 ซึ่งจะใช้ในการทดสอบหลังจากการจัดการเรียนรู้ในแต่ละวงจรการปฏิบัติการเสร็จสิ้นลง โดยแบบทดสอบท้ายวงจรปฏิบัติการที่ 1 - 4 วงจรละ 1 ชุด ละ 10 ข้อ รวมทั้งหมดจำนวน 4 ชุด ได้แก่ 1) แบบทดสอบท้ายวงจรที่ 1 เรื่อง ความหมายของเศษส่วน

2) แบบทดสอบท้ายวงจรที่ 2 เรื่อง การเปรียบเทียบเศษส่วน 3) แบบทดสอบท้ายวงจรที่ 3 เรื่อง การบวกและการลบเศษส่วน 4) แบบทดสอบท้ายวงจรที่ 4 เรื่อง บทประยุกต์เกี่ยวกับเศษส่วน ซึ่งเป็นแบบทดสอบอัตนัย ซึ่งแบบทดสอบท้ายวงจรปฏิบัติการ มีวิธีในการสร้างเหมือนกับแบบทดสอบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ทุกประการ

4. แบบบันทึกผลหลังการจัดการเรียนรู้ เป็นแบบบันทึกเหตุการณ์ที่ผู้วิจัยสังเกตและบันทึกข้อมูลในขณะทำการจัดการเรียนรู้ในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ โดยมีขั้นตอนในการสร้างและปรับปรุง ดังนี้

4.1 กำหนดกรอบแนวคิดและขอบข่ายพฤติกรรมที่จะบันทึกเพื่อให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ของการวิจัย

4.2 สร้างแบบบันทึกผลหลังการจัดการเรียนรู้

4.3 นำแบบบันทึกผลหลังการจัดการเรียนรู้ที่สร้างและเสนอผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบ พิจารณาและให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงเครื่องมือ

4.4 ปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์แล้วนำไปใช้จริง

การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ โดยใช้การจัดการเรียนรู้ที่สร้างความรู้ด้วยตนเอง วิชาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้กระบวนการวิจัยปฏิบัติการ ซึ่งมีการเก็บรวบรวมข้อมูลในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 โดยเก็บรวมรวบข้อมูลและปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้เป็นระยะ ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูล ดังนี้

1. ทดสอบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ เรื่อง โจทย์ปัญหาเกี่ยวกับเศษส่วน ก่อนการปฏิบัติการ

2. การดำเนินการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้น จำนวน 4 แผนการจัดการเรียนรู้

3. หลังสิ้นสุดการสอนในแต่ละวงจรปฏิบัติการจะมีการประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การสัมภาษณ์นักเรียน รวมทั้งทำแบบทดสอบท้ายวงจรปฏิบัติการในทุก ๆ วงจร เพื่อนำข้อมูลมาสะท้อนผลการปฏิบัติเพื่อปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ในวงจรต่อไป

4. เมื่อสอนครบทั้ง 4 วงจรปฏิบัติการแล้ว ให้นักเรียนทำแบบทดสอบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ เรื่อง เศษส่วน เป็นการทดสอบหลังเรียน

5. ระยะเวลาในการทดลองเริ่มปฏิบัติการในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 ตามวงรอบต่อไปนี้

วงรอบที่ 1 เก็บรวบรวมข้อมูลระหว่าง 2 กรกฎาคม 2568 ถึง 4 กรกฎาคม 2568

วงรอบที่ 2 เก็บรวบรวมข้อมูลระหว่าง 9 กรกฎาคม 2568 ถึง 12 กรกฎาคม 2568

วงรอบที่ 3 เก็บรวบรวมข้อมูลระหว่าง 15 กรกฎาคม 2568 ถึง 19 กรกฎาคม 2568

วงรอบที่ 4 เก็บรวบรวมข้อมูลระหว่าง 22 กรกฎาคม 2568 ถึง 26 กรกฎาคม 2568

การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์ตามลำดับ ดังนี้

ขั้นตอนการหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง

1. ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง โจทย์ปัญหาเกี่ยวกับเศษส่วน หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560) ด้วยการจัดการเรียนรู้ที่สร้างความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism Approach) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน การหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยใช้สูตรดัชนีค่าความสอดคล้อง IOC ระดับ วิเคราะห์ด้วยสถิติค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแบบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ เรื่อง โจทย์ปัญหาเกี่ยวกับเศษส่วน หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560) ด้วยการจัดการเรียนรู้ที่สร้างความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism Approach) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิต

มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน การหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยใช้สูตรดัชนีค่าความสอดคล้อง IOC ระดับ วิเคราะห์ด้วยสถิติค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ค่าความยากง่ายของแบบทดสอบ

ค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบแบบเลือกตอบ

ขั้นตอนการทดสอบสมมติฐาน

วิเคราะห์ผลการทดสอบสมมติฐานของการวิจัยเปรียบเทียบผลการปฏิบัติการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ โดยใช้การจัดการเรียนรู้ที่สร้างความรู้ด้วยตนเอง วิชาคณิตศาสตร์ก่อนและหลังปฏิบัติการ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้ The Wilcoxon signed - rank test

ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ จากการข้อมูลที่ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยทำการสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนและพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้ของครู ข้อมูลจากการสัมภาษณ์นักเรียนและข้อมูลจากการบันทึกผลการจัดการเรียนรู้ของผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์ เพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหา สรุปเป็นความเรียงประกอบกับการให้เหตุผลของข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากการทดสอบสมมติฐาน

ผลการวิจัย

จากการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ โดยใช้การจัดการเรียนรู้ที่สร้างความรู้ด้วยตนเองวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยตามหัวข้อ ดังนี้

1. พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ โดยใช้การจัดการเรียนรู้ที่สร้างความรู้ด้วยตนเอง วิชาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยกระบวนการวิจัยปฏิบัติการ หน่วยการเรียนเรื่อง เศษส่วน ได้ผลการปฏิบัติการมีลักษณะเป็นบันใดเวียน 4 วงจรประกอบด้วย วงจรที่ 1 เรื่องความหมายของเศษส่วน วงจรที่ 2 เรื่อง การเปรียบทเทียบเศษส่วน วงจรที่ 3 เรื่อง การบวกและการลบเศษส่วน และวงจรที่ 4 เรื่อง บทประยุกต์เกี่ยวกับเศษส่วน แต่ละวงจรประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 1 แผนการจัดการเรียนรู้ใน 1 วงจร รวมทั้งสิ้น 4 แผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งในแต่ละวงจรประกอบด้วย ขั้นวางแผน ขั้นปฏิบัติการ ขั้นสังเกตการณ์และชั้นสะท้อนผลการปฏิบัติการ ทักษะการคิดวิเคราะห์ เรื่อง เศษส่วน โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism Approach) เป็นการออกแบบการเรียนรู้ที่ใช้การวัดและประเมินผล แนวคิดหลักที่สำคัญเป็นตัวกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยมีขั้นตอน 3 ขั้นที่มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกัน) ประกอบด้วยขั้นตอนการออกแบบ 3 ขั้นตอน คือ 1) กำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ 2) กำหนดหลักฐานการเรียนรู้ ที่บ่งชี้ว่านักเรียนบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ใช้วิธีวัดและประเมินโดยใช้เครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น 3) วางแผนจัดประสบการณ์การเรียนรู้และออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งเป็นการออกแบบกิจกรรมที่สอดคล้องกับเป้าหมายและหลักฐานการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้มีการวางแผนจัดประสบการณ์การเรียนรู้และออกแบบการเรียนรู้โดยอาศัยตัวชี้วัดที่กำหนดเป็นแนวทาง ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้พบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism Approach) ส่งเสริมให้นักเรียนมีพัฒนาการด้านทักษะการคิดวิเคราะห์ เรื่อง เศษส่วน ที่ดีขึ้นตามลำดับในแต่ละวงจร นักเรียนสามารถอธิบายแนวคิดเกี่ยวกับเศษส่วน เปรียบเทียบ วิเคราะห์ และประยุกต์ใช้ความรู้ได้อย่างมีเหตุผลมากขึ้น มีความสามารถในการแก้ปัญหาและแสดงวิธีคิดอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้บรรลุเป้าหมายการเรียนรู้ที่กำหนดไว้

2. เปรียบเทียบผลการปฏิบัติการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ โดยใช้การจัดการเรียนรู้ที่สร้างความรู้ด้วยตนเอง วิชาคณิตศาสตร์ก่อนและหลังปฏิบัติการ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัย

ราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า คะแนนเฉลี่ยหลังปฏิบัติการสูงกว่าก่อนปฏิบัติการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบความแตกต่างระหว่างคะแนนก่อนเรียนกับคะแนนหลังเรียน จากการทดสอบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ เรื่อง เศษส่วน วิชาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี โดยสถิติ The Wilcoxon signed - rank test

คะแนน	n	$\bar{x}$	$S.D.$	Z	sig
คะแนนก่อนเรียน	66	11.296	4.254	- 6.748	0.000*
คะแนนหลังเรียน	66	14.652	2.527		

*sig < .05

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการทดสอบความแตกต่างของคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยสถิติ The Wilcoxon signed - rank test โดยคะแนนหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 14.652 จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 73.26 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ร้อยละ 60 พบว่าคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($Z = - 6.748$, $p < .001$) แสดงให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้ในวงจรปฏิบัติการทั้ง 4 วงจร ส่งผลให้ผู้เรียนมีพัฒนาการด้านทักษะการคิดวิเคราะห์ เรื่อง เศษส่วน เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

อภิปรายผล

จากผลการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ โดยใช้การจัดการเรียนรู้ที่สร้างความรู้ด้วยตนเอง วิชาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีประเด็น ที่สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังต่อไปนี้

1. การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ โดยใช้การจัดการเรียนรู้ที่สร้างความรู้ด้วยตนเอง วิชาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือพบว่า ผลการวิจัยพบว่า ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยครูผู้สอนมีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวกหรือโค้ชในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เนื้อหาวิชาคณิตศาสตร์ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางให้ผู้เรียนได้ฝึกกระบวนการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะเนื้อหาเรื่องเศษส่วน ซึ่งผู้เรียนต้องวิเคราะห์ลักษณะของโจทย์ สังเกตความเหมือนและความแตกต่างของเศษส่วน รวมถึงการเปรียบเทียบและการแก้โจทย์ปัญหาเกี่ยวกับเศษส่วน ในการจัดกิจกรรม ครูผู้สอนได้ออกแบบสถานการณ์การเรียนรู้ที่มีความเป็นรูปธรรมและเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวันของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถทำความเข้าใจแนวคิดเรื่องเศษส่วนได้ง่ายขึ้น พร้อมทั้งใช้คำถามปลายเปิดเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนคิด วิเคราะห์ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างหลากหลาย ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในเนื้อหาอย่างแท้จริงมากกว่าการท่องจำ ทั้งนี้การใช้สื่อรูปธรรมเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ทำให้ผู้เรียนมีความกล้าแสดงออกและเกิดความสนุกสนานในการเรียนรู้ ซึ่งช่วยให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติและใช้กระบวนการคิดเกี่ยวกับสิ่งที่ตนได้กระทำ (Bonwell, J. A. & Eison, J., 1991); (จิตรลดา จิตรกุล, 2559) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยที่พบว่า การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ช่วยให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 2.88, S.D. = 0.37) (จารุณี วิชาชัย, 2562)

2. ผลการเปรียบเทียบผลการปฏิบัติการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ โดยใช้การจัดการเรียนรู้ที่สร้างความรู้ด้วยตนเอง วิชาคณิตศาสตร์ก่อนและหลังปฏิบัติการ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิต

มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ผลการทดสอบการคิดวิเคราะห์ เรื่อง เศษส่วน หลังปฏิบัติการมีผลคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 14.65 จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 73.26 ของคะแนนเต็ม ผู้เรียนที่มีคะแนนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 60 ของคะแนนเต็ม มีจำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 100 ของจำนวนนผู้เรียนทั้งหมดซึ่งสูงกว่าก่อนปฏิบัติการ แสดงว่าการปฏิบัติการในวงจรปฏิบัติการที่ 1 - 4 บรรลุผลผ่านเกณฑ์ที่ตั้งไว้ คือ ผู้เรียนเรียนไม่ต่ำกว่าร้อยละ 100 ของจำนวนผู้เรียนทั้งหมดที่มีผลคะแนนการทดสอบผ่านเกณฑ์ร้อยละ 60 ของคะแนนเต็ม โดยใช้เกณฑ์ของสถานศึกษาโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่ได้ศึกษาการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการแก้ ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์หลังจากใช้กิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ สามารถช่วยให้นักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์เพิ่มมากขึ้น และส่งผลให้นักเรียนเกิดทักษะในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เนื่องจากทักษะการลบแบบมีการกระจายก็ถือเป็นทักษะในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ (จันทราศิลปะรายะ, 2551) รวมถึงสอดคล้องกับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กลุ่ม ตัวอย่าง เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านตาลอยหนองคัน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 จำนวน 35 คน ผลการศึกษาการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ สำหรับ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนบ้านตาลอยหนองคัน พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อ ส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีประสิทธิภาพ (E,/E,) เท่ากับ 85.56/84.71 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 80/80 นักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์หลังการใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัด กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ยุพิน มูลนิน, 2560)

องค์ความรู้ใหม่

การจัดการเรียนรู้รูปแบบการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism Approach) หมายถึง การจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยมีจุดประสงค์ในการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติหรือสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ไม่ใช่การถ่ายทอดจากครูผู้สอน ผู้เรียนสร้างความรู้ขึ้นด้วยความรู้สึกในโลกของตนเอง และทุก ๆ สิ่งที่พวกเขาเข้ามาสัมผัสโดยสร้างสิ่งแทนความหมายหรือโมเดลจากประสบการณ์ของพวกเขา การสร้างความรู้เป็นกระบวนการธรรมชาติ มีขั้นตอนดังนี้ ขั้นที่ กระตุ้นความสนใจ (Engagement) เป็นขั้นตอนเริ่มต้นที่มุ่งกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนผ่านคำถาม ปัญหาท้าทาย หรือสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตจริง เพื่อให้เกิดแรงบันดาลใจและความอยากรู้อยากเห็น ขั้นที่ 2 การสำรวจ (Exploration) ส่งเสริมให้ผู้เรียนแสวงหาข้อมูลเพิ่มเติมผ่านการอ่าน ทดลอง สืบค้น หรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่น เพื่อให้เกิดความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับแนวคิดหรือปัญหาที่กำลังศึกษา ขั้นที่ 3 การอธิบาย (Explanation) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนลงมือทำหรือทดลองจริงผ่านกิจกรรมที่ช่วยให้เกิดการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง เช่น การแก้ปัญหา การสร้างชิ้นงาน หรือการทำโครงงาน ขั้นที่ 4 การขยายความรู้(Elaboration/Extension) ผู้เรียนวิเคราะห์และสรุปผลจากการเรียนรู้ที่ได้จากการปฏิบัติโดยอาจใช้การบันทึก อภิปราย หรือจัดทำแผนผังความคิดเพื่อช่วยเชื่อมโยงแนวคิดที่ได้เรียนรู้ และขั้นที่ 5 นำเสนอควบคู่การประเมิน (Show and Sharing) ผู้เรียนแบ่งปันความรู้และผลงานของตนเองผ่านการนำเสนอในรูปแบบต่าง ๆ พร้อมทั้งรับความคิดเห็นจากครูและเพื่อน ๆ ร่วมชั้นเรียน

สรุปและข้อเสนอแนะ

การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่สร้างความรู้ด้วยตนเอง ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีทักษะการคิดวิเคราะห์ที่ดีขึ้นตามลำดับในแต่ละวงจร สามารถการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ และ เปรียบเทียบผลการปฏิบัติการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ โดยใช้การจัดการเรียนรู้ที่สร้างความรู้ด้วยตนเอง วิชาคณิตศาสตร์ พบว่า คะแนนหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 14.652 จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 73.26 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ร้อยละ 60 พบว่าคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($Z = -6.748$, $p < .001$) ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ 1.1) การจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism Approach) ครูผู้สอนควรศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560) ให้เข้าใจมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ เลือกวิธีสอน สื่อ และการวัดประเมินผลที่เหมาะสมกับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาได้เต็มศักยภาพ 1.2) การกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ควรพิจารณาจากมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด โดยเน้นความเข้าใจที่คงทนและสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้จริง 1.3) การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ควรสอดคล้องกับเนื้อหาและธรรมชาติของผู้เรียน รวมทั้งกำหนดวิธีการวัดและประเมินผลให้สอดคล้องกับเป้าหมายการเรียนรู้ ครูผู้สอนควรทำความเข้าใจรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการสร้างความรู้ด้วยตนเอง เพื่อให้สามารถวางแผนกิจกรรมที่เหมาะสมและคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน 1.4) กิจกรรมการเรียนรู้ควรเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ใช้สื่อและวิธีการที่หลากหลาย และเชื่อมโยงกับสถานการณ์ในชีวิตประจำวัน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจ มีทักษะการคิดอย่างเป็นระบบ และมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนคณิตศาสตร์ ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป 2.1) ควรศึกษาทักษะทางคณิตศาสตร์ด้านอื่น ๆ และเปรียบเทียบผลการพัฒนา เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น 2.2) ควรศึกษาการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อพัฒนาและส่งเสริมเจตคติที่ดีต่อการเรียนคณิตศาสตร์ให้เหมาะสมกับเนื้อหาและระดับชั้นของผู้เรียน 2.3) ควรขยายการศึกษาการใช้แนวคิดการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองไปยังรายวิชาอื่น ๆ เพื่อศึกษาผลต่อการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในด้านต่าง ๆ ของผู้เรียน

เอกสารอ้างอิง

จันทรา ศิลปะรายะ. (2551). การปฏิบัติการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปี ที่ 2 โรงเรียนชุมชนบ้านไร่สีสุก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอำนาจเจริญ. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

จารุณี วิชาชัย. (2562). การพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1. วารสารเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา, 2(4), 48 - 60.

จิตรลดา จิตรกุล. (2559). การใช้สื่อรูปธรรมเพื่อพัฒนาความเข้าใจในวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนประถมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธีรวุฒิ เอกะกุล. (2552). การวิจัยปฏิบัติการ. (พิมพ์ครั้งที่ 9). อุบลราชธานี: ยงสวัสดิ์อินเตอร์กรุ๊ป.

บุญชม ศรีสะอาด. (2554). การวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: สุรีวิทยาสาส์น.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562. (2562). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 136 ตอน 57 ก หน้าที่ 49 (1 พฤษภาคม 2562).

ยุพิน มูลนิน. (2560). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหา ทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2561). แนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2568). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

Bonwell, J. A. & Eison, J. (1991). Active learning: Creating excitement in the classroom. Washington, DC: The George Washington University, ERIC Clearinghouse on Higher Education.

บทความวิชาการ

พลวัตการขับเคลื่อนพลังทางสังคมเพื่อการสืบสาน และสร้างสรรค์ประเพณีท้องถิ่นในลุ่มน้ำตาปี*

SOCIAL POWER DYNAMICS IN PROMOTING AND REVITALIZING LOCAL TRADITIONS OF THE TAPI RIVER BASIN

พระอธิการสุริยพงษ์ อชิโต (ศรีเทพ)
Phra Athikan Suriyaphong Achito (Sri Thep)
คณะสังคมศาสตร์ สาขาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยเขตนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช ประเทศไทย
Faculty of Social Sciences, Social Development, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat Campus, Nakhon Si Thammarat, Thailand
*Corresponding author E-mail: 6703104003@mcu.ac.th
*Tel: 093-673-8817

บทคัดย่อ

บทความนี้ศึกษากระบวนการขับเคลื่อนพลังทางสังคมเพื่อการสืบสานและสร้างสรรค์ประเพณีท้องถิ่นลุ่มน้ำตาปี ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของสังคมเมืองและกระแสโลกาภิวัตน์ที่ส่งผลให้ประเพณีดั้งเดิมเผชิญกับภาวะวัฒนธรรมประดิษฐ์และการขาดช่วงของคนรุ่นใหม่ ผลทบทวนวรรณกรรม พบว่า การธำรงรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม จำเป็นต้องเปลี่ยนผ่านจากการพึ่งพางบประมาณภาครัฐในลักษณะบนลงล่าง ไปสู่การใช้ “พลังทางสังคม” ซึ่งประกอบด้วยทุนทางสังคมแบบผูกพัน และทุนทางสังคมแบบสะพาน โดยมีกลไกขับเคลื่อนสำคัญ 3 ระดับ คือ ระดับปัจเจกที่เน้นการสร้างจิตสำนึก ระดับกลุ่มและองค์กรที่ใช้บรรทัดฐานทางสังคมกำกับดูแล และระดับเครือข่ายเชิงพื้นที่ที่บูรณาการภาคี “บวร” (บ้าน-วัด-โรงเรียน-ราชการ) พลวัตการขับเคลื่อนในปัจจุบันมีการปรับตัวผ่าน 5 กลุ่มพลังหลัก ได้แก่ ชุมชน ภาครัฐ ภาคประชาสังคม สถาบันศาสนา และภาคเอกชน โดยมีการตีความใหม่ทางวัฒนธรรม เพื่อรักษาสมดุลระหว่างรากเหง้าดั้งเดิมกับนวัตกรรมสมัยใหม่ เพื่อเปลี่ยนทุนวัฒนธรรมให้เป็น “ทุนเพื่อการพัฒนา” ที่สร้างรายได้กลับสู่ชุมชน ซึ่งกระบวนการนี้ยังเผชิญความท้าทายจากความตึงเครียดระหว่างแนวคิดอนุรักษ์ดั้งเดิมกับความสมัยใหม่ รวมถึงความเสี่ยงต่อการสูญเสียความแท้จริงจากการทำให้วัฒนธรรมกลายเป็นสินค้าเพื่อการท่องเที่ยว โดยมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 3 ประการ ได้แก่ 1) การจัดตั้งสภาวัฒนธรรมลุ่มน้ำตาปีภาคประชาชน เพื่อสร้างอำนาจต่อรองและธรรมนูญชุมชน 2) การพัฒนาระบบธนาคารข้อมูลมรดกวัฒนธรรมดิจิทัล เพื่อจัดเก็บภูมิปัญญาด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ และ 3) การยกระดับพื้นที่สู่เขตเศรษฐกิจสร้างสรรค์บนฐานทุนวัฒนธรรม เพื่อเปลี่ยนจากงานประเพณีชั่วคราวให้เป็นวิถีเศรษฐกิจที่พึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนและทรงคุณค่าในสังคมร่วมสมัย

คำสำคัญ: พลังทางสังคม, ทุนทางสังคม, ประเพณีท้องถิ่น, ลุ่มน้ำตาปี, เศรษฐกิจสร้างสรรค์

Abstract

This article examines the processes of mobilizing social power to preserve and revitalize local traditions in the Tapi River Basin. Amidst urbanization and globalization, traditional customs

* Received 19 February 2026; Revised 21 March 2026; Accepted 27 March 2026

face the challenges of "cultural invention" and a generational disconnect. The literature review reveals that sustaining cultural identity requires a transition from top-down reliance on government budgeting toward the mobilization of "social power." This power comprises both bonding and bridging social capital, operating through three key driving mechanisms: the individual level (focusing on consciousness-raising), the group and organizational level (utilizing social norms for governance), and the spatial network level (integrating the "Bovorn" alliance: Home, Temple, School, and Government). Current driving dynamics involve adaptation through five core sectors: community, government, civil society, religious institutions, and the private sector. These groups engage in cultural re-interpretation to balance traditional roots with modern innovation, transforming cultural capital into development-oriented resources that generate income for local communities. However, the process faces challenges from cultural tensions between traditionalism and modernity, as well as the risk of losing authenticity due to the commodification of culture for tourism. The article offers three policy recommendations: 1) the establishment of a People's Tapi River Basin Cultural Council to build bargaining power and community charters; 2) the development of a Digital Cultural Heritage Bank to archive traditional wisdom using modern technology; and 3) the elevation of the area into a Cultural Creative District to transition from temporary events into a self-reliant and valuable cultural economy in contemporary society.
Keywords: Social Power, Social Capital, Local Tradition, Tapi River Basin, Creative Economy

บทนำ

ลุ่มน้ำตาปีมิได้เป็นเพียงระบบนิเวศทางธรรมชาติที่สำคัญที่สุดของภาคใต้ตอนบน แต่ยังทำหน้าที่เป็น “พื้นที่ทางวัฒนธรรม” (Cultural Space) ที่หล่อหลอมวิถีชีวิต ความเชื่อ และจารีตประเพณีของชุมชนมาอย่างยาวนาน สายน้ำสายนี้เป็นพื้นที่กลางในการธำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ร่วมของคนในท้องถิ่น ผ่านประเพณีที่ผูกพันกับสายน้ำอย่างแนบแน่น เช่น ประเพณีชักพระทางน้ำและการแข่งเรือยาว ซึ่งในมิติทางสังคม ประเพณีเหล่านี้มิได้เป็นเพียงความบันเทิง แต่เป็นสัญลักษณ์ของการแสดงความกตัญญูต่อแหล่งน้ำและการสร้างความสามัคคีในหมู่เหล่า (จำเริญ ชูสุวรรณ และประสิทธิ์ พันธวงษ์, 2562)

ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงยุคโลกาภิวัฒน์ ความเจริญทางวัตถุและการขยายตัวของสังคมเมือง (Urbanization) ได้ส่งผลกระทบโดยตรงต่อโครงสร้างสังคมลุ่มน้ำตาปี ประเพณีท้องถิ่นเริ่มเผชิญกับภาวะ “วัฒนธรรมประดิษฐ์” (Invented Tradition) ที่มุ่งเน้นการตอบสนองต่อการท่องเที่ยวเชิงพาณิชย์มากกว่าการสืบสานจิตวิญญาณดั้งเดิม ประกอบกับการเปลี่ยนผ่านวิถีการผลิตจากเกษตรกรรมสู่ภาคอุตสาหกรรม ทำให้คนรุ่นใหม่ขาดความเชื่อมโยงกับมรดกทางวัฒนธรรม นำไปสู่สภาวะความอ่อนแอของทุนทางวัฒนธรรมในระดับฐานราก ซึ่งวิกฤตการณ์ดังกล่าวนำมาซึ่งช่องว่างทางความรู้ที่สำคัญ เนื่องจากการส่งเสริมวัฒนธรรมที่ผ่านมามักพึ่งพากลไกแบบ บนลงล่าง (Top-down) ผ่านงบประมาณและโครงการของภาครัฐเป็นหลัก ภายใต้ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อน Soft Power ที่สามารถสร้างความยั่งยืนได้ โดยใช้ “พลังทางสังคม” (Social Power) ซึ่งประกอบด้วยทุนทางสังคม (Social Capital) และความเข้มแข็งของเครือข่ายภาคประชาชน (Civil Society) (อัชรี กุลบุตร, ภาสกร ดอกจันทร์ และกัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์, 2566) ซึ่งสอดรับกับ นโยบายวัฒนธรรมแห่งชาติ ที่มุ่งเน้นการสร้างความเข้มแข็งให้แก่รากฐานทางวัฒนธรรมของชาติภายใต้การเปลี่ยนแปลงของโลกสมัยใหม่ (กุลธิดา สมศรี, 2567)

ในบริบทลุ่มน้ำตาปี พลังทางสังคมมิได้หมายถึงเพียงการรวมกลุ่มคน แต่คือการขับเคลื่อนผ่าน “ต้นทุนเดิม” ที่มีอยู่ คือความสัมพันธ์เชิงเครือข่ายและความไว้วางใจ (Trust) ทั้งในรูปแบบ Bonding Social Capital

หรือความผูกพันภายในกลุ่ม (Woolcock, M. & Narayan, D. , 2000) เมื่อทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า การศึกษาเกี่ยวกับการอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่นในอดีตมักมุ่งเน้นไปที่การบันทึกประวัติศาสตร์หรือการศึกษาเชิงมานุษยวิทยาที่เน้นการคงสภาพดั้งเดิม (Formalism) ซึ่งมักมองข้ามความพลวัตของโครงสร้างทางสังคมที่เปลี่ยนไปตามบริบทเมือง (Urbanization) นอกจากนี้ การศึกษาเรื่องทุนทางสังคมในการพัฒนาชุมชนส่วนใหญ่มักมุ่งเน้นไปที่มิติทางเศรษฐกิจหรือกลุ่มออมทรัพย์ (อานันท์ กาญจนพันธุ์, 2543) โดยยังมีการศึกษาที่น้อยมากที่เชื่อมโยงระหว่าง “ทุนทางสังคมเชิงลึก” (ความสัมพันธ์เชิงความเชื่อและศรัทธา) เข้ากับการจัดการประเพณีท้องถิ่นในฐานะ “ทุนเพื่อการพัฒนา” ที่เป็นรูปธรรม พลังเหล่านี้เปลี่ยนบทบาทจากการรอคอยความช่วยเหลือมาเป็นการจัดการทรัพยากรร่วมกันเพื่อให้เกิดความยั่งยืน

บทความฉบับนี้จึงมุ่งศึกษา กระบวนการขับเคลื่อนพลังทางสังคมและการจัดการทุนวัฒนธรรมเพื่อความยั่งยืน โดยใช้ พื้นที่ลุ่มน้ำตาปี จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นกรณีศึกษาเชิงพื้นที่ (Area-based) เพื่อวิเคราะห์กลไกความร่วมมือของภาคีเครือข่ายและพลวัตการปรับตัวของประเพณีท้องถิ่นท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมเมือง ผลการศึกษาที่ได้รับจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการ สร้างองค์ความรู้เชิงทฤษฎีด้านการจัดการทางสังคม (Social Management) และเป็นแนวทางเชิงนโยบาย (Policy Guidelines) ในการยกระดับทุนวัฒนธรรมสู่ เศรษฐกิจสร้างสรรค์บนฐานราก เพื่อให้ชุมชนสามารถรักษาอัตลักษณ์ดั้งเดิมควบคู่ไปกับการพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนในบริบทสังคมร่วมสมัย

แนวคิดและทฤษฎีการขับเคลื่อนพลังทางสังคม

ในบริบทของการพัฒนาสังคมร่วมสมัย พลังทางสังคม หมายถึง ขีดความสามารถร่วมของกลุ่มคน เครือข่าย หรือองค์กรภาคประชาสังคม ในการระดมทรัพยากร ทุนทางสังคม และความสัมพันธ์เชิงอำนาจ เพื่อปฏิบัติการ (Action) อย่างมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา ปกป้องสิทธิ หรือขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างและวัฒนธรรม โดยมุ่งเน้นการพึ่งพาตนเองและการสร้างอำนาจต่อรอง (Empowerment) เพื่อผลประโยชน์ส่วนรวม (Putnam, R. D., 2000) ซึ่งมีกรอบแนวคิดหลัก 3 ประการ ได้แก่

1. ทฤษฎีทุนทางสังคม (Social Capital Theory)

ทุนทางสังคม คือ รากฐานความร่วมมือที่ ประกอบด้วย ความไว้วางใจ (Trust) บรรทัดฐาน (Norms) และเครือข่าย (Networks) (Putnam, R. D., 2000) การขับเคลื่อนพื้นที่ลุ่มน้ำตาปีอาศัยการถักทอทุนทางสังคมอย่างเป็นพลวัต ซึ่งจะช่วยสนับสนุนการก่อตัวของโครงสร้างสังคมในลักษณะการเชื่อมโยงเครือข่ายชุมชนให้มีการร่วมมือกัน สร้างความไว้วางใจระหว่างกัน รวมถึงการสร้างบรรทัดฐานของสังคมร่วมกัน เพื่อให้เกิดการกระทำร่วมกัน อย่างเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ซึ่งจะช่วยลดต้นทุนทางธุรกรรมและสร้างอำนาจต่อรองทางวัฒนธรรม ทำให้ชุมชนสามารถขับเคลื่อนประเพณีได้ด้วยตนเองโดยไม่ต้องพึ่งพางบประมาณรัฐเพียงอย่างเดียว

2. แนวคิดการมีส่วนร่วมของสาธารณะ (Public Participation)

การที่ประชาชนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีโอกาสเข้าร่วมในการคิดริเริ่ม การตัดสินใจ การดำเนินการ และการติดตามประเมินผล ในเรื่องที่มีผลกระทบต่อชีวิต ความเป็นอยู่ และชุมชนของตน การขับเคลื่อนประเพณีลุ่มน้ำจำเป็นต้องยกระดับจากการมีส่วนร่วมเพียงในนาม ไปสู่ระดับหุ้นส่วน และการมอบอำนาจ เพื่อให้คนตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำมีอำนาจกำหนดทิศทางวัฒนธรรมตนเอง การสร้างกระบวนการร่วมรับผิดชอบต่อ “ทรัพยากรส่วนรวม” (River Commons) จะก่อให้เกิดความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของ ซึ่งเป็นเกราะป้องกันไม่ให้ประเพณีถูกแปรสภาพเป็นเพียงสินค้าโดยกลุ่มทุนภายนอก (จินตรีร์ เกษมศุข, 2561)

3. แนวคิดวัฒนธรรมชุมชน (Community Culture)

วัฒนธรรมชุมชน เป็นการใช้ภูมิปัญญาและศักยภาพท้องถิ่นเป็นเครื่องมือสร้างความเข้มแข็งเพื่อคานอำนาจทุนนิยม โดยเน้นการพึ่งพาตนเองและการมีส่วนร่วมในระดับหุ้นส่วนที่มอบอำนาจให้ชาวบ้านกำหนด

ทิศทางวัฒนธรรมได้ด้วยตนเอง กระบวนการนี้ช่วยฟื้นฟูวิถีเศรษฐกิจฐานรากและสร้างความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของทรัพยากร เพื่อปกป้องมรดกทางวัฒนธรรมจากการถูกทำให้เป็นสินค้าและนำไปสู่การพัฒนาที่สมดุลทั้งมิติจิตใจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน (ศิลาวัฒน์ ชัยวงศ์ และคณะ, 2565)

โดยสรุป พลังทางสังคม เป็นการระดมทุนทางสังคมทั้งความไว้วางใจและเครือข่าย เพื่อสร้างอำนาจต่อรองและการกระทำร่วมกันในการขับเคลื่อน สร้างการเปลี่ยนแปลง หรือการธำรงรักษาคุณค่าทางวัฒนธรรมของชุมชนให้ยั่งยืน ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของสังคมเมืองได้อย่างมีเอกภาพ

โครงสร้างการจัดการกลไกการขับเคลื่อนพลังทางสังคม

การขับเคลื่อนประเพณีท้องถิ่นในลุ่มน้ำตาปีให้บังเกิดผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมและยั่งยืนนั้น จำเป็นต้องอาศัยการสอดประสานของพลังทางสังคมอย่างเป็นระบบภายใต้โครงสร้างการจัดการ ตั้งแต่ระดับรากฐานที่เป็นตัวบุคคลไปจนถึงโครงสร้างเครือข่ายความร่วมมือในระดับพื้นที่ บทความนี้จึงจำแนกกลไกการขับเคลื่อนออกเป็น 3 ระดับที่มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกัน ดังรายละเอียดต่อไปนี้ (เรียงดาว ทวะชาลี, 2568)

1. ระดับปัจเจก: การสร้างจิตสำนึกและการสืบทอดภูมิปัญญา (Individual Level)

การขับเคลื่อนพลังทางสังคมเพื่อการสืบสานและสร้างสรรค์ประเพณีท้องถิ่นประกอบด้วยสองกระบวนการหลักที่สัมพันธ์กัน ได้แก่ การสร้างจิตสำนึก ซึ่งเป็นกระบวนการภายในที่บุคคลค่อยๆ ซึมซับ ตระหนักรู้ และให้ความหมายกับคุณค่าของประเพณี และการสืบทอดภูมิปัญญา ซึ่งเป็นกระบวนการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์จากผู้รู้สู่ผู้สืบทอดผ่านการลงมือทำจริงและการมีปฏิสัมพันธ์อย่างลึกซึ้ง การสืบทอดภูมิปัญญาต้องอาศัยทั้งผู้ถ่ายทอดที่ตั้งมั่นและผู้รับที่เปิดใจ ที่เชื่อมโยงรุ่นสู่รุ่น เป็นการปลูกฝัง “จิตสำนึกแห่งสายน้ำ” เพื่อให้คนรุ่นใหม่เห็นคุณค่าของประเพณีในฐานะรากเหง้าของตนเอง (Raucher, G., 2013)

2. ระดับกลุ่มและองค์กร: การรวมกลุ่มเพื่อธำรงจารีต (Group and Organizational Level)

พลังทางสังคมจะถูกจัดระเบียบผ่านกลุ่มทางสังคมและองค์กรชุมชน เช่น กลุ่มเรือพนมพระ สมาคมประมงพื้นบ้าน และกลุ่มแม่บ้าน ซึ่งทำหน้าที่เป็นพื้นที่กลางในการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม สร้างระบบกำกับดูแลด้วยบรรทัดฐานทางสังคม สร้างความชอบธรรมและอำนาจต่อรอง และสร้างการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง แนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งจึงควรมุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพองค์กร การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ และการบูรณาการมรดกวัฒนธรรมสู่การศึกษา เพื่อให้การธำรงจารีตสามารถดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืนในโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (Berceanu, B., 2024)

3. ระดับเครือข่ายเชิงพื้นที่: กลไก“บวร”และการบูรณาการแบบภาคี (Network and Spatial Level)

เป็นการประสานความร่วมมือระหว่างองค์กรในพื้นที่เพื่อสร้างพลังขับเคลื่อนวัฒนธรรมลุ่มน้ำอย่างเป็นระบบ ผ่านกลไก “บวร” (บ้าน-วัด-โรงเรียน) โดยมี วัด เป็นศูนย์กลางทางจิตวิญญาณ บ้าน เป็นฐานการผลิตและเจ้าของภูมิปัญญา และ โรงเรียน เป็นพื้นที่สืบทอดองค์ความรู้สู่คนรุ่นใหม่ การบูรณาการในรูปแบบภาคีเครือข่ายนี้เน้นความสัมพันธ์แนวราบที่เอื้อต่อการจัดการทรัพยากรส่วนรวมและแก้ไขความขัดแย้งด้วยระบบคุณค่าร่วมกัน ซึ่งช่วยสร้างภูมิคุ้มกันในการต้านทานกระแสทุนนิยมภายนอก และส่งเสริมให้ชุมชนสามารถกำหนดทิศทางการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืนตามวิถีภูมิปัญญาดั้งเดิมของตนเอง (แพรภัทรา เขียวชอุ่ม และคณะ, 2568)

โครงสร้างกลไกการขับเคลื่อนประเพณีลุ่มน้ำตาปีอาศัยกลไก 3 ระดับที่สอดประสานกัน เริ่มจาก ระดับปัจเจก ที่สร้างจิตสำนึกแห่งสายน้ำและการถ่ายทอดภูมิปัญญาจากรุ่นสู่รุ่น ต่อด้วย ระดับกลุ่มและองค์กร ที่ใช้บรรทัดฐานทางสังคมจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม และระดับเครือข่ายเชิงพื้นที่ ผ่านกลไก "บวร" ที่เน้นความสัมพันธ์แนวราบเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันต่อทุนนิยมและการพัฒนาที่ยั่งยืนตามวิถีท้องถิ่น

กลไกการขับเคลื่อนพลังทางสังคม

การธำรงรักษาและสร้างสรรค์ประเพณีท้องถิ่นในลุ่มน้ำตาปีท่ามกลางพลวัตความเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่ จำเป็นต้องอาศัยการบูรณาการจากภาคส่วนต่างๆ ที่มีบทบาทและหน้าที่แตกต่างกันไป การขับเคลื่อนมรดกทางวัฒนธรรมเกิดจากการประสานพลังของ 5 กลุ่มพลังทางสังคมหลัก ดังนี้ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564); (สุภาวดี โพธิยะราช, 2562)

1. พลังจากชุมชน: รากฐานจากความตระหนักและสำนึกท้องถิ่น

พลังขับเคลื่อนหลักของลุ่มน้ำตาปีมาจาก “ทุนทางสังคม” (Social Capital) ที่เข้มแข็งในระบบเครือญาติ โดยมีกระบวนการ “หวนคืนสู่รากเหง้า” (Cultural Nostalgia) เป็นกลไกปลุกจิตสำนึกให้ผู้นำและเยาวชนหันกลับมาสืบสานประเพณีบนฐานความไว้วางใจและการมีส่วนร่วมที่ผูกพันกับสายน้ำตาปี เกิดจากความสัมพันธ์ทางสังคม ความไว้วางใจ การมีส่วนร่วม และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สั่งสมมายาวนาน ชุมชนในลุ่มน้ำตาปีมีรากฐานทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่เข้มแข็ง โดยมีแม่น้ำตาปีเป็นเส้นเลือดใหญ่ที่หล่อเลี้ยงทั้งกายและใจ (สุกิจ ชัยมุสิก, 2568) พลวัตที่สำคัญในปัจจุบันคือการใช้ ทักษะดิจิทัลของคนรุ่นใหม่ เข้ามาจัดเก็บภูมิปัญญาจากผู้สูงอายุ เกิดเป็นการสืบทอดแบบข้ามรุ่นที่เปลี่ยนจากการรักษาของเก่าไปสู่การสร้าง “อำนาจนำ” (Cultural Hegemony) ของชุมชนในการกำหนดทิศทางอัตลักษณ์ตนเอง เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันต่อการครอบงำจากวัฒนธรรมภายนอกอย่างยั่งยืน

2. พลังจากภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: การแปลงทุนวัฒนธรรมเป็นนโยบาย

บทบาทของภาครัฐในลุ่มน้ำตาปีเปลี่ยนผ่านจากการเป็นผู้สั่งการสู่การเป็น “ผู้อำนวยความสะดวก” (Facilitator) โดยมุ่งเน้นการแปลง “ทุนวัฒนธรรม” ที่เป็นนามธรรมให้กลายเป็น “นโยบายสาธารณะที่จับต้องได้” ผ่านการสนับสนุนงบประมาณและกลไกทางกฎหมายแก่ปราชญ์ชาวบ้านและกลุ่มเยาวชนอย่างเป็นระบบการสร้าง “พื้นที่สร้างสรรค์” เพื่อเชื่อมโยงข้อมูลดิจิทัลสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ช่วยลดความซ้ำซ้อนของการดำเนินงาน และเป็นการสร้าง “อำนาจละมุน” (Soft Power) ที่เพิ่มแต้มต่อทางการแข่งขันให้แก่ท้องถิ่น ช่วยให้ชุมชนสามารถกำหนดทิศทางอัตลักษณ์ของตนเองได้อย่างอิสระและสง่างามท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ (Srisakulchairak, T., 2025)

3. พลังจากภาคประชาสังคม: การคุ้มครองและนิยามสิทธิทางวัฒนธรรม

ภาคประชาสังคมในลุ่มน้ำตาปี ประกอบด้วยกลุ่มอนุรักษ์และเครือข่ายศิลปิน ทำหน้าที่เป็น “สุนัขเฝ้าบ้าน” (Watchdog) เพื่อปกป้องคุณค่าดั้งเดิมจากการพัฒนาเศรษฐกิจที่อาจส่งผลกระทบต่อประเพณี จุดเด่นคือการเชื่อมโยง “วิถีวัฒนธรรม” เข้ากับ “ความสมบูรณ์ของระบบนิเวศ” เช่น การรักษาสภาพแม่น้ำเพื่อประเพณีชักพระและการแข่งเรือยาว (สุกิจ ชัยมุสิก, 2568) การเคลื่อนไหวของภาคประชาสังคมเป็นการสร้างวาทกรรม “สิทธิในวัฒนธรรมชุมชน” เพื่อนิยามว่ามรดกทางวัฒนธรรมคือสมบัติร่วมของทุกคน มิใช่ของหน่วยงานรัฐหรือกลุ่มทุนเพียงฝ่ายเดียว นำไปสู่การสร้างพลังต่อรองที่เข้มแข็งในพื้นที่

4. พลังจากสถาบันศาสนาและเครือข่ายวัฒนธรรม: ศูนย์กลางทุนทางปัญญาและจิตวิญญาณ

วัดในลุ่มน้ำตาปียังคงบทบาทการเป็น “คลังสมองวัฒนธรรม” โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้รักษาความถูกต้องของ “ระเบียบปฏิบัติ” (Protocol) ในเชิงพิธีกรรมอย่างเข้มงวด งานพุทธศิลป์พื้นบ้าน เช่น การแทงหยวกและการประดับพุ่มผ้าป่า ถูกใช้เป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดหลักธรรมผ่านสัญลักษณ์ทางทัศนศิลป์ (พระมหาโยธิน มาศสุข และคณะ, 2566) ภายใต้กลไก “บวร” สถาบันศาสนาทำหน้าที่เป็น พื้นที่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ที่ส่งต่อทักษะเฉพาะทางจากครูช่างสู่ศิษย์ พลังส่วนนี้จึงเป็นหลักประกันสำคัญที่ช่วยรักษา “แก่นทางจิตวิญญาณ” และคติความเชื่อดั้งเดิมไม่ให้สูญหายหรือถูกลดทอนคุณค่าไปตามกระแสบริโภคนิยม

5. พลังจากภาคเอกชนและระบบตลาด: แรงขับเคลื่อนสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์

ภาคธุรกิจและวิสาหกิจชุมชนลุ่มน้ำตาปีมีบทบาทสำคัญในการ “สร้างมูลค่าเพิ่ม” (Value Creation) ให้แก่ประเพณีท้องถิ่นผ่านกลไกตลาดและการสนับสนุนงบประมาณ ซึ่งช่วยลดการพึ่งพาภาครัฐและก่อให้เกิดเศรษฐกิจหมุนเวียนในพื้นที่ (รุ่งนภา สุวรรณศรี, 2568) พลังกลุ่มนี้ขับเคลื่อนด้วยแนวคิด “การตลาดเชิงวัฒนธรรม” (Cultural Marketing) เช่น การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากลวดลายเรือพนมพระและการออกแบบนวัตกรรมการบริการท่องเที่ยว เพื่อดึงดูดกลุ่มผู้บริโภครุ่นใหม่และนักท่องเที่ยวต่างชาติ การเปลี่ยนประเพณีให้เป็นต้นทุนทางเศรษฐกิจอย่างเป็นรูปธรรม ช่วยสร้างรายได้ และเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้วัฒนธรรมท้องถิ่นสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีพลังในระบบเศรษฐกิจสมัยใหม่

พลวัตการขับเคลื่อนการสืบสานและการสร้างสรรค์

ภายใต้กระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมยุคดิจิทัล การธำรงรักษาประเพณีในลุ่มน้ำตาปีได้เปลี่ยนผ่านจากรูปแบบการอนุรักษ์ดั้งเดิมสู่พลวัตการขับเคลื่อนที่เน้นความสมดุลระหว่างรากเหง้าและการนำนวัตกรรมมาประยุกต์ใช้ กระบวนการนี้สะท้อนให้เห็นถึงความยืดหยุ่นทางวัฒนธรรมที่ทำให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นยังคงมีอัตลักษณ์และคุณค่าในบริบทร่วมสมัยผ่านมิติที่สำคัญ ดังนี้ (สุภาวดี โพธิยะราช, 2562)

1. การตีความใหม่ทางวัฒนธรรม: การปรับตัวภายใต้บริบทสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง

พลวัตการสืบสานประเพณีลุ่มน้ำตาปีสะท้อนผ่านการ “ตีความใหม่” (Re-interpretation) โดยการปรับเปลี่ยนรูปแบบทางกายภาพของอุปกรณ์ในพิธีกรรม เช่น การพัฒนาจากเรือพนมพระทางน้ำสู่รถพนมพระ เพื่อให้สอดรับกับการขยายตัวของเมืองและสภาพภูมิศาสตร์ที่เปลี่ยนแปลงไป การปรับตัวเชิงกลยุทธ์ (Strategic Adaptation) นี้ไม่ใช่การลดทอนคุณค่า แต่เป็นการรักษา “แก่นของประเพณี” (Core Value) ให้คงอยู่ (สุชีพ กรรณสูต, 2566) ผ่านการผสานสัญลักษณ์ความเชื่อเข้ากับศิลปะร่วมสมัยและเทคโนโลยีวัสดุสมัยใหม่ ส่งผลให้มรดกทางวัฒนธรรมยังคงฟังก์ชันการใช้งานในสังคมเมือง และสามารถดึงดูดความสนใจจากคนรุ่นใหม่ได้อย่างยั่งยืน

2. การบูรณาการประเพณีกับวิถีชีวิตสมัยใหม่: สู่การเป็นเศรษฐกิจสร้างสรรค์

การสืบสานประเพณีในลุ่มน้ำตาปีไม่ได้หยุดอยู่แค่การทำพิธีกรรมตามปฏิทินจันทรคติ แต่มีการบูรณาการเข้ากับโครงสร้างเศรษฐกิจชุมชนผ่าน “เศรษฐกิจสร้างสรรค์” (Creative Economy) โดยการแปลงทุนทางวัฒนธรรม เช่น ลวดลายกนกและคติความเชื่อท้องถิ่น ให้เป็นผลิตภัณฑ์และสินค้าไลฟ์สไตล์ที่ตอบโจทย์ตลาดร่วมสมัย กระบวนการนี้เปลี่ยนสถานะของสมาชิกชุมชนจากผู้สืบสานสู่ “ผู้ประกอบการวัฒนธรรม” (Cultural Entrepreneurs) ที่สามารถสร้างมูลค่าเชิงพาณิชย์ควบคู่ไปกับการรักษาคุณค่าทางจิตวิญญาณ (ณัฐธิดา จุมปา และคณะ, 2568) พลวัตดังกล่าวนอกจากจะช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตและลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจแล้ว ยังเป็นปัจจัยหนุนเสริมให้ประเพณีมี “ลมหายใจทางเศรษฐกิจ” ที่เอื้อต่อการอนุรักษ์อย่างยั่งยืนในระยะยาว (รุ่งนภา สุวรรณศรี, 2568)

3. การใช้สื่อดิจิทัลเป็นเครื่องมือสืบสาน: การสร้างพื้นที่การมีส่วนร่วมข้ามรุ่น

สื่อดิจิทัลทำหน้าที่เป็น “พื้นที่กึ่งสาธารณะ” (Pseudo-public Space) ที่เปิดโอกาสให้เยาวชนเปลี่ยนบทบาทจากผู้ชมสู่ “ผู้สร้างเนื้อหา” (Content Creators) ผ่านการใช้โซเชียลมีเดีย เช่น TikTok และ Facebook เพื่อถ่ายทอดเรื่องราว (Storytelling) และจัดเก็บคลังข้อมูลดิจิทัล (Digital Archiving) จากภูมิปัญญาของผู้สูงอายุให้คงอยู่ข้ามกาลเวลา พลวัตนี้ก่อให้เกิด การมีส่วนร่วมข้ามรุ่น (Intergenerational Engagement) ที่ไร้พรมแดน เชื่อมโยงกลุ่มแรงงานต่างถิ่นให้ยังคงผูกพันกับรากเหง้า และสร้างเครือข่ายระดมทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพ การสื่อสารอัตลักษณ์ผ่านแพลตฟอร์มสมัยใหม่นี้ไม่เพียงแต่รักษาประเพณี แต่ยังมีนัยสำคัญต่อการสร้าง “สำนึกความ

เป็นพลเมืองท้องถิ่น” (Local Citizenship) ให้เข้มแข็งในโลกออนไลน์ (วรพงษ์ ปลอดมูสิก และปัณณ์ ณัฐพงษ์ แสงสุวรรณ, 2568)

เครือข่ายความร่วมมือและความท้าทาย

ความสำเร็จของการสืบสานและสร้างสรรค์ประเพณีในลุ่มน้ำตาปี ไม่ได้ขึ้นอยู่กับพลังของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเพียงลำพัง แต่คือการถักทอเครือข่ายความร่วมมือ (Collaborative Network) ระหว่างภาคส่วนต่างๆ อย่างไรก็ตาม ในกระบวนการทำงานร่วมกันท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงนั้น ยังปรากฏเงื่อนไขและอุปสรรคสำคัญที่เป็นบททดสอบต่อความยั่งยืนของมรดกทางวัฒนธรรมใน 3 ประเด็นหลัก ดังนี้

1. ความขัดแย้งระหว่างการอนุรักษ์ดั้งเดิมกับการปรับเปลี่ยนสมัยใหม่

กระบวนการขับเคลื่อนประเพณีลุ่มน้ำตาปีเผชิญกับ ภาวะความตึงเครียดทางวัฒนธรรม (Cultural Tension) ระหว่างกลุ่มอนุรักษนิยมที่ยึดถือ “อัตลักษณ์ที่หยุดนิ่ง” (Fixed Identity) กับกลุ่มหัวก้าวหน้าที่มองว่า “อัตลักษณ์คือสิ่งที่ลื่นไหล” (Fluid Identity) ความขัดแย้งนี้สะท้อนผ่านการวิพากษ์วิจารณ์การใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในพิธีกรรม อย่างไรก็ตาม ความตึงเครียดดังกล่าวถือเป็นพลวัตเชิงบวกที่กระตุ้นให้ชุมชนกลับมานิยามความหมายของมรดกทางวัฒนธรรมให้ชัดเจนขึ้น (Smith, L., 2021) โดยมีทางออกสำคัญ คือ การสร้าง “พื้นที่กลางเพื่อการสนทนาทางวัฒนธรรม” (Cultural Dialogue) เพื่อให้การปรับตัวเป็นการ “ต่อยอด” ที่รักษาคุณค่ารากเหง้าไปพร้อมกับการสร้างความยอมรับจากคนทุกรุ่น ที่กระตุ้นให้ชุมชนต้องกลับมานิยามความหมายของมรดกทางวัฒนธรรมของตนเองให้ชัดเจนขึ้นภายใต้บริบทโลกสมัยใหม่

2. การทำให้ประเพณีกลายเป็นสินค้าและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

กระบวนการเปลี่ยน “ทุนทางวัฒนธรรม” ในลุ่มน้ำตาปีให้เป็น “มูลค่าทางเศรษฐกิจ” สะท้อนผ่านการยกระดับประเพณีชักพระและการแข่งเรือยาวสู่การท่องเที่ยวระดับสากล โดยมีการปรุงแต่งอัตลักษณ์ให้เป็นสินค้าที่จับต้องได้ ทั้งในมิติศิลปกรรมและมาตรฐานการกีฬาเชิงพาณิชย์ (พระมหาโยธิน มาศสุข และคณะ, 2566) อย่างไรก็ตาม ความท้าทายหลักคือภาวะ “การถูกกลืนกลายทางวัฒนธรรม” (Commodification) ที่อาจเปลี่ยนพิธีกรรมให้เป็นเพียงการแสดงเพื่อการค้า ชุมชนจึงต้องสร้างความสมดุลด้วยการใช้พลังคนรุ่นใหม่และเทคโนโลยีมาสื่อสารความหมายที่แท้จริง เพื่อให้การพัฒนาเชิงพาณิชย์เป็นเครื่องมือสร้างความยั่งยืนแก่รากเหง้า มากกว่าการเป็นเพียงการขายอดีตเพื่อผลกำไรระยะสั้น (มัฆวาน ภูมิเจริญ, 2567)

3. ข้อจำกัดด้านงบประมาณและองค์ความรู้ในการจัดการสมัยใหม่

การจัดการมรดกทางวัฒนธรรมในลุ่มน้ำตาปียังเผชิญกับข้อจำกัดเชิงโครงสร้าง โดยเฉพาะการพึ่งพางบประมาณจากภาครัฐซึ่งมักเป็นแบบ “โครงการรายปี” ทำให้ขาดความต่อเนื่อง และปัญหาชุมชนยังขาดองค์ความรู้ด้าน “การจัดการวัฒนธรรมสมัยใหม่” (Modern Cultural Management) ซึ่งต้องอาศัยการบูรณาการความร่วมมือกับภาคเอกชนและสถาบันการศึกษาเพื่อ “สร้างขีดความสามารถ” (Capacity Building) ให้กับคนในพื้นที่ เพื่อให้ชุมชนสามารถบริหารจัดการทุนวัฒนธรรมของตนเองได้อย่างมืออาชีพและพึ่งพาตนเองได้ในอนาคต (UNESCO, 2021) โดยการสร้างความยั่งยืนในงานวัฒนธรรมลุ่มน้ำตาปี ต้องเปลี่ยนผ่านจากการพึ่งพางบประมาณรัฐสู่การสร้าง “วิสาหกิจวัฒนธรรม” ที่มีระบบการจัดการข้อมูลและความรู้อย่างเป็นวิชาการ เพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองและบริหารจัดการทุนวัฒนธรรมได้อย่างยั่งยืนในอนาคต

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและแนวทางปฏิบัติ

การขับเคลื่อนประเพณีลุ่มน้ำตาปีให้ก้าวข้ามความท้าทายและเติบโตอย่างยั่งยืน จำเป็นต้องมีการวางรากฐานเชิงโครงสร้างที่ชัดเจน โดยอาศัยความร่วมมือแบบบูรณาการ ดังนี้

1. การจัดตั้ง “สภาวัฒนธรรมลุ่มน้ำตาปีภาคประชาชน” โดยจัดตั้งกลไกบริหารจัดการที่รวมพลังปราชญ์ชาวบ้าน เยาวชน และเอกชน เพื่อร่วมกันกำหนด "ธรรมนูญวัฒนธรรมชุมชน" ที่สร้างสมดุลระหว่างความศรัทธาดั้งเดิมและการสื่อสารร่วมสมัย โดยเน้นการวิจัยและพัฒนา (R&D) เพื่อประเมินผลกระทบอย่างเป็นระบบ ช่วยลดความขัดแย้งและสร้างอำนาจต่อรองในการรักษาพื้นที่ทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นอย่างเข้มแข็ง (ไทยโรจน์ พวงมณี, 2566)

2. การพัฒนาระบบ “ธนาคารข้อมูลมรดกวัฒนธรรมดิจิทัล” โดยประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อเปลี่ยนการจัดเก็บภูมิปัญญาจากวัตถุและเอกสารสู่รูปแบบดิจิทัล (Digitization) ตามมาตรฐานสากล เพื่อป้องกันการสูญหายของข้อมูลจากการเสื่อมสภาพหรือการจากไปของตัวบุคคล ระบบนี้จะเป็นคลังข้อมูลกลางที่เชื่อมโยงหน่วยงานและเปิดโอกาสให้คนรุ่นใหม่สามารถเข้าถึงเพื่อนำไปต่อยอดสร้างสรรค์ได้ง่ายขึ้น (ณัฐนนท์ จิรกิจนิมิต และศาสตราเหล่าอรรคะ, 2563)

3. การยกระดับสู่ “เขตเศรษฐกิจสร้างสรรค์บนฐานทุนวัฒนธรรม” โดยยกระดับพื้นที่สู่เขตวัฒนธรรมพิเศษที่ให้สิทธิประโยชน์จูงใจภาคเอกชนในการสนับสนุนประเพณีท้องถิ่น พร้อมสร้างพื้นที่ตลาด (Marketplace) รองรับสินค้าทางวัฒนธรรมตลอดทั้งปีเพื่อเปลี่ยนจากการจัดงานแบบอีเวนต์ชั่วคราวให้เป็นวิถีเศรษฐกิจที่ยั่งยืน ซึ่งช่วยเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจในพื้นที่ได้มากกว่าการจัดงานในรูปแบบเดิมอย่างเห็นได้ชัด

สรุป

การขับเคลื่อนพลังทางสังคมและจัดการทุนวัฒนธรรมในพื้นที่ลุ่มน้ำตาปี จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นกระบวนการทางสังคมที่สะท้อนถึงการปรับตัวอย่างมีพลวัตท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์และการขยายตัวของสังคมเมือง โดยสามารถสังเคราะห์องค์ความรู้ผ่านโครงสร้างการจัดการที่สอดประสานกัน 3 ระดับ เริ่มจาก ระดับปัจเจก ที่มุ่งเน้นการสร้าง "จิตสำนึกแห่งสายน้ำ" และการสืบทอดภูมิปัญญาจากรุ่นสู่รุ่นผ่านการลงมือทำจริงต่อเนื่องสู่ ระดับกลุ่มและองค์กร ที่ใช้บรรทัดฐานทางสังคมและการมีส่วนร่วมขององค์กรชุมชนเป็นกลไกในการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม และยกระดับสู่ ระดับเครือข่ายเชิงพื้นที่ ผ่านกลไก "บวร" (บ้าน-วัด-โรงเรียน) ที่ถักทอความสัมพันธ์แนวราบเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันและอำนาจต่อรองให้แก่ชุมชน ซึ่งข้อค้นพบหลักชี้ให้เห็นว่า ความยั่งยืนของประเพณีท้องถิ่นเกิดจากการประสานพลังของ 5 กลุ่มพลังสังคมหลักที่มีบทบาทหนุนเสริมกัน โดยมี พลังจากชุมชน เป็นรากฐานสำคัญในการสถาปนา "อำนาจนำ" เพื่อกำหนดทิศทางวัฒนธรรมของตนเอง ขณะที่ ภาครัฐและท้องถิ่น ได้ปรับบทบาทสู่การเป็น "ผู้อำนวยความสะดวก" ในการแปลงทุนวัฒนธรรมสู่นโยบายสาธารณะ สอดรับกับ ภาคประชาสังคม ที่ทำหน้าที่ตรวจสอบและนิยามสิทธิทางวัฒนธรรมเชื่อมโยงกับระบบนิเวศ โดยมี สถาบันศาสนา เป็นคลังสมองที่รักษาแก่นทางจิตวิญญาณ และ ภาคเอกชน ที่ช่วยสร้างมูลค่าเพิ่มผ่านเศรษฐกิจสร้างสรรค์และการตลาดเชิงวัฒนธรรม ในมิติของพลวัตการเปลี่ยนแปลง ประเพณีลุ่มน้ำตาปีได้แสดงให้เห็นถึงความยืดหยุ่นผ่านการ ตีความใหม่ทางวัฒนธรรม ที่ปรับเปลี่ยนรูปแบบทางกายภาพให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไปโดยไม่ทิ้งแก่นดั้งเดิม มีการบูรณาการวิถีชีวิตสมัยใหม่สู่การเป็น ผู้ประกอบการวัฒนธรรม ที่สร้างลมหายใจทางเศรษฐกิจให้แก่ประเพณี รวมถึงการใช้ สื่อดิจิทัล เป็นเครื่องมือในการสร้างพื้นที่การมีส่วนร่วมข้ามรุ่นและจัดเก็บคลังข้อมูลภูมิปัญญาที่ทันสมัย แม้จะยังต้องเผชิญกับความท้าทายจากภาวะความตึงเครียดระหว่างการอนุรักษ์กับการปรับเปลี่ยน หรือข้อจำกัดเชิงโครงสร้างด้านงบประมาณรายปี และบทสรุปเชิงนโยบายได้เน้นย้ำถึงการเปลี่ยนผ่านจากการจัดการแบบชั่วคราวสู่ระบบที่ยั่งยืน ผ่านการจัดตั้งกลไกภาคประชาชนที่เป็นรูปธรรม การพัฒนาระบบธนาคารข้อมูลดิจิทัลตามมาตรฐานสากล และการยกระดับพื้นที่สู่เขตเศรษฐกิจสร้างสรรค์บนฐานทุนวัฒนธรรม เพื่อให้ชุมชนลุ่มน้ำตาปีสามารถรักษาอัตลักษณ์และความศรัทธาดั้งเดิมให้ดำรงอยู่ได้อย่างสง่างามและพึ่งพาตนเองได้ในบริบทโลกสมัยใหม่

เอกสารอ้างอิง

กุลธิดา สมศรี. (2567). วัฒนธรรม เศรษฐกิจ Soft Power: บทบาทกระทรวงวัฒนธรรมในการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจด้วย Soft Power. สำนักงบประมาณของรัฐสภา สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 10(2567), 1-14.

จำเริญ ชูสุวรรณ และประสิทธิ์ พันธวงษ์. (2562). แภูมิปัญญาลุ่มแม่น้ำตาปี: ประวัติศาสตร์ คุณค่าและการเชื่อมต่ออารยธรรมศรีวิชัย. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 6(8), 3805-3825.

จินตรีร์ เกษมศุข. (2561). แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อการพัฒนาชุมชนที่ยังยืน. วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 26(50), 169-186.

ณัฐธิดา จุมปา และคณะ. (2568). การพัฒนาผู้ประกอบการวัฒนธรรมสู่วิสาหกิจวัฒนธรรมเพื่อยกระดับเศรษฐกิจชุมชนย่านสร้างสรรค์เมืองเก่าเชียงราย. เศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจปริทัศน์, 21(1), 32-54.

ณัฐนนท์ จิรกิจนิมิต และศาสตรา เหล่าอรรคะ. (2563). สภาพปัจจุบันและปัญหาของคลังข้อมูลดิจิทัลมรดกทางวัฒนธรรมในประเทศไทย. วารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่, 21(3), 144-154.

ไทยโรจน์ พวงมณี. (2566). แนวทางการขับเคลื่อนสภาวัฒนธรรมจังหวัดเลยสู่การสร้างศักยภาพและองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมพื้นที่จังหวัดเลยอย่างยั่งยืน. วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, 18(66), 1-10.

พระมหาโยธิน มาศสุข และคณะ. (2566). การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมประเพณีชักพระและการทอดผ้าป่า จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์, 8(3), 415-429.

แพรภัทรา เขียวชอุ่ม และคณะ. (2568). การศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในการพัฒนาคลองเจดีย์บูชาจังหวัดนครปฐมอย่างยั่งยืนโดยพลังบวร (บ้าน วัด โรงเรียน ราชการ). วารสารสังคมศาสตร์วิจัย, 16(1), 125-142.

มัฆวาน ภูมิเจริญ. (2567). การศึกษาประเพณีการแข่งเรือยาว: การปรับตัวในยุคการท่องเที่ยวเชิงกีฬา. วารสารภาษาและวัฒนธรรมศึกษา, 3(1), 16-23.

รุ่งนภา สุวรรณศรี. (2568). ออกแบบอัตลักษณ์เชิงวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจ สร้างสรรค์ชุมชนจังหวัดนครนายก. วารสารศิลปกรรมศาสตร์วิชาการ วิจัย และงานสร้างสรรค์, 12(2), 1-21. https://doi.org/10.60101/faraa.2025.275052.

เรียงดาว ทวะชาลี. (2568). บทบาทของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมต่อการเปลี่ยนแปลงนโยบายรัฐ. วารสารกว๊านพะเยา, 2(3), 24-32.

วรพงษ์ ปลอดมูสิก และปัณณ์ ณัฐพงษ์ แสงสุวรรณ. (2568). กลยุทธ์การสร้างอัตลักษณ์แบรนด์บุคคลเพื่อการสื่อสารการตลาดดิจิทัล กรณีศึกษา “จูดี้ จารุกิตติ์”. วารสารวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, 7(2), 118-136.

ศิลาวัฒน์ ชัยวงศ์ และคณะ. (2565). วัฒนธรรมชุมชนกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน. วารสาร มจร กาญจนปริทรรศน์, 2(2), 127-139.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นที่ 15 พลังทางสังคม (พ.ศ. 2561-2580). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สุกิจ ชัยมุสิก. (2568). บทบาทของชุมชนในการสร้างทุนทางสังคมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. วารสารนวัตกรรมสังคมศาสตร์, 2(3), 23-33.

สุชีพ กรรณสูต. (2566). การสร้างความหมายใหม่ : ภูมิทัศน์วัฒนธรรมนาข้าว. วารสารศิลปกรรมศาสตร์วิชาการ วิจัย และงานสร้างสรรค์, 10(1), 254-275.

สุภาวดี โพธิยะราช. (2562). พลังชุมชนกับการพัฒนาที่ยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อัชรี กุลบุตร, ภาสกร ดอกจันทร์ และกัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์. (2566). รูปแบบการจัดการทุนทางวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืนของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง. Journal of Roi Kaensarn Academi, 9(4), 137-157.

อานันท์ กาญจนพันธุ์. (2543). พลวัตของชุมชนในการจัดการทรัพยากร: กระบวนทัศน์และนโยบาย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

Berceanu, B. (2024). Civic Engagement and Cultural Heritage : Lessons from the Herculane Project. Civil Szemle, 21(2), 77-90.

Putnam, R. D. (2000). Bowling alone: The collapse and revival of American community. New York: Simon & Schuster.

Raucher, G. (2013). Transformation, soul alignment, and the collective superconscious in Western esoteric wisdom. Retrieved January 10, 2026, from https://digitalcommons.ciis.edu/founderssymposium/31

Smith, L. (2021). Uses of heritage. London: Routledge.

Srisakulchairak, T. (2025). Cultural heritage conservation and management in historic districts by participatory process: A case study of Songkhla Old Town. Kasetsart Journal of Social Sciences, 46(1), 1-14.

UNESCO. (2021). Culture & Food: The Role of Culture in Sustainable Food Systems. UNESCO France: Publishing.

Woolcock, M. & Narayan, D. (2000). Social capital: Implications for development theory, research, and policy. The World Bank Research Observ.

บทความวิจัย

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการติดตั้งโซล่าร์เซลล์สำหรับที่พักอาศัยในเขตกรุงเทพและปริมณฑล*

MARKETING MIX FACTORS INFLUENCING RESIDENTIAL SOLAR CELL INSTALLATION DECISIONS IN THE BANGKOK METROPOLITAN REGION

ธวัชชัย ม่วงเจริญสุข*, ชิณโสณ์ วิสิฐนิธิกิจา, วัชระ ยี่สุ่นเทศ
Twatchai Muangcharoensuk*, Chinnaso Visitnitikija, Watchara yeesoontes
หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย
Master of Business Administration, Kasem Bundit University, Bangkok, Thailand
*Corresponding author E-mail: nuthachai.nim@gmail.com
*Tel: 098-965-0615

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการติดตั้งโซล่าเซลล์ สำหรับที่พักอาศัยในเขตกรุงเทพและปริมณฑล 2) การตัดสินใจติดตั้งโซล่าร์เซลล์สำหรับที่พักอาศัยในเขตกรุงเทพและปริมณฑล 3) เปรียบเทียบการตัดสินใจใช้บริการติดตั้งโซล่าร์เซลล์สำหรับที่พักอาศัยในเขตกรุงเทพและปริมณฑลจำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล 4) ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการติดตั้งโซล่าร์เซลล์สำหรับที่พักอาศัยในเขตกรุงเทพและปริมณฑล ของผู้ตัดสินใจใช้บริการติดตั้งโซล่าร์เซลล์สำหรับที่พักอาศัยในเขตกรุงเทพและปริมณฑล โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างจำนวน 90 ราย ใช้แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือในการวิจัย โดยใช้สถิติใน การวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย การทดสอบสมมติฐานแบบ t-test ,F-test (One-way ANOVA) และ Multiple Regression Analysis ผลการศึกษาพบว่าผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 41-50 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี อาชีพพนักงานบริษัทเอกชน และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 20,000 บาท ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการใช้บริการติดตั้งโซล่าร์เซลล์สำหรับที่พักอาศัยในเขตกรุงเทพและปริมณฑล โดยภาพรวมอยู่ในระดับสำคัญมาก การตัดสินใจใช้บริการติดตั้งโซล่าร์เซลล์โดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ข้อมูลส่วนบุคคลที่แตกต่างกันไม่มีผลต่อการตัดสินใจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านราคา ด้านบุคคล และด้านการส่งเสริมการตลาด ผู้ประกอบการควรกำหนดราคาที่โปร่งใส สอดคล้องกับคุณภาพบริการ พัฒนาศักยภาพช่างติดตั้งและบุคลากรอย่างต่อเนื่อง และใช้การสื่อสารผ่านสื่อออนไลน์เพื่อสร้างความเข้าใจและความเชื่อมั่นในเทคโนโลยีโซลาร์เซลล์

คำสำคัญ: ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด, การตัดสินใจ, การติดตั้งโซล่าร์เซลล์, ที่พักอาศัย

Abstract

This study aimed to: 1) examine the marketing mix factors influencing the decision to use solar cell installation services for residential purposes in the Bangkok Metropolitan Region; 2) investigate the decision-making process regarding solar cell installation; 3) compare decision-making across different personal characteristics; and 4) analyze the marketing mix factors affecting such decisions among users of residential solar cell installation services in the Bangkok

* Received 8 March 2026; Revised 19 March 2026; Accepted 27 March 2026

Metropolitan Region. A total of 90 respondents were selected as the sample, and data were collected using a structured questionnaire. The statistical methods employed for data analysis included percentage, mean, independent t-test, one-way ANOVA (F-test), and multiple regression analysis. The results indicated that the majority of respondents were female, aged between 41–50 years, held a bachelor's degree, were private company employees, and had an average monthly income of less than 20,000 baht. Overall, the marketing mix factors were rated at a high level of importance, while the overall decision-making level was also high. Differences in personal characteristics were found to have no significant effect on decision-making at the 0.05 level of statistical significance. Furthermore, the marketing mix factors of price, people, and promotion significantly influenced the decision-making process. Based on the findings, it is recommended that service providers adopt transparent pricing strategies aligned with service quality, continuously develop the competencies of installation technicians and service personnel, and utilize online communication channels to enhance consumer understanding and confidence in solar cell technology.

Keywords: Marketing Mix Factor, Decision-Making, Solar Cell Installation, Residential Sector

บทนำ

พลังงานเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญและจำเป็นต่อการดำเนินชีวิต รวมทั้งมีผลกระทบอย่างยิ่งต่อการประกอบ กิจกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ พลังงานหลักที่มีการใช้ปัจจุบัน ได้แก่ น้ำมัน ก๊าซ ธรรมชาติ และถ่านหิน ซึ่งเป็นทรัพยากร ธรรมชาติที่เกิดจากการทับถมกันของซากพืชและซากสัตว์เป็นเวลานานนับพันปี พลังงานชนิดนี้เรียกว่าพลังงาน ฟอสซิล พลังงานเหล่านี้เป็นฟันเฟืองหลักในการขับเคลื่อนให้โลกเกิดการพัฒนาด้านต่าง ๆ อย่างมากมาย รวมทั้งการ พัฒนาเทคโนโลยีที่ทันสมัย การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน จากการพัฒนา ความเจริญที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วทำให้ความต้องการพลังงานของโลกพุ่งสูงขึ้น ทั้งจากประเทศที่เป็นประเทศ อุตสาหกรรมเดิม และประเทศที่กำลังพัฒนาเติบโตขึ้นเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ จึงจำเป็นต้องหาแหล่งพลังงาน ใหม่ที่ไม่มีพิษต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งเซลล์แสงอาทิตย์สามารถตอบโจทย์นี้ได้ (International Energy Agency, 2023); (REN21, 2023)

ปัจจุบันผู้ประกอบการหันมาสนใจธุรกิจด้านพลังงานทดแทน โดยเฉพาะอย่างยิ่งธุรกิจทางด้านเซลล์แสงอาทิตย์ต้องเรียนรู้แนวทางวิธีการออกแบบ และการนำเซลล์แสงอาทิตย์ไปประยุกต์ใช้งานทั้งในทางธุรกิจและชีวิตประจำวัน เพื่อเป็นการส่งเสริมพลังงานทางเลือก ช่วยลดค่าใช้จ่ายของตนเองและองค์กร ตลอดจนเป็นการฝึกฝน บุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจในการประยุกต์ใช้งานระบบพลังงานแสงอาทิตย์จากเซลล์แสงอาทิตย์เพิ่มขึ้น สร้าง งานสร้างอาชีพสำหรับผู้ประกอบการใหม่ ต่อยอดธุรกิจเดิมและสามารถแข่งขันได้อย่างมีประสิทธิภาพรวดเร็ว (Pojsiri, 2016) ซึ่งการพัฒนาธุรกิจโซลาร์ฟาร์มในประเทศไทย ต้องมีการสร้างความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับการ ทำธุรกิจโซลาร์ฟาร์ม การวางแผนธุรกิจที่ดีการลงทุนการสนับสนุนทางการเงิน การออกแบบเทคโนโลยีใหม่ ๆ การ ติดตั้ง การวางระบบ และการบำรุงรักษา ตลอดจนปัญหาอุปสรรคและการสัมผัสกับโซลาร์ฟาร์มที่ประสบ ความสำเร็จอย่างใกล้ชิด มีการจัดสูตรอบรมประกอบธุรกิจพลังงานไฟฟ้าเซลล์แสงอาทิตย์ ปัจจุบันมีผู้ประกอบการ ในนามบุคคลหรือนิติบุคคล ที่มีความมุ่งมั่นต้องการเป็นเจ้าของกิจการประกอบธุรกิจพลังงานไฟฟ้าเซลล์แสงอาทิตย์จำนวนเพิ่มมากขึ้น และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เพราะเป็นธุรกิจที่มีความเสี่ยงต่ำลงทุนน้อย (Wikipedia, 2024)

ในปี พ.ศ. 2563 พบว่าภาคที่อยู่อาศัยมีการติดตั้งโซลาร์เซลล์เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 30 เมื่อเทียบกับปี พ.ศ. 2562 เช่นเดียวกับภาคองค์กรธุรกิจ โดยเฉพาะองค์กรขนาดกลางและขนาดย่อมได้หันมาติดตั้งโซลาร์เซลล์มากขึ้น จนทำให้ มีการเติบโตถึงร้อยละ 40 จะเห็นได้ว่าผู้บริโภคให้ความสำคัญกับการประหยัดพลังงานมาก ขึ้นกว่าอดีตที่ผ่านมา เพราะสภาวะแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง และให้ความสำคัญกับผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ใช้งานได้ทนทานและต้นทุนต่ำ ซึ่งถือเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ผู้บริโภคพยายามแสวงหาความรู้และแสวงหาแนวทางใน การเลือกใช้ผลิตภัณฑ์จากโซล่าร์เซลล์ ด้วยเหตุนี้การวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ของ ผู้บริโภคเป็นการวางแผนของธุรกิจที่เหมาะสมกับผู้บริโภค (Krungsri Research, 2025); (Mordor Intelligence, 2026)

ในปัจจุบัน ประเทศไทยกำลังเผชิญกับความท้าทายด้านพลังงานทั้งในด้านต้นทุนที่มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง และความไม่แน่นอนของแหล่งพลังงานฟอสซิล ซึ่งเป็นแหล่งพลังงานหลักในการผลิตไฟฟ้า ประกอบกับสถานการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมและภาวะโลกร้อนที่ทวีความรุนแรง ส่งผลให้ภาครัฐและภาคเอกชนให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการใช้พลังงานทดแทนมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะพลังงานแสงอาทิตย์ที่สามารถนำมาใช้ในภาคครัวเรือนได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ค่าไฟฟ้าที่มีแนวโน้มปรับตัวสูงขึ้น รวมถึงพฤติกรรมผู้บริโภคที่หันมาให้ความสำคัญกับการประหยัดพลังงานและการใช้พลังงานสะอาด ส่งผลให้การติดตั้งระบบโซลาร์เซลล์สำหรับที่พักอาศัยได้รับความสนใจเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม การตัดสินใจติดตั้งโซลาร์เซลล์ยังคงขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย โดยเฉพาะปัจจัยด้านการตลาดและการให้บริการของผู้ประกอบการ ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่ อการตัดสินใจของผู้บริโภค จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นผู้ศึกษาจึงสนใจที่จะศึกษา ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการติดตั้งโซล่าร์เซลล์สำหรับที่พักอาศัยในเขตกรุงเทพและปริมณฑล เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงการให้บริการติดตั้งระบบโซล่าร์เซลล์สำหรับที่พักอาศัยเพื่อเพิ่มยอดจำนวนผู้มาใช้บริการ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการใช้บริการติดตั้งโซล่าร์เซลล์สำหรับที่พักอาศัยในเขตกรุงเทพและปริมณฑล
2. เพื่อศึกษาการตัดสินใจใช้บริการติดตั้งโซล่าร์เซลล์สำหรับที่พักอาศัยในเขตกรุงเทพและปริมณฑล
3. เพื่อเปรียบเทียบการตัดสินใจใช้บริการติดตั้งโซล่าร์เซลล์สำหรับที่พักอาศัยในเขตกรุงเทพและปริมณฑล จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล
4. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการติดตั้งโซล่าร์เซลล์สำหรับที่พักอาศัยในเขตกรุงเทพและปริมณฑล

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการติดตั้งโซล่าร์เซลล์สำหรับที่พักอาศัยในเขตกรุงเทพและปริมณฑล เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็น เปรียบเทียบความแตกต่าง และวิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีต่อการตัดสินใจใช้บริการของผู้บริโภค ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้ที่เคยใช้ที่ใช้บริการติดตั้งระบบโซล่าร์เซลล์สำหรับที่พักอาศัยในเขตกรุงเทพและปริมณฑลจากแซทเทคเอ็นเนอร์ยี่ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 90 ราย ระยะเวลาปี 2559 ถึงปี 2567 ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงที่เคยมีประสบการณ์ใช้บริการติดตั้งโซล่าร์เซลล์จากแซคแทคเอ็นเนอร์ยี่ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถาม ซึ่งผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและความเชื่อมั่นของเครื่องมือแล้ว การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการโดยการแจกแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่าง และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนาและสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย

การทดสอบค่าที (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ขอบเขตของการศึกษา

ด้านเนื้อหา การศึกษานี้มุ่งศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในฐานะตัวแปรต้น และการตัดสินใจใช้บริการติดตั้งโซลาร์เซลล์สำหรับที่พักอาศัยในฐานะตัวแปรตาม โดยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามทฤษฎีส่วนประสมทางการตลาด (6P's) ประกอบด้วย ด้านผลิตภัณฑ์ (Product) ด้านราคา (Price) ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) ด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion) ด้านบุคลากร (People) และด้านกระบวนการให้บริการ (Process) ซึ่งแต่ละด้านถูกนำมาวัดระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามผ่านข้อคำถามในแบบสอบถาม โดยใช้มาตรวัดระดับประมาณค่า (Rating Scale) สำหรับตัวแปรตาม คือ การตัดสินใจใช้บริการผู้รับเหมาก่อสร้างและต่อเติมบ้านพักอาศัย กำหนดกรอบการวัดตามทฤษฎีกระบวนการตัดสินใจของผู้บริโภค 5 ขั้นตอน ได้แก่ การรับรู้ถึงความต้องการ (Need Recognition) การแสวงหาข้อมูล (Information Search) การประเมินทางเลือก (Evaluation of Alternatives) การตัดสินใจซื้อ (Purchase Decision) และพฤติกรรมภายหลังการใช้บริการ (Post Purchase Behavior) โดยวัดจากระดับความคิดเห็นของผู้ใช้บริการต่อกระบวนการตัดสินใจในแต่ละขั้นตอน (Kotler, P. & Keller, K. L., 2022)

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้ที่เคยใช้บริการติดตั้งโซลาร์เซลล์สำหรับที่พักอาศัยในเขตกรุงเทพและปริมณฑลจากบริษัทแซทเทคเอ็นเนอร์ยี่ โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 90 ราย ซึ่งได้มาจากการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยพิจารณาเฉพาะผู้ที่มีประสบการณ์ใช้บริการจริง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ทั้งนี้ การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการในช่วงระยะเวลา ตั้งแต่เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2568 ถึงเดือนกันยายน พ.ศ. 2568 (Cochran, W. G., 1977)

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยพัฒนาขึ้นโดยอาศัยการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการติดตั้งโซล่าเซลล์สำหรับที่พักอาศัยในเขตกรุงเทพและปริมณฑล เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดและประเด็นคำถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย จากนั้นจึงดำเนินการจัดทำแบบสอบถามฉบับร่าง และปรับปรุงโครงสร้างและถ้อยคำของคำถามให้มีความชัดเจนและเหมาะสมตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา เมื่อได้แบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงในระดับหนึ่งแล้ว ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามดังกล่าวเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านพิจารณาความสอดคล้องของเนื้อหากับวัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อประเมินความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยนำข้อเสนอแนะที่ได้รับมาปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ก่อนนำเสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบอีกครั้ง ภายหลังจากการปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะทั้งหมดแล้ว ได้มีการทดลองใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 40 คน เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ซึ่งผลการทดสอบแสดงให้เห็นว่าแบบสอบถามมีระดับความเชื่อมั่นอยู่ในเกณฑ์ที่เหมาะสม สามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยได้

การตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่พัฒนาขึ้นเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านพิจารณาความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดการวิจัย จากนั้นนำผลการประเมินมาคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้องของเนื้อหา (Index of Item-Objective Congruence: IOC) เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการพิจารณาคุณภาพของข้อคำถาม ผู้วิจัยได้คัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC มากกว่า 0.50 มาใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งผลการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน พบว่าข้อคำถามทุกข้อมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย และครอบคลุมประเด็นที่ต้องการศึกษาในแต่ละด้าน ภายหลังการ

ปรับปรุงข้อคำถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญแล้ว เมื่อนำมาคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้องโดยรวม พบว่ามีค่า IOC เท่ากับ 0.847 แสดงให้เห็นว่าแบบสอบถามมีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาอยู่ในระดับเหมาะสม สามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยได้

การตรวจสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดสอบเครื่องมือก่อนการเก็บรวบรวมข้อมูลจริง โดยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย เพื่อประเมินความสอดคล้องและความชัดเจนของข้อคำถาม จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ความเชื่อมั่นทั้งในระดับรายข้อและในภาพรวมของแบบสอบถาม การวิเคราะห์ความเชื่อมั่นของเครื่องมือดำเนินการด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยใช้การวิเคราะห์ความเชื่อมั่นของมาตรวัด (Reliability Analysis) และกำหนดเกณฑ์การยอมรับค่าความเชื่อมั่นไว้ไม่น้อยกว่า 0.70 ผลการวิเคราะห์พบว่า แบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.964 ซึ่งอยู่ในระดับที่เหมาะสม แสดงให้เห็นว่าแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นเพียงพอและสามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ดำเนินการจากทั้งข้อมูลทุติยภูมิและข้อมูลปฐมภูมิ โดยข้อมูลทุติยภูมิได้มาจากการศึกษาค้นคว้าตำรา เอกสาร และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการศึกษา เพื่อนำมาใช้เป็นกรอบแนวคิดและแนวทางในการดำเนินการวิจัย ขณะที่ข้อมูลปฐมภูมิได้มาจากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้ใช้บริการติดตั้งโซล่าเซลล์สำหรับที่พักอาศัยในเขตกรุงเทพและปริมณฑลจากแซทเทคเอ็นเนอร์ยี่ โดยผู้วิจัยได้เข้าถึงกลุ่มตัวอย่างผ่านการติดต่อผู้ใช้บริการที่เคยมีประสบการณ์ใช้บริการติดตั้งโซล่าเซลล์จากแซทเทคเอ็นเนอร์ยี่ และดำเนินการแจกแบบสอบถามให้แก่กลุ่มตัวอย่างโดยตรงตามเกณฑ์ที่กำหนด ทั้งนี้ ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการรวบรวมแบบสอบถามกลับคืนด้วยตนเอง และได้ตรวจสอบความครบถ้วนและความถูกต้องของแบบสอบถามทุกฉบับก่อนนำไปวิเคราะห์ เพื่อให้มั่นใจว่าข้อมูลมีความเหมาะสมและสามา รถนำไปใช้ในการวิเคราะห์ได้อย่างถูกต้อง

การประมวลผลและการวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามถูกนำมาประมวลผลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ โดยใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนาเพื่ออธิบายลักษณะข้อมูลตามตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ การคำนวณค่าร้อยละและค่าเฉลี่ย เพื่อแสดงแนวโน้มและลักษณะของข้อมูลในภาพรวม นอกจากนี้ ได้ใช้โปรแกรม Microsoft Excel ในการจัดทำแผนภูมิวงกลมและแผนภูมิแท่ง เพื่อช่วยให้การนำเสนอผลการวิเคราะห์มีความชัดเจนและเข้าใจง่ายยิ่งขึ้น จากนั้นจึงนำผลที่ได้มาประกอบการอธิบายและวิเคราะห์ข้อมูลตามลักษณะของตัวแปรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ใช้ทั้งสถิติเชิงพรรณนาและสถิติเชิงอนุมาน โดยสถิติเชิงพรรณนาถูกนำมาใช้เพื่ออธิบายข้อมูลด้านประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่าง รวมถึงระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดและผลการตัดสินใจใช้บริการติดตั้งโซล่าเซลล์สำหรับที่พักอาศัยในเขตกรุงเทพและปริมณฑล ซึ่งประกอบด้วยการคำนวณค่าร้อยละและค่าเฉลี่ย

สำหรับการทดสอบสมมติฐานการวิจัย ได้ใช้สถิติเชิงอนุมานเพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างและความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร โดยสถิติที่ใช้ประกอบด้วยการทดสอบค่าที (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ทั้งนี้ การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณถูกนำมาใช้เพื่ออธิบายอิทธิพลของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการติดตั้งโซล่าร์เซลล์สำหรับที่พักอาศัยในเขตกรุงเทพและปริมณฑล

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลส่วนบุคคล

จากการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 41-50 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี อาชีพพนักงานบริษัทเอกชน และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 20,000 บาท

2. ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการติดตั้งโซล่าร์เซลล์สำหรับที่พักอาศัยในเขตกรุงเทพและปริมณฑล

ตารางที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการติดตั้งโซล่าร์เซลล์สำหรับที่พักอาศัยในเขตกรุงเทพและปริมณฑล

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความสำคัญ	ลำดับ
ด้านบุคคล	4.64	0.58	มากที่สุด	1
ด้านกระบวนการให้บริการ	4.62	0.54	มากที่สุด	2
ด้านผลิตภัณฑ์	4.54	0.51	มากที่สุด	3
ด้านราคา	4.48	0.61	มาก	4
ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย	4.42	0.53	มาก	5
ด้านการส่งเสริมการตลาด	4.06	0.60	มาก	6
รวม	**4.46**	**4.64**	**มาก**	

จากตารางที่ 1 จากการศึกษาข้อมูลพบว่า ระดับภาพรวมปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ทั้ง 6 ด้าน โดยมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับความสำคัญมาก ($\bar{X}$ = 4.45) เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า อยู่ในระดับความสำคัญมากที่สุด 3 รายการ ประกอบด้วย ด้านบุคคล ($\bar{X}$ = 4.64) ด้านกระบวนการให้บริการ ($\bar{X}$ = 4.62) ด้านผลิตภัณฑ์ ($\bar{X}$ = 4.54) และอยู่ในระดับความสำคัญมาก 3 รายการ ประกอบด้วย ด้านราคา ($\bar{X}$ = 4.48) ด้านช่องทางจัดจำหน่าย ($\bar{X}$ = 4.41) และด้านการส่งเสริมการตลาด ($\bar{X}$ = 4.05) ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการใช้บริการติดตั้งโซลาร์เซลล์สำหรับที่พักอาศัยในเขตกรุงเทพและปริมณฑล ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดโดยรวมอยู่ในระดับความสำคัญมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านบุคคล ด้านกระบวนการให้บริการ และด้านผลิตภัณฑ์ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านการส่งเสริมการตลาด ขณะที่ด้านการส่งเสริมการตลาดมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด แต่อยู่ในระดับความสำคัญมากเช่นกัน แสดงให้เห็นว่าผู้ใช้บริการให้ความสำคัญกับความเชี่ยวชาญของช่างติดตั้ง ความถูกต้องของกระบวนการดำเนินงาน และคุณภาพของอุปกรณ์ มากกว่ากิจกรรมส่งเสริมการตลาด

3. การตัดสินใจใช้ตัดสินใจใช้บริการติดตั้งระบบโซล่าร์เซลล์สำหรับที่พักอาศัยในเขตกรุงเทพและปริมณฑล

ตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์ด้านการตัดสินใจใช้บริการติดตั้งระบบโซล่าร์เซลล์สำหรับที่พักอาศัยในเขตกรุงเทพและปริมณฑล

ข้อมูลการตัดสินใจ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความสำคัญ	ลำดับ
ด้านการรับรู้ถึงความต้องการ	4.63	0.46	มากที่สุด	1
ด้านการประเมินผลทางเลือก	4.51	0.61	มากที่สุด	2
ด้านการตัดสินใจซื้อ	4.33	0.56	มาก	3
ด้านการแสวงหาข้อมูล	4.25	0.62	มาก	4
ด้านพฤติกรรมภายหลังการซื้อ	4.4	0.67	มาก	5
รวม	**4.43**	**2.92**	**มาก**	

จากตารางที่ 2 จากการศึกษาข้อมูลพบว่า ระดับความคิดเห็นภาพรวมการตัดสินใจ โดยมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับความคิดเห็นด้วยมาก ($\bar{X}$ = 4.42) และเมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า อยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด 2 รายการ ประกอบด้วย ด้านการรับรู้ถึงความต้องการ ($\bar{X}$ = 4.55) ด้านการประเมินผลทางเลือก ($\bar{X}$ = 4.51) และอยู่ในระดับความคิดเห็นด้วยมาก 3 รายการ ประกอบด้วยด้านด้านพฤติกรรมภายหลังการใช้บริการติดตั้ง ($\bar{X}$ = 4.44) ด้านการประเมินผลทางเลือก ($\bar{X}$ = 4.33) และด้านการค้นหาข้อมูล ($\bar{X}$ = 4.25) ตามลำดับด้านการรับรู้ถึงความต้องการ ($\bar{X}$ = 4.21) และด้านการค้นหาข้อมูล ($\bar{X}$ = 4.05) ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาการตัดสินใจใช้บริการติดตั้งโซลาร์เซลล์สำหรับที่พักอาศัยในเขตกรุงเทพและปริมณฑล ผลการวิจัยพบว่า การตัดสินใจใช้บริการโดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านการรับรู้ถึงความต้องการและด้านการประเมินทางเลือกมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด รองลงมาคือด้านพฤติกรรมภายหลังการใช้บริการ ด้านการตัดสินใจใช้บริการ และด้านการค้นหาข้อมูล ซึ่งอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก แสดงให้เห็นว่าผู้ใช้บริการให้ความสำคัญกับความต้องการในการลดค่าไฟฟ้า ความคุ้มค่า และการเปรียบเทียบคุณภาพการติดตั้งก่อนตัดสินใจ ตลอดจนความพึงพอใจภายหลังการติดตั้งเป็นสำคัญ

4. เปรียบเทียบการตัดสินใจใช้บริการติดตั้งโซล่าร์เซลล์สำหรับที่พักอาศัยในเขตกรุงเทพและปริมณฑล จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล

เปรียบเทียบการตัดสินใจใช้บริการติดตั้งโซล่าร์เซลล์สำหรับที่พักอาศัยในเขตกรุงเทพและปริมณฑล จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล ข้อมูลส่วนบุคคลที่แตกต่างกันมีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการติดตั้งระบบโซล่าร์เซลล์สำหรับที่พักอาศัยในเขตกรุงเทพและปริมณฑล พบว่า เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ที่แตกต่างกันมีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการติดตั้งโซล่าร์เซลล์สำหรับที่พักอาศัยในเขตกรุงเทพและปริมณฑล จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล ที่ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อเปรียบเทียบการตัดสินใจใช้บริการติดตั้งโซลาร์เซลล์สำหรับที่พักอาศัยในเขตกรุงเทพและปริมณฑลจำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล ผลการวิจัยพบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่แตกต่างกัน ไม่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงให้เห็นว่าปัจจัยด้านข้อมูลส่วนบุคคลไม่ได้เป็นตัวกำหนดความแตกต่างในการตัดสินใจใช้บริการติดตั้งโซลาร์เซลล์ โดยผู้บริโภคให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านคุณภาพ ราคา และความน่าเชื่อถือของผู้ให้บริการมากกว่าลักษณะทางประชากรศาสตร์

5. ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการติดตั้งระบบโซล่าร์เซลล์สำหรับที่พักอาศัยในเขตกรุงเทพและปริมณฑล

ตารางที่ 3 แสดงปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการติดตั้งระบบโซล่าร์เซลล์สำหรับที่พักอาศัยในเขตกรุงเทพและปริมณฑล

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients		
	B	Std. Error	Beta	t	Sig.
(Constant)	0.219	0.228		0.959	0.340
ด้านผลิตภัณฑ์	0.121	0.070	0.125	1.740	0.086
ด้านราคา	0.262	0.067	0.322	3.930	0.000*
ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย	0.124	0.063	0.132	1.962	0.053
ด้านการส่งเสริมการตลาด	0.101	0.049	0.121	2.043	0.044*
ด้านบุคคล	0.222	0.074	0.259	3.011	0.003*
ด้านกระบวนการให้บริการ	0.108	0.071	0.118	1.534	0.129

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 **มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .00

จากตารางที่ 3 ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการติดตั้งระบบโซล่าร์เซลล์สำหรับที่พักอาศัยในเขตกรุงเทพและปริมณฑล พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ด้านราคา ด้านส่งเสริมการตลาด และด้านบุคคล ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการติดตั้งระบบโซล่าร์เซลล์ในเขตกรุงเทพและปริมณฑล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

วัตถุประสงค์ที่ 4 เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการติดตั้งโซลาร์เซลล์สำหรับที่พักอาศัยในเขตกรุงเทพและปริมณฑล ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณพบว่า ปัจจัยด้านราคา ด้านบุคคล และด้านการส่งเสริมการตลาด มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ขณะที่ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านกระบวนการให้บริการ ไม่พบอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่าผู้บริโภคให้ความสำคัญกับความเหมาะสมและความโปร่งใสของราคา ความเชี่ยวชาญและความน่าเชื่อถือของบุคลากร รวมถึงกิจกรรมการสื่อสารและส่งเสริมการตลาด มากกว่าปัจจัยด้านอื่นในการพิจารณาตัดสินใจใช้บริการติดตั้งโซลาร์เซลล์

อภิปรายผล

1. ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการใช้บริการติดตั้งโซล่าร์เซลล์สำหรับที่พักอาศัยในเขตกรุงเทพและปริมณฑล

จากผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดโดยรวมอยู่ในระดับความสำคัญมาก โดยเฉพาะด้านผลิตภัณฑ์ ด้านบุคคล และด้านกระบวนการให้บริการอยู่ในระดับความสำคัญมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าผู้บริโภคให้ความสำคัญกับคุณภาพของอุปกรณ์ ความน่าเชื่อถือของผู้ให้บริการ และมาตรฐานการดำเนินงานในการติดตั้งระบบโซลาร์เซลล์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริพจน์ ศรีวิรัตน์ และวรัทยา แจ้งกระจ่าง ที่พบว่าปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์และด้านบุคคลมีความสำคัญในระดับมากที่สุดต่อการตัดสินใจของผู้บริโภค (ศิริพจน์ ศรีวิรัตน์ และวรัทยา แจ้งกระจ่าง, 2564) ในขณะที่ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านการส่งเสริมการตลาดอยู่ในระดับความสำคัญมาก สะท้อนให้เห็นว่าผู้บริโภคยังคงพิจารณาความเหมาะสมของราคา ความสะดวกในการเข้าถึงบริการ และกิจกรรมทางการตลาดประกอบการตัดสินใจ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เริ่ม ใสแจ่ม ที่พบว่าปัจจัยด้านราคาและช่องทางการจัดจำหน่ายมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (เริ่ม ใสแจ่ม, 2564)

2. การตัดสินใจใช้บริการติดตั้งโซล่าร์เซลล์สำหรับที่พักอาศัยในเขตกรุงเทพและปริมณฑล ผลการศึกษาพบว่า การตัดสินใจใช้บริการโดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก โดยเฉพาะด้านการรับรู้ถึงความต้องการและการประเมินทางเลือกอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าผู้บริโภคตระหนักถึงความจำเป็นในการประหยัดพลังงานและให้ความสำคัญกับการเปรียบเทียบทางเลือกก่อนตัดสินใจติดตั้งระบบโซลาร์เซลล์ นอกจากนี้ด้านการตัดสินใจซื้อ การแสวงหาข้อมูล และพฤติกรรมภายหลังการใช้บริการอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก สะท้อนให้เห็นว่าผู้บริโภคมีการพิจารณาข้อมูลอย่างรอบคอบและให้ความสำคัญกับประสบการณ์หลังการติดตั้ง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดกระบวนการตัดสินใจของผู้บริโภค (Kotler, P. & Keller, K. L., 2022)

3. การเปรียบเทียบการตัดสินใจใช้บริการติดตั้งโซล่าร์เซลล์สำหรับที่พักอาศัยในเขตกรุงเทพและปริมณฑล จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล

ผลการศึกษา พบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่แตกต่างกัน ไม่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการติดตั้งโซลาร์เซลล์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงให้เห็นว่าปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ไม่ได้เป็นตัวกำหนดความแตกต่างในการตัดสินใจของผู้บริโภค ทั้งนี้ ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านคุณภาพ ราคา และความน่าเชื่อถือของผู้ให้บริการมากกว่าลักษณะส่วนบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชินธันย์ โชติธนปริญพัชร์ และคณะ ที่พบว่าปัจจัยด้านเพศ อายุ และระดับการศึกษาไม่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อโซลาร์เซลล์ของผู้บริโภค (ชินธันย์ โชติธนปริญพัชร์ และคณะ, 2565)

4. ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการติดตั้งโซล่าร์เซลล์สำหรับที่พักอาศัยในเขตกรุงเทพและปริมณฑล

ผลการวิเคราะห์พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านราคา ด้านบุคคล และด้านการส่งเสริมการตลาด มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการติดตั้งโซลาร์เซลล์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่าผู้บริโภคให้ความสำคัญกับความคุ้มค่าของราคา ความเชี่ยวชาญและความน่าเชื่อถือของบุคลากร รวมถึงกิจกรรมการสื่อสารทางการตลาดในการประกอบการตัดสินใจ ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภนิดา ฉิมแพ ที่พบว่าปัจจัยด้านราคาและการส่งเสริมการตลาดมีผลต่อการตัดสินใจซื้อโซลาร์เซลล์ของผู้บริโภค (ศุภนิดา ฉิมแพ, 2566)

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดโดยรวมมีความสำคัญต่อการตัดสินใจใช้บริการติดตั้งโซลาร์เซลล์สำหรับที่พักอาศัยในเขตกรุงเทพและปริมณฑลอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านบุคคล ด้านกระบวนการให้บริการ และด้านผลิตภัณฑ์ที่มีความสำคัญในระดับมากที่สุด ขณะที่การตัดสินใจใช้บริการโดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก โดยผู้บริโภคให้ความสำคัญกับการรับรู้ถึงความต้องการและการประเมินทางเลือกมากที่สุด นอกจากนี้ ผลการเปรียบเทียบพบว่าข้อมูลส่วนบุคคลที่แตกต่างกันไม่มีผลต่อการตัดสินใจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และผลการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุพบว่า ปัจจัยด้านราคา ด้านบุคคล และด้านการส่งเสริมการตลาด เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการติดตั้งโซลาร์เซลล์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในด้านข้อเสนอแนะเชิงการนำผลการวิจัยไปใช้ ผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญกับการกำหนดราคาที่โปร่งใส ยุติธรรม และสอดคล้องกับคุณภาพของสินค้าและบริการ โดยควรแสดงรายละเอียดต้นทุนอย่างชัดเจน และจัดทำแพ็กเกจราคาที่หลากหลายให้เหมาะสมกับกลุ่มลูกค้าแต่ละระดับ รวมถึงพิจารณารูปแบบการผ่อนชำระหรือสินเชื่อเพื่อเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงบริการ ในด้านบุคคล ควรพัฒนาศักยภาพของช่างติดตั้งและบุคลากรอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านความรู้ทางเทคนิค มาตรฐานความปลอดภัย และทักษะการบริการ ตลอดจนจัดให้มีระบบติดตามและประเมินผลการให้บริการหลังการติดตั้ง สำหรับด้านการส่งเสริมการตลาด ควรเน้นการสื่อสารผ่านสื่อออนไลน์และการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีโซลาร์เซลล์ รวมถึงการใช้กลยุทธ์การตลาดเชิงเนื้อหาและประสบการณ์ลูกค้า เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือและกระตุ้นการตัดสินใจ สำหรับข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรขยายขอบเขตการศึกษาไปยังกลุ่มตัวอย่างในภูมิภาคอื่นของประเทศ เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมและปัจจัยการตัดสินใจของผู้บริโภคในแต่ละพื้นที่ รวมทั้งควรศึกษาปัจจัยเชิงจิตวิทยา เช่น ทัศนคติ แรงจูงใจ และความตระหนักด้านสิ่งแวดล้อมที่อาจส่งผลต่อการตัดสินใจใช้พลังงานสะอาด นอกจากนี้ ควรศึกษาการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีร่วม เช่น ระบบกักเก็บพลังงาน (Energy Storage System) หรือระบบ Smart Home เพื่อรองรับแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและพฤติกรรมผู้บริโภคในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

ชินธันย์ โชติธนปริญพัชร์ และคณะ. (2565). ปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อเซลล์แสงอาทิตย์ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. วารสารรัชต์ภาคย์, 16(44), 306-315.

เริ่ม ใสแจ่ม. (2564). ปัจจัยส่วนประสมการตลาดและปัจจัยจิตวิทยาที่ส่งผลต่อการตัดสินใจติดตั้งโซล่าร์รูฟท็อปในประเทศไทย. วารสารบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์และการสื่อสาร, 16(3), 101-114.

ศิริพจน์ ศรีวิรัตน์ และวรัทยา แจ้งกระจ่าง. (2564). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจติดตั้งระบบผลิตไฟฟ้าด้วยแสงอาทิตย์สำหรับบ้านอยู่อาศัยของผู้บริโภคในจังหวัดเชียงใหม่. วารสารบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 7(3), 149-159.

ศุภนิดา ฉิมแพ. (2566). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อโซลาร์เซลล์ของผู้ใช้ไฟฟ้ารายย่อยในเขตนนทบุรี. เรียกใช้เมื่อ 28 มิถุนายน 2568 จาก https://3m-it.ru.ac.th/journals/it20/6414193129.pdf

Cochran, W. G. (1977). Sampling techniques. (3rd ed.). New York: John Wiley & Sons.

International Energy Agency. (2023). World Energy Outlook 2023. Paris: International Energy Agency.

Kotler, P. & Keller, K. L. (2022). Marketing management. (16th ed.). London: Pearson.

Krungsri Research. (2025). Rooftop solar: Trends and opportunities for clean energy adoption in Thailand (Research Intelligence). Retrieved June 28, 2025, from https://www.krungsri.com/th/research/research-intelligence/solar-rooftop-2025

Mordor Intelligence. (2026). Thailand solar energy market – Size, share, trends, analysis & forecast (2026–2031). Retrieved June 28 , 2025, from https://www.mordorintelligence.com/industry-reports/thailand-solar-energy-market

REN21. (2023). Renewables 2023 Global Status Report. Paris: REN21 Secretariat.

Wikipedia. (2024). Renewable energy in Thailand. Retrieved June 28, 2025, from https://en.wikipedia.org/wiki/Renewable_energy_in_Thailand

บทความวิจัย

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อโทรศัพท์ Oppo ในประเทศไทย*

MARKETING MIX FACTORS AFFECTING THE PURCHASE DECISION OF OPPO SMARTPHONES IN THAILAND

จินไห่ ลี*, ชิณโสณ์ วิสิฐนิธิกิจา, สุทธิกร กิ่งแก้ว
JIN HAI LI*, Chinnaso Visitnitikija, Suttikon Kingkaew
หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย
Master of Business Administration, Kasem Bundit University, Bangkok, Thailand
*Corresponding author E-mail: leejinhai.kbu@gmail.com
*Tel: 098-965-0615

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับความเห็นด้วยของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการซื้อโทรศัพท์ Oppo ในประเทศไทย 2) ศึกษาระดับการตัดสินใจซื้อโทรศัพท์ Oppo ในประเทศไทย 3) เปรียบเทียบการตัดสินใจซื้อโทรศัพท์ Oppo จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล และ 4) ศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อโทรศัพท์ Oppo ในประเทศไทย กลุ่มตัวอย่างคือผู้ซื้อโทรศัพท์ Oppo ในประเทศไทย จำนวน 400 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยสูตรของ Cochran ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 เครื่องมือเก็บข้อมูลคือแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 18 - 30 ปี การศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี อาชีพนักเรียน/นิสิต/นักศึกษา และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 25,001 - 35,000 บาท ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดโดยรวมอยู่ในระดับความเห็นด้วยมาก โดยด้านราคามีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือช่องทางการจัดจำหน่าย ผลิตภัณฑ์ และการส่งเสริมการตลาด ส่วนการตัดสินใจซื้อโดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก โดยด้านการรับรู้ความต้องการและการตัดสินใจซื้อมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า อายุและระดับการศึกษาที่แตกต่างกันมีผลต่อการตัดสินใจซื้อโทรศัพท์ Oppo อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ขณะที่เพศ อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนไม่แตกต่างกัน นอกจากนี้ ปัจจัยด้านราคาและช่องทางการจัดจำหน่ายมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้ออย่างมีนัยสำคัญ ด้านผลิตภัณฑ์และการส่งเสริมการตลาดไม่มีอิทธิพล ข้อเสนอแนะ บริษัทควรกำหนดราคาที่เหมาะสม มีระดับราคาให้เลือกหลากหลาย และขยายช่องทางการจัดจำหน่ายทั้งออฟไลน์และออนไลน์ เพื่อเพิ่มความสะดวกแก่ผู้บริโภค

คำสำคัญ: ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด, การตัดสินใจซื้อ, โทรศัพท์ Oppo, ผู้บริโภคในประเทศไทย

Abstract

This study aimed to: 1) examine the level of agreement regarding the marketing mix factors influencing the purchase of Oppo smartphones in Thailand; 2) investigate the level of purchase decision-making for Oppo smartphones in Thailand; 3) compare purchase decisions for

* Received 9 March 2026; Revised 19 March 2026; Accepted 27 March 2026

Oppo smartphones based on personal characteristics; and 4) analyze the marketing mix factors that influence purchase decisions for Oppo smartphones in Thailand. The sample consisted of 400 Oppo smartphone buyers in Thailand. The sample size was determined using Cochran's formula at a 95% confidence level. The research instrument was a questionnaire employing a five-point Likert scale. Data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, t-test, one-way analysis of variance (ANOVA), and multiple regression analysis. The results revealed that most respondents were female, aged 18–30 years, had an education level below a bachelor's degree, were students, and had an average monthly income of 25,001–35,000 baht. Overall, the marketing mix factors were rated at a high level of agreement, with price having the highest mean, followed by place (distribution channels), product, and promotion. In terms of purchase decision-making, the overall level was also high, with need recognition and purchase decision having the highest mean scores. The hypothesis testing indicated that differences in age and education level significantly affected the purchase decision of Oppo smartphones at the 0.05 significance level, whereas gender, occupation, and average monthly income showed no significant differences. Furthermore, price and distribution channels were found to have a statistically significant influence on purchase decisions, while product and promotion did not have a significant effect. It is recommended that the company set appropriate pricing strategies, offer a variety of price levels, and expand both offline and online distribution channels to enhance consumer convenience.

Keywords: Marketing Mix Factors, Purchase Decision, Oppo Smartphones, Consumers in Thailand

บทนำ

ในปัจจุบันอุปกรณ์สื่อสารที่นับว่ามีความสำคัญยิ่งกับผู้คนในยุคนี้ก็คงจะหนีไม่พ้น "โทรศัพท์มือถือแบบสมาร์ทโฟน" ซึ่งเป็นอุปกรณ์สื่อสารที่ไม่ว่าจะคนไหน วัยไหน อายุเท่าไร สังคม ใด ก็ต้องพกพาอุปกรณ์ชิ้นสำคัญทางเทคโนโลยีชิ้นนี้ติดตัวเสมอ โดยโทรศัพท์นี้ได้มีการพัฒนา อย่างต่อเนื่องและรวดเร็วเพื่อให้สอดคล้อง และทันกับความต้องการของผู้บริโภคในปัจจุบันซึ่งความต้องการของผู้บริโภคในปัจจุบันไม่ใช่ต้องการเพียงแค่อุปกรณ์ที่สามารถโทรคุยกัน และเพียงได้ยินเสียงได้เท่านั้น แต่ยังจะต้องการอุปกรณ์ที่เป็นทั้งโทรศัพท์ที่สามารถเห็นหน้าคู่สนทนาได้ รวมถึงยังเป็นทั้งคอมพิวเตอร์พกพา กล้องถ่ายภาพ ที่มีความสามารถสื่อสารได้รวดเร็วอย่างไร้ ขีดจำกัด อีกทั้งยังจะต้องเสียงชัด สัญญาณแรงและเร็ว เพื่อใช้อำนวยความสะดวกทางการสื่อสารใน ด้านต่าง ๆ เช่น ท่องเว็บไซต์ พูดคุยผ่านอินเทอร์เน็ตได้อย่างครบครันที่ให้ทั้งความสะดวกสบาย สอดคล้องกับลักษณะการดำเนินชีวิตของคนในยุคปัจจุบันอีกด้วย (มธุริน ลีลาเลิศโสภณ, 2557)

ในยุคปัจจุบัน สมาร์ทโฟนได้กลายเป็นอุปกรณ์พื้นฐานที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้คน ไม่ว่าจะเป็นด้านการสื่อสาร การทำงาน การศึกษา หรือแม้แต่ความบันเทิง สมาร์ทโฟนไม่ได้จำกัดการใช้งานเพียงการโทรออกหรือรับสายเท่านั้น แต่ยังสามารถเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตเพื่อเข้าถึงข้อมูลข่าวสารแบบเรียลไทม์ ใช้งานแอปพลิเคชันด้านการเงิน การซื้อขายสินค้าออนไลน์ การประชุมทางไกล การเรียนออนไลน์ ตลอดจนการสร้างเนื้อหาและสื่อสารผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว ความสามารถดังกล่าวส่งผลให้สมาร์ทโฟนกลายเป็นปัจจัยสำคัญที่สนับสนุนการดำเนินกิจกรรมทั้งในระดับบุคคลและองค์กรธุรกิจ การพัฒนาเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านระบบปฏิบัติการ ความเร็วของหน่วยประมวลผล ความจุของหน่วยความจำ และคุณภาพของกล้องถ่ายภาพ ทำให้สมาร์ทโฟนในปัจจุบันมีประสิทธิภาพใกล้เคียงกับ

คอมพิวเตอร์ขนาดเล็ก ส่งผลให้ผู้บริโภคมีความคาดหวังต่อคุณภาพสินค้าและความคุ้มค่ามากยิ่งขึ้น ขณะเดียวกัน การแข่งขันในอุตสาหกรรมสมาร์ทโฟนก็มีความรุนแรงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทั้งในระดับโลกและระดับประเทศ จากข้อมูลการวิเคราะห์ตลาดสมาร์ทโฟนในประเทศไทย ปี พ.ศ. 2567 พบว่าตลาดยังคงมีการแข่งขันอย่างเข้มข้น โดย Samsung ยังคงครองส่วนแบ่งตลาดสูงสุดในประเทศไทยที่ประมาณร้อยละ 21 รองลงมาคือ OPPO ที่มีส่วนแบ่งตลาดประมาณร้อยละ 18 และ vivo อยู่ในอันดับถัดมา ขณะที่ Apple มีส่วนแบ่งตลาดประมาณร้อยละ 13 และแบรนด์อื่น ๆ เช่น Xiaomi ครองสัดส่วนตลาดในลำดับรองลงไป ข้อมูลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงโครงสร้างการแข่งขันของตลาดสมาร์ทโฟนไทยที่มีทั้งแบรนด์ระดับสากลและแบรนด์จากประเทศจีนเข้ามามีบทบาทสำคัญ โดยรายงานดังกล่าวจัดทำโดย Counterpoint Research ซึ่งเป็นบริษัทวิจัยตลาดด้านเทคโนโลยีที่ได้รับการยอมรับในระดับสากล และมีการนำเสนอผ่านสื่อข่าวเศรษฐกิจของไทย (Workpoint Today, 2567)

แนวคิดส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix: 4Ps) แนวคิดส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix) เป็นแนวคิดพื้นฐานทางการตลาดที่ใช้ในการวางกลยุทธ์เพื่อสร้างความพึงพอใจให้แก่ผู้บริโภค โดย Kotler (2017) ได้เสนอองค์ประกอบสำคัญของส่วนประสมทางการตลาดไว้ 4 ด้าน หรือที่เรียกว่า 4Ps ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ (Product) ราคา (Price) ช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) และการส่งเสริมการตลาด (Promotion) ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญที่องค์กรธุรกิจใช้ในการตอบสนองความต้องการของตลาดเป้าหมาย ด้านผลิตภัณฑ์ (Product) หมายถึง คุณลักษณะของสินค้าและบริการที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค เช่น คุณภาพสินค้า การออกแบบ รูปลักษณ์ ตราสินค้า และฟังก์ชันการใช้งาน ในกรณีของสมาร์ตโฟน คุณลักษณะของผลิตภัณฑ์ เช่น ประสิทธิภาพของเครื่อง ความคมชัดของกล้อง ความจุของหน่วยความจำ และระบบปฏิบัติการ ล้วนเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค ด้านราคา (Price) หมายถึง มูลค่าที่ผู้บริโภคต้องจ่ายเพื่อแลกกับสินค้าและบริการ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อ โดยผู้บริโภคมักพิจารณาความเหมาะสมของราคาเมื่อเปรียบเทียบกับคุณภาพของสินค้าและความสามารถในการจ่ายของตนเอง ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) หมายถึง กระบวนการหรือช่องทางที่ใช้ในการนำสินค้าไปสู่ผู้บริโภค เช่น ร้านค้าปลีก ตัวแทนจำหน่าย หรือแพลตฟอร์มออนไลน์ ซึ่งความสะดวกในการเข้าถึงสินค้าเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อ ด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion) หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่องค์กรใช้เพื่อสื่อสารข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าไปยังผู้บริโภค เช่น การโฆษณา การประชาสัมพันธ์ การส่งเสริมการขาย และการตลาดผ่านสื่อดิจิทัล ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการกระตุ้นให้เกิดความสนใจและการตัดสินใจซื้อ แนวคิดส่วนประสมทางการตลาด 4Ps จึงเป็นกรอบแนวคิดสำคัญที่ช่วยอธิบายปัจจัยทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมและการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค (Kotler, P. & Keller, K. L., 2016)

นอกจากการแข่งขันที่รุนแรงในตลาดสมาร์ตโฟนแล้ว แบรนด์ OPPO ยังเป็นหนึ่งในผู้ผลิตสมาร์ตโฟนจากประเทศจีนที่ประสบความสำเร็จอย่างมากในตลาดประเทศไทย โดยสามารถครองส่วนแบ่งตลาดในลำดับต้น ๆ และได้รับความนิยมจากผู้บริโภคชาวไทยอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านคุณภาพของผลิตภัณฑ์ การออกแบบ และระดับราคาที่เข้าถึงได้ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของแบรนด์สมาร์ตโฟนจากประเทศจีนที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมผู้บริโภคในตลาดสมาร์ตโฟนของไทย ในฐานะที่ผู้วิจัยเป็นชาวจีน จึงมีความสนใจศึกษาการขยายตัวของแบรนด์เทคโนโลยีจากประเทศจีนในตลาดต่างประเทศ โดยเฉพาะในประเทศไทยซึ่งเป็นตลาดสำคัญของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การเลือกศึกษาแบรนด์ OPPO จึงมีความเหมาะสม เนื่องจากเป็นแบรนด์ที่มีบทบาทสำคัญในตลาดไทยและมีการแข่งขันกับแบรนด์สมาร์ตโฟนระดับสากลอย่างต่อเนื่อง การศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อโทรศัพท์ OPPO ของผู้บริโภคในประเทศไทยจึงสามารถช่วยให้เข้าใจพฤติกรรมผู้บริโภคและปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลต่อความสำเร็จของแบรนด์สมาร์ตโฟนจากประเทศจีนในตลาดต่างประเทศได้อย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น จากข้อมูลที่กล่าวมาข้างต้นผู้ศึกษาจึงสนใจที่จะศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อโทรศัพท์ Oppo ในประเทศไทย เพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษาไปใช้เป็นแนวทางในการ

วางแผน หรือเพิ่มยอดจำนวนผู้ซื้อโทรศัพท์ Oppo ในประเทศไทยเพิ่มขึ้น และปรับปรุงปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ซื้อโทรศัพท์ Oppo

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการซื้อโทรศัพท์ Oppo ในประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาการตัดสินใจซื้อโทรศัพท์ Oppo ในประเทศไทย
3. เพื่อเปรียบเทียบการตัดสินใจซื้อโทรศัพท์ Oppo ในประเทศไทยจำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล
4. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อโทรศัพท์ Oppo ในประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อโทรศัพท์ Oppo ในประเทศไทย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็น เปรียบเทียบความแตกต่าง และวิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีต่อการตัดสินใจซื้อโทรศัพท์ Oppo ของผู้บริโภค ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริโภคที่เคยซื้อโทรศัพท์ Oppo ในประเทศไทย กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 ราย ได้มาจากการกำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Cochran, W. G. ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถาม ซึ่งผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและความเชื่อมั่นของเครื่องมือแล้ว การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการโดยการแจกแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่าง และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนาและสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย การทดสอบค่าที (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) (Cochran, W. G., 1953)

ขอบเขตของการศึกษา

ด้านเนื้อหา การศึกษานี้มุ่งศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในฐานะตัวแปรต้น และการตัดสินใจซื้อโทรศัพท์ Oppo ในประเทศไทยในฐานะตัวแปรตาม โดยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามทฤษฎีส่วนประสมทางการตลาด (4P’s) ประกอบด้วย ด้านผลิตภัณฑ์ (Product) ด้านราคา (Price) ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) และด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion) (Kotler, P., 2017) ซึ่งแต่ละด้านถูกนำมาวัดระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามผ่านข้อคำถามในแบบสอบถาม โดยใช้มาตรวัดระดับประมาณค่า (Rating Scale) สำหรับตัวแปรตาม คือ การตัดสินใจซื้อโทรศัพท์ Oppo ในประเทศไทย กำหนดกรอบการวัดตามทฤษฎีกระบวนการตัดสินใจของผู้บริโภค 5 ขั้นตอน ได้แก่ การรับรู้ถึงความต้องการ (Need Recognition) การค้นหาข้อมูล (Information Search) การประเมินทางเลือก (Evaluation of Alternatives) การตัดสินใจซื้อ (Purchase Decision) และพฤติกรรมภายหลังการซื้อ (Post Purchase Behavior) โดยวัดจากระดับความคิดเห็นของผู้บริโภคต่อกระบวนการตัดสินใจในแต่ละขั้นตอน (Kotler, P. & Keller, K. L., 2016)

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริโภคที่ซื้อโทรศัพท์ Oppo ในประเทศไทย โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 ราย การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการคำนวณในกรณีไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน ตามแนวคิดของ Cochran, W. G. ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ทั้งนี้ การศึกษาได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในช่วงระยะเวลา ตั้งแต่เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2568 ถึงเดือนกันยายน พ.ศ. 2568 (Cochran, W. G., 1953)

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยพัฒนาขึ้นโดยอาศัยการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดและการตัดสินใจซื้อโทรศัพท์สมาร์ตโฟน เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดและประเด็นคำถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย จากนั้นจึง

ดำเนินการจัดทำแบบสอบถามฉบับร่าง และปรับปรุงโครงสร้างและถ้อยคำของคำถามให้มีความชัดเจนและเหมาะสมตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา เมื่อได้แบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงในระดับหนึ่งแล้ว ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามดังกล่าวเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านพิจารณาความสอดคล้องของเนื้อหากับวัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อประเมินความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยนำข้อเสนอแนะที่ได้รับมาปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ก่อนนำเสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบอีกครั้ง ภายหลังจากการปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะทั้งหมดแล้ว ผู้วิจัยได้ทดลองใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 40 คน เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach’s alpha coefficient) ซึ่งผลการทดสอบแสดงให้เห็นว่าแบบสอบถามมีระดับความ (Cronbach, L. J. , 1951)

การตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่พัฒนาขึ้นจากแนวคิดทฤษฎีส่วนประสมทางการตลาดและกระบวนการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค เสนอให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน พิจารณาความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดการวิจัย จากนั้นนำผลการประเมินมาคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้องของเนื้อหา (Index of Item-Objective Congruence: IOC) เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการพิจารณาคุณภาพของข้อคำถาม โดยผู้วิจัยได้คัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC มากกว่า 0.50 มาใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผลการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน พบว่าข้อคำถามทุกข้อมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย และครอบคลุมประเด็นที่ต้องการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดและการตัดสินใจซื้อโทรศัพท์ Oppo ในประเทศไทย ภายหลังจากการปรับปรุงข้อคำถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญแล้ว เมื่อนำมาคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้องโดยรวม พบว่ามีค่า IOC เท่ากับ 0.857 แสดงให้เห็นว่าแบบสอบถามมีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาอยู่ในระดับเหมาะสม และสามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยได้

การตรวจสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดสอบเครื่องมือก่อนการเก็บรวบรวมข้อมูลจริง โดยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริโภคที่เคยซื้อโทรศัพท์ Oppo ในประเทศไทย เพื่อประเมินความสอดคล้องและความชัดเจนของข้อคำถาม จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ความเชื่อมั่นทั้งในระดับรายข้อและในภาพรวมของแบบสอบถาม การวิเคราะห์ความเชื่อมั่นของเครื่องมือดำเนินการด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยใช้การวิเคราะห์ความเชื่อมั่นของมาตรวัด (Reliability Analysis) และกำหนดเกณฑ์การยอมรับค่าความเชื่อมั่นไว้ไม่น้อยกว่า 0.713 ผลการวิเคราะห์พบว่าแบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.913 ซึ่งอยู่ในระดับที่เหมาะสม แสดงให้เห็นว่าแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นเพียงพอ และสามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยเกี่ยวกับการตัดสินใจซื้อโทรศัพท์ Oppo ในประเทศไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ดำเนินการจากทั้งข้อมูลทุติยภูมิและข้อมูลปฐมภูมิ โดยข้อมูลทุติยภูมิได้มาจากการศึกษาค้นคว้าตำรา เอกสารทางวิชาการ บทความวิจัย และแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดและการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค เพื่อนำมาใช้เป็นกรอบแนวคิดและแนวทางในการดำเนินการวิจัย สำหรับข้อมูลปฐมภูมิ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามในรูปแบบออนไลน์ (Online Questionnaire) ซึ่งจัดทำผ่านแพลตฟอร์ม Google Forms โดยกลุ่มตัวอย่างคือผู้บริโภคที่เคยซื้อและมีประสบการณ์ใช้โทรศัพท์สมาร์ตโฟนแบรนด์ OPPO ในประเทศไทย ผู้วิจัยได้เผยแพร่แบบสอบถามผ่านช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ เช่น Facebook และ Line รวมทั้งกลุ่มออนไลน์ที่เกี่ยวข้องกับการใช้งานสมาร์ตโฟน เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มผู้บริโภคที่มีประสบการณ์ซื้อโทรศัพท์ OPPO โดยตรง ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดระยะเวลาในการตอบแบบสอบถามตั้งแต่เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2568 ถึงเดือนกันยายน พ.ศ. 2568 โดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการเผยแพร่แบบสอบถาม ติดตามการตอบกลับ และรวบรวมแบบสอบถามด้วยตนเองทั้งหมด ภายหลัง

จากได้รับแบบสอบถามกลับคืน ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความครบถ้วนและความสมบูรณ์ของข้อมูลก่อนนำไปประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติต่อไป เพื่อให้มั่นใจว่าข้อมูลที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์มีความถูกต้องและเหมาะสมสำหรับการวิจัย

การประมวลผลและการวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามถูกนำมาประมวลผลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติ โดยใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนาเพื่ออธิบายลักษณะข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างและตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ การคำนวณค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อแสดงแนวโน้มและลักษณะของข้อมูลในภาพรวมเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดและการตัดสินใจซื้อโทรศัพท์ Oppo ในประเทศไทย นอกจากนี้ ยังใช้การวิเคราะห์เชิงอนุมานเพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัย ได้แก่ การทดสอบค่าที (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อศึกษาความแตกต่างและอิทธิพลของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีต่อการตัดสินใจซื้อโทรศัพท์ Oppo ของผู้บริโภค โดยผลการวิเคราะห์ข้อมูลถูกนำเสนอในรูปแบบตารางและคำอธิบายประกอบ เพื่อให้การนำเสนอผลการวิจัยมีความชัดเจนและเข้าใจได้ง่าย

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ใช้ทั้งสถิติเชิงพรรณนาและสถิติเชิงอนุมาน โดยสถิติเชิงพรรณนาถูกนำมาใช้เพื่ออธิบายข้อมูลด้านประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่าง รวมถึงระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดและการตัดสินใจซื้อโทรศัพท์ Oppo ในประเทศไทย ซึ่งประกอบด้วยการคำนวณค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สำหรับการทดสอบสมมติฐานการวิจัย ได้ใช้สถิติเชิงอนุมานเพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างและความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร โดยสถิติที่ใช้ประกอบด้วยการทดสอบค่าที (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ทั้งนี้ การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณถูกนำมาใช้เพื่ออธิบายอิทธิพลของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีต่อการตัดสินใจซื้อโทรศัพท์ Oppo ของผู้บริโภคในประเทศไทยอย่างเป็นระบบ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริโภคที่เคยซื้อและมีประสบการณ์ใช้โทรศัพท์สมาร์ตโฟนแบรนด์ OPPO ในประเทศไทย เนื่องจากไม่สามารถทราบจำนวนประชากรที่แน่นอนได้ ผู้วิจัยจึงกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Cochran, W. G. ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน ในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยกำหนดคุณสมบัติของผู้ตอบแบบสอบถามว่าต้องเป็นผู้ที่เคยซื้อหรือเคยใช้โทรศัพท์สมาร์ตโฟนแบรนด์ OPPO ในประเทศไทย ทั้งนี้เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (Convenience Sampling) ในการเข้าถึงกลุ่มตัวอย่างผ่านช่องทางออนไลน์ เนื่องจากเป็นวิธีที่สามารถเข้าถึงกลุ่มผู้บริโภคได้อย่างรวดเร็วและเหมาะสมกับการเก็บข้อมูลในสภาพแวดล้อมของการวิจัยในปัจจุบัน สำหรับการควบคุมคุณภาพข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบความครบถ้วนและความถูกต้องของแบบสอบถามก่อนนำไปวิเคราะห์ โดยกำหนดเงื่อนไขให้ผู้ตอบแบบสอบถามต้องตอบคำถามให้ครบทุกข้อในแบบสอบถามออนไลน์ก่อนส่งแบบสอบถามกลับ นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้ตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลและคัดกรองแบบสอบถามที่มีความผิดปกติ เช่น การตอบคำถามไม่ครบ การตอบในลักษณะที่ไม่สอดคล้องกัน หรือการตอบแบบสอบถามในระยะเวลาที่สั้นผิดปกติ ซึ่งอาจสะท้อนถึงความไม่ตั้งใจในการตอบแบบสอบถาม ทั้งนี้ แบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความครบถ้วนและมีความสมบูรณ์เท่านั้นจึงถูกนำไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ เพื่อให้ผลการวิจัยมีความน่าเชื่อถือและสะท้อนพฤติกรรมของผู้บริโภคได้อย่างเหมาะสม (Cochran, W. G., 1953)

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลส่วนบุคคล

จากการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็น เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 18-30 ปี จบการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี อาชีพนักเรียน/นิสิต/นักศึกษา และรายได้ระหว่าง 25,001-35,000 บาทมากที่สุด

2. ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อโทรศัพท์ Oppo ในประเทศไทย

ตารางที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อโทรศัพท์ Oppo ในประเทศไทย

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด	$\bar{X}$	SD	ระดับความเห็นด้วย	ลำดับ
ด้านราคา	4.88	0.11	มากที่สุด	1
ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย	4.81	0.15	มากที่สุด	2
ด้านผลิตภัณฑ์	4.49	0.22	มาก	3
ด้านการส่งเสริมการตลาด	3.28	0.51	ปานกลาง	4
รวม	**4.37**	**0.25**	**มาก**	

จากตารางที่ 1 พบว่าระดับความเห็นด้วยต่อปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อโทรศัพท์ Oppo ในประเทศไทย มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับความเห็นด้วยมาก ($\bar{X}$ = 4.37) และเมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่าอยู่ในระดับความเห็นด้วยมากที่สุด 2 รายการ ประกอบด้วย ด้านราคา ($\bar{X}$ = 4.88) รองลงมา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ($\bar{X}$ = 4.81) อยู่ในระดับความเห็นด้วยมาก 1 รายการ ประกอบด้วย ด้านผลิตภัณฑ์ ($\bar{X}$ = 4.49) และอยู่ในระดับความเห็นด้วยปานกลาง 1 รายการ ประกอบด้วย ด้านการส่งเสริมการตลาด ($\bar{X}$ = 3.28) ตามลำดับ

จากตารางที่ 1 พบว่าระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อโทรศัพท์ OPPO ค่า SD ของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด พบว่า ด้านราคามีค่า SD เท่ากับ 0.11 รองลงมาคือด้านช่องทางการจัดจำหน่ายมีค่า SD เท่ากับ 0.15 ด้านผลิตภัณฑ์มีค่า SD เท่ากับ 0.22 และด้านการส่งเสริมการตลาดมีค่า SD เท่ากับ 0.51 ขณะที่ค่า SD โดยรวมเท่ากับ 0.25 แสดงให้เห็นว่าความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามมีการกระจายตัวในระดับต่ำโดยเฉพาะด้านราคาและด้านช่องทางการจัดจำหน่ายซึ่งมีค่าการกระจายตัวของข้อมูลน้อยที่สุด

วัตถุประสงค์ที่ 1 ศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการซื้อโทรศัพท์ Oppo ในประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดโดยรวมอยู่ในระดับความเห็นด้วยมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านราคามีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านผลิตภัณฑ์ และด้านการส่งเสริมการตลาด ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่าผู้บริโภคให้ความสำคัญกับความเหมาะสมของราคาและความสะดวกในการเข้าถึงช่องทางการจัดจำหน่ายมากที่สุด ขณะที่คุณภาพของผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการส่งเสริมการตลาดยังคงเป็นปัจจัยที่มีบทบาทต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคเช่นกัน

3. การตัดสินใจใช้ตัดสินใจซื้อโทรศัพท์ Oppo ในประเทศไทย

ตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์ด้านการตัดสินใจตัดสินใจซื้อโทรศัพท์ Oppo ในประเทศไทย

ปัจจัยการตัดสินใจ	$\bar{X}$	SD	ระดับความเห็นด้วย	ลำดับ
ด้านการตัดสินใจ	4.56	0.45	มากที่สุด	1
ด้านการรับรู้ถึงความต้องการ	4.56	0.45	มากที่สุด	1
ด้านการประเมินผลทางเลือก	3.19	0.75	ปานกลาง	2
ด้านพฤติกรรมภายหลังการซื้อ	3.06	0.71	ปานกลาง	3
ด้านการค้นหาข้อมูล	2.79	0.39	ปานกลาง	4
รวม	**3.63**	**0.55**	**มาก**	

จากตารางที่ 2 พบว่าจากการศึกษาข้อมูลพบว่าการตัดสินใจใช้ซื้อโทรศัพท์ Oppo ในประเทศไทย มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}$ = 3.63) และเมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า อยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด 2 รายการ คือ ด้านการตัดสินใจ ($\bar{X}$ = 4.56) ด้านการรับรู้ถึงความต้องการ ($\bar{X}$ = 4.56) อยู่ในระดับเห็นด้วยปานกลาง 3 รายการ ประกอบด้วย ด้านการประเมินผลทางเลือก ($\bar{X}$ = 3.19) ด้านพฤติกรรมภายหลังการซื้อ ($\bar{X}$ = 3.06) และด้านการค้นหาข้อมูล ($\bar{X}$ = 2.79) ตามลำดับ

จากตารางที่ 2 พบว่า การตัดสินใจซื้อโทรศัพท์ OPPO ในประเทศไทยโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก (SD = 0.55) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการตัดสินใจ และด้านการรับรู้ถึงความต้องการ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดเท่ากันอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.56 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.45 แสดงให้เห็นว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นในระดับสูงและมีความเห็นค่อนข้างสอดคล้องกัน รองลงมาคือ ด้านการประเมินผลทางเลือก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.19 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.75 อยู่ในระดับเห็นด้วยปานกลาง ขณะที่ด้านพฤติกรรมภายหลังการซื้อ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.06 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.71 อยู่ในระดับเห็นด้วยปานกลางเช่นกัน ส่วนด้านการค้นหาข้อมูล มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.79 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.39 อยู่ในระดับเห็นด้วยปานกลาง ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าผู้บริโภคให้ความสำคัญกับการค้นหาข้อมูลก่อนการซื้อในระดับที่ไม่สูงมากเมื่อเปรียบเทียบกับปัจจัยด้านอื่น ๆ

วัตถุประสงค์ที่ 2 ศึกษาการตัดสินใจซื้อโทรศัพท์ Oppo ในประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า การตัดสินใจซื้อโดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านการรับรู้ความต้องการและด้านการตัดสินใจซื้อมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง รองลงมาคือด้านการประเมินทางเลือก ด้านการค้นหาข้อมูล และด้านพฤติกรรมภายหลังการซื้อ แสดงให้เห็นว่าผู้บริโภคให้ความสำคัญกับการรับรู้ความต้องการและการตัดสินใจซื้อเป็นสำคัญ รวมถึงการพิจารณาข้อมูลและประสบการณ์หลังการซื้อในการตัดสินใจเลือกซื้อโทรศัพท์ Oppo

4. เปรียบเทียบการตัดสินใจซื้อโทรศัพท์ Oppo ในประเทศไทย จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล

เปรียบเทียบการตัดสินใจซื้อโทรศัพท์ Oppo ในประเทศไทย จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล ข้อมูลส่วนบุคคลที่แตกต่างกัน มีผลต่อการตัดสินใจซื้อโทรศัพท์ Oppo ในประเทศไทยที่แตกต่างกันพบว่า อายุและระดับการศึกษาที่แตกต่างกันมีผลต่อการตัดสินใจซื้อโทรศัพท์ Oppo แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ขณะที่เพศ อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนไม่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อโทรศัพท์ Oppo แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

วัตถุประสงค์ที่ 3 เปรียบเทียบการตัดสินใจซื้อโทรศัพท์ Oppo ในประเทศไทย จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล ผลการวิจัยพบว่า ข้อมูลส่วนบุคคลที่แตกต่างกันมีผลต่อการตัดสินใจซื้อโทรศัพท์ Oppo ในประเทศไทย โดยพบว่า อายุและระดับการศึกษาที่แตกต่างกันมีผลต่อการตัดสินใจซื้อโทรศัพท์ Oppo แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ขณะที่เพศ อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนไม่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อโทรศัพท์ Oppo แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

5. ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อโทรศัพท์ Oppo ในประเทศไทย

ตารางที่ 3 แสดงปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อโทรศัพท์ Oppo ในประเทศไทย

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients		
	B	Std. Error	Beta	t	Sig.
(Constant)	6.036	0.972		6.211	.000**
ด้านผลิตภัณฑ์	0.090	0.084	0.053	1.079	0.281
ด้านราคา	-1.047	0.188	-0.308	-5.579	.000**
ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย	0.472	.0144	0.184	3.276	0.001*
ด้านการส่งเสริมการตลาด	0.009	0.037	0.012	0.241	0.810

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 **มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .00

จากตารางที่ 3 5.ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้ซื้อโทรศัพท์ Oppo ในประเทศไทย พบว่า ด้านราคา และด้านช่องทางการจัดจำหน่าย มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อโทรศัพท์ Oppo ในประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วัตถุประสงค์ที่ 4 ศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อโทรศัพท์ Oppo ในประเทศไทย ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณพบว่า ปัจจัยด้านราคา และด้านช่องทางการจัดจำหน่าย มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อโทรศัพท์ Oppo อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงให้เห็นว่าความเหมาะสมของราคาและความสะดวกในการเข้าถึงช่องทางการจัดจำหน่ายเป็นปัจจัยสำคัญที่ผู้บริโภคใช้ประกอบการตัดสินใจซื้อโทรศัพท์ Oppo ขณะที่ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์และด้านการส่งเสริมการตลาดไม่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้ออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

อภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่องปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อโทรศัพท์ Oppo ในประเทศไทย สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการซื้อโทรศัพท์ Oppo ในประเทศไทย

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ได้แก่ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านผลิตภัณฑ์ และด้านการส่งเสริมการตลาด ในภาพรวมอยู่ในระดับความเห็นด้วยมาก โดยเฉพาะด้านราคาและด้านช่องทางการจัดจำหน่ายที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด สะท้อนให้เห็นว่าผู้บริโภคให้ความสำคัญกับความเหมาะสมของราคาและความสะดวกในการเข้าถึงสินค้าเป็นสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix) ที่ระบุว่าปัจจัยด้านราคาและช่องทางการจัดจำหน่ายเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลต่อพฤติกรรมผู้บริโภค รวมทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของพรสุดา นาถาบำรุง และคณะ ที่ศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด 4P’s ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสมาร์ทโฟนของผู้บริโภคในเขตมีนบุรี ซึ่งพบว่าส่วนประสมทางการตลาดในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (พรสุดา นาถาบำรุง และคณะ, 2563) นอกจากนี้ ผลการศึกษายังพบว่าปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์และด้านการส่งเสริมการตลาดมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากเช่นกัน แสดงให้เห็นว่าผู้บริโภคยังคงให้ความสำคัญกับคุณลักษณะของสินค้าและกิจกรรมทางการตลาดของบริษัท ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของอิราวัฒน์ ชมระกา และคณะ ที่พบว่าปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์และด้านการส่งเสริมการตลาดมีบทบาทต่อการตัดสินใจซื้อสมาร์ทโฟนของผู้บริโภควัยทำงาน (อิราวัฒน์ ชมระกา และคณะ, 2565) ผลการศึกษาที่พบว่าด้านราคาและด้านช่องทางการจัดจำหน่ายมีความสำคัญในระดับสูง ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของเชิดชัย ธรรมอมรพงศ์ ซึ่งพบว่าปัจจัยด้านราคาและช่องทางการจัดจำหน่ายมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดในการตัดสินใจซื้อสมาร์ทโฟนของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร (เชิดชัย ธรรมอมรพงศ์, 2563)

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาการตัดสินใจซื้อโทรศัพท์ Oppo ในประเทศไทย

ผลการวิจัยพบว่า การตัดสินใจซื้อโทรศัพท์ Oppo ในประเทศไทยในภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก โดยประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญของกระบวนการตัดสินใจซื้อ ได้แก่ การรับรู้ถึงความต้องการ การค้นหาข้อมูล การประเมินผลทางเลือก การตัดสินใจซื้อ และพฤติกรรมภายหลังการซื้อ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการตัดสินใจของผู้บริโภคตามแนวคิดพฤติกรรมผู้บริโภค ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของอิราวัฒน์ ชมระกา และคณะ ที่ศึกษาผลกระทบของส่วนประสมทางการตลาดต่อการตัดสินใจซื้อสมาร์ทโฟนของผู้บริโภควัยทำงานในเขตอำเภอเมืองจังหวัดอุตรดิตถ์ โดยพบว่าระดับการตัดสินใจซื้อสมาร์ทโฟนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (อิราวัฒน์ ชมระกา และคณะ, 2565)

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อเปรียบเทียบการตัดสินใจซื้อโทรศัพท์ Oppo ในประเทศไทยจำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล

ผลการวิจัยพบว่า อายุและระดับการศึกษามีผลต่อการตัดสินใจซื้อโทรศัพท์ Oppo อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงให้เห็นว่าปัจจัยด้านประชากรศาสตร์บางประการสามารถส่งผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค โดยเฉพาะระดับการศึกษาซึ่งมีความสัมพันธ์กับการรับรู้ข้อมูลและการประเมินทางเลือกของผู้บริโภค ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของเฉิน เฉิง ที่พบว่าการตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภคมีความแตกต่างกันตามระดับการศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (เฉิน เฉิง, 2565) ในขณะเดียวกัน ผลการศึกษายังพบว่าอายุเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีความแตกต่างในการตัดสินใจซื้อ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของนริศา ชุ่มอินจักร ที่พบว่าการตัดสินใจซื้อสมาร์ทโฟนแบรนด์ OPPO ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครมีความแตกต่างกันตามช่วงอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (นริศา ชุ่มอินจักษ์., 2564) อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยยังพบว่า เพศ อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในการตัดสินใจซื้อโทรศัพท์ Oppo ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเฉิน เฉิง ที่พบว่าปัจจัยประชากรศาสตร์บางด้านไม่ได้ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ของผู้บริโภค (เฉิน เฉิง, 2565)

วัตถุประสงค์ที่ 4 เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อโทรศัพท์ Oppo ในประเทศไทย

ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านราคามีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อโทรศัพท์ Oppo อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงให้เห็นว่าผู้บริโภคให้ความสำคัญกับความคุ้มค่าและความเหมาะสมของราคาในการตัดสินใจเลือกซื้อสมาร์ทโฟน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของเฉิน เฉิง ที่พบว่าปัจจัยด้านราคามีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสมาร์ทโฟนแบรนด์จีนของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครและปริมณฑลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (เฉิน เฉิง, 2565) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพรสุดา นาถาบำรุง และคณะ ที่พบว่าปัจจัยด้านราคามีผลต่อการตัดสินใจซื้อสมาร์ทโฟนของผู้บริโภคอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (พรสุดา นาถาบำรุง และคณะ, 2563) นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังพบว่าปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่ายมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อโทรศัพท์ Oppo อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าความสะดวกในการเข้าถึงสินค้าและความหลากหลายของช่องทางการจำหน่ายเป็นปัจจัยสำคัญที่ผู้บริโภคใช้ประกอบการตัดสินใจซื้อ ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของอิราวัฒน์ ชมระกา และคณะ ที่พบว่าปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่ายมีผลต่อการตัดสินใจซื้อสมาร์ทโฟนของผู้บริโภคอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (อิราวัฒน์ ชมระกา และคณะ, 2565)

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษานำไปสู่ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ประกอบการจำหน่ายโทรศัพท์ Oppo ในประเทศไทย ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติสำหรับผู้ประกอบการ 1) ผลการศึกษาพบว่า ด้านราคาเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อโทรศัพท์ OPPO ของผู้บริโภคมากที่สุด สะท้อนให้เห็นว่าผู้บริโภคให้ความสำคัญกับความเหมาะสมของราคาเมื่อเปรียบเทียบกับคุณภาพของสินค้าและความสามารถในการจ่ายของตนเอง ดังนั้น บริษัท OPPO หรือผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญกับการกำหนดราคาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย โดยอาจกำหนดระดับราคาที่หลากหลายเพื่อให้ผู้บริโภคสามารถเลือกซื้อได้ตามงบประมาณและความต้องการใช้งานที่แตกต่างกัน 2) ควรสนับสนุนรูปแบบการจำหน่ายที่เอื้อต่อการตัดสินใจซื้อ เช่น การผ่อนชำระรายเดือนโดยไม่คิดดอกเบี้ย หรือการร่วมมือกับสถาบันการเงินและผู้ให้บริการเครือข่ายโทรศัพท์ เพื่อเพิ่มทางเลือกในการชำระเงิน รวมทั้งควรควบคุมระดับราคาสินค้าให้มีความเหมาะสมและไม่เปลี่ยนแปลงบ่อยจนเกินไป เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและความรู้สึกคุ้มค่าให้แก่ผู้บริโภคในระยะยาว 3) ด้านช่องทางการจัดจำหน่ายยังเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อโทรศัพท์ OPPO อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่าผู้บริโภคให้ความสำคัญกับความสะดวกในการเข้าถึงสินค้าและความน่าเชื่อถือของแหล่งจำหน่าย ดังนั้น บริษัท OPPO ควรพัฒนาและขยายช่องทางการจัด

จำหน่ายให้ครอบคลุมและหลากหลายมากยิ่งขึ้น ทั้งในรูปแบบร้านค้าปลีก ศูนย์บริการ และช่องทางออนไลน์ โดยควรให้ความสำคัญกับการกระจายสินค้าไปยังศูนย์จำหน่ายที่ตั้งอยู่ในทำเลที่สะดวกต่อการเดินทางและมีมาตรฐานการให้บริการที่ชัดเจน เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับผู้บริโภค 4) ควรส่งเสริมช่องทางการจำหน่ายผ่านระบบออนไลน์ เช่น เว็บไซต์ของบริษัทหรือแพลตฟอร์มอีคอมเมิร์ซต่าง ๆ เพื่อรองรับพฤติกรรมผู้บริโภคในยุคดิจิทัล และเพิ่มความสะดวกในการเลือกซื้อสินค้าได้ทุกที่ทุกเวลา ซึ่งจะช่วยเพิ่มโอกาสในการตัดสินใจซื้อและขยายฐานลูกค้าให้มากยิ่งขึ้น ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต การศึกษาครั้งนี้มุ่งเน้นการศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อโทรศัพท์ OPPO ของผู้บริโภคในประเทศไทย โดยใช้กลุ่มตัวอย่างผู้บริโภคจำนวน 400 คน ดังนั้น ในการศึกษาครั้งต่อไปอาจขยายขอบเขตของกลุ่มตัวอย่างให้ครอบคลุมพื้นที่หรือกลุ่มผู้บริโภคที่หลากหลายมากขึ้น เช่น การเปรียบเทียบพฤติกรรมผู้บริโภคในแต่ละภูมิภาคของประเทศไทย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ งานวิจัยในอนาคตอาจศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสมาร์ตโฟนเพิ่มเติม เช่น ภาพลักษณ์ของแบรนด์ ความภักดีต่อแบรนด์ คุณภาพของเทคโนโลยี หรืออิทธิพลของสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งอาจมีบทบาทสำคัญต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคในยุคดิจิทัล อีกทั้ง อาจใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึกหรือการสนทนากลุ่ม เพื่อศึกษามุมมองและประสบการณ์ของผู้บริโภคเกี่ยวกับการเลือกซื้อสมาร์ตโฟนแบรนด์ต่าง ๆ อย่างละเอียดมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจพฤติกรรมผู้บริโภคได้อย่างลึกซึ้งและสามารถนำไปใช้ในการพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

เฉิน เฉิง. (2565). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสมาร์ทโฟนแบรนด์จีนของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. ใน สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. สาขาการตลาด มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

เชิดชัย ธรรมอมรพงศ์. (2563). ส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการซื้อโทรศัพท์สมาร์ทโฟนในกรุงเทพมหานคร. วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 3(1), 1-8.

นริศา ชุ่มอินจักษ์. (2564). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสมาร์ทโฟน กรณีศึกษาแบรนด์ OPPO ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร. วารสารการจัดการและการพัฒนาท้องถิ่น, 6(2), 141-155.

พรสุดา นาถาบำรุง และคณะ. (2563). ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด 4P’s ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสมาร์ทโฟนของผู้บริโภคในเขตมีนบุรี. วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง, 9(3), 179-190.

มธุริน ลีลาเลิศโสภณ. (2557). ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อโทรศัพท์มือถือแบบสมาร์ทโฟนของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร. ใน สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. สาขาการจัดการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

อิราวัฒน์ ชมระกา และคณะ. (2565). ผลกระทบของส่วนประสมทางการตลาดต่อการตัดสินใจซื้อสมาร์ทโฟนของผู้บริโภควัยทำงานในเขตอำเภอเมืองจังหวัดอุตรดิตถ์. วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์, 17(1), 65-89.

Workpoint Today. (2567). ตลาดสมาร์ทโฟนไทย Samsung ส่วนแบ่งตลาดสูงสุด ขณะที่ Apple เติบโตสูงสุด. เรียกใช้เมื่อ 7 กรกฎาคม 2568 จาก https://workpointtoday.com

Cochran, W. G. (1953). Sampling techniques. (3rd ed.). New York: John Wiley & Sons.

Cronbach, L. J. (1951). Coefficient alpha and the internal structure of tests. Psychometrika, 16(3), 297-334. https://doi.org/10.1007/BF02310555.

Kotler, P. & Keller, K. L. (2016). Marketing management. (15th ed.). Harlow: Pearson Education.

Kotler, P. (2017). Marketing management. (15th ed.). Harlow: Pearson Education.

บทความวิจัย

ปัจจัยการบริหารจัดการโครงการที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานในโครงการก่อสร้าง: กรณีศึกษา บริษัท จีระธนา ก่อสร้าง จำกัด*

PROJECT MANAGEMENT FACTORS INFLUENCING EMPLOYEES' OPERATIONAL EFFICIENCY IN CONSTRUCTION PROJECTS: A CASE STUDY OF JIRATHANA KORSRANG CO., LTD

สุกัญญา คำวันสา*, ชิณโสณ์ วิสิฐนิธิกิจา, วัชระ ยี่สุ่นเทศ
Sukanya Kamwansa*, Chinnaso Visitnitikija, Watchara yeesoontes
หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย
Master of Business Administration, Kasem Bundit University, Bangkok, Thailand
*Corresponding author E-mail: Sukanya.kbuu@gmail.com
*Tel: 062-270-6782

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยการบริหารจัดการโครงการก่อสร้าง จำกัด 2) ศึกษาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโครงการก่อสร้าง 3) เปรียบเทียบประสิทธิภาพการปฏิบัติงานจำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล และ 4) วิเคราะห์ปัจจัยการบริหารจัดการโครงการที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน กลุ่มตัวอย่างคือพนักงานบริษัทจำนวน 90 ราย ซึ่งบริษัทดำเนินธุรกิจรับเหมาก่อสร้างอาคารที่อยู่อาศัย อาคารพาณิชย์ และงานตกแต่งภายใน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย t-test One-way ANOVA และการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุ 20-30 ปี การศึกษาระดับปริญญาตรี สถานภาพโสด อายุงานน้อยกว่า 1 ปี อยู่ฝ่ายวิศวกรรม และตำแหน่งระดับปฏิบัติการ โดยภาพรวมปัจจัยการบริหารจัดการโครงการอยู่ในระดับสำคัญมาก และประสิทธิภาพการปฏิบัติงานอยู่ในระดับความเห็นด้วยมาก ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ข้อมูลส่วนบุคคลที่แตกต่างกันไม่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณพบว่า ปัจจัยด้านการจัดองค์กร การประสานงาน และการควบคุมมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ขณะที่ด้านการวางแผนและการบังคับบัญชาสั่งการไม่พบอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งนี้อาจเนื่องจากองค์กรมีรูปแบบการดำเนินงานที่กำหนดแผนงานและสายการบังคับบัญชาไว้อย่างชัดเจนอยู่แล้ว ส่งผลให้ปัจจัยดังกล่าวมีความแปรปรวนต่ำและไม่ใช่ตัวแปรที่สร้างความแตกต่างของประสิทธิภาพเมื่อเทียบกับการประสานงานและการควบคุม ข้อเสนอแนะ บริษัทควรพัฒนาโครงสร้างองค์กรให้ชัดเจน เสริมสร้างระบบการประสานงาน และเพิ่มประสิทธิภาพการควบคุมงานด้านคุณภาพ เวลา และต้นทุน เพื่อกระดับประสิทธิภาพโครงการอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การบริหารจัดการโครงการ, ประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน, โครงการก่อสร้าง, บริษัท จีระธนา ก่อสร้าง จำกัด

* Received 6 March 2026; Revised 23 March 2026; Accepted 27 March 2026

Abstract

This research aimed to: 1) examine construction project management factors of JIRATHANA KORSRANG CO., LTD.; 2) investigate operational efficiency of construction projects; 3) compare operational efficiency based on personal factors; and 4) analyze project management factors affecting operational efficiency. The sample consisted of 90 employees of the company, which operates in residential, commercial building construction, and interior works. A questionnaire was used as the data collection instrument. Data were analyzed using percentage, mean, independent t-test, One-way ANOVA, and multiple regression analysis. The results revealed that most respondents were male, aged between 20–30 years, held a bachelor's degree, were single, had less than one year of work experience, worked in the engineering department, and held operational-level positions. Overall, project management factors were rated at a high level, and operational efficiency was also rated at a high level. The hypothesis testing indicated that differences in personal factors had no statistically significant effect on operational efficiency at the 0.05 level. The multiple regression analysis showed that organizing, coordinating, and controlling significantly influenced operational efficiency at the 0.05 level. In contrast, planning and commanding showed no significant effects. This may be due to the organization having well-established plans and clear lines of authority, resulting in low variability in these factors and limiting their influence on performance compared to coordination and control. It is recommended that the company enhance its organizational structure, strengthen coordination systems, and improve control mechanisms in terms of quality, time, and cost in order to sustainably improve project performance.

Keywords: Project Management, Operational Efficiency, Construction Projects, Jirathana Korsrang Co., Ltd

บทนำ

เนื่องจากในปัจจุบันโครงการก่อสร้างมีความก้าวหน้าและมีขนาดใหญ่ขึ้น ส่งผลให้การบริหารจัดการโครงการมีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น แม้ว่าจะมีการนำหลักการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพมาใช้ แต่หลายโครงการยังคงประสบปัญหาความล่าช้าในการก่อสร้าง ทั้งที่มีการวางแผนไว้เป็นอย่างดี ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบ เช่น การสูญเสียกำไรของผู้รับเหมา ความขัดแย้งระหว่างผู้รับเหมากับเจ้าของโครงการ และการเสื่อมเสียชื่อเสียงขององค์กรผู้รับเหมา ดังนั้น ผู้รับเหมาก่อสร้างจึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการโครงการอย่างรอบคอบ โดยเฉพาะการวางแผน การกำหนดระยะเวลา และการควบคุมการดำเนินงานให้เป็นไปตามแผน เพื่อป้องกันความล่าช้าและลดความรุนแรงของปัญหา ทั้งนี้ การป้องกันความล่าช้าจำเป็นต้องอาศัยบุคลากรที่มีความรู้ ความชำนาญ และประสบการณ์ รวมถึงการใช้ข้อมูลสถิติในการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา เพื่อกำหนดแนวทางในการแก้ไขอย่างเหมาะสม ความล่าช้าในการก่อสร้างส่งผลกระทบต่อทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยเจ้าของโครงการต้องแบกรับค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นจากการดำเนินงานจริง เช่น ค่าแรงงาน ค่าเครื่องจักร ค่าวัสดุ และค่าจ้างผู้รับเหมาช่วง ขณะที่ผู้รับเหมาต้องเผชิญกับต้นทุนดำเนินงาน (Overhead Cost) ที่สูงขึ้น และกำไรที่ลดลง หากไม่มีการป้องกันความล่าช้าอย่างเหมาะสม จะยิ่งก่อให้เกิดผลกระทบทางการเงินในระยะยาว (วลัยลักษณ์ อินชัย, 2558) ดังนั้น ผู้รับเหมาก่อสร้างจึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการโครงการอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการวางแผน การกำหนดระยะเวลา และการควบคุมการดำเนินงานให้เป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้ ทั้งนี้

การป้องกันความล่าช้าในการก่อสร้างต้องอาศัยบุคลากรที่มีความรู้ความชำนาญ ประสบการณ์ และข้อมูลสถิติที่เพียงพอในการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา เพื่อกำหนดแนวทางในการป้องกันและแก้ไขได้อย่างเหมาะสม

อุตสาหกรรมก่อสร้างมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและโครงสร้างพื้นฐานของประเทศ การบริหารจัดการโครงการก่อสร้างที่มีประสิทธิภาพจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้องค์กรบรรลุเป้าหมายด้านคุณภาพ ระยะเวลา และงบประมาณ (Project Management Institute, 2025) ตามแนวคิดของ Fayol, H. การบริหารจัดการประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์กร การบังคับบัญชาสั่งการ การประสานงาน และการควบคุม ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการดำเนินโครงการก่อสร้างให้เป็นไปตามแผน (Fayol, H., 1949) อย่างไรก็ตาม โครงการก่อสร้างมีความซับซ้อนและต้องเผชิญกับความไม่แน่นอน เช่น ความผันผวนของวัสดุและแรงงาน ส่งผลต่อประสิทธิภาพของโครงการโดยตรง ดังนั้น ปัจจัยการบริหารจัดการโครงการจึงทำหน้าที่เป็นตัวแปรต้นที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ซึ่งเป็นตัวแปรตาม โดยประสิทธิภาพสะท้อนผ่านด้านคุณภาพ ปริมาณงาน ระยะเวลา และค่าใช้จ่าย (Petersen, E. & Plowman, E. G., 1962)

บริษัท จีระธนา ก่อสร้าง จำกัด และบริษัท จีระธนา เอ็นจิเนียริ่ง จำกัด พัฒนาต่อเนื่องมาจากผลงานและประสบการณ์ด้านงานก่อสร้างของวิศวกรผู้ก่อตั้งและทีมงานบริษัทฯ โดยมุ่งเน้นถึงการให้บริการทางด้านการก่อสร้างที่ได้มาตรฐานเป็นไปตามหลักทางวิศวกรรม และที่สำคัญที่สุดบริษัทพยายามพัฒนาตัวเองอยู่ตลอดเวลาเพื่อสร้างมาตรฐานของบริษัทให้สูงขึ้นในทุกด้าน เพื่อให้ได้ผลงานที่ออกมาอย่างมีคุณภาพ ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาบริษัทและกลุ่มกิจการมีผลงานก่อสร้างหลากหลาย เช่น คอนโดมิเนียม บ้านเดี่ยว ทาวน์เฮ้าส์ อาคารพาณิชย์ สำนักงานขาย สโมสร สระว่ายน้ำ อาคารสำนักงาน ซุ้มโครงการ เป็นต้น รวมถึงงานอื่น ๆ เช่น งานตกแต่งภายใน งาน Landscape ซึ่งล้วนประสบความสำเร็จและมีผลงานอันเป็นที่พึงพอใจ และเป็นที่ยอมรับของลูกค้า ไม่ว่าจะเป็นลูกค้ากลุ่มธุรกิจอสังหาริมทรัพย์หลักที่ไว้วางใจให้บริษัททำงานก่อสร้างในโครงการต่าง ๆ ตลอดจนลูกค้ารายย่อยอื่นๆ ที่ส่วนใหญ่เลือกว่าจ้างบริษัทเป็นผู้รับเหมาก่อสร้างด้วยความเชื่อมั่นจากคำบอกเล่าแบบปากต่อปาก (บริษัท จีระธนา ก่อสร้าง จำกัด, 2560) อย่างไรก็ตาม จากการดำเนินงานที่ผ่านมา บริษัทพบปัญหาในการบริหารจัดการโครงการบางประการ เช่น ความล่าช้าในการดำเนินงาน การประสานงานระหว่างหน่วยงานที่ไม่ต่อเนื่อง และการควบคุมงานที่ไม่เป็นไปตามแผน ซึ่งส่งผลให้ตัวชี้วัดด้านเวลาและต้นทุนในบางโครงการไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาระบบการบริหารจัดการโครงการให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

จากปัญหาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาปัจจัยการบริหารจัดการโครงการที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโครงการก่อสร้างของบริษัท จีระธนา ก่อสร้าง จำกัด โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์ปัจจัยด้านการบริหารจัดการโครงการตามแนวคิดการบริหารของ Fayol ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์กร การบังคับบัญชาสั่งการ การประสานงาน และการควบคุม เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยดังกล่าวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ทั้งนี้ ผลการศึกษาที่ได้จะเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาระบบการบริหารจัดการโครงการของบริษัทให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการยกระดับประสิทธิภาพการดำเนินโครงการก่อสร้างได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยการบริหารจัดการโครงการก่อสร้างของบริษัท จีระธนา ก่อสร้าง จำกัด
2. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโครงการก่อสร้างของบริษัท จีระธนา ก่อสร้าง จำกัด
3. เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโครงการก่อสร้างของบริษัท จีระธนา ก่อสร้าง จำกัด จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล
4. เพื่อศึกษาปัจจัยการบริหารจัดการ ที่มีผลต่อประสิทธิภาพโครงการก่อสร้างของบริษัท จีระธนา ก่อสร้าง จำกัด

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการโครงการก่อสร้างของบริษัท จีระธนา ก่อสร้าง จำกัด เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็น เปรียบเทียบความแตกต่าง และวิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยการบริหารจัดการโครงการที่มีต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโครงการก่อสร้าง ซึ่งในการศึกษานี้วัดประสิทธิภาพการปฏิบัติงานในมิติของ “การรับรู้ของพนักงาน” ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ พนักงานบริษัท จีระธนา ก่อสร้าง จำกัด โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 90 ราย ตามแนวคิดของ Cochran, W. G. ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) (Cochran, W. G., 1953) โดยคัดเลือกเฉพาะพนักงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการก่อสร้าง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม ซึ่งผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและความเชื่อมั่นของเครื่องมือแล้ว การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการโดยการแจกแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่าง และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนาและสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย การทดสอบค่าที (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ก่อนการวิเคราะห์การถดถอย ผู้วิจัยได้ตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นของการวิเคราะห์ ได้แก่ ความเป็นเส้นตรงของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม การไม่มีปัญหาความสัมพันธ์กันสูงระหว่างตัวแปรอิสระ (Multicollinearity) และความเป็นอิสระของค่าคลาดเคลื่อน เพื่อให้ผลการวิเคราะห์มีความถูกต้องและน่าเชื่อถือ

ขอบเขตของการศึกษา

ด้านเนื้อหา การศึกษานี้มุ่งศึกษาปัจจัยการบริหารจัดการโครงการในฐานะตัวแปรต้น และประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโครงการก่อสร้างในฐานะตัวแปรตาม โดยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามแนวคิดการบริหารจัดการของ Henri Fayol (POCCC) ประกอบด้วย ด้านการวางแผน (Planning) ด้านการจัดองค์กร (Organizing) ด้านการบังคับบัญชาสั่งการ (Commanding) ด้านการประสานงาน (Coordinating) และด้านการควบคุม (Controlling) ซึ่งแต่ละด้านถูกนำมาวัดระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามผ่านข้อคำถามในแบบสอบถามโดยใช้มาตรวัดระดับประมาณค่า (Rating Scale) สำหรับตัวแปรตาม คือ ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโครงการก่อสร้าง กำหนดกรอบการวัดตามแนวคิดด้านประสิทธิภาพการดำเนินงาน ประกอบด้วย ด้านคุณภาพของงาน ด้านปริมาณงาน ด้านเวลา และด้านค่าใช้จ่าย โดยวัดจากระดับความคิดเห็นของพนักงานต่อผลการปฏิบัติงานในแต่ละด้าน (Fayol, H., 1949); (Petersen, E. & Plowman, E. G., 1962)

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ พนักงานบริษัท จีระธนา ก่อสร้าง จำกัด จำนวนทั้งสิ้น 105 คน โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 90 ราย การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการคำนวณตามแนวคิดของ Cochran ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยคัดเลือกพนักงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการก่อสร้าง ทั้งนี้ การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการในช่วงระหว่างวันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ. 2568 ถึงวันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2568 (Cochran, W. G., 1953)

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยพัฒนาขึ้นโดยอาศัยการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยการบริหารจัดการโครงการที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโครงการก่อสร้างของพนักงานบริษัท จีระธนา ก่อสร้าง จำกัด เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดและประเด็นคำถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย จากนั้นจึงดำเนินการจัดทำแบบสอบถามฉบับร่าง และปรับปรุงโครงสร้างและถ้อยคำของคำถามให้มีความชัดเจนและเหมาะสมตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา เมื่อได้แบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงในระดับหนึ่งแล้ว ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามดังกล่าวเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน พิจารณาความสอดคล้องของเนื้อหากับวัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อประเมินความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยนำ

ข้อเสนอแนะที่ได้รับมาปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ก่อนนำเสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบอีกครั้ง ภายหลังจากการปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะทั้งหมดแล้ว ได้มีการทดลองใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 40 คน เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ซึ่งผลการทดสอบแสดงให้เห็นว่าแบบสอบถามมีระดับความเชื่อมั่นอยู่ในเกณฑ์ที่เหมาะสม สามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยได้ (Cronbach, L. J., 1951)

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบทั้งความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยในขั้นแรกได้นำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อพิจารณาความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดการวิจัย และนำผลมาคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้องของเนื้อหา (Index of Item-Objective Congruence: IOC) โดยคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC มากกว่า 0.50 ซึ่งผลการประเมินพบว่าค่า IOC โดยรวมเท่ากับ 0.847 แสดงว่าแบบสอบถามมีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาอยู่ในระดับเหมาะสม จากนั้นผู้วิจัยได้ทดสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือโดยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจริง และวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธี Cronbach's alpha โดยกำหนดเกณฑ์ยอมรับไม่น้อยกว่า 0.70 ผลการวิเคราะห์พบว่าค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.964 ซึ่งอยู่ในระดับสูง แสดงให้เห็นว่าเครื่องมือมีความเหมาะสมและสามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ดำเนินการจากทั้งข้อมูลทุติยภูมิและข้อมูลปฐมภูมิ โดยข้อมูลทุติยภูมิได้มาจากการศึกษาค้นคว้าตำรา เอกสาร และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ส่วนข้อมูลปฐมภูมิได้มาจากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นพนักงานบริษัท จีระธนา ก่อสร้าง จำกัด โดยผู้วิจัยได้จัดทำแบบสอบถามในรูปแบบออนไลน์ผ่าน Google Forms และดำเนินการแจกจ่ายไปยังพนักงานในแต่ละแผนกที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการก่อสร้างตามเกณฑ์ที่กำหนด ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ประสานงานกับตัวแทนของแต่ละแผนกเพื่อส่งแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่าง และติดตามการตอบกลับจนได้จำนวนแบบสอบถามครบตามที่กำหนด จากนั้นได้ตรวจสอบความครบถ้วนและความถูกต้องของข้อมูลก่อนนำไปวิเคราะห์เพื่อให้มั่นใจว่าข้อมูลมีความเหมาะสมและสามารถนำไปใช้ในการวิเคราะห์ได้อย่างถูกต้อง

การประมวลผลและการวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามถูกนำมาประมวลผลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ โดยใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนาเพื่ออธิบายลักษณะข้อมูลตามตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ การคำนวณค่าร้อยละและค่าเฉลี่ย เพื่อแสดงแนวโน้มและลักษณะของข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยการบริหารจัดการโครงการและประสิทธิภาพการปฏิบัติงานในภาพรวม นอกจากนี้ ได้ใช้โปรแกรม Microsoft Excel เพื่อช่วยให้การนำเสนอผลการวิเคราะห์มีความชัดเจนและเข้าใจง่ายยิ่งขึ้น จากนั้นจึงนำผลที่ได้มาประกอบการอธิบายและวิเคราะห์ข้อมูลตามลักษณะของตัวแปรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ผลการตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นของการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ พบว่า ตัวแปรอิสระไม่มีปัญหาความสัมพันธ์กันสูง โดยพิจารณาจากค่า Tolerance ที่อยู่ระหว่าง 0.339 - 0.511 ซึ่งมากกว่า 0.10 และค่า Variance Inflation Factor (VIF) อยู่ระหว่าง 1.955 - 2.948 ซึ่งน้อยกว่า 10 แสดงว่าตัวแปรอิสระไม่มีปัญหา Multicollinearity นอกจากนี้ ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเป็นไปในลักษณะเชิงเส้น และค่าคลาดเคลื่อนมีความเป็นอิสระ จึงสรุปได้ว่าข้อมูลเป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้น และสามารถนำไปวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณได้อย่างเหมาะสม

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ใช้ทั้งสถิติเชิงพรรณนาและสถิติเชิงอนุมาน โดยสถิติเชิงพรรณนาถูกนำมาใช้เพื่ออธิบายข้อมูลด้านประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่าง รวมถึงระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยการบริหารจัดการโครงการและประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโครงการก่อสร้าง ซึ่งประกอบด้วยการคำนวณค่าร้อยละและค่าเฉลี่ย

สำหรับการทดสอบสมมติฐานการวิจัย ได้ใช้สถิติเชิงอนุมานเพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างและความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร โดยสถิติที่ใช้ประกอบด้วยการทดสอบค่าที (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ทั้งนี้ การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณถูกนำมาใช้เพื่ออธิบายอิทธิพลของปัจจัยการบริหารจัดการโครงการที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโครงการก่อสร้าง

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลส่วนบุคคล

จากการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เป็นเพศชาย อายุระหว่าง 20 - 30 ปี จบการศึกษาในระดับปริญญาตรี มีสถานภาพโสด อายุงาน น้อยกว่า 1 ปี อยู่หน่วยงานฝ่ายวิศวกรรม และอยู่ในตำแหน่งระดับปฏิบัติการมากที่สุด

2. ปัจจัยการบริหารจัดการโครงการก่อสร้างของบริษัท จีระธนา ก่อสร้าง จำกัด

ตารางที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับปัจจัยการบริหารจัดการโครงการก่อสร้างของบริษัท จีระธนา ก่อสร้าง จำกัด

ปัจจัยการบริหารจัดการ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความสำคัญ	ลำดับ
ด้านการวางแผน	4.17	0.46	มาก	1
ด้านการจัดองค์กร	4.03	0.66	มาก	2
ด้านการควบคุม	3.78	0.77	มาก	3
ด้านการประสานงาน	3.68	0.84	มาก	4
ด้านการบังคับบัญชาสั่งการ	3.53	0.75	มาก	5
รวม	**3.84**	**0.70**	**มาก**	

จากตารางที่ 1 จากการศึกษาข้อมูลพบว่า ระดับความสำคัญปัจจัยการบริหารจัดการโครงการด้านภาพรวม โดยมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับความสำคัญมาก ($\bar{X}$ = 3.84) เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า อยู่ในระดับความสำคัญมาก 5 รายการ ประกอบด้วย ด้านการวางแผน ($\bar{X}$ = 4.17) ด้านการจัดองค์กร ($\bar{X}$ = 4.03) ด้านการควบคุม ($\bar{X}$ = 3.78) ด้านการประสานงาน ($\bar{X}$ = 3.68) และด้านการบังคับบัญชาสั่งการ ($\bar{X}$ = 3.53) ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาปัจจัยการบริหารจัดการโครงการก่อสร้างของบริษัท จีระธนา ก่อสร้าง จำกัด ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยการบริหารจัดการโครงการโดยรวมอยู่ในระดับความสำคัญมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าด้านการวางแผนมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมา คือ ด้านการจัดองค์กร ด้านการควบคุม และด้านการประสานงาน ตามลำดับ ขณะที่ด้านการบังคับบัญชาสั่งการมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด แต่อยู่ในระดับความสำคัญมากเช่นกัน แสดงให้เห็นว่าพนักงานให้ความสำคัญกับการวางแผนงานที่ชัดเจน การกำหนดโครงสร้างและหน้าที่ความรับผิดชอบที่เหมาะสม รวมถึงการควบคุมการดำเนินงาน มากกว่าการสั่งการเพียงอย่างเดียวในการบริหารโครงการก่อสร้าง

3. ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโครงการก่อสร้างของบริษัท จีระธนา ก่อสร้าง จำกัด

ตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโครงการก่อสร้างของบริษัท จีระธนา ก่อสร้าง จำกัด

ประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความเห็นด้วย	ลำดับ
ด้านคุณภาพของงาน	4.04	0.71	มาก	1
ด้านเวลา	4.02	0.73	มาก	2
ด้านปริมาณงาน	4.02	0.84	มาก	3
ด้านค่าใช้จ่าย	3.91	0.63	มาก	4
รวม	**3.98**	**0.73**	**มาก**	

จากตารางที่ 2 จากการศึกษาข้อมูลพบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิงานโครงการ ในด้านภาพรวม โดยมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับความเห็นด้วยมาก 4 รายการ ประกอบด้วย ด้านคุณภาพของงาน ($\bar{X}$ = 4.04) ด้านเวลา ($\bar{X}$ = 4.02) ด้านปริมาณงาน ($\bar{X}$ = 4.02) และด้านค่าใช้จ่าย ($\bar{X}$ = 3.91) ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโครงการก่อสร้างของบริษัท จีระธนา ก่อสร้าง จำกัด ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโดยรวมอยู่ในระดับความเห็นด้วยมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าด้านคุณภาพของงานมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับความเห็นด้วยมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านเวลา ด้านปริมาณงาน และด้านค่าใช้จ่าย ซึ่งอยู่ในระดับความเห็นด้วยมาก แสดงให้เห็นว่าพนักงานให้ความสำคัญกับการดำเนินงานที่ได้มาตรฐาน มีความถูกต้อง และเป็นไปตามข้อกำหนดของโครงการ ควบคู่กับการบริหารเวลาและทรัพยากรให้เกิดประสิทธิภาพ เพื่อให้โครงการสามารถดำเนินการแล้วเสร็จตามเป้าหมายที่กำหนด

4. เปรียบเทียบประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโครงการก่อสร้างของบริษัท จีระธนา ก่อสร้าง จำกัด จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล

ตารางที่ 3 แสดงผลการเปรียบเทียบประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโครงการก่อสร้างของบริษัท จีระธนา ก่อสร้าง จำกัด จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล

ข้อมูลส่วนบุคคล	Df	Mean Square	F	Sig.	ผลการทดสอบ
เพศ	43	0.155	0.755	0.822	ไม่มีนัยสำคัญ
อายุ	43	1.514	1.422	0.121	ไม่มีนัยสำคัญ
ระดับการศึกษา	43	0.552	0.787	0.785	ไม่มีนัยสำคัญ
สถานภาพ	43	0.298	1.174	0.296	ไม่มีนัยสำคัญ
อายุงาน	43	2.659	1.001	0.497	ไม่มีนัยสำคัญ
หน่วยงาน	43	0.088	0.250	1.000	ไม่มีนัยสำคัญ
ตำแหน่งงาน	43	0.392	1.413	0.125	ไม่มีนัยสำคัญ

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 **มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .00

เปรียบเทียบประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโครงการก่อสร้างของบริษัท จีระธนา ก่อสร้าง จำกัด จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล พบว่า ข้อมูลส่วนบุคคลที่แตกต่างกัน ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ อายุงาน หน่วยงาน และตำแหน่งงาน มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโครงการก่อสร้างที่ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโครงการก่อสร้างของบริษัท จีระธนา ก่อสร้าง จำกัด จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล ผลการวิจัยพบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ อายุงาน

หน่วยงาน และตำแหน่งงานที่แตกต่างกัน ไม่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโครงการก่อสร้างแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงให้เห็นว่าปัจจัยด้านข้อมูลส่วนบุคคลไม่ได้เป็นตัวกำหนดความแตกต่างของประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน โดยประสิทธิภาพของโครงการขึ้นอยู่กับระบบการบริหารจัดการและกระบวนการดำเนินงานมากกว่าลักษณะทางประชากรศาสตร์ของบุคลากร

5. ปัจจัยการบริหารจัดการโครงการ ที่มีผลต่อประสิทธิภาพโครงการก่อสร้างของบริษัท จีระธนา ก่อสร้าง จำกัด

ตารางที่ 4 แสดงปัจจัยการบริหารจัดการโครงการ ที่มีผลต่อประสิทธิภาพโครงการก่อสร้างของบริษัท จีระธนา ก่อสร้าง จำกัด

ปัจจัยการบริหารโครงการ	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients		
	B	Std. Error	Beta	t	Sig.
(Constant)	1.856	1.099		1.689	0.095*
ด้านการวางแผน	0.291	0.326	0.078	0.89	0.375
ด้านการจัดองค์กร	-0.460	0.197	-0.227	-2.330	0.022*
ด้านการบังคับบัญชาสั่งการ	-0.107	0.075	-0.143	-1.435	0.155
ด้านการประสานงาน	0.566	0.080	0.762	7.085	0.000*
ด้านการควบคุม	0.286	0.095	0.321	3.023	0.003*

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 **มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .00

จากตารางที่ 3 ปัจจัยการบริหารจัดการโครงการที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโครงการก่อสร้างของบริษัท จีระธนา ก่อสร้าง จำกัด พบว่า ปัจจัยการบริหารจัดการโครงการด้านการจัดองค์กร ด้านการประสานงาน และด้านการควบคุม ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโครงการก่อสร้างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

วัตถุประสงค์ที่ 4 เพื่อศึกษาปัจจัยการบริหารจัดการโครงการที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโครงการก่อสร้างของบริษัท จีระธนา ก่อสร้าง จำกัด ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณพบว่า ปัจจัยด้านการจัดองค์กร ด้านการประสานงาน และด้านการควบคุม มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ขณะที่ด้านการวางแผน และด้านการบังคับบัญชาสั่งการ ไม่พบอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่าประสิทธิภาพของโครงการก่อสร้างขึ้นอยู่กับความชัดเจนของโครงสร้างองค์กร การประสานงานที่มีประสิทธิภาพ และระบบการควบคุมงานที่เหมาะสม มากกว่าปัจจัยด้านอื่นในการบริหารจัดการโครงการ

อภิปรายผล

การศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการโครงการก่อสร้างของบริษัท จีระธนา ก่อสร้าง จำกัด สามารถอภิปรายผลโดยเชื่อมโยงกับแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้ว่า ปัจจัยการบริหารจัดการโครงการก่อสร้างโดยรวมอยู่ในระดับความสำคัญมาก สะท้อนให้เห็นว่าการบริหารจัดการในทุกมิติ ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์กร การบังคับบัญชาสั่งการ การประสานงาน และการควบคุม เป็นองค์ประกอบสำคัญต่อการดำเนินโครงการให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Fayol ที่ระบุว่ากระบวนการบริหารดังกล่าวเป็นหน้าที่หลักของการจัดการที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพขององค์กร (Fayol, H., 1949) และสอดคล้องกับผลการศึกษาของชวรัฐ ธนินทรานนท์ และคณะ และชลิดา ลิ้นจี่ และคณะ ที่พบว่า ปัจจัยการบริหารจัดการโดยภาพรวมอยู่ในระดับสำคัญมาก (ชวรัฐ ธนินทรานนท์ และคณะ, 2567); (ชลิดา ลิ้นจี่ และคณะ, 2564) ขณะเดียวกันประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโครงการก่อสร้างอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก แสดงให้เห็นว่าการดำเนินโครงการสามารถบรรลุผลในด้านคุณภาพ เวลา ปริมาณงาน และค่าใช้จ่าย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดด้านประสิทธิภาพของ

Petersen, E. & Plowman, E. G., ที่อธิบายว่าประสิทธิภาพขององค์กรสามารถพิจารณาได้จากผลลัพธ์ของการดำเนินงานเมื่อเปรียบเทียบกับทรัพยากรที่ใช้ โดยมุ่งเน้นความสามารถในการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุดและบรรลุเป้าหมายที่กำหนดอย่างมีประสิทธิผล (Petersen, E. & Plowman, E. G., 1962) รวมถึงงานวิจัยของ ศุรเชษฐ์ ชำนิปั้น` และชิณโสณ์ วิสิฐนิธิกิจา; ภารดา สวัสดิ์กรรณ และคณะ; ศักดิ์ดา เกิดการ ที่พบว่า ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก (ศุรเชษฐ์ ชำนิปั้น และชิณโสณ์ วิสิฐนิธิกิจา, 2569); (ภารดา สวัสดิ์กรรณ และคณะ, 2564); (ศักดิ์ดา เกิดการ, 2568)

นอกจากนี้ ผลการศึกษายังพบว่า ปัจจัยด้านข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และสถานภาพ ไม่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุรเชษฐ์ ชำนิปั้น และชิณโสณ์ วิสิฐนิธิกิจา ที่พบว่า ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ไม่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน (ศุรเชษฐ์ ชำนิปั้น และชิณโสณ์ วิสิฐนิธิกิจา, 2569) ทั้งนี้ อาจอธิบายได้จากลักษณะงานก่อสร้างที่มีการกำหนดบทบาทหน้าที่และขั้นตอนการทำงานอย่างชัดเจน ทำให้ผลการปฏิบัติงานขึ้นอยู่กับระบบการบริหารจัดการมากกว่าคุณลักษณะส่วนบุคคล

ในส่วนของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน พบว่า ด้านการจัดองค์กร การประสานงาน และการควบคุม มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสามารถอธิบายได้ตามแนวคิดของ Fayol ที่ให้ความสำคัญกับการจัดองค์กร การประสานงาน และการควบคุมในฐานะกลไกหลักของการบริหาร (Fayol, H., 1949) โดยการจัดองค์กรที่ชัดเจนช่วยให้บุคลากรเข้าใจบทบาทหน้าที่ การประสานงานช่วยลดความซ้ำซ้อนและความคลาดเคลื่อน และการควบคุมช่วยให้การดำเนินงานเป็นไปตามแผน ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาบริบทขององค์กรที่พนักงานส่วนใหญ่มีอายุงานน้อยกว่า 1 ปี ยิ่งสะท้อนให้เห็นว่าการประสานงานและการควบคุมมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการทำงานและลดข้อผิดพลาดในการดำเนินโครงการ

ปัจจัยด้านการวางแผนและการบังคับบัญชาสั่งการไม่พบอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งอาจเนื่องมาจากองค์กรมีระบบการวางแผนและสายการบังคับบัญชาที่ชัดเจนอยู่แล้ว ส่งผลให้ปัจจัยดังกล่าวมีความแปรปรวนต่ำและไม่ก่อให้เกิดความแตกต่างของประสิทธิภาพเมื่อเทียบกับปัจจัยด้านอื่น โดยสรุป ผลการศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่าปัจจัยด้านการจัดองค์กร การประสานงาน และการควบคุม เป็นกลไกสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโครงการก่อสร้างอย่างชัดเจน และควรได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

สรุปและข้อเสนอแนะ

ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการโครงการก่อสร้างของบริษัท จีระธนา ก่อสร้าง จำกัด พบว่า ปัจจัยด้านการจัดองค์กร การประสานงาน และการควบคุม มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สะท้อนให้เห็นว่าการบริหารจัดการโครงการที่มีโครงสร้างชัดเจน การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ และระบบควบคุมที่เหมาะสม เป็นกลไกสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพของโครงการ ดังนั้น บริษัทควรนำผลการศึกษาไปประยุกต์ใช้โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบการประสานงานเป็นลำดับแรก ผ่านการกำหนดรูปแบบและช่องทางการสื่อสารที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน การประชุมติดตามความก้าวหน้า และการใช้เทคโนโลยีสนับสนุนการบริหารโครงการ เพื่อลดความคลาดเคลื่อนในการทำงาน ควบคู่กับการพัฒนาโครงสร้างองค์กรโครงการให้มีความเหมาะสม โดยกำหนดบทบาท หน้าที่ และสายการบังคับบัญชาให้ชัดเจน เพื่อลดความซ้ำซ้อนและเพิ่มความรวดเร็วในการตัดสินใจ นอกจากนี้ ควรจัดให้มีระบบควบคุมโครงการที่ครอบคลุมด้านคุณภาพ เวลา และต้นทุน โดยใช้เครื่องมือในการติดตามและประเมินผลอย่างเป็นระบบ รวมถึงการติดตามงบประมาณจริงเทียบกับแผนอย่างสม่ำเสมอ อีกทั้งควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพบุคลากร โดยเฉพาะพนักงานใหม่ ผ่านการฝึกอบรม การสอนงาน และระบบพี่เลี้ยง เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจในกระบวนการทำงานและเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ทั้งนี้ ผลการศึกษายังสอดคล้องและสนับสนุนแนวคิดการบริหารจัดการของ Fayol ที่เน้นบทบาท

ของการจัดองค์กร การประสานงาน และการควบคุม ในการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานขององค์กร และสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและประยุกต์ใช้ในอุตสาหกรรมก่อสร้างหรือบริบทที่มีลักษณะงานคล้ายคลึงกันในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

ชลิดา ลิ้นจี่ และคณะ. (2564). การบริหารการจัดการที่มีผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานบัญชีในเขตกรุงเทพมหานคร. Rajapark Journal, 15(40), 124-134.

ชวรัฐ ธนินทรานนท์ และคณะ. (2567). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานนิติบุคคลโครงการบ้านจัดสรร เขตพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. Journal of Roi Kaensarn Academi, 9(8), 672-687.

บริษัท จีระธนา ก่อสร้าง จำกัด. (2560). ประวัติและผลงานของบริษัท. เรียกใช้เมื่อ 26 มิถุนายน 2568 จาก https://www.jeerathana.com

ภารดา สวัสดิ์กรรณ และคณะ. (2564). ปัจจัยการบริหารองค์กรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท เอสซีจี แกรนด์ จำกัด. วารสารรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 4(3), 168-182.

วลัยลักษณ์ อินชัย. (2558). ปัจจัยที่มีผลต่อความล่าช้าของโครงการบ้านพักอาศัยในธุรกิจพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ และผลกระทบทางเศรษฐกิจ. ใน วิทยานิพนธ์วิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิศวกรรมโยธา, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ศักดิ์ดา เกิดการ. (2568). ประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานนิคมอุตสาหกรรมบางปะอิน. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(6), 1026-1037.

ศุรเชษฐ์ ชำนิปั้น และชิณโสณ์ วิสิฐนิธิกิจา. (2569). แรงจูงใจที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงาน บริษัท ฟอร์ไมก้า (ประเทศไทย) จำกัด. วารสารสังคมพัฒนศาสตร์, 9(1), 21-31.

Cochran, W. G. (1953). Sampling techniques. (3rd ed.). New York: John Wiley & Sons.

Cronbach, L. J. (1951). Coefficient alpha and the internal structure of tests. Psychometrika, 16(3), 297-334. https://doi.org/10.1007/BF02310555.

Fayol, H. (1949). General and industrial management. New York: Pitman Publishing.

Petersen, E. & Plowman, E. G. (1962). Business organization and management. (4th ed.). Homewood, IL: Richard D. Irwin.

Project Management Institute. (2025). A guide to the project management body of knowledge (PMBOK® Guide) (7th ed.). Newtown Square, PA: Project Management Institute.

บทความวิจัย

การแปลงสภาพสินทรัพย์ในโลกจริง: โทเค็นของภาพวาดและงานศิลปะ*

TRANSFORMING REAL-WORLD ASSET: TOKENIZATION OF PAINTINGS AND ARTWORK

เศรษฐพงศ์ วัฒนพลาชัยกูร
Sethapong Watanapalachaikul
สาขาการจัดการธุรกิจยุคดิจิทัล มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์ นนทบุรี ประเทศไทย
Department of Business Management in Digital Era, Rajapruk University, Nonthaburi, Thailand
*Corresponding author E-mail: sewata@rpu.ac.th
*Tel: 080-066-6447

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบของการแปลงสินทรัพย์จริงเป็นโทเค็นต่อสภาพคล่องของภาพวาดและงานศิลปะ รวมทั้งศึกษาศักยภาพของพิพิธภัณฑ์และนักสะสมส่วนตัวในการนำแนวคิดดังกล่าวมาใช้เป็นเครื่องมือในการระดมทุนและการซื้อสะสมผลงานศิลปะ งานวิจัยใช้ระเบียบวิธีแบบผสมผสาน โดยผสานการวิเคราะห์เชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเข้าด้วยกัน ข้อมูลเชิงปริมาณได้จากตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับตลาดศิลปะและการลงทุน ได้แก่ ข้อมูลการขายงานศิลปะในอดีต อัตราการเติบโตที่คาดหวัง ความผันผวนของอัตราการเติบโต และอัตราการแปลงสินทรัพย์เป็นโทเค็น ข้อมูลเชิงคุณภาพได้จากการอภิปรายกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งประกอบด้วยผู้บริหารพิพิธภัณฑ์ นักสะสมผลงานศิลปะ ผู้ประเมินผลงานศิลปะ และผู้ปฏิบัติงานในแพลตฟอร์มพิพิธภัณฑ์ศิลปะออนไลน์ เพื่อสะท้อนมุมมองเกี่ยวกับโอกาสและข้อจำกัดของการนำแนวคิดดังกล่าวมาใช้ ผลการศึกษาพบว่า การวิเคราะห์เชิงปริมาณจากการจำลองแบบมอนติคาร์โลแสดงให้เห็นว่าการแปลงผลงานศิลปะเป็นโทเค็นมีผลลัพธ์ทางการเงินในเชิงบวก ซึ่งสะท้อนถึงศักยภาพในการเพิ่มโอกาสการลงทุนและการระดมทุนเพื่อการสะสมผลงานศิลปะ ขณะที่ผลการวิเคราะห์เชิงคุณภาพพบว่า แม้แนวทางดังกล่าวจะช่วยเพิ่มสภาพคล่องและเปิดโอกาสการเข้าถึงการลงทุนในตลาดศิลปะได้มากขึ้น แต่ยังมีข้อกังวลเกี่ยวกับความซับซ้อนด้านกฎหมาย ประเด็นจริยธรรม และระดับความพร้อมของสถาบันในการนำแนวคิดดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ ดังนั้น การพัฒนาแนวทางกำกับดูแลที่เหมาะสม การเตรียมความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล และการสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จะเป็นปัจจัยสำคัญในการสนับสนุนการประยุกต์ใช้การแปลงสินทรัพย์ศิลปะเป็นโทเค็นอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนในอนาคต

คำสำคัญ: การแปลงสภาพสินทรัพย์ในโลกจริง, โทเค็น, ภาพวาดและงานศิลปะ, การจำลองมอนติคาร์โลเชิงปริมาณ

Abstract

This study aims to analyze the impact of tokenization on the liquidity of paintings and artworks, as well as explore the potential for museums and private collectors to adopt this concept as a fundraising and art collection tool. The research employs a mixed-methods approach, combining quantitative and qualitative analysis. Quantitative data were obtained from

* Received 26 February 2026; Revised 13 March 2026; Accepted 29 March 2026

variables relevant to the art market and investment, including historical art sales data, expected growth rates, growth rate volatility, and tokenization rates. Simultaneously, qualitative data were gathered through focus group discussions with museum administrators, art collectors, art appraisers, and online art museum platform practitioners to reflect their perspectives on the opportunities and limitations of implementing this concept. The results show that quantitative analysis using Monte Carlo simulation demonstrates positive financial outcomes from art tokenization, reflecting the potential to enhance investment and fundraising opportunities for art collections. Qualitative analysis, however, reveals that while this approach increases liquidity and accessibility to the art market, concerns remain regarding legal complexities and ethical issues. And the level of institutional readiness to apply such concepts. Therefore, developing appropriate regulatory guidelines, preparing digital infrastructure, and fostering shared understanding among relevant agencies will be key factors in supporting the efficient and sustainable application of art asset tokenization in the future.

Keywords: Transforming Real-World Asset, Tokenization, Paintings and Artwork, Quantitative Monte Carlo Simulations

บทนำ

แนวคิดการแปลงสินทรัพย์จริงให้เป็นโทเค็นกำลังได้รับความสนใจเพิ่มขึ้นในระบบการเงินดิจิทัล โดยอาศัยเทคโนโลยีบล็อกเชนในการแบ่งสิทธิความเป็นเจ้าของของสินทรัพย์ออกเป็นหน่วยย่อยในรูปแบบดิจิทัล ซึ่งช่วยเพิ่มสภาพคล่อง ลดข้อจำกัดในการเข้าถึงการลงทุน และเปิดโอกาสให้ผู้ลงทุนรายย่อยสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในสินทรัพย์ที่มีมูลค่าสูงได้มากขึ้น แนวคิดดังกล่าวถูกนำมาใช้กับสินทรัพย์หลายประเภท เช่น อสังหาริมทรัพย์ สินทรัพย์ทางการเงิน และสินทรัพย์ดิจิทัล อย่างไรก็ตาม การประยุกต์ใช้กับสินทรัพย์ทางกายภาพ โดยเฉพาะภาพวาดและงานศิลปะ ยังอยู่ในระยะเริ่มต้นและยังไม่ได้รับการศึกษาอย่างแพร่หลายทั้งในเชิงวิชาการและการประยุกต์ใช้จริง (Organisation for Economic Co-operation and Development, 2021); (Bank for International Settlements, 2023) แม้เทคโนโลยีบล็อกเชนจะช่วยสนับสนุนกระบวนการแปลงสินทรัพย์เป็นโทเค็นได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่การนำมาประยุกต์ใช้กับงานศิลปะทางกายภาพยังมีความท้าทายเฉพาะด้าน เช่น การประเมินมูลค่าสินทรัพย์ ความชัดเจนของสิทธิความเป็นเจ้าของ และความเสี่ยงด้านสภาพคล่องของตลาดศิลปะ ซึ่งแตกต่างจากสินทรัพย์ดิจิทัลทั่วไป (Nadini M, et al ., 2021); (McKinsey & Company, 2023) ในด้านการวิเคราะห์ทางการเงิน การประเมินความเป็นไปได้ของการลงทุนในสินทรัพย์ลักษณะดังกล่าวจำเป็นต้องใช้เครื่องมือเชิงปริมาณที่สามารถสะท้อนความไม่แน่นอนของตลาดได้อย่างเหมาะสม หนึ่งในวิธีการที่ได้รับความนิยมคือการจำลองแบบมอนติคาร์โล ซึ่งใช้การสุ่มค่าตัวแปรหลายครั้งเพื่อสร้างสถานการณ์ที่เป็นไปได้ของราคาสินทรัพย์หรือผลตอบแทนทางการเงิน นอกจากนี้ยังสามารถใช้ร่วมกับการวิเคราะห์ความอ่อนไหวเพื่อประเมินผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรตลาดที่มีต่อผลลัพธ์ทางการเงิน วิธีการดังกล่าวช่วยให้ผู้ลงทุน นักวิเคราะห์ และผู้ประกอบการสามารถประเมินความเสี่ยงและโอกาสของการลงทุนได้อย่างรอบด้านและสนับสนุนการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ได้ดียิ่งขึ้น (Hull, J. C., 2022); (McKinsey & Company, 2023) การจำลองแบบมอนติคาร์โล (Monte Carlo Simulation) เป็นวิธีการเชิงปริมาณที่ได้รับการนำมาใช้ในการวิเคราะห์ความเสี่ยงและการประเมินผลตอบแทนในตลาดการเงินอย่างแพร่หลาย โดยอาศัยการสุ่มค่าของตัวแปรจำนวนมากเพื่อสร้างการแจกแจงความน่าจะเป็นของผลลัพธ์ที่อาจเกิดขึ้น วิธีการดังกล่าวสามารถประยุกต์ใช้กับปัญหาทางการเงินที่หลากหลาย เช่น การกำหนดราคาออปชั่น การวิเคราะห์ผลกระทบของสภาวะตลาดต่อราคาสินทรัพย์ และการจัดการพอร์ตโฟ

ลิโอการลงทุน ซึ่งช่วยสะท้อนความไม่แน่นอนของตลาดและเพิ่มความยืดหยุ่นในการวิเคราะห์สถานการณ์ที่แตกต่างกัน (Glasserman, P., 2018); (Boyle, P. et al., 2019) นอกจากนี้ การจำลองมอนติคาร์โลยังช่วยให้นักลงทุนสามารถประเมินโครงสร้างความเสี่ยงและผลตอบแทนของการลงทุนได้อย่างครอบคลุมมากขึ้น ผ่านการจำลองสถานการณ์ที่เป็นไปได้หลายรูปแบบ (Firdaus, A. Sumirat, E. & Hakam, D., 2023) ในบริบทของนวัตกรรมทางการเงิน แนวคิดการพัฒนาเครื่องมือและกลไกทางการเงินรูปแบบใหม่มีบทบาทสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพของตลาดและลดความเสี่ยงของการลงทุน โดยการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เช่น การแปลงสินทรัพย์เป็นโทเค็น (tokenization) และเทคโนโลยีบล็อกเชน สามารถช่วยเพิ่มความโปร่งใส ความปลอดภัยของข้อมูล และประสิทธิภาพของการทำธุรกรรมทางการเงิน เมื่อผสานเข้ากับเทคนิคการสร้างแบบจำลองขั้นสูง เช่น การจำลองมอนติคาร์โล จึงสามารถพัฒนาเครื่องมือในการประเมินมูลค่าและความเสี่ยงของสินทรัพย์ทางเลือก เช่น สินทรัพย์ในตลาดศิลปะ ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (Schiller, A. , 2019); (Budnik, R., 2023) แนวทางดังกล่าวยังได้รับการประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์โครงการลงทุนและการประเมินมูลค่าสินทรัพย์ผ่านข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยอาศัยข้อมูลในอดีต ตัวชี้วัดทางเศรษฐกิจ และข้อมูลธุรกรรมจากระบบดิจิทัลเพื่อประมาณค่าการแจกแจงความน่าจะเป็นของตัวแปรสำคัญ จากนั้นจึงดำเนินการจำลองซ้ำหลายครั้งเพื่อประเมินผลลัพธ์ที่อาจเกิดขึ้นภายใต้สถานการณ์ที่แตกต่างกัน วิธีการนี้ช่วยให้สามารถวิเคราะห์ความไม่แน่นอนของตลาดและสนับสนุนการตัดสินใจลงทุนได้อย่างเป็นระบบมากยิ่งขึ้น (Fabinova, J. et al., 2023); (Maric, B. & Grozdic, V., 2016) การศึกษานี้มุ่งหวังที่จะสร้างสเปกตรัมของผลลัพธ์การลงทุนที่เป็นไปได้ โดยให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับผลตอบแทนที่คาดหวัง มาตรการความเสี่ยง และความเป็นไปได้ของการแปลงงานศิลปะเป็นโทเค็น แนวทางนี้ช่วยให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสามารถตัดสินใจอย่างรอบรู้และปรับกลยุทธ์การลงทุนให้เหมาะสมที่สุด (Maric, B. & Grozdic, V., 2016) การอภิปรายแบบกลุ่มเป้าหมายช่วยให้เกิดความเข้าใจถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการซื้องานศิลปะ เช่น ความผูกพันทางอารมณ์ที่มีต่องานศิลปะ ค่านิยมทางวัฒนธรรม และสุนทรียศาสตร์ส่วนบุคคล ซึ่งมักจะวัดค่าได้ยากด้วยวิธีการเชิงปริมาณเพียงอย่างเดียว (Gama, A. et al., 2018) ผู้เข้าร่วมสามารถแบ่งปันมุมมองของตนเกี่ยวกับการประเมินมูลค่างานศิลปะ แนวโน้มของตลาด และผลกระทบของเทคโนโลยีใหม่ ๆ เช่น บล็อคเชนและโทเค็นไนเซชันผ่านการอภิปรายแบบมีคำแนะนำ ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจพลวัตของตลาดศิลปะได้อย่างครอบคลุมยิ่งขึ้น ความสำคัญของการมีส่วนร่วมกับผู้เข้าร่วมตลาดศิลปะเพื่อทำความเข้าใจข้อกังวลของพวกเขาเกี่ยวกับประเด็นต่าง ๆ เช่น ความถูกต้อง แหล่งที่มา และผลทางกฎหมายในตลาดดิจิทัล (Gama, A. et al., 2018) การอภิปรายในกลุ่มเหล่านี้มักจะเผยให้เห็นว่าการรับรู้แบบดั้งเดิมเกี่ยวกับความเป็นเจ้าของงานศิลปะอาจเปลี่ยนไปอย่างไรเมื่อมีการนำการเป็นเจ้าของแบบเศษส่วนและโทเค็นดิจิทัลมาใช้ ยิ่งไปกว่านั้น การอภิปรายแบบกลุ่มเน้นย้ำสามารถเน้นย้ำมุมมองที่แตกต่างกันเกี่ยวกับการใช้โทเค็นในทางปฏิบัติ เช่น ศักยภาพในการทำให้การเข้าถึงผลงานศิลปะที่มีมูลค่าสูงเป็นประชาธิปไตย และผลกระทบต่อสภาพคล่องและรูปแบบการลงทุน (Campione, M., 2021) ข้อมูลเชิงลึกเหล่านี้มีความสำคัญต่อการทำความเข้าใจไม่เพียงแค่ทัศนคติในปัจจุบันที่มีต่อโทเค็นเท่านั้น แต่ยังรวมถึงผลกระทบในวงกว้างต่ออนาคตของตลาดศิลปะด้วย (Organisation for Economic Co-operation and Development, 2021)

ตลาดภาพวาดและงานศิลปะมีลักษณะเฉพาะคือมีสภาพคล่องค่อนข้างต่ำ และราคามักได้รับอิทธิพลจากหลายปัจจัย เช่น แหล่งที่มา ความหายาก และชื่อเสียงของศิลปิน ส่งผลให้ราคาผลงานศิลปะมีความผันผวนสูง (Gama, A. et al., 2018); (Velthuis, O. , 2021) นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจโลกและการขยายตัวของตลาดออนไลน์ยังส่งผลต่อพลวัตของตลาดศิลปะ ทำให้เกิดการเข้าถึงตลาดที่กว้างขึ้นและเพิ่มระดับความโปร่งใสในการซื้อขาย (Kapnob, A., 2024) อย่างไรก็ตาม ตลาดศิลปะยังคงมีความซับซ้อนในด้านกลไกการกำหนดราคา โดยปัจจัยด้านความต้องการของนักลงทุน ภาวะเศรษฐกิจ และสภาพตลาด สามารถส่งผลต่อมูลค่าของผลงานศิลปะได้อย่างมีนัยสำคัญ (Ashenfelter, O. & Graddy, K., 2023) ตัวอย่างของพลวัตในตลาดศิลปะของประเทศไทยคือผลงาน “Vitruvian Man” ของถวัลย์ ดัชนี ศิลปินแห่งชาติ สาขาทัศนศิลป์ (จิตรกรรม)

ประจำปี พ.ศ. 2544 ซึ่งสร้างสถิติราคาประมูลสูงสุดในประเทศไทยที่ 25,531,000 บาท ในงาน Museum Mania Auction ปี พ.ศ. 2566 นับเป็นเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์ตลาดประมูลงานศิลปะของไทย (ไม่นับรวมการประมูลเพื่อการกุศล) กรณีดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพของตลาดศิลปะในการสร้างมูลค่า แต่ขณะเดียวกันก็แสดงให้เห็นถึงความผันผวนและลักษณะเชิงเก็งกำไรของการลงทุนในผลงานศิลปะ โดยเฉพาะผลงานของศิลปินร่วมสมัยหรือศิลปินหน้าใหม่ ซึ่งมักมีความไม่แน่นอนด้านราคามากกว่าผลงานของศิลปินที่มีชื่อเสียง (Renneboog, L. & Spaenjers, C., 2013)

เพื่อลดข้อจำกัดด้านสภาพคล่องและเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงการลงทุน แนวคิดการแปลงสินทรัพย์เป็นโทเค็นจึงได้รับความสนใจมากขึ้น โดยการสร้างโทเค็นหมายถึงการแสดงสิทธิความเป็นเจ้าของของสินทรัพย์ทางกายภาพในรูปแบบดิจิทัลบนเทคโนโลยีบล็อกเชน ซึ่งช่วยเพิ่มความสามารถในการซื้อขายสินทรัพย์ที่เดิมมีสภาพคล่องต่ำ อีกทั้งยังช่วยลดต้นทุนการทำธุรกรรม เพิ่มความโปร่งใส และขยายโอกาสในการเข้าถึงการลงทุนของผู้ลงทุนในวงกว้าง ในช่วงหลัง เทคโนโลยีบล็อกเชนได้ถูกนำมาใช้เพื่อสนับสนุนการสร้างโทเค็นของสินทรัพย์ในโลกแห่งความเป็นจริงมากขึ้น รวมถึงการประยุกต์ใช้ในตลาดศิลปะ ซึ่งถือเป็นนวัตกรรมสำคัญในการพัฒนาโครงสร้างตลาดการลงทุนทางเลือก (Shi, J., 2023); (Pooja, B. , 2024) กระบวนการแปลงผลงานศิลปะเป็นโทเค็นประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญหลายประการ ได้แก่ 1) การระบุและประเมินมูลค่าผลงานศิลปะโดยผู้เชี่ยวชาญ 2) การสร้างโทเค็นดิจิทัลบนแพลตฟอร์มบล็อกเชน ซึ่งโทเค็นแต่ละหน่วยแสดงถึงส่วนแบ่งของสิทธิความเป็นเจ้าของ 3) การกระจายโทเค็นให้กับผู้ถือครองหลายราย ทำให้เกิดการถือครองแบบเศษส่วน 4) การจัดเก็บข้อมูลการเป็นเจ้าของและธุรกรรมบนบล็อกเชน ซึ่งช่วยเพิ่มความโปร่งใสและความปลอดภัยของข้อมูล และ 5) การซื้อขายหรือแลกเปลี่ยนโทเค็นผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล ทำให้การทำธุรกรรมสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Bank for International Settlements, 2023)

การศึกษานี้มีความสำคัญต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในตลาดศิลปะ ได้แก่ นักสะสม พิพิธภัณฑ์ และนักลงทุน โดยช่วยทำความเข้าใจศักยภาพของการแปลงสินทรัพย์ศิลปะเป็นโทเค็นในการเพิ่มสภาพคล่องของตลาด สำหรับนักสะสม การแปลงผลงานศิลปะเป็นโทเค็นเปิดโอกาสให้สามารถเข้าถึงเงินทุนโดยไม่จำเป็นต้องขายผลงานทั้งหมด ขณะที่พิพิธภัณฑ์สามารถใช้แนวทางดังกล่าวเป็นเครื่องมือในการระดมทุนเพื่อสนับสนุนการจัดซื้อและการอนุรักษ์ผลงานศิลปะ นอกจากนี้ งานวิจัยยังนำเสนอกรอบการวิเคราะห์สำหรับนักลงทุนในการประเมินความเสี่ยงและผลตอบแทนของการลงทุนในสินทรัพย์ศิลปะที่แปลงเป็นโทเค็น โดยใช้การจำลองแบบมอนติคาร์โลเพื่อวิเคราะห์ผลลัพธ์ทางการเงินภายใต้สถานการณ์ที่หลากหลาย ซึ่งช่วยสนับสนุนการตัดสินใจลงทุนเชิงกลยุทธ์และการบริหารความเสี่ยงได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยรวมแล้ว งานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นถึงศักยภาพของการแปลงผลงานศิลปะเป็นโทเค็นในการเพิ่มความโปร่งใส การเข้าถึง และความยั่งยืนของตลาดศิลปะ รวมทั้งสนับสนุนการพัฒนาระบบนิเวศการลงทุนในสินทรัพย์ศิลปะที่มีความคล่องตัวและครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลกระทบของการสร้างโทเค็นสินทรัพย์ในโลกแห่งความเป็นจริงต่อสภาพคล่องของภาพวาดและงานศิลปะ

2. เพื่อประเมินศักยภาพของพิพิธภัณฑ์และนักสะสมส่วนตัวในการนำการสร้างโทเค็นของสินทรัพย์มาใช้เป็นกลยุทธ์ในการระดมทุนและซื้อสะสมงานศิลปะ

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรสำหรับการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วยเหตุการณ์จำลองจำนวน 5,000 การวนซ้ำ ซึ่งเป็นจำนวนที่เหมาะสมสำหรับการวิเคราะห์ความไม่แน่นอนของผลลัพธ์ทางการเงินด้วยการจำลองแบบมอนติคาร์โล การกำหนดค่าการจำลองดังกล่าวช่วยให้สามารถสร้างการแจกแจงของผลลัพธ์ที่เป็นไปได้จากตัวแปรสำคัญที่เกี่ยวข้อง

กับตลาดศิลปะและการแปลงสินทรัพย์เป็นโทเค็น การศึกษานี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยผสานการจำลองแบบมอนติคาร์โลเข้ากับการอภิปรายกลุ่มสนทนา เพื่อให้สามารถวิเคราะห์ทั้งมิติทางการเงินและมิติด้านการยอมรับเชิงสถาบันของการแปลงสินทรัพย์ศิลปะเป็นโทเค็น แนวทางดังกล่าวช่วยให้สามารถประเมินผลลัพธ์ทางการเงินภายใต้ความไม่แน่นอนของตลาดควบคู่กับการทำความเข้าใจมุมมองของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ในการวิเคราะห์เชิงปริมาณ ได้กำหนดตัวแปรสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการประเมินมูลค่าของงานศิลปะและการแปลงเป็นโทเค็น ได้แก่ ยอดขายงานศิลปะในอดีต อัตราการเติบโตที่คาดหวัง ความผันผวนของตลาด และต้นทุนในการแปลงเป็นโทเค็น จากนั้นนำตัวแปรดังกล่าวเข้าสู่กระบวนการจำลองแบบมอนติคาร์โลเพื่อสร้างสถานการณ์ที่เป็นไปได้ของผลลัพธ์ทางการเงินภายใต้เงื่อนไขความไม่แน่นอนของตลาด (Glasserman, P., 2018) ในส่วนของการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ ใช้วิธีการอภิปรายกลุ่มสนทนาเพื่อรวบรวมความคิดเห็นและมุมมองของผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับตลาดศิลปะและการลงทุน วิธีการนี้ช่วยให้สามารถสำรวจประเด็นด้านการตัดสินใจ การยอมรับเทคโนโลยี และข้อจำกัดเชิงสถาบันที่เกี่ยวข้องกับการนำแนวคิดการแปลงสินทรัพย์ศิลปะเป็นโทเค็นไปประยุกต์ใช้ การวิจัยนี้ใช้รูปแบบการออกแบบการวิจัยเชิงลำดับเชิงอธิบาย โดยเริ่มจากการวิเคราะห์เชิงปริมาณด้วยการจำลองแบบมอนติคาร์โลเพื่อประเมินผลลัพธ์ทางการเงินที่อาจเกิดขึ้น จากนั้นจึงใช้ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการอภิปรายกลุ่มเพื่ออธิบายและให้บริบทเพิ่มเติมต่อผลลัพธ์ที่ได้จากการจำลอง ซึ่งช่วยให้เกิดความเข้าใจปรากฏการณ์การแปลงสินทรัพย์ศิลปะเป็นโทเค็นได้อย่างครอบคลุมมากยิ่งขึ้น (Creswell, J. W. & Creswell, J. D., 2018)

การจำลองแบบมอนติคาร์โลสร้างเส้นทางราคาหลายเส้นทางสำหรับงานศิลปะที่แปลงเป็นโทเค็นโดยอิงจากปัจจัยที่ระบุ สมการหลักในการจำลองราคาของงานศิลปะที่แปลงเป็นโทเค็นในเวลาใดก็ตาม "t" ขึ้นอยู่กับแบบจำลองการเคลื่อนที่แบบบราวน์เชิงเรขาคณิต (GBM) สมการจำลองราคางานศิลปะที่แปลงเป็นโทเค็น (P) (สมการหลักและสมการรองถูกสร้างโดยผู้เขียน)

$$P_{t+1} = \int_1^n H_t E_t^{\left(e-\frac{v^2}{2}\right)\Delta t + v\varepsilon\sqrt{\Delta t}} - C_{t+1}$$

Where: P_{t+1} = Tokenized artwork price (value in million baht) at time *t+1*

H_t = Historical art sales (value in million baht) at time *t*

E_t = Expected growth rate at time *t*

e = Growth rate (drift)

v = Volatility growth rate

ε = Random draw from a standard normal distribution

C_{t+1} = Token conversion cost at time *t+1*

t = Time step

การปรับตัวตามอัตราการเติบโต (*i*) อัตราการเติบโตของผลงานศิลปะสามารถปรับได้ตามปัจจัยภายใน เช่น ชื่อเสียงของศิลปิน ความหายาก และความพิเศษ อัตราการเติบโตที่คาดหวัง (*E*) สามารถกำหนดได้ดังนี้

$$E_t = \mu_0 \left(1 + \frac{i + \pi}{100}\right)$$

Where: E_t = Expected growth rate at time *t*

μ_0 = Baseline growth rate of the artwork

i = Intrinsic adjustment to growth rate

π = Inflation rate

ผลการวิจัย

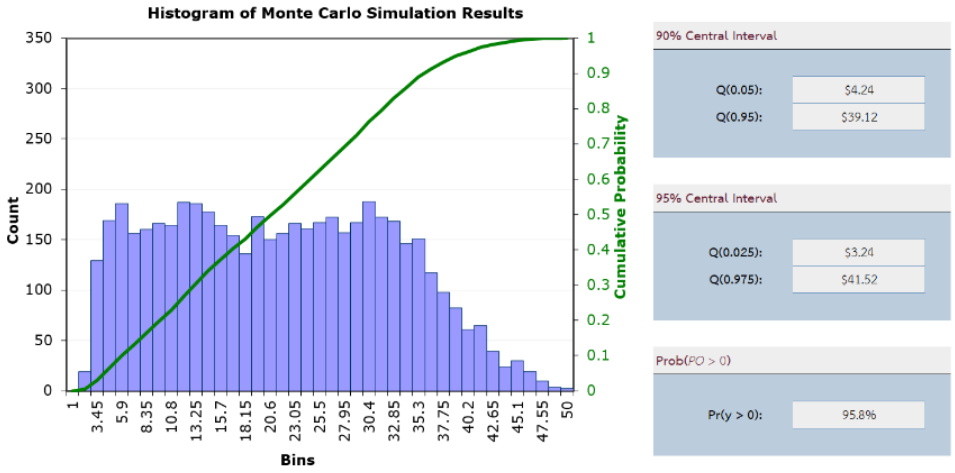
ผลเชิงปริมาณ: การจำลองแบบมอนติคาร์โล

ตารางที่ 1 ผลการจำลองแบบมอนติคาร์โล

Parameter	Nominal	Min	Max	Stochastic
Historical Art Sales (H)	12	2	25.5	18.232
Expected Growth Rate (E)	12%	5%	30%	0.229
Volatility Growth Rate (V)	18%	1%	40%	0.248
Token Conversion (C)	0.68	0.1	1	0.255

Metric	Deterministic	Stochastic
Potential Value	$15.86	$27.40
Tokenization Cost	$0.02	$0.43
Tokenized Artwork Price	$15.84	$26.97

Statistic	Value
Sample Size (n)	5000
Min	$1.57
Q(0.25)	$11.27
Mean	$20.67
Median	$20.37
Standard Deviation (STDEV)	$11.04
Q(0.75)	$29.37
Mean Standard Error	$0.16
Max	$49.79

ภาพที่ 1 ฮิสโทแกรมของการจำลองมอนติคาร์โล - ช่วงความเชื่อมั่น

ผลเชิงปริมาณ: การจำลองแบบมอนติคาร์โล

การศึกษานี้ใช้การจำลองแบบมอนติคาร์โล (Monte Carlo Simulation) เพื่อประเมินความไม่แน่นอนของมูลค่างานศิลปะที่ผ่านกระบวนการโทเค็นไนเซชัน โดยกำหนดตัวแปรสำคัญ ได้แก่ Historical Art Sales (H), Expected Growth Rate (E), Volatility Growth Rate (V) และ Token Conversion (C) ซึ่งถูกกำหนดช่วงค่าต่ำสุดและสูงสุดเพื่อสะท้อนความผันผวนของตลาด จากนั้นทำการจำลองจำนวน 5,000 ครั้ง เพื่อสร้างการแจกแจงความน่าจะเป็นของราคางานศิลปะหลังการโทเค็นไนซ์ ผลการจำลองแสดงให้เห็นว่า เมื่อพิจารณาในรูปแบบ

Deterministic model มูลค่าศักยภาพของงานศิลปะอยู่ที่ 15.86 ล้านบาท และเมื่อหักต้นทุนการโทเค็นไนซ์ 0.02 ล้านบาท จะได้ราคางานศิลปะหลังการโทเค็นไนซ์ที่ประมาณ 15.84 ล้านบาท อย่างไรก็ตาม เมื่อใช้ Stochastic model ซึ่งสะท้อนความไม่แน่นอนของตัวแปร พบว่ามูลค่าศักยภาพของงานศิลปะเพิ่มขึ้นเป็น 27.40 ล้านบาท โดยมีต้นทุนการโทเค็นไนซ์เฉลี่ย 0.43 ล้านบาท ส่งผลให้ราคางานศิลปะหลังการโทเค็นไนซ์อยู่ที่ประมาณ 26.97 ล้านบาท ดังแสดงในตารางที่ 1 การวิเคราะห์เชิงสถิติของผลการจำลองพบว่า ค่าเฉลี่ยของราคางานศิลปะอยู่ที่ 20.67 ล้านบาท และค่ามัธยฐาน 20.37 ล้านบาท โดยมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 11.04 ล้านบาท ซึ่งสะท้อนถึงระดับความผันผวนของมูลค่าที่ค่อนข้างสูงในตลาดดังกล่าว นอกจากนี้ ค่าควอไทล์ที่ 25 และ 75 อยู่ที่ 11.27 ล้านบาท และ 29.37 ล้านบาท ตามลำดับ ขณะที่ค่าต่ำสุดและค่าสูงสุดจากการจำลองอยู่ที่ 1.57 ล้านบาท และ 49.79 ล้านบาท ตามลำดับ จากการวิเคราะห์ฮิสโทแกรมของผลการจำลอง (ภาพที่ 1) พบว่าการกระจายของราคามีลักษณะใกล้เคียงกับการแจกแจงแบบต่อเนื่อง โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่บริเวณช่วงกึ่งกลางของการกระจาย และมีช่วงความเชื่อมั่น (confidence interval) ที่สะท้อนความไม่แน่นอนของผลลัพธ์จากการจำลอง ทั้งนี้ ความน่าจะเป็นที่ราคาหลังการโทเค็นไนซ์จะมีค่ามากกว่าศูนย์อยู่ที่ประมาณ 95.8% ซึ่งสะท้อนถึงศักยภาพของการใช้เทคโนโลยีโทเค็นไนเซชันร่วมกับการวิเคราะห์เชิงสถิติในการสนับสนุนการประเมินมูลค่าสินทรัพย์ในตลาดศิลปะ

ผลเชิงคุณภาพ: การอภิปรายกลุ่มย่อย

การอภิปรายกลุ่มย่อยจำนวน 8 คนเผยให้เห็นมุมมองที่หลากหลายเกี่ยวกับความเข้าใจ การประยุกต์ใช้และอนาคตของการแปลงเป็นโทเค็นในโลกศิลปะและพิพิธภัณฑ์ ผู้เข้าร่วมมีความคุ้นเคยกับการแปลงเป็นโทเค็นแตกต่างกัน โดยผู้เชี่ยวชาญด้านพิพิธภัณฑ์และผู้ประเมินผลงานศิลปะได้รับความรู้เกี่ยวกับแนวคิดนี้มากขึ้นผ่านบล็อคเชน ในขณะที่นักสะสมส่วนตัวและพนักงานแกลเลอรีศิลปะออนไลน์มีความรู้จำกัด การแปลงเป็นโทเค็นถือเป็นเครื่องมือที่มีศักยภาพสำหรับพิพิธภัณฑ์ในการระดมทุนโดยเสนอการเป็นเจ้าของผลงานศิลปะมูลค่าสูงแบบเศษส่วน ดึงดูดนักลงทุนรุ่นใหม่ที่เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยี และทำให้การลงทุนในศิลปะเป็นประชาธิปไตย นอกจากนี้ยังอาจเพิ่มสภาพคล่องในตลาดศิลปะที่สภาพคล่องต่ำมาโดยตลอดและสนับสนุนการซื้อกิจการพิพิธภัณฑ์ อย่างไรก็ตาม มีความกังวลเกี่ยวกับความท้าทายทางกฎหมาย ข้อบังคับ และจริยธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับสิทธิในการเป็นเจ้าของและการนำมรดกทางวัฒนธรรมไปใช้ในเชิงพาณิชย์ ในขณะที่สถาบันบางแห่งถูกมองว่าพร้อมที่จะนำการแปลงเป็นโทเค็นมาใช้มากกว่า สถาบันอื่น ๆ โดยเฉพาะพิพิธภัณฑ์ขนาดเล็กหรือแบบดั้งเดิมกว่าอาจเผชิญกับอุปสรรคสำคัญ ผู้เข้าร่วมแนะนำให้เริ่มต้นด้วยโครงการนำร่องขนาดเล็กและมีส่วนร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียตั้งแต่เนิ่น ๆ เพื่อสร้างความไว้วางใจและความเข้าใจ โดยรวมแล้ว มีความหวังอย่างระมัดระวังเกี่ยวกับศักยภาพของการสร้างโทเค็นในการเปลี่ยนแปลงเงินทุนและการดำเนินงานของพิพิธภัณฑ์ แม้ว่าจะต้องมีการเตรียมการและการศึกษาอย่างมากเพื่อการนำไปใช้อย่างประสบความสำเร็จ

ผลจากการบูรณาการแนวทางผสมผสานเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

ผลจากผสานการจำลองแบบมอนติคาร์โล (เชิงปริมาณ) เข้ากับการอภิปรายกลุ่ม (เชิงคุณภาพ) จำนวน 8 คนซึ่งประกอบด้วยผู้บริหารพิพิธภัณฑ์ นักสะสมผลงานศิลปะ ผู้ประเมินผลงานศิลปะ และผู้ปฏิบัติงานในแพลตฟอร์มพิพิธภัณฑ์ศิลปะออนไลน์ เพื่อให้เข้าใจอย่างครอบคลุมเกี่ยวกับการแปลงงานศิลปะเป็นโทเค็นในภาคส่วนพิพิธภัณฑ์ การจำลองแบบมอนติคาร์โลทำนายความน่าจะเป็นของผลลัพธ์ทางการเงินในเชิงบวกที่ 95.8% แต่ยังเน้นย้ำถึงความเสี่ยงของการสูญเสียที่ 4.2% ซึ่งสะท้อนให้เห็นในความกังวลของผู้เข้าร่วมเกี่ยวกับความผันผวนของสินทรัพย์ การอภิปรายกลุ่มช่วยเสริมผลการวิจัยเชิงปริมาณด้วยการกล่าวถึงการพิจารณาในทางปฏิบัติ จริยธรรม และการดำเนินงาน เช่น ความพร้อมของสถาบันและการต่อต้านของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผู้เชี่ยวชาญด้านพิพิธภัณฑ์เน้นย้ำถึงความท้าทาย เช่น อุปสรรคทางกฎหมายและช่องว่างของโครงสร้างพื้นฐาน ในขณะที่นักสะสมส่วนตัวตั้งคำถามถึงผลกระทบทางจริยธรรมของการแปลงผลงานที่มีความสำคัญทางวัฒนธรรมเป็นสินค้า การ

ผสมผสานผลการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเหล่านี้ให้มุมมองแบบองค์รวม แสดงให้เห็นว่าแม้ว่าการแปลงงานศิลปะเป็นโทเค็นจะมีศักยภาพทางการเงิน แต่จะต้องผ่านความซับซ้อนในทางปฏิบัติ จริยธรรม และกฎหมายเพื่อให้นำไปใช้ได้สำเร็จ แนวทางแบบผสมผสานนี้แสดงให้เห็นว่าผลกระทบในโลกแห่งความเป็นจริงขยายออกไปเกินขอบเขตผลลัพธ์ทางการเงิน โดยมอบความเข้าใจที่สมบูรณ์และละเอียดอ่อนยิ่งขึ้นเกี่ยวกับอนาคตของการสร้างโทเค็นในพิพิธภัณฑ์

อภิปรายผล

ผลการจำลองแบบมอนติคาร์โลให้หลักฐานเชิงปริมาณเกี่ยวกับความเป็นไปได้ทางการเงินของการแปลงงานศิลปะเป็นโทเค็น โดยผลการจำลองจากเหตุการณ์ 5,000 ครั้งแสดงให้เห็นว่ามีความน่าจะเป็นประมาณร้อยละ 95.8 ที่การลงทุนในงานศิลปะที่ผ่านการแปลงเป็นโทเค็นจะให้ผลตอบแทนทางการเงินเป็นบวก ค่าเฉลี่ยของมูลค่างานศิลปะที่ผ่านการแปลงเป็นโทเค็นอยู่ที่ประมาณ 20.67 ล้านบาท ซึ่งสะท้อนถึงศักยภาพในการเพิ่มมูลค่าและสภาพคล่องของสินทรัพย์ศิลปะผ่านกลไกโทเค็นไนเซชัน อย่างไรก็ตาม ผลการจำลองยังแสดงให้เห็นถึงความน่าจะเป็นของการขาดทุนประมาณร้อยละ 4.2 ซึ่งสะท้อนถึงความไม่แน่นอนของตลาดและความผันผวนของราคาสินทรัพย์ศิลปะ ผลลัพธ์ดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดการใช้แบบจำลองการจำลองสถานการณ์เพื่อวิเคราะห์ความเสี่ยงและผลตอบแทนในตลาดการเงินที่เสนอโดย Boyle, P., et alรวมทั้งสอดคล้องกับการศึกษาของ Firdaus, A. Sumirat, E. & Hakam, Dที่ชี้ให้เห็นว่าการจำลองทางการเงินสามารถช่วยประเมินความเสี่ยงของการแปลงสินทรัพย์เป็นโทเค็นได้อย่างเป็นระบบ อย่างไรก็ตาม. (Boyle, P. et al., 2019) การวิเคราะห์เชิงปริมาณเพียงอย่างเดียวอาจไม่สามารถสะท้อนมิติของการนำโทเค็นไนเซชันไปใช้ในสถาบันศิลปะได้อย่างครบถ้วน ดังนั้น การอภิปรายกลุ่มสนทนาจึงถูกนำมาใช้เพื่อเสริมความเข้าใจในมิติทางสังคม สถาบัน และการดำเนินงาน ผลการอภิปรายพบว่าผู้เชี่ยวชาญด้านพิพิธภัณฑ์ให้ความสำคัญกับการรักษาคุณค่าทางวัฒนธรรมและจริยธรรมของงานศิลปะควบคู่ไปกับการแสวงหากลไกทางการเงินรูปแบบใหม่ ขณะที่นักสะสมส่วนตัวแสดงความกังวลเกี่ยวกับความผันผวนของตลาดและความซับซ้อนด้านกฎหมายของการแปลงงานศิลปะมูลค่าสูงเป็นโทเค็น นอกจากนี้ ผู้ประเมินงานศิลปะยังชี้ว่าการนำโทเค็นไนเซชันมาใช้ อาจส่งผลต่อรูปแบบการประเมินมูลค่าและโครงสร้างตลาดศิลปะแบบดั้งเดิม ซึ่งอาจนำไปสู่ความเสี่ยงด้านความอิ่มตัวของตลาดหรือการเก็งกำไรในสินทรัพย์ศิลปะ ประเด็นเหล่านี้สอดคล้องกับการศึกษาของ Gama, A., et al. ที่ชี้ให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงเชิงเทคโนโลยีในตลาดศิลปะจำเป็นต้องพิจารณาทั้งผลกระทบทางเศรษฐกิจและมิติทางวัฒนธรรมควบคู่กัน เมื่อบูรณาการผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณกับข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่าการแปลงงานศิลปะเป็นโทเค็นมีศักยภาพในการเพิ่มสภาพคล่องของตลาดศิลปะและเปิดโอกาสให้เกิดการลงทุนในรูปแบบใหม่ อย่างไรก็ตาม การนำแนวคิดดังกล่าวไปใช้จริงยังเผชิญกับข้อจำกัดด้านโครงสร้างพื้นฐาน เทคโนโลยี กฎหมาย และการยอมรับของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยเฉพาะในบริบทของพิพิธภัณฑ์และสถาบันศิลปะ ดังนั้น แม้ว่าการวิเคราะห์เชิงการเงินจะชี้ให้เห็นถึงแนวโน้มเชิงบวกของโทเค็นไนเซชัน แต่ความสำเร็จของการนำแนวคิดนี้ไปใช้ในทางปฏิบัติยังขึ้นอยู่กับการพัฒนากรอบกำกับดูแล ความพร้อมของสถาบัน และการสร้างความสมดุลระหว่างมูลค่าทางเศรษฐกิจกับคุณค่าทางวัฒนธรรมของงานศิลปะ (Gama, A. et al., 2018) (Boyle, P. et al., 2019) (Firdaus, A. Sumirat, E. & Hakam, D., 2023)

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาพบว่าการแปลงงานศิลปะให้เป็นโทเค็นมีศักยภาพในการเพิ่มสภาพคล่องของสินทรัพย์ศิลปะและสร้างโอกาสใหม่ในการระดมทุนสำหรับพิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ และนักสะสมส่วนตัว ผลการจำลองแบบมอนติคาร์โลชี้ให้เห็นว่าการลงทุนผ่านการแปลงงานศิลปะเป็นโทเค็นมีแนวโน้มให้ผลตอบแทนทางการเงินในเชิงบวก โดยมีความน่าจะเป็นสูงในการสร้างผลตอบแทนจากการลงทุน ขณะเดียวกันยังคงมีความเสี่ยงจากความผันผวนของ

ตลาดและความไม่แน่นอนของการประเมินมูลค่างานศิลปะ อย่างไรก็ตาม ผลการอภิปรายกลุ่มสนทนาได้สะท้อนให้เห็นว่าการนำโทเค็นไนเซชันมาใช้ในบริบทของสถาบันศิลปะยังต้องพิจารณาปัจจัยด้านกฎหมาย โครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยี ความพร้อมขององค์กร และประเด็นด้านจริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับการรักษาคุณค่าทางวัฒนธรรมของงานศิลปะ จากผลการศึกษา สามารถเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติได้ดังนี้ ประการแรก พิพิธภัณฑ์และหอศิลป์ที่สนใจนำการแปลงงานศิลปะเป็นโทเค็นมาใช้ ควรเริ่มต้นด้วยโครงการนำร่องขนาดเล็ก เพื่อประเมินความเป็นไปได้ด้านการเงิน กฎหมาย และการยอมรับของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ก่อนขยายการดำเนินงานในระดับที่กว้างขึ้น ประการที่สอง หน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานกำกับดูแลควรพัฒนากรอบกฎหมายและระเบียบที่ชัดเจนเกี่ยวกับสิทธิความเป็นเจ้าของสินทรัพย์ดิจิทัล การคุ้มครองนักลงทุน และผลกระทบด้านภาษี เพื่อสนับสนุนการพัฒนาโทเค็นไนเซชันของสินทรัพย์ในโลกแห่งความเป็นจริงอย่างเหมาะสม ประการที่สาม สถาบันศิลปะควรพัฒนาศักยภาพด้านเทคโนโลยีดิจิทัลและบล็อกเชน รวมถึงสร้างความร่วมมือกับผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีและการเงิน เพื่อให้สามารถบริหารจัดการกระบวนการแปลงสินทรัพย์เป็นโทเค็นได้อย่างมีประสิทธิภาพและปลอดภัย ประการที่สี่ ควรกำหนดแนวทางด้านจริยธรรมและธรรมาภิบาลในการดำเนินการ เพื่อให้การแปลงงานศิลปะเป็นโทเค็นไม่ลดทอนคุณค่าทางวัฒนธรรมของงานศิลปะ และยังคงรักษาพันธกิจของพิพิธภัณฑ์ในการเผยแพร่และอนุรักษ์มรดกทางศิลปะของสังคม สุดท้าย การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น ผู้บริจาค นักสะสม ผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะ และสาธารณชน มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างความเข้าใจ ความไว้วางใจ และการยอมรับต่อแนวคิดการแปลงงานศิลปะเป็นโทเค็น สำหรับการวิจัยในอนาคต ควรมีการศึกษาทดลองในกรณีศึกษาจริงของพิพิธภัณฑ์หรือหอศิลป์ที่นำโทเค็นไนเซชันมาใช้ รวมทั้งวิเคราะห์ผลกระทบต่อโครงสร้างตลาดศิลปะ พฤติกรรมของนักลงทุน และการกำกับดูแลสินทรัพย์ดิจิทัลในระยะยาว เพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่ครอบคลุมและสนับสนุนการพัฒนานวัตกรรมทางการเงินในตลาดศิลปะอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

Ashenfelter, O. & Graddy, K. (2023). Art auctions, art markets, and returns. Journal of Cultural Economics, 47(1), 1-30.

Bank for International Settlements. (2023). Tokenisation of assets: Distributed ledger technology and the future of financial markets. Basel, Switzerland: Bank for International Settlements.

Boyle, P. et al. (2019). Monte Carlo Methods for Financial Engineering. Springer: Heidelberg.

Budnik, R. (2023). Risks and prospects of creativity tokenization. Journal of Digital Technologies and Law, 1(1), 587-611.

Campione, M. (2021). Tokenization of art: The future of art markets and investment opportunities. Financial Innovation Journal, 7(3), 1-15.

Creswell, J. W. & Creswell, J. D. (2018). Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches. (5th ed.). Thousand Oaks, CA: SAGE Publications.

Fabinova, J. et al. (2023). A comprehensive methodology for investment project assessment based on Monte Carlo simulation. Applied Sciences, 13(4), 103-120.

Firdaus, A. Sumirat, E. & Hakam, D. (2023). Data-driven decision making: Financial and risk analysis on equipment procurement at PT ABC using predictive data estimation, NPV analysis, owner estimate, and Monte Carlo simulation. International Journal of Current Science Research and Review, 6(9), 381-398.

Gama, A. et al. (2018). Imaging and purchasing decision in traditional art markets. International Research Journal of Management, 5(2), 175-188.

Glasserman, P. (2018). Monte Carlo Methods in Financial Engineering. Springer: Heidelberg.

Hull, J. C. (2022). Risk management and financial institutions. (6th ed.). Hoboken, NJ: John Wiley & Sons.

Kapnob, A. (2024). Traditional African art in the Russian contemporary art market: Pricing issues and sales methods. Retrieved September 6 , 2024, from https://www.researchgate.net/publication/383468065

Maric, B. & Grozdic, V. (2016). Monte Carlo simulation in valuation of investment projects. International DAAAM Symposium, 27(1), 686-692.

McKinsey & Company. (2023). Tokenization of real-world assets: Opportunities and challenges in financial markets. McKinsey Global Institute: New York.

Nadini M, et al . (2021). Mapping the NFT revolution: Market trends, trade networks, and visual features. Scientific Reports, 11(1), 1-11. https://doi.org/10.1038/s41598-021-00053-8.

Organisation for Economic Co-operation and Development. (2021). Tokenisation of assets and potential implications for financial markets. Paris: OECD Publishing.

Pooja, B. . (2024). A review on blockchain technology. International Journal of Scientific Research in Engineering and Management, 8(1), 1-5.

Renneboog, L. & Spaenjers, C. (2013). Buying beauty: On prices and returns in the art market. Management Science, 59(1), 36-53.

Schiller, A. . (2019). Tokenizing art: Opportunities, challenges, and the future of the market. Journal of Blockchain and Digital Assets, 3(1), 45-60.

Shi, J. (2023). Decoding the future of finance: An examination of asset tokenization and Web 3.0. Eximia, 11(2), 257-263.

Velthuis, O. (2021). Talking Prices: Symbolic Meanings of Prices on the Market for Contemporary Art. Princeton University Press: New Jersey.

บทความวิจัย

การพัฒนารูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรู้ตามกรอบ ROSES Model โดยใช้กระบวนการ PDCA บูรณาการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพและการวิจัยในชั้นเรียน เพื่อยกระดับสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษา โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ สวนกุหลาบวิทยาลัย ปทุมธานี*

THE DEVELOPMENT OF AN INSTRUCTIONAL SUPERVISION MODEL BASED ON THE ROSES MODEL USING THE PDCA PROCESS INTEGRATED WITH PROFESSIONAL LEARNING COMMUNITIES AND CLASSROOM ACTION RESEARCH TO ENHANCE TEACHERS' INSTRUCTIONAL COMPETENCY AT NAWAMINTHRACHINUTHIT SUANKULARB WITTAYALAI PATHUMTHANI SCHOOL

กิตติ์ดนัย แจ้งแสงทอง
Kitdanai Jangsagnthong
โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ สวนกุหลาบวิทยาลัย ปทุมธานี ปทุมธานี ประเทศไทย
Nawaminthrachinuthit Suankularb Wittayalai Pathumthani School, Pathumthani, Thailand
Corresponding author E-mail: jang141001@hotmail.com
*Tel: 085-325-9994

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) ศึกษาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู 2) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการนิเทศโดยใช้กระบวนการ PDCA ที่บูรณาการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพและการวิจัยในชั้นเรียน 3) พัฒนารูปแบบการนิเทศตามกรอบ ROSES Model 4) ทดลองใช้รูปแบบ และ 5) ผลการใช้รูปแบบ การวิจัยเป็นการวิจัยและพัฒนา ดำเนินการ 5 ขั้นตอน กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยครูผู้สอน และนักเรียน รวมทั้งสิ้น 232 คน เครื่องมือวิจัยประกอบด้วยแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบประเมินคุณภาพ แบบประเมินความพึงพอใจ และแบบประเมินสมรรถนะ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และดัชนีความต้องการจำเป็น ผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะของครูอยู่ในระดับมาก (μ = 3.81) กรอบแนวคิดประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ ปัจจัยนำเข้า กระบวนการนิเทศ ผลลัพธ์ และปัจจัยความสำเร็จ สภาพปัจจุบันอยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมาก ความต้องการจำเป็นเรียงจากมากไปน้อย ได้แก่ การวิเคราะห์ผู้เรียน การออกแบบการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล และการนำผลการนิเทศไปพัฒนาคุณภาพการสอน (PNI = 0.18 ทุกด้าน) รูปแบบ ROSES Model ประกอบด้วย 3 ส่วน บูรณาการกระบวนการ PDCA กับกลไก ROSES ทั้ง 5 กลไก ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินคุณภาพรูปแบบด้านความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ผลการนำรูปแบบไปใช้พบว่าครูมีความพึงพอใจและสมรรถนะการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับมากที่สุด และนักเรียนประเมินสะท้อนการจัดการเรียนรู้ของครูอยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่ารูปแบบมีประสิทธิผลและสามารถนำไปใช้พัฒนาการนิเทศการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาได้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การนิเทศการจัดการเรียนรู้, กระบวนการ PDCA, ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ, ROSES Model

* Received 4 March 2026; Revised 19 March 2026; Accepted 29 March 2026

Abstract

This research aimed to: 1) examine teachers' learning management competencies; 2) investigate the current state, desired state, and needs for developing supervision using the PDCA process integrated with Professional Learning Community and classroom action research; 3) develop a supervisory model based on the ROSES Model framework; 4) implement the model; and 5) evaluate the outcomes of model use. The research employed a research and development methodology conducted across five phases. The sample consisted of 232 participants, comprising teachers and students. Research instruments included questionnaires, interview forms, quality assessment forms, satisfaction evaluation forms, and competency assessment forms. Data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, and Priority Needs Index. The findings revealed that teachers' competencies were at a high level (μ = 3.81). The conceptual framework comprised four components: input factors, supervision process, outcomes, and success factors. The current state was at a high level and the desired state was at a high level. Priority needs, ranked from highest to lowest, were: learner analysis, instructional design, measurement and evaluation, and application of supervisory results to improve teaching quality (PNI = 0.18 for all dimensions). The ROSES Model consisted of three parts integrating the PDCA process with all five ROSES mechanisms. Experts evaluated the model in terms of accuracy, appropriateness, feasibility, and utility, and all aspects were rated at the highest level. Implementation results demonstrated that teachers' satisfaction and learning management competencies were at the highest level, and students' reflective assessments of teachers' instructional practices were also at the highest level. These findings indicate that the model is effective and can be sustainably applied to enhance instructional supervision in educational institutions.

Keywords: Instructional Supervision, PDCA Process, Professional Learning Communities, ROSES Model

บทนำ

การพัฒนาครูเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษา เนื่องจากครูมีบทบาทโดยตรงต่อการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงและสมรรถนะของผู้เรียนในทุกระดับชั้น เมื่อครูมีสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ที่สูงขึ้นย่อมส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงและสมรรถนะของผู้เรียนตามที่มุ่งหวัง การพัฒนาครูในศตวรรษที่ 21 จึงต้องเน้นกระบวนการพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่องผ่านการปฏิบัติจริง การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการสะท้อนคิดร่วมกัน (นวพรรณ อินต๊ะวงศ์, 2565) แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับทิศทางการปฏิรูปการศึกษาที่มุ่งให้ครูเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตและสามารถปรับตัวต่อบริบทที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ แผนการศึกษาแห่งชาติ และนโยบายพัฒนาครูของกระทรวงศึกษาธิการที่มุ่งเน้นการพัฒนาวิชาชีพครูอย่างต่อเนื่องเพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาของประเทศ ทั้งนี้ การนิเทศการจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพจึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูพัฒนาตนเองได้อย่างเป็นระบบและยั่งยืน

การนำวงจรคุณภาพ PDCA มาใช้ในการนิเทศการจัดการเรียนรู้ช่วยให้การดำเนินงานมีความเป็นระบบครอบคลุมตั้งแต่การวางแผน การปฏิบัติ การตรวจสอบ และการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง (กุลธิดา ซุ่นอินทร์ และคณะ, 2568); (Nurhasanah, N. et al., 2022) ในขณะเดียวกัน ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional

Learning Community: PLC) เป็นกลไกที่ส่งเสริมให้ครูเกิดการเรียนรู้ร่วมกันอย่างเป็นระบบผ่านการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การสะท้อนผล และการพัฒนานวัตกรรมการสอน (วันทนา ฤทธิยุง และคณะ, 2568); (Chen, L., 2022) เมื่อบูรณาการ PLC เข้ากับการวิจัยในชั้นเรียน โดยใช้กระบวนการวิจัยในชั้นเรียนเป็นเครื่องมือหลักในการแสวงหาคำตอบและนวัตกรรมเพื่อแก้ปัญหาผู้เรียนเป็นรายบุคคล จะช่วยให้ครูพัฒนาการจัดการเรียนรู้บนฐานข้อมูลจริงและใช้หลักฐานเชิงประจักษ์ในการปรับปรุงการสอน (พรรณวิไล ดอกไม้ และคณะ, 2566) การบูรณาการองค์ประกอบทั้งสามนี้เข้าด้วยกันอย่างเป็นเอกภาพจึงเป็นแนวทางที่มีศักยภาพในการยกระดับสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูได้อย่างรอบด้านและมีความต่อเนื่อง

อย่างไรก็ตาม สถานศึกษาส่วนใหญ่ยังขาดรูปแบบการนิเทศที่บูรณาการ PDCA, PLC และการวิจัยในชั้นเรียนอย่างเป็นระบบ ทำให้การพัฒนาครูเป็นไปในลักษณะกิจกรรมแยกส่วนและไม่สามารถยกระดับสมรรถนะได้อย่างชัดเจน โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ สวนกุหลาบวิทยาลัย ปทุมธานี พบว่า ครูร้อยละ 62.4 ระบุว่ารูปแบบการนิเทศยังไม่ชัดเจนในเชิงโครงสร้างและกระบวนการ ร้อยละ 57.8 รายงานว่าการนิเทศยังไม่มีการเชื่อมโยงอย่างเป็นระบบ และมีเพียงร้อยละ 28.3 ที่ใช้ข้อมูลจากการนิเทศเป็นฐานในการพัฒนาตนเองอย่างเป็นระบบ (รายงานการประเมินตนเอง: SAR) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยในบริบทสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาที่พบว่าครูร้อยละ 58.6 ระบุว่ากระบวนการนิเทศขาดความชัดเจนและความยั่งยืน (ณฐาภพ ฟ้ากระจ่าง และรัตนา กาญจนพันธุ์, 2568) ปัญหาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการพัฒนารูปแบบการนิเทศที่มีความชัดเจน บูรณาการ และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงในบริบทของโรงเรียน

การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งพัฒนารูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรู้ตามกรอบ ROSES Model โดยใช้กระบวนการ PDCA บูรณาการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพและการวิจัยในชั้นเรียน เพื่อยกระดับสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนนวมินทราชินูทิศ สวนกุหลาบวิทยาลัย ปทุมธานี รูปแบบที่พัฒนาขึ้นจะเป็นระบบการนิเทศที่เอื้อต่อการพัฒนาครูจากการปฏิบัติจริง ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกัน และใช้ข้อมูลจากการวิจัยเป็นฐานในการปรับปรุงการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ รูปแบบดังกล่าวยังมุ่งสร้างวัฒนธรรมการนิเทศเชิงบวกภายในโรงเรียน ซึ่งครูและผู้บริหารสามารถร่วมกันขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนได้อย่างมีพลัง อันจะนำไปสู่การยกระดับสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูและพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืนในระยะยาว (บุญชม ศรีสะอาด, 2553); (โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ สวนกุหลาบวิทยาลัย ปทุมธานี, 2567)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนนวมินทราชินูทิศ สวนกุหลาบวิทยาลัย ปทุมธานี
2. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการนิเทศการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการ PDCA ที่บูรณาการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพและการวิจัยในชั้นเรียน
3. เพื่อพัฒนารูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรู้ตามกรอบ ROSES Model โดยใช้กระบวนการ PDCA ที่บูรณาการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพและการวิจัยในชั้นเรียนฃ
4. เพื่อทดลองใช้รูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรู้ตามกรอบ ROSES Model ที่พัฒนาขึ้น
5. เพื่อศึกษาผลการนำรูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรู้ตามกรอบ ROSES Model ไปใช้ในโรงเรียนนวมินทราชินูทิศ สวนกุหลาบวิทยาลัย ปทุมธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ดำเนินการ 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษากรอบแนวคิดและองค์ประกอบ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารสถานศึกษาและการนิเทศการศึกษา จำนวน 5 คน คัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีคุณสมบัติ คือ มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไป และมีประสบการณ์ในตำแหน่งที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศการศึกษาหรือการบริหารสถานศึกษาไม่น้อยกว่า 10 ปี หรือมีผลงานวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศการศึกษา การบริหารการศึกษา หรือการพัฒนาวิชาชีพครู

เครื่องมือวิจัย แบบวิเคราะห์เอกสารและแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง กำหนดประเด็นตามวัตถุประสงค์และปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

การเก็บรวบรวมข้อมูล ศึกษาและวิเคราะห์เอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พร้อมสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิด้วยตนเองโดยนัดหมายล่วงหน้า บันทึกข้อมูลด้วยการบันทึกเสียงและจดบันทึกภาคสนาม

การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสังเคราะห์แนวคิด องค์ประกอบและตัวชี้วัด จัดหมวดหมู่และเชื่อมโยงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบ

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ครูผู้สอนโรงเรียนนวมินทราชินูทิศ สวนกุหลาบวิทยาลัย ปทุมธานี จำนวน 116 คน

เครื่องมือวิจัย แบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ รูปแบบการตอบสนองคู่ (Dual-Response Format) ประกอบด้วย 3 ตอน คือ สถานภาพผู้ตอบ ข้อมูลการดำเนินงาน และความคิดเห็นเกี่ยวกับสมรรถนะและการนิเทศ

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ 1) ผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา คำนวณค่า IOC ได้ 0.80 - 1.00 2) ทดลองใช้กับครูจำนวน 30 คน วิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นด้วย Cronbach's alpha ได้ 0.947

การเก็บรวบรวมข้อมูล แจกแบบสอบถามและได้รับกลับคืนครบ 116 ฉบับ

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ความต้องการจำเป็นด้วยดัชนี Modified PNI กำหนดค่าตั้งแต่ 0.30 ขึ้นไปเป็นความต้องการจำเป็น

ขั้นตอนที่ 3 การพัฒนารูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรู้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการนิเทศการศึกษา การบริหารสถานศึกษา และการพัฒนาวิชาชีพครู จำนวน 5 คน คัดเลือกแบบเจาะจงโดยมีคุณสมบัติ คือ มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไป และมีประสบการณ์ในตำแหน่งที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศการศึกษาหรือการบริหารสถานศึกษาไม่น้อยกว่า 10 ปี หรือมีผลงานวิชาการที่ได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ในสาขาบริหารการศึกษา การนิเทศการศึกษา หรือการพัฒนาวิชาชีพครู

เครื่องมือวิจัย แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของร่างรูปแบบ เป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ประกอบด้วย 2 ด้าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาด้วย IOC ได้ค่า 0.80-1.00

การเก็บรวบรวมข้อมูล จัดทำร่างรูปแบบจากผลขั้นตอนที่ 1 และ 2 นำเสนอผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อพิจารณาตรวจสอบและยืนยันความเหมาะสมและความเป็นไปได้

การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ย กำหนดเกณฑ์ว่ารูปแบบมีความเหมาะสมและเป็นไปได้หากค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากขึ้นไป

ขั้นตอนที่ 4 การทดลองใช้รูปแบบ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง บุคลากรทางการศึกษา จำนวน 32 คน ประกอบด้วยหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 คน และครูผู้สอน 24 คน คัดเลือกแบบเจาะจงตามบทบาทที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศและการจัดการเรียนรู้

เครื่องมือวิจัย 1) แบบประเมินผลการใช้รูปแบบ มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ 2) แบบประเมินคู่มือการใช้รูปแบบ มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 10 ข้อ

การเก็บรวบรวมข้อมูล จัดทำคู่มือ จัดประชุมสร้างความเข้าใจ ดำเนินการทดลองใช้รูปแบบตามกระบวนการ PDCA สรุปผลและนำไปปรับปรุงรูปแบบ ได้รับแบบประเมินกลับคืนครบ 32 ฉบับ

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 5 การนำรูปแบบไปใช้ในสถานศึกษา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ครู จำนวน 116 คน และนักเรียน จำนวน 116 คน โดยนักเรียนได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งชั้น คัดเลือกนักเรียน 1 คนต่อครู 1 ท่าน เพื่อสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้ในลักษณะตัวแทนรายครู โดยมีเกณฑ์คัดเลือก ได้แก่ เรียนกับครูผู้นั้นตลอดภาคการศึกษา สมัครใจให้ข้อมูล และมีอัตราการเข้าเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 80

เครื่องมือวิจัย 1) แบบประเมินความพึงพอใจของครู มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 10 ข้อ 2) แบบประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 12 ข้อ 3) แบบประเมินผลสะท้อนการจัดการเรียนรู้ของครูในระดับห้องเรียน มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 13 ข้อ

การเก็บรวบรวมข้อมูล นำรูปแบบพร้อมคู่มือไปใช้พัฒนาครูและยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ ได้รับแบบประเมินกลับคืนครบจำนวน

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้เกณฑ์การแปลผลของ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษากรอบแนวคิดและองค์ประกอบของการนิเทศการจัดการเรียนรู้ ผลการศึกษาพบว่า กรอบแนวคิดการนิเทศการจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการ PDCA ที่บูรณาการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ การวิจัยในชั้นเรียน และ ROSES Model เป็นกรอบเชิงระบบประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ ปัจจัยนำเข้า กระบวนการนิเทศ ผลลัพธ์ของการนิเทศ และกลไกสนับสนุนและปัจจัยความสำเร็จ ผู้ทรงคุณวุฒิให้ความเห็นชอบครบถ้วนร้อยละ 100 โดยเห็นว่าสามารถนำไปใช้ได้จริงในบริบทสถานศึกษา ทั้งนี้ควรเน้นความชัดเจนของบทบาทผู้เกี่ยวข้อง การบูรณาการการวิจัยในชั้นเรียน และการโค้ชร่วมกับการสะท้อนคิด เพื่อเสริมความต่อเนื่องและประสิทธิผลของการพัฒนาครู

2. ผลการศึกษาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูและสภาพการนิเทศการจัดการเรียนรู้ครูมีส่วนร่วมในการนิเทศ การทำงานร่วมกันในชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และการใช้การวิจัยในชั้นเรียนอยู่ในระดับมาก สะท้อนความพร้อมพื้นฐานของสถานศึกษาในการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานยังขาดความเป็นระบบ ความต่อเนื่อง และกลไกการบูรณาการระหว่างการนิเทศ PLC และการวิจัยในชั้นเรียน ขณะที่สภาพที่พึงประสงค์สูงกว่าสภาพปัจจุบันทุกด้าน แสดงให้เห็นความจำเป็นในการพัฒนาระบบนิเทศการจัดการเรียนรู้เชิงบูรณาการผ่านกระบวนการ PDCA ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ผลวิเคราะห์ข้อมูลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการนิเทศการจัดการเรียนรู้ (N = 116)

รายการ	สภาพปัจจุบัน (μ, σ)	ระดับ	สภาพที่พึงประสงค์ (μ, σ)	ระดับ	PNI
การวิเคราะห์ผู้เรียนและบริบทการเรียนรู้	3.78, 0.64	มาก	4.45, 0.53	มาก	0.18
การออกแบบการจัดการเรียนรู้	3.78, 0.64	มาก	4.47, 0.51	มาก	0.18
การจัดกิจกรรมการเรียนรู้	3.88, 0.63	มาก	4.48, 0.53	มาก	0.16
การวัดและประเมินผล	3.78, 0.63	มาก	4.46, 0.52	มาก	0.18
การนำผลการนิเทศและการวิจัยในชั้นเรียนไปใช้	3.82, 0.62	มาก	4.49, 0.50	มาก	0.18
รวม	**3.81, 0.63**	**มาก**	**4.47, 0.52**	**มาก**	**0.18**

จากตารางที่ 1 พบว่า ภาพรวมสภาพปัจจุบันของการนิเทศการจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการ PDCA ที่บูรณาการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพและการวิจัยในชั้นเรียนอยู่ในระดับมาก และสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน โดยทุกด้านมีค่าเฉลี่ยสภาพที่พึงประสงค์สูงกว่าสภาพปัจจุบัน ขณะที่ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นมีค่าใกล้เคียงกันเกือบทุกด้าน สะท้อนความจำเป็นในการพัฒนาระบบนิเทศการจัดการเรียนรู้เชิงบูรณาการให้มีความเป็นระบบและต่อเนื่องยิ่งขึ้น

3. ผลการพัฒนารูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรู้ ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมีโครงสร้างเชิงระบบและสอดคล้องกับบริบทสถานศึกษา โดยบูรณาการกระบวนการ PDCA ร่วมกับกลไกชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพและการวิจัยในชั้นเรียนเป็นแกนกลาง ครอบคลุมกระบวนการตั้งแต่การกำหนดนโยบายและทิศทางการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ การออกแบบระบบและแผนการนิเทศ การดำเนินการนิเทศเชิงพัฒนาในสถานการณ์จริง การติดตามและประเมินผล ตลอดจนการนำผลการนิเทศและข้อมูลจากชั้นเรียนไปใช้ปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง รูปแบบที่พัฒนาให้ความสำคัญกับการทำงานร่วมกันของผู้บริหาร ผู้นิเทศ และครูผู้สอน ผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การโค้ช และการสะท้อนคิดเชิงวิชาชีพ เพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ร่วมกันภายในสถานศึกษา ผลการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิสะท้อนว่ารูปแบบมีความถูกต้อง (μ = 4.58) ความเหมาะสม (μ = 4.62) ความเป็นไปได้ (μ = 4.44) และความเป็นประโยชน์ (μ = 4.62) อยู่ในระดับสูง แสดงว่ารูปแบบมีความพร้อมในการนำไปใช้จริงและมีศักยภาพในการยกระดับสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูและคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาได้อย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง

4. ผลการทดลองใช้รูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการ PDCA บูรณาการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพและการวิจัยในชั้นเรียนในโรงเรียนนวมินทราชินูทิศ สวนกุหลาบวิทยาลัย ปทุมธานี พบว่า ระดับการปฏิบัติตามรูปแบบและความพึงพอใจของผู้ใช้โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน สะท้อนว่ารูปแบบสามารถนำไปใช้ได้จริงในบริบทสถานศึกษา และเอื้อต่อการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู การทำงานร่วมกันในรูปแบบ PLC และการนำข้อมูลจากการนิเทศและการวิจัยในชั้นเรียนไปใช้ปรับปรุงการสอนได้อย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง ผลวิเคราะห์ข้อมูล ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการประเมินระดับการปฏิบัติตามรูปแบบ และความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรู้ฯ (N = 32)

ด้านการประเมิน	การปฏิบัติตามรูปแบบ			ความพึงพอใจ		
	μ	σ	ระดับ	μ	σ	ระดับ
ด้านที่ 1 ปัจจัยนำเข้า	4.40	0.40	มาก	4.30	0.45	มาก
ด้านที่ 2 กระบวนการนิเทศการจัดการเรียนรู้	4.50	0.40	มาก	4.45	0.40	มาก
ด้านที่ 3 ผลลัพธ์ของการนิเทศ	4.50	0.40	มาก	4.47	0.38	มาก
ด้านที่ 4 กลไกสนับสนุนและปัจจัยความสำเร็จ	4.50	0.40	มาก	4.41	0.40	มาก
รวม	**4.40**	**0.40**	**มาก**	**4.41**	**0.40**	**มาก**

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับการปฏิบัติตามรูปแบบและความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทั้งสองด้าน (μ = 4.40 และ 4.41) และทุกองค์ประกอบของรูปแบบมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก สะท้อนว่ารูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการ PDCA ที่บูรณาการ PLC และการวิจัยในชั้นเรียนสามารถนำไปใช้ได้จริงและได้รับการยอมรับจากครูผู้ใช้รูปแบบ

5. ผลการนำรูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการ PDCA ที่บูรณาการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพและการวิจัยในชั้นเรียนไปใช้ในสถานศึกษา พบว่า ครูมีความพึงพอใจต่อรูปแบบในระดับมากที่สุด (μ = 4.57) สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูหลังการใช้รูปแบบอยู่ในระดับมากที่สุด (μ = 4.54) ซึ่งสูงกว่าสภาพปัจจุบันก่อนการพัฒนา (μ = 3.81) อย่างชัดเจน และผลสะท้อนจากผู้เรียนต่อการจัดการเรียนรู้ของครูอยู่ในระดับมากที่สุด (μ = 4.52) โดยนักเรียนรายงานการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนที่สุดในด้านการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เป็นมิตรและเอื้อต่อการมีส่วนร่วม (μ = 4.60) รองลงมาคือการเปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นและซักถามระหว่างเรียน (μ = 4.58) สะท้อนให้เห็นว่ารูปแบบส่งผลต่อพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้ของครูที่นักเรียนรับรู้ได้อย่างเป็นรูปธรรม แสดงให้เห็นว่ารูปแบบสามารถยกระดับทั้งการจัดการเรียนรู้ของครูและคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างชัดเจนในบริบทของสถานศึกษา

อภิปรายผล

1. กรอบแนวคิดที่ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก คือ ปัจจัยนำเข้า กระบวนการนิเทศ ผลลัพธ์ และกลไกสนับสนุน สอดคล้องกับพงศ์ดนัย เดชเดชะโชติ และคณะ ที่เสนอว่าการพัฒนาการนิเทศควรออกแบบเป็นระบบเชื่อมโยงตั้งแต่บริบท นโยบาย กระบวนการ และการประเมินผล (พงศ์ดนัย เดชเดชะโชติ และคณะ, 2565) การบูรณาการ PLC สอดคล้องกับ DuFour และคณะ ที่อธิบายว่าการพัฒนาคุณภาพการสอนต้องอาศัยการทำงานร่วมกัน การใช้ข้อมูลผู้เรียนเป็นฐาน และการรับผิดชอบร่วมกัน (DuFour, R. et al., 2016) ส่วนการใช้วงจร PDCA สอดรับกับ Deming ที่เน้นการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องบนฐานข้อมูลเชิงประจักษ์ (Deming, W. E., 1986) สิ่งที่ทำให้รูปแบบนี้แตกต่างจากรูปแบบการนิเทศเดิมคือการบูรณาการ PDCA, PLC และการวิจัยในชั้นเรียนเข้าไว้ด้วยกันอย่างเป็นเอกภาพในกระบวนการเดียว กล่าวคือ PDCA ทำหน้าที่เป็นโครงสร้างเชิงระบบ PLC เป็นพื้นที่การเรียนรู้ร่วมกันของครู และการวิจัยในชั้นเรียนเป็นกลไกสร้างองค์ความรู้จากการปฏิบัติจริง ซึ่งต่างจากรูปแบบเดิมที่มักดำเนินกิจกรรมทั้งสามในลักษณะแยกส่วนและขาดการเชื่อมโยงเชิงกระบวนการ (Shanks, J., 2016)

2. ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาด้านการวิเคราะห์ผู้เรียน การออกแบบการเรียนรู้ และการนำผลการนิเทศและการวิจัยไปใช้พัฒนาการสอนสอดคล้องกับสุพัตรา ปาระจูม และวิชิรัตน์ วรธาดาสวัสดิ์ ที่พบว่าครูต้องการพัฒนาทักษะการใช้ข้อมูลจาก PLC ร่วมกับการนิเทศเพื่อวิเคราะห์ผู้เรียนและปรับแผนการสอนได้มีประสิทธิภาพ (สุพัตรา ปาระจูม, 2563) วิชิรัตน์ วรธาดาสวัสดิ์, 2564 รวมทั้งสอดคล้องกับ Timperley ที่เน้นการใช้ข้อมูลผู้เรียนเป็นฐานในการพัฒนาครู

3. รูปแบบที่พัฒนาขึ้นได้รับการประเมินว่ามีความถูกต้อง เหมาะสม และเป็นประโยชน์ในระดับสูง สอดคล้องกับพินิจนันท์ เนื่องจากอวน และคณะ ที่ชี้ว่าการนิเทศเชิงพัฒนาที่เน้นการโค้ชและสะท้อนผลช่วยพัฒนาการสอนได้มีประสิทธิภาพ ทั้งยังมีความชัดเจนของบทบาทผู้บริหารและโครงสร้างการทำงานซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อการขับเคลื่อนการนิเทศ (พินิจนันท์ เนื่องจากอวน และคณะ, 2567)

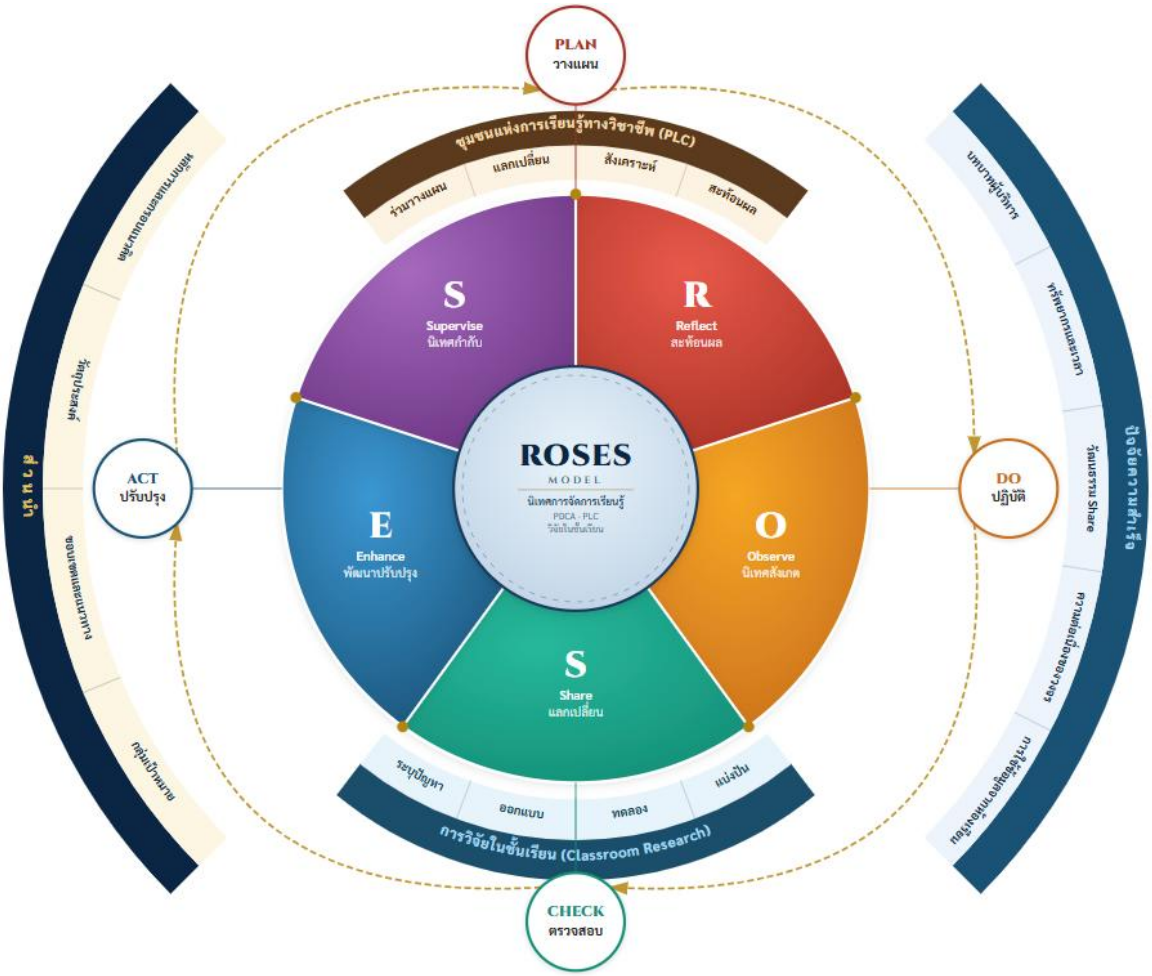
4. ผลการทดลองใช้รูปแบบพบว่าครูมีระดับการปฏิบัติและความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก และสามารถนำกระบวนการนิเทศไปใช้พัฒนาการสอนได้จริง ซึ่งสอดคล้องกับณัฐวุฒิ ภูมิพันธุ์ ที่ชี้ว่าการนิเทศโดยใช้การสังเกตการสอน การสะท้อนผล และการให้ข้อมูลย้อนกลับเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับสมรรถนะครู (ณัฐวุฒิ ภูมิพันธุ์, 2567) การที่ครูรับรู้ถึงประโยชน์ของกระบวนการนิเทศและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ใน PLC สอดคล้องกับ

Nurhasanah และคณะ และ Hidayat และคณะ ที่รายงานว่าการนิเทศโดยใช้วงจร PDCA ช่วยให้ครูพัฒนาการจัดการเรียนรู้ได้อย่างเป็นระบบและมีความเป็นมืออาชีพสูงขึ้น (Nurhasanah, N. et al., 2022); (Hidayat, H. et al., 2025) รวมทั้งสอดคล้องกับ Handayani และคณะ และ Stavermann ที่สรุปว่า PLC เป็นกลไกสำคัญในการเสริมสร้างการพัฒนาวิชาชีพครูผ่านการสะท้อนผล การทำงานร่วมกัน และการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง (Handayani, A. et al., 2025); (Stavermann, K., 2024)

5. ผลการนำรูปแบบไปใช้ในสถานศึกษาพบว่าครูมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูอยู่ในระดับมากที่สุด และนักเรียนสะท้อนผลในระดับมากที่สุด สะท้อนความเชื่อมโยงเชิงสาเหตุระหว่างกระบวนการนิเทศที่บูรณาการ PDCA, PLC และการวิจัยในชั้นเรียนกับผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นในหลายระดับ ซึ่งสอดคล้องกับแสงรุนีย์ มีพร ที่เสนอว่าการนิเทศโดยใช้วงจร PDCA ช่วยให้การพัฒนาครูมีความต่อเนื่องเป็นระบบ และส่งผลให้ครูพัฒนาการจัดการเรียนรู้จากข้อมูลจริง (แสงรุนีย์ มีพร, 2561) การที่ครูมีสมรรถนะด้านการพัฒนาการสอนอย่างต่อเนื่องอยู่ในระดับสูงสอดคล้องกับมนสิทธิ์ สิทธิสมบูรณ์ ที่ชี้ว่าการวิจัยในชั้นเรียนแบบมีส่วนร่วมทำให้ครูสามารถวิเคราะห์ปัญหา พัฒนานวัตกรรมการสอน และยกระดับการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ (มนสิทธิ์ สิทธิสมบูรณ์, 2563) ทั้งนี้ เหตุที่การวิจัยในชั้นเรียนในรูปแบบนี้ไม่เป็นภาระเพิ่มเติมสำหรับครู เนื่องจากถูกฝังไว้ในขั้นตอน Do และ Check ของวงจร PDCA โดยตรง กล่าวคือ ในขั้น Do ครูดำเนินการจัดการเรียนรู้ควบคู่กับการเก็บข้อมูลจากชั้นเรียนตามปกติ และในขั้น Check ข้อมูลดังกล่าวถูกนำมาสะท้อนผลร่วมกันในเวที PLC เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงในขั้น Act อย่างต่อเนื่อง กระบวนการดังกล่าวทำให้การวิจัยในชั้นเรียนกลายเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิบัติงานประจำของครูอย่างเป็นธรรมชาติ การที่นักเรียนสะท้อนว่าครูสามารถสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดีและเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมยังสอดคล้องกับ Nurhasanah และคณะ ที่รายงานว่าการนิเทศโดยใช้วงจร PDCA ช่วยยกระดับความเป็นมืออาชีพของครูและส่งผลต่อคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และปฏิสัมพันธ์ในชั้นเรียนโดยตรง (Nurhasanah, N. et al., 2022)

องค์ความรู้ใหม่

รูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรู้ตามกรอบ ROSES Model โดยใช้กระบวนการ PDCA บูรณาการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพและการวิจัยในชั้นเรียน เป็นกระบวนการนิเทศเชิงพัฒนาที่มุ่งยกระดับสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูบนฐานการปฏิบัติจริง โดย ROSES เป็นตัวย่อที่สะท้อนกลไกการทำงาน 5 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ R-Reflect (การสะท้อนคิดจากการปฏิบัติจริง) O-Observe (การสังเกตการสอนและเพื่อนช่วยเพื่อน) S-Share (การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และบทสนทนาทางวิชาชีพ) E-Enhance (การพัฒนาวิชาชีพและยกระดับสมรรถนะ) และ S-Supervise (การนิเทศ การโค้ช และการพี่เลี้ยงเชิงพัฒนา) ซึ่งกระบวนการทั้ง 5 ขั้นตอนนี้ดำเนินการภายใต้กรอบวงจร PDCA อย่างเป็นระบบ รูปแบบประกอบด้วย 3 ส่วนหลัก คือ ส่วนนำที่ประกอบด้วยหลักการ วัตถุประสงค์ และกลุ่มเป้าหมาย แนวทางการดำเนินงาน 5 ขั้นตอนตามวงจร PDCA (การกำหนดนโยบายและเป้าหมาย การออกแบบระบบและแผนการนิเทศ การดำเนินการนิเทศผ่านกระบวนการ ROSES การติดตามและประเมินผล และการปรับปรุงและจัดการความรู้) และปัจจัยความสำเร็จ 5 ประการ คือ บทบาทผู้บริหาร ทรัพยากรและเวลา วัฒนธรรมการทำงานร่วมกัน ความต่อเนื่องของการนิเทศ และการใช้ข้อมูลจากห้องเรียน รูปแบบนี้สะท้อนแนวคิดว่าการนิเทศเป็นกระบวนการสนับสนุน เสริมพลัง และพัฒนาวิชาชีพครูควบคู่กับการยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ โดยเน้นการเรียนรู้ร่วมกันผ่านกลไก PLC และการใช้หลักฐานจากการวิจัยในชั้นเรียนเป็นฐานในการตัดสินใจพัฒนาการสอน

ภาพที่ 1 รูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรู้ตามกรอบ ROSES Model โดยใช้กระบวนการ PDCA บูรณาการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพและการวิจัยในชั้นเรียน เพื่อยกระดับสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู ในสถานศึกษา โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ สวนกุหลาบวิทยาลัย ปทุมธานี

สรุปและข้อเสนอแนะ

รูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรู้ตามกรอบ ROSES Model ที่พัฒนาขึ้นเป็นรูปแบบที่มีความสมบูรณ์และมีโครงสร้างเชิงระบบ โดยบูรณาการกระบวนการ PDCA ร่วมกับชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพและการวิจัยในชั้นเรียนเป็นกลไกในการยกระดับสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู รูปแบบมีความเหมาะสมและสามารถนำไปใช้ได้จริงในบริบทสถานศึกษา ผลการนำรูปแบบไปใช้พบว่าครูมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูอยู่ในระดับมากที่สุด และนักเรียนประเมินการจัดการเรียนรู้ในระดับห้องเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่ารูปแบบการนิเทศที่พัฒนาขึ้นสามารถยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครูและคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน ทั้งนี้ ความยั่งยืนดังกล่าวเกิดจากการที่กระบวนการนิเทศถูกฝังเข้ากับวัฒนธรรม PLC ของโรงเรียนอย่างเป็นระบบ ทำให้การพัฒนาครูดำเนินต่อเนื่องได้แม้สิ้นสุดโครงการวิจัย โดยข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้ มีดังนี้ 1) ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ สถานศึกษาควรบูรณาการรูปแบบเข้าสู่ระบบงานวิชาการอย่างเป็นทางการ เสริมบทบาทผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร พัฒนาศักยภาพผู้นิเทศและครูแกนนำให้ทำหน้าที่โค้ชทางวิชาชีพ จัดระบบและเวลาสำหรับกิจกรรม PLC ให้เป็นกลไกหลักของการนิเทศ ใช้ข้อมูลจากการนิเทศและการวิจัยในชั้นเรียนเป็นฐานในการตัดสินใจพัฒนา ส่งเสริมให้ครูพัฒนาการจัดการเรียนรู้ควบคู่กับการทำวิจัยในชั้นเรียน และพัฒนาระบบการใช้ผลการนิเทศเพื่อการพัฒนาครู

รายบุคคลและการจัดการความรู้ของสถานศึกษา 2) ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป ควรศึกษาผลของรูปแบบในลักษณะการวิจัยเชิงทดลองหรือกึ่งทดลอง ขยายกลุ่มตัวอย่างไปยังสถานศึกษาที่มีบริบทแตกต่างกัน ศึกษาผลของรูปแบบต่อผลลัพธ์ของผู้เรียนโดยตรง โดยเฉพาะทักษะการคิดขั้นสูงและสมรรถนะตามกรอบหลักสูตรฐานสมรรถนะ ศึกษาผลของรูปแบบต่อผลลัพธ์ของผู้เรียนโดยตรง ศึกษาบทบาทของปัจจัยสนับสนุนและเงื่อนไขความสำเร็จ พัฒนาและศึกษาเครื่องมือสนับสนุนการนิเทศเพิ่มเติม เช่น ระบบสารสนเทศหรือแพลตฟอร์มดิจิทัล และศึกษาการประยุกต์ใช้รูปแบบร่วมกับนโยบายการพัฒนาครูในระดับเขตพื้นที่เพื่อขยายผลสู่เครือข่ายสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

กุลธิดา ซุ่นอินทร์ และคณะ. (2568). การพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้วงจรคุณภาพ (PDCA). วารสารสมาคมพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย, 7(4), 37-56.

ณฐาภพ ฟ้ากระจ่าง และรัตนา กาญจนพันธุ์. (2568). การจัดการนิเทศภายในยุคไทยแลนด์ 4.0 ตามการรับรู้ของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2. Interdisciplinary Academic and Research Journal, 5(6), 1387-1402.

ณัฐวุฒิ ภูมิพันธุ์. (2567). การพัฒนาโมเดลการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูแบบออนไลน์เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครู สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์. วารสารการบริหารการศึกษา มมร. วิทยาเขตร้อยเอ็ด, 4(2), 151-165.

นวพรรณ อินต๊ะวงศ์. (2565). การพัฒนารูปแบบการนิเทศโดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนดรุณวิทยา. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 9(3), 426-442.

บุญชม ศรีสะอาด. (2553). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

บุญชม ศรีสะอาด. (2556). วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย 1. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

พงศ์ดนัย เดชเดชะโชติ และคณะ. (2565). การพัฒนากลยุทธ์การบริหารงานวิชาการด้วยกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 19(84), 115-127.

พรรณวิไล ดอกไม้ และคณะ. (2566). ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อพัฒนาครูด้านการวิจัยในชั้นเรียนในการเสริมสร้างสมรรถนะผู้เรียนด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยีในวิถีชีวิตใหม่. วารสารนานาชาติด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการศึกษา, 7(1), 38-50.

พินิจนันท์ เนื่องจากอวน และคณะ. (2567). การพัฒนาโปรแกรมการพัฒนาวิชาชีพครู ในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ฐานสมรรถนะตามแนวสืบเสาะ. วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย, 9(1), 461-476.

มนสิทธิ์ สิทธิสมบูรณ์. (2563). การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียน ด้วยการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม สำหรับครูระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 5(5), 186-200.

โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ สวนกุหลาบวิทยาลัย ปทุมธานี. (2567). รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา (Self-Assessment Report: SAR). ปทุมธานี: โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ สวนกุหลาบวิทยาลัย ปทุมธานี.

วันทนา ฤทธิยูง และคณะ. (2568). การนิเทศภายในโดยใช้กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ. วารสารการพัฒนาการเรียนรู้สมัยใหม่, 10(2), 45-58.

สุพัตรา ปาระจูม. (2563). การพัฒนาแนวทางการนิเทศภายในแบบเพื่อนช่วยเพื่อนสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

แสงรุนีย์ มีพร. (2561). นิเทศภายในโรงเรียน... ก่อเกิดคุณภาพการเรียนการสอน. วารสารการบริหารและนิเทศการศึกษา, 9(2), 17-28.

Chen, L. (2022). Facilitating teacher learning in professional learning communities through action research: A qualitative case study in China. Teaching and Teacher Education, 114(9), 10-27.

Deming, W. E. (1986). Out of the crisis. Massachusetts: Massachusetts Institute of Technology, Center for Advanced Engineering Study.

DuFour, R. et al. (2016). Learning by doing: A handbook for professional learning communities at work. (3rd ed.). Indiana: Solution Tree Press.

Handayani, A. et al. (2025). Research on professional learning communities (PLCs) in English language education: A systematic review. Issues in Educational Research, 35(3), 970-986.

Hidayat, H. et al. (2025). Implementation of educational supervision in improving learning quality. International Journal Administration, Business & Organization, 6(2), 242-251.

Nurhasanah, N. et al. (2022). Academic supervision using the Plan–Do–Check–Act method to improve teacher professionalism in junior high schools. Journal of Innovation in Educational and Cultural Research, 3(4), 497-504.

Shanks, J. (2016). Implementing action research and professional learning communities in a professional development school setting to support teacher candidate learning. Journal of Inquiry & Action in Education, 8(2), 1-17.

Stavermann, K. (2024). Online teacher professional development: A research synthesis on effectiveness and evaluation. Technology: Knowledge and Learni.

บทความวิจัย

การพัฒนาจิตนิสัยทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา*

THE DEVELOPING MATHEMATICAL HABITS OF MIND FOR TEN GRADE STUDENTS USING POLYA'S PROBLEM – SOLVING PROCESS

สุนารี วิเศษโวหาร*
Sunaree Visetvohan*
โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ องครักษ์ นครนายก ประเทศไทย
Ongkharak Demonstration School, Srinakharinwirot University, Nakhonnayok, Thailand
*Corresponding author E-mail: sunareer@g.swu.ac.th
*Tel: 080-536-5971

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนาจิตนิสัยทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา 2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนระหว่างก่อนกับหลังที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา โดยดำเนินการทดลองตามแบบแผนการวิจัยแบบหนึ่งกลุ่ม มีการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ องครักษ์ จังหวัดนครนายก แผนการเรียนอังกฤษ - คณิตศาสตร์ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 ซึ่งมีจำนวน 15 คน ได้มาจากการคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยาซึ่งมีคุณภาพและความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.89) แบบวัดจิตนิสัยทางคณิตศาสตร์ที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.60 - 1.00 และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่มีที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.80 - 1.00 และค่าความเชื่อมั่น (α) เท่ากับ 0.71 สถิติที่ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐาน โดย The Wilcoxon signed - rank test ผลการวิจัย พบว่า 1) นักเรียนที่ได้รับการเรียนรู้ผ่านกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยามีจิตนิสัยทางคณิตศาสตร์โดยภาพรวมหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อยู่ในระดับดีเยี่ยม ($\bar{x}$ = 4.23, S.D. = 0.69) และหลังเรียนอยู่ในระดับค่อนข้างดี ($\bar{x}$ = 3.38, S.D. = 1.00) และ 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนหลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา สูงกว่าก่อนได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (Z = -3.425, p < .001) ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

คำสำคัญ: จิตนิสัยทางคณิตศาสตร์, กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์

Abstract

The purposes of this research were: 1) to develop mathematical habits of mind of Grade 10 students through Polya's problem-solving process, and 2) to compare students' mathematics learning achievement before and after receiving instruction based on Polya's problem-solving process. The study employed a one-group pretest-posttest design. The sample consisted of 15 Grade 10 students in the English-Mathematics program at Ongkharak Demonstration School

* Received 6 March 2026; Revised 25 March 2026; Accepted 30 March 2026

Srinakharinwirot University in Nakhon Nayok Province, in the second semester, academic year 2025, selected through purposive sampling. The research instruments included lesson plans based on Polya's problem-solving process, which were evaluated at the highest level of quality and appropriateness ($\bar{x}$ = 4.89), a mathematical habits of mind assessment with item-objective congruence (IOC) indices ranging from 0.60 to 1.00, and a mathematics achievement test with IOC indices ranging from 0.80 to 1.00 and a reliability coefficient (α) of 0.71. The statistical methods used for data analysis included mean, standard deviation, and hypothesis testing using the Wilcoxon signed-rank test. ($\bar{x}$ = 4.23, S.D. = 0.69) and the post-instruction level rated as fairly good ($\bar{x}$ = 3.38, S.D. = 1.00); and 2) students' mathematics learning achievement after the instruction was significantly higher than before the instruction at the .05 level (Z = -3.425, p < .001), supporting the research hypothesis.

Keywords: Mathematical Habits of Mind, Polya's Problem-Solving Process, Mathematics Learning Achievement

บทนำ

คณิตศาสตร์เป็นวิชาที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาความคิดเชิงตรรกะและทักษะการแก้ปัญหา ซึ่งเป็นพื้นฐานในการเรียนรู้ด้านอื่น ๆ และการดำเนินชีวิต อย่างไรก็ตาม นักเรียนระดับมัธยมศึกษามักประสบปัญหาด้านทัศนคติและจิตนิสัยทางคณิตศาสตร์ เช่น ขาดความมั่นใจในการแก้โจทย์ปัญหา ไม่อดทนต่อการหาคำตอบ และมองว่าคณิตศาสตร์เป็นเรื่องยาก ทำให้ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้ทางคณิตศาสตร์ในสถานการณ์จริง สอดคล้องกับ พงศธร มหาวิจิตร ที่ได้กล่าวว่า คณิตศาสตร์เป็นศาสตร์เกี่ยวกับระบบวิธีคิด ดังนั้นการเรียนคณิตศาสตร์จึงไม่ควรมุ่งเน้นแค่การเร่งรัดนำนักเรียนไปให้ถึงคำตอบด้วยวิธีการสำเร็จรูป แต่ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกคิดใช้การเชื่อมโยงตรรกะ และกลยุทธ์การแก้ปัญหา (logical and heuristic connections) ระหว่างองค์ความรู้แต่ละเรื่อง เพื่อสร้างสิ่งที่มีคุณค่ายิ่งกว่าคำตอบ นั่นคือจิตนิสัยทางคณิตศาสตร์ (Mathematical Habits of Mind) (พงศธร มหาวิจิตร, 2559)

จิตนิสัยทางคณิตศาสตร์เป็นหลักการสำคัญของการจัดหลักสูตรคณิตศาสตร์เพื่อให้นักเรียนระดับมัธยมศึกษาและวิทยาลัยได้ทำความเข้าใจคณิตศาสตร์ด้วยวิธีการคิดแบบนักคณิตศาสตร์ จึงเป็นส่วนที่เติมเต็มช่องว่างระหว่างผู้สร้างกับผู้ใช้คณิตศาสตร์ (Cuoco, A. E. J. et al., 1996) แม้ปัจจุบันวงการอาจยังไม่มีนิยามที่ชัดเจนตายตัว โดยความหมายของจิตนิสัยทางคณิตศาสตร์สามารถอธิบายอย่างง่าย ๆ โดยใช้คำสำคัญ 2 คำ คือ "การคิด (thinking)" และ "ความเคยชินเป็นนิสัย (habituated)" ซึ่งเราสามารถปลูกฝังสมบัติสองสิ่งนี้แก่ผู้เรียนได้โดยอัตโนมัติขณะฝึกหัดโดยใช้โจทย์ปัญหาในชั้นเรียนเพียงแต่ครูต้องตั้งคำถามหรือจัดหาปัญหาที่เหมาะสมมาให้ผู้เรียนทำเพื่อกระตุ้นการคิด (Lim, K. H. & Selden, A., 2009) สรุปได้ว่าจิตนิสัยทางคณิตศาสตร์ (Mathematical Habits of Mind) เป็นความเคยชินจนเป็นนิสัยที่จะคิด มีวิธีคิด หรือมีมุมมองทางคณิตศาสตร์เยี่ยงนักคณิตศาสตร์ (think about mathematics the way mathematicians do) ซึ่งแสดงถึงความเข้าใจคณิตศาสตร์ในรูปแบบที่คณิตศาสตร์เป็น (Seeley, C. L., 2014) (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2566) การพัฒนาจิตนิสัยทางคณิตศาสตร์มีความจำเป็นเพื่อสร้างผู้เรียนที่คิดอย่างมีเหตุผล ยืดหยุ่นและสามารถแก้ปัญหาได้อย่างสร้างสรรค์ แต่เนื่องจากงานวิจัยในประเด็นนี้ยังไม่มาก งานวิจัยและการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ส่วนใหญ่ที่ผ่านมามักมุ่งเน้นไปที่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเนื้อหาสาระเป็นหลัก (ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์, 2565) โดยชั้นเรียนแบบเดิมมักส่งเสริมให้ผู้เรียนเคยชินกับการคิดแบบรวบรัดเพื่อให้ได้คำตอบที่ถูกต้องเพียงอย่างเดียว การละเลยทักษะกระบวนการและคุณลักษณะที่พึงประสงค์เช่นนี้ ส่งผลให้ผู้เรียนขาดความ

ตระหนักในการคิดของตนเอง และไม่สามารถนำความรู้ไปใช้ในสถานการณ์ใหม่ได้ (กัลยภัทร์ เฉลิมศรี, 2567) โดยเฉพาะการเชื่อมโยงกับกระบวนการที่เป็นระบบ จึงนำมาสู่การเลือกแนวทางของโพลยาที่เอื้อต่อการบ่มเพาะจิตนิสัยทางคณิตศาสตร์ของผู้เรียนอย่างยั่งยืน

โพลยา (George Pólya) ได้นำเสนอกระบวนการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ที่ช่วยพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นทำความเข้าใจปัญหา (Understand the problem) คือการฝึกให้นักเรียนคิดวิเคราะห์โจทย์และแยกแยะข้อมูลที่สำคัญ ขั้นวางแผน (Devise a plan) คือส่งเสริมให้นักเรียนเลือกวิธีแก้ปัญหาที่เหมาะสม ขั้นดำเนินการแก้ปัญหา (Carry out the plan) คือการฝึกให้นักเรียนลงมือแก้ปัญหาตามแผนที่วางไว้ และขั้นตรวจสอบคำตอบ (Look back) คือการกระตุ้นให้นักเรียนพิจารณาความถูกต้องของคำตอบและเรียนรู้จากข้อผิดพลาด ฝึกการคิดสะท้อนกลับและการใช้เหตุผลอย่างรอบคอบ กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยาจึงเข้ามาเปลี่ยนจุดเน้นจากการหาคำตอบเพียงอย่างเดียวไปสู่การฝึกคิดอย่างมีระบบผ่านขั้นตอนที่ชัดเจนและเป็นลำดับ ดังนั้นการใช้แนวทางของโพลยาจึงไม่ใช่เพียงวิธีการหาคำตอบแต่เป็นเครื่องมือสำคัญในการหล่อหลอมจิตนิสัยทางคณิตศาสตร์ของผู้เรียนอย่างเป็นขั้นตอนและต่อเนื่อง นำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการเรียนรู้และทัศนคติในระยะยาวที่ยั่งยืน

การใช้กระบวนการของโพลยาสามารถช่วยพัฒนาจิตนิสัยทางคณิตศาสตร์ เช่น ความอดทนในการแก้ปัญหา ความมั่นใจในการคิดคำนวณ ความสามารถในการให้เหตุผล และการมองคณิตศาสตร์อย่างเป็นระบบ ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนไม่เพียงแต่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้น แต่ยังมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้และสามารถนำทักษะเหล่านี้ไปใช้ในชีวิตจริง ดังนั้นการวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาผลของการใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยาในการพัฒนาจิตนิสัยทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและพัฒนานิสัยการคิดทางคณิตศาสตร์ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนในระยะยาว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาจิตนิสัยทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนระหว่างก่อนกับหลังที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

รูปแบบของการวิจัย การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental research) โดยดำเนินการทดลองตามแบบแผนการวิจัย แบบหนึ่งกลุ่ม มีการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน (One-group pretest-posttest design) มีแบบแผนการทดลอง ดังนี้

ตารางที่ 1 แบบแผนการวิจัย

กลุ่ม	ทดสอบก่อนเรียน	การทดลอง	ทดสอบหลังเรียน
E	T_{1E}	X	T_{2E}

สัญลักษณ์ที่ใช้ในแบบแผนการวิจัย

E แทน กลุ่มทดลอง (Experimental group) ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา

X แทน การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา

T_{1E} แทน การทดสอบก่อนการทดลองของกลุ่มทดลอง

T_{2E} แทน การทดสอบหลังการทดลองของกลุ่มทดลอง

ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ องครักษ์ จังหวัดนครนายก ซึ่งมีจำนวน 30 คน

กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 แผนการเรียนอังกฤษ - คณิตศาสตร์ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ องครักษ์ จังหวัดนครนายก ซึ่งมีจำนวน 15 คน ได้มาจากการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) เหตุผลการได้มาซึ่งขนาดตัวอย่าง เนื่องจากโรงเรียนจัดห้องเรียนคละแผนการเรียน 1 ห้องเรียน ห้องเรียนละ 30 คน แบ่งออกเป็นแต่ละแผนการเรียน ดังนี้ แผนการเรียนอังกฤษ – คณิตศาสตร์ จำนวน 15 คน แผนการเรียนการจัดการธุรกิจอาหาร จำนวน 4 คน แผนการเรียนศิลปะและการออกแบบ จำนวน 5 คน และแผนการเรียนดุริยางคศิลป์ - สากล จำนวน 6 คน

การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

1. แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา โดยศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 5 แผน แผนละ 2 คาบเรียน รวมทั้งสิ้น 10 คาบเรียน และนำแผนการจัดการเรียนรู้เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องตามหลักทฤษฎี แนวคิด และรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา โดยใช้แบบประเมินที่มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) กำหนดเกณฑ์การพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้ (มาเรียม นิลพันธุ์, 2555)

ระดับ 5 หมายถึง มีความเหมาะสม/สอดคล้องมากที่สุด
ระดับ 4 หมายถึง มีความเหมาะสม/สอดคล้องมาก
ระดับ 3 หมายถึง มีความเหมาะสม/สอดคล้องปานกลาง
ระดับ 2 หมายถึง มีความเหมาะสม/สอดคล้องน้อย
ระดับ 1 หมายถึง มีความเหมาะสม/สอดคล้องน้อยที่สุด

แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ แปลความหมายตามเกณฑ์ ดังนี้ (มาเรียม นิลพันธุ์, 2555)

ค่าเฉลี่ยคะแนน 4.50 - 5.00 หมายถึง มีความเหมาะสม/สอดคล้องมากที่สุด
ค่าเฉลี่ยคะแนน 3.50 - 4.49 หมายถึง มีความเหมาะสม/สอดคล้องมาก
ค่าเฉลี่ยคะแนน 2.50 - 3.49 หมายถึง มีความเหมาะสม/สอดคล้องปานกลาง
ค่าเฉลี่ยคะแนน 1.50 - 2.49 หมายถึง มีความเหมาะสม/สอดคล้องน้อย
ค่าเฉลี่ยคะแนน 1.00 - 1.49 หมายถึง มีความเหมาะสม/สอดคล้องน้อยที่สุด

โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.89 ซึ่งมีคุณภาพและความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และแก้ไขปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยาตามข้อเสนอแนะและคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญฉบับสมบูรณ์

2. แบบวัดจิตนิสัยทางคณิตศาสตร์ โดยการประเมินตนเองของนักเรียน ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจิตนิสัยทางคณิตศาสตร์ จากนั้นได้สร้างแบบวัดจิตนิสัยทางคณิตศาสตร์ โดยระบุตัวบ่งชี้ดังนี้ 1) ความใฝ่รู้ ช่างสงสัย ตั้งคำถาม 2) ความมุ่งมั่นพยายาม คิดอย่างยืดหยุ่น เพียรพยายาม ไม่ย่อท้อ 3) ความรอบคอบในการทำงาน ให้ความสำคัญกับกระบวนการคิด 4) การเชื่อมโยง มองหาความเชื่อมโยงและประยุกต์ใช้ 5) การสื่อสาร และ 6) การทำงานร่วมกับผู้อื่น กล้าวิเคราะห์ และเปิดใจกับวิธีใหม่ ๆ ลักษณะเกณฑ์การวัดจิตนิสัยทางคณิตศาสตร์ มีเกณฑ์การปฏิบัติ 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด แล้วนำเกณฑ์คะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละจากคะแนนรวม แบบวัดจิตนิสัยทางคณิตศาสตร์ที่พัฒนาขึ้นได้นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณา คัดเลือกแบบวัดจิตนิสัยทางคณิตศาสตร์ ข้อที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตามเนื้อหาและจุดประสงค์การเรียนรู้ (IOC) โดยพิจารณาจากค่า IOC $\geq$ 0.60 ผลการวิเคราะห์ พบว่า ทุกข้อที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.60 - 1.00

3. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นแบบทดสอบอัตนัยโดยให้ผู้เรียนแสดงวิธีทำ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้าง โดยศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) หลักสูตรสถานศึกษา วิธีการเขียนและสร้างแบบทดสอบจากตำราเกี่ยวกับเทคนิคการสร้างและการวิเคราะห์ข้อทดสอบ การวัดผลและการสร้างแบบสอบผลสัมฤทธิ์ เพื่อไปเป็นแนวทางในการจัดทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้ครอบคลุมสาระการเรียนรู้และสอดคล้องกับตัวชี้วัดตามเทคนิควิธีการสร้างแบบทดสอบอัตนัย จำนวน 10 ข้อ นำแบบทดสอบที่สร้างขึ้นทำการหาคุณภาพของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน พิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity) เป็นรายข้อว่ามีความสอดคล้องกับเนื้อหาและนิยามเชิงปฏิบัติการหรือไม่ แล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item Object Congruence; IOC) คัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ผลการวิเคราะห์ พบว่า ทุกข้อที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.80 - 1.00 จากนั้นนำแบบทดสอบที่ผ่านการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญไปทดลอง (try out) โดยทำการทดสอบนักเรียนแผนการเรียนอังกฤษ - คณิตศาสตร์ ปีการศึกษา 2568 ที่ได้เรียนเรื่องกระบวนการแก้ปัญหามาเรียบร้อยแล้ว เพื่อนำผลการทดสอบมาทำการวิเคราะห์หาค่าความยากง่าย และค่าอำนาจจำแนก คัดเลือกแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ จำนวน 5 ข้อ เฉพาะข้อที่มีค่าความยากง่าย (p) ตั้งแต่ 0.40 - 0.79 และมีค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ 0.23 – 0.30 ซึ่งเป็นข้อที่มีความยากง่ายและค่าอำนาจจำแนกตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับจากการใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของครอนบราค (Cronbach) เท่ากับ 0.71

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการทดลองกับนักเรียนในโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ องครักษ์ ซึ่งกลุ่มเป้าหมายเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 15 คน ผู้วิจัยดำเนินการทดลองตามลำดับขั้นตอนต่อไปนี้

1. ขอความร่วมมือและเลือกกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยจากโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ องครักษ์ จังหวัดนครนายก ซึ่งผู้วิจัยเป็นผู้สอนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา

2. ชี้แจงให้นักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างให้เข้าใจถึงขั้นตอนและกระบวนการในการจัดการเรียนรู้เพื่อนักเรียนจะสามารถปฏิบัติตนได้ถูกต้อง

3. นำวัดจิตนิสัยทางคณิตศาสตร์ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทดสอบกับนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้เวลา 2 คาบ 100 นาที และบันทึกเป็นคะแนนก่อนเรียน

4. ดำเนินการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา ในรายวิชากระบวนการทางคณิตศาสตร์ โดยผู้วิจัยดำเนินการสอนด้วยตนเอง ใช้เวลาในการสอน 10 คาบ คาบละ 50 นาที

5. เมื่อดำเนินการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ทั้ง 10 แผนการจัดการเรียนรู้แล้ว ทำประเมินวัดจิตนิสัยทางคณิตศาสตร์ และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้เวลา 2 คาบ 100 นาที และบันทึกเป็นคะแนนหลังเรียน

6.ตรวจให้คะแนนแล้วนำคะแนนที่ได้ไปวิเคราะห์ด้วยวิธีทางสถิติเพื่อทดสอบสมมติฐานต่อไป

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยขอนำเสนอการวิเคราะห์ข้อมูล โดยแบ่งเป็น 2 ตอน ตามลำดับดังนี้

ตอนที่ 1 พัฒนาการจิตนิสัยทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา

1.1 พัฒนาการจิตนิสัยทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา ในช่วงก่อนเรียนและหลังเรียน

ตารางที่ 2 ผลการวัดจิตนิสัยทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยการประเมินตนเองของนักเรียนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา

จิตนิสัยทางคณิตศาสตร์		เกณฑ์คะแนนเฉลี่ย			
		$\bar{x}$	S.D.	ร้อยละ	ระดับ
1. ความใฝ่รู้ ช่างสงสัย ตั้งคำถาม	ก่อนเรียน	3.51	0.89	70.22	ดี
	หลังเรียน	4.24	0.57	84.89	ดีเยี่ยม
2. ความมุ่งมั่นพยายาม คิดอย่างยืดหยุ่น เพียรพยายาม ไม่ย่อท้อ	ก่อนเรียน	3.56	1.05	71.11	ดี
	หลังเรียน	4.24	0.77	84.89	ดีเยี่ยม
3. ความรอบคอบในการทำงาน ให้ความสำคัญกับกระบวนการคิด	ก่อนเรียน	3.17	0.94	63.33	ปานกลาง
	หลังเรียน	4.20	0.71	84.00	ดีเยี่ยม
4. การเชื่อมโยง มองหาความเชื่อมโยงและประยุกต์ใช้	ก่อนเรียน	3.20	1.02	64.00	ปานกลาง
	หลังเรียน	4.15	0.63	83.00	ดีเยี่ยม
5. การสื่อสาร	ก่อนเรียน	3.02	1.08	60.44	ปานกลาง
	หลังเรียน	4.16	0.67	83.11	ดีเยี่ยม
6. การทำงานร่วมกับผู้อื่น กล้าวิเคราะห์ และเปิดใจกับวิธีใหม่ ๆ	ก่อนเรียน	3.67	0.95	73.33	ดี
	หลังเรียน	4.40	0.81	88.00	ดีเยี่ยม
รวม	**ก่อนเรียน**	**3.38**	**1.00**	**67.69**	**ค่อนข้างดี**
	หลังเรียน	**4.23**	**0.69**	**84.65**	**ดีเยี่ยม**

จากตารางที่ 2 พบว่า หลังการจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา นักเรียนมีจิตนิสัยทางคณิตศาสตร์โดยภาพรวมคิดเป็นร้อยละ 84.65 อยู่ในระดับดีเยี่ยม ($\bar{x}$ = 4.23, S.D. = 0.69) และสูงกว่าก่อนเรียนคิดเป็นร้อยละ 67.69 ซึ่งอยู่ในระดับค่อนข้างดี ($\bar{x}$ = 3.38, S.D. = 1.00) เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่านักเรียนมีจิตนิสัยทางคณิตศาสตร์ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น กล้าวิเคราะห์ และเปิดใจกับวิธีใหม่ ๆ คิดเป็นร้อยละ 88.00 อยู่ในระดับสูงที่สุด ($\bar{x}$ = 4.40, S.D. = 0.81)

1.2 พัฒนาการจิตนิสัยทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา ในช่วงระหว่างเรียน

ตารางที่ 3 ผลการวัดจิตนิสัยทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยการประเมินตนเองของนักเรียนระหว่างเรียน โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา

จิตนิสัยทางคณิตศาสตร์		ระหว่างเรียน				
		ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2	ครั้งที่ 3	ครั้งที่ 4	ครั้งที่ 5
1. ความใฝ่รู้ ช่างสงสัย ตั้งคำถาม	$\bar{x}$	3.64	3.78	3.91	3.89	4.47
	S.D.	1.51	0.79	0.63	0.61	0.59
	ร้อยละ	72.89	75.56	78.22	77.78	89.33
	ระดับ	ดี	ดีมาก	ดีมาก	ดีมาก	ดีเยี่ยม
2. ความมุ่งมั่นพยายาม คิดอย่างยืดหยุ่น เพียรพยายาม ไม่ย่อท้อ	$\bar{x}$	3.36	3.69	3.91	4.16	4.42
	S.D.	0.93	0.56	0.76	0.56	0.58
	ร้อยละ	67.11	73.78	78.22	83.11	88.44
	ระดับ	ค่อนข้างดี	ดี	ดีมาก	ดีเยี่ยม	ดีเยี่ยม
3. ความรอบคอบในการทำงาน ให้ความสำคัญกับกระบวนการคิด	$\bar{x}$	3.67	3.95	4.00	4.08	4.38
	S.D.	1.17	0.93	0.76	0.67	0.69
	ร้อยละ	73.33	79.00	80.00	81.67	87.67
	ระดับ	ดี	ดีมาก	ดีเยี่ยม	ดีเยี่ยม	ดีเยี่ยม

ตารางที่ 3 ผลการวัดจิตนิสัยทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยการประเมินตนเองของนักเรียนระหว่างเรียน โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา (ต่อ)

จิตนิสัยทางคณิตศาสตร์		ระหว่างเรียน				
		ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2	ครั้งที่ 3	ครั้งที่ 4	ครั้งที่ 5
4. การเชื่อมโยง มองหาความเชื่อมโยงและประยุกต์ใช้	$\bar{x}$	3.62	3.82	3.92	3.83	4.22
	S.D.	1.15	0.81	0.70	0.62	0.83
	ร้อยละ	72.33	76.33	78.33	76.67	84.33
	ระดับ	ดี	ดีมาก	ดีมาก	ดีมาก	ดีเยี่ยม
5. การสื่อสาร	$\bar{x}$	3.60	3.56	3.80	3.91	4.20
	S.D.	1.07	0.89	0.70	0.63	0.84
	ร้อยละ	72.00	71.11	76.00	78.22	84.00
	ระดับ	ดี	ดี	ดีมาก	ดีมาก	ดีเยี่ยม
6. การทำงานร่วมกับผู้อื่น กล้าวิเคราะห์ และเปิดใจกับวิธีใหม่ ๆ	$\bar{x}$	3.44	3.84	4.16	4.18	4.13
	S.D.	0.96	0.80	0.74	0.68	0.66
	ร้อยละ	68.89	76.89	83.11	83.56	82.67
	ระดับ	ค่อนข้างดี	ดีมาก	ดีเยี่ยม	ดีเยี่ยม	ดีเยี่ยม
รวม	$\bar{x}$	**3.55**	**3.77**	**3.95**	**4.01**	**4.30**
	S.D.	**1.08**	**0.82**	**0.72**	**0.64**	**0.71**
	ร้อยละ	**71.09**	**75.44**	**78.98**	**80.17**	**86.07**
	ระดับ	**ดี**	**ดีมาก**	**ดีเยี่ยม**	**ดีเยี่ยม**	**ดีเยี่ยม**

จากตารางที่ 3 พบว่า จิตนิสัยทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่ได้รับการเรียนรู้ผ่านกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา พัฒนาขึ้นในช่วงเวลาระหว่างเรียนจากระดับดี คิดเป็นร้อยละ 71.09 ($\bar{x}$ = 3.55, S.D. = 1.08) เป็นระดับดีเยี่ยม คิดเป็นร้อยละ 86.07 ($\bar{x}$ = 4.30, S.D. = 0.71) โดยที่ผลการวัดจิตนิสัยทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยการประเมินตนเองของนักเรียนก่อนเรียนอยู่ในระดับค่อนข้างดี แล้วพัฒนาขึ้นระหว่างเรียนเป็นระดับดี ดีมาก และดีเยี่ยม ตามลำดับ

ตอนที่ 2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา

การทดสอบ	N	k	$\bar{x}$	S.D.	Z	sig
ก่อนเรียน	15	25	9.33	3.09	-3.425	0.000*
หลังเรียน	15	25	20.67	1.53		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยสถิติ The Wilcoxon signed - rank test พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนหลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา สูงกว่าก่อนได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (Z = -3.425, p < .001) โดยคะแนนก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 9.33 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.09 ในขณะที่คะแนนหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 20.67 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.53

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนาจิตนิสัยทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. นักเรียนที่ได้รับการเรียนรู้ผ่านกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยามีจิตนิสัยทางคณิตศาสตร์ สูงกว่าก่อนเรียน อันเนื่องมาจากสาเหตุ ดังต่อไปนี้

1.1 ผลการวัดจิตนิสัยทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยการประเมินตนเองของนักเรียนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา พบว่า หลังการจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา นักเรียนมีจิตนิสัยทางคณิตศาสตร์โดยภาพรวมเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 67.69 เป็นร้อยละ 84.65 แสดงให้เห็นว่ากระบวนการแก้ปัญหาของโพลยามีศักยภาพในการส่งเสริมจิตนิสัยทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ของการวิจัย ผลดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Polya, G. ที่เสนอว่าการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ไม่ใช่เพียงการหาคำตอบ แต่เป็นกระบวนการฝึกคิดอย่างมีระบบ ผ่านขั้นตอนการทำความเข้าใจปัญหา การวางแผน การดำเนินการ และการตรวจสอบผล ซึ่งกระบวนการเหล่านี้เอื้อต่อการพัฒนานิสัยการคิดและทัศนคติที่ดีต่อคณิตศาสตร์ (Polya, G., 1957) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ สภาครูคณิตศาสตร์แห่งชาติ (National council of teacher of mathematics) ที่เน้นว่าการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ควรมุ่งพัฒนาทั้งความรู้ ทักษะ และนิสัยทางคณิตศาสตร์ (mathematical dispositions) ควบคู่กัน (NCTM, 2000) เมื่อพิจารณาเชิงลึกในแต่ละด้านของจิตนิสัยทางคณิตศาสตร์ พบว่านักเรียนมีจิตนิสัยทางคณิตศาสตร์ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น กล้าวิเคราะห์ และเปิดใจกับวิธีใหม่ ๆ คิดเป็นร้อยละ 88.00 อยู่ในระดับสูงที่สุด ($\bar{x}$ = 4.40, S.D. = 0.81) แสดงให้เห็นว่าการเรียนรู้ผ่านกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยาช่วยสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การยอมรับความแตกต่างของแนวคิด และการทำงานเป็นทีม ซึ่งเป็นคุณลักษณะสำคัญของจิตนิสัยทางคณิตศาสตร์ในศตวรรษที่ 21 การใช้มุมมองที่หลากหลายยืดหยุ่นเป็นลักษณะของบุคคลที่มีวิธีในการคิดและหาคำตอบด้วยวิธีที่หลากหลาย มีความคิดที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็ว ไม่ยึดติดความคิดเดิม มีวิธีการอื่น ๆ มาใช้ในการแก้ปัญหา รวมทั้งเปิดรับวิธีการแนวคิดใหม่ ๆ พร้อมจะเรียนรู้ตลอด (ปาริฉัตร ทับทิมหิน, 2566) วรวุฒิ เป็งธิมา และวนินทร สุภาพ ได้ศึกษาเกี่ยวกับผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีการแบบเปิดเพื่อพัฒนาจิตนิสัยทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เรื่อง การประยุกต์ของสมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว พบว่านักเรียนส่วนใหญ่มีจิตนิสัยทางคณิตศาสตร์อยู่ในระดับ 3 ใน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านรู้จักใช้เครื่องมือทางคณิตศาสตร์ใช้มุมมองที่หลากหลาย ด้านส่งเสริมการใช้ภาษา และด้านร่วมกันใช้ปัญญาครุ่นคิด และระดับ 2 ใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านสามารถเข้าใจกรณีทั่วไปได้โดยใช้กรณีตัวอย่างหลายกรณี ด้านคิดพิจารณาจากจุดเล็กๆ เพื่อนำไปสู่หลักการที่ยิ่งใหญ่ และด้านผสมผสานระหว่างวิธีการนิรนัยกับการทดลอง (วรวุฒิ เป็งธิมา และวนินทร สุภาพ, 2563)

1.2 ผลการวัดจิตนิสัยทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยการประเมินตนเองของนักเรียนระหว่างเรียน โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา พบว่า ก่อนเรียนอยู่ในระดับค่อนข้างดี แล้วพัฒนาขึ้นระหว่างเรียนเป็นระดับดี ดีมาก และดีเยี่ยมตามลำดับ ผลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยาเป็นกระบวนการที่ช่วยหล่อหลอมจิตนิสัยทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนอย่างเป็นขั้นตอนและต่อเนื่อง ทั้งนี้ เนื่องจากกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยาส่งเสริมให้นักเรียนได้มีโอกาสเผชิญกับปัญหาที่ท้าทาย ฝึกการคิด วิเคราะห์ และสะท้อนผลการคิดของตนเองอย่างสม่ำเสมอ จึงช่วยให้นักเรียนเกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการเรียนรู้และทัศนคติทางคณิตศาสตร์ในระยะยาว สอดคล้องกับงานวิจัยผลการเปรียบเทียบจิตตนิสัยของนักเรียนก่อนและหลังการเรียนการสอนและผลการศึกษาพัฒนาการของจิตตนิสัยของนักเรียนที่เรียน โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นในช่วงเวลาระหว่างเรียน พบว่า หลังการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอน (EPPE Model) นักเรียนมีจิตตนิสัยโดยภาพรวมอยู่ในระดับสูงและสูงกว่าก่อน

เรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และพัฒนาขึ้นในช่วงเวลาระหว่างเรียน ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าการจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการคิดและการแก้ปัญหาสามารถพัฒนาจิตนิสัยทางคณิตศาสตร์ของผู้เรียนได้ (ชมนาด เชื้อสุวรรณทวี, 2555)

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนหลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา สูงกว่าก่อนได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นผลมาจากการที่นักเรียนมีจิตนิสัยทางคณิตศาสตร์ที่ดีขึ้น ส่งผลให้การเรียนรู้มีความหมาย ลึกซึ้ง และยั่งยืนมากยิ่งขึ้น ตามแนวคิดของ Lim, K. H., & Selden, A. ที่มองว่าจิตนิสัยประกอบด้วย "การคิด" และ "ความเคยชิน" ซึ่งเมื่อนักเรียนมีจิตนิสัยที่ดีขึ้น ย่อมส่งผลให้การเรียนรู้มีความหมายและแสดงออกผ่านผลสัมฤทธิ์ที่สูงขึ้นอย่างเป็นระบบ (Lim, K. H. & Selden, A., 2009) ซึ่งคณิตศาสตร์ไม่ควรเน้นเพียงวิธีการสำเร็จรูปเพื่อหาคำตอบ แต่ควรใช้การเชื่อมโยงตรรกะและกลยุทธ์การแก้ปัญหา (heuristic connections) เพื่อสร้างจิตนิสัยทางคณิตศาสตร์ที่ยั่งยืน (พงศธร มหาวิจิตร, 2559) การที่คะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจาก 9.33 เป็น 20.67 เป็นผลมาจากลักษณะเด่นของกระบวนการจัดการเรียนรู้ 4 ขั้นตอนของโพลยาที่ส่งเสริมการเรียนรู้เชิงลึกของนักเรียน ดังนี้ 1) ขั้นทำความเข้าใจปัญหา คือการฝึกให้นักเรียนคิดวิเคราะห์โจทย์และแยกแยะข้อมูลที่สำคัญ เป็นขั้นเริ่มต้นที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างความเข้าใจเชิงความหมายของสถานการณ์ปัญหา นักเรียนต้องอ่าน วิเคราะห์ และระบุข้อมูลสำคัญ รวมทั้งตั้งคำถามเกี่ยวกับสิ่งที่โจทย์กำหนดและสิ่งที่โจทย์ต้องการค้นหา กระบวนการดังกล่าวช่วยลดการแก้ปัญหาแบบเดาสุ่มหรือการนำสูตรมาใช้โดยไม่เข้าใจ ส่งผลให้นักเรียนมีพื้นฐานความเข้าใจที่ถูกต้องก่อนเข้าสู่ขั้นตอนต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยาที่เน้นว่าการแก้ปัญหาจะไม่ประสบผลสำเร็จหากผู้เรียนไม่เข้าใจปัญหาอย่างแท้จริง (Polya, G., 1957) 2) ขั้นวางแผน คือส่งเสริมให้นักเรียนเลือกวิธีแก้ปัญหาที่เหมาะสม เป็นขั้นที่ช่วยพัฒนาความสามารถในการคิดเชื่อมโยงและการเลือกใช้กลยุทธ์ นักเรียนต้องนำความรู้เดิม ประสบการณ์ และแนวคิดทางคณิตศาสตร์มาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของข้อมูล และกำหนดแนวทางในการแก้ปัญหา การฝึกวางแผนอย่างเป็นระบบช่วยให้นักเรียนเข้าใจที่มาของวิธีการ ไม่เพียงทำตามขั้นตอนที่ครูสอน แต่สามารถเลือกและปรับกลยุทธ์ให้เหมาะสมกับลักษณะของปัญหา ส่งผลให้การเรียนรู้มีความหมายและยั่งยืนมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานกระบวนการคิดที่เน้นการแก้ปัญหาและการเชื่อมโยงความรู้ 3) ขั้นดำเนินการ เป็นขั้นที่นักเรียนลงมือปฏิบัติตามแนวทางที่ได้วางไว้ พร้อมทั้งเพิ่มเติมรายละเอียดต่าง ๆ ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น การดำเนินการตามแผนช่วยให้นักเรียนได้ฝึกความถูกต้อง ความเป็นลำดับขั้น และการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ อีกทั้งยังเปิดโอกาสให้นักเรียนปรับเปลี่ยนแนวทางเมื่อพบอุปสรรคในระหว่างการแก้ปัญหา ส่งผลให้เกิดความเข้าใจเชิงกระบวนการ (procedural understanding) ควบคู่กับความเข้าใจเชิงมโนทัศน์ (conceptual understanding) 4) ขั้นตรวจสอบคำตอบ เป็นขั้นที่ส่งเสริมการคิดสะท้อน (reflective thinking) โดยนักเรียนต้องมองย้อนกลับไปพิจารณาคำตอบ ตรวจสอบความถูกต้อง ความสมเหตุสมผล และความสอดคล้องกับเงื่อนไขของปัญหา ขั้นตอนนี้ช่วยให้นักเรียนตระหนักถึงคุณค่าของกระบวนการคิดมากกว่าคำตอบเพียงอย่างเดียว และช่วยลดความผิดพลาดจากการคำนวณหรือการตีความ ส่งผลให้นักเรียนมีความรอบคอบและแม่นยำมากยิ่งขึ้นในการเรียนคณิตศาสตร์ จากจุดเด่นของกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยาทั้ง 4 ขั้นตอนดังกล่าว จะเห็นได้ว่าเป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ช่วยพัฒนาการคิดอย่างเป็นระบบ ส่งเสริมความเข้าใจเชิงลึก และเชื่อมโยงความรู้ทางคณิตศาสตร์อย่างมีความหมาย เมื่อผู้เรียนมีความเข้าใจที่ถูกต้องและมีจิตนิสัยทางคณิตศาสตร์ที่ดี ย่อมส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยครั้งนี้และสมมติฐานที่ตั้งไว้

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาจิตนิสัยทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา สรุปผลการวิจัยได้ว่า 1) นักเรียนมีจิตนิสัยทางคณิตศาสตร์พัฒนาขึ้นอย่างชัดเจน จากระดับค่อนข้างดีเป็นระดับดีเยี่ยม และ 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 งานวิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) ข้อเสนอแนะจากการวิจัย 1.1) ก่อนที่จะจัดการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา นักเรียนควรได้รับการทบทวนความรู้เดิมที่ผ่านมา เช่น การดำเนินการทางพีชคณิต เพราะถ้าหากนักเรียนคำนวณผิดพลาด จะทำให้คะแนนในการทดสอบน้อยลง ซึ่งอาจส่งผลต่อสมมติฐานที่ตั้งไว้ 1.2) การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา ผู้สอนต้องเน้นย้ำให้นักเรียนคิดตามขั้นตอน ทั้งนี้เพื่อต้องการปลูกฝังให้นักเรียนคิดอย่างเป็นขั้นตอน ซึ่งในที่สุดนักเรียนก็จะเกิดทักษะการทำงานอย่างเป็นกระบวนการมีเหตุผล ซึ่งทักษะดังกล่าวสามารถนำไปใช้แก้ปัญหาต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันได้ม่าเฉพาะแต่ในการเรียนเท่านั้น ดังนั้นผู้สอนจะต้องใช้ความอดทนอย่างสูง ไม่รีบร้อนที่จะบอกคำตอบหรือเฉลยอย่างรวดเร็วแก่นักเรียน และ 2) ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป 2.1) ควรมีการศึกษาผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยาในระดับชั้นอื่น ๆ หรืออาจจะเปรียบเทียบวิธีการสอนอื่น ๆ 2.2) ควรมีการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ในด้านประโยชน์ของการจัดการเรียนรู้และด้านบรรยากาศในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

กิตติกรรมประกาศ

วิจัยฉบับนี้เป็นผลมาจากการวิจัยค้นคว้าเกี่ยวกับการพัฒนาจิตนิสัยทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา เพื่อพัฒนาจิตนิสัยทางคณิตศาสตร์ และศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสถาบันวิจัย พัฒนา และสาธิตการศึกษา ประจำปีงบประมาณ 2568 ได้รับการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมสำหรับโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เมื่อวันที่ 21 กันยายน 2568 เลขรับรองโครงการวิจัย SWUEC-682463

เอกสารอ้างอิง

กัลยภัทร์ เฉลิมศรี. (2567). การจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการแบบเปิดเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะการคิดเชิงคณิตศาสตร์และการแก้ปัญหา. ใน สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาคณิตศาสตร์ศึกษา. มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ชมนาด เชื้อสุวรรณทวี. (2555). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดขั้นสูงและจิตตนิสัยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ปาริฉัตร ทับทิมหิน. (2566). การพัฒนาตัวชี้วัดจิตนิสัยทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, 8(3), 1563-1574.

พงศธร มหาวิจิตร. (2559). จิตนิสัยทางคณิตศาสตร์. นิตยสาร สสวท, 44(201), 20-23.

มาเรียม นิลพันธุ์. (2555). วิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 3). นครปฐม: ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์. (2565). กระบวนการแก้ปัญหาในคณิตศาสตร์ระดับโรงเรียน. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: ไอ-ปริ้นท์ ดีไซน์.

วรวุฒิ เป็งธิมา และวนินทร สุภาพ. (2563). ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีการแบบเปิดเพื่อพัฒนาจิตนิสัยทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เรื่อง การประยุกต์ของสมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว. วารสารศิลปากร ศึกษาศาสตร์วิจัย, 12(1), 218-230.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2566). จิตนิสัยทางคณิตศาสตร์. เรียกใช้เมื่อ 27 มีนาคม 2568 จาก https://www.scimath.org/image-mathematics/item/13018-2023-05-22-02-25-37

Cuoco, A. E. J. et al. (1996). Habits of mind: An organizing principle for a mathematics curriculum. Joumal of Mathematical Behavior, 15(4), 375-402.

Lim, K. H. & Selden, A. (2009). Mathematical habits of mind. Proceedings of the Thirty-first Annual Meeting of the North American Chapter of the International Group for the Psychology of Mathematics Education. Atlanta: Georgia State University.

NCTM. (2000). Principle and standards for school mathematics. Reston, Virginia: National council of teacher of mathematics.

Polya, G. (1957). How To Solve it. A New Aspect of Mathematical Method. Garden City. New York: Doubleday.

Seeley, C. L. (2014). Smarter Than We Think: More Messages About Math. USA: Scholastic Inc.

บทความวิชาการ

ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับสถานะผู้สร้างสรรค์ของผลงานที่สร้างโดยปัญญาประดิษฐ์ในระบบกฎหมายลิขสิทธิ์ไทย*

LEGAL ISSUES CONCERNING THE AUTHORSHIP STATUS OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE-GENERATED WORKS IN THAI COPYRIGHT SYSTEM

วราภรณ์ อัศวลาภสกุล[1], โชต อัศวลาภสกุล[2*], วัฒนา คณาวิทยา[3]
Waraporn Atsawalapsakun[1], Chot Atsawalapsakun[2*], Wattana Kanawittaya[3]
[1]มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ อุตรดิตถ์ ประเทศไทย
[1]Uttaradit Rajabhat University, Uttaradit, Thailand
[2]ศาลจังหวัดอุตรดิตถ์ อุตรดิตถ์ ประเทศไทย
[2]Uttaradit Provincial Court, Uttaradit, Thailand
[3]มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี สุราษฎร์ธานี ประเทศไทย
[3]Suratthani Rajabhat University, Suratthani, Thailand
[*]Corresponding author E-mail: chotatsawalapsakun@gmail.com
[*]Tel: 064-585-9914

บทคัดย่อ

การพัฒนาเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) โดยเฉพาะปัญญาประดิษฐ์เชิงกำเนิดได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญต่อกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานในยุคดิจิทัล เนื่องจากระบบปัญญาประดิษฐ์สามารถสร้างเนื้อหาในรูปแบบต่าง ๆ เช่น งานวรรณกรรม ศิลปกรรม ดนตรี และสื่อดิจิทัลได้โดยอาศัยกระบวนการเรียนรู้ของเครื่องและการประมวลผลข้อมูลขนาดใหญ่ ความสามารถดังกล่าวทำให้เกิดประเด็นปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการกำหนดสถานะของ “ผู้สร้างสรรค์” ในผลงานที่สร้างโดยปัญญาประดิษฐ์ ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของระบบกฎหมายลิขสิทธิ์ บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับสถานะผู้สร้างสรรค์ของผลงานที่สร้างโดยปัญญาประดิษฐ์ในระบบกฎหมายลิขสิทธิ์ไทย พร้อมทั้งวิเคราะห์ข้อจำกัดของกฎหมายและเสนอแนวทางพัฒนาให้สอดคล้องกับเทคโนโลยี พบว่า พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ตั้งอยู่บนสมมติฐานว่าการสร้างสรรค์เป็นกิจกรรมของมนุษย์ โดยมาตรา 4 กำหนดให้ “ผู้สร้างสรรค์” เป็นผู้ก่อให้เกิดงาน และมาตรา 8 กำหนดให้ผู้สร้างสรรค์เป็นผู้มีลิขสิทธิ์ อย่างไรก็ตาม บทบัญญัติดังกล่าวไม่สามารถรองรับผลงานที่สร้างโดยปัญญาประดิษฐ์ได้อย่างชัดเจน เนื่องจากปัญญาประดิษฐ์มิใช่บุคคลตามกฎหมาย ขณะที่บุคคลที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้พัฒนา หรือผู้ใช้ระบบ อาจมิได้มีบทบาทเป็นผู้สร้างสรรค์โดยตรง ความไม่ชัดเจนดังกล่าวก่อให้เกิดปัญหาในการกำหนดสถานะผู้สร้างสรรค์ การได้มาซึ่งลิขสิทธิ์ตามมาตรา 8 การใช้สิทธิทางศีลธรรมซึ่งผูกพันกับบุคคล และความเสี่ยงจากการใช้ข้อมูลที่มีลิขสิทธิ์ในการฝึกระบบ อันสะท้อนถึงช่องว่างทางกฎหมายในระบบลิขสิทธิ์ไทย จึงขอเสนอแนะว่า 1) ควรกำหนดหลักเกณฑ์ในการระบุผู้มีสิทธิในผลงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการของปัญญาประดิษฐ์ 2) ควรปรับปรุงมาตรา 4 และมาตรา 8 ให้รองรับรูปแบบการสร้างสรรค์ใหม่ และ 3) ควรกำหนดกลไกคุ้มครองเฉพาะสำหรับผลงานที่สร้างโดยปัญญาประดิษฐ์ เพื่อส่งเสริมความชัดเจนทางกฎหมายและการพัฒนานวัตกรรม

คำสำคัญ: ปัญญาประดิษฐ์, ผู้สร้างสรรค์, ลิขสิทธิ์, ผลงานที่สร้างโดยปัญญาประดิษฐ์, กฎหมายลิขสิทธิ์ไทย

[*] Received 10 March 2026; Revised 27 March 2026; Accepted 30 March 2026

Abstract

The development of artificial intelligence (AI), particularly generative AI, has brought about significant changes to the creative process in the digital age. This is because AI systems are capable of producing content in various forms such as literature, visual arts, music, and digital media by leveraging machine learning processes and large-scale data processing. This capability results in legal issues concerning the determination of the status of the "author" in works created by artificial intelligence, which is a fundamental principle of copyright law. This article aims to examine the legal issues concerning the status of the author of works created by artificial intelligence under the Thai copyright law system, as well as to analyze the limitations of the law and propose approaches for its development in alignment with technological advancements. According to the study, the Copyright Act B.E. 2537 assumes that creation is a human activity. Section 4 defines an "author" as the person who creates the work, while Section 8 provides that the author is the copyright owner. However, such provisions do not clearly accommodate works created by artificial intelligence, as AI is not a legal person. Meanwhile, related parties such as developers or users of the system may not have a direct role as the creator. This lack of clarity gives rise to issues in determining authorship, acquiring copyright under Section 8, exercising moral rights inherently tied to a natural person, and having the risks associated with the use of copyrighted data in training AI systems. These issues reflect existing legal gaps within the Thai copyright system. Therefore, the researcher would like to proposed that: 1) clear criteria should be established to identify the rights holder in works involving artificial intelligence processes; 2) Sections 4 and 8 should be amended to accommodate new forms of creation; and 3) specific protection mechanisms should be introduced for AI-generated works in order to promote legal certainty and foster innovation.

Keywords: Artificial Intelligence, Authorship, Copyright, Artificial Intelligence-Generated Works, Thai Copyright Law

บทนำ

การพัฒนาเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาได้ส่งผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคม และระบบกฎหมายในหลายประเทศทั่วโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของเศรษฐกิจดิจิทัลและอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ (creative industries) ซึ่งเทคโนโลยีดิจิทัลได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการผลิต เผยแพร่ และใช้ประโยชน์จากผลงานทางสติปัญญา เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์จึงถูกนำมาใช้ในกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างกว้างขวาง ไม่ว่าจะเป็นการวิเคราะห์ข้อมูล การพยากรณ์แนวโน้ม การแปลภาษา การวินิจฉัยทางการแพทย์ ตลอดจนการสร้างสรรค์ผลงานในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งเดิมที่ถือเป็นกิจกรรมที่ต้องอาศัยความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์ (World Intellectual Property Organization (WIPO), 2019) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การพัฒนาเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์เชิงกำเนิด (Generative Artificial Intelligence) ได้ทำให้ระบบคอมพิวเตอร์สามารถสร้างเนื้อหาใหม่ได้อย่างอัตโนมัติ เช่น การสร้างบทความ งานวรรณกรรม ภาพศิลปะ ดนตรี วิดีโอ หรือเนื้อหาดิจิทัลในรูปแบบต่าง ๆ เทคโนโลยีดังกล่าวทำงานโดยอาศัยกระบวนการเรียนรู้ของเครื่อง (Machine Learning) และการประมวลผลข้อมูลจำนวนมหาศาล (Big Data) ซึ่งทำให้ระบบสามารถเรียนรู้รูปแบบของข้อมูล วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของข้อมูล และสร้างเนื้อหาใหม่ที่มีลักษณะ

คล้ายคลึงกับผลงานที่มนุษย์สร้างขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Abbott, R., 2020) การพัฒนาเทคโนโลยีในลักษณะนี้ทำให้บทบาทของปัญญาประดิษฐ์มิได้จำกัดอยู่เพียงการทำหน้าที่เป็นเครื่องมือสนับสนุนการทำงานของมนุษย์เท่านั้น แต่ยังเริ่มมีบทบาทสำคัญในการสร้างสรรค์เนื้อหาและผลงานที่มีลักษณะเชิงสร้างสรรค์ในระดับหนึ่ง ซึ่งก่อให้เกิดคำถามสำคัญในทางกฎหมายเกี่ยวกับสถานะของผลงานและสิทธิของผู้ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการสร้างสรรค์ดังกล่าว (Ginsburg, J. C. & Budiardjo, L. A. , 2019) แต่ยังสามารถมีบทบาทในการสร้างสรรค์ผลงานที่มีลักษณะเชิงสร้างสรรค์ได้ด้วยตนเองในระดับหนึ่ง ความสามารถดังกล่าวของปัญญาประดิษฐ์ได้ก่อให้เกิดความท้าทายต่อระบบกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา โดยเฉพาะกฎหมายลิขสิทธิ์ ซึ่งโดยหลักการดั้งเดิมของกฎหมายลิขสิทธิ์ถือว่าการสร้างสรรค์ผลงานเป็นกิจกรรมที่เกิดจากความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์ และผู้สร้างสรรค์ย่อมเป็นบุคคลผู้มีสิทธิในผลงานที่ตนได้สร้างขึ้น อย่างไรก็ตาม เมื่อเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์สามารถสร้างผลงานได้โดยอัตโนมัติหรือกึ่งอัตโนมัติ จึงทำให้เกิดคำถามสำคัญในทางกฎหมายว่า ผลงานที่สร้างขึ้นโดยระบบปัญญาประดิษฐ์จะถือเป็น “งานอันมีลิขสิทธิ์” ตามกฎหมายหรือไม่ และหากผลงานดังกล่าวได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์แล้ว บุคคลใดควรได้รับการยอมรับในฐานะ “ผู้สร้างสรรค์” ของผลงานนั้น (กิตสุรณ สังขสุวรรณ์, 2567)

โดยหลักการพื้นฐานของกฎหมายลิขสิทธิ์ การคุ้มครองลิขสิทธิ์มีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองผลผลิตทางสติปัญญาของมนุษย์ และส่งเสริมการสร้างสรรค์ผลงานทางวรรณกรรม ศิลปกรรม และวิทยาการในสังคม ระบบกฎหมายลิขสิทธิ์ในหลายประเทศจึงตั้งอยู่บนแนวคิดพื้นฐานที่ว่า “ผู้สร้างสรรค์” ต้องเป็นบุคคลธรรมดาที่ใช้ความคิดริเริ่มและความพยายามทางปัญญาในการสร้างผลงานขึ้น (ศุภชัย ตั้งวงศ์ศิริ, 2564) อย่างไรก็ตาม เมื่อเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มีความสามารถในการสร้างเนื้อหาและผลงานในลักษณะต่าง ๆ ได้โดยอัตโนมัติหรือกึ่งอัตโนมัติ แนวคิดดั้งเดิมเกี่ยวกับสถานะของ “ผู้สร้างสรรค์” ภายใต้กฎหมายลิขสิทธิ์จึงเริ่มเผชิญกับความท้าทายในเชิงทฤษฎีและเชิงกฎหมาย เนื่องจากระบบกฎหมายลิขสิทธิ์ในหลายประเทศถูกพัฒนาขึ้นภายใต้สมมติฐานว่าผลงานสร้างสรรค์ต้องเกิดจากกิจกรรมทางสติปัญญาของมนุษย์ เมื่อปัญญาประดิษฐ์ถูกนำมาใช้ในการสร้างสรรค์งานอันมีลิขสิทธิ์ จึงก่อให้เกิดคำถามสำคัญว่าปัญญาประดิษฐ์สามารถมีสถานะเป็นผู้สร้างสรรค์ได้หรือไม่ และผลงานที่เกิดจากกระบวนการทำงานของระบบปัญญาประดิษฐ์จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์อย่างไร ประเด็นดังกล่าวจึงกลายเป็นหัวข้อสำคัญที่ได้รับการศึกษาและอภิปรายอย่างกว้างขวางในทางวิชาการและทางกฎหมายในหลายประเทศ (เจริญเดช ขุนทอง, 2566)

สำหรับประเทศไทย แม้ว่าพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 จะกำหนดให้ผู้สร้างสรรค์เป็นผู้มีลิขสิทธิ์ในงานที่ตนได้สร้างขึ้น แต่กฎหมายดังกล่าวมิได้มีบทบัญญัติที่กล่าวถึงผลงานที่สร้างโดยปัญญาประดิษฐ์โดยตรง ส่งผลให้เกิดปัญหาทางกฎหมายหลายประการ เช่น ปัญหาการกำหนดสถานะผู้สร้างสรรค์ ปัญหาการได้มาซึ่งลิขสิทธิ์ ตลอดจนปัญหาการกำหนดสิทธิของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานด้วยปัญญาประดิษฐ์ (เจริญเดช ขุนทอง, 2566) นอกจากนี้ การนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานยังมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในภาคธุรกิจและอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ ซึ่งอาจทำให้ประเด็นปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้นในทางปฏิบัติในอนาคตอันใกล้ (กิตสุรณ สังขสุวรรณ์, 2567)

ด้วยเหตุนี้ การศึกษาปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับสถานะผู้สร้างสรรค์ของผลงานที่สร้างโดยปัญญาประดิษฐ์ในระบบกฎหมายลิขสิทธิ์ไทยจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากเกี่ยวข้องกับการกำหนดสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา การคุ้มครองผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการสร้างสรรค์ผลงาน ตลอดจนการพัฒนากฎหมายลิขสิทธิ์ให้สอดคล้องกับพัฒนาการของเทคโนโลยีดิจิทัล บทความวิชาการนี้จึงมุ่งศึกษาปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับสถานะผู้สร้างสรรค์ของผลงานที่สร้างโดยปัญญาประดิษฐ์ วิเคราะห์ข้อจำกัดของกรอบกฎหมายลิขสิทธิ์ไทยในปัจจุบัน และเสนอแนวทางเชิงหลักการเพื่อพัฒนากฎหมายลิขสิทธิ์ไทยให้สามารถรองรับการสร้างสรรค์ผลงานโดยปัญญาประดิษฐ์ได้อย่างเหมาะสมในอนาคต

แนวคิดและหลักกฎหมายว่าด้วยผู้สร้างสรรค์ในกฎหมายลิขสิทธิ์

แนวคิดเรื่อง “ผู้สร้างสรรค์” (Author) ถือเป็นหลักการพื้นฐานที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งของระบบกฎหมายลิขสิทธิ์ เนื่องจากสถานะของผู้สร้างสรรค์เป็นจุดเริ่มต้นของการได้มาซึ่งลิขสิทธิ์และเป็นตัวกำหนดสิทธิทางกฎหมายที่เกิดขึ้นในงานสร้างสรรค์นั้น โดยทั่วไปกฎหมายลิขสิทธิ์ถือว่าผู้สร้างสรรค์คือบุคคลผู้ก่อให้เกิดงานสร้างสรรค์ผ่านการแสดงออกทางความคิดสร้างสรรค์ของตนเอง และผู้สร้างสรรค์ย่อมเป็นผู้มีสิทธิในงานที่ตนได้สร้างขึ้น เว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติเป็นอย่างอื่น (สุธรรม อยู่ในธรรม, 2561)

ในเชิงทฤษฎี แนวคิดเกี่ยวกับผู้สร้างสรรค์ในกฎหมายลิขสิทธิ์ได้รับอิทธิพลจากทฤษฎีสำคัญหลายประการ โดยเฉพาะ ทฤษฎีแรงงาน (Labour Theory) ซึ่งมีรากฐานมาจากแนวคิดของ จอห์น ล็อก (John Locke) ที่อธิบายว่า บุคคลควรมีสิทธิในผลผลิตที่เกิดจากแรงงานและความพยายามของตน เนื่องจากเมื่อบุคคลได้ใช้แรงงานของตนผสมผสานกับทรัพยากรหรือสิ่งที่มีอยู่เดิม ย่อมก่อให้เกิดสิทธิในผลผลิตดังกล่าว แนวคิดดังกล่าวจึงถูกนำมาประยุกต์ใช้ในกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา โดยเฉพาะกฎหมายลิขสิทธิ์ เพื่ออธิบายว่าการสร้างสรรค์ผลงานทางวรรณกรรม ศิลปกรรม หรือวิทยาการเป็นผลจากการใช้แรงงานทางปัญญาและความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์ ซึ่งสมควรได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย (ศุภชัย ตั้งวงศ์ศิริ, 2564); (สุธรรม อยู่ในธรรม, 2561)

นอกจากนี้ กฎหมายลิขสิทธิ์ยังได้รับอิทธิพลจาก ทฤษฎีบุคลิกภาพ (Personality Theory) ซึ่งมีรากฐานมาจากแนวคิดของนักปรัชญา เช่น อิมมานูเอล คานท์ และเกออร์ก วิลเฮล์ม เฮเกล โดยทฤษฎีดังกล่าวมองว่าผลงานสร้างสรรค์เป็นการสะท้อนตัวตน ความคิด และบุคลิกภาพของผู้สร้างสรรค์ เนื่องจากผลงานเป็นผลจากการแสดงออกทางสติปัญญาและความคิดสร้างสรรค์ของบุคคล ดังนั้น ผู้สร้างสรรค์จึงควรมีสิทธิในการควบคุมผลงานของตน ไม่เพียงในด้านผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ยังรวมถึงสิทธิที่เกี่ยวข้องกับบุคลิกภาพของผู้สร้างสรรค์ หรือที่เรียกว่า สิทธิทางศีลธรรม (Moral Rights) เช่น สิทธิในการแสดงตนว่าเป็นผู้สร้างสรรค์ และสิทธิในการคัดค้านการดัดแปลงหรือบิดเบือนผลงานที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อชื่อเสียงหรือเกียรติคุณของตน แนวคิดดังกล่าวจึงเป็นพื้นฐานสำคัญของระบบกฎหมายลิขสิทธิ์ โดยเฉพาะในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายซีวิลลอว์ ซึ่งให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ระหว่างผลงานสร้างสรรค์กับบุคลิกภาพของผู้สร้างสรรค์ (ศุภชัย ตั้งวงศ์ศิริ, 2564); (สุธรรม อยู่ในธรรม, 2561)

ในระดับกฎหมายต่างประเทศ ประเด็นเกี่ยวกับสถานะของ “ผู้สร้างสรรค์” ในผลงานที่สร้างโดยปัญญาประดิษฐ์ได้รับความสนใจและมีการพัฒนาในเชิงกฎหมายอย่างต่อเนื่อง โดยแต่ละประเทศได้กำหนดแนวทางที่แตกต่างกันตามพื้นฐานแนวคิดของระบบกฎหมายของตน สำหรับสหราชอาณาจักร กฎหมายลิขสิทธิ์ได้แสดงให้เห็นถึงแนวทางที่มีความยืดหยุ่น โดยกำหนดให้ในกรณีของงานที่สร้างโดยคอมพิวเตอร์ บุคคลที่มีบทบาทในการจัดเตรียมกระบวนการที่จำเป็นต่อการก่อให้เกิดผลงานสามารถได้รับการยอมรับเป็น “ผู้สร้างสรรค์” ได้ แนวทางดังกล่าวสะท้อนการยอมรับผู้สร้างสรรค์ในลักษณะนิติสมมติ ซึ่งมิได้ผูกติดอยู่กับการใช้ความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์โดยตรง แต่ให้ความสำคัญกับบทบาทในการทำให้ผลงานเกิดขึ้นในเชิงโครงสร้างและเชิงเทคนิค ในทางตรงกันข้าม ระบบกฎหมายลิขสิทธิ์ของสหรัฐอเมริกายังคงยึดถือหลักการว่าผู้สร้างสรรค์ต้องเป็นมนุษย์ โดยตีความว่าการคุ้มครองลิขสิทธิ์จะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อผลงานนั้นเป็นผลจากความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์เท่านั้น แม้บทบัญญัติของกฎหมายจะมิได้บัญญัติถ้อยคำดังกล่าวไว้อย่างชัดแจ้ง แต่แนวการตีความในทางกฎหมายได้พัฒนาไปในทิศทางที่ให้ความสำคัญกับ “human authorship” อย่างเคร่งครัด ส่งผลให้ผลงานที่เกิดจากปัญญาประดิษฐ์โดยปราศจากการมีส่วนร่วมของมนุษย์ในระดับที่มีนัยสำคัญยังไม่อาจได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์นอกจากนี้ แนวทางการตีความและการปฏิบัติในระบบกฎหมายลิขสิทธิ์ยังสะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนว่าการให้ความคุ้มครองผลงานยังคงยึดโยงอยู่กับการมีส่วนร่วมของมนุษย์เป็นสำคัญ กล่าวคือ ผลงานที่เกิดขึ้นโดยอัตโนมัติจากกระบวนการของปัญญาประดิษฐ์ โดยปราศจากการมีส่วนร่วมของมนุษย์ในระดับที่มีนัยสำคัญ มักไม่อยู่ในขอบเขตของการคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์ แนวคิดดังกล่าวตอกย้ำหลักการพื้นฐานของ

กฎหมายลิขสิทธิ์ที่ให้ความสำคัญกับความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์ และสะท้อนถึงข้อจำกัดของกรอบกฎหมายปัจจุบันในการรองรับรูปแบบการสร้างสรรค์ที่เกิดจากเทคโนโลยีสมัยใหม่ สำหรับประเทศออสเตรเลีย แนวทางของกฎหมายลิขสิทธิ์มีลักษณะสอดคล้องกับสหรัฐอเมริกา โดยยังคงยึดหลักว่าการคุ้มครองลิขสิทธิ์ต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของความคิดสร้างสรรค์ที่เกิดจากมนุษย์ กล่าวคือ ผลงานที่จะได้รับความคุ้มครองจำเป็นต้องเป็นผลจากความพยายามทางปัญญาที่เป็นอิสระ มิใช่เพียงผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นโดยอัตโนมัติจากกระบวนการของระบบเทคโนโลยี แนวคิดดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าระบบกฎหมายออสเตรเลียยังคงยึดมนุษย์เป็นศูนย์กลางในการกำหนดสถานะของผู้สร้างสรรค์ โดยการได้รับความคุ้มครองลิขสิทธิ์ต้องอาศัยความคิดสร้างสรรค์ที่เกิดจากมนุษย์เป็นสำคัญ มิใช่เพียงผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการอัตโนมัติของเทคโนโลยี แนวทางนี้จึงมีลักษณะจำกัดการยอมรับผลงานที่เกิดจากปัญญาประดิษฐ์โดยปราศจากการมีส่วนร่วมของมนุษย์อย่างมีนัยสำคัญ ทั้งนี้ แนวการวินิจฉัยของศาลในคดี Telstra Corporation Ltd v Phone Directories Company Pty Ltd ยังได้ตอกย้ำหลักการดังกล่าว โดยชี้ให้เห็นว่าการคุ้มครองลิขสิทธิ์ต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของความพยายามทางปัญญาที่เป็นอิสระของมนุษย์ ซึ่งยิ่งสะท้อนให้เห็นถึงข้อจำกัดของกรอบกฎหมายลิขสิทธิ์ในการรองรับรูปแบบการสร้างสรรค์ที่เกิดจากปัญญาประดิษฐ์ในปัจจุบัน

สำหรับกฎหมายไทย แนวคิดเกี่ยวกับผู้สร้างสรรค์ได้รับการบัญญัติไว้ใน พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 โดยมาตรา 4 กำหนดความหมายของ “ผู้สร้างสรรค์” ว่าเป็นผู้ทำหรือผู้ก่อให้เกิดงานสร้างสรรค์ และมาตรา 8 บัญญัติให้ผู้สร้างสรรค์เป็นผู้มีลิขสิทธิ์ในงานที่ตนได้สร้างขึ้น หลักการดังกล่าวสะท้อนแนวคิดพื้นฐานของกฎหมายลิขสิทธิ์ที่ถือว่าผู้สร้างสรรค์เป็นศูนย์กลางของระบบสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา (ศุภชัย ตั้งวงศ์ศิริ, 2564)

อย่างไรก็ตาม แม้ว่ากฎหมายลิขสิทธิ์จะยึดถือหลักการว่าผู้สร้างสรรค์เป็นผู้มีสิทธิในงานที่ตนสร้างขึ้น แต่กฎหมายก็ได้กำหนดข้อยกเว้นบางประการ เช่น กรณีงานที่สร้างขึ้นในฐานะลูกจ้าง หรือกรณีงานที่ทำขึ้นตามสัญญาจ้างทำของ ซึ่งกฎหมายอาจกำหนดให้สิทธิในงานดังกล่าวตกเป็นของนายจ้างหรือผู้ว่าจ้าง เว้นแต่จะมีข้อตกลงเป็นอย่างอื่น หลักการดังกล่าวสะท้อนความพยายามของกฎหมายในการสร้างความสมดุลระหว่างการคุ้มครองผู้สร้างสรรค์กับความเป็นธรรมในความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและสังคม (สุธรรม อยู่ในธรรม, 2561) นอกจากนี้ กฎหมายลิขสิทธิ์ยังให้ความสำคัญกับ สิทธิทางศีลธรรมของผู้สร้างสรรค์ (Moral Rights) ซึ่งเป็นสิทธิที่มีลักษณะเฉพาะแตกต่างจากสิทธิทางเศรษฐกิจ โดยผู้สร้างสรรค์มีสิทธิในการแสดงตนว่าเป็นผู้สร้างสรรค์ของผลงาน และมีสิทธิที่จะคัดค้านการบิดเบือน ตัดทอน หรือดัดแปลงผลงานในลักษณะที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อชื่อเสียงหรือเกียรติคุณของตน สิทธิทางศีลธรรมดังกล่าวสะท้อนถึงความสัมพันธ์ระหว่างผลงานสร้างสรรค์กับบุคลิกภาพของผู้สร้างสรรค์ ซึ่งกฎหมายลิขสิทธิ์ให้ความสำคัญกับการคุ้มครองสิทธิของผู้สร้างสรรค์ในฐานะผู้มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับผลงานที่ตนได้สร้างขึ้น (ศุภชัย ตั้งวงศ์ศิริ, 2564)

อย่างไรก็ตาม เมื่อเทคโนโลยีดิจิทัลและปัญญาประดิษฐ์เริ่มมีบทบาทสำคัญในการสร้างสรรค์ผลงาน แนวคิดดั้งเดิมเกี่ยวกับผู้สร้างสรรค์ในกฎหมายลิขสิทธิ์ซึ่งตั้งอยู่บนสมมติฐานว่าผลงานต้องเกิดจากความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์จึงเริ่มถูกตั้งคำถามมากขึ้น เนื่องจากระบบปัญญาประดิษฐ์สามารถประมวลผลข้อมูลจำนวนมากและสร้างเนื้อหาที่มีลักษณะสร้างสรรค์ได้โดยอัตโนมัติหรือกึ่งอัตโนมัติ สถานการณ์ดังกล่าวก่อให้เกิดปัญหาสำคัญในทางกฎหมายว่า ในกรณีที่ผลงานเกิดจากกระบวนการทำงานของระบบปัญญาประดิษฐ์ บุคคลใดควรได้รับการยอมรับในฐานะผู้สร้างสรรค์ของผลงานนั้น ไม่ว่าจะเป็นผู้พัฒนาระบบปัญญาประดิษฐ์ ผู้ใช้ระบบ หรือบุคคลที่กำหนดข้อมูลหรือคำสั่งให้แก่ระบบ ปัญหาดังกล่าวจึงกลายเป็นประเด็นสำคัญที่ได้รับการอภิปรายอย่างกว้างขวางในทางวิชาการเกี่ยวกับกฎหมายลิขสิทธิ์ในยุคดิจิทัล (กิตสุรณ สังขสุวรรณ์, 2567); (เจริญเดช ขุนทอง, 2566) ข้อถกเถียงดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า แนวคิดเกี่ยวกับผู้สร้างสรรค์ในกฎหมายลิขสิทธิ์กำลังเผชิญกับความท้าทายจากพัฒนาการของเทคโนโลยีสมัยใหม่ และจำเป็นต้องมีการศึกษาและพัฒนาหลักเกณฑ์ทางกฎหมายให้สอดคล้องกับรูปแบบการสร้างสรรค์ผลงานในยุคดิจิทัล ทั้งนี้ เพื่อให้ระบบกฎหมายลิขสิทธิ์ยังคงสามารถทำหน้าที่

คุ้มครองสิทธิของผู้สร้างสรรค์ ส่งเสริมการสร้างสรรค์ และสนับสนุนการพัฒนานวัตกรรมของสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กรอบกฎหมายลิขสิทธิ์ไทยเกี่ยวกับสถานะผู้สร้างสรรค์

กฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศไทยมีโครงสร้างพื้นฐานที่กำหนดสถานะของ “ผู้สร้างสรรค์” (author) ไว้อย่างชัดเจน เนื่องจากสถานะของผู้สร้างสรรค์ถือเป็นองค์ประกอบสำคัญของระบบกฎหมายลิขสิทธิ์ ทั้งในด้านการได้มาซึ่งสิทธิในผลงานสร้างสรรค์ การกำหนดขอบเขตของสิทธิทางกฎหมาย ตลอดจนการกำหนดบุคคลผู้มีสิทธิในการใช้ประโยชน์จากผลงานดังกล่าว โดยหลักการพื้นฐานของกฎหมายลิขสิทธิ์ถือว่า ผู้สร้างสรรค์เป็นบุคคลผู้ใช้ความคิดริเริ่มและความพยายามทางปัญญาในการก่อให้เกิดผลงานสร้างสรรค์ และบุคคลดังกล่าวย่อมเป็นผู้มีลิขสิทธิ์ในผลงานที่ตนได้สร้างขึ้น เว้นแต่กฎหมายจะบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น กรอบกฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศไทยปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 และกฎหมายที่แก้ไขเพิ่มเติม ซึ่งเป็นกฎหมายหลักในการกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการคุ้มครองผลงานสร้างสรรค์ โดยกฎหมายดังกล่าวได้กำหนดนิยามของ “ผู้สร้างสรรค์” ไว้ในมาตรา 4 ซึ่งอยู่ในหมวดบททั่วไป และกำหนดหลักการได้มาซึ่งลิขสิทธิ์ไว้ในมาตรา 8 ซึ่งอยู่ในหมวด 2 ว่าด้วยลิขสิทธิ์ โดยบัญญัติให้ผู้สร้างสรรค์เป็นผู้มีลิขสิทธิ์ในงานที่ตนได้สร้างขึ้น

นอกจากนี้ กฎหมายยังได้กำหนดสิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์ในหมวด 3 ว่าด้วยสิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์ ครอบคลุมทั้งสิทธิทางเศรษฐกิจ เช่น การทำซ้ำ ดัดแปลง และเผยแพร่ต่อสาธารณชน ตลอดจนสิทธิทางศีลธรรมของผู้สร้างสรรค์ซึ่งมีลักษณะผูกพันกับตัวบุคคล รวมทั้งได้กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการโอนลิขสิทธิ์และการอนุญาตให้ใช้สิทธิในหมวด 4 ในส่วนของการคุ้มครองสิทธิ กฎหมายยังได้กำหนดมาตรการทางแพ่งและทางอาญาเพื่อป้องกันและปราบปรามการละเมิดลิขสิทธิ์ไว้ในหมวด 6 ว่าด้วยการละเมิดลิขสิทธิ์ และหมวด 7 ว่าด้วยบทกำหนดโทษ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงโครงสร้างกฎหมายที่ครอบคลุมทั้งการกำหนดสิทธิและการคุ้มครองสิทธิของผู้สร้างสรรค์อย่างเป็นระบบ รวมถึงบทกำหนดโทษทางแพ่งและทางอาญาเพื่อคุ้มครองสิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์อย่างเป็นระบบ ในเชิงโครงสร้าง กฎหมายลิขสิทธิ์ไทยได้กำหนดให้สถานะของผู้สร้างสรรค์เป็นจุดเริ่มต้นของการเกิดสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา กล่าวคือ เมื่อมีการสร้างสรรค์ผลงานที่เข้าข่ายเป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ตามที่กฎหมายกำหนด ลิขสิทธิ์ย่อมเกิดขึ้นโดยอัตโนมัติแก่ผู้สร้างสรรค์โดยไม่จำเป็นต้องมีการจดทะเบียน ทั้งนี้ หลักการดังกล่าวสอดคล้องกับหลักการของกฎหมายลิขสิทธิ์ในระดับสากล โดยเฉพาะหลักการตาม อนุสัญญาเบิร์นเพื่อการคุ้มครองงานวรรณกรรมและศิลปกรรม (Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works) ซึ่งกำหนดให้การคุ้มครองลิขสิทธิ์เกิดขึ้นโดยอัตโนมัติเมื่อมีการสร้างสรรค์ผลงานโดยไม่ต้องผ่านพิธีการทางทะเบียน นอกจากนี้ กฎหมายลิขสิทธิ์ไทยยังได้กำหนดขอบเขตของงานอันมีลิขสิทธิ์ไว้อย่างครอบคลุม โดยบัญญัติไว้ในมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ซึ่งอยู่ในหมวด 2 ว่าด้วยลิขสิทธิ์ โดยครอบคลุมงานหลายประเภท เช่น งานวรรณกรรม งานนาฏกรรม งานศิลปกรรม งานดนตรีกรรม งานโสตทัศนวัสดุ งานภาพยนตร์ งานบันทึกเสียง งานแพร่เสียงแพร่ภาพ ตลอดจนงานโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความพยายามของกฎหมายในการคุ้มครองผลงานสร้างสรรค์ในหลากหลายรูปแบบที่เกิดจากความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์ อย่างไรก็ตาม แม้ว่ากฎหมายลิขสิทธิ์ไทยจะมีโครงสร้างที่ชัดเจนเกี่ยวกับสถานะของผู้สร้างสรรค์และการได้มาซึ่งลิขสิทธิ์ แต่บทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวยังคงตั้งอยู่บนสมมติฐานสำคัญว่าผู้สร้างสรรค์ต้องเป็นมนุษย์ผู้ใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการสร้างผลงาน ซึ่งทำให้เกิดประเด็นปัญหาทางกฎหมายเมื่อเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์เข้ามามีบทบาทในการสร้างสรรค์ผลงานในยุคดิจิทัลในปัจจุบัน

ประการแรก กฎหมายลิขสิทธิ์ไทยได้กำหนดความหมายของ “ผู้สร้างสรรค์” ไว้ในมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 โดยบัญญัติว่า ผู้สร้างสรรค์หมายถึง “ผู้ทำหรือผู้ก่อให้เกิดงานสร้างสรรค์อย่างใดอย่างหนึ่งที่เป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัตินี้” การบัญญัติดังกล่าวสะท้อนแนวคิดพื้นฐานของกฎหมาย

ลิขสิทธิ์ที่ถือว่าบุคคลผู้ก่อให้เกิดผลงานสร้างสรรค์ย่อมเป็นผู้มีสิทธิในผลงานนั้นในฐานะผู้สร้างสรรค์ ทั้งนี้ งานอันมีลิขสิทธิ์ตามกฎหมายไทยครอบคลุมงานหลายประเภท เช่น งานวรรณกรรม งานนาฏกรรม งานศิลปกรรม งานดนตรีกรรม งานภาพยนตร์ งานบันทึกเสียง และงานโปรแกรมคอมพิวเตอร์ เป็นต้น (พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537, 2537)

ประการที่สอง ในเรื่องการได้มาซึ่งลิขสิทธิ์ กฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศไทยยึดหลักการสำคัญว่า ลิขสิทธิ์ย่อมเกิดขึ้นโดยอัตโนมัติทันทีเมื่อมีการสร้างสรรค์ผลงาน โดยไม่จำเป็นต้องจดทะเบียนหรือปฏิบัติตามพิธีการใด ๆ ทั้งนี้ ตามมาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 บัญญัติว่า ผู้สร้างสรรค์ย่อมเป็นผู้มีลิขสิทธิ์ในงานที่ตนได้สร้างขึ้น หลักการดังกล่าวสะท้อนแนวคิดพื้นฐานของกฎหมายลิขสิทธิ์ที่ให้ความสำคัญกับการคุ้มครองผลงานอันเกิดจากความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์ และมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการสร้างสรรค์ผลงานทางวรรณกรรม ศิลปกรรม และวิทยาการในสังคม นอกจากนี้ หลักการดังกล่าวยังสอดคล้องกับหลักการใน อนุสัญญาเบิร์นเพื่อการคุ้มครองงานวรรณกรรมและศิลปกรรม (Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works) ซึ่งกำหนดหลักการสำคัญเกี่ยวกับการคุ้มครองลิขสิทธิ์ว่า การคุ้มครองลิขสิทธิ์ย่อมเกิดขึ้นโดยอัตโนมัติทันทีเมื่อมีการสร้างสรรค์ผลงาน โดยไม่จำเป็นต้องมีการจดทะเบียนหรือปฏิบัติตามพิธีการใด ๆ หลักการดังกล่าวจึงเป็นมาตรฐานสำคัญของระบบกฎหมายลิขสิทธิ์ในระดับระหว่างประเทศ และได้รับการนำมาปรับใช้ในระบบกฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศไทยด้วย (ไชยยศ เหมะรัชตะ, 2563); (ศุภชัย ตั้งวงศ์ศิริ, 2564)

ประการที่สาม แม้ว่ากฎหมายลิขสิทธิ์ไทยจะกำหนดให้ผู้สร้างสรรค์เป็นผู้มีลิขสิทธิ์ในผลงานของตน แต่กฎหมายก็ได้กำหนดข้อยกเว้นในบางกรณีที่สิทธิในงานอาจตกเป็นของบุคคลอื่น เช่น กรณีงานที่สร้างขึ้นในฐานะลูกจ้าง หรือกรณีงานที่ทำขึ้นตามสัญญาจ้างทำของ โดยมาตรา 9 และมาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 กำหนดว่า หากผู้สร้างสรรค์สร้างงานขึ้นในฐานะลูกจ้าง ลิขสิทธิ์ในงานนั้นย่อมตกเป็นของนายจ้าง เว้นแต่จะมีข้อตกลงเป็นอย่างอื่น เช่นเดียวกับกรณีงานที่ทำขึ้นตามสัญญาจ้างทำของ ซึ่งสิทธิอาจตกเป็นของผู้ว่าจ้างตามข้อตกลงของคู่สัญญา หลักการดังกล่าวสะท้อนถึงความพยายามของกฎหมายในการสร้างความสมดุลระหว่างการคุ้มครองผู้สร้างสรรค์กับความเป็นธรรมในความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและสังคม (ศุภชัย ตั้งวงศ์ศิริ, 2564)

ประการที่สี่ กฎหมายลิขสิทธิ์ไทยยังให้ความสำคัญกับสิทธิของผู้สร้างสรรค์ในสองมิติ ได้แก่ สิทธิทางเศรษฐกิจ (Economic Rights) และสิทธิทางศีลธรรม (Moral Rights) โดยสิทธิทางเศรษฐกิจเป็นสิทธิแต่เพียงผู้เดียวของเจ้าของลิขสิทธิ์ในการทำซ้ำ ดัดแปลง เผยแพร่ต่อสาธารณชน หรือให้เช่างานอันมีลิขสิทธิ์ ขณะที่สิทธิทางศีลธรรมเป็นสิทธิของผู้สร้างสรรค์ในการแสดงตนว่าเป็นผู้สร้างสรรค์และคัดค้านการบิดเบือนหรือดัดแปลงผลงานที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อชื่อเสียงของตน (สุธรรม อยู่ในธรรม, 2561)

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณากรอบกฎหมายลิขสิทธิ์ไทยในบริบทของการพัฒนาเทคโนโลยีสมัยใหม่ พบว่ากฎหมายลิขสิทธิ์ไทยถูกออกแบบขึ้นบนสมมติฐานสำคัญว่าผู้สร้างสรรค์ต้องเป็นมนุษย์ผู้ใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการสร้างผลงาน ดังนั้น ในกรณีที่ผลงานถูกสร้างขึ้นโดยระบบปัญญาประดิษฐ์อัตโนมัติหรือมีบทบาทของมนุษย์เพียงเล็กน้อย จึงเกิดคำถามสำคัญในทางกฎหมายว่า บุคคลใดควรได้รับการยอมรับในฐานะผู้สร้างสรรค์ของผลงานดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นผู้พัฒนาโปรแกรมปัญญาประดิษฐ์ ผู้ใช้ระบบ หรือบุคคลที่กำหนดข้อมูลให้แก่ระบบ (กิตสุรณ สังขสุวรรณ์, 2567)

ด้วยเหตุนี้ แม้ว่ากรอบกฎหมายลิขสิทธิ์ไทยจะกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับสถานะผู้สร้างสรรค์ไว้อย่างชัดเจนในบริบทของการสร้างสรรค์ผลงานโดยมนุษย์ แต่กฎหมายดังกล่าวยังคงมีข้อจำกัดในการรองรับการสร้างสรรค์ผลงานโดยปัญญาประดิษฐ์ ซึ่งอาจก่อให้เกิดช่องว่างทางกฎหมาย (legal gap) ในการกำหนดสถานะของผู้สร้างสรรค์และการจัดสรรสิทธิในผลงานที่เกิดจากเทคโนโลยีดังกล่าว (เจริญเดช ขุนทอง, 2566) ดังนั้น

การศึกษาและวิเคราะห์กรอบกฎหมายลิขสิทธิ์ไทยเกี่ยวกับสถานะผู้สร้างสรรค์จึงมีความสำคัญต่อการพัฒนากฎหมายให้สอดคล้องกับบริบทของการสร้างสรรค์ผลงานในยุคปัญญาประดิษฐ์ต่อไป

ปัญหาทางกฎหมายของ AI-Generated Works ในประเทศไทย

การพัฒนาเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) โดยเฉพาะระบบปัญญาประดิษฐ์เชิงกำเนิด (Generative AI) ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานในหลากหลายสาขา เช่น งานศิลปะ ดนตรี วรรณกรรม และเนื้อหาดิจิทัลต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม ความสามารถของปัญญาประดิษฐ์ในการสร้างผลงานที่มีลักษณะสร้างสรรค์ได้โดยอัตโนมัติได้ก่อให้เกิดปัญหาทางกฎหมายในระบบกฎหมายลิขสิทธิ์ โดยเฉพาะในบริบทของประเทศไทย ซึ่งกฎหมายลิขสิทธิ์ยังมิได้มีบทบัญญัติที่รองรับผลงานที่สร้างโดยปัญญาประดิษฐ์โดยเฉพาะ ส่งผลให้เกิดข้อถกเถียงเกี่ยวกับการกำหนดสถานะทางกฎหมายของผลงานดังกล่าวและสิทธิของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานด้วยปัญญาประดิษฐ์ (เจริญเดช ขุนทอง, 2566)

1. ปัญหาการกำหนดสถานะผู้สร้างสรรค์ ปัญหาสำคัญของผลงานที่สร้างโดยปัญญาประดิษฐ์ คือ การกำหนดสถานะของ “ผู้สร้างสรรค์” ตามกฎหมายลิขสิทธิ์ไทย เนื่องจากพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 กำหนดให้ผู้สร้างสรรค์เป็นผู้ทำหรือผู้ก่อให้เกิดงานสร้างสรรค์ ซึ่งโดยนัยของกฎหมายหมายถึงบุคคลที่ใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการสร้างผลงาน อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่ผลงานถูกสร้างขึ้นโดยระบบปัญญาประดิษฐ์โดยอัตโนมัติหรือมีการมีส่วนร่วมของมนุษย์เพียงเล็กน้อย จึงเกิดคำถามว่าใครควรได้รับการยอมรับในฐานะผู้สร้างสรรค์ของผลงานดังกล่าว เช่น ผู้พัฒนาโปรแกรมปัญญาประดิษฐ์ ผู้ใช้ระบบปัญญาประดิษฐ์ หรือบุคคลที่กำหนดข้อมูลและคำสั่งให้แก่ระบบ (กิตสุรณ สังขสุวรรณ์, 2567) ในหลายประเทศ ระบบกฎหมายลิขสิทธิ์ยังคงยึดหลักการพื้นฐานที่ว่า “ผู้สร้างสรรค์” ต้องเป็นมนุษย์หรือบุคคลธรรมดาที่ใช้ความคิดริเริ่มและความพยายามทางปัญญาในการสร้างผลงาน ดังนั้น ในกรณีที่ผลงานถูกสร้างขึ้นโดยระบบปัญญาประดิษฐ์โดยปราศจากการมีส่วนร่วมของมนุษย์อย่างมีนัยสำคัญ ผลงานดังกล่าวอาจไม่สามารถได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์ได้ เนื่องจากไม่สามารถระบุผู้สร้างสรรค์ที่เป็นมนุษย์ได้อย่างชัดเจน ปัญหาดังกล่าวจึงก่อให้เกิดข้อถกเถียงในทางวิชาการและทางกฎหมายเกี่ยวกับความจำเป็นในการปรับปรุงกฎหมายลิขสิทธิ์เพื่อรองรับการสร้างสรรค์ผลงานโดยปัญญาประดิษฐ์ในอนาคต (กิตสุรณ สังขสุวรรณ์, 2567); (เจริญเดช ขุนทอง, 2566)

2. ปัญหาการได้มาซึ่งลิขสิทธิ์ ในผลงานที่ถูกสร้างขึ้นโดยระบบปัญญาประดิษฐ์ ทั้งนี้ เนื่องจากระบบกฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศไทยกำหนดหลักการสำคัญว่า ลิขสิทธิ์เกิดขึ้นโดยอัตโนมัติทันทีเมื่อมีการสร้างสรรค์ผลงาน โดยไม่จำเป็นต้องจดทะเบียน อย่างไรก็ตาม หลักการดังกล่าวตั้งอยู่บนสมมติฐานสำคัญว่าผลงานต้องเกิดจากความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์ผู้เป็นผู้สร้างสรรค์ เมื่อพิจารณาในกรณีที่ผลงานถูกสร้างขึ้นโดยระบบปัญญาประดิษฐ์ซึ่งสามารถประมวลผลข้อมูลและสร้างเนื้อหาใหม่ได้โดยอัตโนมัติ จึงก่อให้เกิดคำถามสำคัญในทางกฎหมายว่า ผลงานที่เกิดจากกระบวนการทำงานของระบบปัญญาประดิษฐ์จะถือเป็น “งานอันมีลิขสิทธิ์” ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 หรือไม่ โดยเฉพาะในกรณีที่ไม่สามารถระบุบุคคลผู้สร้างสรรค์ได้อย่างชัดเจน เนื่องจากกฎหมายลิขสิทธิ์โดยหลักการถือว่าผู้สร้างสรรค์ต้องเป็นบุคคลผู้ใช้ความคิดริเริ่มและความพยายามทางปัญญาในการสร้างผลงาน หากผลงานดังกล่าวไม่ได้เกิดจากกิจกรรมทางสติปัญญาของมนุษย์โดยตรง จึงอาจไม่เข้าองค์ประกอบของงานอันมีลิขสิทธิ์ตามกฎหมาย ปัญหาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงข้อจำกัดของกรอบกฎหมายลิขสิทธิ์ไทยที่ถูกออกแบบขึ้นภายใต้สมมติฐานว่าการสร้างสรรค์ผลงานเป็นกิจกรรมของมนุษย์ ส่งผลให้เกิดความไม่แน่นอนทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองผลงานที่สร้างโดยปัญญาประดิษฐ์ และอาจก่อให้เกิดช่องว่างในการคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนา การออกแบบ หรือการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ในการสร้างสรรค์ผลงาน (ไชยยศ เหมะรัชตะ, 2563)

3. ปัญหาสิทธิทางศีลธรรมของผู้สร้างสรรค์ ในบริบทของการสร้างสรรค์ผลงานโดยปัญญาประดิษฐ์ คือ ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับสิทธิทางศีลธรรมของผู้สร้างสรรค์ (Moral Rights) ซึ่งเป็นสิทธิที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับบุคลิกภาพและเกียรติคุณของผู้สร้างสรรค์ ตามหลักการของกฎหมายลิขสิทธิ์ ผู้สร้างสรรค์ย่อมมีสิทธิในการแสดงตนว่าเป็นผู้สร้างสรรค์ของผลงาน (right of attribution) และมีสิทธิในการคัดค้านการดัดแปลง แก้ไข หรือบิดเบือนผลงานในลักษณะที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อชื่อเสียงหรือเกียรติคุณของตน (right of integrity) สิทธิทางศีลธรรมดังกล่าวมีลักษณะเป็นสิทธิที่ผูกพันกับตัวบุคคลของผู้สร้างสรรค์ และสะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างผลงานสร้างสรรค์กับบุคลิกภาพของผู้สร้างสรรค์เอง

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาในกรณีของผลงานที่ถูกสร้างขึ้นโดยระบบปัญญาประดิษฐ์ ซึ่งอาจเกิดขึ้นโดยอัตโนมัติหรือมีการมีส่วนร่วมของมนุษย์เพียงเล็กน้อย จึงก่อให้เกิดคำถามสำคัญในทางกฎหมายว่า หากไม่มีผู้สร้างสรรค์ที่เป็นมนุษย์โดยตรง สิทธิทางศีลธรรมดังกล่าวจะตกอยู่กับบุคคลใด หรือควรมีการกำหนดหลักเกณฑ์ทางกฎหมายรูปแบบใหม่เพื่อรองรับสถานการณ์ดังกล่าว ปัญหานี้สะท้อนให้เห็นถึงข้อจำกัดของระบบกฎหมายลิขสิทธิ์ที่ถูกออกแบบขึ้นบนสมมติฐานว่าผู้สร้างสรรค์ต้องเป็นมนุษย์ และยังไม่สามารถรองรับบทบาทของเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ในการสร้างสรรค์ผลงานได้อย่างชัดเจน ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องพิจารณาศึกษาและพัฒนาหลักเกณฑ์ทางกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิทางศีลธรรมของผู้สร้างสรรค์ในบริบทของผลงานที่สร้างโดยปัญญาประดิษฐ์ เพื่อให้สอดคล้องกับพัฒนาการของเทคโนโลยีและรูปแบบการสร้างสรรค์ผลงานในยุคดิจิทัล (สุธรรม อยู่ในธรรม, 2561)

4. ปัญหาการละเมิดลิขสิทธิ์จากการใช้ข้อมูลฝึกปัญญาประดิษฐ์ ในบริบทของการพัฒนาเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ คือ ปัญหาการละเมิดลิขสิทธิ์ที่อาจเกิดขึ้นจากกระบวนการฝึกระบบปัญญาประดิษฐ์ (AI Training) เนื่องจากการพัฒนาและฝึกระบบปัญญาประดิษฐ์ โดยเฉพาะระบบปัญญาประดิษฐ์เชิงกำเนิด จำเป็นต้องอาศัยข้อมูลจำนวนมหาศาลเพื่อให้ระบบสามารถเรียนรู้รูปแบบของข้อมูลและพัฒนาความสามารถในการสร้างเนื้อหาใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม ข้อมูลที่นำมาใช้ในการฝึกระบบปัญญาประดิษฐ์ดังกล่าวอาจรวมถึงผลงานที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์ เช่น หนังสือ บทความ ภาพถ่าย งานศิลปกรรม หรือเนื้อหาดิจิทัลประเภทต่าง ๆ หากมีการนำผลงานเหล่านี้มาใช้โดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ ย่อมอาจก่อให้เกิดปัญหาการละเมิดลิขสิทธิ์ตามกฎหมายได้

นอกจากนี้ ผลงานที่ถูกสร้างขึ้นโดยระบบปัญญาประดิษฐ์ภายหลังการฝึกด้วยข้อมูลดังกล่าว อาจมีลักษณะคล้ายคลึงกับผลงานที่มีลิขสิทธิ์อยู่ก่อนแล้ว ไม่ว่าจะในด้านรูปแบบ โครงสร้าง หรือองค์ประกอบของเนื้อหา ซึ่งอาจนำไปสู่ข้อพิพาททางกฎหมายเกี่ยวกับการละเมิดลิขสิทธิ์ในอนาคต โดยเฉพาะในกรณีที่ไม่สามารถแยกแยะได้อย่างชัดเจนว่าผลงานที่สร้างขึ้นโดยปัญญาประดิษฐ์เป็นการสร้างสรรค์ใหม่โดยอิสระ หรือเป็นการดัดแปลงหรือทำซ้ำจากผลงานที่มีลิขสิทธิ์อยู่ก่อนแล้ว ปัญหาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความท้าทายของระบบกฎหมายลิขสิทธิ์ในยุคดิจิทัล ซึ่งจำเป็นต้องพิจารณาปรับปรุงหลักเกณฑ์ทางกฎหมายให้สามารถรองรับการใช้ข้อมูลในการพัฒนาเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ได้อย่างเหมาะสม และสร้างสมดุลระหว่างการคุ้มครองสิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์กับการส่งเสริมการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมของสังคม (เจริญเดช ขุนทอง, 2566)

5. ปัญหาช่องว่างของกฎหมายลิขสิทธิ์ไทย แม้ว่ากฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศไทยจะกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับผู้สร้างสรรค์และการได้มาซึ่งลิขสิทธิ์ไว้อย่างชัดเจนภายใต้พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 อย่างไรก็ตาม โครงสร้างของกฎหมายดังกล่าวถูกพัฒนาขึ้นภายใต้สมมติฐานพื้นฐานว่าการสร้างสรรค์ผลงานเป็นกิจกรรมที่เกิดจากความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์เป็นสำคัญ เมื่อเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์สามารถสร้างผลงานในลักษณะต่าง ๆ ได้โดยอัตโนมัติหรือกึ่งอัตโนมัติ จึงก่อให้เกิดคำถามสำคัญในทางกฎหมายเกี่ยวกับการกำหนดสถานะของผู้สร้างสรรค์และการจัดสรรสิทธิในผลงานที่เกิดจากระบบปัญญาประดิษฐ์ ในกรณีที่ผลงานถูกสร้างขึ้นโดยระบบปัญญาประดิษฐ์โดยปราศจากการมีส่วนร่วมของมนุษย์อย่างมีนัยสำคัญ อาจทำให้เกิดความไม่แน่นอนทางกฎหมาย

ว่า ผลงานดังกล่าวจะถือเป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ตามกฎหมายหรือไม่ และบุคคลใดควรได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้มีสิทธิในผลงานนั้น ปัญหาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงข้อจำกัดของกรอบกฎหมายลิขสิทธิ์ที่ยังไม่สามารถรองรับรูปแบบการสร้างสรรค์ผลงานที่เกิดจากเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ได้อย่างชัดเจน

ดังนั้น การพัฒนาเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์จึงทำให้เกิดช่องว่างทางกฎหมายในการกำหนดสถานะของผู้สร้างสรรค์และการคุ้มครองผลงานที่สร้างขึ้นโดยระบบอัตโนมัติ ซึ่งจำเป็นต้องมีการศึกษาและพัฒนาหลักเกณฑ์ทางกฎหมายเพิ่มเติม เพื่อให้ระบบกฎหมายลิขสิทธิ์สามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับพัฒนาการของเทคโนโลยีดิจิทัล และยังคงสามารถทำหน้าที่ส่งเสริมการสร้างสรรค์และการพัฒนานวัตกรรมของสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ (World Intellectual Property Organization (WIPO), 2016); (Ricketson, S. & Ginsburg, J. C., 2006)

สรุป

การพัฒนาเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ โดยเฉพาะปัญญาประดิษฐ์เชิงกำเนิด ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อรูปแบบการสร้างสรรค์ผลงานในยุคดิจิทัลอย่างมีนัยสำคัญ เนื่องจากระบบสามารถผลิตผลงานได้โดยอัตโนมัติ ซึ่งแตกต่างจากสมมติฐานพื้นฐานของกฎหมายลิขสิทธิ์ที่ถือว่าการสร้างสรรค์เป็นกิจกรรมของมนุษย์ จากการวิเคราะห์พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 พบว่า บทบัญญัติมาตรา 4 ซึ่งกำหนดความหมายของ “ผู้สร้างสรรค์” ว่าเป็นผู้ทำหรือผู้ก่อให้เกิดงานสร้างสรรค์ มีลักษณะยึดโยงกับบุคคลผู้ใช้ความคิดสร้างสรรค์โดยตรง และมาตรา 8 ที่กำหนดให้ผู้สร้างสรรค์เป็นผู้มีลิขสิทธิ์ ย่อมตั้งอยู่บนสมมติฐานเดียวกัน ส่งผลให้ไม่สามารถรองรับผลงานที่สร้างโดยปัญญาประดิษฐ์ได้อย่างชัดเจน เนื่องจากไม่สามารถระบุ “ผู้สร้างสรรค์” ตามความหมายของกฎหมายได้ในกรณีที่ผลงานเกิดขึ้นโดยปราศจากการมีส่วนร่วมของมนุษย์อย่างมีนัยสำคัญ อันก่อให้เกิดปัญหาทั้งในด้านการกำหนดสถานะผู้สร้างสรรค์ การได้มาซึ่งลิขสิทธิ์ การใช้สิทธิทางศีลธรรม และความเสี่ยงจากการละเมิดลิขสิทธิ์ในการใช้ข้อมูลฝึกระบบ เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ พบว่าแนวทางในการกำหนดสถานะผู้สร้างสรรค์มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ โดยกฎหมายลิขสิทธิ์ของสหราชอาณาจักรตาม Copyright, Designs and Patents Act 1988 มาตรา 9(3) ได้กำหนดให้บุคคลที่จัดเตรียมกระบวนการที่จำเป็นในการสร้างงานโดยคอมพิวเตอร์เป็นผู้สร้างสรรค์ ซึ่งเป็นการยอมรับผู้สร้างสรรค์ในลักษณะนิติสมมติ ขณะที่กฎหมายลิขสิทธิ์ของสหรัฐอเมริกาภายใต้ U.S. Copyright Act of 1976 มาตรา 102(a) และแนวคำวินิจฉัยของศาล รวมถึงกฎหมายของออสเตรเลียภายใต้ Copyright Act 1968 ยังคงยึดหลัก “human authorship” อย่างเคร่งครัด โดยกำหนดว่าผลงานที่จะได้รับความคุ้มครองต้องเกิดจากความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์ ความแตกต่างดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า กฎหมายลิขสิทธิ์ในระดับสากลยังไม่มีแนวทางที่เป็นเอกภาพในการรองรับผลงานที่สร้างโดยปัญญาประดิษฐ์ อย่างไรก็ตาม แนวทางของสหราชอาณาจักรแสดงให้เห็นถึงความพยายามในการพัฒนากฎหมายให้สอดคล้องกับเทคโนโลยี ขณะที่แนวทางของสหรัฐอเมริกาและออสเตรเลียยังคงรักษาหลักการดั้งเดิมของกฎหมายลิขสิทธิ์ไว้อย่างเคร่งครัด ดังนั้น สำหรับประเทศไทย ซึ่งกฎหมายลิขสิทธิ์ยังคงตั้งอยู่บนสมมติฐานว่าผู้สร้างสรรค์ต้องเป็นมนุษย์และยังไม่มีบทบัญญัติรองรับผลงานที่สร้างโดยปัญญาประดิษฐ์โดยเฉพาะ จึงเห็นควรให้มีการเสนอแก้ไขและปรับปรุงพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 โดยหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับสถานะผู้สร้างสรรค์ให้ชัดเจน โดยอาจนำแนวคิดเชิงเปรียบเทียบจากกฎหมายต่างประเทศมาประกอบการพิจารณา ทั้งในแนวทางที่ยึดโยงกับมนุษย์ และแนวทางที่กำหนดผู้สร้างสรรค์ในลักษณะนิติสมมติ ทั้งนี้ จึงขอเสนอแนะว่า 1) ควรกำหนดหลักเกณฑ์ทางกฎหมายที่ชัดเจนในการระบุผู้มีสิทธิในผลงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการของปัญญาประดิษฐ์ โดยพิจารณาจากระดับการมีส่วนร่วมของบุคคล เช่น ผู้พัฒนา ผู้ควบคุมระบบ หรือผู้ใช้ที่กำหนดคำสั่ง เพื่อให้สามารถกำหนดเจ้าของลิขสิทธิ์ได้อย่างเหมาะสมและลดความไม่แน่นอนทางกฎหมาย 2) ควรปรับปรุงบทบัญญัติมาตรา 4 และมาตรา 8 ให้สามารถรองรับรูปแบบการสร้างสรรค์ผลงานในยุคเทคโนโลยี และ 3) ควรกำหนดกลไกการคุ้มครองในลักษณะเฉพาะ (Sui Generis) สำหรับผลงานที่สร้างโดย

ปัญญาประดิษฐ์ เพื่อคุ้มครองการลงทุนและส่งเสริมการพัฒนานวัตกรรม ควบคู่กับการรักษาสมดุลของหลักการพื้นฐานของกฎหมายลิขสิทธิ์

เอกสารอ้างอิง

กิตสุรณ สังขสุวรรณ์. (2567). ปัญญาประดิษฐ์และผู้สร้างสรรค์ภายใต้กฎหมายลิขสิทธิ์. วารสารกฎหมายนิติพัฒน์ นิด้า, 13(2), 29-52.

เจริญเดช ขุนทอง. (2566). การคุ้มครองงานที่ถูกสร้างโดยปัญญาประดิษฐ์. ใน วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ไชยยศ เหมะรัชตะ. (2563). กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537. (2537). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 111 ตอนที่ 54 ก หน้า 1 (21 ธันวาคม 2537).

ศุภชัย ตั้งวงศ์ศิริ. (2564). กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.

สุธรรม อยู่ในธรรม. (2561). คำอธิบายกฎหมายลิขสิทธิ์. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.

Abbott, R. (2020). The Reasonable Robot: Artificial Intelligence and the Law. Cambridge: Cambridge University Press.

Ginsburg, J. C. & Budiardjo, L. A. . (2019). Authors and Machines. Berkeley Technology Law Journal, 34(2), 343-404.

Ricketson, S. & Ginsburg, J. C. (2006). International Copyright and Neighbouring Rights:Oxford University Press. Oxford: https://doi.org/10.1093/oso/9780198801986.001.0001.

World Intellectual Property Organization (WIPO). (2016). Understanding Copyright and Related Rights. Geneva: WIPO.

World Intellectual Property Organization (WIPO). (2019). WIPO Technology Trends 2019: Artificial Intelligence. Geneva: WIPO.

บทความวิจัย

การพัฒนาเกมเพื่อการเรียนรู้เรื่องพรรณไม้ โครงการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก*

DEVELOPMENT OF EDUCATIONAL GAME ON BOTANICAL STUDIES FOR LEARNING PROMOTION PROJECT FOR ENVIRONMENTAL CONSERVATION AND RESTORATION UNDER THE ROYAL INITIATIVE IN MAESOT DISTRICT, TAK PROVINCE

อภินันท์ ธรรมธีระศิษฏ์[1*], นิพิฐพนธ์ ฤๅชา[1], พิตรพิบูล ตาคำ[1], วัฒนา สุขเอม[1], ธวัชชัย นุ่มนวล[2]

Apinan Thamteerasit[1*], Nipitpon Ruecha[1], Pitpiboon Takham[1], Wattana Sukaem[1], Thawatchai Numnuan[2]

[1]โปรแกรมวิชาเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร แม่สอด ตาก ประเทศไทย

[1]Program in Computer Technology, Kamphaeng Phet Rajabhat University, Maesot, Tak, Thailand

[2]โครงการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมอันเนื่องมาจากพระราชดำริ แม่สอด ตาก ประเทศไทย

[2]Learning Promotion Project for Environmental Conservation and Restoration Project under the Royal Initiative, Tak, Thailand

*Corresponding Author E-Mail: aphinan_t@kpru.ac.th

*Tel: 080-685-1609

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อออกแบบและพัฒนาเกมเพื่อการเรียนรู้เรื่องพรรณไม้ โครงการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ด้วยแพลตฟอร์มโรบล็อกซ์ 2) เพื่อประเมินประสิทธิภาพเกมเพื่อการเรียนรู้พรรณไม้ โครงการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก 3) เพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้ที่มีต่อเกมเพื่อการเรียนรู้พรรณไม้ โครงการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก การวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา โดยการพัฒนาเกมใช้โปรแกรม Roblox Studio และโปรแกรม Blender เป็นเครื่องมือหลักในการสร้างสภาพแวดล้อมสามมิติ ใช้ภาษา Lua ในการเขียนสคริปต์ควบคุมระบบต่าง ๆ ภายในเกม กลุ่มตัวอย่างวิจัย ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ 5 คน และผู้ใช้งาน คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษา จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ เกมเพื่อการเรียนรู้เรื่องพรรณไม้ โครงการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก แบบประเมินประสิทธิภาพและแบบประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้งานที่มีต่อเกมเพื่อการเรียนรู้เรื่องพรรณไม้ โครงการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่าผลการทดสอบประสิทธิภาพเกมเพื่อการเรียนรู้เรื่องพรรณไม้ โครงการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ผลการประเมินประสิทธิภาพ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.21 , ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.47) ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้งานในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย =4.43 , ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.52)

คำสำคัญ: เกมเพื่อการเรียนรู้, โรบล็อกซ์, โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, พรรณไม้

* Received 10 March 2026; Revised 25 March 2026; Accepted 30 March 2026

Abstract

The objectives of this research were: 1) to design and develop an educational game on botanical studies for the Learning Promotion Project for Environmental Conservation and Restoration Project under the Royal Initiative in Maesot District, Tak Province, using the Roblox platform; 2) to test the efficiency of the developed educational game; and 3) to evaluate user satisfaction toward the game. This study followed a Research and Development framework. The primary tools employed for development included Roblox Studio and Blender for 3D environmental modeling, with Lua programming language utilized for in-game system scripting. The research sample consisted of 5 experts and 30 primary students as general users. The research instruments consisted of an educational game on botanical studies for Learning Promotion Project for Environmental Conservation and Restoration Project under the Royal Initiative in Maesot District, Tak Province, along with efficiency evaluation forms and user satisfaction questionnaires regarding the educational game. The research findings revealed that the efficiency of the educational game on plant species was overall at a high level (mean = 4.21, S.D. = 0.47). Furthermore, the overall user satisfaction was at a high level (mean = 4.43, S.D. = 0.52).
Keyword: Educational Game, Roblox, Royal Initiative Project, Plant Species

บทนำ

ในสถานการณ์ปัจจุบันทั่วโลกกำลังเผชิญกับวิกฤตการณ์ด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและปัญหาการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ การปลูกจิตสำนึกในเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติจึงเป็นเรื่องที่สำคัญที่ไม่ได้เป็นเพียงภารกิจด้านการศึกษาแต่เป็นยุทธศาสตร์สำคัญของการสร้างความยั่งยืนให้กับระบบนิเวศในอนาคต (เศรษฐบุตร อิทธิธรรมวินิจ, 2566) ไทยได้ให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติผ่านแนวทางโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สุเมธ ตันติเวชกุล, 2559) ซึ่งถือเป็นต้นแบบการบูรณาการองค์ความรู้เข้ากับการอนุรักษ์อย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางชีวภาพสูงและยังเป็นจุดยุทธศาสตร์สำคัญของการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ โครงการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จึงได้รับการจัดตั้งขึ้นโดยมีพันธกิจหลักในการเป็นแหล่งเรียนรู้และเผยแพร่ความรู้ทางพฤกษศาสตร์นิเวศวิทยาและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้แก่ชุมชนในพื้นที่ โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชนซึ่งเป็นช่วงวัยที่สำคัญที่สุดในการบ่มเพาะเรื่องทัศนคติและค่านิยมด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ

จากการดำเนินงานที่ผ่านมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559 จนถึงปัจจุบันของโครงการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก พบว่าการดำเนินการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านพรรณไม้ผ่านกิจกรรมค่ายเยาวชนระดับประถมศึกษาซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนภารกิจของโครงการฯ ยังประสบปัญหาสำคัญหลายประการ ประการแรกคือข้อจำกัดทางด้านกายภาพและสภาพภูมิอากาศของพื้นที่ เนื่องจากอำเภอแม่สอดเป็นพื้นที่ที่มีช่วงฤดูฝนที่ยาวนานและมีปริมาณสะสมสูงจึงส่งผลกระทบโดยตรงต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาคสนาม การเดินทางเข้าถึงในพื้นที่ศึกษาพรรณไม้จริงจึงมีความไม่สะดวกเกิดขึ้น ทำให้การเรียนรู้ขาดความต่อเนื่องและไม่สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพตามแผนงานตามที่วางไว้ ประการต่อมาคือความสมบูรณ์ของข้อมูลในโครงการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ซึ่งพรรณไม้ในบางชนิดยังอยู่ในระหว่างการดำเนินการรวบรวมและการจัดทำสื่อสำหรับการเผยแพร่ยังไม่สมบูรณ์ทำให้เยาวชนที่เข้าร่วมโครงการค่ายเยาวชน

ไม่สามารถเข้าถึงองค์ความรู้ได้อย่างครบถ้วน และนอกจากนี้รูปแบบการถ่ายทอดองค์ความรู้แบบเดิมมีรูปแบบที่เน้นการบรรยายประกอบสื่อการเรียนรู้แบบภาพนิ่งจึงไม่สามารถดึงดูดความสนใจส่งผลให้เกิดความเบื่อหน่ายและลดทอนประสิทธิภาพในการส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กในชั้นระดับประถมศึกษาในยุคปัจจุบันซึ่งเป็นยุคสมัยของเทคโนโลยีดิจิทัล (ธวัชชัย นุ่มนวล, 2568)

จากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีดิจิทัลในปัจจุบันทำให้อุตสาหกรรมเกมมีการพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว แนวคิดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน (Game based Learning) ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการแก้ปัญหาการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (สุวัทนา สงวนรัตน์ และชัยวัฒน์ วารี, 2566); (อธิป อนันต์กิตติกุล และเพ็ญพนอ พ่วงแพ, 2565) งานวิจัยจำนวนมากชี้ให้เห็นว่าเกมมิใช่เป็นเพียงเครื่องมือเพื่อความบันเทิงเพียงอย่างเดียวแต่เป็นสภาพแวดล้อมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่ช่วยสร้างแรงจูงใจและส่งเสริมความคิดเชิงระบบ โดยเฉพาะเกมในแพลตฟอร์มโรบล็อกซ์ (Roblox) ซึ่งเป็นเกมออนไลน์ที่ได้รับความนิยมและมีผู้ใช้งานเป็นในกลุ่มเยาวชนและวัยรุ่นทั่วโลก ด้วยคุณลักษณะเด่นของเกมโรบล็อกซ์ที่เปิดโอกาสให้ผู้เล่นสามารถสำรวจโลกเสมือนจริง (Virtual World) มีการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและเผชิญหน้ากับสถานการณ์ที่สะท้อนความเป็นจริงได้ นอกจากนั้นยังเปิดโอกาสให้นักพัฒนาสามารถสร้างเนื้อหาและประสบการณ์ที่เสมือนจริงได้หลากหลาย (พิศณุ ชัยจิตวณิชกุล และคณะ, 2567); (อนุรักษ์ พาสวรรค์ และคณะ, 2567) การนำเอาเกมโรบล็อกซ์มาประยุกต์ใช้ในการสร้างแหล่งเรียนรู้จึงเป็นแนวทางที่มีศักยภาพช่วยให้เยาวชนสามารถเข้าถึงแหล่งการเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลาผ่านระบบ interactive ที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดการจดจำมากกว่าการอ่านตำราเพียงอย่างเดียว

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงได้จึงได้พัฒนาเกมเพื่อการเรียนรู้เรื่องพรรณไม้ด้วยแพลตฟอร์มโรบล็อกซ์ สำหรับโครงการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก โดยนำข้อมูลพรรณไม้ท้องถิ่นในแถบภาคตะวันตกของประเทศไทยซึ่งเป็นพื้นที่ของจังหวัดตากมารวบรวมจัดทำเป็นสื่อดิจิทัลในรูปแบบเกมที่เข้าถึงง่ายและมีความสนุกสนาน งานวิจัยนี้มุ่งสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้รูปแบบใหม่ที่เป็นการเชื่อมโยงเทคโนโลยีเข้ากับการอนุรักษ์ตามแนวพระราชดำริ ผลการวิจัยไม่เพียงแต่จะช่วยแก้ปัญหาการดำเนินงานที่ยังไม่สมบูรณ์ของโครงการฯ แต่ยังเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการส่งเสริมให้เยาวชนมีความรู้ ความเข้าใจและเกิดความรักและหวงแหนในทรัพยากรธรรมชาติของท้องถิ่นตนเอง อันจะเป็นรากฐานที่เข้มแข็งในเรื่องการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมของประเทศอย่างยั่งยืนสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อออกแบบและพัฒนาเกมเพื่อการเรียนรู้เรื่องพรรณไม้ โครงการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ด้วยแพลตฟอร์มโรบล็อกซ์
2. เพื่อประเมินประสิทธิภาพของเกมเพื่อการเรียนรู้เรื่องพรรณไม้ โครงการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก
3. เพื่อประเมินความพึงพอใจที่มีต่อเกมเพื่อการเรียนรู้เรื่องพรรณไม้ โครงการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่องการพัฒนาเกมเพื่อการเรียนรู้เรื่องพรรณไม้ โครงการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) มีวิธีการดำเนินงานวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาที่เข้ามาศึกษาเรียนรู้ในโครงการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย

1.2.1 กลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่มีความเชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีการศึกษา การพัฒนาเกมและพฤกษศาสตร์เพื่อทำการประเมินประสิทธิภาพเกม จำนวน 5 คน

1.2.2 กลุ่มผู้ทดลองใช้งาน คือ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาในพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ที่เข้ามาศึกษาเรียนรู้ในโครงการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จำนวน 30 คน ซึ่งคัดเลือกโดยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เกมเพื่อการเรียนรู้เรื่องพรรณไม้ โครงการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

การวิจัยนี้ใช้แนวทางในการพัฒนาตามหลักการของ ADDIE Model ซึ่งประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การวิเคราะห์ (Analysis) 2) การออกแบบ (Design) 3) การพัฒนา(Development) 4) การนำไปใช้ (Implementation) และ 5) การประเมินผล (Evaluation) (พิศณุ ชัยจิตวณิชกุล และคณะ, 2567) เพื่อนำไปใช้ในการออกแบบและพัฒนาเกมเพื่อการเรียนรู้เรื่องพรรณไม้ของโครงการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก รายละเอียดในแต่ละขั้นตอนเป็นดังนี้

2.1.1 การวิเคราะห์

ขั้นตอนนี้ผู้วิจัยดำเนินการศึกษามุ่งเน้นการศึกษาข้อมูลพื้นฐานเพื่อกำหนดกรอบการพัฒนา ได้แก่ การศึกษาบริบทพื้นที่ผู้วิจัยดำเนินการลงพื้นที่ศึกษาพรรณไม้และระบบนิเวศในโครงการโครงการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก เพื่อคัดเลือกพรรณไม้และรวบรวมข้อมูลพฤกษศาสตร์ที่สมบูรณ์ การศึกษาปัญหาผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่โครงการ ฯ และครูผู้ดูแลนักเรียนเพื่อหาข้อจำกัดในการเรียนรู้และเนื้อหาของพรรณไม้ที่นักเรียนทำความเข้าใจได้ยาก และการวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมาย ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาพฤติกรรมและความสนใจของนักเรียนระดับประถมศึกษาในพื้นที่อำเภอแม่สอด โดยมุ่งเน้นศึกษาทักษะการใช้เทคโนโลยีและการรับรู้สื่อดิจิทัลเพื่อนำมาเป็นข้อมูลประกอบการออกแบบเนื้อหาและกิจกรรมในเกม

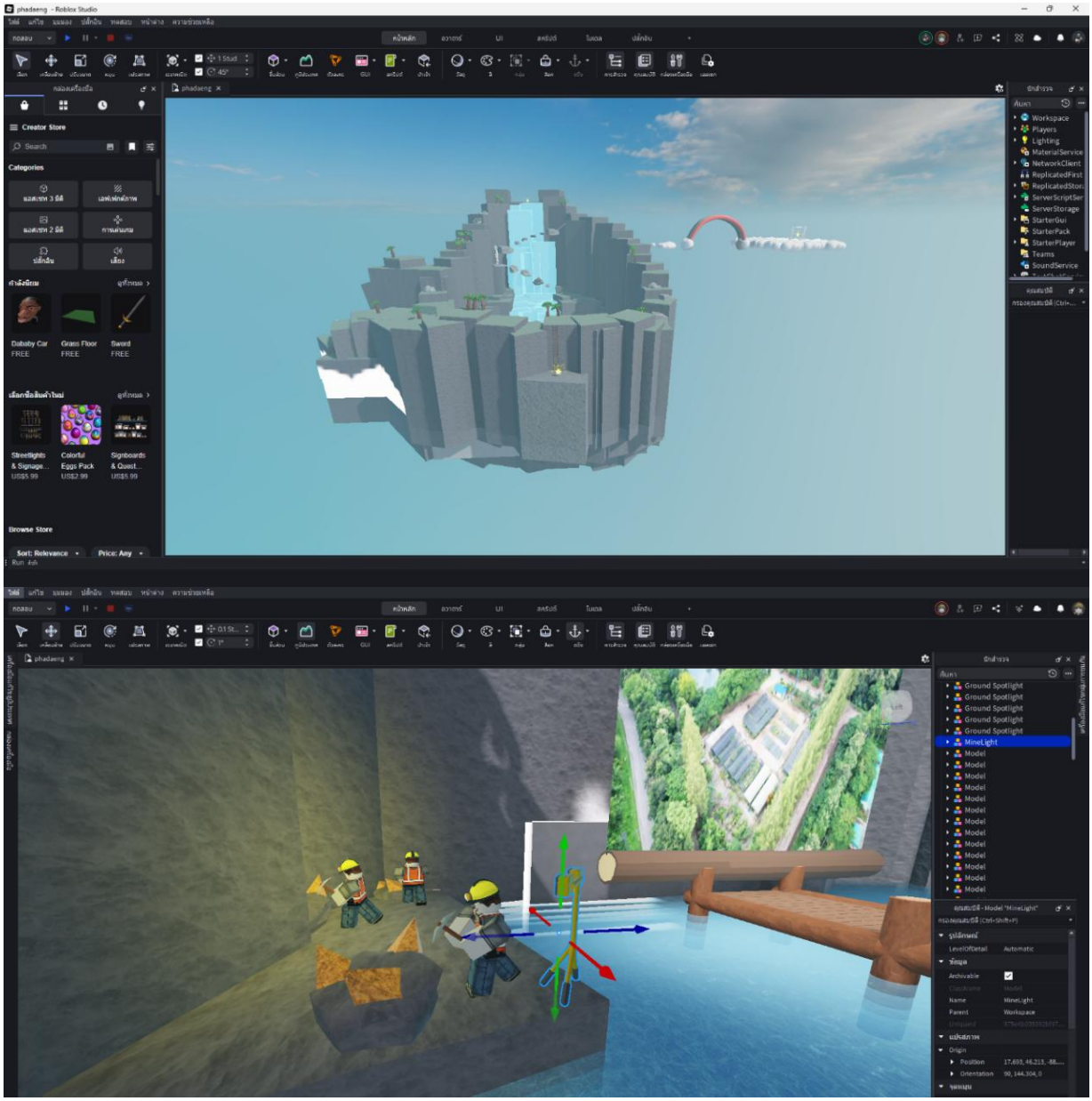
2.1.2 การออกแบบ

ผู้วิจัยนำผลจากการวิเคราะห์มาใช้วางแผนและออกแบบเกมในเรื่องของการกำหนดการดำเนินเรื่อง การกำหนดสถานการณ์จำลอง เช่น การมอบหมายภารกิจเพื่อให้ผู้เล่นออกตามหาและเก็บรวบรวมข้อมูลพรรณไม้ที่กำหนด การออกแบบโครงสร้างเกม ระบบการโต้ตอบกับวัตถุสามมิติ ระบบการสะสมคะแนน การออกแบบส่วนติดต่อผู้ใช้ (User Interface) ที่เน้นการใช้เมนูที่เข้าใจง่ายเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย

2.1.3 การพัฒนา

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างเกมเพื่อการเรียนรู้เรื่องพรรณไม้ ในรูปแบบเกมแพลตฟอร์มโรบล็อกซ์ โดยใช้โปรแกรม Roblox Studio ในการสร้างแบบจำลองสามมิติจำลองภูมิประเทศ พืชพรรณ และบรรยากาศของโครงการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก และโปรแกรม Blender สร้างโมเดลสามมิติเพื่อทำให้แบบจำลองมีความละเอียดและสมจริง การเขียนโปรแกรมควบคุมใช้ภาษา Lua ในการเขียนสคริปต์ผ่านโปรแกรม Roblox Studio ในระบบการทำงาน

ต่าง ๆ ของเกม ได้แก่ ระบบควบคุมตัวละคร ระบบการให้ข้อมูล ระบบปฏิสัมพันธ์กับวัตถุและระบบติดตามความก้าวหน้า

ภาพที่ 1 การสร้างโมเดลสามมิติของเกมเพื่อการเรียนรู้เรื่องพรรณไม้ โครงการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อ.แม่สอด จ.ตาก ด้วยโปรแกรม Roblox Studio

2.1.4 การนำไปใช้

ขั้นตอนนี้ผู้วิจัยดำเนินการทดสอบเกมในเบื้องต้นก่อนเพื่อทดสอบการทำงานของระบบต่าง ๆ ในเกม และตรวจสอบข้อผิดพลาดทางเทคนิคที่เกิดขึ้น ทำการปรับปรุงแก้ไขข้อผิดพลาดที่พบจากการทดสอบในเบื้องต้นและนำเกมให้ผู้เชี่ยวชาญด้านด้านเทคโนโลยีการศึกษา การพัฒนาเกมและพฤกษศาสตร์ทดลองใช้งานและประเมินคุณภาพและประสิทธิภาพของเกมแล้วทำการปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ แล้วจึงนำเกมที่พัฒนาไปเผยแพร่ให้กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ได้ทดลองใช้งานจริง โดยมีการให้คำแนะนำและควบคุมการใช้งานในเบื้องต้นเพื่อให้สามารถเก็บข้อมูลได้ตามวัตถุประสงค์

2.1.5 การประเมินผลทดลอง

งานวิจัยนี้มีการดำเนินการในขั้นตอนการประเมินผล 2 ด้าน คือ 1) ประเมินประสิทธิภาพเกมเพื่อการเรียนรู้เรื่องพรรณไม้ โครงการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญใช้แบบประเมินประสิทธิภาพที่ออกแบบขึ้นตามหลักเกณฑ์การออกแบบเกมและการเรียนรู้ 2) ประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้งาน โดยใช้แบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อเกมเพื่อการเรียนรู้เรื่องพรรณไม้ โครงการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

2.2 แบบประเมินประสิทธิภาพเกมเพื่อการเรียนรู้เรื่องพรรณไม้ โครงการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

การวิจัยนี้ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบประเมินประสิทธิภาพเกมเพื่อการเรียนรู้เรื่องพรรณไม้ มีขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือวิจัยดังนี้

2.2.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยทำการศึกษาหลักการออกแบบเกมเพื่อการเรียนรู้ แนวทางในการประเมินประสิทธิภาพสื่อดิจิทัล และการประเมินคุณภาพคุณภาพเกมและสื่อการเรียนรู้เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดประเด็นการประเมินประสิทธิภาพ

2.2.2 ออกแบบแบบประเมินประสิทธิภาพ โดยแบบประเมินประสิทธิภาพเกมเพื่อการเรียนรู้เรื่องพรรณไม้ ที่พัฒนาออกแบบให้เป็นแบบสอบถามที่ใช้มาตราส่วนประเมินแบบลิเคิร์ท 5 ระดับ (Likert scale) รายการประเมินประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านเนื้อหาและความถูกต้อง 2) ด้านการออกแบบและพัฒนาเกม 3) ด้านระบบการเรียนรู้และโต้ตอบของเกม 4) ความสามารถในการใช้งาน 5) ด้านคุณค่าทางการศึกษาและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

2.2.3 ตรวจสอบความตรงของเนื้อหาของแบบประเมินประสิทธิภาพ ผู้จัยดำเนินการโดยนำแบบประเมินฉบับร่างเสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน ที่มีความเชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีการศึกษา การพัฒนาเกมและพฤษกศาสตร์เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ด้วยแบบประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) การพิจารณาตั้งแต่ 0.50 - 1.00 ให้ถือว่ามีความสอดคล้องกันในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ หากต่ำกว่า 0.50 ถือว่าต้องปรับปรุง

2.2.4 ปรับปรุงแก้ไขและจัดทำแบบประเมินประสิทธิภาพฉบับสมบูรณ์แล้วนำไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

2.3 แบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อเกมเพื่อการเรียนรู้เรื่องพรรณไม้ โครงการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือวิจัยคือแบบประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้งานที่มีต่อเกมเพื่อการเรียนรู้เรื่องพรรณไม้ โดยขั้นตอนการดำเนินการเป็นดังนี้

2.3.1 ศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเกมเพื่อการเรียนรู้และการประเมินประสบการณ์ผู้ใช้งานเพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบรายการประเมินที่เหมาะสม

2.3.2 ออกแบบแบบประเมินความพึงพอใจ แบบประเมินมีลักษณะเป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่าแบบลิเคิร์ท 5 ระดับ แบ่งออกเป็น 4 ด้านหลักคือ 1) ด้านเนื้อหา 2) ด้านรูปแบบและการออกแบบ 3) ด้านการใช้งานและโต้ตอบ 4) ด้านคุณค่าทางการศึกษา

2.3.3 ตรวจสอบความตรงของเนื้อหาของแบบประเมินความพึงพอใจ ผู้วิจัยดำเนินการโดยนำแบบประเมินฉบับร่างเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน ที่มีความเชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีการศึกษา การพัฒนาเกม และการวัดผลประเมินผล ทำการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยใช้แบบประเมินค่าดัชนี

ความสอดคล้อง (IOC)) การพิจารณาตั้งแต่ 0.50 - 1.00 ให้ถือว่ามีความสอดคล้องกันในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ หากต่ำกว่า 0.50 ถือว่าต้องปรับปรุง

3. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยนี้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

จากการดำเนินงานวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนาเกมเพื่อการเรียนรู้เรื่องพรรณไม้ โครงการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ใช้การพัฒนาตามแนวทาง ADDIE Model โดยมีขั้นตอนที่ชัดเจน 5 ขั้นตอน ส่งผลให้เกมเพื่อการเรียนรู้เรื่องพรรณไม้มีผลการวิจัยที่มีความครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ผลการวิจัยมีดังนี้

1. ผลการออกแบบและพัฒนาเกมเพื่อการเรียนรู้เรื่องพรรณไม้ โครงการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

ภาพที่ 2 โมเดลสามมิติของสถานที่ต่าง ๆ ในโครงการ ฯ

ภาพที่ 3 ภารกิจภายในเกมเพื่อการเรียนรู้เรื่องพรรณไม้

2. ผลการประเมินประสิทธิภาพเกมเพื่อการเรียนรู้เรื่องพรรณไม้ โครงการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

ตารางที่ 1 ผลการประเมินประสิทธิภาพเกมเพื่อการเรียนรู้เรื่องพรรณไม้ โครงการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลผล
ด้านเนื้อหาและความถูกต้องพรรณไม้	**4.24**	**0.55**	**มาก**
1. ความถูกต้องและน่าเชื่อถือของข้อมูลพรรณไม้	4.40	0.55	มาก
2. ความครบถ้วนของเนื้อหาเกี่ยวกับพรรณไม้ในโครงการฯ	4.20	0.45	มาก
3. ความสอดคล้องของเนื้อหากับวัตถุประสงค์การเรียนรู้	4.20	0.45	มาก
4. การนำเสนอข้อมูลพรรณไม้ในรูปแบบที่เข้าใจง่าย	4.20	0.45	มาก
5. ความเหมาะสมของระดับเนื้อหากับกลุ่มผู้ใช้งาน	4.20	0.45	มาก
ด้านการออกแบบและพัฒนาเกม	**4.24**	**0.47**	**มาก**
6. ความสมจริงของสภาพแวดล้อม	4.20	0.45	มาก
7. ความสวยงานและน่าสนใจของกราฟิก	4.20	0.45	มาก
8. ความเหมาะสมของแสงและสีในสภาพแวดล้อมของเกม	4.20	0.45	มาก
9. คุณภาพของแบบจำลองสามมิติของพรรณไม้	4.40	0.55	มาก
10. ความสอดคล้องของการออกแบบกับบรรยากาศของโครงการฯ	4.36	0.45	มาก

ตารางที่ 1 ผลการประเมินประสิทธิภาพเกมเพื่อการเรียนรู้เรื่องพรรณไม้ โครงการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก (ต่อ)

รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลผล
ด้านระบบการเรียนรู้และโต้ตอบของเกม	**4.20**	**0.45**	**มาก**
11. ประสิทธิภาพในการควบคุมระบบ	4.20	0.45	มาก
12. ความราบรื่นนของการโต้ตอบระหว่างผู้เล่นกับระบบเกม	4.20	0.75	มาก
13. ระบบการให้คะแนนและผลตอบรับของเกม	4.20	0.65	มาก
14. ความเหมาะสมของภารกิจ/ กิจกรรมภายในเกม	4.20	0.60	มาก
15. ความสอดคล้องของระบบเกมกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้	4.20	0.52	มาก
ด้านความสามารถในการใช้งาน	**4.16**	**0.49**	**มาก**
16. ความง่ายในการเรียนรู้และใช้งานเกม	4.20	0.45	มาก
17. ความชัดเจนของคำแนะนำและคู่มือการเล่น	4.20	0.45	มาก
18. ความเหมาะสมของความเร็วในการตอบสนองของเกม	4.20	0.45	มาก
19. ระบบการนำทางในเกมสะดวกและเข้าใจง่าย	4.00	0.71	มาก
20. ความเหมาะสมของระดับความยากง่ายของเกม	4.20	0.45	มาก
ด้านคุณค่าทางการศึกษาและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	**4.20**	**0.45**	**มาก**
21. เกมสามารถส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องพรรณไม้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ	4.20	0.45	มาก
22. เกมส่งเสริมจิตสำนึกการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม	4.20	0.45	มาก
23. เกมสื่อถึงความสำคัญของโครงการฯ	4.20	0.45	มาก
24. ความเหมาะสมในการนำไปใช้เป็นสื่อการเรียนรู้	4.20	0.45	มาก
25. ศักยภาพในการนำไปประยุกต์ใช้ในบริบทการศึกษา	4.20	0.45	มาก
รวม	**4.21**	**0.47**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่าประสิทธิภาพของเกมเพื่อการเรียนรู้เรื่องพรรณไม้ โครงการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ในภาพรวมมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.21, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.47) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านเนื้อหาและความถูกต้องของพรรณไม้ (ค่าเฉลี่ย = 4.24, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.55) และด้านการออกแบบและพัฒนาเกม (ค่าเฉลี่ย = 4.24, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.47)

3. ผลการประเมินความพึงพอใจที่มีต่อเกมเพื่อการเรียนรู้เรื่องพรรณไม้ โครงการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

ตารางที่ 2 ผลการประเมินความพึงพอใจที่มีต่อเกมเพื่อการเรียนรู้เรื่องพรรณไม้ โครงการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลผล
ด้านเนื้อหา	**4.50**	**0.52**	**มาก**
1. เนื้อหาความรู้เรื่องพรรณไม้ที่นำเสนอในเกม	4.67	0.48	มากที่สุด
2. ความน่าสนใจของข้อมูลพรรณไม้	4.47	0.51	มาก
3. ปริมาณเนื้อครอบคลุมภายในเกม	4.31	0.56	มาก

ตารางที่ 2 ผลการประเมินความพึงพอใจที่มีต่อเกมเพื่อการเรียนรู้เรื่องพรรณไม้ โครงการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก (ต่อ)

รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลผล
ด้านรูปแบบและการออกแบบ	**4.30**	**0.56**	**มาก**
4. กราฟิกและการออกแบบสภาพแวดล้อมสามมิติ	4.50	0.51	มาก
5. การจำลองบรรยากาศของโครงการฯ	4.23	0.57	มาก
6. ความสวยงามโดยรวมของเกม	4.17	0.39	มาก
ด้านการใช้งานและโต้ตอบ	**4.40**	**0.52**	**มาก**
7. ความเสถียรของระบบและการทำงานของเกม	4.33	0.55	มาก
8. ความสะดวกในการควบคุมตัวละครและการสำรวจพื้นที่	4.40	0.50	มาก
9. ความง่ายในการเล่นและเรียนรู้วิธีการใช้งานเกม	4.47	0.51	มาก
ด้านคุณค่าทางการศึกษา	**4.52**	**0.66**	**มากที่สุด**
10. ประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนรู้ผ่านเกม	4.53	0.57	มากที่สุด
11. การส่งเสริมจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	4.50	0.63	มากที่สุด
12. ความพึงพอใจภาพรวมต่อเกมเพื่อการเรียนรู้เรื่องพรรณไม้	4.47	0.63	มากที่สุด
รวม	**4.43**	**0.52**	**มาก**

จากตารางที่ 2 พบว่าความพึงพอใจของผู้ใช้ที่มีต่อเกมเพื่อการเรียนรู้เรื่องพรรณไม้ โครงการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.43, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.52) พิจารณารายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านคุณค่าทางการศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.52, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.66) โดยเฉพาะในรายการประเมินเรื่องการส่งเสริมจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และความพึงพอใจภาพรวมต่อเกม รองลงมาด้านเนื้อหา ด้านการใช้งานและโต้ตอบและด้านรูปแบบและการออกแบบ ซึ่งแต่ละด้านมีผลประเมินในระดับมาก

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่องการพัฒนาเกมเพื่อการเรียนรู้เรื่องพรรณไม้ โครงการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก อภิปรายผลได้ดังนี้

ด้านประสิทธิภาพของเกมเพื่อการเรียนรู้ ผลการวิจัยพบว่าเกมเพื่อการเรียนรู้เรื่องพรรณไม้ โครงการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอแม่สอด จังหวัดตากมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมากซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอภิวิชญ์ มั่นคง และธีรสิทธิ ตาแก้ว ที่พบว่าว่าเกมดิจิทัลจากแพลตฟอร์มโรบล็อกซ์สามารถสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้เสมือนจริงที่มีคุณภาพและส่งเสริมการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (อภิวิชญ์ มั่นคง และธีรสิทธิ ตาแก้ว, 2568) ทั้งนี้ผลดังกล่าวมาจากการที่ผู้วิจัยใช้โปรแกรม Roblox Studio ร่วมกับโปรแกรม Blender มาใช้ในการสร้างโมเดลสามมิติที่สมจริงและสวยงามประกอบกับการใช้ภาษา Lua ในการเขียนสคริปต์ในการควบคุมระบบต่าง ๆ ภายในเกมได้อย่างมีประสิทธิภาพทำให้เกมเพื่อการเรียนรู้เรื่องพรรณไม้มีความน่าสนใจและดึงดูดผู้เรียนได้เป็นอย่างดี และสอดคล้องกับงานวิจัยของสุรเชษฐ์ มีฤทธิ์

และคณะ ที่ระบุว่าการออกแบบเกมดิจิทัลให้มีประสิทธิภาพสูงสุดควรใส่ใจถึงการกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ให้ชัดเจน เพื่อให้เกมสามารถส่งเสริมการเรียนรู้ในเนื้อหาที่เกี่ยวข้อง การจัดวางลำดับของเนื้อหาการเรียนรู้หรือออกแบบเนื้อหาการเรียนรู้ให้น่าสนใจและเกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่ได้ตั้งไว้และนำเสนอเนื้อหาการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ เพื่อเพิ่มความน่าสนใจและทำให้ผู้เรียนเข้าใจได้ง่าย ใช้ลักษณะสำคัญของเกมหรือออกแบบฟังก์ชันของเกมให้สอดคล้องกับเนื้อหาการเรียนรู้ ทำให้เกมมีความท้าทายและน่าสนุกในการเรียนรู้ (สุรเชษฐ์ มีฤทธิ์ และคณะ, 2566) ด้านที่มีประสิทธิภาพสูงสุดได้แก่ ด้านเนื้อหาและความถูกต้องของพรรณไม้ (ค่าเฉลี่ย = 4.24, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.55) และด้านการออกแบบและพัฒนาเกม (ค่าเฉลี่ย = 4.24, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.47) แสดงให้เห็นว่าการออกแบบเนื้อหาที่อิงฐานข้อมูลพรรณไม้ที่ถูกต้องจากโครงการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ควบคู่กับการออกแบบกราฟิกสามมิติที่มีคุณภาพ ส่งผลให้เกมมีความน่าเชื่อถือและความน่าสนใจสูง สอดคล้องกับงานวิจัยของดวงกมล สุขปาน และคณะที่ระบุว่าสื่อที่ผสานองค์ประกอบภาพและข้อมูลที่ถูกต้องจะส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ดวงกมล สุขปาน และคณะ, 2568) ในด้านความสามารถในการใช้งานแม้จะมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด (ค่าเฉลี่ย = 4.16, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.49) แต่ยังคงอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะรายการประเมินที่เกี่ยวกับการนำทางในเกม (ค่าเฉลี่ย = 4.00, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.71) ซึ่งชี้ให้เห็นว่าควรมีการปรับปรุงระบบ User Interface ให้ใช้งานง่ายขึ้นสอดคล้องกับหลักการออกแบบ UX/UI ที่เน้นความสะดวกในการนำทาง

ด้านผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้งาน 30 คน พบว่าอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.43, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.52) โดยด้านที่ผู้ใช้งานมีความพึงพอใจสูงสุดคือด้านคุณค่าทางการศึกษา (ค่าเฉลี่ย = 4.52, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.66) อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าผู้ใช้งานรับรู้ถึงคุณค่าของเกมในฐานะสื่อการเรียนรู้ที่ส่งเสริมจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐพงษ์ ไพฑูรย์และคณะที่พบว่าเกมดิจิทัลเพื่อการศึกษาสามารถสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้และส่งเสริมทัศนคติเชิงบวกต่อสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีนัยสำคัญ (ณัฐพงษ์ ไพฑูรย์ และคณะ, 2568) และนอกจากนั้นยังพบว่าในรายการประเมินที่เกี่ยวกับการส่งเสริมจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (ค่าเฉลี่ย = 4.50, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.63) และการสื่อถึงความสำคัญของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริมีค่าเฉลี่ยสูงแสดงให้เห็นว่าเกมเพื่อการเรียนรู้เรื่องพรรณไม้ประสบความสำเร็จในการถ่ายทอดคุณค่าและแนวพระราชดำริด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสู่ผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์หลักของโครงการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ในด้านรูปแบบและการออกแบบมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดในรายการประเมินทั้ง 4 ด้าน (ค่าเฉลี่ย = 4.30, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.39) โดยเฉพาะในรายการความพึงพอใจต่อความสวยงายของเกมโดยรวม(ค่าเฉลี่ย = 4.17, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.66) ซึ่งอาจเนื่องมาจากข้อจำกัดของแพลตฟอร์มโรบล็อกซ์ในด้านความละเอียดของกราฟิก อย่างไรก็ตามผลการประเมินยังคงอยู่ในระดับมากแสดงว่าผู้ใช้งานยังคงพอใจกับคุณภาพของเกมโดยรวม

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการพัฒนาเกมเพื่อการเรียนรู้เรื่องพรรณไม้ โครงการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก สรุปผลการวิจัยได้ว่า เกมเพื่อการเรียนรู้เรื่องพรรณไม้ที่พัฒนาขึ้นด้วยแพลตฟอร์มโรบล็อกซ์มีคุณภาพและประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด โดยผลการประเมินประสิทธิภาพจากผู้เชี่ยวชาญอยู่ในระดับมาก และเมื่อนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา พบว่ามีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ผ่านเกมเพื่อการเรียนเรียนรู้เรื่องพรรณไม้ในระดับมาก ผลการวิจัยยืนยันว่าเกมเพื่อการเรียนรู้ด้วยแพลตฟอร์มโรบล็อกซ์สามารถทำหน้าที่เป็นสื่อการเรียนรู้ทดแทนในสภาวการณ์ที่การลงพื้นที่ศึกษาจริงของโครงการ ฯ มีข้อจำกัด อย่างเช่น ในช่วงฤดูฝนของอำเภอแม่สอด จังหวัด

ตาก และนอกจากนั้นยังสามารถทำการเพิ่มเติมข้อมูลของพรรณไม้ที่ยังไม่สมบูรณ์ในพื้นที่โครงการ ฯ ผ่านโลกเสมือนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยให้การเผยแพร่ความรู้ทางพฤกษศาสตร์ของโครงการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอแม่สอด จังหวัดตากมีความทันสมัยและเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายเยาวชนได้อย่างยั่งยืน ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ ควรตรวจสอบความพร้อมของอุปกรณ์และสัญญาณอินเทอร์เน็ตเพื่อให้การแสดงผลในเกมมีความเสถียรภาพ และควรใช้เกมเพื่อการเรียนรู้นี้เป็นสื่อเสริมควบคู่ไปกับการแนะนำจากเจ้าหน้าที่โครงการ ฯ หรือครูผู้สอน เนื่องจากผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าเด็กแต่ละคนมีทักษะในการเล่นเกมพื้นฐานของกลุ่มเป้าหมายไม่เท่ากันเพื่อทำให้เกิดการเชื่อมโยงประสบการณ์ในเกมเข้ากับบริบทของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้วย และสำหรับข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการพัฒนาฉากหรือภารกิจที่ครอบคลุมถึงระบบนิเวศในด้านอื่น ๆ ในพื้นที่โครงการ ฯ เพื่อทำให้เกิดความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมอย่างครบถ้วน และอาจมีการศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิภาพระหว่างการใช้เกมในรูปแบบแพตฟอร์มโรบล็อกซ์กับเทคโนโลยีด้านอื่น ๆ เช่น เทคโนโลยีความจริงเสมือน (Augmented Reality) เพื่อหาเครื่องมือสำหรับการเรียนรู้ที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพสำหรับนำมาใช้กับโครงการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ในต่อไป

เอกสารอ้างอิง

ณัฐพงษ์ ไพฑูรย์ และคณะ. (2568). การพัฒนาสื่อการเรียนรู้ประเภทเกมดิจิทัล เพื่อปลูกฝังแนวคิด การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม. วารสารสถิติประยุกต์และเทคโนโลยีสารสนเทศ, 10(2), 1-19.

ดวงกมล สุขปาน และคณะ. (2568). การพัฒนาสื่อการเรียนรู้มัลติมีเดียวิชาการงานอาชีพเรื่องหลักการประกอบอาหารสำรับ สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบางขุนเทียน. วารสารสังคมพัฒนศาสตร์, 9(1), 170-179.

ธวัชชัย นุ่มนวล. (5 พ.ย. 2568). การดำเนินงานโครงการค่ายเยาวชน...รักษ์พงไพร เฉลิมพระเกียรติ 60 พรรษา สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. (นิพิฐพนธ์ ฤๅชา, ผู้สัมภาษณ์)

พิศณุ ชัยจิตวณิชกุล และคณะ. (2567). การพัฒนาเกมการศึกษารูปแบบจักรวาลนฤมิตรโดยใช้ Roblox เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องเลขยกกำลังสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. วารสารครุศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, 6(1), 29-45.

เศรษฐบุตร อิทธิธรรมวินิจ. (2566). การบริหารจัดการความหลากหลายทางชีวภาพด้านป่าไม้ กับเป้าหมายโลกปี ค.ศ.2030. วารสารกฎหมายและสังคมรังสิต, 5(3), 1-18.

สุเมธ ตันติเวชกุล. (2559). แนวพระราชดำริ “การพัฒนาที่ยั่งยืน” นำประโยชน์สุขสู่ประชาชน. สถาบันพระปกเกล้า, 14(3), 51-64.

สุรเชษฐ์ มีฤทธิ์ และคณะ. (2566). การออกแบบเกมดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้. วารสารครุศาสตร์สาร, 17(2), 17-31.

สุวัทนา สงวนรัตน์ และชัยวัฒน์ วารี. (2566). เกมทางการศึกษา : ความสนุกสนานบนฐานวิชาการ. Journal of Roi Kaensarn Academi, 8(12), 754-772.

อธิป อนันต์กิตติกุล และเพ็ญพนอ พ่วงแพ. (2565). การเรียนรู้โดยการใช้เกมดิจิทัลเป็นฐานในการเรียนวิชาสังคมศึกษา. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 20(1), 130-142.

อนุรักษ์ พาสวรรค์ และคณะ. (2567). การพัฒนาเกมสถานการณ์จำลองท่องเที่ยววิถีช้าง. วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสู่ชุมชน, 2(4), 17-29.

อภิวิชญ์ มั่นคง และธีรสิทธิ ตาแก้ว. (2568). การพัฒนาเกมโรบล็อกซ์เพื่อการเรียนรู้ประวัติศาสตร์: กรณีศึกษาบางระจันป้อมปราการสุดท้าย. วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสู่ชุมชน, 3(4), 78-93.

บทความวิจัย

“การส่งเสริมสถานศึกษาปลอดภัยทั้งระบบ โดยใช้ PLODPAI MODEL” ไปใช้ในการดำเนินงานด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5*

"PROMOTING A SYSTEM-WIDE SAFE SCHOOL ENVIRONMENT USING THE PLODPAI MODEL" TO BE IMPLEMENTED IN SCHOOL SAFETY OPERATIONS IN SCHOOLS UNDER THE JURISDICTION OF THE NAKHON RATCHASIMA PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 5

สมเกียรติ ชิดไธสง
Somkiat Chidthaisong
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย
Graduate school, Western University, Bangkok, Thailand
Corresponding author E-mail: schidthai5741@gmail.com
*Tel: 083-356-8291

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนานวัตกรรม “การส่งเสริมสถานศึกษาปลอดภัยทั้งระบบ โดยใช้ PLODPAI MODEL” ไปใช้ในการดำเนินงานด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และผู้แทนชุมชน จำนวน 206 คน ได้มาโดยการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครจซีและมอร์แกน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้อำนวยการสถานศึกษาหรือรักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 7 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการส่งเสริมสถานศึกษาปลอดภัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 โดยภาพรวม สภาพปัจจุบันมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ส่วนสภาพที่พึงประสงค์มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด พบว่า สภาพการดำเนินงานและปัญหามีความใกล้เคียงกันใน 3 ด้าน คือ ด้านอาคารสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกมีความปลอดภัยตามบริบทของสถานศึกษา ด้านการบริหารจัดการภัยพิบัติในสถานศึกษา และด้านความปลอดภัยลดความเสี่ยงและการรับรู้ปรับตัว 2) ผลการประเมินการดำเนินงานการใช้นวัตกรรมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 พบว่า สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 มีผลการประเมินระดับคุณภาพ 3 ขึ้นไป ในทุกประเด็นและทุกตัวชี้วัด และ 3) ผลการประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการใช้นวัตกรรมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 พบว่า ความพึงพอใจที่มีต่อการใช้นวัตกรรมของสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การส่งเสริมสถานศึกษาปลอดภัย, ปลอดภัย โมเดล, ความปลอดภัยในสถานศึกษา

* Received 4 March 2026; Revised 22 March 2026; Accepted 25 March 2026

Abstract

This research aims to develop an innovative approach to "Promoting a System-wide Safe School Environment Using the PLODPAI MODEL" for implementation in school safety initiatives within the Nakhon Ratchasima Primary Educational Service Area Office 5. This mixed-methods research involved a sample of 206 individuals: school administrators, teachers, and community representatives, selected using the Krejcie-Morgan model for sample size determination. Key informants were seven school principals or acting principals, selected using purposive sampling. Research instruments included questionnaires and interviews. Statistical analysis included mean, standard deviation, and content analysis. The findings revealed that: 1) The current and desired state of promoting safe schools within the Nakhon Ratchasima Primary Educational Service Area Office 5 showed a high mean for the current state and the highest mean for the desired state. Problems and operational conditions were similar in three areas: school building and facility safety according to the school context, disaster management within schools, and safety risk reduction, awareness, and adaptation. 2) The evaluation of the implementation of the innovative approach in schools was also conducted. The study found that schools under the jurisdiction of the Nakhon Ratchasima Primary Educational Service Area Office 5 achieved a quality level of 3 or higher in all aspects and indicators. Furthermore, the evaluation of satisfaction with the use of innovations by schools under the jurisdiction of the Nakhon Ratchasima Primary Educational Service Area Office 5 revealed that overall satisfaction with the use of innovations by schools was at the highest level.

Keywords: Promoting Safe Schools, Safe Model, School Safety

บทนำ

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี การจัดการศึกษาเพื่อความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติ มีวัตถุประสงค์หลักในการเสริมสร้างความมั่นคงในชีวิตของคนทุกช่วงวัย จากภัยคุกคามในรูปแบบใหม่ อาทิเช่น ภัยที่เกิดจากความรุนแรงของมนุษย์ (Violence) ภัยที่เกิดจากอุบัติเหตุ (Accident) ภัยที่เกิดจากการถูกละเมิด (Right) ภัยที่เกิดจากผลกระทบทางสุขภาวะทางกายและจิตใจ (Unhealthiness) (สำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ, 2561) ประกอบกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) ได้กำหนดแนวทางการบริหารจัดการเพื่อลดความเสี่ยงด้านภัยพิบัติสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนไว้ 4 แนวทางหลัก ประกอบด้วย การบูรณาการการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติเข้าสู่กระบวนการวางแผนในทุกระดับ การเสริมสร้างขีดความสามารถในการเตรียมความพร้อมและรับมือภัยพิบัติโดยมีชุมชนเป็นศูนย์กลาง การพัฒนาระบบการจัดการภัยพิบัติในภาวะฉุกเฉินด้วยระบบเตือนภัยที่มีประสิทธิภาพและฐานข้อมูลมาตรฐานที่เชื่อมโยงได้ และการพัฒนาระบบการฟื้นฟูบูรณะหลังการเกิดภัยพิบัติให้ตอบสนองความต้องการของผู้ประสบภัยได้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ประกอบกับแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2560 - 2579) ได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาการศึกษา 6 ยุทธศาสตร์หลัก โดยตระหนักถึงความท้าทายจากการเปลี่ยนแปลงในยุคศตวรรษที่ 21 ทั้งการปฏิวัติดิจิทัล การเข้าสู่สังคมผู้สูงวัย ปัญหาการติดกับดักรายได้ปานกลาง และภัยคุกคามความมั่นคงรูปแบบใหม่ที่มีความซับซ้อนและรุนแรงมากขึ้น นอกจากนี้ พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 30 มีนาคม 2547 ได้กำหนดให้รัฐต้องคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของเด็กและเยาวชนอย่างเท่าเทียมโดยไม่เลือกปฏิบัติ และให้คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็น

สำคัญ ทั้งนี้ กรอบนโยบายและกฎหมายดังกล่าวล้วนเป็นรากฐานสำคัญในการส่งเสริมความปลอดภัยและพัฒนาคุณภาพการศึกษาของประเทศอย่างยั่งยืน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศนโยบายเร่งด่วน (Quick Win) 7 วาระ โดยให้ความสำคัญกับเรื่องความปลอดภัยของผู้เรียน และกำหนดให้เป็นวาระที่ 1 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2565) โดยจัดให้มีรูปแบบ วิธีการ หรือกระบวนการในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ มีความสุข และได้รับการปกป้องคุ้มครองความปลอดภัยทั้งด้านร่างกายและจิตใจ รวมถึงการสร้างทักษะให้ผู้เรียนมีความสามารถในการดูแลตนเองจากภัยอันตรายต่าง ๆ ท่ามกลางสภาพแวดล้อมทางสังคม และนโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งมั่นในการพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานให้เป็น "การศึกษาขั้นพื้นฐานวิถีใหม่ วิถีคุณภาพ" (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2563) มุ่งเน้นความปลอดภัยในสถานศึกษา ส่งเสริมโอกาสทางการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียมและบริหารจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมุ่งเน้นพัฒนาระบบ และกลไกในการดูแลความปลอดภัยให้แก่ผู้เรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษา และสถานศึกษาจากภัยพิบัติและภัยคุกคามทุกรูปแบบ รวมถึงการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีสุขภาวะที่ดี สามารถปรับตัวต่อโรคอุบัติใหม่และอุบัติซ้ำ ส่งเสริมความปลอดภัยสร้างความมั่นใจให้สังคม เพื่อคุ้มครองความปลอดภัยแก่นักเรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ

เพื่อให้การป้องกัน ดูแล ช่วยเหลือหรือเยียวยา และแก้ไขปัญหามีความเป็นเอกภาพ มีข้อมูลสารสนเทศที่เป็นระบบ สามารถแก้ไขปัญหาและบริหารจัดการความเสี่ยงได้อย่างยั่งยืนด้วยการบริหารจัดการตามขอบข่ายความปลอดภัยของสถานศึกษา 4 กลุ่มภัย ดังนี้ 1) ภัยที่เกิดจากการใช้ความรุนแรงของมนุษย์ (Violence) 2) ภัยที่เกิดจากอุบัติเหตุ (Accident) 3) ภัยที่เกิดจากการถูกละเมิดสิทธิ์ (Right) 4) ภัยที่เกิดจากผลกระทบทางสุขภาวะ ทางกายและจิตใจ (Unhealthiness) มาตรการ 3 ป ได้แก่ ป้องกัน ปลูกฝัง และปราบปราม ให้เกิดความปลอดภัยให้มากที่สุดและไม่ให้เกิดเหตุการณ์นั้นซ้ำอีก เพื่อสร้างความมั่นใจ และความเชื่อมั่นให้แก่นักเรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษา ผู้ปกครอง และประชาชนทั่วไป ในการที่จะได้เรียนรู้อย่างมีคุณภาพ และเกิดความปลอดภัยอย่างมั่นคงและยั่งยืน เพื่อให้แนวทางการปฏิบัติสอดคล้องและเป็นระบบ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2564) จากสถิติข้อมูล การก่อเหตุล่วงละเมิดทางเพศ พบว่ากลุ่มคนที่ก่อเหตุการณ์ล่วงละเมิดทางเพศเด็กเป็นอันดับต้น ๆ คือ คนคุ้นเคย และเป็นบุคคลในครอบครัว ถึง 52.8 % บุคคลแปลกหน้าที่รู้จักผ่านทางช่องทางโซเชียลอีกกว่า 47.2 % การล่วงละเมิดทางเพศเด็ก (ไทยพีบีเอส (Thai PBS), 2566) สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุพักตร์ เลยกลาง ได้ศึกษาการบริหารด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา พบว่าการจัดการด้านความปลอดภัยจากภัยความรุนแรงและอาชญากรรมยังอยู่ในระดับที่ต้องพัฒนาอย่างเร่งด่วน โดยเฉพาะในโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ห่างไกล (สุพักตร์ เลยกลาง, 2566)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 ได้ตระหนักและเห็นความสำคัญของความปลอดภัยในสถานศึกษา จึงได้นำนวัตกรรม “การส่งเสริมสถานศึกษาปลอดภัยทั้งระบบ โดยใช้ PLODPAI MODEL” มาใช้เป็นเครื่องมือสำหรับการบริหารจัดการการดำเนินงานความปลอดภัยสถานศึกษา เพื่อสร้างความตระหนัก เสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ ปลูกจิตสำนึก เจตคติที่ดีในการดำเนินงานความปลอดภัยแก่นักเรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษา และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการรักษาความปลอดภัยในสถานศึกษา ตลอดจนการป้องกันอุบัติเหตุ อุบัติภัย ให้แก่นักเรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษา อาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม และการป้องกันปัญหาทางสังคมอย่างเป็นระบบแก่สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 ให้ปลอดภัยทุกแห่งด้วยการส่งเสริมให้นักเรียนมีความปลอดภัยในชีวิตจากภัยทุกรูปแบบ ตลอดจนส่งเสริมสุขภาวะที่ดี ทั้งในด้านปัจจัย อาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกในโรงเรียนที่ปลอดภัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนานวัตกรรม “การส่งเสริมสถานศึกษาปลอดภัยทั้งระบบ โดยใช้ PLODPAI MODEL” ไปใช้ในการดำเนินงานด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมสถานศึกษาปลอดภัยทั้งระบบ โดยใช้ PLODPAI MODEL” สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mix Method Research) แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การพัฒนานวัตกรรม “การส่งเสริมสถานศึกษาปลอดภัยทั้งระบบ โดยใช้ PLODPAI MODEL” สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 ดังนี้

1. การศึกษาสภาพและแนวทางการพัฒนานวัตกรรม “การส่งเสริมสถานศึกษาปลอดภัยทั้งระบบ โดยใช้ PLODPAI MODEL” สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 โดยศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการส่งเสริมสถานศึกษาปลอดภัยทั้งระบบ และบริบทที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นข้อมูลในการตรวจสอบยืนยันผลที่ได้จากการสอบถามการสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม การสอบถาม ดำเนินการโดยสอบถามกับผู้บริหารสถานศึกษา ครู และผู้แทนชุมชน จำนวน 206 คน ซึ่งแบบสอบถามผ่านการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับประเด็นในแบบสอบถาม (Index of Item-Objective Congruence: IOC) เท่ากับ 1.00 มีความสอดคล้อง และเหมาะสม การสัมภาษณ์ดำเนินการโดยนัดหมายผู้ที่ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้อำนวยการสถานศึกษาหรือรักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 จำนวน 12 แห่ง ที่เป็นแบบอย่างแล้วดำเนินการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล โดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นแบ่งเป็นประเด็นหลัก 3 ประเด็น ได้แก่ 1) สภาพปัจจุบันในการส่งเสริมสถานศึกษาปลอดภัยทั้งระบบ 2) สภาพปัญหาในการส่งเสริมสถานศึกษาปลอดภัยทั้งระบบ และ 3) แนวทางการการส่งเสริมสถานศึกษาปลอดภัยทั้งระบบ

2. การพัฒนานวัตกรรม “การส่งเสริมสถานศึกษาปลอดภัยทั้งระบบ โดยใช้ PLODPAI MODEL” โดยจัดสนทนากลุ่ม (Focus group) ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน เพื่อวิพากษ์ วิจารณ์ เสนอแนะแนวทางการพัฒนาการปรับปรุงนวัตกรรม “การส่งเสริมสถานศึกษาปลอดภัยทั้งระบบ โดยใช้ PLODPAI MODEL” ให้มีความครอบคลุมและถูกต้องเหมาะสม ยกร่างนวัตกรรม “การส่งเสริมสถานศึกษาปลอดภัยทั้งระบบ โดยใช้ PLODPAI MODEL” นำนวัตกรรม “การส่งเสริมสถานศึกษาปลอดภัยทั้งระบบ โดยใช้ PLODPAI MODEL” ที่ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ แล้วเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ ประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของนวัตกรรม นำคะแนนของผู้ทรงคุณวุฒิมาหาค่าเฉลี่ย แล้วนำไปเทียบกับระดับคุณภาพ จัดทำนวัตกรรม “การส่งเสริมสถานศึกษาปลอดภัยทั้งระบบ โดยใช้ PLODPAI MODEL” ฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 ประกอบด้วย 1) P : Plan วางแผนการดำเนินงาน 2) L : Learn เรียนรู้ ศึกษาข้อมูล 3) O : Observe สังเกต เฝ้าดู ความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้น 4) D : DATA ข้อมูล 5) P : Publication การเผยแพร่ข้อมูล 6) A : Action การลงมือปฏิบัติ และ 7) I : Improve การติดตามการพัฒนา และสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 ที่มีการดำเนินงานการส่งเสริมสถานศึกษาปลอดภัยทั้งระบบ โดยใช้ PLODPAI MODEL ได้รับความคุ้มครองความปลอดภัยในทุกด้าน จนส่งผลให้ได้รับรางวัลสถานศึกษาปลอดภัย

ขั้นตอนที่ 2 การประเมินผลการดำเนินการใช้นวัตกรรม “การส่งเสริมสถานศึกษาปลอดภัยทั้งระบบ โดยใช้ PLODPAI MODEL” สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5

ผู้วิจัยได้ดำเนินการใช้นวัตกรรม“การส่งเสริมสถานศึกษาปลอดภัยทั้งระบบ โดยใช้ PLODPAI MODEL”

ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 มีวิธีดำเนินการ ดังนี้

1. P: Plan (วางแผนการดำเนินงาน) ให้สถานศึกษาดำเนินการ ดังนี้

1.1 แต่งตั้งคณะทำงาน และประชุมมอบหมายงานคณะทำงาน เพื่อให้ความรู้แก่บุคลากร

1.2 ครูและนักเรียน ให้มีความรู้เกี่ยวกับภัย 4 กลุ่มภัย และแนวทางการดำเนินงานโดยใช้หลัก 3 ป

1.3 คณะทำงานจัดทำแผนการดำเนินงานความปลอดภัยสถานศึกษา

1.4 ประชาสัมพันธ์กิจกรรมผ่านช่องทางการติดต่อสื่อสารและช่องทางต่าง ๆ เช่น การประชุมผู้ปกครอง แผ่นพับ เว็บไซต์โรงเรียน Line Group และ Facebook

1.5 สร้างความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งสถานศึกษา หน่วยงานภายนอก

2. L: Learn (เรียนรู้ ศึกษาข้อมูล) ให้สถานศึกษาดำเนินการ ดังนี้

2.1 คณะครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการดำเนินการความปลอดภัยสถานศึกษา

2.2 ศึกษา เรียนรู้เกี่ยวกับแนวทางการดำเนินการจากคู่มือการส่งเสริมความปลอดภัยสถานศึกษา เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการดำเนินกิจกรรมตามแผนที่กำหนดไว้

3. O: Observe (สังเกต เฝ้าดู ความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้น) ให้สถานศึกษาดำเนินการ ดังนี้

3.1 แบ่งคณะทำงานออกเป็น 4 ทีม ประกอบไปด้วย คณะกรรมการอำนวยการ (ทีมนำ) คณะกรรมการประสานงาน (ทีมประสาน) คณะกรรมการดำเนินงาน (ทีมทำ) คณะกรรมการสนับสนุน สร้างขวัญและกำลังใจ (ทีมสนับสนุน)

3.2 คณะทำงานแต่ละทีมเฝ้าสังเกตภัยที่จะเกิดขึ้นทั้ง 4 กลุ่มภัย ได้แก่ 1) ภัยที่เกิดจากการใช้ความรุนแรงของมนุษย์ (Violence) 2) ภัยที่เกิดจากอุบัติเหตุ (Accident) 3) ภัยที่เกิดจากการถูกละเมิดสิทธิ์ (Right) 4) ภัยที่เกิดจากผลกระทบทางสุขภาวะ ทางกาย และจิตใจ (Unhealthiness)

3.3 ประเมินความเสี่ยง นำมาวิเคราะห์ หาแนวทางในการแก้ไข

4. D: DATA (ข้อมูล) ให้สถานศึกษาดำเนินการนำข้อมูลมาให้ทีมงานในแต่ละทีมลงมือปฏิบัติ ในการแก้ไขปัญหา และความเสี่ยงที่พบในสถานศึกษา

5. P: Publication (การเผยแพร่ข้อมูล) เมื่อสถานศึกษาดำเนินการครบตามระยะเวลาที่กำหนดในแผน คณะทำงานนำเสนอผลการปฏิบัติงาน ข้อมูล รายละเอียดของดำเนินการงานต่อผู้บริหาร และผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

6. A: Action (การลงมือปฏิบัติ) ให้ผู้บริหาร คณะกรรมการตรวจสอบ ติดตามประเมินผลการดำเนินงาน และสรุปผลการดำเนินงาน

7. I: Improve (การพัฒนาวิธีการทำงานจากการติดตาม) ให้ผู้บริหาร และคณะกรรมการร่วมดำเนินติดตาม การปรับปรุงแก้ไขผลการดำเนินงานที่ยังไม่สำเร็จ นำมาพัฒนาผลการดำเนินงานที่เป็นไปตามเป้าหมายให้มีประสิทธิภาพ เกิดประสิทธิผลสูงสุด และรายงานผลต่อสาธารณะชนให้ได้รับทราบผลการดำเนินงาน

แหล่งข้อมูล ได้แก่ สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 จำนวน 175 แห่ง

เครื่องมือที่ใช้ เป็นแบบประเมินผลการดำเนินการใช้นวัตกรรม “การส่งเสริมสถานศึกษาปลอดภัยทั้งระบบ โดยใช้ PLODPAI MODEL” สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 มีขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพ ดังนี้ 1) ศึกษาวิธีการสร้างแบบประเมิน (บุญชม ศรีสะอาด, 2554) 2) สร้างแบบประเมินผลการดำเนินการใช้นวัตกรรม “การส่งเสริมสถานศึกษาปลอดภัยทั้งระบบ โดยใช้ PLODPAI MODEL” 3) นำแบบประเมินผลการดำเนินการใช้นวัตกรรม “การส่งเสริมสถานศึกษาปลอดภัยทั้งระบบ โดยใช้ PLODPAI MODEL” ที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญชุดเดิม เพื่อพิจารณาความสอดคล้อง เหมาะสมของแบบประเมิน โดยใช้ค่าดัชนี

ความสอดคล้อง (IOC) 4) นำคะแนนค่าความสอดคล้องของแบบประเมิน มาหาค่าเฉลี่ย ซึ่งจากการประเมิน พบว่า ได้ค่าเฉลี่ยความสอดคล้องของแบบประเมินเท่ากับ .960 แสดงว่าแบบประเมินมีความสอดคล้องเหมาะสม และ 5) จัดทำแบบประเมินฉบับสมบูรณ์ เพื่อเตรียมนำไปประเมินผลการดำเนินการใช้นวัตกรรม “การส่งเสริมสถานศึกษาปลอดภัยทั้งระบบ โดยใช้ PLODPAI MODEL” สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยนำนวัตกรรม”การส่งเสริมสถานศึกษาปลอดภัยทั้งระบบ โดยใช้ PLODPAI MODEL” ไปใช้ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 จำนวน 175 แห่ง ประเมินผลการดำเนินงานการใช้นวัตกรรม “การส่งเสริมสถานศึกษาปลอดภัยทั้งระบบ โดยใช้ PLODPAI MODEL” ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 และนำผลการประเมินการดำเนินงานการใช้นวัตกรรม “การส่งเสริมสถานศึกษาปลอดภัยทั้งระบบ โดยใช้ PLODPAI MODEL” ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 ไปวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล นำคะแนนประเมินผลการดำเนินงานการใช้นวัตกรรม “การส่งเสริมสถานศึกษาปลอดภัยทั้งระบบโดยใช้ PLODPAI MODEL” หาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการใช้นวัตกรรม “การส่งเสริมสถานศึกษาปลอดภัยทั้งระบบ โดยใช้ PLODPAI MODEL” สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 ดังนี้

ประชากร คือ จำนวนครูและบุคลากรทางการศึกษา 2,158 คน จำนวนนักเรียน 25,918 คน จำนวนผู้ปกครองและชุมชน 25,918 คน ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ได้มาโดยใช้ตารางเครจซีและมอร์แกน (Krejcie, R. V. & Morgan D. W. , 1970) กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างของครูและบุคลากรทางการศึกษาจากประชากร 2,158 คน ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวนไม่น้อยกว่า 327 คน กลุ่มตัวอย่างของนักเรียนจากประชากร 25,918 คน ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวนไม่น้อยกว่า 379 คน ผู้รายงานดำเนินการสุ่มอย่างง่ายได้จำนวน 380 คน กลุ่มตัวอย่างของผู้ปกครองและชุมชนจากประชากร 25,918 คน ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวนไม่น้อยกว่า 379 คน ผู้รายงานดำเนินการสุ่มอย่างง่ายได้จำนวน 380 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อนวัตกรรม “การส่งเสริมสถานศึกษาปลอดภัยทั้งระบบโดยใช้ PLODPAI MODEL” เป็นแบบมาตรประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ นำแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อนวัตกรรม “การส่งเสริมสถานศึกษาปลอดภัยทั้งระบบโดยใช้ PLODPAI MODEL” ที่สร้างขึ้นเสนอต่อ ผู้เชี่ยวชาญชุดเดิม เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของแบบประเมิน โดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) นำคะแนนค่าความสอดคล้องของแบบสอบถาม มาหาค่าเฉลี่ย ซึ่งจากการประเมินพบว่า ได้ค่าเฉลี่ยความสอดคล้องของแบบสอบถามเท่ากับ .90 แสดงว่าแบบสอบถามมีความสอดคล้อง เหมาะสม และจัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อเตรียมนำไปสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อนวัตกรรม “การส่งเสริมสถานศึกษาปลอดภัยทั้งระบบโดยใช้ PLODPAI MODEL”

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยนำแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อนวัตกรรม “การส่งเสริมสถานศึกษาปลอดภัยทั้งระบบโดยใช้ PLODPAI MODEL” ไปสอบถาม ความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 1,087 คน ประกอบด้วย ครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 จำนวน 327 คน นักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 จำนวน 380 คน และผู้ปกครองและชุมชน จำนวน 380 คน หลังการทดลองใช้นวัตกรรม “การส่งเสริมสถานศึกษาปลอดภัยทั้งระบบโดยใช้ PLODPAI MODEL” แล้วนำข้อมูลไปวิเคราะห์

การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ความพึงพอใจที่มีต่อนวัตกรรม “การส่งเสริมสถานศึกษาปลอดภัยทั้งระบบโดยใช้ PLODPAI MODEL” โดยหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมสถานศึกษาปลอดภัยทั้งระบบ โดยใช้ PLODPAI MODEL” สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 มีผลการวิจัยดังนี้

1. ผลการพัฒนานวัตกรรม “การส่งเสริมสถานศึกษาปลอดภัยทั้งระบบ โดยใช้ PLODPAI MODEL” ดังนี้

1.1 การศึกษาสภาพและแนวทางการพัฒนานวัตกรรม “การส่งเสริมสถานศึกษาปลอดภัยทั้งระบบ โดยใช้ PLODPAI MODEL” สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 ดังแสดงในตารางที่ 1

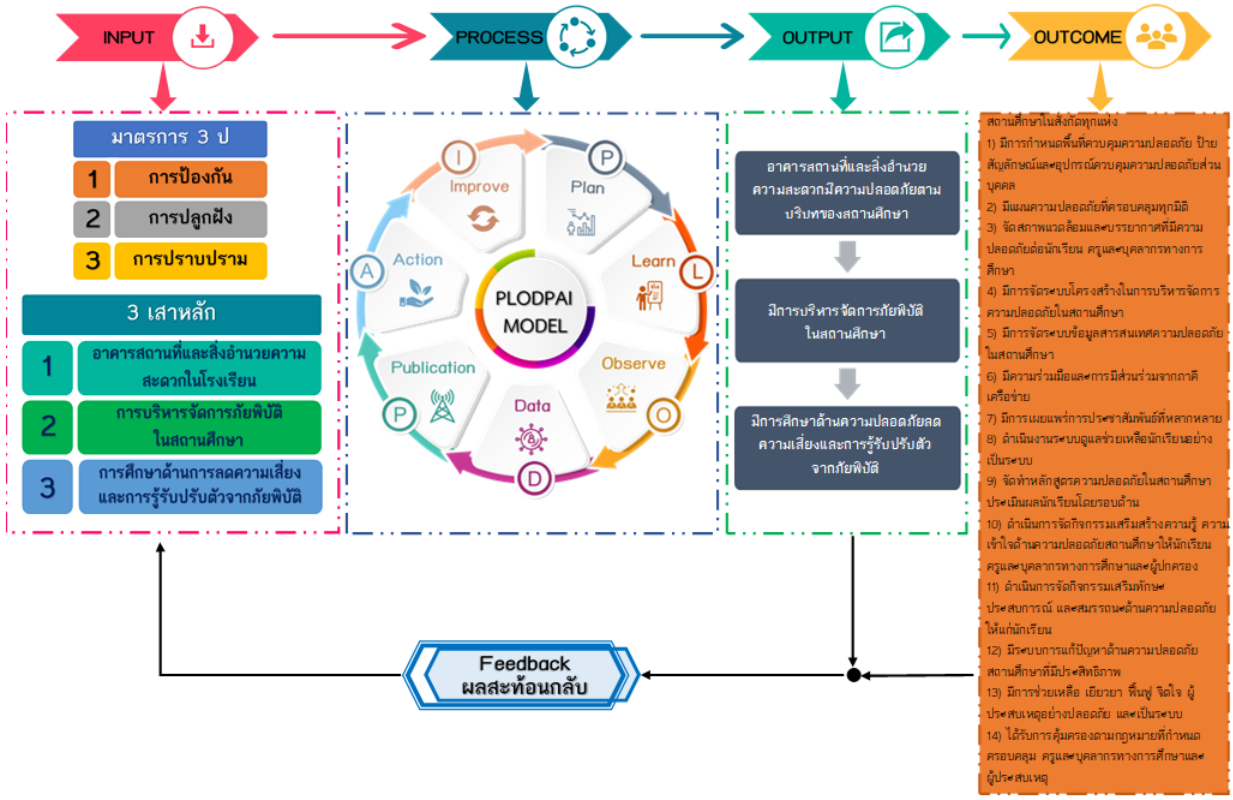
ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการส่งเสริมสถานศึกษาปลอดภัยทั้งระบบ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 n = 206

การส่งเสริมสถานศึกษาปลอดภัยทั้งระบบ	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์		
	$\overline{x}$	S.D.	ระดับ	$\overline{x}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านอาคารสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกมีความปลอดภัยตามบริบทของสถานศึกษา	3.55	0.63	มาก	4.83	0.76	มากที่สุด
2. ด้านการบริหารจัดการภัยพิบัติในสถานศึกษา	3.90	0.62	มาก	4.82	0.71	มากที่สุด
3. ด้านการศึกษาความปลอดภัยลดความเสี่ยงและการรับรู้ปรับตัว	3.89	0.80	มาก	4.89	0.72	มากที่สุด
เฉลี่ยโดยรวม	**3.78**	**0.68**	**มาก**	**4.84**	**0.73**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการส่งเสริมสถานศึกษาปลอดภัยทั้งระบบเป็นรายด้านพบว่า สภาพปัจจุบันมีค่าเฉลี่ยระดับมาก ($\overline{x}$ = 3.78, S.D. = 0.68) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการบริหารจัดการภัยพิบัติในสถานศึกษา ($\overline{x}$ = 3.90, S.D. = 0.62) รองลงมาคือ ด้านการศึกษาความปลอดภัยลดความเสี่ยงและการรับรู้ปรับตัว ($\overline{x}$ = 3.89, S.D. = 0.80) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านอาคารสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกมีความปลอดภัยตามบริบทของสถานศึกษา ($\overline{x}$ = 3.55, S.D. = 0.63)

สภาพที่พึงประสงค์มีค่าเฉลี่ยระดับมากที่สุด ($\overline{x}$ = 4.84, S.D. = 0.73) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการศึกษาความปลอดภัยลดความเสี่ยงและการรับรู้ปรับตัว ($\overline{x}$ = 4.89, S.D. = 0.72) รองลงมาคือ ด้านอาคารสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกมีความปลอดภัยตามบริบทของสถานศึกษา ($\overline{x}$= 4.83, S.D. = 0.76) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือด้านการบริหารจัดการภัยพิบัติในสถานศึกษา ($\overline{x}$ = 4.82, S.D. = 0.71)

1.2 การพัฒนานวัตกรรม “การส่งเสริมสถานศึกษาปลอดภัยทั้งระบบ โดยใช้ PLODPAI MODEL” โดยจัดสนทนากลุ่ม (Focus group) และยกร่างนวัตกรรมการส่งเสริมสถานศึกษาปลอดภัย จากแนวคิดทฤษฎี ได้ออกแบบสร้างนวัตกรรม การส่งเสริมสถานศึกษาปลอดภัยทั้งระบบ เพื่อส่งเสริมให้นักเรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษา มีความปลอดภัยในชีวิตจากภัยอย่างรอบด้าน ตลอดจนส่งเสริมสุขภาวะที่ดี ทั้งในด้านปัจจัย บริบท อาคารสถานที่สิ่งแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกในโรงเรียนทุกโรงในสังกัด คือ “PLODPAI MODEL” เป็นกระบวนการในการส่งเสริมสถานศึกษาปลอดภัยทั้งระบบ ดังภาพประกอบ 1

ภาพที่ 1 การส่งเสริมสถานศึกษาปลอดภัยทั้งระบบ โดยใช้ “PLODPAI MODEL” สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5

2. การประเมินผลการดำเนินการใช้นวัตกรรม “การส่งเสริมสถานศึกษาปลอดภัยทั้งระบบ โดยใช้ PLODPAI MODEL” สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 ผลการประเมินการดำเนินงานการใช้นวัตกรรม“การส่งเสริมสถานศึกษาปลอดภัยทั้งระบบ โดยใช้ PLODPAI MODEL” ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 พบว่า สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 มีผลการประเมินระดับคุณภาพ 3 ขึ้นไปในทุกประเด็นการประเมินและทุกตัวชี้วัด และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้ว พบว่า ข้อที่มีจำนวนสถานศึกษาอยู่ในระดับคุณภาพ 5 จำนวน มากที่สุด ได้แก่ ข้อที่ 2.4 สถานศึกษามีความร่วมมือ และการมีส่วนร่วมจากภาคีเครือข่าย ข้อที่ 3.2 สถานศึกษาดำเนินการจัดกิจกรรมเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจด้านความปลอดภัยสถานศึกษาให้นักเรียน ครู บุคลากรทางการศึกษา และผู้ปกครอง และข้อที่ 3.6 สถานศึกษาได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายที่กำหนดครอบคลุม ครูและบุคลากรทางการศึกษาและผู้ประสบเหตุ ส่วนข้อที่มีจำนวนสถานศึกษาอยู่ในระดับคุณภาพ 5 จำนวนน้อยสุด คือ ข้อที่ 3.1 สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาประเมินผลนักเรียนโดยรอบด้าน

3. การประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการใช้นวัตกรรม “การส่งเสริมสถานศึกษาปลอดภัยทั้งระบบ โดยใช้ PLODPAI MODEL” สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 พบว่า ความพึงพอใจที่มีต่อการใช้นวัตกรรม“การส่งเสริมสถานศึกษาปลอดภัยทั้งระบบ โดยใช้ PLODPAI MODEL” ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.55, S.D. = 0.69) ผ่านเกณฑ์การประเมิน และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้ว พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 11 ข้อ อยู่ในระดับมาก 4 ข้อ เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับ ได้แก่ ลำดับที่ 1 ข้อที่ 15 นักเรียน ครู บุคลากร

ทางการศึกษา ผู้ปกครองและชุมชน มีความพึงพอใจต่อผลของการใช้นวัตกรรม“การส่งเสริมสถานศึกษาปลอดภัยทั้งระบบ โดยใช้ PLODPAI MODEL” ($\overline{x}$=4.69, S.D.=0.59) ลำดับที่ 2 ข้อที่ 2 สถานศึกษามีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การใช้นวัตกรรม“การส่งเสริมสถานศึกษาปลอดภัยทั้งระบบ โดยใช้ PLODPAI MODEL” ที่หลากหลาย ($\overline{x}$= 4.66, S.D.= 0.61) และลำดับที่ 3 ข้อที่ 1 สถานศึกษาดำเนินการจัดกิจกรรมเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจการใช้นวัตกรรม“การส่งเสริมสถานศึกษาปลอดภัยทั้งระบบ โดยใช้ PLODPAI MODEL” ให้นักเรียน ครู บุคลากรทางการศึกษา ผู้ปกครองและชุมชน ($\overline{x}$=4.59, S.D.=0.68) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ ข้อที่ 7 สถานศึกษามีการจัดระบบข้อมูลสารสนเทศความปลอดภัยในสถานศึกษา ($\overline{x}$=4.49, S.D.=0.70)

อภิปรายผล

จากสรุปผลการดำเนินงานการใช้นวัตกรรม“การส่งเสริมสถานศึกษาปลอดภัยทั้งระบบ โดยใช้ PLODPAI MODEL” ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 ผู้วิจัยได้นำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการส่งเสริมสถานศึกษาปลอดภัยทั้งระบบ โดยภาพรวม พบว่า สภาพปัจจุบันมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ส่วนสภาพที่พึงประสงค์มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด พบว่า สภาพการดำเนินงานและปัญหามีความใกล้เคียงกันใน 3 ด้าน คือ ด้านอาคารสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกมีความปลอดภัยตามบริบทของสถานศึกษา ด้านการบริหารจัดการภัยพิบัติในสถานศึกษา และด้านความปลอดภัยลดความเสี่ยงและการรับรู้ปรับตัว ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า สถานศึกษาส่วนใหญ่ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 เป็นโรงเรียนขนาดเล็กถึงขนาดกลางที่ตั้งอยู่ในพื้นที่กึ่งชนบท มีข้อจำกัดด้านงบประมาณในการปรับปรุงอาคารสถานที่และระบบความปลอดภัยให้ได้มาตรฐานครบถ้วน โดยเฉพาะในด้านอาคารสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก ซึ่งต้องใช้เงินลงทุนสูงและต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง แม้ว่าครูและบุคลากรจะมีความตระหนักด้านความปลอดภัยในระดับดี แต่ยังขาดองค์ความรู้เฉพาะทางในการบริหารจัดการภัยพิบัติและการประเมินความเสี่ยงอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะในสถานการณ์ฉุกเฉินที่ต้องการการตัดสินใจที่รวดเร็วและถูกต้อง สอดคล้องกับนโยบายและการวางแผนการจัดการความปลอดภัยในโรงเรียน ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 , พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559) พร้อมทั้งนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานให้สอดคล้องกับสภาพการทำงานของบุคลากร โดยบุคลากรทุกฝ่ายมีส่วนร่วม กำหนดบทบาท หน้าที่รับผิดชอบโครงการและกิจกรรมการจัดการความปลอดภัย ของโรงเรียนมีการกำหนดงบประมาณตามกลยุทธ์ส่งเสริมให้การดำเนินงานตามนโยบายและแผนของโรงเรียนบรรลุตามเป้าหมายมาตรการรักษาความปลอดภัยในสถานศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2564) และสอดคล้องกับ วรัฏฐยา ทวีสุข ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประเมินการจัดสภาพแวดล้อมและการจัดบริการด้านความปลอดภัยในโรงเรียนสันติคีรีวิทยาคม อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย ผลการวิจัยพบว่า การจัดบริการด้านความปลอดภัยในโรงเรียนโดยรวมมีคุณภาพอยู่ในระดับดี เช่นกัน สิ่งที่โรงเรียนควรคำนึง ได้แก่ การจัดทำป้ายเตือนเพื่อให้เกิดความปลอดภัยในสถานศึกษา การจัดน้ำดื่มให้ถูกสุขลักษณะและติดตั้งอย่างปลอดภัยต่อการใช้งาน การแจ้งให้ผู้ปกครองทราบถึงนโยบายการจัดการความปลอดภัยในโรงเรียน และการจัดอบรมฝึกซ้อมป้องกันภัยพิบัติหรืออัคคีภัยเป็นประจำทุกปี (วรัฏฐยา ทวีสุข, 2560)

2. ผลการประเมินการดำเนินงานการใช้นวัตกรรม“การส่งเสริมสถานศึกษาปลอดภัยทั้งระบบ โดยใช้ PLODPAI MODEL” ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 พบว่า สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 มีผลการประเมินระดับคุณภาพ

3 ขึ้นไป ในทุกประเด็นการประเมินและทุกตัวชี้วัด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ความสำเร็จดังกล่าวเกิดขึ้นเพราะ PLODPAI MODEL ได้รับการออกแบบให้สอดคล้องกับบริบทเฉพาะของสถานศึกษาในสังกัด โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานที่ชัดเจน วัดผลได้จริง และไม่เพิ่มภาระงานให้ครูและบุคลากรมากเกินไป ซึ่งต่างจากนวัตกรรมหลายประเภทที่ล้มเหลวในการนำไปใช้จริงเพราะขาดความยืดหยุ่นในการปรับใช้กับบริบทที่หลากหลาย อีกทั้ง ผู้บริหารสถานศึกษามีความเป็นผู้นำเชิงรุกในการขับเคลื่อนนโยบายความปลอดภัย โดยทำหน้าที่เป็นทั้งผู้กำกับนโยบาย ผู้ประสานความร่วมมือ และผู้สร้างแรงจูงใจแก่บุคลากร สอดคล้องกับผลการวิจัยของสุรีรา ใจหวัง ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาการจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 ผลการวิจัย พบว่า การจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 ใน 3 ด้านโดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนมีระดับความคิดเห็นในระดับมาก รองลงมาการจัดการบริการความปลอดภัยในโรงเรียนมีระดับความคิดเห็นในระดับมาก และการจัดการเรียนการสอนสวัสดิศึกษามีระดับความคิดเห็นในระดับปานกลาง (สุรีรา ใจหวัง, 2561) และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Vicario Anna Diaz ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการด้านความปลอดภัยในโรงเรียนในแคว้นคาตาลัน (Cztzlan) ประเทศสเปน พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่ตระหนักถึงหน้าที่รับผิดชอบของตนที่มีต่อการดูแลรักษาความปลอดภัยในสถานศึกษา อย่างไรก็ดี ถึงแม้ว่าจะมีกฎหมายและกฎระเบียบของโรงเรียนในสเปนถึงเรื่องการบริหารจัดการด้านความปลอดภัย แต่ก็เป็นการระบุถึงอย่างกว้าง ๆ โดยมิได้กำหนดบทบาทหน้าที่ในเรื่องดังกล่าวโดยตรงอย่างแน่ชัด ซึ่งในเรื่องนี้ ผู้วิจัยกล่าวว่า การดูแลรักษาความปลอดภัยเป็นหน้าที่ที่สำคัญของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งจะต้องประสานความร่วมมือไปยังทุกคนในโรงเรียน ชุมชน ผู้ปกครองและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องอื่นๆ ทั้งหมด แต่ในความเป็นจริงยังมีผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องจำนวนไม่น้อยมิได้กระทำตามบทบาทหน้าที่ดังกล่าว ซึ่งในเรื่องการบริหารความปลอดภัยในสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพนี้ มีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ การสนับสนุนอย่างเพียงพอจากผู้บริหาร การเพิ่มเวลาและทรัพยากร และการยกระดับการฝึกอบรมคณะทำงานหรือเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง (Vicario A. D., 2012)

3. ผลการประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการใช้นวัตกรรม“การส่งเสริมสถานศึกษาปลอดภัยทั้งระบบ โดยใช้ PLODPAI MODEL” ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 พบว่า ความพึงพอใจที่มีต่อการใช้นวัตกรรม“การส่งเสริมสถานศึกษาปลอดภัยทั้งระบบ โดยใช้ PLODPAI MODEL” โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ผ่านเกณฑ์การประเมิน และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้ว พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 11 ข้อ อยู่ในระดับมาก 4 ข้อ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การที่นักเรียน ครู ผู้ปกครองและชุมชนมีความพึงพอใจต่อผลของนวัตกรรมในระดับมากที่สุด สะท้อนให้เห็นว่า PLODPAI MODEL สามารถสร้างผลลัพธ์ที่จับต้องได้และรับรู้ได้จริง ในชีวิตประจำวันของทุกกลุ่มเป้าหมาย เช่น สภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยขึ้น อุบัติเหตุในโรงเรียนลดลง และการสื่อสารเรื่องความปลอดภัยที่ดีขึ้น และการที่การจัดระบบข้อมูลสารสนเทศความปลอดภัยได้รับความพึงพอใจต่ำสุดนั้น สะท้อนถึงช่องว่างเชิงระบบ สถานศึกษายังขาดโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่เพียงพอสำหรับการจัดการข้อมูลความปลอดภัยอย่างเป็นระบบ และบุคลากรยังขาดทักษะด้านการจัดการข้อมูลและการนำเทคโนโลยีมาใช้ในงานความปลอดภัย สอดคล้องกับผลการวิจัยของจุฑามาศ เพิ่มพูน (2558) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สภาพการจัดการความปลอดภัยและความคาดหวังของผู้ปกครองนักเรียนศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลพลูตาหลวง อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการจัดการความปลอดภัยตามความคิดเห็นของผู้ปกครองในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลพลูตาหลวง อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีการจัดการความปลอดภัยอยู่ในระดับมาก คือ ด้านระบบคุ้มครองเด็ก ด้านการเดินทางไป-กลับ ด้านกิจการการเรียน ด้านหลักสูตรความปลอดภัย และด้านที่อยู่ในระดับปานกลาง คือ ด้านสิ่งแวดล้อมกายภาพและด้านแผนฉุกเฉินตามลำดับ 2) ความคาดหวังของผู้ปกครองต่อการจักการความปลอดภัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลพลู

ตาหลวง อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรีโดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้ปกครองมีความคาดหวังอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก ได้แก่ ด้านสิ่งแวดล้อมกายภาพ ด้านระบบคุ้มครองเด็กและด้านกิจกรรมการเรียน 3) ผลการเปรียบเทียบความคาดหวังของผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการความปลอดภัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลพลูตาหลวง อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา และที่ตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก พบว่า ผู้ปกครองที่เพศต่างกันโดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยทางสถิติยกเว้นด้านการเดินทางไป-กลับ ด้านกิจกรรมการเรียน และด้านแผนฉุกเฉิน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (จุฑามาศ เพิ่มพูน, 2558) และสอดคล้องกับงานวิจัย Hidayati Nurul, et al. ได้ศึกษาเรื่อง ผลกระทบของการกำหนดเขตปลอดภัยในโรงเรียน (school safety zone) การทำเครื่องหมายบนถนน (road marking) และสัญญาณจราจร (traffic signal) ต่อพฤติกรรมความเร็ว (speed behavior) ผลการศึกษาพบว่า การกำหนดเขตปลอดภัยในโรงเรียน การทำเครื่องหมายบนถนนและสัญญาณจราจร ช่วยให้ผู้ขับขี่ยวดยานพาหนะขับขี่ด้วยความระมัดระวังและลดความเร็วลง ซึ่งช่วยให้การเดินข้ามถนนมีความปลอดภัยมากขึ้น และอุบัติเหตุเกี่ยวกับการจราจรลดลงอย่างมีนัยสำคัญ (Hidayati, N. et al, 2012)

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมสถานศึกษาปลอดภัยทั้งระบบ โดยใช้ PLODPAI MODEL” ไปใช้ในการดำเนินงานด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 ผู้วิจัยสรุปได้ ดังนี้ 1) สภาพและปัญหาการส่งเสริมสถานศึกษาปลอดภัยทั้งระบบของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 พบว่า สภาพการดำเนินงานและปัญหามีความใกล้เคียงกัน มีการดำเนินงานใน 3 ด้าน คือ ด้านอาคารสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกมีความปลอดภัยตามบริบทของสถานศึกษา ด้านการบริหารจัดการภัยพิบัติในสถานศึกษา และด้านความปลอดภัยลดความเสี่ยงและการรับรู้ปรับตัว 2) ผลการประเมินการดำเนินงานการใช้นวัตกรรม“การส่งเสริมสถานศึกษาปลอดภัยทั้งระบบ โดยใช้ PLODPAI MODEL” ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 พบว่า สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 มีผลการประเมินระดับคุณภาพ 3 ขึ้นไป ในทุกประเด็นการประเมินและทุกตัวชี้วัด และ 3) ผลการประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการใช้นวัตกรรม “การส่งเสริมสถานศึกษาปลอดภัยทั้งระบบ โดยใช้ PLODPAI MODEL” ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 พบว่า ความพึงพอใจที่มีต่อการใช้นวัตกรรม“การส่งเสริมสถานศึกษาปลอดภัยทั้งระบบ โดยใช้ PLODPAI MODEL” โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ มีดังนี้ 1) ควรมีการวิเคราะห์บริบท และความต้องการของโรงเรียนโดยการมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียของโรงเรียน 2) ควรมีการบูรณาการในการดำเนินงานด้านการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพ กับภารกิจอื่นๆ หรือโครงการอื่น ๆ ของโรงเรียน 3) แนวทางดำเนินงาน และกระบวนการบริหารงานของรูปแบบอาจมีการปรับ หรือประยุกต์ใช้ให้เหมาะกับบริบทและขนาดของโรงเรียน ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป มีดังนี้ 1) ควรมีการศึกษาวิจัยหรือติดตามผลการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของผู้เรียนที่สำเร็จการศึกษาไปแล้ว หรือวิจัยติดตามผลในระยาว เพื่อเป็นสารสนเทศในการปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงานเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของผู้เรียน และ 2) ควรมีการศึกษาหรือวิจัย เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อเป็นองค์ความรู้ และสารสนเทศในการพัฒนาต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2565). ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง นโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566. เรียกใช้เมื่อ 27 มกราคม 2565 จาก https://www.moe.go.th/360policy-and-focus-moe-2023/

จุฑามาศ เพิ่มพูน. (2558). สภาพการจัดการความปลอดภัยและความคาดหวังของผู้ปกครองนักเรียนศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลพลูตาหลวง อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.

ไทยพีบีเอส (Thai PBS). (2566). รู้เท่าทัน ป้องกัน การถูกล่วงละเมิดทางเพศ. เรียกใช้เมื่อ 30 มกราคม 2567 จาก https://www.thaipbs.or.th/news/content/329587

บุญชม ศรีสะอาด. (2554). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาสน์การพิมพ์.

วรัฏฐยา ทวีสุข. (2560). การประเมินการจัดสภาพแวดล้อมและการจัดบริการด้านความปลอดภัยในโรงเรียนสันติคีรีวิทยาคม อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย. วารสารวิชาการสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมาร: 6(2), 53-64.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2563). เอกสาร “สพฐ.วิถีใหม่ วิถีคุณภาพ” โดยท่าน ดร.อัมพร พินะสา เลขาธิการ กพฐ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.

_____. (2564). คู่มือการดำเนินงานความปลอดภัยสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560 - 2564. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579. กรุงเทพมหานครบริษัท : บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

สำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ. (2561). ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 – 2580. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สุพักตร์ เลยกลาง. (2566). การบริหารด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา. วารสารสหวิทยาการวิจัยและวิชาการ, 3(1), 465-474.

Hidayati, N. et al. (2012). The Impact of School Safety Zone and Roadside Activities on Speed Behavior: the Indonesian Case. Social and Behavioral Sciences, 54, 1339-1349. https://doi: 10.1016/j.sbspro.2012.09.848.

Krejcie, R. V. & Morgan D. W. (1970). “Determining Sample Size for Research Activities”. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607-610.

Vicario A. D. (2012). Safety management in Catalonia's schools. Social and Behavioral Sciences, 46, 3324-3328. https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2012.06.060.

บทความวิจัย

การบริหารการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนแม่น้ำเพชรบุรี สายน้ำประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ภายใต้ชีวิตวิถีใหม่*

COMMUNITY TOURISM DEVELOPMENT MANAGEMENT OF PHETCHABURI RIVER, A HISTORICAL AND CULTURAL WATERWAY UNDER THE NEW WAY OF LIFE

มนธนัตถ์ สินทร, เกศรินทร์ คงเหมียน*

Montanat Sinthorn, Ketsarin Kongmaian*

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี เพชรบุรี ประเทศไทย

Faculty of Humanities and Social Sciences, Phetchaburi Rajabhat University, Phetchaburi, Thailand

*Corresponding author E-mail: bbee_kong09@hotmail.com

*Tel: 085-176-9049

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้วัตถุประสงค์เพื่อ1) ศักยภาพชุมชนต่อการบริหาร 2) ความต้องการของนักท่องเที่ยว 3) เสนอเส้นทางท่องเที่ยวและแนว 4) ประเมินความคุ้มค่าที่ชุมชนจะได้รับจากการบริหารการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน การวิจัยแบบผสานวิธีโดยการวิจัยเชิงปริมาณเป็นหลัก และเชิงคุณภาพสนับสนุนจากการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากกลุ่มตัวอย่างได้แก่ นักท่องเที่ยว จำนวน 400 คน จากประชากรทั้งหมด 5,344,657 คนโดยใช้เครื่องมือแบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากกลุ่ม 3 จำนวน 27 คน พบว่า 1) ศักยภาพชุมชนกับจุดเด่นในชุมชนและผ่านสถานที่สำคัญที่ดึงดูดนักท่องเที่ยว หนองโสนมีสวนชมพู่เพชรสายรุ้งพันธุ์ บ้านกุ่มมีประวัติศาสตร์ด่านส่วยภาษีอากรจากน้ำตาลโตนดในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 4) ณ คุ้งน้ำวัดบันไดทอง บางครกมีชุมชนมอญ มีการแต่งกายแบบชาวมอญ โอมสเตย์ในวิถีชีวิตชาวมอญ ส่วนที่ชุมชนมีศักยภาพในการบริหารการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนแม่น้ำเพชรบุรี โดยรวมอยู่ในระดับดี 2) ความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวชุมชนแม่น้ำเพชรบุรีอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.57, S.D. = 0.59) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน 3) เส้นทางท่องเที่ยว 3 เส้นทาง คือ 1) เส้นทางระยะยาวจากวัดมหาธาตุ ถึงปากอ่าวไทย บางตะบูน อำเภอบ้านแหลม 2) เส้นทางระยะยาวจากวัดมหาธาตุ ผ่านบ้านมอญ บางลำพู อำเภอบ้านแหลม ถึงปากอ่าวไทย 3) เส้นทางระยะกลางจากวัดมหาธาตุ ถึง วัดเขาตะเครา อำเภอบ้านแหลม 4) ความคุ้มค่าต่อชุมชน มีการเปิดเส้นทางการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น ได้รับจากการประชาสัมพันธ์ เพิ่มชื่อเสียงและการโฆษณาการท่องเที่ยวชุมชนอีกรูปแบบหนึ่ง

คำสำคัญ: การบริหารการพัฒนาการท่องเที่ยว, การท่องเที่ยวชุมชน, ชุมชนบริเวณแม่น้ำเพชรบุรี, ชีวิตวิถีใหม่

Abstract

This article aims to 1) examine the community's capacity for management, 2) identify tourist needs, 3) propose tourism routes and approaches, and 4) assess the cost-effectiveness that the community will receive from managing and developing community tourism. The research employed a mixed-methods approach, primarily quantitative, with qualitative support. Quantitative data was

* Received 18 February 2026; Revised 25 March 2026; Accepted 31 March 2026

collected from a sample of 400 tourists out of a total population of 5,344,657. Data was collected using questionnaires. The statistical methods employed were frequency, percentage, mean, and standard deviation. Qualitative data was collected from 27 key informants from Group 3. It was found that 1) Community potential and unique features within the community, along with important landmarks that attract tourists, include Nong Sano's Rainbow Rose Apple orchards and Ban Kum's history as a customs checkpoint collecting taxes and duties on palm sugar during the reign of King Mongkut (Rama IV). At the bend of the Phetchaburi River near Wat Bandai Thong, Bang Khrok, there is a Mon community with traditional Mon clothing and homestays offering a Mon way of life. The community has the potential to manage and develop community-based tourism along the Phetchaburi River, and overall, it is at a good level. 2) Tourist demand for community-based tourism along the Phetchaburi River is at a high level ($\bar{X}$ = 3.57, S.D. = 0.59). When considering each aspect, it was found to be at a high level in all aspects. 3) Three tourist routes: 1) A long-distance route from Wat Mahathat to the mouth of the Gulf of Thailand at Bang Taboon, Ban Laem District. 2) A long-distance route from Wat Mahathat, through Ban Mon, Bang Lamphu, Ban Laem District, to the mouth of the Gulf of Thailand. 3) The medium-distance route from Wat Mahathat to Wat Khao Takerao, Ban Laem District. 4) Value to the community: An additional tourist route is opened, benefiting from publicity, enhancing the reputation and advertising of community tourism in another form.

Keywords: Tourism Development Management, Community Tourism, Communities Along The Phetchaburi River, New Way of Life

บทนำ

การผลักดันนโยบายการท่องเที่ยวเชิงอาหารในประเทศไทย เกิดจากการกำหนดขึ้นตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) การท่องเที่ยวเชิงอาหารอยู่ในยุทธศาสตร์ที่ 2 ว่าด้วยการสร้างความสามารถในการแข่งขันเพื่อเพิ่มทักษะการแข่งขัน โดยให้มีความร่วมมือกันทุกภาคส่วนระหว่าง ภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนผู้เป็นเจ้าของประเทศ เพื่อสร้างสรรค์และพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอาหาร ในระดับภูมิภาคให้ผู้ประกอบธุรกิจการค้าบริการและการท่องเที่ยวประสบความสำเร็จ สามารถแข่งขันเชิงธุรกิจให้เติบโตอย่างเต็มประสิทธิภาพ ส่งเสริมอำนวยความสะดวกให้นักลงทุนไทยและต่างชาติลงทุน ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน ได้แก่ การท่องเที่ยวและการค้าชายแดนใต้การส่งเสริมวิถีความเป็น ไทยจากความหลากหลายทางวัฒนธรรม สร้างความเชื่อมั่นให้นักท่องเที่ยวจากการนำต้นทุนทางวัฒนธรรม มาต่อยอดเพื่อสร้างผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเพิ่มความได้เปรียบของแต่ละภูมิภาค และการใช้เทคโนโลยี นวัตกรรมการสื่อสารที่ทันสมัยมาใช้ประโยชน์สร้างการรับรู้ให้สามารถเข้าถึงกลุ่มนักท่องเที่ยวได้ตามเป้าหมาย (กฤษฎา กาญจนาลัย, 2561)

เพชรบุรีเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเป็นกลุ่มจังหวัดที่เป็นพื้นที่หลักตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2564 - 2565 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) ทั้งนี้เนื่องจากเป็นจังหวัดที่มีสถานที่ท่องเที่ยวหลากหลายทั้งที่เป็นธรรมชาติและวัฒนธรรมที่มีคุณค่า ด้วยเหตุนี้เพชรบุรี จึงมีนักท่องเที่ยวมาเยือนจำนวนไม่น้อย แต่อย่างไรก็ตาม พบว่า ส่วนใหญ่จะแวะท่องเที่ยวในบางจุด ทั้งที่จังหวัดเพชรบุรียังมีแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ที่น่าสนใจอีกมาก โดยเฉพาะแม่น้ำเพชรบุรี ซึ่งเป็นสายน้ำแห่งประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมที่การท่องเที่ยวเรียนรู้ และหาประสบการณ์ และในปัจจุบันจากการสำรวจเส้นทางท่องเที่ยวก็พบว่า การท่องเที่ยวทางน้ำได้รับความนิยมกันมากในสังคมไทย เช่น นั่งเรือชมธรรมชาติและวิถีคลองลัดมะยมของเขตตลิ่งชัน กรุงเทพฯ การส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีชีวิตริมคลอง โอ่งอ่างของสำนักงานเขตพระนคร

หรือ จังหวัดสมุทรสงคราม จัดขบวนเรือวัฒนธรรมแห่ผ้าป่าทางน้ำเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางน้ำของจังหวัดสมุทรสงคราม แม่น้ำเพชรบุรีเป็นแม่น้ำสายสำคัญที่ไหลอยู่ภายในจังหวัดเพชรบุรี (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2563) จากสถิติการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทยปี พ.ศ. 2567 จังหวัดเพชรบุรีเป็นจังหวัด 1 ใน 5 ที่นักท่องเที่ยวชาวไทยเดินทางท่องเที่ยวมากที่สุด โดยนักท่องเที่ยวชาวไทยเที่ยวในประเทศตลอดปี พ.ศ. 2567 มีจำนวนรวม 198.69 ล้านคน-ครั้ง เพิ่มขึ้น 7.02% เทียบกับปี พ.ศ. 2566 สร้างรายได้จากนักท่องเที่ยวไทย 9.5 แสนล้านบาท เพิ่มขึ้น 12.03% เทียบกับปีที่ พ.ศ. 2566 โดย 5 อันดับแรกของจุดหมายปลายทางในไทยที่นักท่องเที่ยวไทยเดินทางไปสูงสุด ได้แก่ กรุงเทพฯ (30.80 ล้านคน) ชลบุรี (15.51 ล้านคน) กาญจนบุรี (14.70 ล้านคน) ประจวบคีรีขันธ์ (10.83 ล้านคน) และเพชรบุรี (10.72 ล้านคน) เท่านั้นต้นแม่น้ำมาจากเทือกเขาตะนาวศรี และไหลลงสู่ทะเลที่ อำเภอบ้านแหลม เป็นสายน้ำที่มีความเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่มีคุณค่าควรแก่การเรียนรู้และอนุรักษ์ กล่าวคือ ในด้านประวัติศาสตร์ แต่เดิมเพชรบุรีเป็นหัวเมืองทางตะวันตกเป็นเมืองท่าสำคัญที่เป็นจุดเชื่อมต่อจะเข้าสู่กรุงศรีอยุธยาจากทางบกเป็นทางน้ำเพชรบุรี มีเครือข่ายเชื่อมโยงกับแม่น้ำบางปะกงและเจ้าพระยาด้วยระบบคูคลองธรรมชาติ และคลองขุด (สุดารา สุจฉายา, 2550) และในสมัยอยุธยายามบ้านเมืองสงบสมเด็จพระนเรศวรมหาราชและสมเด็จพระเอกาทศรถได้เสด็จทางชลมารคมายังเมืองเพชรบุรี ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นสุนทรภู่กวีเอกของไทยได้เดินทางมายังเมืองเพชรบุรี ด้วยเส้นทางเรือดังปรากฏในบทประพันธ์นิราศเมืองเพชร ได้เห็นวิถีชีวิตของผู้คนริมสองฝั่งแม่น้ำเพชรบุรี มีเรือแพและเรือบรรทุกสินค้านำสิ่งของมาแลกเปลี่ยนกัน และในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เคยเสด็จประพาสทางเรือมายังเมืองเพชรบุรี โดยล่องมาตามลำน้ำเพชรบุรี เมื่อ พ.ศ. 2452 นอกจากนี้แม่น้ำเพชรบุรียังเป็นแม่น้ำหนึ่งในห้าสายของประเทศที่นำน้ำไปประกอบพิธีพระบรมราชาภิเษกตั้งแต่สมัย รัชกาลที่ 5 รัชกาลที่ 6 รัชกาลที่ 9 และรัชกาลที่ 10 อนึ่งพระยาปริยัติธรรมธาดา (แพ ตาละลักษณ์) กล่าวไว้ในตำนานเมืองเพชรว่า น้ำก็เป็นเพชร คือ มีความบริสุทธิ์ผ่องใส สะอาด เป็นน้ำแร่โลหะเพชรรัตนธาตุ หรือใสดุจเพชร แม่น้ำเพชรบุรีถูกนำไปใช้เป็นน้ำเสวยสำหรับพระเจ้าแผ่นดินในรัชกาลที่ 5 ดัง รับสั่งว่าพระองค์เคยเสวยน้ำเพชรบุรีเสียเคยจนเสวยน้ำอื่น ๆ ไม่อร่อย นอกจากนี้แม่น้ำเพชรบุรียังเป็นแม่น้ำที่สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้าสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาสยามบรมราชกุมารีทรงเคยหลั่งน้ำคืนชีวีแม่น้ำเพชรบุรี เมื่อวันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2541 โดยทรงเล็งเห็นความสำคัญของแม่น้ำและทรงร่วมอนุรักษ์สายน้ำ แม่น้ำเพชรบุรีเป็นสายน้ำบ่อเกิดความอุดมสมบูรณ์ จึงมีผู้คนตั้งบ้านเรือนอยู่ริมฝั่งน้ำเป็นชุมชนก่อเกิดเป็นวัฒนธรรม ประเพณีหลายอย่าง เช่น ประเพณีแข่งเรือยาว การโล้กระทะ การทอดกฐินทางน้ำ หรือพิธีแห่เรือองค์เป็นต้น ด้วยความสำคัญของแม่น้ำเพชรบุรีทั้งทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมจึงสมควรส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของแม่น้ำเพชรบุรีทั้งทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม อีกแห่งหนึ่งของจัง หวัดเพชรบุรีในรูปแบบการท่องเที่ยวชุมชน และเมื่อพิจารณาถึงบริบทที่เหมาะสมที่จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำได้โดยพิจารณาถึงความพร้อมของสายน้ำและวัฒนธรรมของชุมชนที่น่าสนใจและที่สำคัญ คือ ชุมชนพร้อมใจต้องการให้มีการท่องเที่ยวในชุมชน เพื่อเผยแพร่วัฒนธรรมที่ดีงามสู่ภายนอก

การท่องเที่ยวแม่น้ำเพชรบุรีตอนล่างตั้งแต่วัดบันไดทองจนถึงวัดเขาตะเครา นอกจากนี้ยังมีสวนสมุนไพรที่ใช้ประกอบเป็นยาตามตำรับแพทย์ไทย ซึ่งเป็นที่รู้จักของคนทั่วไป และริมสองฝั่งแม่น้ำมีบ้านเรือนของประชาชนทั้งชาวไทยพุทธ ไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายมอญอาศัยอยู่จึงมีวัฒนธรรมประเพณีที่น่าสนใจทางด้านอาหาร เช่น การทำข้าวหลามบ้านกุ่ม การทำอุตสาหกรรมในครัวเรือนเกี่ยวกับการเคี่ยวน้ำตาลมะพร้าว ชื่นชมแหล่งหิ่งห้อยแมลงจิ๋วเรืองแสง ชมวิถีชีวิตที่อยู่ร่วมกันอย่างสันติ ชาวไทยพุทธและมุสลิมที่สะพานสูง และวิถีชีวิตคนไทยเชื้อสายมอญที่สืบเชื้อสายจากบรรพบุรุษที่อพยพมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 2 ซึ่งปัจจุบันยังสามารถรักษาอัตลักษณ์ตนเองไว้ได้อย่างน่าสนใจที่วัดคุ้งตำหนักรวมถึงไปไหว้พระที่เคารพนับถือ ณ วัดเขาตะเครา อย่างไรก็ตามปัจจุบันแม้ชุมชนประสงค์ให้มีการท่องเที่ยวชุมชนแม่น้ำเพชรบุรี แต่ยังขาดความรู้และความสามารถด้านการบริหารจัดการท่องเที่ยวชุมชนแม่น้ำเพชรบุรีภายใต้การท่องเที่ยวชีวิตวิถีใหม่ ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ศึกษาวิจัยเรื่อง

การบริหารการพฒนาการท่องเที่ยวชุมชนแม่น้ำเพชรบุรี สายน้ำประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมภายใต้ชีวิตวิถีใหม่ ซึ่งการท่องเที่ยวชุมชนแห่งนี้จะเกิดประโยชน์แก่ชุมชนในด้านการสร้างรายได้แก่ผู้คนในชุมชนและในจังหวัดเพชรบุรี และเป็นการปลูกฝังจิตสำนึกของคนในท้องถิ่นให้มีความรักหวงแหนในวัฒนธรรมของตนเอง ร่วมกันอนุรักษ์แม่น้ำเพชรบุรีเปรียบเสมือนสายโลหิตของคนเพชรบุรี และนักท่องเที่ยวก็จะได้รับความรู้และประสบการณ์ที่ประทับใจและแปลกใหม่จากการมาเยือนครั้งนี้ ตามคำเชิญชวนของ ททท. เพชรบุรีที่ว่า “เที่ยวเพชรบุรีประสบการณ์ใหม่ไม่รู้ลืม” สิ่งแวดล้อมทางภูมิศาสตร์เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดวัฒนธรรม ประเทศไทยมีพื้นที่ทางภูมิศาสตร์เป็นที่ราบลุ่มมีแม่น้ำลำคลองจึงเป็นแหล่งที่อุดมสมบูรณ์ ด้วยพืชพันธุ์ธัญญาหารเหมาะสมแก่การตั้งถิ่นฐานของผู้คน เมื่อคนรวมกันมากๆ จึงเป็นชุมชนมีวิถีชีวิต มีอัตลักษณ์ในแบบของตนเองโดยมีสายน้ำเป็นตัวเชื่อมประสาน เชื่อมโยงในการดำเนินชีวิตของคนจนเกิดเป็นภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่งกลายเป็นวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่าควรแก่การส่งเสริม อนุรักษ์ไว้ในจังหวัดเพชรบุรีก็เช่นกัน มีแม่น้ำเพชรบุรีเป็นแม่น้ำสายหลักที่สำคัญของจังหวัดเพชรบุรี ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันเป็นแม่น้ำที่ไหลอยู่ภายในจังหวัดเพชรบุรีเท่านั้น ได้หล่อเลี้ยงชีวิตผู้คนเปรียบเสมือนเส้นเลือดในร่างกายของเมืองเพชร เพียงร่างกาย มีความเกี่ยวข้องกับภูมิปัญญา วัฒนธรรมของชุมชนที่อาศัยอยู่ริมน้ำตลอดสายน้ำนี้มาช้านานจนถึงปัจจุบัน (สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2563)

การวิจัยนี้สอดคล้องกับนโยบายของจังหวัดในการสนับสนุนให้มีการท่องเที่ยงในจังหวัดเพชรบุรี ที่มาจากการบริหารจัดการโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยชุมชนและเพื่อผลประโยชน์ทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมชุมชนจังหวัดเพชรบุรี และเป็นการสร้างรายได้ให้แก่กลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนที่มีร่วมบริหารงานและจัดกิจกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับการท่องเที่ยวแม่น้ำเพชรบุรี นอกจากนี้เป็นการสร้างรายได้เสริมจากผู้ที่มีอาชีพหลักอยู่แล้วในชุมชนและเป็นการกระจายรายได้แก่ ชาวเพชรบุรีที่อยู่นอกชุมชนที่มีธุรกิจที่เกี่ยวเนื่องกับการท่องเที่ยว เช่น ร้านอาหาร ผู้ประกอบยานพาหนะ ที่สำคัญการดำเนินงานนี้เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชนดังนั้น จึงเป็นการสร้างความรัก ความปรารถนาดี ความเกื้อกูลระหว่างคนในชุมชน ทำคนในชุมชนมีความคิดวิเคราะห์ รู้จักการวางแผนการทำงานอย่างเป็นระบบพึ่งตนเองได้ มีความรักหวงแหนเห็นคุณค่าในวัฒนธรรมของตนเอง และนำไปสู่การสร้างชุมชนที่เข้มแข็งและพึ่งตนได้ในท้ายสุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพชุมชนต่อการบริหารการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนแม่น้ำเพชรบุรีสายน้ำแห่งประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมภายใต้ชีวิตวิถีใหม่
2. เพื่อศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวชุมชนแม่น้ำเพชรบุรีสายน้ำแห่งประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมภายใต้ชีวิตวิถีใหม่
3. เพื่อเสนอเส้นทางท่องเที่ยวและแนวทางการบริหารการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนแม่น้ำเพชรบุรีสายน้ำแห่งประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมภายใต้ชีวิตวิถีใหม่
4. เพื่อประเมินความคุ้มค่าที่ชุมชนจะได้รับจากการบริหารการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนแม่น้ำเพชรบุรีสายน้ำแห่งประศาสตร์และวัฒนธรรมภายใต้ชีวิตวิถีใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Methods Research) ทั้งในเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งคณะผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับศักยภาพชุมชนต่อการบริหารการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนแม่น้ำเพชรบุรี แล้วนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้ เพื่อนำมาสนับสนุนงานวิจัยในบทนี้ผู้วิจัยได้นำเสนอถึงเนื้อหาสาระที่สำคัญดังนี้

ตอนที่ 1 ศึกษาศักยภาพชุมชนต่อการบริหารการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนแม่น้ำเพชรบุรีสายน้ำแห่งประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมภายใต้ชีวิตวิถีใหม่ มีดังนี้

วิจัยเชิงคุณภาพ

1. กลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย 3 กลุ่ม จำนวน 27 คน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1.1 กลุ่มเจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล 3 ตำบล คือ องค์การบริหารส่วนตำบลหนองโสน องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกุ่ม และองค์การบริหารส่วนตำบลบางครก รวมจำนวน 9 คน ได้แก่ 1) นายกหรือรองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 3 คน 2) ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 3 คน 3) นักพัฒนาชุมชนองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 3 คน รวมกลุ่มเจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล 3 ตำบล จำนวน 9 คน

1.2 ตัวแทนกลุ่มกิจกรรม กลุ่มละ 1 คน ได้แก่ กลุ่มชมพูเพชร กลุ่มอาหารพื้นบ้านกลุ่มสมุนไพร กลุ่มเรือ กลุ่มน้ำตาลมะพร้าว กลุ่มวัดบางลำภู กลุ่มวัดสุทธาวาส กลุ่มวัดเขาตะเครา กลุ่มวิถีชาวไทยหรือสายมอญ รวม จำนวน 9 คน

1.3 กลุ่มผู้นำชุมชนและตัวแทนชาวบ้านจากพื้นที่มีการดำเนินการกิจกรรมการท่องเที่ยว ได้แก่ ผู้นำชุมชนและตัวแทนชาวบ้านจากพื้นที่ รวมจำนวน 9 คน 1) ผู้นำชุมชน จำนวน 3 คน 2) ผู้นำชุมชนกลุ่ม จำนวน 3 คน 3) ตัวแทนชาวบ้านจากพื้นที่ จำนวน 3 คน รวมกลุ่มผู้นำชุมชนและตัวแทนชาวบ้านจากพื้นที่ จำนวน 9 คน

เครื่องมือในการวิจัย ดังนี้

1. แบบสำรวจ ใช้ในกรสำรวจข้อมูลเบื้องต้นโดยการให้ผู้แทนชุมชนทั้ง 27 คน วิเคราะห์ SWOT จุดแข็ง จุดอ่อน อุปสรรคและโอกาส ของการท่องเที่ยวชุมชนม่น้ำเพชรบุรี บริเวณพื้นที่ชุมชน หนองโสน บ้านกุ่ม และบางครก
2. แบบสัมภาษณ์เชิงลึกผลตอบแทนที่ชุมชนจะได้รับจากรายจ่ายในการลงทุนทำกิจกรรมของแต่ละกลุ่ม
3. แบบสอบถามจากนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวจังหวัดเพชรบุรี
4. แบบบันทึกการสังเกตการณ์จัดกิจกรรม

การดำเนินการวิจัย

ด้วยการประชุมกลุ่มกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 27 คน ตามเวลาที่นัดหมายในการประชุมจะมีวิทยากรนำการประชุม 2 คน เพื่อแนะนำและอำนวยความสะดวกในการประชุม

การเก็บรวบรวมและการวิเคราะห์ข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการให้ผู้แทนชุมชนทั้ง 27 คน วิเคราะห์ SWOT จุดแข็ง จุดอ่อน อุปสรรคและโอกาส ของการท่องเที่ยวชุมชนม่น้ำเพชรบุรี บริเวณพื้นที่ชุมชน หนองโสน บ้านกุ่ม และบางครก

- นำผลการศึกษาจุดแข็ง จุดอ่อน อุปสรรคและโอกาส ข้างต้นมาวิเคราะห์ในรูปแบบแมททริกซ์ (Tows Matrix) โดยศึกษาจุดแข็งและโอกาส/จุดแข็งกับอุปสรรค/จุดอ่อนและโอกาส/จุดอ่อนและอุปสรรค และร่วมกำหนดเส้นทางท่องเที่ยวและ แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนแม่น้ำเพชรบุรี ภายใต้ชีวิตวิถีใหม่

ตอนที่ 2 การวิจัยความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการบริหารการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนแม่น้ำเพชรบุรีสายน้ำประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ภายใต้ชีวิตวิถีใหม่

นักวิจัยต้องแบ่งขนาดการคัดเลือกกลุ่มประชากรจำนวน 5,344,657 คน โดยใช้สูตรของ ทาโรยามาเน่ (Yamane, T., 1973) กำหนดให้มีความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน โดยใช้วิธีการคัดเลือกเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบไม่เป็นสัดส่วน (Quota selection) คือ กลุ่มละ 80 คน ได้แก่ การท่องเที่ยวชุมชนถ้าเสือ 80 คน การท่องเที่ยวชุมชนถ้ารงค์ 80 คน การท่องเที่ยวชุมชนวัดเกาะ 80 คน การท่องเที่ยวชุมชนวัดใหญ่ 80 คน การท่องเที่ยวชุมชนวัดมหาธาตุ 80 คน ต่อสถานที่แล้วจึงเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental sampling)

การดำเนินการวิจัย เป็นการดำเนินการวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล 1) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงสมบูรณ์แล้วไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างจนครบตามจำนวนที่กำหนด 2) ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมแบบสอบถามกลับคืนด้วยตัวเองทุกฉบับ 3) นำแบบสอบถามมาจัดการข้อมูลให้สมบูรณ์ก่อนการวิเคราะห์ข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามแสดงความคิดเห็นต่อความต้องการท่องเที่ยวชุมชน แม่น้ำเพชรบุรีของนักท่องเที่ยว

การสร้างเครื่องมือ

1. ศึกษาข้อมูลจากเอกสารหนังสืองานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมากำหนดเป็นแบบสอบถาม
2. นำข้อมูลที่ได้มากำหนดโครงสร้างของเครื่องมือ และขอบเขตของเนื้อหาในพฤติกรรมที่บ่งชี้

2.1 สร้างแบบสอบถามเป็น 2 ตอน คือ 1) ข้อมูลส่วนบุคคล 2) ความต้องการต่อการท่องเที่ยวชุมชนลำน้ำเพชรบุรี โดยแบ่งเกณฑ์ ดังนี้ นำแบบสอบถามดังกล่าวให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 คน ได้แก่ ความเชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว อดีตนักพัฒนาชุมชน ความเชี่ยวชาญด้านการพัฒนาชุมชน ความเชี่ยวชาญด้านการวิจัยและสถิต ตรวจสอบหาค่าความสอดคล้องของเนื้อหา IOC จากนั้นนำแบบสอบถามไปปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ เสร็จสิ้นแล้วจึงนำไปทดลองใช้ (Try - Out) กับนักท่องเที่ยวที่มีคุณลักษณะคล้ายคลึง แต่มิใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น

การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย ข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ข้อมูลความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวชุมชนใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สถิติที่ใช้ในการวิจัย ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ตอนที่ 3 การเสนอเส้นทางการท่องเที่ยวและแนวทางการบริหารการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนแม่น้ำเพชรบุรี ภายใต้ชีวิตวิถีใหม่ ด้วยการนำผลที่ได้จากการวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนและผลการวิจัยเกี่ยวกับความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวชุมชนแม่น้ำเพชรบุรีภายใต้ชีวิตวิถีใหม่ มาสังเคราะห์ เพื่อกำหนดเป็นเส้นทางท่องเที่ยวชุมชนแม่น้ำเพชรบุรี และแนวทางการบริหารการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนแม่น้ำเพชรบุรี โดยคณะผู้วิจัยจะร่วมการวิเคราะห์และสังเคราะห์

ตอนที่ 4 ประเมินความคุ้มค่าที่ชุมชนจะได้รับจากการบริหารการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนแม่น้ำเพชรบุรีสายน้ำแห่งประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมภายใต้ชีวิตวิถีใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย ด้วยวิธีการสัมภาษณ์ประธานกลุ่มกิจกรรมการท่องเที่ยวแม่น้ำเพชรบุรี ได้แก่ กลุ่มกิจกรรมการท่องเที่ยว แม่น้ำเพชรบุรี ได้แก่ กลุ่มเรือ กลุ่มชมพู่เพชรบุรี กลุ่มอาหารพื้นบ้าน กลุ่มสมุนไพร กลุ่มน้ำตาลมะพร้าม กลุ่มชีวิตคนไทยเชื้อสายมอญ วัดบางลำภู กลุ่มวิถีชีวิตไทยพุทธ มุสลิมวัดสุทธาวาส (วัดใหม่) กลุ่มกราบไหว้พระศักดิ์ วัดตะเครา

เครื่องมือการวิจัย แบบสัมภาษณ์ผลตอบแทนที่ชุมชนจะได้รับจากรายจ่ายในการลงทุนทำกิจกรรมของแต่ละกลุ่มรายรับที่คาดว่าจะได้รับใน 1 ปี จากการจัดกิจกรรมเฉพาะวันว่างจากการทำงานของนักท่องเที่ยว และผู้ดำเนินกิจกรรมในชุมชนคือ วันเสาร์ - อาทิตย์ จำนวน 52 สัปดาห์ หรือ 104 วัน และรับนักท่องเที่ยวภายใต้การท่องเที่ยววิถีชีวิตใหม่

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยตนเองโดยสัมภาษณ์กับประธานกลุ่มที่เข้าร่วมกิจกรรมทุกกลุ่มตามวันเวลาที่ ผู้ให้การสัมภาษณ์สะดวกและพร้อมให้การสัมภาษณ์

วิธีวิเคราะห์ข้อมูล ประเมินผลความคุ้มค่าที่จะได้รับจากการบริหารการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนแม่น้ำเพชรบุรี ภายใต้ชีวิตวิถีใหม่ โดยใช้วิถีคำนวณรายได้ที่คาดว่าจะได้รับใน 1 ปี เฉพาะ เสาร์ - อาทิตย์ คิดเป็นจำนวน 52 สัปดาห์ (104 วัน) หารด้วยค่าใช้จ่ายที่ลงทุนของแต่ละกิจกรรม โดยคำนวณรายได้ในรูปของตัวเงินด้านเศรษฐกิจและผลตอบแทน ด้านชุมชน - สังคมจะได้รับใน 1 ปี

สถิติที่ใช้ในการวิจัย ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหาด้านความเข้มแข็งและความยั่งยืนของชุมชน

ผลการวิจัย

1. วิเคราะห์ศักยภาพชุมชนต่อการบริหารการพัฒนาการท่องเที่ยว ชุมชนแม่น้ำเพชรบุรีสายน้ำแห่งประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมภายใต้ชีวิตวิถีใหม่

ส่วนที่ 1 ด้านศักยภาพของชุมชน สภาพพื้นที่ในการรองรับการท่องเที่ยว ตามเส้นทางการท่องเที่ยวชุมชนแม่น้ำเพชรบุรี สายน้ำแห่งประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ภายใต้ชีวิตวิถีใหม่มีเส้นทางท่องเที่ยวทั้ง 3 ชุมชน กับจุดเด่นในชุมชนและผ่านสถานที่สำคัญที่ดึงดูดนักท่องเที่ยว ได้แก่ หนองโสน อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี มีศาลากลางหมู่บ้านฉาง ใช้ในการประกอบพิธีทางศาสนา การประชุม การรวมกลุ่มของประชาชนในหมู่บ้าน สวนชมพู่เพชรสายรุ้งพันธุ์ดั้งเดิม รสชาดหวาน กรอบ การทำข้าวยาคูอาหารท้องถิ่นโบราณของเพชรบุรี บ้านกุ่มอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี มีวัดต่าง ๆ เช่น วัดขุนตรา วัดบันไดทอง วัดปากคลอง มีสถานที่แสดงถึงพหุวัฒนธรรม เช่น มัสยิด อิสลาม ศาลเจ้าจีน ชุมชนบ้านแขก ด้านประวัติศาสตร์มีด่านส่วยภาษีอากรจากน้ำตาลโตนด ในรัชกาลที่ 4 ณ คุ้งน้ำวัดบันไดทอง ท่าน้ำท่าต้นโพธิ์สถานที่ที่สุนทรภู่ขึ้นจากเรือและเขียนนิราศเขาหลวง สถานที่ตั้งพลับพลาที่ประทับของ ในหลวงรัชกาลที่ 5 บางครกอำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี

ภาพที่ 1 เส้นทางระยะยาว จากวัดมหาธาตุ อำเภอเมืองเพชรบุรี ถึง ปากอ่าวไทยที่บ้านบางตะบูน อำเภอบ้านแหลม เป็นเส้นทาง “ตามรอยสุนทรภู่”

มีวัดต่าง ๆ เช่น วัดปากคลอง วัดเขาตะเครา วัดต้นสน วัดบางลำภู วัดในกลาง ชุมชนมอญบ้านบางครก วัดในชุมชนมอญ การทำอาหารมอญ การแต่งกายแบบชาวมอญ โอมสเตย์ ในวิถีชีวิตชาวมอญ เส้นทางการท่องเที่ยวชุมชนทั้ง 3 ชุมชน มีจุดพัก แวะ ชม หรือ ซื้อสินค้าพื้นบ้าน เช่น ห้องเย็นแช่ชมพู่เพชร สวนชมพู่เพชรสายรุ้งของชาวสวนชมพู่บ้านหนองโสน อำเภอเมืองเพชรบุรี ที่มีต้นชมพู่อายุมากกว่า 50 ปี จำนวนมากที่ยังคงให้ผลผลิตได้อย่างต่อเนื่อง สินค้าจากสวนชมพู่เพชรสายรุ้ง จากบ้านหนองโสน สินค้าพื้นบ้าน ข้าวหลามบ้านกุ่ม ซึ่งมีร้านค้าข้าวหลามตลอดแนวทางติดกับถนนเส้น อำเภอเมือง-บ้านแหลม ขนมไทยโบราณสูตรดั้งเดิม ได้แก่ ขนมใส่ไส้ ขนมกล้วย ขนมมัน (สำปะหลัง) ขนมตาล ขนมฟักทอง อะลัว ข้าวหมาก กาละแม ผลไม้ตามฤดูกาล เช่น แตงโม แคนตาลูป ชมพู่เพชร ของบ้านกุ่ม และจุดแวะชม และสักการระหลวงพ่อวัดเขาตะเครา และวัดต่างๆ ตลอดเส้นทาง อาหารทะเลสดจากอ่าวไทย กุ้ง หอย ปู ปลา หมึก ข้าวหลาม ผลไม้ตามฤดูกาลสะไบมอญจากชุมชนชาวมอญบางลำภู บ้านบางครก มีเส้นทางท่องเที่ยวทั้ง 3 ชุมชน กับกิจกรรมที่น่าสนใจในการท่องเที่ยวชุมชนนำเสนอนักนักท่องเที่ยว เช่น การชมวิถีเกษตรริมแม่น้ำเพชรการทำสวนชมพู่เพชรขนาดใหญ่การจำหน่ายผล

ชมพู่ และการจำหน่ายกิ่งตอนของชมพู่เพชรสายรุ้งพันธ์แท้ดั้งเดิม จากเจ้าของสวนชมพู่ บ้านหนองโสน การท่องเที่ยวสักการะพระตามวัดต่าง ๆ ชม ชิม ช้อป ข้าวหลาม การทำ และเผาข้าวหลาม ชมขนมไทยโบราณสูตรดั้งเดิมมากมายหลายชนิด ชมการทำขนมไทยสด ใหม่จากเตา และสามารถร่วมกิจกรรมทำขนมหวานได้ที่บ้านกุ่ม และการชมวิถีชีวิตชาวมอญ ริมแม่น้ำเพชรบุรี การพักโฮมสเตย์ พายเรือตกกุ้งในแม่น้ำเพชรบุรี ชมเตาตาล สวนมะพร้าว ชมหิ่งห้อย ชมธนาคารกุ้งก้ามกราม มีกุ้งจำหน่าย และมีกิจกรรมตกกุ้ง ที่บ้านบางครก ส่วนที่ 2 ชุมชนมีศักยภาพในการบริหารการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนแม่น้ำเพชรบุรี ด้านความรู้ โดยรวมอยู่ในระดับดี ด้านทักษะโดยรวมอยู่ในระดับพอใช้ ด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเอง (ทัศนคติ) โดยรวมอยู่ในระดับดี ด้านคุณลักษณะเฉพาะโดยรวมอยู่ในระดับดีด้านแรงจูงใจ/ เจตคติ โดยรวมอยู่ในระดับพอใช้

2. วิเคราะห์ความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวชุมชนแม่น้ำเพชรบุรีสายน้ำแห่งประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมภายใต้ชีวิตวิถีใหม่

ตารางที่ 1 การศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวชุมชน แม่น้ำเพชรบุรีภายใตชีวิตวิถีใหม่ รายด้าน

ความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวชุมชนแม่น้ำเพชรบุรี	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1. ด้านความสวยงามและความหลากหลายของสถานที่ท่องเที่ยว	3.66	0.70	มาก	2
2. ด้านกิจกรรมหรือเทศกาลท้องถิ่น	3.53	0.71	มาก	3
3. ด้านความสะดวกสบายของการเดินทาง เช่น การคมนาคม เส้นทาง	3.44	0.69	มาก	5
4. ด้านเอกลักษณ์เฉพาะของสถานที่ท่องเที่ยว ในจังหวัดเพชรบุรี	3.50	0.71	มาก	4
5. ด้านความปลอดภัยในพื้นที่ท่องเที่ยว	3.71	0.65	มาก	1
ค่าเฉลี่ยรวม	3.57	0.59	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า ความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวชุมชน แม่น้ำเพชรบุรีภายใต้ชีวิตวิถีใหม่ รายด้าน โดยภาพรวมความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวชุมชน แม่น้ำเพชรบุรีอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.57, S.D. = 0.59) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ความปลอดภัยในพื้นที่ท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = 3.71, S.D. = 0.65) รองลงมาคือ ด้านความสวยงามและความหลากหลายของสถานที่ท่องเที่ยว ($\bar{X}$ = 3.66, S.D. = 0.70) ด้านกิจกรรมหรือเทศกาลท้องถิ่น ($\bar{X}$ = 3.53, S.D. = 0.71) ด้านเอกลักษณ์เฉพาะของสถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดเพชรบุรี ($\bar{X}$ = 3.50, S.D. = 0.71) และด้านความสะดวกสบายของการเดินทาง (เช่น การคมนาคม เส้นทาง ($\bar{X}$ = 3.44, S.D. = 0.69) ตามลำดับ

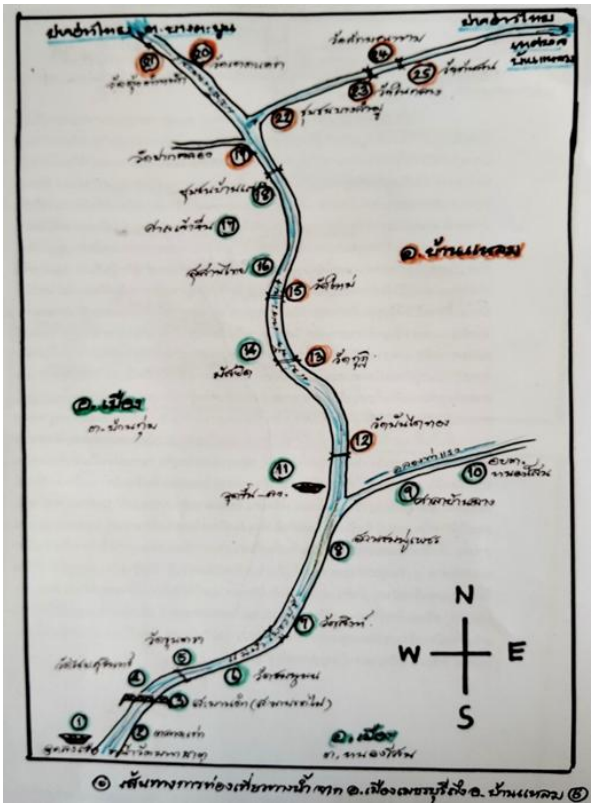
3. เสนอเส้นทางท่องเที่ยวและแนวทางการบริหารการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนแม่น้ำเพชรบุรีสายน้ำแห่ง ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมภายใต้ชีวิตวิถีใหม่ จากการศึกษาเส้นทางการท่องเที่ยวแม่น้ำเพชรบุรี และการศึกษาศักยภาพของชุมชน พบว่า มีเส้นทางท่องเที่ยวและแนวทางการบริหารการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนแม่น้ำเพชรบุรี สายน้ำแห่งประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ภายใต้ชีวิตวิถีใหม่ 3 เส้นทาง คือ

1. เส้นทางระยะยาว จากวัดมหาธาตุ อำเภอเมืองเพชรบุรี ถึง ปากอ่าวไทยที่บ้านบางตะบูน อำเภอบ้านแหลม เป็นเส้นทาง “ตามรอยสุนทรภู่” ผ่านพื้นที่ส่วนใหญ่ของตำบลบ้านกุ่ม อำเภอเมืองเพชรบุรี มีสถานที่ ของชาวไทย แขดและจีน แบบพหุวัฒนธรรม ตามแผนภาพที่ 1

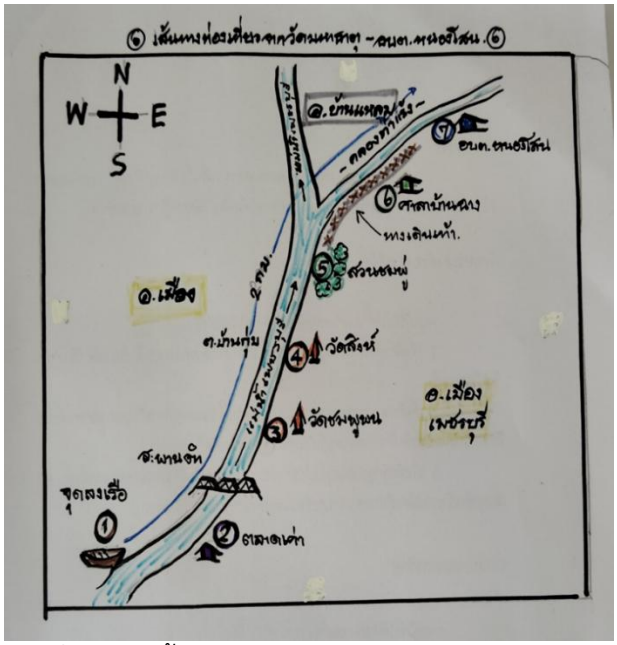
2. เส้นทางระยะยาว จากวัดมหาธาตุ อำเภอเมืองเพชรบุรี ผ่านบ้านมอญ บางลำพู ตัวอำเภอบ้านแหลม เพชรบุรี ถึง ปากอ่าวไทย แยกจากแม่น้ำเพชรบุรีสายหลัก ไปเขตตำบลบ้านแหลม อำเภอบ้านแหลม ตามแผนภาพที่ 1

3. เส้นทางระยะกลาง จากวัดมหาธาตุ อำเภอเมืองเพชรบุรี ถึง วัดเขาตะเครา อำเภอบ้านแหลม สิ้นสุดการเดินทางก่อนออกไปถึงปากอ่าวไทยที่ตำบลบางตะบูน ตามแผนภาพที่ 1แผนภาพที่ 1 เส้นทางท่องเที่ยวระยะ

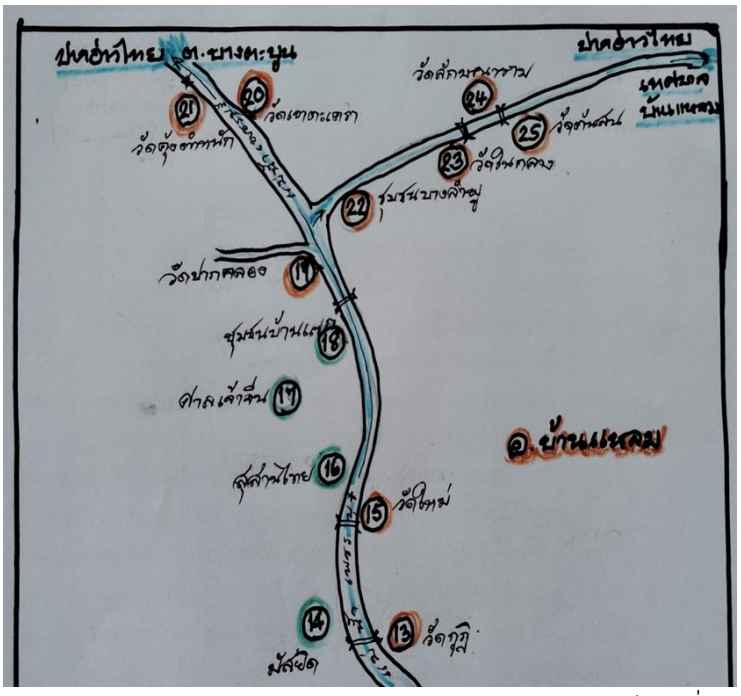
ยาว ระยะกลางและระยะสั้น จาก วัดมหาธาตุ อำเภอเมืองเพชรบุรี ถึง ปากอ่าวไทยที่บ้านบางตะบูน อำเภอบ้านแหลม ในเส้นทางที่ 1 ที่ 2 และที่ 3

ภาพที่ 2 เส้นทางท่องเที่ยวระยะสั้น จากวัดมหาธาตุ อำเภอเมืองเพชรบุรี ถึง องค์การบริหารส่วนตำบลหนองโสน

ภาพที่ 3 เส้นทางท่องเที่ยวระยะสั้น จากชุมชนมอญบ้านบางลำพู อำเภอบ้านแหลม ถึงปากอ่าวไทย ที่ด่านศุลกากร บ้านแหลม อำเภอบ้านแหลม

ภาพที่ 4 เส้นทางระยะยาว จากวัดมหาธาตุ อำเภอเมืองเพชรบุรี ถึง ปากอ่าวไทยที่บ้านบางตะบูน อำเภอบ้านแหลม เป็นเส้นทาง “ตามรอยสุนทรภู่”

4. การประเมินความคุ้มค่าที่ชุมชนจะได้รับจากการบริหารการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนแม่น้ำเพชรบุรีสายน้ำแห่งประศาสตร์และวัฒนธรรมภายใต้ชีวิตวิถีใหม่ ประกอบด้วย 3 ส่วน ส่วนที่หนึ่งความคุ้มค่าที่ชุมชนจะได้รับมีความคุ้มค่า เพราะมีการเปิดเส้นทางการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น มีนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นจากทางรถตามปกติ ส่วนที่สองความคุ้มค่าที่ชุมชนจะได้รับจากรายได้ที่เพิ่มขึ้นจากการท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นเช่นชุมชนบ้านหนองโสนที่มีสว นชมพู่เพชรได้ ให้ข้อมูลผลกระทบในทางบวกและลบไว้ ได้แก่ การท่องเที่ยวชุมชนมีผลกระทบในทางบวกต่อชุมชนและชาวบ้าน คือ ผลกระทบในทางบวกที่กลุ่มชมพู่เพชรจะได้ได้รับจากการบริหารการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนแม่น้ำเพชรบุรีสายน้ำแห่งประศาสตร์และวัฒนธรรมภายใต้ชีวิตวิถีใหม่ คือ ในช่วงฤดูการผลผลิต ช่วงเดือนธันวาคม ถึง เดือนมกราคม ชาวสวนได้มีการจำหน่ายผลิตผลจากสวนชมพู่เพชร ได้เพิ่มมากขึ้น แต่ผลกระทบในทางลบได้รับจากการบริหารการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนแม่น้ำเพชรบุรีสายน้ำแห่งประศาสตร์และวัฒนธรรมภายใต้ชีวิตวิถีใหม่เป็นผลกระทบที่เกิดกับนักท่องเที่ยวมากกว่าชุมชน คือ ช่วงนอกฤดูการผลิตชมพู่เพชรช่วงเดือน พฤศจิกายน ถึงเดือนมิถุนายน จะไม่มีผลผลิตชมพู่เพชรออกจำหน่าย นักท่องเที่ยวจะไม่ได้ชมการผลิตชมพู่เพชร และไม่ได้ชิม ไม่ได้ซื้อชมพู่เพชรกลับไป และส่วนที่สามความคุ้มค่าที่ชุมชนจะได้รับจากการประชาสัมพันธ์ ทั้งทางตรงและทางอ้อม เป็นการเพิ่มชื่อเสียงและการโฆษณาการท่องเที่ยวชุมชนอีกรูปแบบหนึ่งในการบ ริหารการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนแม่น้ำเพชรบุรี สายน้ำแห่งประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ภายใต้ชีวิตวิถีใหม่ ของชุมชนจาก 3 แห่ง ได้ให้ความคิดเห็นไว้

อภิปรายผล

การอภิปรายผลในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการโดยยึดวัตถุประสงค์ของการวิจัยเป็นหลัก ซึ่งมีทั้งหมด 4 ข้อ ดังนี้

1. ศักยภาพชุมชนต่อการบริหารการพัฒนาการท่องเที่ยว ชุมชนแม่น้ำเพชรบุรีสายน้ำแห่งประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมภายใต้ชีวิตวิถีใหม่ พบว่า ชุมชนทั้งสามตำบลมีต้นทุนทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่แตกต่างกัน

ซึ่งเอื้อต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีเส้นทางท่องเที่ยวทั้ง 3 ชุมชน กับจุดเด่นในชุมชนและผ่านสถานที่สำคัญที่ดึงดูดนักท่องเที่ยว ได้แก่ อาหารท้องถิ่นโบราณของเพชรบุรี สถานที่แสดงถึงพหุวัฒนธรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอดิศร ศักดิ์สูง และวรุตม์ นาที ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในรูปแบบหมู่บ้านวัฒนธรรมเพื่อรองรับประชาคมอาเซียน บริเวณคาบสมุทรสทิงพระ จังหวัดสงขลา ที่พบว่าหมู่บ้านวัฒนธรรมแต่ละที่มีต้นทุนทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย มีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละพื้นที่ (อดิศร ศักดิ์สูง และวรุตม์ นาที, 2562) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วารยาภา มิ่งศิริธรรม และรวีวรรณ โปรยรุ่งโรจน์ ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา ชุมชนคลองมหาสวัสดิ์ อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ที่พบว่าชุมชนได้นำทรัพยากรที่มีอยู่แล้วมาใช้ให้มีประสิทธิภาพและสร้างความรับรู้ถึงวิถีชีวิตของคนในชุมชนให้กับนักท่องเที่ยว โดยไม่ส่งผลกระทบกับวิถีชีวิตเดิมของคนในชุมชน และคนในชุมชนมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ร่วมกันบริหารจัดการเพื่อให้เกิดการพัฒนา การท่องเที่ยว และด้านการเรียนรู้ กิจกรรมที่ชุมชนได้พัฒนาขึ้นจากสิ่งแวดล้อมในชุมชนประกอบกับการให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาร่วมกิจกรรมอย่างแท้จริง ส่วนที่ 2 ชุมชนมีศักยภาพในการบริหารการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนแม่น้ำเพชรบุรี ด้านความรู้ โดยรวมอยู่ในระดับดี ด้านทักษะ โดยรวมอยู่ในระดับพอใช้ ด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเอง (ทัศนคติ) โดยรวมอยู่ในระดับดี ด้านคุณลักษณะเฉพาะ โดยรวมอยู่ในระดับดีด้านแรงจูงใจ/ เจตคติ โดยรวมอยู่ในระดับพอใช้ (วารยาภา มิ่งศิริธรรม และรวีวรรณ โปรยรุ่งโรจน์, 2564) สอดคล้องกับการวิจัยของ ชุติกาญจน์ กันทะอู ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นฐาน กรณีศึกษาบ้านร่องฟอง ตำบลร่องฟอง อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ที่พบว่าศักยภาพเบื้องต้น ได้แก่ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทภูมิปัญญาพื้นบ้าน วิถีชีวิตและการประกอบอาชีพ การเข้าถึงทรัพยากรการท่องเที่ยวเส้นทางคมนาคมสะดวกปลอดภัย มีเส้นทางเชื่อมโยงชุมชนต่างๆ ความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว ท้องถิ่นมีการวางแผนการท่องเที่ยวโดยมีความร่วมมือจากชุมชน (ชุติกาญจน์ กันทะอู, 2560)

2. ความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวชุมชนแม่น้ำเพชรบุรีอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรรณิภา อนุรักษากรกุล และคณะ ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ในภาคตะวันออกหลังสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 พบว่า ทรัพยากรหลักในพื้นที่ภาคตะวันออกสามารถสร้างความหลากหลาย และความแตกต่างกับภาคอื่น ๆ ในประเทศไทย แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่คำนึงถึงศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในภาคตะวันออกท่ามกลางสถานการณ์การระบาดของ โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ 1) การเชื่อมโยงผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว ระหว่างการท่องเที่ยวเชิงการแพทย์และการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ 2) การนำเทคโนโลยีมาใช้กับการการท่องเที่ยวเชิงการแพทย์มากขึ้น เช่น การให้คำปรึกษาทางการแพทย์ผ่านการแพทย์ทางไกล และ 3) การสร้างภาพลักษณ์และการประชาสัมพันธ์ เช่น มาตรฐานสิ่งอำนวยความสะดวก และ ความน่าเชื่อถือของบริการ (พรรณิภา อนุรักษากรกุล และคณะ, 2566)

3. เส้นทางดังกล่าวช่วยเชื่อมโยงมิติประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตได้ 3 เส้นทาง คือ 1) เส้นทางระยะยาว จากวัดมหาธาตุ อำเภอเมืองเพชรบุรี ถึงปากอ่าวไทยที่บ้านบางตะบูน อำเภอบ้านแหลม เป็นเส้นทาง “ตามรอยสุนทรภู่” ผ่านพื้นที่ส่วนใหญ่ของตำบลบ้านกุ่ม อำเภอเมืองเพชรบุรี มีสถานที่ ของชาวไทย แขดและจีนแบบพหุวัฒนธรรม 2) เส้นทางระยะยาว จากวัดมหาธาตุ อำเภอเมืองเพชรบุรี ผ่านบ้านมอญ บางลำพู ตัวอำเภอบ้านแหลม เพชรบุรี ถึง ปากอ่าวไทย แยกจากแม่น้ำเพชรบุรีสายหลัก ไปเขตตำบลบ้านแหลม อำเภอบ้านแหลม 3) เส้นทางระยะกลาง จากวัดมหาธาตุ อำเภอเมืองเพชรบุรี ถึง วัดเขาตะเครา อำเภอบ้านแหลม สิ้นสุดการเดินทางก่อนออกไปถึงปากอ่าวไทยที่ตำบลบางตะบูน อำเภอบ้านแหลม สอดคล้องกับงานวิจัยของ สีสมพร สุดทิจัก ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องกลยุทธ์การบริหารการพัฒนายุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในบริบทมรดกโลกทางธรรมชาติ ได้แก่ ขาดการประสานเชื่อมโยงระหว่างองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ ขาดการประชาสัมพันธ์ที่ต่อเนื่อง กระบวนการมีส่วนร่วมและบุคลากรมีไม่เพียงพอ (สีสมพร สุดทิจัก, 2563) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชณัฏฐ์

พงศ์ธราธิก และคณะ ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องพัฒนากลยุทธ์การท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรมในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พบว่า การพัฒนาสินค้าและบริการที่มีเอกลักษณ์โดดเด่น ควรมีการพัฒนาสินค้าการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยง ทะเล ภูเขา เกษตร และการอนุรักษ์ เข้าด้วยกัน เน้นความหลากหลายของแต่ละอำเภอ (ชณัฏฐ์ พงศ์ธราธิก, 2564)

4. ความคุ้มค่าที่ชุมชนจะได้รับจากการบริหารการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนแม่น้ำเพชรบุรีสายน้ำแห่งประศาสตร์และวัฒนธรรมภายใต้ชีวิตวิถีใหม่ พบว่า ความคุ้มค่าต่อชุมชน มีความคุ้มค่าที่ชุมชนจะได้รับมีความคุ้มค่า เพราะมีการเปิดเส้นทางการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น มีนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นจากทางรถตามปกติ ความคุ้มค่าต่อประชาชนในชุมชน ความคุ้มค่าที่ชุมชนจะได้รับจากรายได้ที่เพิ่มขึ้นจากการท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นเช่นชุมชนบ้านหนองโสนที่มีสวนชมพู่เพชรได้ ให้ข้อมูลผลกระทบในทางบวกและลบไว้ ได้แก่การท่องเที่ยวชุมชนมีผลกระทบในทางบวกต่อชุมชนและชาวบ้าน คือ ผลกระทบในทางบวกที่กลุ่มชมพู่เพชรจะได้ได้รับจากการบริหารการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนแม่น้ำเพชรบุรีสายน้ำแห่งประศาสตร์และวัฒนธรรมภายใต้ชีวิตวิถีใหม่ คือในช่วงการผลผลิตช่วงเดือนธันวาคม ถึง เดือนมกราคม ชาวสวนได้มีการจำหน่ายผลิตผลจากสวนชมพู่เพชร ได้เพิ่มมากขึ้น แต่ผลกระทบในทางลบได้รับจากการบริหารการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนแม่น้ำเพชรบุรีสายน้ำแห่งประศาสตร์และวัฒนธรรมภายใต้ชีวิตวิถีใหม่เป็นผลกระทบที่เกิดกับนักท่องเที่ยวมากกว่าชุมชน คือ ช่วงนอกฤดูการผลิตชมพู่เพชรช่วงเดือน พฤศจิกายน ถึงเดือนมิถุนายน จะไม่มีผลผลิตชมพู่เพชรออกจำหน่าย นักท่องเที่ยวจะไม่ได้ชมการผลิตชมพู่เพชร และไม่ได้ชิม ไม่ได้ซื้อชมพู่เพชรกลับไป และความคุ้มค่าต่อชุมชนและท้องถิ่น ความคุ้มค่าที่ชุมชนจะได้รับจากการประชาสัมพันธ์ ทั้งทางตรงและทางอ้อม เป็นการเพิ่มชื่อเสียงและการโฆษณาการท่องเที่ยวชุมชนอีกรูปแบบหนึ่ง สอดคล้องกับแนวคิดของ หทัยรัตน์ สวัสดี ให้ความหมายการท่องเที่ยวว่า นอกจากมีประโยชน์ ในการสร้างเงินหมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจแล้วยังมีประโยชน์ในการส่งเสริมอนุรักษ์ ศิลป์วัฒนธรรมและประเพณีของแต่ละท้องถิ่น นอกจากจะเป็นอุตสาหกรรมที่สร้างรายได้อันดับหนึ่ง ยังส่งผลถึงให้แต่ละท้องถิ่นมีการจัดจ้างแรงงาน ก่อให้เกิดอาชีพใหม่ ๆ ตามมา ส่งผลดีต่อคุณภาพชีวิตของผู้คนในพื้นที่และเศรษฐกิจโดยรวมของชุมชน (หทัยรัตน์ สวัสดี, 2563)

สรุปและข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะ แบ่งเป็น 4 ประเด็น ดังนี้ 1) ควรนำผลการวิจัยเสนอต่อหน่วยงานท้องถิ่นเพื่อวางแผนการส่งเสริมสนับสนุนพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนแม่น้ำเพชรบุรีสายน้ำแห่งประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ที่มีจุดเด่นอยู่แล้วให้มีการเปิดดำเนินการได้อย่างจริงจัง 2) ควรนำผลการวิจัยไปนำเสนอให้หน่วยงานราชการหรือหน่วยงานภาครัฐและเอกชนได้เข้ามาร่วมให้โอกาสในการส่งเสริมสนับสนุนพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนแม่น้ำเพชรบุรีสายน้ำแห่งประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่มีจุดเด่นอยู่แล้วให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดเพชรบุรีอีกเส้นทางหนึ่ง 3) ควรนำผลการวิจัยไปใช้ในทางวิชาการอย่างเป็นระบบ เพื่อแก้ไขปัญหาข้อด้อยหรือข้อบกพร่องของพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนแม่น้ำเพชรบุรี สายน้ำแห่งประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ที่ชุมชนมีความมุ่งมั่นในการดำเนินกิจกรรมให้ประสบผลสำเร็จเพื่อส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน 4) ควรนำผลการวิจัยไปนำเสนอให้หน่วยงานราชการหรือหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องได้เข้ามาร่วมแก้ไขปัญหาข้อด้อยหรือข้อบกพร่องเพื่อขจัดอุปสรรคของพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนแม่น้ำเพชรบุรี สายน้ำแห่งประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ที่ชุมชนมีความมุ่งมั่นและมีความพร้อมในการดำเนินกิจกรรมให้ประสบผลสำเร็จและให้สามารถดำเนินกิจกรรมได้อย่างมั่นคง

เอกสารอ้างอิง

กฤษฎา กาญจนาลัย. (2561). แนวทางการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพ กรณีศึกษาจังหวัดภูเก็ต. กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร.

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2563). โครงการศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีศักยภาพในการใช้จ่าย. เรียกใช้เมื่อ 20 พฤษภาคม 2567 จาก http://tourismlibrary.tat.or.th/medias/sector7rabbithood.pdf

ชณัฏฐ์ พงศ์ธราธิก. (2564). การพัฒนากลยุทธ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการกีฬาและนันทนาการคณะพลศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ชุติกาญจน์ กันทะอู. (2560). การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นฐาน: กรณีศึกษา บ้านร่องฟอง อำเภอเมือง จังหวัดแพร่. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พรรณิภา อนุรักษากรกุล และคณะ. (2566). การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ในภาคตะวันออกหลังสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019. วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์, 13(3),115-130.

วารยาภา มิ่งศิริธรรม และรวีวรรณ โปรยรุ่งโรจน์. (2564). รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาชุมชนคลองมหาสวัสดิ์ อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม. วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา, 11(1), 41-42.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570). เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2569 จาก https://planning.dusit.ac.th/main/wp-content/uploads/2023/E.pdf

สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2563). แผนการพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ (พ.ศ. 2566–2570). คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ. เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2569 จาก https://www.nesdc.go.th/wordpress/wp-content/uploads/2025/11/05-NS63-05.pdf

สีสมพร สุดทิจัก. (2563). กลยุทธ์การบริหารการพัฒนายุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในบริบทมรดกโลกทางธรรมชาติ: กรณีศึกษาป่าสงวนแห่งชาติหินหนามหน่อ เมืองบัวละพา แขวงคาม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. ใน วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการพัฒนา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

สุดารา สุจฉายา. (2550). ประวัติศาสตร์สมัยธนบุรี. (พิมพ์ครั้ง 1). กรุงเทพมหานคร: สารคดี.

หทัยรัตน์ สวัสดี. (2563). แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนชุมชนบ้านท่าแร่ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น. วารสารเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวสู่ความยั่งยืน, 2(1), 64-73.

อดิศร ศักดิ์สูง และวรุตม์ นาที. (2562). การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในรูปแบบหมู่บ้านวัฒนธรรมเพื่อรองรับประชาคมอาเซียน บริเวณคาบสมุทรสทิงพระ จังหวัดสงขลา. วารสารสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยทักษิณ, 8(2019), 102-123.

Yamane, T. (1973). Statistics: an introductory analysis. New York: New York: Harper & Row.

บทความวิจัย

แนวทางพัฒนาการบริหารกิจกรรมลูกเสือในยุคดิจิทัลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอพรหมพิราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3*

GUIDELINES FOR DEVELOPING SCOUT ACTIVITY MANAGEMENT IN THE DIGITAL ERA FOR OPPORTUNITY EXPANSION SCHOOLS IN PHROM PHIRAM DISTRICT UNDER PHITSANULOK PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3

ณัธกิจ กองช้าง*, ขวัญชัย ขัวนา, พฤฑฒิพล พฤฑฒิกุล
Nattakit Kongchang*, Khwanchai Khuana, Pruettipol Pruettikul
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร กำแพงเพชร ประเทศไทย
Faculty of Education, Kamphaeng Phet Rajabhat University, Kamphaeng Phet, Thailand
Corresponding author E-mail: kongchangnattakit504@gmail.com
*Tel: 098-814-6558

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพและปัญหา 2) เปรียบเทียบสภาพการบริหาร 3) หาแนวทางพัฒนา และ 4) ประเมินแนวทางพัฒนาการบริหารกิจกรรมลูกเสือในยุคดิจิทัลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอพรหมพิราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู จำนวน 178 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม และแบบประเมินคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test และ F-test ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการบริหาร โดยรวม อยู่ในระดับมาก และปัญหาการบริหาร คือ ผู้บริหารและครูมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการกำหนดวิสัยทัศน์หรือทัศนคติที่เปิดรับการใช้เทคโนโลยีในการวางแผนกิจกรรมลูกเสือยังไม่ชัดเจน ผู้บริหารและครูมีวิสัยทัศน์ด้านการใช้เทคโนโลยีในการจัดโครงสร้างการบริหารกิจกรรมลูกเสือยังไม่ชัดเจน ผู้บริหารมีการสรรหาผู้บังคับบัญชาลูกเสือที่มีความรู้ด้านเทคโนโลยียังไม่เหมาะสม และระบบติดตามประเมินผลลูกเสือดิจิทัลยังไม่ชัดเจน ผู้บริหารกำหนดเกณฑ์มาตรฐานการใช้เทคโนโลยีสำหรับการติดตามและประเมินยังไม่ชัดเจน 2) การเปรียบเทียบสภาพการบริหารในภาพรวม พบว่า ไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 3) แนวทางพัฒนา ควรใช้ระบบสารสนเทศเป็นฐานเชื่อมโยงข้อมูลทุกระดับอย่างเป็นมาตรฐาน ให้มีความยืดหยุ่นและลดภาระงาน มีโครงสร้างและบทบาทชัดเจน ใช้แพลตฟอร์มข้อมูลกลางเชื่อมโยงทุกฝ่าย มีนโยบายและแผนพัฒนาบุคลากรที่ชัดเจน พัฒนาทักษะและการมอบหมายงานตามศักยภาพ มีการกำหนดมาตรฐาน การติดตาม วิเคราะห์ และรายงานผลที่ชัดเจน 4) การประเมินแนวทาง พบว่า ภาพรวม มีความถูกต้อง มีความเหมาะสม และมีความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากทุกด้าน

คำสำคัญ: การบริหารกิจกรรมลูกเสือ, ยุคดิจิทัล, โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

Abstract

The purposes of this research were: 1) to study the conditions and problems, 2) to compare the management conditions, 3) to develop guidelines for management

* Received 2 March 2026; Revised 23 March 2026; Accepted 30 March 2026

improvement, and 4) to evaluate the guidelines for developing Scout activity management in the digital era of opportunity expansion schools in Phrom Phiram District under the Phitsanulok Primary Educational Service Area Office 3. The sample consisted of 178 school administrators and teachers. The research instruments included a questionnaire, a focus group discussion record form, and a quality evaluation form. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, and F-test. The findings revealed that: 1) The overall management condition was at a high level. The major problems were that administrators and teachers lacked clear knowledge and understanding in defining a vision or digital mindset that embraces the use of technology in planning Scout activities; administrators and teachers did not clearly articulate a vision for using technology in structuring Scout activity management; the recruitment of Scout leaders with technological expertise was inappropriate; the digital Scout monitoring and evaluation system was unclear; and administrators had not clearly defined standards for the use of technology in monitoring and evaluation. 2) The comparison of administrative conditions showed no statistically significant differences at the .05 level. 3) The development guidelines suggested that an information system should be used as a standardized database to link information at all levels, with flexibility to reduce workload; clear structures and roles should be established; a central data platform should be used to connect all stakeholders; clear policies and personnel development plans should be formulated; skills should be developed and tasks assigned according to individual potential; and clear standards for monitoring, analysis, and reporting should be defined. 4) The evaluation of the management guidelines indicated that, overall, they were accurate, appropriate, and feasible at a high level in all aspects.

Keywords: Scout Activity Management, Digital Era, Opportunity Expansion Schools

บทนำ

การบริหารกิจกรรมลูกเสือมีแนวทางที่มุ่งเน้นการพัฒนาลูกเสือทั้งทางกาย สติปัญญา จิตใจ และศีลธรรม โดยใช้วิธีการของลูกเสือที่มุ่งหมายให้ลูกเสือได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง และทำงานร่วมกับผู้อื่น การพัฒนาทักษะดิจิทัลที่จำเป็นให้กับผู้กำกับลูกเสือและลูกเสือ การใช้เทคโนโลยีในการสืบค้นข้อมูล การใช้แอพพลิเคชันและเครื่องมือดิจิทัลในการจัดกิจกรรม การสื่อสารและการทำงานร่วมกันผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ และการใช้สื่อดิจิทัลอย่างปลอดภัย เป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหาได้อย่างสร้างสรรค์ มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างเหมาะสม (ทรงพล เจริญคำ, 2565) ทั้งนี้ การบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ากับการบริหารและการจัดกิจกรรมลูกเสือควรดำเนินการอย่างเป็นระบบ มีการกำหนดแนวทางและมาตรฐานที่ชัดเจน เพื่อให้การพัฒนาลูกเสือเป็นไปอย่างสมดุล ครอบคลุมทั้งคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ทักษะชีวิต และทักษะดิจิทัลที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตและการเรียนรู้ตลอดชีวิตในศตวรรษที่ 21

หลักการบริหารสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีศักยภาพและขีดความสามารถสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580) ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต โดยมุ่งเน้นการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ สอดคล้องกับนโยบายการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกช่วงวัยให้มีคุณลักษณะและทักษะการ

เรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (3Rs8Cs) (นโยบายการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ปีงบประมาณ 2568–2569, 2567) ทำให้สถานศึกษาต้องเร่งพัฒนาและปรับปรุงรูปแบบการจัดกิจกรรมลูกเสือให้สอดคล้องกับสถานการณ์และความต้องการของผู้เรียนในยุคดิจิทัล โดยงานวิจัยของ พิชัย เสงี่ยมจิตต์ ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารกิจกรรมลูกเสือในยุคดิจิทัล ผลการวิจัยพบว่า การบริหารกิจกรรมลูกเสือในยุคดิจิทัลควรประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์การ การจัดคนเข้าทำงาน การอำนวยการ และการควบคุม โดยในแต่ละองค์ประกอบมีการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาและความต้องการของผู้เรียน (พิชัย เสงี่ยมจิตต์, 2563) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนพล บุญฤทธิ์ ที่ศึกษาเรื่อง แนวทางการบริหารกิจกรรมลูกเสือด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล พบว่า การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารกิจกรรมลูกเสือช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน ลดความซ้ำซ้อน และสามารถติดตามผลการดำเนินงานได้อย่างรวดเร็ว ช่วยให้ผู้เรียนมีความสนใจ และกระตือรือร้นในการเข้าร่วมกิจกรรมมากขึ้น สามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ได้อย่างหลากหลาย และสามารถพัฒนาทักษะดิจิทัลควบคู่ไปกับทักษะลูกเสือ (ธนพล บุญฤทธิ์, 2564)

การพัฒนาการบริหารกิจกรรมลูกเสือในยุคดิจิทัลสำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอพรหมพิราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 พบว่า ยังขาดการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้อย่างเป็นระบบ การวางแผนยังขาดความชัดเจนในการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัล การจัดองค์การยังไม่เอื้อต่อการทำงานในยุคดิจิทัล การจัดคนเข้าทำงานยังไม่คำนึงถึงทักษะด้านดิจิทัล การอำนวยการยังขาดการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการสื่อสารและการสร้างแรงจูงใจ และการควบคุมยังขาดระบบการติดตามและประเมินผลที่มีประสิทธิภาพในยุคดิจิทัล (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3, 2567) โดยปัญหาดังกล่าวส่งผลให้การจัดกิจกรรมลูกเสือในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอพรหมพิราม ยังไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนในยุคดิจิทัล และยังไม่สามารถพัฒนาทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้นการพัฒนาการบริหารกิจกรรมลูกเสือในยุคดิจิทัลจึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อยกระดับคุณภาพการจัดกิจกรรมลูกเสือให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและบริบทของสังคมในยุคดิจิทัล การพัฒนาการบริหารกิจกรรมลูกเสือในยุคดิจิทัลควรมีการดำเนินการอย่างเป็นระบบ การวิจัยครั้งนี้เพื่อให้ได้แนวทางในการพัฒนาการบริหารกิจกรรมลูกเสือที่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาและความต้องการของผู้เรียนในยุคดิจิทัล นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาและการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามเป้าหมายของการจัดการศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารกิจกรรมลูกเสือในยุคดิจิทัลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอพรหมพิราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3
2. เพื่อเปรียบเทียบสภาพการบริหารกิจกรรมลูกเสือในยุคดิจิทัลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอพรหมพิราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3
3. เพื่อหาแนวทางพัฒนาการบริหารกิจกรรมลูกเสือในยุคดิจิทัลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอพรหมพิราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3
4. เพื่อประเมินแนวทางพัฒนาการบริหารกิจกรรมลูกเสือในยุคดิจิทัลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอพรหมพิราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (mixed methods research) โดยเก็บข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถามจากผู้บริหารและครูที่มีวุฒิทางลูกเสือ และประสบการณ์ในการปฏิบัติงานต่างกัน และข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ และประเมินข้อมูลเชิงคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิ มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ผู้บริหาร และครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอพรหมพิราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 ประจำปีการศึกษา 2567 จาก 23 โรงเรียน โดยเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 23 คน และครู จำนวน 257 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหาร และครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอพรหมพิราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 ประจำปีการศึกษา 2567 ได้จากการสุ่มประชากรโดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) ได้ผู้บริหาร 23 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง และครูจำนวน 155 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ

ผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้หรือประสบการณ์ด้านการบริหารหรือจัดกิจกรรมลูกเสือของสถานศึกษาไม่น้อยกว่า 5 ปี และมีวุฒิทางลูกเสือไม่ต่ำกว่า A.T.C. จำนวน 9 คน โดยเลือกแบบเจาะจงในการสนทนากลุ่ม

ผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้หรือประสบการณ์ด้านการบริหารหรือจัดกิจกรรมลูกเสือของสถานศึกษาไม่น้อยกว่า 5 ปี และมีวุฒิทางลูกเสือไม่ต่ำกว่า A.T.C. จำนวน 30 คน โดยเลือกแบบเจาะจงในการประเมินแนวทาง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถามสภาพและปัญหาการบริหารกิจกรรมลูกเสือในยุคดิจิทัลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอพรหมพิราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัยด้วยค่า IOC ได้ค่าเท่ากับ 0.60-1.00 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่าของครอนบาค (Cronbach, L. J., 1990) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.991

2. แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม เกี่ยวกับแนวทางการบริหารกิจกรรมลูกเสือในยุคดิจิทัลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอพรหมพิราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3

3. แบบประเมินคุณภาพแนวทางพัฒนาการบริหารกิจกรรมลูกเสือในยุคดิจิทัลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอพรหมพิราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองจากการให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามออนไลน์ทาง Google Forms จำนวน 178 คน ได้แบบสอบถามกลับคืนมาครบสมบูรณ์ คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis)

สถิติที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ได้แก่ การหาค่าความเที่ยงตรงของเนื้อหาโดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) และการหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่าของครอนบาค (Cronbach’s Alpha Coefficient) สถิติพื้นฐานที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ การทดสอบค่าที (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way ANOVA) และการทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ่ (Scheffe’s test)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพการบริหารกิจกรรมลูกเสือในยุคดิจิทัลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอพรหมพิราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 ได้ผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาสภาพการบริหารกิจกรรมลูกเสือในยุคดิจิทัลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอพรหมพิราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3

การบริหารกิจกรรมลูกเสือในยุคดิจิทัล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. การวางแผน	4.27	0.56	มาก
2. การจัดองค์การ	4.31	0.55	มาก
3. การจัดกำลังคน	4.29	0.56	มาก
4. การควบคุม	4.26	0.54	มาก
รวมเฉลี่ย	**4.28**	**0.53**	**มาก**

จากตาราที่ 1 พบว่าสภาพการบริหารกิจกรรมลูกเสือในยุคดิจิทัลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอพรหมพิราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการจัดองค์การ รองลงมา คือ ด้านการจัดกำลังคน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการควบคุม

2. ผลการศึกษาปัญหาการบริหารกิจกรรมลูกเสือในยุคดิจิทัล พบว่า ด้านการวางแผน เมื่อพิจารณาข้อที่พบปัญหามากที่สุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการกำหนดวิสัยทัศน์หรือทัศนคติที่เปิดรับการใช้เทคโนโลยีในการวางแผนกิจกรรมลูกเสือยังไม่ชัดเจน ด้านการจัดองค์การ เมื่อพิจารณาข้อที่พบปัญหามากที่สุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรมีวิสัยทัศน์ด้านการใช้เทคโนโลยีในการจัดโครงสร้างการบริหารกิจกรรมลูกเสือยังไม่ชัดเจน ด้านการจัดกำลังคน เมื่อพิจารณาข้อที่พบปัญหามากที่สุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีการสรรหาผู้บังคับบัญชาลูกเสือที่มีวุฒิและความรู้ความสามารถด้านเทคโนโลยีตามเกณฑ์ที่กำหนดยังไม่รอบคอบและเหมาะสม และผู้บริหารสถานศึกษามีระบบติดตามและประเมินผลงานผู้บังคับบัญชาลูกเสือที่ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลที่ยังไม่ชัดเจน ด้านการควบคุม เมื่อพิจารณาข้อที่พบปัญหามากที่สุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษากำหนดเกณฑ์มาตรฐานการใช้เทคโนโลยีให้ชัดเจนสำหรับการติดตามและประเมินกิจกรรมลูกเสือที่ยังไม่ชัดเจน

3. ผลการเปรียบเทียบสภาพการบริหารกิจกรรมลูกเสือในยุคดิจิทัลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอพรหมพิราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3

3.1 ผลการเปรียบเทียบจำแนกตามวุฒิทางลูกเสือ ได้ผลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบสภาพการบริหารกิจกรรมลูกเสือในยุคดิจิทัลจำแนกตามวุฒิทางลูกเสือ

สภาพการบริหารกิจกรรมลูกเสือในยุคดิจิทัล	ขั้นความรู้เบื้องต้น		สูงกว่าขั้นความรู้เบื้องต้น		t	Sig.
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. ด้านการวางแผน	4.31	0.59	4.17	0.46	1.666	0.098
2. ด้านการจัดองค์การ	4.37	0.57	4.18	0.47	2.433	0.016*
3. ด้านการจัดกำลังคน	4.33	0.60	4.21	0.44	1.423	0.157
4. ด้านการควบคุม	4.31	0.57	4.16	0.48	1.806	0.073
รวมเฉลี่ย	**4.33**	**0.56**	**4.18**	**0.44**	**1.922**	**0.057**

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 พบว่า สภาพการบริหารกิจกรรมลูกเสือในยุคดิจิทัลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอพรหมพิราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 จำแนกตามวุฒิทางลูกเสือ โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการจัดองค์การมีความแตกต่างกัน ส่วนด้านอื่นๆ ไม่แตกต่างกัน

3.2 ผลการเปรียบเทียบจำแนกตามประสบการณ์การทำงาน ได้ผลดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบสภาพการบริหารกิจกรรมลูกเสือในยุคดิจิทัลจำแนกตามวุฒิทางลูกเสือ

สภาพการบริหารกิจกรรมลูกเสือในยุคดิจิทัล	ความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
1. ด้านการวางแผน	ระหว่างกลุ่ม	0.815	2	0.408	1.325	0.268
	ภายในกลุ่ม	53.844	175	0.308		
	รวม	54.659	177			
2. ด้านการจัดองค์การ	ระหว่างกลุ่ม	0.740	2	0.370	1.248	0.290
	ภายในกลุ่ม	51.923	175	0.297		
	รวม	52.663	177			
3. ด้านการจัดกำลังคน	ระหว่างกลุ่ม	1.353	2	0.676	2.212	0.113
	ภายในกลุ่ม	53.526	175	0.306		
	รวม	54.878	177			
4. ด้านการควบคุม	ระหว่างกลุ่ม	2.211	2	1.106	3.847	0.023*
	ภายในกลุ่ม	50.295	175	0.287		
	รวม	52.506	177			
รวมเฉลี่ย	**ระหว่างกลุ่ม**	**1.198**	**2**	**0.599**	**2.183**	**0.116**
	ภายในกลุ่ม	**48.011**	**175**	**0.274**		
	รวม	**49.209**	**177**			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 พบว่า สภาพการบริหารกิจกรรมลูกเสือในยุคดิจิทัลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอพรหมพิราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการควบคุมมีความแตกต่างกัน ส่วนด้านอื่นๆ ไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. การหาแนวทางพัฒนาการบริหารกิจกรรมลูกเสือในยุคดิจิทัลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอพรหมพิราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 ด้านการวางแผน กิจกรรมลูกเสือในยุคดิจิทัลควรใช้ข้อมูลสารสนเทศเป็นฐานสำคัญ โดยดำเนินการอย่างเป็นระบบและเชื่อมโยงหลายระดับเพื่อช่วยลดงานเอกสาร ด้านการจัดองค์การ ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดโครงสร้างการบริหารกิจกรรมลูกเสือในยุคดิจิทัลให้ชัดเจน ด้านการจัดกำลังคน มีการพัฒนาการบริหารกิจกรรมลูกเสือในยุคดิจิทัลควรดำเนินการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ด้านการควบคุม มีการพัฒนาการบริหารและประเมินผลกิจกรรมลูกเสือด้วยข้อมูลดิจิทัลควรเริ่มจากผู้บริหารกำหนดนโยบายและกรอบมาตรฐานที่ชัดเจน

5. การประเมินแนวทางพัฒนาการบริหารกิจกรรมลูกเสือในยุคดิจิทัลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอพรหมพิราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 พบว่า ด้านที่มีระดับการประเมินสูงสุด คือ ด้านความถูกต้อง รองลงมา คือ ด้านความเหมาะสม และด้านความเป็นไปได้ ตามลำดับ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านได้ดังนี้

5.1 ด้านการวางแผน พบว่า ด้านที่มีระดับการประเมินสูงสุด คือ ด้านความถูกต้อง รองลงมา คือ ด้านความเหมาะสม และด้านความเป็นไปได้ ตามลำดับ

5.2 ด้านการจัดองค์การ พบว่า ด้านที่มีระดับการประเมินสูงสุด คือ ด้านความถูกต้อง รองลงมา คือ ด้านความเหมาะสม และด้านความเป็นไปได้ ตามลำดับ

5.3 ด้านการจัดกำลังคน พบว่า ด้านที่มีระดับการประเมินสูงสุด คือ ด้านความถูกต้อง รองลงมา คือ ด้านความเหมาะสม และด้านความเป็นไปได้ ตามลำดับ

5.4 ด้านการควบคุม พบว่า ด้านที่มีระดับการประเมินสูงสุด คือ ด้านความถูกต้อง รองลงมา คือ ด้านความเหมาะสม และด้านความเป็นไปได้ ตามลำดับ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง แนวทางพัฒนาการบริหารกิจกรรมลูกเสือในยุคดิจิทัลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอพรหมพิราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 ผู้วิจัยอภิปรายได้ดังนี้

1. สภาพการบริหารกิจกรรมลูกเสือในยุคดิจิทัลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอพรหมพิราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 โดยภาพรวม อยู่ในระดับ มาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้กำกับลูกเสือมีความรู้ความเข้าใจในการบริหารงานในยุคดิจิทัล มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการวางแผน การจัดองค์การ และการสื่อสารภายในสถานศึกษา ส่งผลให้การบริหารกิจกรรมลูกเสือเป็นไปอย่างมีระบบ มีความคล่องตัว และสามารถตอบสนองต่อบริบทการเปลี่ยนแปลงของสังคมในปัจจุบันได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับงานวิจัยของธีระพงษ์ สมเขาใหญ่ ที่ได้ศึกษาการบริหารกิจกรรมลูกเสือ–เนตรนารีเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะผู้เรียนในศูนย์เครือข่ายการศึกษา ซึ่งพบว่า การบริหารกิจกรรมลูกเสือโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากมีการจัดโครงสร้างการบริหารที่ชัดเจน มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้รับผิดชอบอย่างเหมาะสม และได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง ทำให้การดำเนินกิจกรรมลูกเสือบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ (ธีระพงษ์ สมเขาใหญ่ และคณะ, 2563) และสอดคล้องกับงานวิจัยของจุไรรัตน์ ดวงคำ และปณตนนท์ เถียรประภากุล ที่ศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารกิจกรรมลูกเสือด้านผู้บริหารของกลุ่มโรงเรียนข้อมือเหล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 พบว่า การบริหารกิจกรรมลูกเสือโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากสถานศึกษามีการวางแผนงานอย่างเป็นระบบ และส่งเสริมให้ครูผู้กำกับลูกเสือมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมอย่างเต็มที่ (จุไรรัตน์ ดวงคำ และปณตนนท์ เถียรประภากุล, 2568)

2. ปัญหาการบริหารกิจกรรมลูกเสือในยุคดิจิทัลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอพรหมพิราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 ได้นำเสนอเป็นรายด้าน ดังนี้ ด้านการวางแผน คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการกำหนดวิสัยทัศน์หรือทัศนคติที่เปิดรับการใช้เทคโนโลยีในการวางแผนกิจกรรมลูกเสือยังไม่ชัดเจน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษายังขาดการกำหนดแนวทางหรือกรอบนโยบายด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างเป็นรูปธรรม รวมถึงการพัฒนาความรู้และทัศนคติของครูและบุคลากรด้านการบริหารงานในยุคดิจิทัลยังไม่ครอบคลุม ส่งผลให้การวางแผนกิจกรรมลูกเสือยังคงยึดรูปแบบเดิมและยังไม่สามารถบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของซูบีนา กียะ และสุนทรี วรรณไพเราะ ที่ศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่สงผลตอการใชเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรูของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัลจะส่งผลให้ครูและบุคลากรมีการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนและการบริหารจัดการสูงขึ้น เหตุนี้สะท้อนว่าผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ด้านดิจิทัลส่งผลต่อการยอมรับและใช้เทคโนโลยีในบริบทการจัดกิจกรรมของสถานศึกษา (ซูบีนา กียะ และสุนทรี วรรณไพเราะ, 2568) ด้านการจัดองค์การ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรมีวิสัยทัศน์ด้านการใช้เทคโนโลยีในการจัดโครงสร้างการบริหารกิจกรรมลูกเสือยังไม่ชัดเจน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษายังขาดการกำหนดรูปแบบหรือแนวทางการจัดโครงสร้างการบริหารงานที่บูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างเป็นระบบ รวมถึงการสื่อสารนโยบายและบทบาทหน้าที่ของผู้รับผิดชอบผ่านช่องทางดิจิทัลยังไม่ทั่วถึง ส่งผลให้การจัดองค์การด้านกิจกรรมลูกเสือยังคงยึดโครงสร้างแบบเดิม ขาดความยืดหยุ่น และยังไม่

สามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลมาสนับสนุนการบริหารจัดการได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของพรวิภา เชยกลิ่น ที่ศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล พบว่า การมีวิสัยทัศน์ด้านเทคโนโลยีและการสร้างวัฒนธรรมดิจิทัลในองค์การ ซึ่งส่งผลต่อการบริหารจัดการโดยรวมของสถานศึกษา หากผู้บริหารขาดวิสัยทัศน์ด้านดิจิทัล ย่อมส่งผลให้การจัดโครงสร้างและการใช้เทคโนโลยียังไม่ชัดเจนและไม่สอดคล้องกับการบริหารในยุคใหม่ (พรวิภา เชยกลิ่น, 2566) ด้านการจัดกำลังคน คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีการสรรหาผู้บังคับบัญชาลูกเสือที่มีวุฒิและความรู้ความสามารถด้านเทคโนโลยีตามเกณฑ์ที่กำหนดยังไม่รอบคอบและเหมาะสม และผู้บริหารสถานศึกษามีระบบติดตามและประเมินผลงานผู้บังคับบัญชาลูกเสือที่ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลที่ยังไม่ชัดเจน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษายังขาดระบบและแนวทางที่ชัดเจนในการกำหนดสมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลสำหรับผู้บังคับบัญชาลูกเสือ รวมถึงการสรรหาและคัดเลือกบุคลากรยังคงพิจารณาจากคุณสมบัติด้านประสบการณ์หรือวุฒิทั่วไปเป็นหลัก โดยมิได้ให้ความสำคัญกับทักษะด้านดิจิทัลอย่างเพียงพอ อีกทั้งระบบการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานที่ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลยังไม่เป็นรูปธรรม ส่งผลให้การจัดกำลังคนด้านกิจกรรมลูกเสือยังไม่สามารถตอบสนองต่อบริบทการบริหารในยุคดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของอัสนี ปวงสันเทียะ และคณะ ที่ศึกษาการบริหารงานกิจกรรมลูกเสือในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 พบว่า ปัญหาด้านการจัดกำลังคนอยู่ในระดับ มาก โดยเฉพาะการสรรหาผู้บังคับบัญชาลูกเสือที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะด้าน รวมถึงการขาดระบบติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้การดำเนินงานกิจกรรมลูกเสือไม่สามารถพัฒนาให้สอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ (อัสนี ปวงสันเทียะ และคณะ, 2568) ด้านการควบคุม คือ ผู้บริหารสถานศึกษากำหนดเกณฑ์มาตรฐานการใช้เทคโนโลยีให้ชัดเจนสำหรับการติดตามและประเมินกิจกรรมลูกเสือที่ยังไม่ชัดเจน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษายังขาดการกำหนดนโยบายและเกณฑ์มาตรฐานด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการติดตามและประเมินผลกิจกรรมลูกเสืออย่างเป็นระบบ รวมถึงยังไม่มีแนวทางหรือเครื่องมือดิจิทัลที่ชัดเจนในการกำกับ ตรวจสอบ และรายงานผลการดำเนินงาน ส่งผลให้กระบวนการควบคุมยังคงอาศัยวิธีการแบบเดิม ขาดความต่อเนื่อง ความโปร่งใส และไม่สามารถใช้ข้อมูลจากระบบดิจิทัลมาสนับสนุนการตัดสินใจในการปรับปรุงและพัฒนากิจกรรมลูกเสือได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของซูบีนา กียะ และสุนทรี วรรณไพเราะ ที่ศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัลมีผลต่อการใช้เทคโนโลยีของครูและบุคลากร ซึ่งชี้ว่าหากผู้บริหารขาดแนวทางด้านเทคโนโลยี อาจทำให้การติดตามและประเมินผลโดยใช้เทคโนโลยียังไม่เป็นรูปธรรมตามที่ควร (ซูบีนา กียะ และสุนทรี วรรณไพเราะ, 2568)

3. การเปรียบเทียบสภาพการบริหารกิจกรรมลูกเสือในยุคดิจิทัลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอพรหมพิราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 จำแนกตามวุฒิทางลูกเสือ โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการจัดองค์การมีความแตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครูผู้กำกับลูกเสือที่มีวุฒิทางลูกเสือแตกต่างกันมีระดับความรู้ ความเข้าใจ และประสบการณ์ในการจัดโครงสร้างการบริหารกิจกรรมลูกเสือไม่เท่าเทียมกัน โดยผู้ที่มีวุฒิทางลูกเสือระดับสูงมักมีความรู้ด้านระบบการบริหาร งานลูกเสือ และการมอบหมายบทบาทหน้าที่อย่างเป็นทางการมากกว่า ขณะที่ผู้ที่มีวุฒิทางลูกเสือต่ำอาจยังขาดความเข้าใจเชิงระบบในการจัดองค์การ รวมถึงการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการประสานงานและการทำงานเป็นทีม ส่งผลให้การบริหารด้านการจัดองค์การมีความแตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของชัยยงค์ อรรคพงษ์ และคณะ ที่ศึกษาการบริหารกิจกรรมลูกเสือตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอำเภอชุมแพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 พบว่า การเปรียบเทียบการบริหารกิจกรรมลูกเสือตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอำเภอชุมแพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 จำแนกตามวุฒิทางลูกเสือ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน (ชัยยงค์ อรรคพงษ์ และคณะ

, 2558) และจำแนกตามประสบการณ์การทำงานโดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการควบคุมมีความแตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้กำกับลูกเสือที่มีประสบการณ์การทำงานแตกต่างกันมีความคุ้นเคยและความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินกิจกรรมลูกเสือไม่เท่าเทียมกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของวันใหม่ สืบชนะ ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารงานลูกเสือสามัญในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 พบว่า ผลการเปรียบเทียบการบริหารงานลูกเสือสามัญในสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูหัวหน้ากิจกรรมลูกเสือ จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงานด้านลูกเสือไม่แตกต่างกัน (วันใหม่ สืบชนะ, 2561)

4. การแนวทางพัฒนาการบริหารกิจกรรมลูกเสือในยุคดิจิทัลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอพรหมพิราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 ด้านการวางแผน มีแนวทางในการพัฒนา คือ ผู้บริหารควรใช้ข้อมูลสารสนเทศเป็นฐานสำคัญ โดยดำเนินการอย่างเป็นระบบและเชื่อมโยงหลายระดับ การพัฒนาศักยภาพผู้บริหารและครูผ่านการอบรมเชิงปฏิบัติการ การสนับสนุนทรัพยากร และการสร้างทัศนคติที่มองเทคโนโลยีเป็นเครื่องมือเสริมคุณภาพ ไม่ใช่ภาระ เพื่อช่วยลดงานเอกสาร สอดคล้องกับงานวิจัยของกฤษณา พุ่มพันธ์ม่วง ที่ศึกษาแนวทางการบริหารกิจกรรมลูกเสือสำรองเพื่อส่งเสริมการควบคุมตนเองของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า สถานศึกษามีการกำหนดแนวทางในการดำเนินงานตามนโยบายของคณะลูกเสือแห่งชาติ และหลักสูตรการฝึกอบรมลูกเสือ โดยจะต้องมีการวางแผนการจัดกิจกรรมลูกเสือ มีการกำหนดโครงการหรือกิจกรรมการฝึกลูกเสือที่จะให้บรรลุจุดมุ่งหมายและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการ มีการกำหนดขั้นตอนปฏิบัติงานที่เหมาะสม มีการจัดสรรทรัพยากรในการบริหารทั้งคน การเงินและงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นในการดำเนินงาน มีการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของการจัดกิจกรรมลูกเสือ การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ มาตรการและกลยุทธ์การดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับ การจัดกิจกรรมลูกเสือ เพื่อมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ มีการกำหนดสิ่งที่ต้องการทำและตัดสินใจเลือกกระบวนการที่ดี ที่สุด เพื่อให้การดำเนินการจัดกิจกรรมลูกเสือบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ซึ่งการวางแผนเป็นกระบวนการทำงานขั้นตอนแรกเพื่อให้งานออกมามีประสิทธิภาพ (กฤษณา พุ่มพันธ์ม่วง และคณะ, 2567) ด้านการจัดองค์การ มีแนวทางในการพัฒนา คือ ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดโครงสร้างการบริหารกิจกรรมลูกเสือในยุคดิจิทัลให้ชัดเจน เป็นระบบ และใช้ข้อมูลเป็นฐานเดียวกัน โดยกำหนดบทบาท หน้าที่ และสายการบังคับบัญชาที่ชัดเจน สอดคล้องกับงานวิจัยของปรียาพร ธารีแดน และระติกรณ์ นิยมะจันทร์ ที่ศึกษาการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา พบว่า ผู้นำสถานศึกษาที่มีการกำหนดโครงสร้างการบริหารที่ชัดเจน พร้อมทั้งการบูรณาการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในระบบงาน จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการจัดองค์การและการประสานงานในสถานศึกษาให้มีความต่อเนื่อง โปร่งใส และสามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ปรียาพร ธารีแดน และระติกรณ์ นิยมะจันทร์, 2567) ด้านการจัดกำลังคน มีแนวทางในการพัฒนา คือ ควรดำเนินการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องโดยผู้บริหารสถานศึกษาต้องกำหนดนโยบาย แผนพัฒนาบุคลากรและมาตรฐานการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลที่ชัดเจน ลดความซ้ำซ้อน ยกระดับประสิทธิภาพการจัดกิจกรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของทินกร เผ่ากันทะ และกัลยารัตน์ เมธีวีรวงศ์ ที่ศึกษาแนวทางการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล พบว่า การพัฒนาบุคลากร คือการเพิ่มประสิทธิภาพด้านทักษะ ความชำนาญในการทำงาน ตลอดจน ปรับเปลี่ยนทัศนคติของบุคลากรทุกระดับให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน การเพิ่มประสิทธิภาพบุคลากรด้านเทคโนโลยี สามารถทำได้ด้วยวิธีการฝึกอบรม ปฐมนิเทศ ส่งไปดูงานร่วมสัมมนาทั้งในและนอกสถานที่ ฯลฯ เพื่อบุคลากรนั้น ๆ จะสามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มที่ และมุ่งไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์การ (ทินกร เผ่ากันทะ และกัลยารัตน์ เมธีวีรวงศ์, 2565) ด้านการควบคุม แนวทางในการพัฒนา คือ การพัฒนาการบริหารและประเมินผลกิจกรรมลูกเสือ

ด้วยข้อมูลดิจิทัลควรเริ่มจากผู้บริหารกำหนดนโยบายและกรอบมาตรฐานที่ชัดเจน สอดคล้องกับงานวิจัยของอาจบดินทร์ ผ่องพันธุ์งาม และวานิช ประเสริฐพร ที่ศึกษาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 พบว่า การใช้ระบบสารสนเทศกลางที่เชื่อมโยงและสนับสนุนการจัดเก็บ วิเคราะห์ และรายงานข้อมูลช่วยให้ผู้บริหารสามารถกำหนดบทบาท หน้าที่และสายการบังคับบัญชาได้อย่างชัดเจนและมีระบบกว่าการบริหารแบบเดิม (อาจบดินทร์ ผ่องพันธุ์งาม และวานิช ประเสริฐพร, 2568)

5. การประเมินแนวทางพัฒนาการบริหารกิจกรรมลูกเสือในยุคดิจิทัลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอพรหมพิราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 ด้านการวางแผน พบว่า ภาพรวมด้านความถูกต้อง ความเหมาะสม และความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้กำกับลูกเสือมีความตระหนักเพิ่มขึ้นต่อบทบาทของเทคโนโลยีดิจิทัลในการยกระดับคุณภาพการจัดกิจกรรมลูกเสือให้สอดคล้องกับบริบทสังคมปัจจุบัน โดยเฉพาะการปลูกฝังทัศนคติเชิงบวกต่อการใช้เทคโนโลยี ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานที่ส่งผลต่อการยอมรับและการนำไปใช้จริงในการวางแผนงาน เมื่อครูมีทัศนคติที่ดีจะเกิดความตั้งใจในการเรียนรู้ ปรับตัว และประยุกต์ใช้เครื่องมือดิจิทัลอย่างเหมาะสม ทำให้การวางแผนมีความถูกต้องและสามารถดำเนินการได้อย่างเป็นรูปธรรม สอดคล้องกับกุลชลี จงเจริญ ที่กล่าวว่า การกำหนดวิสัยทัศน์ด้านดิจิทัล การสร้างความร่วมมือในทุกฝ่าย และการใช้ระบบติดตามและประเมินผลผ่านเทคโนโลยีเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การวางแผนและการจัดการมีความถูกต้องและเป็นระบบมากยิ่งขึ้นในยุคดิจิทัล (กุลชลี จงเจริญ, 2567) ด้านการจัดองค์การ พบว่า ภาพรวมด้านความถูกต้อง ความเหมาะสม และความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการบริหารกิจกรรมลูกเสือในยุคดิจิทัลจำเป็นต้องอาศัยปัจจัยสนับสนุนหลายด้านควบคู่กัน ทั้งนโยบายที่ชัดเจน ความรู้และทักษะด้านดิจิทัลของผู้บริหารและครูผู้กำกับลูกเสือ ตลอดจนทรัพยากรและโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยี หากผู้บริหารสามารถแก้ไขปัญหาและอุปสรรคเหล่านี้ได้อย่างเป็นรูปธรรม จะช่วยให้การจัดองค์การมีทิศทางที่ชัดเจน ลดข้อจำกัดในการปฏิบัติงาน และเอื้อต่อการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับสุนทราภรณ์ อินอ่อน กล่าวว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารที่ประกอบด้วยวิสัยทัศน์ด้านเทคโนโลยี ความพร้อมด้านทักษะ และการปรับตัวทางดิจิทัล เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การจัดองค์การ และการบริหารมีความชัดเจนและมีระบบมากขึ้น โดยเฉพาะการแก้ไขอุปสรรคด้านความรู้และทรัพยากร เพื่อสนับสนุนการทำงานของบุคลากรในยุคดิจิทัล (สุนทราภรณ์ อินอ่อน และคณะ, 2566) ด้านการจัดกำลังคน พบว่า ภาพรวมด้านความถูกต้อง ความเหมาะสม และความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการประเมินผลการปฏิบัติงานที่มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และมีเกณฑ์ที่ชัดเจน ช่วยสร้างความเชื่อมั่น ความยุติธรรม และแรงจูงใจในการทำงานให้แก่ครูผู้กำกับลูกเสือและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง อีกทั้งยังทำให้ผู้บริหารสามารถสะท้อนผลการดำเนินงานที่แท้จริง เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาศักยภาพบุคลากร วางแผนปรับปรุงการจัดกิจกรรมลูกเสือ และตัดสินใจด้านการบริหารได้อย่างเหมาะสม ในบริบทของยุคดิจิทัล การนำระบบหรือเครื่องมือดิจิทัลมาใช้ในการติดตามและประเมินผลยังช่วยลดความคลาดเคลื่อน สอดคล้องกับยุบลวรรณ สาชนะ ที่กล่าวว่า แนวทางการประเมินผล ด้านกิจกรรมลูกเสือที่เน้นความโปร่งใสและตรวจสอบได้ต้องมีนวัตกรรมด้านการบริหารการศึกษาในยุคดิจิทัล ซึ่งรวมถึงการใช้ระบบดิจิทัลเพื่อสนับสนุนการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานที่โปร่งใสและตรวจสอบได้ (ยุบลวรรณ สาชนะ, 2568) ด้านการควบคุม พบว่า ภาพรวมด้านความถูกต้อง ความเหมาะสม และความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การนำระบบดิจิทัลมาใช้ในการควบคุมกิจกรรมลูกเสือช่วยให้การดำเนินงานมีความเป็นระบบ โปร่งใส และสามารถตรวจสอบย้อนหลังได้อย่างชัดเจน ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถติดตามความก้าวหน้าของกิจกรรม การใช้ทรัพยากร การปฏิบัติงานของครูผู้กำกับลูกเสือ และผลลัพธ์ของกิจกรรมได้แบบเรียลไทม์ ลดการพึ่งพาหลักฐานเชิงเอกสารที่อาจเกิดความคลาดเคลื่อนหรือไม่ครบถ้วน สอดคล้องกับงานวิจัยของธัชทร ลาภาทองธนากุล และจิราภรณ์ ผันสว่าง ที่ศึกษาแนวทางการบริหารงานกองลูกเสือสามัญ

รุ่นใหญ่ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานลูกเสือเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 พบว่า แนวทางการบริหารลูกเสือในสถานศึกษา โดยเน้นการกำหนดบทบาท หน้าที่ และระบบบริหารที่ชัดเจน ซึ่งสามารถตีความเชื่อมโยงกับประเด็นการจัดระบบควบคุมกิจกรรมลูกเสือให้โปร่งใสและตรวจสอบได้ (ธัชทร ลาภาทองธนากุล และจิราภรณ์ ผันสว่าง, 2567)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัย เรื่อง แนวทางพัฒนาการบริหารกิจกรรมลูกเสือในยุคดิจิทัลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอพรหมพิราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 จากผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพการบริหารกิจกรรมลูกเสือในยุคดิจิทัลอยู่ในระดับ มาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการจัดองค์การ รองลงมา คือ ด้านการจัดกำลังคน 2) ปัญหาการบริหารกิจกรรมลูกเสือในยุคดิจิทัล พบว่าด้านการวางแผน คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการกำหนดวิสัยทัศน์หรือทัศนคติที่เปิดรับการใช้เทคโนโลยีในการวางแผนกิจกรรมลูกเสือยังไม่ชัดเจน ด้านการจัดองค์การ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรมีวิสัยทัศน์ด้านการใช้เทคโนโลยีในการจัดโครงสร้างการบริหารกิจกรรมลูกเสือยังไม่ชัดเจน ด้านการจัดกำลังคน คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีการสรรหาผู้บังคับบัญชาลูกเสือที่มีวุฒิและความรู้ความสามารถด้านเทคโนโลยีตามเกณฑ์ที่กำหนดยังไม่รอบคอบและเหมาะสม และผู้บริหารสถานศึกษามีระบบติดตามและประเมินผลงานผู้บังคับบัญชาลูกเสือที่ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลที่ยังไม่ชัดเจน ด้านการควบคุม คือ ผู้บริหารสถานศึกษากำหนดเกณฑ์มาตรฐานการใช้เทคโนโลยีให้ชัดเจนสำหรับการติดตามและประเมินกิจกรรมลูกเสือที่ยังไม่ชัดเจน 3) ผลการเปรียบเทียบสภาพการบริหารกิจกรรมลูกเสือในยุคดิจิทัล จำแนกตามวุฒิทางลูกเสือ และประสบการณ์การทำงาน โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน 4) แนวทางพัฒนาการบริหารกิจกรรมลูกเสือในยุคดิจิทัล ด้านการวางแผนกิจกรรมลูกเสือในยุคดิจิทัลควรใช้ข้อมูลสารสนเทศเป็นฐานสำคัญ โดยดำเนินการอย่างเป็นระบบและเชื่อมโยงหลายระดับ ด้านการจัดองค์การ ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดโครงสร้างการบริหารกิจกรรมลูกเสือในยุคดิจิทัลให้ชัดเจน ด้านการจัดกำลังคน มีการพัฒนาการบริหารกิจกรรมลูกเสือในยุคดิจิทัลควรดำเนินการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ด้านการควบคุม มีการพัฒนาการบริหารและประเมินผลกิจกรรมลูกเสือด้วยข้อมูลดิจิทัลควรเริ่มจากผู้บริหารกำหนดนโยบายและกรอบมาตรฐานที่ชัดเจน 5) การประเมินแนวทางพัฒนาการบริหารกิจกรรมลูกเสือในยุคดิจิทัลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอพรหมพิราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 พบว่า ด้านที่มีระดับการประเมินสูงสุด คือ ด้านความถูกต้อง รองลงมา คือ ด้านความเหมาะสม และด้านความเป็นไปได้ ตามลำดับ จากผลการวิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้ 1) ข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา 1.1) ควรกำหนดแผนงานและมาตรการเตรียมความพร้อมในการบริหารกิจกรรมลูกเสือในยุคดิจิทัล 1.2) ควรนำแนวทางพัฒนาการบริหารกิจกรรมลูกเสือในยุคดิจิทัลไปใช้ในการพัฒนาศักยภาพของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้กำกับลูกเสือ ให้มีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลที่สอดคล้องกับสภาพการปฏิบัติงานจริง 1.3) ควรมีการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ และสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับแนวทางการบริหารกิจกรรมลูกเสือในยุคดิจิทัล 2) ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานต้นสังกัด 2.1) ควรนำแนวทางพัฒนาการบริหารกิจกรรมลูกเสือในยุคดิจิทัลไปใช้เป็นกรอบในการกำหนดนโยบายและทิศทางการดำเนินงานด้านกิจกรรมลูกเสือ 2.2) ควรกำหนดนโยบายหรือแผนปฏิบัติการด้านการบริหารกิจกรรมลูกเสือในยุคดิจิทัลอย่างเป็นระบบ 2.3) ควรจัดเวทีสัมมนา การประชุมเชิงปฏิบัติการ หรือกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อสะท้อนผลการดำเนินงานด้านการบริหารกิจกรรมลูกเสือในยุคดิจิทัล

เอกสารอ้างอิง

กฤษณา พุ่มพันธ์ม่วง และคณะ. (2567). แนวทางการบริหารกิจกรรมลูกเสือสำรองเพื่อส่งเสริมการควบคุมตนเองของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี. วารสารวิชาการร้อยแก่นสารแอเคเดมี, 9(12), 2673-2690.

กุลชลี จงเจริญ. (2567). การบริหารสถานศึกษาดิจิทัลกรณีศึกษาสถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จในการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลสู่การพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน. วารสารบัณฑิตวิจัย, 15(1), 13-26.

จุไรรัตน์ ดวงคำ และปณตนนท์ เถียรประภากุล. (2568). สภาพและแนวทางการบริหารกิจกรรมลูกเสือด้านผู้บริหารของกลุ่มโรงเรียนข้อมือเหล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2. วารสาร มจร. อุบลปริทรรศน์, 10(1), 653-670.

ชัยยงค์ อรรคพงษ์ และคณะ. (2558). การบริหารกิจกรรมลูกเสือตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอชุมแพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5. วารสารธรรมทรรศน์, 15(2), 51-59.

ซูบีนา กียะ และสุนทรี วรรณไพเราะ. (2568). ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่สงผลต่อการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1. วารสารครุศาสตร์, 53(1), 1-12.

ทรงพล เจริญคำ. (2565). การพัฒนาคุณภาพกิจกรรมลูกเสือในยุคดิจิทัล. วารสารวิชาการ, 15(2), 45-60.

ทินกร เผ่ากันทะ และกัลยารัตน์ เมธีวีรวงศ์. (2565). แนวทางการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล. วารสารสมาคมพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย, 4(2), 37-45.

ธนพล บุญฤทธิ์. (2564). อแนวทางการบริหารกิจกรรมลูกเสือด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล. ใน วิทยานิพนธ์บริหารการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

ธัชทร ลาภาทองธนากุล และจิราภรณณ์ ผันสว่าง. (2567). แนวทางการบริหารงานกองลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานลูกเสือเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 1. วารสารเสฏฐวิทย์ปริทัศน์, 4(2), 173-184.

ธีระพงษ์ สมเขาใหญ่ และคณะ. (2563). การบริหารกิจกรรมลูกเสือ–เนตรนารีเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะผู้เรียนในศูนย์เครือข่ายการศึกษาที่ 9 พุทธลีลาบางขัน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2. วารสารมจร อุบลปริทรรศน์, 5(2), 405-420.

นโยบายการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ปีงบประมาณ 2568–2569. (2567). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 141 ตอนพิเศษ 309 ง หน้า 11 (13 พฤศจิกายน 2567).

ปรียาพร ธารีแดน และระติกรณ์ นิยมะจันทร์. (2567). การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา. วารสารศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยนครราชสีมา, 3(1), 65-76.

พรวิภา เชยกลิ่น. (2566). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล. วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 7(1). 100-115.

พิชัย เสงี่ยมจิตต์. (2563). การพัฒนารูปแบบการบริหารกิจกรรมลูกเสือในยุคดิจิทัล. ใน ดุษฎีนิพนธ์บริหารการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

ยุบลวรรณ สาชนะ. (2568). นวัตกรรมการบริหารการศึกษาในยุคดิจิทัล. วารสารสมาคมพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย (สพบท.), 7(3), 635-649.

วันใหม่ สืบชนะ. (2561). การศึกษาการบริหารงานลูกเสือสามัญในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎรธานี เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์บริหารการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3. (2567). นโยบายและจุดเน้นคุณภาพการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 ปีงบประมาณ 2567. เรียกใช้เมื่อ 10 มกราคม 2568 จาก https://www.phitsanulok3.go.th/index.php? module=view_memu_top&cluster_id=&id=103

สุนทราภรณ์ อินอ่อน และคณะ. (2566). ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร. วารสารวิทยาลัยนครราชสีมา สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 17(2), 257-271.

อัสนี ปวงสันเทียะ และคณะ. (2568). สภาพปัญหาการบริหารงานกิจกรรมลูกเสือในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3. วารสารสันตยาภิวัฒน์ วัดหนองนกกด, 3(1), 53-67.

อาจบดินทร์ ผ่องพันธุ์งาม และวานิช ประเสริฐพร. (2568). การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2. วารสารศึกษาศาสตร์, 12(2), 187-197.

บทความวิจัย

การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียน โรงเรียนด่านขุนทด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5*

DEVELOPMENT OF A SCHOOL MANAGEMENT MODEL TO ENHANCE STUDENTS' LIFE AND CAREER SKILLS AT DANKHUNTHOT SCHOOL UNDER NAKHON RATCHASIMA PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 5

เฉลิมยศ พุทธา*, สมเกียรติ ชิดไธสง
Chelermyot Phuttha*, Somkiat Chidthaisong
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย
Graduate School, Western University, Bangkok, Thailand
*Corresponding author E-mail: familydaeng0@gmail.com
*Tel: 084-470-3344

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และแนวทางการบริหารสถานศึกษา 2) สร้างและตรวจสอบรูปแบบ 3) ศึกษาผลการใช้รูปแบบ และ 4) ประเมินรูปแบบ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ รองผู้อำนวยการและครูผู้สอน จำนวน 105 คน โดยสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิตามตารางของเครจซีและมอร์แกน 2) กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน เลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ เป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า PNI และวิเคราะห์เชิงเนื้อหา พบว่า 1) สภาพปัจจุบันการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด และลำดับความต้องการจำเป็นสูงสุด ได้แก่ ด้านการวัดและประเมินผล ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน และด้านหลักสูตร ตามลำดับ แนวทางการบริหารสถานศึกษา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามุ่งเน้นการพัฒนาหลักสูตรที่มีความยืดหยุ่นสอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น การจัดการเรียนรู้เชิงรุก การวัดและประเมินผลที่หลากหลาย การพัฒนาสมรรถนะครูผู้สอนอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน เพื่อให้นักเรียนได้รับการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพอย่างครบถ้วนและนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างแท้จริง 2) รูปแบบที่สร้างขึ้นประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ ทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียน 5 ด้าน กระบวนการบริหารตามหลัก POLC และผลที่เกิดจากกระบวนการบริหารตามคู่มือการใช้รูปแบบ 7 ด้าน 3) ผลการประเมินทักษะชีวิตและอาชีพก่อนการใช้รูปแบบอยู่ในระดับปานกลาง และหลังจากการใช้รูปแบบ อยู่ในระดับมากที่สุด และ 4) รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับสูง

คำสำคัญ: รูปแบบการบริหารสถานศึกษา, ทักษะชีวิตและอาชีพ, นักเรียน ระดับประถมศึกษา, การพัฒนารูปแบบ, การบริหารสถานศึกษาเพื่อ พัฒนาผู้เรียน

Abstract

This research aims to 1) Study the current state, desired state, and guidelines for school administration; 2) Create and validate a model; 3) Study the results of using the model; and

* Received 5 March 2026; Revised 25 March 2026; Accepted 31 March 2026

4) evaluate the model. A mixed-methods research approach was used. The sample group consisted of 105 deputy principals and teachers, selected using stratified random sampling according to the Krejcie-Morgan table. The informants were 7 experts selected using purposive sampling. The instruments used were questionnaires and interviews. Statistical analyses included mean, standard deviation, PNI value, and content analysis. The findings revealed that: 1) The current state of school administration for developing students' life and career skills was generally at a moderate level, while the desired state was at the highest level. The highest priority areas were assessment and evaluation, parental and community involvement, and curriculum, in that order. Regarding school administration guidelines, school administrators focused on developing a flexible curriculum that aligns with the local context, active learning, diverse assessment methods, continuous teacher competency development, and promoting parental and community involvement. The objectives of this study were: 1) To enable students to develop comprehensive life and career skills and apply them effectively in their daily lives; 2) The developed model comprises three components: five aspects of students' life and career skills, the POLC management process, and the seven outcomes of the management process as outlined in the model's user manual; 3) The assessment of life and career skills before implementing the model was at a moderate level, and after implementing the model, it was at the highest level; and 4) The developed model demonstrated a high level of feasibility and usefulness.

Keywords: School Management Model, Life and Career Skills, Primary School Students, Model Development, School Management For Student Development

บทนำ

ในยุคปัจจุบันที่โลกมีความเจริญก้าวหน้าและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ ทั้งในด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี เศรษฐกิจ และสังคม ส่งผลกระทบโดยตรงต่อการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพของประชากรในทุกประเทศ รวมถึงประเทศไทย การศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างและพัฒนาบุคคลให้มีความรู้ ทักษะชีวิต และทักษะอาชีพที่จำเป็นสำหรับการปรับตัวและรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 7 และมาตรา 23 ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความคิดสร้างสรรค์ และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนสอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 ยุทธศาสตร์ที่ 3 ที่มุ่งพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัยให้มีความรู้ ทักษะอาชีพ ทักษะชีวิต และทักษะการทำงานที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน ควบคู่กับการมีคุณธรรม จริยธรรม และจิตสาธารณะ เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตและอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

จากการศึกษาพบว่า ทักษะชีวิตและอาชีพในศตวรรษที่ 21 เป็นทักษะสำคัญที่มุ่งพัฒนาให้ประชากรมีคุณภาพและศักยภาพในการดำรงชีวิตและประกอบอาชีพในสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (Binkley, M. et al., 2012); (Partnership for 21st Century Learning, 2013) อย่างไรก็ตาม ระบบการศึกษาไทยยังคงประสบปัญหาด้านคุณภาพและมาตรฐานในทุกระดับ เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนยังเน้นเนื้อหาสาระและการจำมากกว่าการพัฒนาทักษะและสมรรถนะที่แท้จริง ส่งผลให้นักเรียนขาดทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาที่ยังมีปัญหาในการจัดการศึกษาด้านอาชีพ (สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2561) ประกอบกับผู้ปกครองและชุมชนยัง

ขาดความตระหนักและความเข้าใจในบทบาทของตนเองในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา ทำให้การพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนไม่บรรลุเป้าหมายอย่างเต็มที่ ทั้งนี้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้บรรจุการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยสอดคล้องกับแนวทาง Career Education เพื่อเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนที่สำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐานสามารถประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ณิรดา เวชญาลักษณ์, 2565)

โรงเรียนด่านขุนทด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 มุ่งบริหารจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีศักยภาพในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพในอนาคต (สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย (สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2561) จากการลงพื้นที่ศึกษาสภาพบริบทของโรงเรียน พบว่านักเรียนส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่มีฐานะยากจน ผู้ปกครองประกอบอาชีพเกษตรกรรม รับจ้างรายวัน และแรงงานภาคอุตสาหกรรมในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ส่งผลให้นักเรียนจำนวนมากต้องอาศัยอยู่กับปู่ ย่า ตา ยาย หรือญาติ ประกอบกับนักเรียนร้อยละ 60 มาจากครอบครัวที่บิดามารดามีสถานภาพหย่าร้าง ทำให้ขาดความอบอุ่นและการดูแลเอาใจใส่อย่างเพียงพอ จึงส่งผลให้นักเรียนแสดงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์หลายประการ ได้แก่ ความก้าวร้าว การติดเกม การขาดวินัยทางการเงิน การขาดทักษะชีวิต และการมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ตกต่ำ รวมถึงมีความเสี่ยงต่อการเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ทั้งนี้สาเหตุสำคัญเกิดจากการที่ผู้เลี้ยงดูขาดความรู้และทักษะในการส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญาของนักเรียนอย่างเต็มศักยภาพ ยิ่งกว่านั้น นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นส่วนใหญ่ยังไม่มีความรู้และทักษะพื้นฐานด้านอาชีพที่ชัดเจน ซึ่งเพิ่มความเสี่ยงต่อการออกกลางคันและการว่างงานในอนาคต (โรงเรียนด่านขุนทด, 2567)

จากการศึกษาสภาพและปัญหาของการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนโรงเรียนด่านขุนทด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 ดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะผู้บริหารสถานศึกษาตระหนักว่า การแก้ปัญหาอย่างยั่งยืนต้องอาศัยรูปแบบการบริหารที่เป็นระบบ มีทฤษฎีรองรับ และสอดคล้องกับบริบทเฉพาะของโรงเรียน มิใช่เพียงการจัดกิจกรรมเป็นครั้งคราว ผู้วิจัยจึงเลือกประยุกต์ใช้กระบวนการบริหาร POLC เป็นกรอบแนวคิดหลัก เพื่อครอบคลุมการบริหารในทุกมิติอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การวางแผนเชิงกลยุทธ์ การจัดองค์กรและทรัพยากร การนำและสร้างแรงจูงใจ ไปจนถึงการกำกับติดตามผล ซึ่งนักเรียนของโรงเรียนด่านขุนทดควรได้รับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างเร่งด่วน และเพิ่มพูนทักษะที่จำเป็นของผู้เรียนให้เกิดขึ้น โดยอาศัยความรับผิดชอบร่วมกันของครูและผู้เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบ ผู้วิจัยจึงเลือกที่จะศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนโรงเรียนด่านขุนทด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพ รวมถึงผลลัพธ์แห่งการสร้างแนวทางในการพัฒนาคุณภาพทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ ก่อเกิดประโยชน์สูงสุดต่อวงการศึกษา สังคม ชุมชนและประเทศชาติให้ยั่งยืน สืบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ความต้องการจำเป็นและแนวทางการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนโรงเรียนด่านขุนทด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5
2. เพื่อสร้างและตรวจสอบรูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนโรงเรียนด่านขุนทด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5
3. เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนโรงเรียนด่านขุนทด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5

4. เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนโรงเรียนด่านขุนทด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนโรงเรียนด่านขุนทด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ผู้วิจัยดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ความต้องการจำเป็นและแนวทางการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนโรงเรียนด่านขุนทด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 โดยศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมคุณภาพผู้เรียน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือวิจัย ประชากร ได้แก่ รองผู้อำนวยการสถานศึกษาและครูผู้สอนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 รวมทั้งสิ้น 145 คน โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 105 คน ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิตารางเครจซีและมอร์แกน (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970) ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 5% เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบมาตรส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามวิธีของ ลิเคิร์ท (Likert, R., 1967) แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ และตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม โดยแบบสอบถามผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ 5 คน โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item-Objective Congruence Index: IOC) ระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์ตามสูตรของลอว์ชี (Lawshe, C. H., 1975) อยู่ระหว่าง 0.60-1 และมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.903 ตามวิธีของครอนบารค (Cronbach, L. J. , 1990) การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการโดยผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเองและได้รับแบบสอบถามคืนครบทุกฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (PNI modified)

2. สร้างและตรวจสอบรูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนโรงเรียนด่านขุนทด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 ผู้วิจัยดำเนินการโดยนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนที่ 1 มาใช้ประกอบการยกร่างรูปแบบฯ จากนั้นนำร่างรูปแบบที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ที่คัดเลือกแบบเจาะจง เพื่อตรวจสอบคุณภาพเบื้องต้นด้านความเหมาะสมและความถูกต้องของร่างรูปแบบฯ ด้วยเทคนิคการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) พร้อมทั้งพิจารณาความเหมาะสมด้านการใช้ภาษา แล้วนำข้อเสนอแนะที่ได้ไปปรับปรุงแก้ไขให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการโดยผู้วิจัยจัดทำหนังสือเชิญผู้เชี่ยวชาญเข้าร่วมประชุมสัมมนา จากนั้นดำเนินการจัดประชุมและรวบรวมข้อคิดเห็นจากการวิพากษ์ของผู้เชี่ยวชาญตามประเด็นที่กำหนด การวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการโดยผู้วิจัยสรุปประเด็นสำคัญจากความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่ได้จากการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อนำผลที่ได้ไปพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาให้มีความสมบูรณ์และเหมาะสมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยต่อไป

3. การศึกษาผลการใช้รูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนโรงเรียนด่านขุนทด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 โดยการนำรูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนโรงเรียนด่านขุนทด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 ไปใช้จริงในปีการศึกษา 2567 ดำเนินการโดยผู้วิจัยได้จัดทำคู่มือการใช้รูปแบบฯ และประชุมชี้แจงทีมรองผู้อำนวยการสถานศึกษาและครูผู้สอนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 6 เพื่อสร้างความเข้าใจในการนำคู่มือไปปฏิบัติจริง จากนั้นดำเนินการตามคู่มือรูปแบบฯ ระหว่างวันที่ 10 มิถุนายน ถึง

30 กันยายน พ.ศ. 2567 โดยผู้วิจัยนิเทศ ติดตาม และให้การสนับสนุนการดำเนินงานให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างต่อเนื่อง ประชากรที่ใช้ในการประเมินผล ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6 จำนวน 268 คน โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจงจำนวน 100 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามประเมินทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนก่อนและหลังการใช้รูปแบบฯ แบบมาตรส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ 5 คน มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.818 ตามวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของ ของครอนบารค (Cronbach, L. J. , 1990) การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการโดยผู้วิจัยแจกและรับแบบสอบถามคืนด้วยตนเองเป็นรายบุคคล และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4. ประเมินรูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนโรงเรียนด่านขุนทด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 ผู้วิจัยจะดำเนินการ ดังนี้

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ในการบริหารและมีความรู้ความสามารถ จำนวน 7 คน โดยเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ เพื่อประเมินด้านความเป็นไปได้และด้านความเป็นประโยชน์ของการประเมินรูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนโรงเรียนด่านขุนทด การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์กลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 7 คน เพื่อร่วมสนทนากลุ่ม (Focus group) จัดเตรียมการจัดประชุมสนทนากลุ่ม ในวันที่ 20 พฤศจิกายน พ.ศ. 2567 เวลา 13.00 - 16.00 น. ณ ห้องประชุมโรงเรียนด่านขุนทด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 นำข้อมูลที่เก็บรวมรวบได้มาวิเคราะห์ข้อมูล สรุปข้อคิดเห็นจากการวิพากษ์ของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ตามประเด็นการประชุม สรุป อภิปราย ให้ข้อเสนอแนะ และรวบรวมข้อมูลการประเมินด้านความเป็นไปได้และด้านความเป็นประโยชน์ของรูปแบบฯ การจัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากการจัดประชุมสนทนากลุ่ม (Focus group) โดยการสรุปเนื้อหา แต่ละประเด็นเพื่อหาลักษณะร่วมและข้อสรุปร่วม โดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนโรงเรียนด่านขุนทด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 มีผลการวิจัยดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ความต้องการจำเป็นและแนวทางการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนโรงเรียนด่านขุนทด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 มีดังนี้

1.1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนโรงเรียนด่านขุนทด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 สรุปได้ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนโรงเรียนด่านขุนทด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 โดยรวม (N = 105)

การบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียน	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล		
1. ด้านหลักสูตร	3.52	0.36	มาก	4.77	0.25	มากที่สุด	0.26	3
2. ด้านการจัดการเรียนรู้	3.51	0.36	มาก	4.71	0.31	มากที่สุด	0.25	4
3. ด้านการวัดและประเมินผล	3.39	0.30	ปานกลาง	4.69	0.28	มากที่สุด	0.27	1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนโรงเรียนด่านขุนทด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 โดยรวม (ต่อ) (N = 105)

การบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียน	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล		
4. ด้านครูผู้สอน	3.62	0.26	มาก	4.70	0.29	มากที่สุด	0.22	5
5. ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน	3.47	0.23	ปานกลาง	4.74	0.24	มากที่สุด	0.26	2
รวม	**3.50**	**0.16**	**ปานกลาง**	**4.72**	**0.21**	**มากที่สุด**	**0.25**	

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนโรงเรียนด่านขุนทด โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.50, S.D. = 0.16) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านครูผู้สอน ($\bar{X}$ = 3.62, S.D. = 0.26) มีการปฏิบัติอยู่ในระดับสูงสุด รองลงมา คือ ด้านหลักสูตร ($\bar{X}$ = 3.52, S.D. = 0.36), ด้านด้านการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X}$ = 3.51, S.D. = 0.36), ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน ($\bar{X}$ = 3.47, S.D. = 0.23), และด้านการวัดและประเมินผล ($\bar{X}$ = 3.39, S.D. = 0.30) ตามลำดับ ส่วนสภาพที่พึงประสงค์การบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนโรงเรียนด่านขุนทด โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.72, S.D. = 0.21) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านหลักสูตร ($\bar{X}$ = 4.77, S.D. = 0.25) มีการปฏิบัติอยู่ในระดับสูงสุด รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน ($\bar{X}$ = 4.74, S.D. = 0.24), ด้านการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X}$ = 4.71, S.D. = 0.31), ด้านครูผู้สอน ($\bar{X}$ = 4.70, S.D. = 0.29) และด้านการวัดและประเมินผล ($\bar{X}$ = 4.69, S.D. = 0.28) ตามลำดับ

ค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในการบริหารสถานศึกษา เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนโรงเรียนด่านขุนทด โดยรวม มีค่าเท่ากับ 0.25 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการวัดและประเมินผล มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นสูงสุดเป็นอันดับแรก (0.27) รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน (0.26), ด้านหลักสูตร (0.26), ด้านการจัดการเรียนรู้ (0.25) และด้านครูผู้สอน (0.22) ตามลำดับ

1.2 ผลการศึกษาแนวทางการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนโรงเรียนด่านขุนทด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 สรุปได้ดังนี้

1. ด้านหลักสูตร พบว่า สถานศึกษาควรดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำหลักสูตรระดับสถานศึกษา โดยวิเคราะห์จุดเด่นและจุดด้อยของโรงเรียน และระดมความคิดร่วมกันในการกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ จุดมุ่งหมาย คุณลักษณะที่พึงประสงค์ โครงสร้างกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และสัดส่วนเวลาเรียนให้ชัดเจน จากนั้นจัดทำแผนพัฒนาหลักสูตรที่มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพ มีการบูรณาการการสอนทักษะอาชีพร่วมกับรายวิชาอื่น ๆ และปรับหลักสูตรให้มีความยืดหยุ่น สอดคล้องกับสภาพบริบทของพื้นที่ โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนเลือกเรียนทักษะอาชีพได้หลากหลายตามความต้องการ ทั้งนี้ควรสร้างหลักสูตรโดยอาศัยความร่วมมือจากชุมชนและท้องถิ่น พร้อมส่งเสริมให้ครูผู้สอน วิทยากรท้องถิ่น และครูภูมิปัญญานำหลักสูตรทักษะอาชีพไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนอย่างจริงจัง

2. ด้านการจัดการเรียนรู้ พบว่า สถานศึกษาควรกำหนดแนวทางการดำเนินงานการบริหารจัดการการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพอย่างเป็นระบบ โดยกำหนดรูปแบบกิจกรรมให้สอดคล้องกับหน่วยการเรียนรู้ของหลักสูตรและรูปแบบการวัดและประเมินผลที่หลากหลาย มีการส่งเสริมและพัฒนาครูผู้สอนอย่างต่อเนื่อง พร้อมตรวจติดตาม ให้คำแนะนำ และช่วยเหลือให้ครูสามารถบูรณาการการจัดการเรียนรู้

เชิงรุก (Active Learning) ในการจัดการเรียนการสอนได้ นักเรียนควรได้รับโอกาสฝึกปฏิบัติจริงจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย และเลือกเรียนรู้ทักษะอาชีพตามความถนัดและความสนใจ นอกจากนี้ควรส่งเสริมให้ครูใช้กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน และเปิดโอกาสให้วิทยากรท้องถิ่นและครูภูมิปัญญาเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ให้มีความหลากหลายและมีประสิทธิภาพตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด

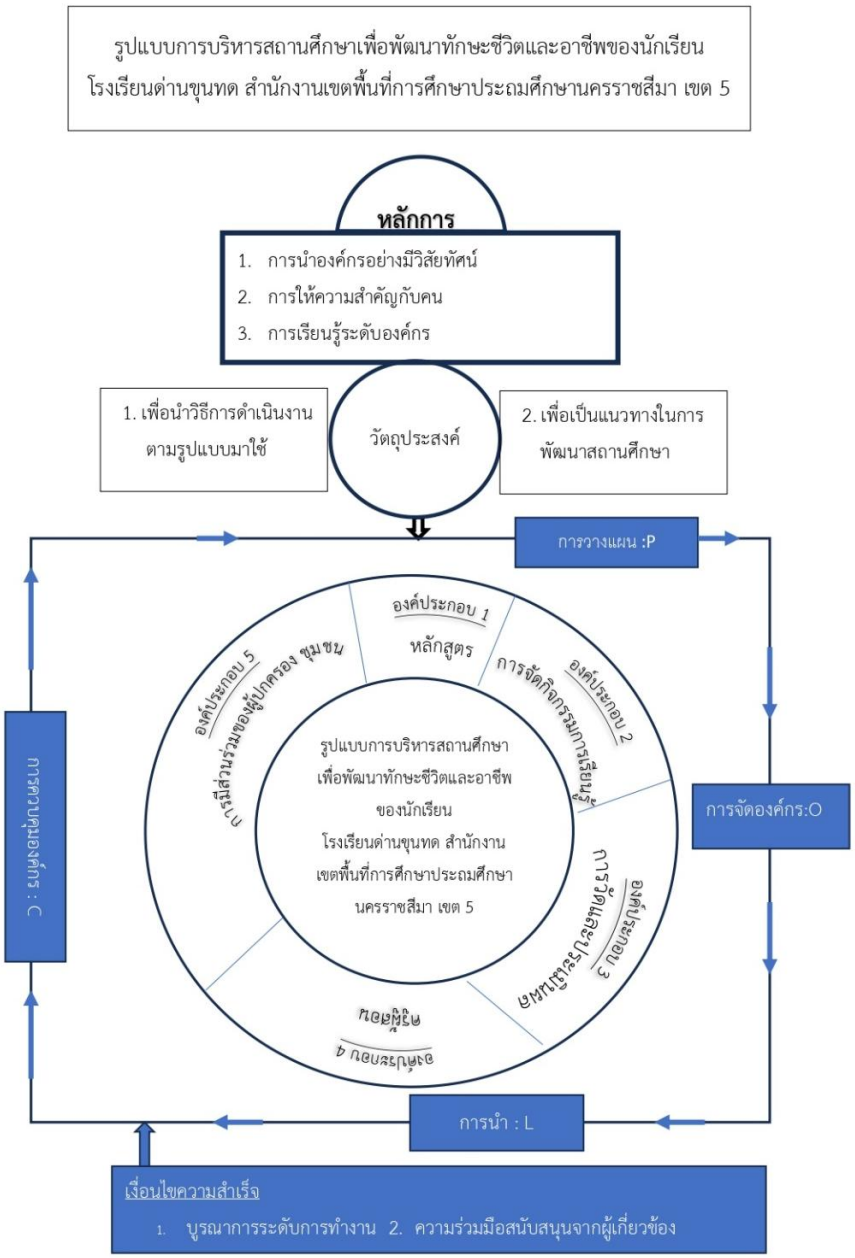
3. ด้านการวัดและประเมินผล พบว่า สถานศึกษาควรกำหนดเกณฑ์การประเมินผลที่ครอบคลุมทั้งระหว่างการเรียนรู้และหลังการเรียนรู้อย่างหลากหลาย โดยมีระบบการเก็บข้อมูลการวัดและประเมินผลด้านความรู้ ความสามารถ และทักษะของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ ส่งเสริมให้ครูมีความรู้และความเข้าใจในการวัดและประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ มีการพัฒนารูปแบบการประเมินให้สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ วัตถุประสงค์ ตัวชี้วัด และพัฒนาการด้านทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียน พร้อมทั้งจัดทำบันทึกผลการจัดการเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง มีการวิเคราะห์ผลการเรียนรู้และนำผลที่ได้มาปรับปรุงการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง รวมถึงมีการกำกับ ติดตาม และตรวจสอบการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ

4. ด้านครูผู้สอน พบว่า สถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูผู้สอนพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ให้ทันต่อสถานการณ์โลก มีวิธีการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับเนื้อหาบทเรียน มีทักษะการสื่อสารและการเลือกใช้สื่อที่หลากหลาย รวมถึงนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้น ควรมีการแต่งตั้งคณะทำงานเพื่อปรับปรุงและพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ด้านทักษะชีวิตและอาชีพอย่างต่อเนื่อง โดยเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม ส่งเสริมกระบวนการ PLC เพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และมีระบบควบคุม ติดตามผลงาน ประเมินผล และตรวจสอบให้การดำเนินงานด้านทักษะชีวิตและอาชีพเป็นไปตามแผนที่สถานศึกษากำหนดไว้

5. ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน พบว่า สถานศึกษาควรวางแผนงานการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการจัดหาแหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนอย่างเป็นรูปธรรม โดยจัดประชุมร่วมระหว่างครู ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้เป็นฐาน พร้อมจัดทำทะเบียนแหล่งเรียนรู้และแต่งตั้งผู้รับผิดชอบประสานงานอย่างชัดเจน มีการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการสอนทักษะอาชีพอย่างเพียงพอ รวมถึงมีระบบควบคุม ติดตาม ประเมินผล และตรวจสอบการดำเนินงานให้เป็นไปตามแผนที่กำหนด ตลอดจนมีระบบข้อมูลสารสนเทศสำหรับการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ผลการสร้างและตรวจสอบรูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนโรงเรียนด่านขุนทด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 มีดังนี้

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร แบบสอบถาม และการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ข้อมูลนำมาสรุปเป็นองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนโรงเรียนด่านขุนทด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 3 องค์ประกอบ คือ 1) ทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียน ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1.1) ด้านหลักสูตร 1.2) ด้านการจัดการเรียนรู้ 1.3) ด้านการวัดและประเมินผล 1.4) ด้านครูและบุคลากรทางการศึกษา และ 1.5) ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน 2) กระบวนการบริหารโรงเรียน ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 2.1) การวางแผน (Planning) 2.2) การจัดองค์การ (Organizing) 2.3) การชี้นำ (Leading) และ 2.4) การควบคุมองค์กร (Controlling) และ 3) ผลที่เกิดจากกระบวนการบริหารตามคู่มือการใช้รูปแบบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ประกอบด้วย 7 ด้าน ได้แก่ 3.1) ชื่อรูปแบบฯ 3.2) หลักการของรูปแบบฯ 3.3) วัตถุประสงค์ของรูปแบบฯ 3.4) องค์ประกอบและกระบวนการพัฒนารูปแบบฯ 3.5) การประเมินผลการใช้รูปแบบฯ 3.6) แนวทางการดำเนินงาน และ 3.7) เงื่อนไขความสำเร็จ แต่ละองค์ประกอบมีการขับเคลื่อนการบริหารงาน ดังภาพประกอบ 1

ภาพที่ 1 รูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียน โรงเรียนด่านขุนทด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5

3. ผลการใช้รูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนโรงเรียนด่านขุนทด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 พบว่า นักเรียนโรงเรียนด่านขุนทด มีผลการประเมินทักษะชีวิตและอาชีพก่อนการใช้รูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนโรงเรียนด่านขุนทด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.10, S.D. = 0.26) และหลังจากการใช้รูปแบบการบริหารสถานศึกษา เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียน พบว่าผลการประเมินทักษะชีวิตและอาชีพหลังเรียน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.69, S.D. = 0.22)

4. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนโรงเรียนด่านขุนทด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นด้าน

ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนโรงเรียนด่านขุนทด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 พบว่า รูปแบบดังกล่าวมีความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ในระดับสูง เนื่องจากสถานศึกษาสามารถดำเนินการพัฒนาได้ตามองค์ประกอบและขั้นตอนของรูปแบบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นอย่างครบถ้วน โดยมีการสร้างความตระหนักให้แก่นักเรียนในการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพ พร้อมสร้างแรงจูงใจให้นักเรียนเห็นคุณค่าของการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริงตามความถนัดและความสนใจ เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและเป็นรากฐานสำหรับการศึกษาต่อและการประกอบอาชีพในอนาคต นอกจากนี้ สถานศึกษายังดำเนินการสร้างความตระหนักแก่ครูผู้สอนและขอความร่วมมือจากผู้ปกครองและชุมชนในการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง มีการอบรมพัฒนาครูผู้สอนตามโครงการและกิจกรรมที่กำหนด ส่งเสริมให้นักเรียนมีความรับผิดชอบในการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนอย่างสม่ำเสมอ มีระบบการวัดและประเมินผลที่ครอบคลุมและทั่วถึง รวมถึงมีการส่งเสริมการใช้เวลาว่างของนักเรียนเพื่อการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องในทุกวัน ทั้งนี้ ผู้บริหาร ครูผู้สอน และผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้ร่วมกันขยายผลการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพไปยังนักเรียนทุกระดับชั้นในทุกปีการศึกษาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนโรงเรียนด่านขุนทด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ความต้องการจำเป็นและแนวทางการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนโรงเรียนด่านขุนทด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 พบว่า สภาพปัจจุบันการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนโรงเรียนด่านขุนทด โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (PNI) สูงสุด คือ ด้านการวัดและประเมินผล รองลงมา ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน และด้านหลักสูตร ตามลำดับ และแนวทางการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนโรงเรียนด่านขุนทด พบว่า ด้านหลักสูตรที่มีความยืดหยุ่นสอดคล้องกับบริบทพื้นที่และบูรณาการทักษะอาชีพร่วมกับรายวิชาต่าง ๆ โดยอาศัยความร่วมมือจากชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติจริงตามความถนัดและความสนใจจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ด้านการวัดและประเมินผลที่มีความหลากหลาย ครอบคลุม และนำผลการประเมินไปปรับปรุงการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ด้านครูผู้สอนที่พัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ ใช้เทคโนโลยีและสื่อที่หลากหลาย รวมถึงแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านกระบวนการ PLC และด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการวางแผน จัดหาแหล่งเรียนรู้ และสนับสนุนงบประมาณ ทั้งนี้ทุกด้านต้องมีการกำกับ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานให้เป็นไปตามแผนที่สถานศึกษากำหนดไว้อย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้การพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก สถานศึกษายังขาดระบบการวัดและประเมินผลที่สอดคล้องกับการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งในด้านความหลากหลายของเครื่องมือและการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภานุชนารถ ทองคำเปลว และคณะ ได้ทำการวิจัย เรื่อง แนวทางการบริหารหลักสูตรเพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพสำหรับนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษากลุ่มห้วยชมภู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 ที่พบว่า สถานศึกษาระดับประถมศึกษายังมีสภาพการบริหารหลักสูตรและการวัดประเมินผลเพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพของนักเรียนอยู่ในระดับที่ต้องพัฒนา โดยเฉพาะการขาดกลไกที่เชื่อมโยงระหว่างการวัดผลกับการมีส่วนร่วมของชุมชน (ภานุชนารถ ทองคำเปลว และคณะ, 2568) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัจฉรียา ภาธรธนฤต ได้ทำการวิจัย เรื่อง

การบริหารงานวิชาการด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพะเยา ชี้ให้เห็นว่าปัญหาสำคัญที่พบในสถานศึกษา คือ การขาดความเข้าใจและทักษะของครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก รวมถึงการขาดเครื่องมือวัดและประเมินผลที่เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพจริง ซึ่งส่งผลให้การดำเนินงานขาดความต่อเนื่องและเป็นระบบ (ณัจฉรียา ภาธรธนฤต, 2566)

2. ผลการสร้างและตรวจสอบรูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนโรงเรียนด่านขุนทด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนโรงเรียนด่านขุนทด ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 3 ประการ ได้แก่ 1) ทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียน 5 ด้าน 2) กระบวนการบริหารโรงเรียนตามหลัก POLC และ 3) ผลที่เกิดจากกระบวนการบริหารตามคู่มือการใช้รูปแบบ 7 ด้าน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการที่ผู้วิจัยได้บูรณาการองค์ความรู้จากหลายแหล่งมาสังเคราะห์เป็นรูปแบบที่ครอบคลุมและมีความเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มลฤดี เพ็งสง่า และมัทนา วังถนอมศักดิ์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล พบว่า รูปแบบการบริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิผลในยุคปัจจุบันต้องประกอบด้วยกระบวนการบริหารที่ครบถ้วนทั้งด้านการวางแผน การจัดองค์การ การชี้นำ และการควบคุม ควบคู่กับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง (มลฤดี เพ็งสง่า และมัทนา วังถนอมศักดิ์, 2566) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิติมา วรรณศรี ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการสู่คุณภาพผู้เรียนและสถานศึกษา ที่ระบุว่ารูปแบบการบริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนอย่างแท้จริงต้องมีการกำหนดหลักการ วัตถุประสงค์ และกระบวนการพัฒนาที่ชัดเจน บูรณาการการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และมีการกำกับติดตามผลอย่างสม่ำเสมอ (จิติมา วรรณศรี, 2566)

3. ผลการใช้รูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนโรงเรียนด่านขุนทด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนโรงเรียนด่านขุนทด มีผลการประเมินทักษะชีวิตและอาชีพก่อนการใช้รูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนโรงเรียนด่านขุนทด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 อยู่ในระดับปานกลาง และหลังจากการใช้รูปแบบการบริหารสถานศึกษา เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียน พบว่าผลการประเมินทักษะชีวิตและอาชีพหลังเรียน อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากรูปแบบที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมุ่งเน้นการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงตามความถนัดและความสนใจ และมีการเชื่อมโยงการเรียนรู้กับบริบทชุมชนและโลกของการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ กมล โพธิเย็น เรื่อง Active Learning: การจัดการเรียนรู้ที่ตอบโจทย์การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ระบุว่าการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ที่เน้นให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับกระบวนการเรียนรู้อย่างตื่นตัว ได้ลงมือปฏิบัติ อ่าน เขียน ตั้งคำถาม และอภิปราย ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดชั้นสูงและสามารถประยุกต์ใช้ทักษะในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กมล โพธิเย็น, 2564) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัจจิมา วงศ์ชมภู และคณะ ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ผลการวิจัยพบว่า สถานศึกษาที่มีการบริหารงานวิชาการอย่างเป็นระบบและส่งเสริมให้ครูจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning อย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้นักเรียนมีทักษะการเรียนรู้และพัฒนาการในด้านต่าง ๆ สูงขึ้นอยู่ในระดับมาก (อัจจิมา วงศ์ชมภู และคณะ, 2566)

4. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนโรงเรียนด่านขุนทด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 พบว่า รูปแบบมีความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ โดยโรงเรียนสามารถดำเนินการพัฒนาได้ตามองค์ประกอบและขั้นตอนที่กำหนด มีการสร้างความตระหนักแก่ครูผู้สอน ผู้ปกครอง และชุมชน และมีการขยายผลไปยังนักเรียนทุกระดับชั้นอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากรูปแบบที่สร้างขึ้นได้รับการออกแบบโดยอิงบริบทของสถานศึกษาและชุมชนท้องถิ่นอย่างแท้จริง มีเงื่อนไขความสำเร็จที่ชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัจจิมา วงศ์ชมภู และคณะ ที่พบว่ารูปแบบ

การบริหารที่มีองค์ประกอบครบถ้วน ทั้งนโยบาย กระบวนการพัฒนา การมีส่วนร่วม และการติดตามผล ล้วนส่งผลให้การนำรูปแบบไปสู่การปฏิบัติจริงในสถานศึกษามีประสิทธิผลและยั่งยืน (อัจจิมา วงศ์ชมภู และคณะ, 2566) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ลักษณ์ประภา สุวรรณสมบัติ เรื่อง การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพสถานศึกษาตามแบบชีวิตวิถีใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ซึ่งพบว่าการบริหารงานวิชาการที่มีความต่อเนื่อง ชัดเจนในแนวทางปฏิบัติ และเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้สถานศึกษามีประสิทธิภาพสูงในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน (ลักษณ์ประภา สุวรรณสมบัติ, 2565)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนโรงเรียนด่านขุนทด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 สรุปผลการวิจัยได้ 4 ประเด็นหลัก ดังนี้ พบว่า 1) สภาพปัจจุบันการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด และลำดับความต้องการจำเป็นสูงสุดได้แก่ ด้านการวัดและประเมินผล ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน และด้านหลักสูตร ตามลำดับ แนวทางการบริหารสถานศึกษา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามุ่งเน้นการพัฒนาหลักสูตรที่มีความยืดหยุ่นสอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น การจัดการเรียนรู้เชิงรุก การวัดและประเมินผลที่หลากหลาย การพัฒนาสมรรถนะครูผู้สอนอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน เพื่อให้นักเรียนได้รับการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพอย่างครบถ้วนและนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างแท้จริง 2) รูปแบบที่สร้างขึ้นประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ ทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียน 5 ด้าน กระบวนการบริหารตามหลัก POLC และผลที่เกิดจากกระบวนการบริหารตามคู่มือการใช้รูปแบบ 7 ด้าน 3) ผลการประเมินทักษะชีวิตและอาชีพก่อนการใช้รูปแบบอยู่ในระดับปานกลาง และหลังจากการใช้รูปแบบ อยู่ในระดับมากที่สุด และ 4) รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับสูง สำหรับข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ มี 3 ประการ ได้แก่ 1) ควรนำรูปแบบการบริหารที่พัฒนาขึ้นไปกำหนดเป็นนโยบายหลักในแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียน โดยให้ความสำคัญกับการวัดและประเมินผลตามสภาพจริงเป็นอันดับแรก 2) ควรพัฒนาทักษะการวัดและประเมินผลตามสภาพจริงที่ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ ควบคู่กับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) และ 3) ควรสนับสนุนการขยายผลการใช้รูปแบบการบริหารสถานศึกษาไปยังโรงเรียนอื่น ๆ ในสังกัด ส่วนข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ได้แก่ 1) ควรศึกษาเปรียบเทียบผลการใช้รูปแบบการบริหารสถานศึกษาระหว่างโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ เพื่อศึกษาความแตกต่างและข้อจำกัดในแต่ละบริบท 2) ควรศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียน อาทิ ภาวะผู้นำเชิงการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร วัฒนธรรมองค์กร ความเข้มแข็งของชุมชน และบริบทของตลาดแรงงานในพื้นที่ และ 3) ควรศึกษาและพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาที่บูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมการเรียนรู้เข้ากับการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียน เพื่อเตรียมความพร้อมให้นักเรียนสามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของตลาดแรงงานและโลกของการทำงานในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

กมล โพธิเย็น. (2564). Active Learning: การจัดการเรียนรู้ที่ตอบโจทย์การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 19(1), 11-28.

จิติมา วรรณศรี. (2566). การบริหารจัดการสู่คุณภาพผู้เรียนและสถานศึกษา. พิษณุโลก: รัตนสุวรรณการพิมพ์ 3.

ณัจฉรียา ภาธรธนฤต. (2566). การบริหารงานวิชาการด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (ACTIVE LEARNING) ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาพะเยา. ใน สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยพะเยา.

ณิรดา เวชญาลักษณ์. (2565). การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภานุชนารถ ทองคำเปลว และคณะ. (2568). แนวทางการบริหารหลักสูตรเพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพสำหรับนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษากลุ่มห้วยชมภู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1. วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี, 8(2), 1-15.

มลฤดี เพ็งสง่า และมัทนา วังถนอมศักดิ์. (2566). การบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล. วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ ศรีนครินทรวิโรฒ, 24(2), 162-177.

โรงเรียนด่านขุนทด. (2567). แผนปฏิบัติการ ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนด่านขุนทด. นครราชสีมา: โรงเรียนด่านขุนทด.

ลักษณ์ประภา สุวรรณสมบัติ. (2565). การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพสถานศึกษาตามแบบชีวิตวิถีใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.

สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2561). แนวทางการจัดทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่เน้นสมรรถนะทางสาขาวิชาชีพ. กรุงเทพมหานคร: สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

อัจจิมา วงศ์ชมภู และคณะ. (2566). แนวทางการบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3. วารสารสังคมศาสตร์บูรณาการ, 9(3), 17-25.

Binkley, M. et al. (2012). Defining Twenty-First Century Skills. In Assessment and Teaching of 21St Century Skills. Berlin, Germany: Springer Dordrecht.

Cronbach, L. J. (1990). Essential of psychological testing. (5th ed.). New York: Harper Collins.

Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). “Determining Sample Size for Research Activities”. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607-610.

Lawshe, C. H. (1975). A quantitative approach to content validity. Personnel Psychology, 28(4), 563-575.

Likert, R. (1967). The human organization: Its management and value. New York: McGraw-Hill.

Partnership for 21st Century Learning. (2013). Framework for 21st Century Learning. Retrieved October 12, 2025, from https://www.battelleforkids.org/wp-content/uploads/2023/11/P21_Framework_Brief.pdf

บทความวิจัย

การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอสัตหีบ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3*

PERSONNEL AFFAIRS MANAGEMENT OF SCHOOL ADMINISTRATORS IN SATTAHIP DISTRICT, UNDER CHONBURI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3

สิตาภา ภูพวก*, อัจศรา ประเสริฐสิน
Sitapa Pupuak *, Ujsara Prasertsin
หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย
Master of Education, North Bangkok University, Bangkok, Thailand
* Corresponding author E-mail: sitapa.pupu@northbkk.ac.th
*Tel: 083-356-8291

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอสัตหีบ 2) เปรียบเทียบการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอสัตหีบ และ 3) แนวทางการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอสัตหีบ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ประชากร ได้แก่ ครูผู้สอนโรงเรียนในอำเภอสัตหีบ จำนวน 314 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอนโรงเรียนในอำเภอสัตหีบ จำนวน 175 คน ได้มาจากตารางของเครจซีและมอร์แกน แล้วทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ที่มีประสบการณ์ในการบริหารจัดการสถานศึกษา 10 ปี ขึ้นไป จำนวน 7 คน โดยเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า t-test ค่า F-test และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) การเปรียบเทียบการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของครู จำแนกตามเพศ และระดับการศึกษา โดยภาพรวม พบว่า ไม่แตกต่างกัน ส่วนจำแนกตามประสบการณ์ทำงาน ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทำการตรวจสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ พบว่า ภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) แนวทางการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า สถานศึกษาวิเคราะห์และกำหนดกลยุทธ์เพื่อจัดสรรคนให้เหมาะสมกับตำแหน่งและเป้าหมายของสถานศึกษาที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์และภารกิจขององค์กร โดยใช้เกณฑ์ด้านคุณสมบัติ ความรู้ ความสามารถ และความเหมาะสมกับตำแหน่ง เน้นความโปร่งใส และเป็นธรรม โดยยึดระเบียบราชการ กำกับติดตาม และให้คำแนะนำแก่ครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ และจรรยาบรรณวิชาชีพ

คำสำคัญ: การบริหารงานบุคคล, ผู้บริหารสถานศึกษา, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3

Abstract

This research aims to study 1) the personnel management practices of school administrators in Sattahip District, 2) compare the personnel management practices of school administrators in Sattahip District, and 3) the personnel management approaches of school

* Received 3 March 2026; Revised 22 March 2026; Accepted 31 March 2026

administrators in Sattahip District. This is a mixed-methods research. The population consisted of 314 teachers from schools in Sattahip District. The sample consisted of 175 teachers from schools in Sattahip District, obtained from the Krejcie-Morgan table and selected using simple random sampling. The informants were 7 individuals with at least 10 years of experience in school management, selected using purposive sampling. The instruments used were questionnaires and interviews. Statistical methods used included mean, standard deviation, t-test, F-test, and content analysis. The research findings showed that 1) the overall personnel management practices of schools were at a high level, and 2) a comparison of personnel management practices among teachers, categorized by gender and educational level, showed no significant differences overall. However, categorized by work experience, there were statistically significant differences overall at the .05 level. Pairwise comparisons revealed statistically significant differences at the .05 level overall. Furthermore, regarding the personnel management guidelines of school administrators, it was found that schools analyze and determine strategies to allocate personnel appropriately to positions and align with the school's goals, vision, and mission. Criteria used included qualifications, knowledge, abilities, and suitability for the position, emphasizing transparency and fairness. Adherence to government regulations was used to supervise, monitor, and provide guidance to teachers and educational personnel to ensure compliance with laws, regulations, and professional ethics.

Keywords: Personnel Affairs Management, School Administrators, Under Chonburi Primary Educational Service Area Office 3

บทนำ

การศึกษาเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพและขีดความสามารถในการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าทัดเทียมนานาอารยประเทศ ทั้งนี้ พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 มาตรา 35 ได้กำหนดให้สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานมีฐานะเป็นนิติบุคคล ส่งผลให้ภารกิจ อำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบด้านการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาได้รับการปรับเปลี่ยนให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น ประกอบกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดให้กระทรวงศึกษาธิการกระจายอำนาจการบริหารจัดการไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาโดยตรง ครอบคลุมภารกิจ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารงานทั่วไป เพื่อให้สถานศึกษาสามารถดำเนินการได้อย่างอิสระคล่องตัว และรวดเร็ว สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และท้องถิ่น รวมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วม อันจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารจัดการได้อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ

กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดกรอบและแนวทางการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา เป็นภารกิจสำคัญที่มุ่งส่งเสริมให้สถานศึกษาสามารถปฏิบัติงาน เพื่อตอบสนองภารกิจของสถานศึกษาให้เกิดความคล่องตัว ภายใต้กฎหมาย ระเบียบ ให้เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา จะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งงานบริหารบุคคลเป็นงานที่ยุ่งยากและซับซ้อน เพราะต้องทำงานเกี่ยวข้องกับคน ผู้บริหารจึงต้องประสบกับปัญหาในหลายด้าน ปัจจุบันประเทศไทยกำลังปฏิรูปการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาถือว่าเป็นบุคคลสำคัญในการบริหารจัดการการศึกษาให้บรรลุตามจุดมุ่งหมาย ผู้บริหารสถานศึกษาจึง

ต้องสวมบทบาทการเป็นทั้งนักปฏิรูปและนักพัฒนา ด้วยเหตุนี้ผู้บริหารสถานศึกษา จึงต้องเป็นบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ มีวิสัยทัศน์ ทักษะ เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง บริหารด้วยความซื่อสัตย์ เป็นธรรม โปร่งใส เป็นแบบอย่างที่ดี อันจะส่งผลให้ได้รับความศรัทธาน่าเชื่อถือจากครู นักเรียน ผู้ปกครอง และคนในชุมชน บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคปัจจุบัน จึงต้องบริหารจัดการสถานศึกษาของตนให้บรรลุผล ประสบความสำเร็จ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) จะเห็นได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษา เป็นผู้ที่มีความสำคัญต่อการดำเนินการจัดการศึกษา พัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม ต้องเป็นผู้นำและเป็นผู้ทำให้เป็นตัวอย่างแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา ผู้สอน ครู คณาจารย์ เป็นผู้ที่จะต้องแสวงหาวิธีการที่ดีมาใช้ในการบริหารสถานศึกษา เพื่อการจัดการศึกษาให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป็นไปได้ด้วยดีที่สุดก็คือ การดำเนินการตามพระราชกฤษฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 อีกด้วย การบริหารงานใด ๆ ก็ตาม ผู้บริหารย่อมมุ่งหวังที่จะให้งานในความรับผิดชอบบรรลุตามวัตถุประสงค์ของงานนั้นๆ การบริหารการศึกษา ก็เช่นเดียวกัน ผู้บริหารจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจ ในการบริหารงานในความรับผิดชอบ คือ ต้องทราบวัตถุประสงค์ ขอบข่าย ความสำคัญของการบริหาร เพื่อให้สามารถดำเนินงานให้บรรลุตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาศัยจุดมุ่งหมาย วัตถุประสงค์เป็นแกนกลางในการปฏิบัติงานของบุคลากรในหน่วยงานให้สอดคล้องเป็นไปในแนวเดียวกัน การบริหารงานโรงเรียนนับว่ามีความสำคัญต่อการศึกษาเป็นอย่างมาก เพราะโรงเรียนเป็นหน่วยงานที่รับนโยบายระดับสูงไปปฏิบัติให้เกิดผล ภารกิจหลักของโรงเรียน คือ การจัดการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ในหลักสูตร ผู้บริหารเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในฐานะที่เป็นผู้บริหารของโรงเรียนมีอำนาจหน้าที่ที่จะพัฒนาการเรียนการสอนในโรงเรียน ตลอดจนควบคุมการจัดการศึกษาในโรงเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550)

สถานศึกษาในฐานะหน่วยงานด้านการศึกษามีภารกิจหลักในการพัฒนาและให้ความรู้แก่เด็กและเยาวชน คุณภาพของการจัดการศึกษาขึ้นอยู่กับความรู้ ความสามารถ และพฤติกรรมของบุคลากรในสถานศึกษาเป็นสำคัญ แม้จะมีทรัพยากรด้านวัสดุ อุปกรณ์ อาคารสถานที่ และงบประมาณอย่างเพียงพอเพียงใด แต่หากขาดบุคลากรที่มีคุณภาพในการบริหารจัดการทรัพยากรเหล่านั้นให้เกิดประโยชน์สูงสุด ย่อมส่งผลให้การดำเนินงานของสถานศึกษาไม่บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ (วิจิตร ศรีสอ้าน, 2550) ดังนั้น การบริหารงานบุคคลจึงเป็นภารกิจสำคัญที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องให้ความสำคัญเป็นอันดับแรก เนื่องจากความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการบริหารงานทุกด้านล้วนเกิดจากความสามารถในการปฏิบัติงานของบุคลากรภายในสถานศึกษาทั้งสิ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ เอ็ดวอร์ด (Edward, N.S., 2001) ที่ศึกษาการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนในรัฐแคลิฟอร์เนียตอนเหนือ พบว่า ผู้บริหารควรกำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบเป็นลายลักษณ์อักษร พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้และทักษะที่ทันต่อความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอย่างสม่ำเสมอ ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม และปรับปรุงระบบการทำงานให้สอดคล้องกับเป้าหมายขององค์กร นอกจากนี้ ผู้บริหารยังต้องสร้างศรัทธาและความจริงใจในการบังคับใช้ระเบียบวินัย ตลอดจนดำเนินการไกล่เกลี่ยและแก้ไขปัญหาด้านบุคคลได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับแนวคิดของ มณีรัตน์ ชัยยะ และเพ็ญศรี ฉิรินัง ได้กล่าวว่า โลกปัจจุบันก้าวเข้าสู่ยุคดิจิทัลมีการเปลี่ยนจากการทำงานด้วยมือหรือแรงคนมาสู่การใช้เทคโนโลยีแทนนำไปสู่วัฒนธรรม การใช้เทคโนโลยีในการบริหารงานบุคคลเพื่อสร้างความพร้อมขององค์การในการปรับตัว และตอบสนองวิวัฒนาการของเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทำให้โลกเข้าสู่ยุคระบบเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัลในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ต้องนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาเป็นเครื่องมือสนับสนุนการทำงาน พร้อมทั้งปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ใหม่ให้บุคลากรทุกระดับสามารถทำงานร่วมกับเทคโนโลยีได้ การบริหารทรัพยากรมนุษย์จำเป็นต้องดำเนินการปรับเปลี่ยนไปตามกระแสการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์โลก (มณีรัตน์ ชัยยะ และเพ็ญศรี ฉิรินัง, 2566)

การบริหารงานบุคคลในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 ประสบสภาพปัญหาในหลายด้านอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านการวางแผนอัตรากำลังที่ขาดความแม่นยำเนื่องจากจำนวนนักเรียนมีความ

ผันผวนตามสภาพพื้นที่ ด้านการขาดแคลนครูในสาขาวิชาเฉพาะ โดยเฉพาะสาขาภาษาต่างประเทศ วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ซึ่งส่งผลให้สถานศึกษาขนาดเล็กมีครูไม่ครบชั้นเรียน ด้านกระบวนการสรรหาและบรรจุแต่งตั้งที่ต้องดำเนินการผ่านระบบส่วนกลางทำให้ล่าช้าไม่ทันต่อความต้องการของสถานศึกษา ด้านการโอนย้ายที่มีครูขอย้ายออกนอกพื้นที่เป็นจำนวนมากจนเกิดอัตราว่างอย่างต่อเนื่อง ด้านการพัฒนาบุคลากรที่ขาดงบประมาณสนับสนุนและครูมีภาระงานมากจนไม่สามารถเข้ารับการพัฒนาได้อย่างสม่ำเสมอ ตลอดจนระบบการประเมินวิทยฐานะที่มีความซับซ้อน สภาพปัญหาเหล่านี้ส่งผลกระทบโดยตรงต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการสถานศึกษาและคุณภาพการจัดการเรียนการสอน จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาและหาแนวทางพัฒนาการบริหารงานบุคคลให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลอย่างยั่งยืนต่อไป จะเห็นได้ว่าการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีสถานะเป็นนิติบุคคลนั้น มีกระบวนการและขั้นตอนการดำเนินงานที่มีความซับซ้อน ครอบคลุมภารกิจหลายด้านทั้งการวางแผนอัตรากำลัง การสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง การพัฒนาบุคลากร การประเมินผลการปฏิบัติงาน ตลอดจนการดำเนินการทางวินัยและการออกจากราชการ ซึ่งล้วนต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจในกฎหมาย ระเบียบ และหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3, 2565) ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอสัตหีบ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 เพื่อนำข้อมูลไปใช้เป็นแนวทางประกอบการวางแผน พัฒนา และปรับปรุงระบบการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น อันจะส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนมีคุณภาพ และนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรม มีความรู้และทักษะ สามารถดำรงตนและดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและมีคุณภาพสืบต่อไป

วัตถุประสงค์การของวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอสัตหีบ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3
2. เพื่อเปรียบเทียบการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอสัตหีบ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน
3. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอสัตหีบ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mix Method Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative) และเชิงคุณภาพ (Qualitative) ผู้วิจัยดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. การศึกษาสภาพการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอสัตหีบ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 จากการวิเคราะห์เอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศที่เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา เครื่องมือที่ใช้ เป็นแบบวิเคราะห์เอกสาร วิเคราะห์ข้อมูลโดยการสังเคราะห์เนื้อหา (Synthetic Methods Content) เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม ประชากร ได้แก่ ครูผู้สอนโรงเรียนในอำเภอสัตหีบ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 จำนวน 15 โรงเรียน รวมจำนวนครูผู้สอน 314 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูผู้สอนโรงเรียนในอำเภอสัตหีบ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 จำนวน 15 โรงเรียน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครจซีและมอร์แกน (Krejcie, R. V. & Morgan D. W., 1970) รวมเป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 175 คน จากนั้นใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ เป็นแบบสอบถาม แบ่งเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ประกอบด้วย เพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอสัตหีบ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) และตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม การหาคุณภาพของเครื่องมือ โดยนำแบบสอบถามฉบับร่าง ไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) แล้วนำไปปรับปรุงแก้ไข นำแบบสอบถามไปเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา และผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความครบถ้วนของเนื้อหา พร้อมทั้งพิจารณาความเหมาะสมตามเกณฑ์ ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.80 – 1.00 จากนั้นนำแบบสอบถามไปลองใช้ (Try-out) กับครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2 จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ตามวิธีของ ของครอนบาค (Cronbach, L. J., 1990) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ .894 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยนำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล ไปยังผู้อำนวยการโรงเรียนอำเภอสัตหีบ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล และเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ได้แบบสอบถามกลับมาสมบูรณ์ จำนวน 175 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูลของแบบสอบถาม โดยใช้โปรมแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

4.51 - 5.00 หมายถึง การบริหารงานบุคคลอยู่ในระดับมากที่สุด

3.51 - 4.50 หมายถึง การบริหารงานบุคคลอยู่ในระดับมาก

2.51 - 3.50 หมายถึง การบริหารงานบุคคลอยู่ในระดับปานกลาง

1.51 - 2.50 หมายถึง การบริหารงานบุคคลอยู่ในระดับน้อย

1.00 - 1.50 หมายถึง การบริหารงานบุคคลอยู่ในระดับน้อยที่สุด

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

2. ศึกษาแนวทางการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอสัตหีบ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ในการบริหารจัดการสถานศึกษา 10 ปี ขึ้นไป และบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา จำนวน 7 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอสัตหีบ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 แล้วนำแบบสัมภาษณ์ไปเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความครบถ้วนของเนื้อหา การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยนำหนังสือขอความอนุเคราะห์ไปยังผู้เชี่ยวชาญ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์หรือเก็บรวบรวมข้อมูล ในระหว่างการสัมภาษณ์ทำการบันทึกเสียงและจดบันทึกประเด็นสำคัญ เพื่อนำไปวิเคราะห์และเรียบเรียงให้ถูกต้อง โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอสัตหีบ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 มีผลการวิจัยดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอสัตหีบ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 สรุปได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แปลผล และลำดับสภาพการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอสัตหีบ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 โดยภาพรวมและรายด้าน (n = 175)

สภาพการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอสัตหีบ	ระดับการบริหาร			
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
1. ด้านการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง	4.19	0.41	มาก	1
2. ด้านการสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง	4.04	0.45	มาก	4
3. ด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ	4.09	0.47	มาก	2
4. ด้านวินัยและการรักษาวินัย	4.05	0.42	มาก	3
5. ด้านการออกจากราชการ	4.02	0.47	มาก	5
รวม	**4.08**	**0.26**	**มาก**	

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอสัตหีบ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 โดยภาพรวมและรายด้านมีการบริหารงานอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.08, S.D. = 0.26) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง มีค่าเฉลี่ยของการปฏิบัติสูงสุด ($\bar{X}$ = 4.19, S.D. = 0.41) รองลงมาคือ ด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ ($\bar{X}$ = 4.09, S.D. = 0.47) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยของการปฏิบัติต่ำสุด คือ ด้านการออกจากราชการ ($\bar{X}$ = 4.02, S.D. = 0.47)

2. ผลการเปรียบเทียบการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอสัตหีบ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน สรุปได้ดังนี้

2.1 การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอสัตหีบ โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการออกจากราชการ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยเพศหญิงมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าเพศชาย ส่วนด้านอื่นๆ ไม่แตกต่างกัน

2.2 การวิเคราะห์ความแปรปรวนต่อการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอสัตหีบ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 จำแนกตามระดับการศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

2.3 การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอสัตหีบ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 2 ด้าน คือ ด้านการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง และด้านวินัยและการรักษาวินัย ส่วนด้านอื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน เมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทำการตรวจสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ พบว่าจำแนกตามประสบการณ์การทำงาน ทั้ง 2 ด้าน โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ ด้านการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 2 คู่ ได้แก่ ประสบการณ์การทำงานต่ำกว่า 5 ปี กับ ประสบการณ์การทำงาน 10 ปี ขึ้นไป และประสบการณ์การทำงาน 6-10 ปี กับ 10 ปี ขึ้นไป ส่วนคู่อื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน และด้านวินัยและการรักษาวินัย ไม่แตกต่างกัน

3. ผลการศึกษาแนวทางการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอสัตหีบ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 สรุปได้ดังนี้

1. ด้านการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาเน้นความโปร่งใสและตรวจสอบได้ โดยใช้ระบบออนไลน์จัดการฐานข้อมูลเพื่อคัดเลือกบุคลากรที่มีคุณสมบัติและวิชาเอกตรงตามความต้องการของสถานศึกษา ควบคู่ไปกับการพัฒนาบุคลากรอย่างเป็นระบบผ่านกิจกรรมที่หลากหลายทั้งการอบรม สัมมนา และศึกษาดูงานในยุคดิจิทัล เพื่อเพิ่มพูนทักษะใหม่ๆ ให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง การดำเนินการที่ยึดหลักธรรมาภิบาลและส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาชีพเช่นนี้ จะช่วยสร้างแรงจูงใจและยกระดับประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการให้บรรลุเป้าหมายขององค์กรอย่างยั่งยืน

2. ด้านการสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาดำเนินการสรรหาและบรรจุแต่งตั้งตามระเบียบและมาตรฐานที่ ก.ค.ศ. กำหนด โดยยึดถือความจำเป็นเร่งด่วนและวิชาเอกที่ขาดแคลนตามบริบทจริงของสถานศึกษา กระบวนการต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อให้เกิดความโปร่งใส เป็นธรรม และตรวจสอบได้ โดยมุ่งเน้นคัดเลือกบุคลากรที่มีทั้งคุณวุฒิ ความรู้ความสามารถ คุณธรรม และจิตวิญญาณความเป็นครูที่สอดคล้องกับเป้าหมายของโรงเรียน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการจัดการเรียนการสอน

3. ด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรอย่างต่อเนื่องให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง โดยใช้เทคโนโลยีมาปรับปรุงระบบงานเพื่อลดความซ้ำซ้อนและเพิ่มความคล่องตัว ผู้บริหารต้องมอบหมายงานตามความถนัด สนับสนุนความก้าวหน้าทางวิชาชีพ และสร้างวัฒนธรรมการทำงานเป็นทีมแบบมีส่วนร่วม ควบคู่ไปกับการสร้างขวัญกำลังใจและจิตสำนึกตามจรรยาบรรณวิชาชีพ นอกจากนี้ยังต้องมีระบบติดตามและประเมินผลที่เป็นธรรม เพื่อนำผลมาวิเคราะห์และปรับปรุงกระบวนการจัดการเรียนการสอนให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียนภายใต้ระเบียบข้อบังคับของราชการ

4. ด้านวินัยและการรักษาวินัย พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาดำเนินการโดยยึดถือระเบียบราชการและมาตรฐานจรรยาบรรณวิชาชีพอย่างเคร่งครัด โดยผู้บริหารต้องทำหน้าที่เป็นแบบอย่างที่ดี มุ่งเน้นการสร้างความตระหนักรู้และการป้องกันมากกว่าการลงโทษ ผ่านการสังเกต เอาใจใส่ และขจัดเหตุที่นำไปสู่การกระทำผิดวินัยอย่างสม่ำเสมอ หากมีการทำผิดต้องมีกระบวนการสอบสวนที่โปร่งใสและบังคับใช้กฎอย่างเป็นธรรม เสมอภาค ควบคู่ไปกับการให้คำปรึกษา ตักเตือน และสร้างขวัญกำลังใจ เพื่อรักษาสภาพแวดล้อมการทำงานที่มีประสิทธิภาพและถูกต้องตามหลักธรรมาภิบาล

5. ด้านการออกจากราชการ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาดำเนินการตามระเบียบและกฎหมาย โดยยึดถือขั้นตอนและหลักเกณฑ์ที่ ก.ค.ศ. กำหนดอย่างเคร่งครัด ทั้งกรณีปกติที่ต้องยื่นหนังสือล่วงหน้าตามกำหนด 30 วัน และกรณีการทำความผิดทางวินัยซึ่งต้องยึดหลักนิติธรรมและคุณธรรมในการสืบสวนหาข้อเท็จจริงอย่างรอบคอบ ให้คำแนะนำและอำนวยความสะดวกแก่บุคลากรตามสิทธิอย่างเหมาะสม โดยทุกกระบวนการต้องมีความถูกต้อง โปร่งใส และเป็นธรรม เพื่อรักษาผลประโยชน์ของทั้งทางราชการและตัวบุคลากร

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่อง การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอสัตหีบ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอสัตหีบ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 โดยภาพรวมมีการบริหารงานอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการบริหารงานบุคคลอย่างเป็นระบบ โดยยึดระเบียบราชการเป็นแนวปฏิบัติ มีการกำกับติดตามดูแลบุคลากรให้ปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทที่กำหนดอย่างสม่ำเสมอ อย่างไรก็ตาม เนื่องจากสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีฐานะเป็นนิติบุคคล โดยเฉพาะการจัดหาบุคลากรให้ครบตามเกณฑ์และการจัดสวัสดิการที่เหมาะสม ผู้บริหารจะมีความคล่องตัวในการบริหารงานบุคคลมากยิ่งขึ้น พร้อม

ทั้งปัจจุบันก้าวเข้าสู่ยุคดิจิทัลการใช้เทคโนโลยีในการบริหารงานบุคคล เป็นเครื่องมือสนับสนุนการทำงาน ผู้บริหารสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์โลก สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศรัญญา แสงสว่าง และไตรรัตน์ สิทธิทูล ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 กลุ่ม 6 กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 กลุ่ม 6 กรุงเทพมหานคร พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก (ศรัญญา แสงสว่าง และไตรรัตน์ สิทธิทูล, 2564) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุชาดา คำพิทูรณ์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 ผลการวิจัย พบว่า 1) การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก (สุชาดา คำพิทูรณ์, 2565) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัจศรา ประเสริฐสิน และคณะ ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนานวัตกรรมการบริหารจัดการเชิงระบบเพื่อเสริมความฉลาดทางจริยธรรมของครูและผู้บริหารสถานศึกษาที่นำไปสู่การขับเคลื่อนสังคมคุณธรรมของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า เป็นการเปิดโอกาสในการปรับตัวและยอมรับข้อผิดพลาดของผู้อื่น ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ โดยยึดหลักของการอยู่ ร่วมกันอย่างเป็นสุข การที่มุ่งทำประโยชน์ให้ส่วนรวม เพื่อให้คนรอบตัวเรามีความสุข (อัจศรา ประเสริฐสิน และคณะ, 2568)

2. การเปรียบเทียบการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาในอำเภอสัตหีบ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 ตามความคิดเห็นของครู จำแนกตามเพศ และระดับการศึกษา โดยภาพรวมพบว่า ไม่แตกต่างกัน ส่วนจำแนกตามประสบการณ์ทำงาน ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทำการตรวจสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ พบว่า จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน ทั้ง 2 ด้าน โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะบุคลากรทุกคนได้รับการกำกับดูแลและชี้แนะการปฏิบัติหน้าที่ภายใต้หลักเกณฑ์และแนวทางเดียวกัน จึงส่งผลให้มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน นอกจากนี้ผู้บริหารสถานศึกษายังดำเนินการบริหารงานบุคคลอย่างเป็นระบบและเท่าเทียมในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นการวางแผนอัตรากำลังในสาขาที่ขาดแคลนและจัดทำฐานข้อมูลให้เป็นปัจจุบัน การมีระบบการประเมินผลการปฏิบัติงานที่โปร่งใส การส่งเสริมการพัฒนาทักษะผ่านการฝึกอบรมทั้งภาครัฐและเอกชนอย่างสม่ำเสมอ ส่วนจำแนกตามประสบการณ์ทำงาน ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะครูที่มีประสบการณ์การทำงานแตกต่างกันมีการสั่งสมความรู้และความเข้าใจในกระบวนการบริหารงานบุคคลที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะในด้านการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง ซึ่งต้องอาศัยความเข้าใจเชิงนโยบายและบริบทขององค์กรอย่างลึกซึ้ง ครูที่มีประสบการณ์มากจะมีความเข้าใจในกระบวนการวางแผนจัดสรรบุคลากรและการจัดทำฐานข้อมูลอัตรากำลังได้ดีกว่าครูที่มีประสบการณ์น้อย ในทำนองเดียวกัน ด้านวินัยและการรักษาวินัย ครูที่มีประสบการณ์มากย่อมผ่านการรับรู้กระบวนการดำเนินการทางวินัยมาโดยตรง จึงมีความตระหนักและมุมมองต่อการบริหารงานด้านนี้ที่แตกต่างจากครูที่มีประสบการณ์น้อย สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุชาดา คำพิทูรณ์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 ผลการวิจัย พบว่า การเปรียบเทียบการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน พบว่าผู้บริหารสถานศึกษาที่มีเพศแตกต่างกัน มีการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาไม่แตกต่างกัน (สุชาดา คำพิทูรณ์, 2565) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ดวงกมล ตระกูลพัว และศิริพงษ์ เศาภายน ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 พบว่า ครูที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน (ดวงกมล ตระกูลพัว และศิริพงษ์ เศาภายน, 2566)

3. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา ในอำเภอสัตหีบ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 พบว่า สถานศึกษาควรวิเคราะห์และกำหนดกลยุทธ์เพื่อจัดสรรบุคลากรให้เหมาะสมกับตำแหน่งและเป้าหมายขององค์กร โดยใช้เกณฑ์ด้านคุณสมบัติ ความรู้ ความสามารถ และความเหมาะสมกับตำแหน่ง เน้นความโปร่งใสและเป็นธรรม ควบคู่กับการกำกับติดตามให้บุคลากรปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ และจรรยาบรรณวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง รวมถึงส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวินัยและการอุทธรณ์ร้องทุกข์ ตลอดจนดำเนินการให้บุคลากรออกจากราชการด้วยความโปร่งใสตามระเบียบที่กำหนด สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศรัญญา แสงสว่าง และไตรรัตน์ สิทธิทูล ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 กลุ่ม 6 กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารมีแนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคล ตามลำดับ 1) การวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง, การกำหนดตำแหน่งเพิ่มจากเดิมไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา 2) การสร้างวินัยและการรักษาวินัย การสังเกต ดูแล เอาใจใส่,ป้องกันตรวจสอบมิให้บุคลากรกระทำผิดวินัย 3) การสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง ผู้บริหารจัด ตารางสอนให้ครูมีชั่วโมงสอนเฉลี่ยรายวิชาอย่างเหมาะสม 4) การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการ ปฏิบัติงาน ผู้บริหารจัดสิ่งอำนวยความสะดวกในการทำงานของบุคลากรอย่างพอเพียง และ 5) การสั่งให้ออกจากราชการไว้ก่อนกรณีกระทำความผิดวินัยร้ายแรง (ศรัญญา แสงสว่าง และไตรรัตน์ สิทธิทูล, 2564)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสามารถนำมาสรุปและมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) สภาพการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาในอำเภอสัตหีบ โดยภาพรวมและรายด้าน 5 ด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก 2) การเปรียบเทียบการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาในอำเภอสัตหีบ ตามความคิดเห็นของครูโรงเรียนในอำเภอสัตหีบ จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ส่วนจำแนกตามประสบการณ์การทำงาน ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 2 ด้าน คือ ด้านการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง และด้านวินัยและการรักษาวินัย ส่วนด้านอื่นๆ ไม่แตกต่างกัน เมื่อทำการตรวจสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ พบว่า ด้านการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 2 คู่ ได้แก่ ประสบการณ์การทำงานต่ำกว่า 5 ปี กับ ประสบการณ์การทำงาน 10 ปี ขึ้นไป และประสบการณ์การทำงาน 6-10 ปี กับ 10 ปี ขึ้นไป ส่วนคู่อื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน และด้านวินัยและการรักษาวินัย ไม่แตกต่างกัน 3) การศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอสัตหีบ พบว่า สถานศึกษาวิเคราะห์และกำหนดกลยุทธ์เพื่อจัดสรรคนให้เหมาะสมกับตำแหน่งและเป้าหมายของสถานศึกษาที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์และภารกิจขององค์กร โดยใช้เกณฑ์ด้านคุณสมบัติ ความรู้ ความสามารถ และความเหมาะสมกับตำแหน่ง เน้นความโปร่งใส เป็นธรรม และมีประสิทธิภาพ โดยยึดระเบียบราชการ กำกับ ติดตาม และให้คำแนะนำแก่ครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ และจรรยาบรรณวิชาชีพ ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ 1) ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการสำรวจและวิเคราะห์ปริมาณงานจริง รวมถึงประเมินความต้องการบุคลากรอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อจัดทำแผนอัตรากำลังและเสนอขอบรรจุบุคลากรที่มีคุณวุฒิตรงตามสายงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับภารกิจและเป้าหมายของสถานศึกษา 2) ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้บุคลากรมีส่วนร่วมในกระบวนการสรรหาและการวางแผนการบรรจุแต่งตั้ง โดยยึดหลักเกณฑ์ที่ชัดเจน โปร่งใส และเป็นธรรม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานด้านการสรรหาบุคลากรให้เป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย 3) ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดทำแผนพัฒนาบุคลากรที่ครอบคลุมและต่อเนื่อง โดยส่งเสริมการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการปฏิบัติงาน พร้อมทั้งควบคุมดูแลและส่งเสริมให้บุคลากรประพฤติปฏิบัติตามระเบียบวินัยและจรรยาบรรณวิชาชีพอย่างสม่ำเสมอ เพื่อยกระดับมาตรฐานการปฏิบัติราชการ 4) ผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดนโยบายด้าน

วินัยที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม พร้อมจัดให้มีมาตรการป้องกันการกระทำผิดวินัยอย่างจริงจัง โดยดำเนินการสอบสวนและพิจารณาโทษทางวินัยตามอำนาจที่กฎหมายกำหนดด้วยความยุติธรรมและโปร่งใส เพื่อสร้างบรรทัดฐานการรักษาวินัยในสถานศึกษา และ 5) ควรเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการกำหนดระเบียบวินัยและนโยบายการปฏิบัติงานที่ชัดเจน รวมถึงการสร้างระบบการออกจากราชการที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ และมีการรายงานผลต่อคณะกรรมการสถานศึกษาอย่างเป็นระบบตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในจังหวัดชลบุรีหรือเขตพื้นที่อื่น เพื่อให้เห็นภาพรวมของความเหมือนและความแตกต่างในแต่ละบริบทองค์กร 2) ควรมีการวิจัยเปรียบเทียบสภาพ ปัญหา และอุปสรรคในการบริหารงานบุคคลโดยจำแนกตามขนาดของสถานศึกษา ได้แก่ โรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ เพื่อค้นหาแนวทางการบริหารจัดการที่สอดคล้องกับทรัพยากรและข้อจำกัดของสถานศึกษาแต่ละขนาดอย่างเหมาะสม และ3) ควรศึกษาการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่มอื่น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลาย ครบถ้วน และรอบด้าน อันจะนำไปสู่แนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาได้อย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

ดวงกมล ตระกูลพัว และศิริพงษ์ เศาภายน. (2566). การบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2. วารสาร มจร. อุบลปริทรรศน์, 8(1), 285-286.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่10). ฉบับปรับปรุงใหม่. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

มณีรัตน์ ชัยยะ และเพ็ญศรี ฉิรินัง. (2566). การบริหารทรัพยากรมนุษย์ภายใต้การเปลี่ยนแปลงสู่ยุคดิจิทัล (Digital HR). วารสารนวัตกรรมการบริหารและการจัดการ, 11(1), 104-115.

วิจิตร ศรีสอ้าน. (2550). การศึกษาแห่งชาติในอุดมคติ. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.

ศรัญญา แสงสว่าง และไตรรัตน์ สิทธิทูล. (2564). แนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 กลุ่ม 6 กรุงเทพมหานคร. Journal of Roi Kaensarn Academi, 6(12), 152-165.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3. (2565). แผนปฏิบัติการ ประจำปีงบประมาณ 2565. ชลบุรี: กลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2550). แนวทางการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

สุชาดา คำพิทูรณ์. (2565). การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

อัจศรา ประเสริฐสิน และคณะ. (2568). การพัฒนานวัตกรรมการบริหารจัดการเชิงระบบเพื่อเสริมความฉลาดทางจริยธรรมของครูและผู้บริหารสถานศึกษาที่นำไปสู่การขับเคลื่อนสังคม

คุณธรรมของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร. ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยและนวัตกรรมจากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ ประจำปีงบประมาณ 2567 ปีที่พิมพ. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.

Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological test. (5th ed.). New York: Harper Collins.

Edward, N. S. (2001). Computerbased simulation of laboratory experiments. British Journal Educational Technology, 28(1), 51-63.

Krejcie, R. V. & Morgan D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607-610.

บทความวิจัย

การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการบริหารจัดการศูนย์อพยพจากเหตุการณ์ความไม่สงบตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา พ.ศ.2568 (รอบที่ 1) ในท้องที่อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี*

PUBLIC PARTICIPATION IN THE MANAGEMENT OF REFUGEE CENTERS FOR THOSE AFFECTED BY THE UNREST ALONG THE THAI-CAMBODIAN BORDER IN 2025 (PHASE 1) IN DET UDOM DISTRICT, UBON RATCHATHANI PROVINCE

พฤหัสบดินทร์ พันธุ์ชัยเพชร*, วิษณุ สุมิตสวรรค์
Phrauhusbodintr Phanchaiphetch*, Vissanu Zumitzavan
รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น
The College of Local Administration, Khon Kaen University
*Corresponding author E-mail: phrauhusbodintr.p@kkumail.com
*Tel: 081-661-2545

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารจัดการ ปัญหาและอุปสรรค และแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการศูนย์อพยพท้องที่อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี ของส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง การวิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องและการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้างกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 26 คน แบ่งเป็นกลุ่มข้าราชการ 14 คน และกลุ่มภาคประชาชน 12 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา และการวิเคราะห์เชิงอุปนัย ผลการศึกษาพบว่า เหตุการณ์ปะทะเมื่อวันที่ 24 กรกฎาคม 2568 ส่งผลให้มีการจัดตั้งศูนย์อพยพในอำเภอเดชอุดมจำนวน 68 ศูนย์ รองรับผู้อพยพสูงสุด 22,780 คน การบริหารจัดการดำเนินการภายใต้กรอบกฎหมายและแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้บัญชาการเหตุการณ์ ภาคประชาชนมีบทบาทสำคัญทั้งด้านการอพยพ การจัดตั้งและสนับสนุนศูนย์อพยพ และการเฝ้าระวังพื้นที่อย่างไรก็ตาม พบปัญหาความสับสนด้านบทบาทหน้าที่ การรับรู้แผนปฏิบัติที่ไม่ทั่วถึง ปัญหาการจราจรและการจัดสรรทรัพยากร รวมถึงข้อวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับการใช้งบประมาณเงินทดรองราชการ โดยสรุป แม้การบริหารจัดการดำเนินการได้ในภาพรวม แต่ยังควรพัฒนาการบูรณาการแผน การสื่อสาร และกลไกสนับสนุนงบประมาณเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในอนาคต แนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการศูนย์อพยพท้องที่อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี ประกอบด้วย การพัฒนาระบบแผนและโครงสร้างการสั่งการให้มีเอกภาพ การพัฒนาระบบข้อมูลและการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ การเสริมสร้างศักยภาพบุคลากรและการสื่อสารในภาวะวิกฤตและการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนและการบริหารจัดการอย่างโปร่งใส

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม, ศูนย์อพยพ, การบริหารจัดการภัยพิบัติ, จังหวัดอุบลราชธานี

* Received 10 March 2026; Revised 28 March 2026; Accepted 31 March 2026

Abstract

This study aimed to examine the management, problems and obstacles, and development guidelines for the management of evacuation centers in Det Udom District, Ubon Ratchathani Province, Thailand, by relevant government agencies. The research employed a qualitative methodology, collecting data through document analysis and semi-structured in-depth interviews with 26 key informants, consisting of 14 government officials and 12 members of the public. Data were analyzed using content analysis and inductive analysis. The findings revealed that the border conflict on July 24, 2025, led to the establishment of 68 evacuation centers in Det Udom District, accommodating up to 22,780 evacuees. The management was carried out under the legal framework and the provincial disaster prevention and mitigation plan, with the provincial governor serving as the incident commander. The public sector played a significant role in evacuation operations, the establishment and support of evacuation centers, and area surveillance. However, several challenges were identified, including role ambiguity, limited awareness of operational plans, traffic congestion, and inefficient resource allocation, as well as public criticism regarding the use of contingency budgets. In conclusion, although the overall management of evacuation centers was considered effective, improvements are needed in plan integration, communication, and budgetary support mechanisms to enhance future performance. The proposed development guidelines include strengthening unified command and planning systems, improving data and resource management systems, enhancing personnel capacity and crisis communication, and promoting public participation and transparent management practices.

Keywords: Public Participation, Evacuation Centers, Disaster Management, Ubon Ratchathani Province

บทนำ

ประเทศไทยและประเทศกัมพูชามีความสัมพันธ์ทางประวัติศาสตร์ยาวนานตั้งแต่สมัยรัฐโบราณ เช่น อาณาจักรสุโขทัยและอาณาจักรขแมร์ ซึ่งในระยะดังกล่าวยังมิได้มีการกำหนดเขตแดนหรือสถาปนาความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการในลักษณะรัฐชาติสมัยใหม่ ต่อมาเมื่อวันที่ 19 ธันวาคม พ.ศ. 2493 ภายหลังการได้รับเอกราชของกัมพูชาจากฝรั่งเศส ทั้งสองประเทศได้สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตอย่างเป็นทางการอันสะท้อนแนวคิดรัฐชาติแบบตะวันตก (ทรงเกียรติ์ กุลวุฒิวิลาศ, 2554) นับแต่นั้นความสัมพันธ์ไทย–กัมพูชามีลักษณะผันผวน โดยเฉพาะความขัดแย้งตามแนวชายแดนซึ่งบางช่วงได้ทวีความรุนแรงถึงขั้นปะทะทางทหาร รากฐานสำคัญของข้อพิพาทชายแดนสืบเนื่องจากกระบวนการกำหนดเขตแดนในสมัยรัชกาลที่ 5 เมื่อสยามยอมรับอำนาจอารักขาของฝรั่งเศสเหนือกัมพูชา และได้ทำอนุสัญญา ค.ศ. 1904 (พ.ศ. 2447) และสนธิสัญญา ค.ศ. 1907 (พ.ศ. 2450) อย่างไรก็ตาม การยึดถือแผนที่คนละมาตราส่วนและระบบฉายแผนที่ที่แตกต่างกัน ได้แก่ แผนที่มาตราส่วน 1:50,000 ของฝ่ายไทย และแผนที่มาตราส่วน 1:200,000 ของฝ่ายกัมพูชา ได้ก่อให้เกิดความคลาดเคลื่อนในการตีความแนวเขตแดน และเป็นชนวนสำคัญของข้อพิพาทระหว่างสองประเทศมาจนถึงปัจจุบัน (สุคนธ์ทิพย์ ทวีจันทร์ และคณะ, 2568) ปัจจุบันไทยและกัมพูชามีพรมแดนทางบกติดต่อกันยาวประมาณ 798 กิโลเมตร โดยแบ่งลักษณะแนวเขตออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ แนวเขตตามสันปันน้ำประมาณ 524 กิโลเมตร แนวเขตตามลำน้ำประมาณ 216 กิโลเมตร และแนวเขตเส้นตรงระหว่างหลักเขตแดนประมาณ 58 กิโลเมตร (กองทัพบก, 2568) อย่างไรก็ตาม จากการที่ทั้งสองฝ่ายยึดถือแผนที่ต่างฉบับและต่างมาตราส่วน ส่งผลให้เกิดการอ้างสิทธิพื้นที่ทับซ้อนหลายจุด

โดยเฉพาะบริเวณจังหวัดอุบลราชธานี ศรีสะเกษ สุรินทร์ และบุรีรัมย์ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญเชิงยุทธศาสตร์ อาทิ บริเวณปราสาทเขาพระวิหาร ปราสาทตาควาย ปราสาทตาเมือนธม ภูมะเขือ และช่องบก ในปี พ.ศ. 2505 ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ (ICJ) มีคำพิพากษาให้ตัวปราสาทเขาพระวิหารอยู่ภายใต้อำนาจอธิปไตยของกัมพูชา ด้วยคะแนนเสียง 9 ต่อ 3 โดยอาศัยหลักกฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยการยอมรับโดยปริยาย (tacit acceptance) ซึ่งตีความว่าฝ่ายไทยมิได้คัดค้านแผนที่ที่ฝรั่งเศสจัดทำอย่างเป็นทางการ อย่างไรก็ตาม คำพิพากษามิได้วินิจฉัยรับรองแนวเขตแดนทั้งหมด และมิได้กล่าวถึงพื้นที่ทับซ้อนประมาณ 4.6 ตารางกิโลเมตร ที่ยังคงเป็นข้อพิพาท ต่อมาในช่วง พ.ศ. 2516–2550 กัมพูชาได้ยื่นขอขึ้นทะเบียนปราสาทเขาพระวิหารเป็นมรดกโลกต่อยูเนสโกหลายครั้ง (สุคนธ์ทิพย์ ทวีจันทร์ และคณะ, 2568)และเมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม พ.ศ. 2551 ยูเนสโกมีมติขึ้นทะเบียนปราสาทเขาพระวิหารเป็นมรดกโลก ส่งผลให้เกิดความตึงเครียดทางการเมืองและการทหารบริเวณชายแดน กระทั่งในปี พ.ศ. 2554 เกิดการปะทะกันของกองกำลังทหารทั้งสองฝ่าย ทำให้มีผู้เสียชีวิตทั้งทหารและพลเรือนอย่างน้อย 34 ราย และประชาชนตามแนวชายแดนต้องอพยพ

จังหวัดอุบลราชธานีเป็นจังหวัดชายแดนที่มีพื้นที่ติดต่อกับประเทศกัมพูชาระยะทางกว่า 67 กิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่อำเภอน้ำยืนและอำเภอน้ำขุ่น โดยมีจุดยุทธศาสตร์สำคัญ ได้แก่ บริเวณช่องบกและช่องอานม้า อำเภอน้ำยืน ในเหตุการณ์ความไม่สงบตามแนวชายแดนไทย–กัมพูชา ปี พ.ศ. 2568 (ข้อมูลถึงวันที่ 29 พฤศจิกายน 2568) จังหวัดอุบลราชธานีมีการอพยพราษฎรรวม 3 ครั้ง ได้แก่ รอบที่ 1 ระหว่างวันที่ 24 กรกฎาคม - 11 สิงหาคม 2568 มีผู้อพยพกว่า 22,780 คน จัดตั้งศูนย์อพยพ 68 ศูนย์ รอบที่ 2 ระหว่างวันที่ 15 สิงหาคม - 3 กันยายน 2568 มีผู้อพยพ 638 คน จำนวน 8 ศูนย์ และรอบที่ 3 ระหว่างวันที่ 26 กันยายน - 3 ตุลาคม 2568 มีผู้อพยพกว่า 4,131 คน จำนวน 95 ศูนย์ ทั้งนี้ มีผู้เสียชีวิต 4 ราย (เสียชีวิตทางตรง 1 ราย ทางอ้อม 3 ราย) ผู้บาดเจ็บ 7 ราย บ้านเรือนเสียหาย 148 หลัง และสถานที่ราชการเสียหาย 9 แห่ง การอพยพรอบที่ 1 จังหวัดได้ดำเนินการตามแผนพิทักษ์พื้นที่ส่วนหลัง โดยอพยพราษฎรจากอำเภอน้ำยืน น้ำขุ่น และนาจะหลวย ไปยังศูนย์อพยพในอำเภอเดชอุดม รวม 68 ศูนย์ แบ่งเป็นศูนย์สำหรับกลุ่มเปราะบาง 3 ศูนย์ และศูนย์สำหรับประชาชนทั่วไป 65 ศูนย์ พร้อมมอบหมายให้นายอำเภอในพื้นที่ที่ไม่ได้รับผลกระทบกำกับดูแลศูนย์อพยพอำเภอละ 4 ศูนย์ ต่อมาในการประชุมคณะกรรมาธิการปกครอง สภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 59 เมื่อวันที่ 6 สิงหาคม 2568 จังหวัดอุบลราชธานีรายงานว่ามีพื้นที่ได้รับผลกระทบ 3 อำเภอ 13 ตำบล 193 หมู่บ้าน ประชาชนได้รับผลกระทบ 51,039 ครัวเรือน 85,503 คน และมีการเบิกจ่ายเงินทดรองราชการเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน จำนวน 55,600 บาท รวมถึงงบประมาณองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 6,669,792 บาท ขณะที่จังหวัดสุรินทร์และศรีสะเกษมีการเบิกจ่ายงบประมาณในวงเงินหลายสิบล้านบาท (คณะกรรมาธิการปกครอง สภาผู้แทนราษฎร, 2568) จากข้อเท็จจริงดังกล่าว ประธานกรรมาธิการได้ตั้งข้อสังเกตถึงความแตกต่างในการเบิกจ่ายงบประมาณ โดยเฉพาะเมื่อคณะรัฐมนตรีได้อนุมัติวงเงินทดรองจ่ายจังหวัดละ 100 ล้านบาท แต่จังหวัดอุบลราชธานีกลับเบิกจ่ายในสัดส่วนที่ต่ำกว่าจังหวัดอื่นอย่างมีนัยสำคัญ (มติชน, 2568) ส่งผลให้เกิดกระแสวิพากษ์วิจารณ์ในสื่อสังคมออนไลน์ และต่อมาเมื่อวันที่ 7 สิงหาคม 2568 รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยในขณะนั้นได้ให้สัมภาษณ์ถึงคำสั่งย้ายผู้ว่าราชการจังหวัดอุบลราชธานีไปช่วยราชการที่กระทรวงมหาดไทย อันสะท้อนผลกระทบเชิงนโยบายและการบริหารจัดการจากสถานการณ์ดังกล่าว

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาการดำเนินงานของศูนย์อพยพทั้ง 68 ศูนย์ในอำเภอเดชอุดม พบว่าสามารถบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพตั้งแต่วันแรกของเหตุปะทะเมื่อวันที่ 24 กรกฎาคม 2568 โดยมีการจัดบริการด้านอาหาร ที่พัก เครื่องนุ่งห่ม เวชภัณฑ์ และสิ่งจำเป็นเฉพาะกลุ่มอย่างครบถ้วนและต่อเนื่อง ความสำเร็จดังกล่าวมีปัจจัยสำคัญจากการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในลักษณะเครือข่ายความร่วมมือหลายระดับ ทั้งกลุ่มที่รัฐจัดตั้งและกลุ่มที่รวมตัวโดยสมัครใจ อาทิ การประสานภาคเอกชนสนับสนุนวัตถุดิบ กลุ่มจิตอาสาประกอบอาหาร อาสากู้ภัยช่วยเคลื่อนย้ายผู้ป่วย อาสาสมัครสาธารณสุขดูแลสุขภาพ และเครือข่ายชุมชนสนับสนุนสถานที่และสิ่งของ

บริจาค แม้งบประมาณภาครัฐมีข้อจำกัดด้านขั้นตอน แต่ทุนทางสังคมและพลังเครือข่ายประชาชนได้เสริมกลไกของรัฐอย่างมีนัยสำคัญ ส่งผลให้ศูนย์อพยพสามารถดูแลผู้พลัดถิ่นได้อย่างมีมาตรฐาน ดังนั้น การศึกษาการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการบริหารจัดการศูนย์อพยพครั้งนี้จึงมีความสำคัญต่อการทำความเข้าใจรูปแบบความร่วมมือรัฐ-สังคมและกลไกการจัดการวิกฤตระดับพื้นที่ อันจะนำไปสู่ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาธรรมาภิบาลแบบมีส่วนร่วมและเสริมสร้างความเข้มแข็งของระบบการจัดการภัยพิบัติในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการศูนย์อพยพท้องที่อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี ของส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง

2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการบริหารจัดการศูนย์อพยพจากเหตุการณ์ความไม่สงบตามแนวชายแดนไทย–กัมพูชา พ.ศ. 2568 (รอบที่ 1)

3. เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการศูนย์อพยพท้องที่อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี ของส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้ศึกษาได้กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัยโดยเป็นการศึกษาค้นคว้าเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งเป็นการรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้ศึกษาได้กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้มุ่งทำความเข้าใจลักษณะ กระบวนการ และพลวัตของการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการบริหารจัดการศูนย์อพยพ ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่มีความซับซ้อนเชื่อมโยงกับบริบททางพื้นที่ ความสัมพันธ์เชิงเครือข่าย อำนาจ บทบาทหน้าที่ ตลอดจนประสบการณ์และมุมมองของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและผู้ศึกษาได้ศึกษาค้นคว้าตามระเบียบวิธีการศึกษา ดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ศึกษาได้กำหนดพื้นที่หลักในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ พื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี เนื่องจากจังหวัดดังกล่าวเป็นพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากเหตุการณ์ความไม่สงบตามแนวชายแดนไทย–กัมพูชา พ.ศ. 2568 และได้กำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยแบ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มข้าราชการ และกลุ่มภาคประชาชนที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมทั้งทางตรงและทางอ้อมในการบริหารจัดการศูนย์อพยพ สำหรับกลุ่มข้าราชการได้ใช้หลักเกณฑ์การแบ่งตามบทบาทหน้าที่ที่ถือปฏิบัติหรือได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการศูนย์อพยพ ประกอบด้วย

1.1 กลุ่มข้าราชการที่มีหน้าที่บริหารจัดการศูนย์อพยพโดยตรง จำนวน 14 คน ประกอบด้วย

1.1.1 ผู้บริหารหรือหัวหน้าส่วนราชการระดับจังหวัด จังหวัดอุบลราชธานี หรือผู้แทน จำนวน 1 คน

1.1.2 หัวหน้าสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดอุบลราชธานี หรือผู้แทน จำนวน 2 คน

1.1.3 นายอำเภอท้องที่หรือผู้แทน จำนวน 2 คน ประกอบด้วย นายอำเภอเดชอุดมหรือผู้แทน ในฐานะนายอำเภอท้องที่ที่มีการจัดตั้งศูนย์อพยพ จำนวน 1 คน และ นายอำเภอน้ำยืนหรือผู้แทน ในฐานะนายอำเภอท้องที่ที่ประกาศให้ประชาชนอพยพออกจากพื้นที่เนื่องจากสถานการณ์ความไม่สงบตามแนวชายแดนไทย - กัมพูชา จำนวน 1 คน

1.1.4 ผู้แทนผู้อำนวยการศูนย์อพยพ จำนวน 3 คน (นายอำเภอ ปลัดอำเภอ หรือหัวหน้าส่วนราชการระดับอำเภอในเขตท้องที่อื่นนอกจากพื้นที่อำเภอเดชอุดม อำเภอน้ำยืน อำเภอน้ำขุ่น และ

อำเภอนาจะหลวย ที่ได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้อำนวยการศูนย์อพยพตามแผนเตรียมความพร้อมพิทักษ์พื้นที่ส่วนหลัง กรณี พิพาทตามแนวชายแดนไทย - กัมพูชา จังหวัดอุบลราชธานี)

1.1.5 เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศูนย์อพยพ และการรับบริจาคสิ่งของ จำนวน 6 คน

1.2 กลุ่มภาคประชาชนที่มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศูนย์อพยพ จำนวน 12 คน ประกอบด้วย

1.2.1 กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตท้องที่อำเภอน้ำยืน จำนวน 2 คน

1.2.2 กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตท้องที่อำเภอเดชอุดม จำนวน 3 คน

1.2.3 สมาชิกกองอาสารักษาดินแดน จำนวน 2 คน

1.2.4 ประชาชนจิตอาสา จำนวน 5 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการบริหารจัดการศูนย์อพยพจากเหตุการณ์ความไม่สงบตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา พ.ศ.2568 (รอบที่ 1) ในท้องที่อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี ผู้ศึกษาได้ใช้เครื่องมือในการศึกษาค้นคว้า โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อศึกษาถึงการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการบริหารจัดการศูนย์อพยพจากเหตุการณ์ความไม่สงบตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา ผู้ศึกษาได้สร้างแบบสัมภาษณ์ในการศึกษาค้นคว้าโดยประยุกต์จากบทบาทหน้าที่ของข้าราชการและเจ้าหน้าที่ตามการจัดโครงสร้างการบริหารจัดการตามแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดอุบลราชธานี พ.ศ. 2564 – 2570 แผนการเตรียมความพร้อมพิทักษ์พื้นที่ส่วนหลัง กรณีพิพาทตามแนวชายแดนไทย - กัมพูชา (ช่องบก) อำเภอน้ำยืน และอำเภอน้ำขุ่น จังหวัดอุบลราชธานี และคำสั่งอำเภอเดชอุดม ที่ 285/2568 เรื่อง จัดตั้งศูนย์อำนวยการช่วยเหลือผู้อพยพประชาชนจากอำเภอน้ำยืนในกรณีภัยพิบัติขนาดใหญ่หรือภัยสงคราม พ.ศ. 2568 ฉบับลงวันที่ 30 พฤษภาคม พ.ศ. 2568

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาได้รวบรวมข้อมูลอยู่ 2 แนวทาง ประกอบด้วย

3.1 การรวบรวมเอกสารเกี่ยวกับการบริหารจัดการศูนย์อพยพ ทั้งแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดอุบลราชธานี พ.ศ. 2564 – 2570 แผนการเตรียมความพร้อมพิทักษ์พื้นที่ส่วนหลัง กรณีพิพาทตามแนวชายแดนไทย - กัมพูชา (ช่องบก) อำเภอน้ำยืน และอำเภอน้ำขุ่น จังหวัดอุบลราชธานี และคำสั่งอำเภอเดชอุดม ที่ 285/2568 เรื่อง จัดตั้งศูนย์อำนวยการช่วยเหลือผู้อพยพประชาชนจากอำเภอน้ำยืนในกรณีภัยพิบัติขนาดใหญ่หรือภัยสงคราม พ.ศ. 2568 ฉบับลงวันที่ 30 พฤษภาคม พ.ศ. 2568 เอกสารแจกแนวทางการปฏิบัติ หนังสือราชการ รายงานการประชุม และข่าวตามสื่อออนไลน์ต่างๆ

3.2 การรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก ผู้ศึกษาใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างในการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบเจาะจงจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษาใช้การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการนำข้อมูลมาจำแนกและจัดระบบข้อมูล เป็นการนำข้อมูลที่ได้มาจำแนกและจัดให้เป็นหมวดหมู่เพื่อให้ง่ายต่อการวิเคราะห์เพื่อให้ได้บทสรุปใหญ่ที่มีความสัมพันธ์กับทุกข้อสรุป และการวิเคราะห์สรุปอุปนัย (Analytic Induction) เป็นการนำข้อมูลที่ได้จากเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมาวิเคราะห์เพื่อหาบทสรุปร่วมกันของเรื่องนั้น รวมทั้งการวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงเนื้อหา (Content Analysis) เป็นการนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ถึงเนื้อหาสาระในประเด็นหรือเรื่องนั้น

ผลการวิจัย

1. สถานการณ์การอพยพอันเนื่องมาจากสถานการณ์ความไม่สงบตามแนวชายแดน ไทย - กัมพูชา ท้องที่จังหวัดอุบลราชธานี

สถานการณ์การอพยพอันเนื่องมาจากเหตุการณ์ความไม่สงบตามแนวชายแดนไทย - กัมพูชาในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี เริ่มต้นขึ้นเมื่อวันที่ 24 กรกฎาคม พ.ศ. 2568 เวลา 08.20 น. ภายหลังเกิดการปะทะกันระหว่างกองกำลังทหารฝ่ายไทยและกองกำลังทหารของประเทศกัมพูชา ส่งผลให้พื้นที่ชายแดนของจังหวัดอุบลราชธานีซึ่งมีอำเภอที่มีแนวเขตติดต่อกับประเทศกัมพูชาจำนวน 2 อำเภอ ได้แก่ อำเภอน้ำยืน และอำเภอน้ำขุ่น ตกอยู่ในภาวะเสี่ยงอันตราย ต่อมาทางราชการได้ประกาศเขตพื้นที่ประสบสาธารณภัยและเขตให้ความช่วยเหลือครอบคลุม 3 อำเภอ ได้แก่ อำเภอน้ำยืน อำเภอน้ำขุ่น และอำเภอนาจะหลวย เพื่อรองรับและช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับผลกระทบอย่างเร่งด่วน จากสถานการณ์ดังกล่าว ราษฎรในพื้นที่เสี่ยงภัยได้ทยอยอพยพออกจากภูมิลำเนาไปพักอาศัยยังศูนย์อพยพที่จัดตั้งขึ้นในเขตท้องที่อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี โดยมีการจัดตั้งศูนย์อพยพรวมทั้งสิ้น 68 แห่ง ช่วงเวลาการอพยพระหว่างวันที่ 24 กรกฎาคม ถึงวันที่ 11 สิงหาคม พ.ศ. 2568 มีจำนวนผู้อพยพสูงสุดในวันที่ 30 และ 31 กรกฎาคม 2568 รวมทั้งสิ้น 22,780 คน ในด้านผลกระทบเชิงพื้นที่พบว่า อำเภอน้ำยืนได้รับผลกระทบมากที่สุด ครอบคลุม 7 ตำบล 102 หมู่บ้าน มีราษฎรได้รับผลกระทบจำนวน 14,410 ครัวเรือน รวม 43,234 คน รองลงมาคืออำเภอน้ำขุ่น ได้รับผลกระทบ 4 ตำบล 55 หมู่บ้าน มีราษฎรได้รับผลกระทบ 8,255 ครัวเรือน รวม 32,858 คน และอำเภอนาจะหลวย ได้รับผลกระทบ 2 ตำบล 36 หมู่บ้าน มีราษฎรได้รับผลกระทบ 9,139 ครัวเรือน รวม 25,111 คน ทั้งนี้ เหตุการณ์ดังกล่าวส่งผลให้มีผู้เสียชีวิตจำนวน 4 ราย และผู้ได้รับบาดเจ็บจำนวน 7 ราย สถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนถึงผลกระทบในวงกว้างทั้งด้านความปลอดภัยของประชาชน การเคลื่อนย้ายประชากรจำนวนมากในระยะเวลาอันสั้น และความจำเป็นในการบริหารจัดการศูนย์อพยพอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ เพื่อรองรับภาวะวิกฤตที่เกิดขึ้นอย่างทันท่วงที

2. การบริหารจัดการศูนย์อพยพท้องที่อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี

การบริหารจัดการศูนย์อพยพในท้องที่อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี มีกฎหมายให้อำนาจหน้าที่ในการดำเนินการหลายตัวบท ทั้งพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 ที่ให้อำนาจผู้ว่าราชการจังหวัดในฐานะผู้อำนวยการจังหวัดบริหารจัดการสาธารณภัยที่เกิดขึ้นภายในจังหวัด พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 ที่กำหนดบทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และคณะกรรมการหมู่บ้านในการบริหารจัดการภัยพิบัติและภยันตรายในพื้นที่ พระราชบัญญัติกองอาสารักษาดินแดน พ.ศ. 2497 ที่ได้กำหนดบทบาทของสมาชิกกองอาสารักษาดินแดนในการบรรเทาภัยที่เกิดขึ้นจากธรรมชาติและการกระทำของข้าศึก โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้บังคับการกองอาสารักษาดินแดนจังหวัด ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการช่วยเหลือเจ้าพนักงานของหน่วยกำลังคุ้มครองและรักษาความสงบเรียบร้อยภายในหมู่บ้าน พ.ศ. 2551 ที่กำหนดบทบาทหน้าที่ของชุดรักษาความปลอดภัยหมู่บ้านในการเฝ้าระวังภัยและการกระทำของข้าศึกในหมู่บ้าน โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้บังคับการ กองบังคับการหน่วยรักษาความปลอดภัยหมู่บ้านจังหวัด ขณะที่การจัดโครงสร้างการบริหารจัดการศูนย์อพยพไม่ได้มีการจัดการโครงสร้างต่อสถานการณ์ดังกล่าวอย่างชัดเจน แต่ได้จัดโครงสร้างการบริหารจัดการการจัดโครงสร้างการบริหารจัดการตามแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดอุบลราชธานี พ.ศ. 2564 – 2570 โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้อำนวยการจังหวัด/ผู้บัญชาการเหตุการณ์ ส่วนปฏิบัติการ กำกับดูแลโดยรองผู้ว่าราชการจังหวัดอุบลราชธานี (ด้านความมั่นคง) ส่วนอำนวยการ กำกับดูแลโดยรองผู้ว่าราชการจังหวัดอุบลราชธานี (ด้านเศรษฐกิจ) ส่วนสนับสนุน กำกับดูแลโดยรองผู้ว่าราชการจังหวัดอุบลราชธานี (ด้านสังคม) ศูนย์ข้อมูลและประชาสัมพันธ์ร่วม กำกับดูแลโดยรองผู้ว่าราชการจังหวัดอุบลราชธานี (ด้านกิจการพิเศษ) และศูนย์ประสานการปฏิบัติ กำกับดูแลโดยรองผู้ว่าราชการจังหวัดอุบลราชธานี (ด้านกิจการพิเศษ) และมีคณะที่ปรึกษา

เมื่อเกิดสถานการณ์ความไม่สงบตามแนวชายแดนไทย - กัมพูชา และได้รับการประสานจากเจ้าหน้าที่กองกำลังทหารว่าให้มีการอพยพราษฎรออกจากพื้นที่เสี่ยงภัย โดยจังหวัดอุบลราชธานีได้ดำเนินการตามแผนการอพยพประชาชนและแผนการเตรียมความพร้อมพิทักษ์พื้นที่ส่วนหลัง กรณีพิพาทตามแนวชายแดนไทย - กัมพูชา (ช่องบก) อำเภอน้ำยืน และอำเภอน้ำขุ่น จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งการอพยพราษฎรออกจากพื้นที่ดังกล่าวมีภาคประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการอพยพเป็นจำนวนมาก ทั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน ชุดรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน และกลุ่มประชาชนจิตอาสาอื่นๆตามที่ได้มีการแต่งตั้งและซักซ้อมตามแผนการอพยพประชาชนและแผนการเตรียมความพร้อมพิทักษ์พื้นที่ส่วนหลัง กรณีพิพาทตามแนวชายแดนไทย - กัมพูชา (ช่องบก) อำเภอน้ำยืน และอำเภอน้ำขุ่น จังหวัดอุบลราชธานี และภาคประชาชนยังได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศูนย์อพยพในเขตท้องที่อำเภอเดชอุดมในมิติต่างๆ ทั้งการจัดเตรียมสถานที่สำหรับใช้เป็นสถานที่อพยพ การร่วมกันบริหารและสนับสนุนภารกิจศูนย์อพยพที่ตั้งอยู่ ณ หมู่บ้านของตน การมีส่วนร่วมในการจัดทำโรงครัวกลางและสิ่งของบริจาคต่างๆ ตลอดถึงการเข้าไปมีส่วนร่วมในการป้องกันและระวังภัยในการพิทักษ์พื้นที่ส่วนหลังทั้งพื้นที่ที่เป็นที่ตั้งศูนย์อพยพและพื้นที่ที่เป็นพื้นที่เสี่ยงภัยในเขตพื้นที่อำเภอน้ำยืน อำเภอน้ำขุ่นและอำเภอนาจะหลวย

3. ปัญหาและอุปสรรคของการบริหารจัดการศูนย์อพยพท้องที่อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี

ขณะที่ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการศูนย์อพยพมีปัญหาและอุปสรรคมากมายหลายประการ ทั้งปัญหาในการจัดทำแผนการเตรียมความพร้อมสำหรับการอพยพที่มีการสับสนบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานว่าสรุปแล้วใครคือผู้ที่มีหน้าที่ในการจัดทำแผนการเตรียมความพร้อม ปัญหาการรับรู้แผนการปฏิบัติงานต่าง ๆ ทั้งแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดอุบลราชธานี พ.ศ. 2564 - 2570 ซึ่งมีสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยกำกับดูแล แผนการอพยพประชาชนและแผนการเตรียมความพร้อมพิทักษ์พื้นที่ส่วนหลัง กรณีพิพาทตามแนวชายแดนไทย - กัมพูชา (ช่องบก) อำเภอน้ำยืน และอำเภอน้ำขุ่น จังหวัดอุบลราชธานี พ.ศ. 2568 ซึ่งจัดทำโดยฝ่ายปกครองโดยกลุ่มงานความมั่นคง ที่ทำการปกครองจังหวัดอุบลราชธานี และคำสั่งอำเภอเดชอุดม ที่ 285/2568 เรื่อง จัดตั้งศูนย์อำนวยการช่วยเหลือผู้อพยพประชาชนจากอำเภอน้ำยืนในกรณีภัยพิบัติขนาดใหญ่หรือภัยสงคราม พ.ศ. 2568 ฉบับลงวันที่ 30 พฤษภาคม พ.ศ. 2568 ที่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานส่วนใหญ่ไม่ได้มีการรับรู้และเข้าใจถึงการปฏิบัติตามแผนอย่างถ่องแท้ ส่วนปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศูนย์อพยพเริ่มมีตั้งแต่ปัญหาด้านการจราจรที่ติดขัดเนื่องจากราษฎรต่างอพยพออกมาจากพื้นที่เสี่ยงภัยในเวลาที่ใกล้เคียงกันและใช้เส้นทางการคมนาคมเส้นทางเดียวกัน ปัญหาความสับสนว่าตนจะต้องเข้าไปพักอาศัย ณ ศูนย์อพยพท้องที่แห่งใด ปัญหาราษฎรไม่ยอมอพยพออกจากพื้นที่เสี่ยงภัย ในขณะเดียวกันการแต่งตั้งผู้อำนวยการศูนย์อพยพที่มาจากต่างท้องที่ทำให้ผู้อำนวยการศูนย์อพยพขาดองค์ความรู้ ความเข้าใจ และความคุ้นเคยเกี่ยวกับบริบทพื้นที่ที่เป็นที่ตั้งของศูนย์อพยพ ประกอบกับจำนวนผู้อยพตามศูนย์อพยพต่างๆที่แปรเปลี่ยนเป็นรายชั่วโมงทำให้การคาดเดาในการจัดสรรทรัพยากรโดยเฉพาะอย่างยิ่งประเด็นด้านการเตรียมการอาหารเป็นสิ่งที่กระทำได้โดยยาก และอีกปัญหาที่สำคัญที่เสมือนเป็นตราประทับและข้อครหาจากสาธารณชนต่อจังหวัดอุบลราชธานีคือการไม่ยอมใช้งบประมาณเงินทดรองราชการในการบริหารจัดการศูนย์อพยพซึ่งปัญหาดังกล่าวเกิดจากการขาดความเข้าใจในการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่เนื่องจากมีการประกาศเขตพื้นที่ให้ความช่วยเหลือภัยพิบัติไม่ครอบคลุมที่ตั้งของศูนย์อพยพซึ่งเจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ไม่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานลักษณะดังกล่าวมาก่อน และนโยบายของผู้บังคับบัญชาที่ไม่ประสงค์จะใช้งบทดรองราชการเป็นอันดับแรกเนื่องจากมีสิ่งของบริจาคที่มีความเพียงต่อการบริหารจัดการ

4. แนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการศูนย์อพยพท้องที่อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี ของส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง

1. การพัฒนาระบบแผนและโครงสร้างการสั่งการให้มีเอกภาพ ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องควรกำหนดโครงสร้างการบังคับบัญชาและบทบาทหน้าที่ของแต่ละหน่วยงานให้ชัดเจนตั้งแต่ระดับจังหวัด อำเภอ และท้องถิ่น โดยบูรณาการแผนที่เกี่ยวข้องให้เป็นระบบเดียวกัน ลดความซ้ำซ้อนของคำสั่ง และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงในสถานการณ์ฉุกเฉิน ทั้งนี้ควรกำหนดหน่วยงานหลัก (Lead Agency) ที่มีอำนาจในการสั่งการอย่างชัดเจน เพื่อให้การบริหารจัดการศูนย์อพยพเป็นไปอย่างรวดเร็ว เป็นระบบ และลดความสับสนในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ทุกระดับ

2. การพัฒนาระบบข้อมูลและการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ควรจัดให้มีระบบฐานข้อมูลผู้อพยพแบบทันสมัยและสามารถปรับปรุงข้อมูลได้อย่างต่อเนื่อง เพื่อใช้ในการติดตามจำนวนผู้อพยพจำแนกกลุ่มเปราะบาง และประเมินความต้องการจำเป็นในแต่ละช่วงเวลา นอกจากนี้ควรเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อสนับสนุนการวางแผนและการจัดสรรทรัพยากร เช่น อาหาร น้ำดื่ม เวชภัณฑ์ และที่พักพิง ให้มีความเหมาะสม เพียงพอ และทั่วถึง ลดปัญหาการขาดแคลนหรือการกระจายทรัพยากรที่ไม่สมดุล

3. การเสริมสร้างศักยภาพบุคลากรและการสื่อสารในภาวะวิกฤต ควรมีการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรทุกระดับผ่านการฝึกอบรม การซักซ้อมแผน และการจัดทำคู่มือปฏิบัติงานที่เข้าใจง่าย เพื่อให้สามารถดำเนินงานได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพเมื่อเกิดสถานการณ์จริง ควบคู่กับการพัฒนาระบบการสื่อสารสาธารณะที่มีความชัดเจน ถูกต้อง และทันเวลา โดยใช้ทั้งช่องทางทางการและสื่อดิจิทัล เพื่อให้ประชาชนได้รับข้อมูลที่ถูกต้อง ลดความตื่นตระหนก และสามารถปฏิบัติตามแนวทางที่กำหนดได้อย่างเหมาะสม

4. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนและการบริหารจัดการอย่างโปร่งใส ควรส่งเสริมให้ภาคประชาชน อาสาสมัคร และเครือข่ายชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศูนย์อพยพอย่างเป็นระบบ โดยกำหนดบทบาทหน้าที่และช่องทางการประสานงานที่ชัดเจน พร้อมทั้งพัฒนาระบบบริหารจัดการสิ่งของบริจาคและงบประมาณให้มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และสอดคล้องกับความต้องการของผู้อพยพอย่างแท้จริง แนวทางดังกล่าวจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการช่วยเหลือ และสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ประชาชนต่อการดำเนินงานของภาครัฐ

อภิปรายผล

1. สรุปสถานการณ์การอพยพอันเนื่องมาจากสถานการณ์ความไม่สงบตามแนวชายแดน ไทย - กัมพูชา ท้องที่จังหวัดอุบลราชธานี

พื้นที่ที่เกิดสถานการณ์ความไม่สงบตามแนวชายแดนไทย - กัมพูชา ในเขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี ที่ได้รับประกาศให้เป็นเขตภัยพิบัติกรณีฉุกเฉินคือเขตพื้นที่อำเภอน้ำยืน อำเภอน้ำขุ่น และบางส่วนของอำเภอนาจะหลวย เนื่องจากเขตพื้นที่ทั้ง 2 อำเภอ ประกอบด้วยอำเภอน้ำยืน และอำเภอน้ำขุ่นเป็นเขตพื้นที่ทีมีเขตแดนติดกับราชอาณาจักรกัมพูชา และอยู่ในวิถีของกระสุนปืนใหญ่ของฝั่งข้าศึกที่อาจจะยิงเข้ามายังอาณาบริเวณอธิปไตยของไทยได้ ขณะที่บางตำบลของอำเภอนาจะหลวยถึงแม้ว่าจะไม่มีอาณาเขตที่ติดกับราชอาณาจักรกัมพูชาโดยตรง แต่ก็อยู่ใกล้กับจุดปะทะของกองกำลังทหารไทยและกัมพูชา คือพื้นที่จุดสามเหลี่ยมมรกตหรือช่องบก ซึ่งเป็นเขตรอยต่อของทั้งสามประเทศ คือ ไทย ลาว และกัมพูชา และอยู่ในวิถีกระสุนปืนใหญ่ที่อาจจะยิงเข้ามาสร้างความเสียหายได้ จึงเป็นที่มาของการประกาศเป็นเขตภัยพิบัติดังกล่าว ซึ่งถือเป็นภัยที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ (Man Made Disaster) เมื่อพิจารณาถึงยอดผู้อพยพจะเห็นได้ว่าผู้อพยพได้ทำการอพยพไปพักอาศัย ณ ศูนย์อพยพตั้งแต่วันแรกของการเกิดสถานการณ์ความไม่สงบคือวันที่ 24 กรกฎาคม 2568 จนถึงวันที่ 11 สิงหาคม 2568 โดยมีจำนวนผู้อพยพสูงที่สุดในวันที่ 30 และ 31 กรกฎาคม 2568 ที่มียอดผู้อพยพจำนวน

22,780 คน ก่อนที่จำนวนผู้อพยพดังกล่าวจะเริ่มลดลงเรื่อยๆ และมียอดผู้อพยพเป็นศูนย์ในวันที่ 11 สิงหาคม 2568 สาเหตุที่จำนวนผู้อพยพมีจำนวนลดลงภายหลังจากการผ่านพ้นวันที่ 31 กรกฎาคม 2568 เป็นผลมาจากการร่วมประชุมหาทางออกร่วมกันของรัฐบาลไทยและรัฐบาลกัมพูชาโดยมีรัฐบาลมาเลเซียเป็นตัวกลางในการไกล่เกลี่ยและหาทางออกร่วมกัน ณ วันที่ 28 กรกฎาคม 2568 และมีการตกลงกันว่าทุกฝ่ายจะต้องหยุดยิงโดยไม่มีเงื่อนไขภายในเวลา 00.00 น. ของวันที่ 28 กรกฎาคม 2568 (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, 2547) ในช่วง 1 - 2 วันแรกของการประกาศหยุดยิง ราษฎรยังคงมีความกังวลถึงสถานการณ์ความไม่สงบจึงไม่กล้ากลับเข้าไปพักอาศัย ณ ภูมิลำเนาของตนโดยทันที ประกอบกับจังหวัดอุบลราชธานีได้ประกาศให้ราษฎรชะลอการเดินทางกลับเข้าไปภูมิลำเนาของตนเพราะมีความจำเป็นที่จะต้องเคลียร์พื้นที่ให้ปราศจากวัตถุระเบิดและขีปนาวุธที่อาจจะหลงเหลืออยู่ในพื้นที่เสียก่อน และภายหลังจากสถานการณ์คลี่คลายลง จำนวนผู้อพยพจึงมีจำนวนที่ลดลงในที่สุด ซึ่งถือเป็นระยะหลังจากที่ภัยสงบแล้วตามแนวคิดว่าด้วยระยะของการเกิดภัย (พงศ์กฤษณ์ เสนีวงศ์, 2541)

2. การบริหารจัดการศูนย์อพยพท้องที่อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี

จากผลการศึกษาพบว่า การบริหารจัดการศูนย์อพยพในพื้นที่อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี มีลักษณะเป็นการบริหารแบบรวมศูนย์ภายใต้โครงสร้างของภาครัฐ โดยมีกฎหมายและแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเป็นกรอบกำหนดอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานต่าง ๆ อย่างชัดเจน ตั้งแต่ระดับจังหวัด อำเภอ ไปจนถึงระดับหมู่บ้าน ซึ่งสะท้อนถึงความพร้อมด้านโครงสร้างและสายการบังคับบัญชาที่เป็นระบบ และสอดคล้องกับแนวคิดการบริหารจัดการสาธารณภัยที่มีประสิทธิภาพที่เน้นการเตรียมความพร้อมล่วงหน้าและการกำหนดบทบาทหน้าที่อย่างชัดเจน (อิสระ สุวรรณบล, 2540) อย่างไรก็ตาม แม้จะมีโครงสร้างที่ชัดเจน แต่ผลการศึกษายังสะท้อนให้เห็นข้อจำกัดสำคัญ คือ การขาดแผนเผชิญเหตุเฉพาะด้านสำหรับสถานการณ์ความไม่สงบตามแนวชายแดนไทย–กัมพูชา ซึ่งทำให้การปฏิบัติงานในสถานการณ์จริงยังต้องอาศัยการปรับตัวและการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าเป็นหลัก ทั้งนี้ไม่สอดคล้องกับหลักการบริหารจัดการสาธารณภัยที่ควรมีแผนเฉพาะรองรับแต่ละประเภทของภัยเพื่อเพิ่มความรวดเร็วและประสิทธิภาพในการตัดสินใจ (อิสระ สุวรรณบล, 2540) ในด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน พบว่าการมีส่วนร่วมส่วนใหญ่ยังคงอยู่ในลักษณะ การมีส่วนร่วมแบบบนลงล่าง (top-down participation) โดยประชาชนเข้ามาปฏิบัติตามบทบาทที่ภาครัฐกำหนด ซึ่งการมีส่วนร่วมในลักษณะดังกล่าวเป็นการมีส่วนร่วมในระดับต่ำ เนื่องจากประชาชนไม่ได้มีบทบาทในการกำหนดนโยบายหรือการตัดสินใจตั้งแต่ต้น (คะนึงนิจ ศรีบัวเอี่ยม, 2553) อย่างไรก็ตาม ในบางกิจกรรม เช่น การบริหารจัดการศูนย์อพยพ การจัดตั้งศูนย์และการบริหารจัดการอาหารจากโรงครัวกลาง พบว่ามีการพัฒนาไปสู่การมีส่วนร่วมในระดับความร่วมมือ (partnership) ซึ่งเปิดโอกาสให้ภาคประชาชนเข้ามามีบทบาทร่วมในการตัดสินใจและการดำเนินงานมากขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดบันไดการมีส่วนร่วม (Arnstein, S. R., 1969) นอกจากนี้ รูปแบบการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในพื้นที่ยังมีลักษณะเป็น เครือข่ายที่จัดตั้งโดยภาครัฐ (state-led network) เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อาสาสมัคร และกลุ่มจิตอาสาต่าง ๆ ซึ่งเครือข่ายลักษณะนี้ช่วยให้การขับเคลื่อนงานเป็นไปอย่างรวดเร็วและเป็นรูปธรรม แต่ในขณะเดียวกันอาจจำกัดความเป็นอิสระและศักยภาพของการมีส่วนร่วมจากภาคประชาชนในระยะยาว (ธนา ประมุขกุล, 2544)

3. แนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการศูนย์อพยพท้องที่อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี

แนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการศูนย์อพยพท้องที่อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานีทั้ง 4 ประการ สามารถอภิปรายเชื่อมโยงกับผลการศึกษาและบริบทการดำเนินงานที่เกิดขึ้นจริงได้ดังนี้

ประการแรก การพัฒนาระบบแผนและโครงสร้างการสั่งการให้มีเอกภาพ

จากผลการศึกษาพบว่า จังหวัดอุบลราชธานีมีการกำหนดโครงสร้างการบริหารจัดการศูนย์อพยพไว้ล่วงหน้าตามแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2564 - 2570 โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้บัญชาการเหตุการณ์ และมีการแบ่งส่วนงานอย่างชัดเจน ซึ่งสะท้อนถึงการมีความพร้อมเชิงโครงสร้างในระดับหนึ่ง อย่างไรก็

ตาม ยังพบข้อจำกัดสำคัญคือ การขาดแผนเผชิญเหตุเฉพาะด้านสำหรับสถานการณ์ความไม่สงบตามแนวชายแดนไทย–กัมพูชา ทำให้การปฏิบัติงานจริงยังต้องอาศัยการปรับตัวเฉพาะหน้า ซึ่งไม่สอดคล้องกับแนวคิดการบริหารจัดการสาธารณภัยที่มีประสิทธิภาพ ที่เน้นการมีแผนเฉพาะด้านอย่างชัดเจน (อิสระ สุวรรณบล, 2540) ดังนั้น แนวทางการพัฒนาในประเด็นนี้จึงมีความสำคัญในการเติมเต็มช่องว่างระหว่าง “แผนเชิงโครงสร้าง” กับ “แผนเชิงปฏิบัติการเฉพาะสถานการณ์” ให้สามารถใช้งานได้จริงและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ประการที่สอง การพัฒนาระบบข้อมูลและการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ

จากสถานการณ์จริงพบว่าการจัดตั้งศูนย์อพยพจำนวนมาก (กว่า 68 แห่ง) และการบริหารจัดการด้านอาหาร ทั้งจากโรงครัวกลางและการประกอบเลี้ยงในศูนย์อพยพ มีความซับซ้อนและต้องอาศัยการประสานงานหลายฝ่าย โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมของทั้งภาครัฐและภาคประชาชนในการจัดสรรอาหารและทรัพยากร แม้จะสะท้อนถึงพลังของเครือข่าย แต่ในอีกด้านหนึ่งก็แสดงให้เห็นถึง ความจำเป็นของระบบข้อมูลที่เป็นเอกภาพและทันเวลา เพื่อรองรับการตัดสินใจและการกระจายทรัพยากรอย่างเหมาะสม แนวทางการพัฒนาระบบฐานข้อมูลและการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานจึงเป็นกลไกสำคัญที่จะช่วยลดความซ้ำซ้อน เพิ่มความแม่นยำ และยกระดับประสิทธิภาพในการบริหารจัดการทรัพยากรในภาวะวิกฤต

ประการที่สาม การเสริมสร้างศักยภาพบุคลากรและการสื่อสารในภาวะวิกฤต

ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าการดำเนินงานส่วนใหญ่ยังคงอยู่ภายใต้การนำของเจ้าหน้าที่รัฐ และมีลักษณะการตัดสินใจแบบรวมศูนย์ ขณะที่ภาคประชาชนส่วนใหญ่มีบทบาทในลักษณะ “ปฏิบัติตามที่ได้รับมอบหมาย” ซึ่งเป็นการมีส่วนร่วมระดับต่ำ (top-down participation) สะท้อนถึงข้อจำกัดด้านความพร้อมของบุคลากรและการกระจายอำนาจในการตัดสินใจ ดังนั้น การพัฒนาศักยภาพบุคลากรทุกระดับ รวมถึงการสร้างความเข้าใจร่วมกันผ่านการฝึกอบรมและการซักซ้อมแผน จะช่วยให้การปฏิบัติงานมีความยืดหยุ่นมากขึ้น และสามารถรองรับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การพัฒนาระบบการสื่อสารที่ชัดเจนยังมีความสำคัญในการลดความสับสนและเพิ่มความเชื่อมั่นของประชาชน

ประการที่สี่ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนและการบริหารจัดการอย่างโปร่งใส

จากผลการศึกษาพบว่าการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนมีลักษณะ “เครือข่ายจัดตั้ง” โดยรัฐเป็นผู้กำหนดและควบคุมทิศทางเป็นหลัก อย่างไรก็ตาม ในบางกรณี เช่น การบริหารจัดการศูนย์อพยพและการดำเนินงานของโรงครัวกลาง พบว่ามีการยกระดับการมีส่วนร่วมไปสู่ระดับ “ความร่วมมือ (partnership)” ซึ่งเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการตัดสินใจมากขึ้น แสดงให้เห็นถึงศักยภาพของภาคประชาชนในการเป็น “หุ้นส่วน” ในการบริหารจัดการภัยพิบัติ ดังนั้น แนวทางการพัฒนาในประเด็นนี้ควรมุ่งเน้นการเปลี่ยนผ่านจากการมีส่วนร่วมแบบบนลงล่างไปสู่การมีส่วนร่วมเชิงหุ้นส่วนอย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งพัฒนากลไกความโปร่งใสในการบริหารจัดการทรัพยากร เพื่อสร้างความไว้วางใจและความยั่งยืนในการดำเนินงาน (Arnstein, S. R., 1969)

องค์ความรู้ใหม่

การศึกษาการบริหารจัดการศูนย์อพยพในสถานการณ์ความไม่สงบตามแนวชายแดนไทย–กัมพูชา จังหวัดอุบลราชธานี สะท้อนองค์ความรู้ใหม่ที่สำคัญ ดังนี้

1. ภัยความมั่นคงมีลักษณะเฉพาะ แตกต่างจากภัยธรรมชาติทั่วไป เนื่องจากมีความไม่แน่นอนสูง ต้องประสานข้อมูลระหว่างฝ่ายทหารกับฝ่ายปกครอง และต้องบริหารผลกระทบทางจิตวิทยาของประชาชนควบคู่กัน

2. จำเป็นต้องมีโครงสร้างเฉพาะกิจระดับศูนย์อพยพ แม้มีแผนจังหวัดรองรับ แต่ควรกำหนดโครงสร้างหน้าที่ในระดับศูนย์ให้ชัดเจน เพื่อลดความสับสนด้านบทบาทและการสั่งการ

3. ภาคประชาชนเป็นกลไกสำคัญของความมั่นคงพื้นที่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ชุดรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน และจิตอาสา มีบทบาทเชิงปฏิบัติการจริง ช่วยเพิ่มความรวดเร็วและประสิทธิภาพในการอพยพและบริหารศูนย์

4. การบริหารงบประมาณต้องมีเกณฑ์ชัดเจน ควรกำหนดเงื่อนไขการใช้งบฉุกเฉินที่แน่นอน เพื่อลดความคลาดเคลื่อนในการปฏิบัติและแรงกดดันจากสาธารณชน

5. ต้องแปลงแผนสู่คู่มือภาคสนาม แผนควรถูกพัฒนาเป็นคู่มือปฏิบัติที่เข้าใจง่าย มีขั้นตอนและผู้รับผิดชอบชัดเจน พร้อมการซักซ้อมสม่ำเสมอ

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาพบว่า แม้การบริหารจัดการศูนย์อพยพในภาพรวมสามารถดำเนินการได้ภายใต้กรอบกฎหมายและแผนที่กำหนดไว้ แต่ยังปรากฏช่องว่างด้านการบูรณาการ การสื่อสาร และการจัดการทรัพยากร ดังนั้น เพื่อยกระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานในสถานการณ์ลักษณะเดียวกันในอนาคต จึงเสนอข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ ดังนี้ 1) ควรจัดทำคู่มือในรูปแบบที่กระชับ ชัดเจน และใช้ได้จริงในภาคสนาม เช่น จัดทำเป็น Checklist 1–2 หน้า สำหรับหัวหน้าศูนย์อพยพ ครอบคลุมขั้นตอนตั้งแต่การรับแจ้งเหตุ การเปิดศูนย์ การลงทะเบียนผู้อพยพ การจัดสรรพื้นที่พักอาศัย การจัดเวรยาม และการรายงานสถานการณ์ประจำวัน พร้อมแผนผังโครงสร้างการสั่งการ (Command Structure) ที่ระบุชัดเจนว่าใครรับผิดชอบด้านอาหาร ด้านสาธารณสุข ด้านความปลอดภัย และด้านข้อมูลข่าวสาร นอกจากนี้ควรจัดการซักซ้อมแผนปีละอย่างน้อย 1 ครั้ง เช่น การจำลองสถานการณ์มีผู้อพยพ 5,000 คนใน 24 ชั่วโมง เพื่อให้เจ้าหน้าที่ทุกฝ่ายเข้าใจบทบาทหน้าที่ตรงกัน 2) ควรมีระบบลงทะเบียนกลาง เช่น ใช้ แอปพลิเคชันหรือระบบออนไลน์ที่สามารถบันทึกจำนวนผู้อพยพแบบรายวัน/รายศูนย์ และเชื่อมโยงกับข้อมูลระดับจังหวัด ตัวอย่างเช่น เมื่อมีผู้อพยพเพิ่ม 500 คนในศูนย์ใด ระบบสามารถแจ้งเตือนหน่วยงานจัดสรรอาหารให้ปรับจำนวนอาหารจาก 3,000 ชุดเป็น 3,500 ชุดในวันถัดไป รวมถึงสามารถตรวจสอบกลุ่มเปราะบาง เช่น เด็กเล็ก ผู้สูงอายุ ผู้พิการ เพื่อเตรียมเวชภัณฑ์เฉพาะทางได้อย่างแม่นยำ ลดความซ้ำซ้อนหรือขาดแคลนทรัพยากร 3) ควรจัดทำแผนที่เส้นทางอพยพหลักและเส้นทางสำรองล่วงหน้า พร้อมป้ายบอกทางชัดเจน ตัวอย่างเช่น หากเส้นทางหลักจากอำเภอน้ำยืนมายังอำเภอเดชอุดมถูกปิดกั้น ควรกำหนดเส้นทางสำรองผ่านตำบลใกล้เคียง พร้อมมีจุดพักชั่วคราว (Staging Area) ระหว่างทาง นอกจากนี้ควรจัดทำแผนประชาสัมพันธ์ผ่านหลายช่องทาง เช่น เสียงตามสาย วิทยุชุมชน เฟซบุ๊กของอำเภอ และไลน์กลุ่มผู้นำชุมชน เพื่อแจ้งข้อมูลว่าศูนย์ใดรองรับได้กี่คน เพื่อลดความแออัดในบางจุด 4) ควรแต่งตั้งบุคลากรในพื้นที่ เช่น ปลัดอำเภอ กำนัน หรือผู้อำนวยการโรงเรียนในพื้นที่เป็นผู้อำนวยการศูนย์ หรือจัดตั้งคณะกรรมการร่วมที่มีตัวแทน อปท. ผู้นำชุมชน อสม. และภาคประชาชน ตัวอย่างเช่น ในกรณีต้องจัดสรรพื้นที่พักแยกสำหรับผู้สูงอายุ ชุมชนในพื้นที่จะทราบบริบทและความเหมาะสมของอาคารมากกว่าหน่วยงานภายนอก ทำให้การตัดสินใจรวดเร็วและสอดคล้องกับความต้องการจริง 5) ควรจัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้เจ้าหน้าที่ เช่น การจำลองสถานการณ์เบิกจ่ายงบประมาณเพื่อจัดซื้ออาหาร 10,000 ชุดภายใน 48 ชั่วโมง พร้อมอธิบายเอกสารที่ต้องใช้ ขั้นตอนการอนุมัติ และแนวทางการตรวจสอบภายหลัง ตัวอย่างเช่น การชี้แจงกรณีจัดซื้อเวชภัณฑ์เร่งด่วนโดยไม่ต้องผ่านกระบวนการจัดซื้อปกติ แต่ต้องมีหลักฐานประกอบครบถ้วน เพื่อลดความกังวลของเจ้าหน้าที่และสร้างความมั่นใจในการปฏิบัติงานในภาวะวิกฤต

เอกสารอ้างอิง

กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. (2547). คู่มือแนวทางการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการฝ่ายพลเรือน.

กองทัพบก. (2568). ประวัติศาสตร์การปักปันเขตแดนไทย-กัมพูชา. เรียกใช้เมื่อ 1 พฤศจิกายน 2568 จาก https://rta.mi.th/38713/

คณะกรรมาธิการปกครอง สภาผู้แทนราษฎร. (2568). สรุปผลการประชุมคณะกรรมาธิการปกครอง สภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 59 วันที่ 6 สิงหาคม 2568. เรียกใช้เมื่อ 11 กันยายน 2568 จาก https://shorturl.asia/cL01g

คะนึงนิจ ศรีบัวเอี่ยม. (2553). แนวทางการเสริมสร้างการประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 : ปัญหา อุปสรรค และทางออก. กรุงเทพมหานคร: ธรรมดาเพรส.

ทรงเกียรติ์ กุลวุฒิวิลาศ. (2554). ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยและกัมพูชาในสมัยรัฐบาลอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ: วิเคราะห์ทัศนะด้านผลกระทบต่อธุรกิจไทยในกรุงพนมเปญ. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ธนา ประมุขกุล. (2544). เครือข่ายวิจัย. วารสารส่งเสริมสุขภาพและอนามัยและ สิ่งแวดล้อม, 24(3), 104-112.

พงศ์กฤษณ์ เสนีวงศ์. (2541). การบริหารงานป้องกันและควบคุมสาธารณภัย. กรุงเทพมหานคร: กรมอุตุนิยมวิทยา.

มติชน. (2568). กมธ.ปกครอง ตกใจ จ.อุบล 2 สัปดาห์ เพิ่งเบิกงบ ได้แค่ 5.5 หมื่น ช่วยผู้อพยพชายแดน. เรียกใช้เมื่อ 11 กันยายน 2568 จาก https://www.matichon.co.th/politics/news_5310534

สุคนธ์ทิพย์ ทวีจันทร์ และคณะ. (2568). ความขัดแย้งและผลกระทบระหว่างไทย-กัมพูชา : แนวทางการบริหารเชิงพุทธเพื่อสันติภาพ. วารสารพุทธนวัตกรรมและการจัดการ, 8(5), 337-349.

อิสระ สุวรรณบล. (2540). การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการสาธารณภัย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน.

Arnstein, S. R. (1969). A Ladder of Citizen Participation. Journal of the American Institute of Planners, 35(4), 216-224. https://doi.org/10.1080/01944366908977225.

บทความวิจัย

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬาตามความต้องการของนักท่องเที่ยวในจังหวัดชลบุรี*

GUIDELINES FOR THE DEVELOPMENT OF SPORTS TOURISM IN CHON BURI PROVINCE BASED ON TOURISTS' NEEDS

สมลักษ์ สุทธิประภา*, ปทัญทิญา สิงห์คราม
Somlak Suttiprapa*, Patantiya Singcram
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตชลบุรี ชลบุรี ประเทศไทย
Faculty of Liberal Arts, Thailand National Sports University Chon Buri, Campus, Thailand
*Corresponding author E-mail: Suttiprapa7896@hotmail.com
*Tel: 082-734-2855

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอิทธิพลของปัจจัยองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงกีฬาที่มีต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว และเสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬาที่สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวใน จังหวัดชลบุรี โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสาน การวิจัยเชิงปริมาณเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬา ซึ่งไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 210 คน โดยใช้การเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง ขณะที่การวิจัยเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 5 คน การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมานด้วยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (F = 149.344, Sig. = .001) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ .886 และค่า Adjusted R Square เท่ากับ .780 แสดงว่าปัจจัยองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงกีฬาสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ร้อยละ 78.0 เมื่อพิจารณารายตัวแปร พบว่า ด้านที่พักมีอิทธิพลสูงสุด รองลงมาได้แก่ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการเข้าถึง และด้านสิ่งดึงดูดใจ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านกิจกรรมพบว่าไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ข้อเสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬาประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ได้แก่ การวิเคราะห์บริบทและศักยภาพพื้นที่ การพัฒนาองค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงกีฬา การบูรณาการความร่วมมือของทุกภาคส่วน การออกแบบผลิตภัณฑ์และเส้นทางการท่องเที่ยว การพัฒนาอีเวนต์กีฬาและการตลาดเชิงกลยุทธ์ และการติดตามประเมินผลเพื่อความยั่งยืน

คำสำคัญ: ปัจจัยองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงกีฬา, ความต้องการของนักท่องเที่ยว, แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬา

* Received 8 March 2026; Revised 27 March 2026; Accepted 31 March 2026

Abstract

This research aimed to examine the influence of sports tourism components on tourists' needs for sports tourism in Chon Buri Province and to propose guidelines for sports tourism development in Chon Buri Province based on those needs. A mixed-methods approach was employed. The quantitative phase used a questionnaire to collect data from a sample of 210 Thai tourists who traveled to participate in sports-related activities in Chon Buri Province. The qualitative phase employed semi-structured interviews to collect data from five key informants. Quantitative data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, and multiple regression analysis, while qualitative data were analyzed through content analysis. The hypothesis testing revealed that the tourism components of sports tourism in Chon Buri Province significantly influenced tourists' needs (Sig. = 0.001). The results of the multiple regression analysis showed that the multiple correlation coefficient (R) was .886 and the Adjusted R Square was .780, indicating that the tourism components could predict the dependent variable at 78 percent, with statistical significance at the 0.05 level. The guidelines for the development of sports tourism in Chon Buri Province based on tourists' needs consist of six stages: 1) analyzing the context and potential of the area, 2) developing the sports tourism components (5A's), 3) integrating management and collaboration, 4) integrating management and collaboration among all sectors, 5) developing sports events and 6) implementing strategic marketing, and monitoring, evaluation, and sustainable development.

Keywords: Sports Tourism Component Factors, Tourists' Needs, Guidelines For The Development of Sports Tourism

บทนำ

การท่องเที่ยวเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศไทย โดยมีหน่วยงานหลัก คือการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ได้กำหนดวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยว ทั้งการพัฒนาตลาดเชิงรุก การยกระดับสินค้าและบริการ และการส่งเสริมการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ที่ตอบสนองพฤติกรรมนักท่องเที่ยวยุคใหม่ ซึ่งก่อนสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค COVID-19 ประเทศไทยมีจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติในระดับสูง โดยเฉพาะตลาดยุโรปและอเมริกาเหนือ สะท้อนถึงศักยภาพของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทยในเวทีโลก แต่อย่างไรก็ตาม การแพร่ระบาดในช่วงปี พ.ศ. 2563 - 2564 ได้ส่งผลกระทบเชิงโครงสร้างต่อระบบการท่องเที่ยวอย่างรุนแรง ทั้งด้านจำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้ จึงเกิดความจำเป็นในการปรับกลยุทธ์สู่การท่องเที่ยวเชิงคุณภาพและรูปแบบที่สร้างมูลค่าเพิ่มมากขึ้น เช่น การท่องเที่ยวเชิงกีฬา เป็นต้น (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2566) ภายหลังการเปิดประเทศในปี พ.ศ. 2565 ภาคการท่องเที่ยวไทยเริ่มฟื้นตัวอย่างต่อเนื่อง โดยในปี พ.ศ. 2565 มีนักท่องเที่ยวต่างชาติประมาณ 11 ล้านคน และเพิ่มขึ้นเป็นประมาณ 28 ล้านคนในปี พ.ศ. 2566 แนวโน้มในปี พ.ศ. 2567–2569 ยังคงเติบโตต่อเนื่อง โดยมุ่งเน้นการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพ (Quality Tourism) และการกระจายรายได้สู่ภูมิภาค ทั้งนี้พฤติกรรมนักท่องเที่ยวหลังยุค COVID-19 มีการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจน โดยให้ความสำคัญกับสุขภาพ ความปลอดภัย

และประสบการณ์เฉพาะบุคคล ส่งผลให้รูปแบบกิจกรรมที่ผสมผสานการท่องเที่ยวกับการออกกำลังกาย เช่น งานวิ่งมาราธอน ไตรกีฬา และกิจกรรมกีฬากลางแจ้ง ได้รับความนิยมเพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตาม แม้การท่องเที่ยวเชิงกีฬาจะสร้างประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคม แต่การพัฒนาในหลายพื้นที่ยังขาดแนวทางเชิงระบบที่ตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวอย่างแท้จริง (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2568)

จากข้อมูลสถิติการท่องเที่ยว พบว่าจังหวัดชลบุรีมีแนวโน้มการเติบโตของจำนวนนักท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในช่วงหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ที่ภาคการท่องเที่ยวเริ่มฟื้นตัว (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2568) ซึ่งสอดคล้องกับแนวโน้มการท่องเที่ยวระดับโลกที่ชี้ให้เห็นว่าการท่องเที่ยวเชิงกีฬามีบทบาทสำคัญในการฟื้นฟูเศรษฐกิจของหลายประเทศ (Higham, J., 2005) นอกจากนี้ การพัฒนาเมืองกีฬายังสามารถช่วยส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่มีการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ และยกระดับศักยภาพของนักกีฬาและบุคลากรกีฬาไปสู่ระดับนานาชาติ (Weed, M. & Bull, C. , 2009); (Hinch, T. & Higham, J., 2011) จังหวัดชลบุรี เป็นจังหวัดที่มีศักยภาพสูงด้านการท่องเที่ยว ทั้งในมิติของทรัพยากรธรรมชาติ โครงสร้างพื้นฐานและการคมนาคม โดยเฉพาะพื้นที่สำคัญ เช่น พัทยาและบางแสน ที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งจังหวัดชลบุรียังได้รับการผลักดันสู่การเป็นเมืองกีฬา ตามนโยบายของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา และมีการจัดการแข่งขันกีฬาหลากหลายประเภท ทั้งระดับประเทศและนานาชาติ อย่างไรก็ตาม แม้จะมีความพร้อมด้านทรัพยากรและกิจกรรมกีฬา แต่ยังขาดข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับความต้องการของนักท่องเที่ยวเชิงกีฬาในพื้นที่ รวมถึงแนวทางการพัฒนาอย่างเป็นระบบที่สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น (สำนักงานสถิติจังหวัดชลบุรี, 2562); (Terrabkk, 2025) อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจังหวัดชลบุรีจะมีศักยภาพสูงในการพัฒนาเป็นเมืองกีฬา แต่ยังคงเผชิญกับข้อจำกัดเชิงโครงสร้างหลายประการ กล่าวคือ ความไม่เพียงพอของโครงสร้างพื้นฐานด้านกีฬาและสิ่งอำนวยความสะดวก ปัญหาการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวและสถานที่จัดกิจกรรมกีฬา ซึ่งยังขาดการเชื่อมโยงด้านระบบคมนาคมขนส่งอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงมาตรฐานการบริการและความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวยังไม่สม่ำเสมอ ซึ่งปัจจัยดังกล่าวล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญต่อความสำเร็จของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงกีฬา (Higham, J., 2005); (Gibson, H. J., 1998) อีกทั้งยังพบว่าการบริหารจัดการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังขาดการบูรณาการ ส่งผลให้การพัฒนาเมืองกีฬาไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน (Weed, M. & Bull, C. , 2009)

ดังนั้น ปัญหาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความไม่สมดุลระหว่าง “อุปสงค์ (Demand)” ที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง กับ “อุปทาน (Supply)” ที่ยังไม่สามารถรองรับได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดด้านการจัดการการท่องเที่ยวที่เน้นความสมดุลของทรัพยากรและความต้องการของตลาด (Hinch, T. & Higham, J., 2011) หากไม่ได้รับการแก้ไขอย่างเป็นระบบ อาจส่งผลกระทบต่อความสามารถในการแข่งขันของจังหวัดในระยะยาว จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง พบว่า งานวิจัยด้านการท่องเที่ยวเชิงกีฬาในอดีตส่วนใหญ่มุ่งเน้นการศึกษาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว แรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรมกีฬา และผลกระทบทางเศรษฐกิจจากการจัดกิจกรรมกีฬา (Gibson, H. J., 1998) ; (Higham, J., 2005) ขณะที่งานวิจัยด้านการจัดการกีฬามักเน้นไปที่การบริหารจัดการแข่งขันหรือการพัฒนานักกีฬาเป็นหลัก (Weed, M. & Bull, C. , 2009)

ในบริบทของประเทศไทย งานวิจัยส่วนใหญ่ยังคงศึกษาในลักษณะแยกส่วน เช่น การศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว หรือการจัดกิจกรรมกีฬาเฉพาะประเภท โดยยังขาดการศึกษาเชิงบูรณาการที่เชื่อมโยงองค์ประกอบสำคัญของการพัฒนา “เมืองกีฬา” เข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ (นฤมล จันทร์เพ็ญ, 2563); (ศิริพร แสงสุวรรณ, 2565) โดยเฉพาะในกรณีของ จังหวัดชลบุรี ยังไม่ปรากฏงานวิจัยที่วิเคราะห์การพัฒนาเมืองกีฬาในลักษณะองค์รวม (Holistic Approach) ที่ครอบคลุมทั้งด้านโครงสร้างพื้นฐาน การเข้าถึง ศักยภาพของบุคลากร การบริหารจัดการ และการเชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอของ Higham, J. ที่เน้นว่าการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงกีฬาควรใช้แนวทางแบบบูรณาการ ดังนั้น ช่องว่างทางความรู้ที่สำคัญของงานวิจัยนี้ คือ การขาดองค์ความรู้เชิงบูรณาการเกี่ยวกับการพัฒนาเมืองกีฬาในระดับจังหวัดที่

สามารถเชื่อมโยงระหว่างมิติด้านกีฬา การท่องเที่ยว โครงสร้างพื้นฐาน และการบริหารจัดการ เพื่อยกระดับสู่การเป็นศูนย์กลางกีฬาในระดับนานาชาติ (Weed, M. & Bull, C. , 2009); (Hinch, T. & Higham, J., 2011)

จากปัญหาและช่องว่างทางความรู้ดังกล่าว งานวิจัยนี้จึงมีความสำคัญทั้งในเชิงวิชาการและเชิงปฏิบัติ กล่าวคือ ในเชิงวิชาการ งานวิจัยนี้จะช่วยเติมเต็มองค์ความรู้ด้านการจัดการกีฬาและการท่องเที่ยวเชิงกีฬา โดยการพัฒนากรอบแนวคิดการพัฒนาเมืองกีฬาแบบบูรณาการ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Weed และ Bull ที่เสนอให้การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬาควรมีการบูรณาการหลายภาคส่วนเข้าด้วยกัน ในเชิงปฏิบัติ ผลการวิจัยสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานสถิติแห่งชาติ และหน่วยงานด้านการท่องเที่ยวและการกีฬา เพื่อยกระดับโครงสร้างพื้นฐาน พัฒนาศักยภาพบุคลากร และปรับปรุงมาตรฐานการบริการให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2566) ดังนั้น การศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬาตามความต้องการของนักท่องเที่ยวในจังหวัดชลบุรี จึงมีความสำคัญในการเติมเต็มช่องว่างองค์ความรู้ และสนับสนุนการกำหนดกลยุทธ์เชิงพื้นที่ที่เหมาะสม ผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และผู้จัดกิจกรรมกีฬา ในการออกแบบผลิตภัณฑ์และบริการที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของจังหวัด และส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬาอย่างยั่งยืน อันจะนำไปสู่การสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจและการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาอิทธิพลขององค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงกีฬาที่มีต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวในจังหวัดชลบุรี

2.เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬาตามความต้องการของนักท่องเที่ยวในจังหวัดชลบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬาตามความต้องการของนักท่องเที่ยวในจังหวัดชลบุรี มีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาในจังหวัดชลบุรี ในช่วงปี พ.ศ. 2568 โดยผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 210 คน ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติขั้นสูงที่ระบุว่าควรมีกลุ่มตัวอย่างไม่น้อยกว่า 200 ตัวอย่าง เพื่อให้ผลการวิเคราะห์มีความเหมาะสมและน่าเชื่อถือ (Hair, J. F. et al., 2019)

ทั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายเป็นนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมเชิงกีฬาโดยเฉพาะ ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีลักษณะเฉพาะและเข้าถึงได้ค่อนข้างยาก เช่น นักกีฬาหรือผู้เข้าร่วมกิจกรรมกีฬาในประเภทกีฬาต่าง ๆ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งผู้วิจัยเลือกใช้วิธีสุ่มตัวอย่างโดยไม่ใช้หลักความน่าจะเป็นในการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง (Non probability sample) ด้วยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 5 คน ได้แก่ ตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐจากสำนักงานท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดชลบุรี จำนวน 2 คน นักวิชาการด้านการท่องเที่ยว จำนวน 1 คนนักวิชาการด้านกีฬา จำนวน 1 คน ตัวแทนจากภาคเอกชน จำนวน 1 คน โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ เป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ หรือมีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำนโยบาย กลยุทธ์ แนวทางการพัฒนา ทางด้านการท่องเที่ยว การกีฬา และการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและนันทนาการ เป็นต้น เนื่องจากประเด็นการวิจัยต้องการข้อมูลเฉพาะเจาะจงจากผู้ใกล้ชิด ผู้ที่สัมผัสกับปัญหาและผู้ที่ทราบเรื่องราวเหล่านั้นดี เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่ถูกต้องและได้ข้อมูลมากที่สุด การกำหนดขนาด

กลุ่มเป้าหมายและความอิ่มตัวของข้อมูล ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 5 ท่าน โดยอ้างอิงแนวคิดของ Kuzel, A. J. และ Morse, J. M. ซึ่งระบุว่าการวิจัยเชิงคุณภาพที่มุ่งเน้นการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์เฉพาะด้าน (Kuzel, A. J., 1992); (Morse, J. M., 1994) จำนวน 5 ท่านถือเป็นเกณฑ์ที่เหมาะสมในการให้ข้อมูลที่มีความเข้มข้นและครอบคลุมประเด็นสำคัญในระยะเริ่มต้น โดยการเลือกจำนวนดังกล่าวไม่ได้มุ่งเน้นตัวแทนทางสถิติ แต่เน้นการบรรลุ ภาวะอิ่มตัวของข้อมูล (Data Saturation) และ ความสมบูรณ์ของเนื้อหา (Richness of Data) เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายทั้ง 5 ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวและกีฬาของจังหวัดชลบุรีโดยตรง ข้อมูลที่ได้รับจึงมีความละเอียด ลุ่มลึก และเพียงพอต่อการสังเคราะห์แนวทางการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งมีคุณค่าทางวิชาการมากกว่าการเก็บข้อมูลในวงกว้างแต่ขาดความลึกซึ้งในเนื้อหา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งออกได้เป็น 2 ชุด ได้แก่

ชุดที่ 1 แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นมาตรวัดประมาณค่า (rating scale) ประมาณค่า 5 ระดับของลิเคิร์ต (5 point-Likert Scale) แบ่งเป็น 4 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 เกี่ยวกับความคิดเห็นที่มีต่อปัจจัยองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงกีฬาในจังหวัดชลบุรี ประกอบด้วย 5 ด้าน ตอนที่ 3 เกี่ยวกับเกี่ยวกับความต้องการของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงกีฬาในจังหวัดชลบุรี ประกอบด้วย 5 ด้าน และตอนที่ 4 แบบสอบถามปลายเปิด (Open Ended Question) จากนั้นนำไปหาคุณภาพเครื่องมือ โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องในการหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหากับผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.60 - 1.00 และหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค มีค่าเท่ากับ 0.87 (Cronbach, L. J, 1951)

ชุดที่ 2 แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (semi-structured interview) โดยเป็นข้อคำถามเกี่ยวข้องกับแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬาตามความต้องการของนักท่องเที่ยวในจังหวัดชลบุรี

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยกลุ่มตัวอย่างตามคุณสมบัติที่กำหนดไว้ เมื่อสุ่มกลุ่มตัวอย่างได้แล้ว ผู้วิจัยขอความร่วมมือในการทำวิจัยพร้อมทั้งชี้แจงวัตถุประสงค์ของการทำวิจัยให้ทราบ และนำแบบสอบถามไปดำเนินการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 210 ฉบับ โดยผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ซึ่งผู้วิจัยได้ชี้แจงขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูลแก่ผู้ช่วยวิจัยเป็นอย่างดี จึงรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างได้ 210 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 สำหรับการรวมรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ไปสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักด้วยตนเอง

สถิติที่ใช้ในการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติ และได้กำหนดการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของปัจจัยองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงกีฬาในจังหวัดชลบุรี 5 ด้าน และความต้องการของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงกีฬาในจังหวัดชลบุรี 5 ด้าน

2. หาความสัมพันธ์ระหว่างของปัจจัยองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงกีฬาในจังหวัดชลบุรีและความต้องการของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงกีฬาในจังหวัดชลบุรี 5 ด้าน โดยใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson product-moment correlation coefficient)

3. วิเคราะห์ปัจจัยความต้องการของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงกีฬาในจังหวัดชลบุรี โดยวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อทดสอบสมมุติฐาน โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิจัย

การศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬาตามความต้องการของนักท่องเที่ยวในจังหวัดชลบุรี มีผลการวิจัยดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์การแจกแจงของข้อมูล

การตรวจสอบการแจกแจงปกติของตัวชี้วัดที่ใช้ในการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างโดยพิจารณาค่าความเบ้และความโด่งต้องเข้าใกล้ศูนย์และต้องไม่มากกว่า 2.58 จากตารางพบว่า การแจกแจงของตัวแปรเป็นการแจกแจงปกติโดยมีค่าความเบ้สูงสุด เท่ากับ -0.963 และค่าความโด่งสูงสุด เท่ากับ -0.842 ซึ่งมีค่าใกล้เคียงศูนย์ แสดงว่ามีการแจกแจงปกติ (สุภมาส อังศุโชติ, สมถวิล วิจิตรวรรณา และรัชนีกูล ภิญโญภานุวัฒน์, 2552)

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการแจกแจงข้อมูล

ตัวแปร	ค่าความเบ้ (Skewness)	ค่าความโด่ง (Kurtosis)
ปัจจัยองค์ประกอบการท่องเที่ยว (5A's)	0.444	0.104
ด้านสิ่งดึงดูดใจ	-0.742	-0.430
ด้านกิจกรรม	-0.601	-1.655
ด้านการเข้าถึง	-0.051	-1.740
ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	-0.853	0.701
ด้านที่พัก	-0.807	-0.416
ความต้องการของนักท่องเที่ยว	-1.025	0.594
ด้านการเข้าร่วมกิจกรรม	-1.013	-0.056
ด้านการชมกีฬา	-1.197	0.093
ด้านสิ่งแวดล้อมและประสบการณ์	-0.893	-0.258
ด้านการบริการสิ่งอำนวยความสะดวก	-0.698	-0.842
ด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬา	-0.963	-0.237

จากตารางที่ 1 พบว่า ตัวแปรที่ศึกษา มีค่าความเบ้ (Skewness) อยู่ระหว่าง –1.197 ถึง 0.444 และค่าความโด่ง (Kurtosis) อยู่ระหว่าง –1.740 ถึง 0.701 ซึ่งค่าดังกล่าวอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ แสดงให้เห็นว่าตัวแปรมีการแจกแจงข้อมูลใกล้เคียงกับการแจกแจงแบบปกติ (Normal Distribution) ดังนั้น จึงมีความเหมาะสมที่จะนำข้อมูลไปใช้ในการวิเคราะห์ตัวแปรและการวิเคราะห์ทางสถิติเชิงอนุมานต่อไป

2. การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของปัจจัยองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความต้องการของนักท่องเที่ยวในจังหวัดชลบุรี

ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ จำนวน 10 ตัวแปร พบว่าความสัมพันธระหว่างตัวแปรทั้งหมด 45 คู่ ซึ่งเป็นตัวแปรสังเกตได้ทั้งหมดมีความสัมพันธ์กันและความสัมพันธ์ของทุกตัวแปรทุกคู่มีทิศทางเดียวกัน โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเป็นความสัมพันธ์ทางบวก มีขนาดของความสัมพันธ์หรือสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.344** – 0.821** อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่รับ 0.01 เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ พบว่า ตัวแปรสังเกตได้ทุกคู่มีความสัมพันธ์ในทิศทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยตัวแปรสังเกตุได้คู่ที่มีความสัมพันธ์กันสูงสุด คือ สิ่งแวดล้อมและประสบการณ์ กับ การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬา ค่า r = 0.821 สิ่งดึงดูดใจ กับ การเข้าถึง ค่า r = 0.453 แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ทุกคู่ในภาพรวม พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทุกคู่ ส่วนใหญ่มีค่าไม่เกิน 0.85 ความสัมพันธ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าตัวแปรสังเกตได้มีระดับ

ความสัมพันธ์ไม่สูงมากนัก ไม่เกิดปัญหา Multicollinearity และตัวแปรสังเกตุได้ทั้งหมดอยู่บนองค์ประกอบร่วมกัน ดังนั้น มีความเหมาะสมที่จะนำไปวิเคราะห์ถดถอยเชิงซ้อน ดังภาพที่ 1

	A1	A2	A3	A4	A5	N1	N2	N3	N4	N5
A1	1									
A2	0.344**	1								
A3	0.453**	0.665**	1							
A4	0.441**	0.574**	0.624**	1						
A5	0.392**	0.605**	0.570**	0.659**	1					
N1	0.401**	0.454**	0.528**	0.563**	0.666**	1				
N2	0.389**	0.483**	0.521**	0.526**	0.575**	0.607**	1			
N3	0.545**	0.569**	0.625**	0.743**	0.665**	0.557**	0.501**	1		
N4	0.453**	0.558**	0.580*	0.678**	0.782**	0.590**	0.581**	0.815**	1	
N5	0.425**	0.511**	0.595**	0.798**	0.608**	0.562**	0.591**	0.821**	0.799**	1

ภาพที่ 1 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรสังเกตได้ที่ใช้ในการวิจัย

3. ผลการทดสอบสมมติฐาน

ตารางที่ 2 สมมติฐานปัจจัยองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงกีฬามีอิทธิพลต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวในจังหวัดชลบุรี

ตัวแปร	B	Unstandardized Coefficients Std. Error	Standardized Coefficients Beta	t	Sig.
(Constant)	.762	.150		5.072	.001
1.ด้านสิ่งดึงดูดใจ	.101	.027	.142	3.787	.001
2.ด้านกิจกรรม	.003	.042	.004	0.078	.938
3.ด้านการเข้าถึง	.133	.039	.166	3.414	.001
4.ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	.248	.035	.341	7.084	.001
5.ด้านที่พัก	.281	.032	.414	8.835	.001
R = .886; R Square = .789; Adjust R Square= .780; R. Square Change = .785; Sig =.001; F = 149.344					

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า แสดงผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของปัจจัยองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงกีฬาที่มีอิทธิพลต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวในจังหวัดชลบุรี จากผลการวิเคราะห์พบว่า แบบจำลองมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีค่า Sig. เท่ากับ .001 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และมีค่า F เท่ากับ 149.344 แสดงให้เห็นว่าแบบจำลองการถดถอยพหุคูณสามารถอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตามได้อย่างมีนัยสำคัญ

เมื่อพิจารณาค่าความสัมพันธ์ พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) มีค่าเท่ากับ .886 และค่า Adjusted R Square เท่ากับ .780 แสดงว่า ปัจจัยองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงกีฬาสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ร้อยละ 78.0

เมื่อพิจารณาอิทธิพลของตัวแปรอิสระรายด้าน พบว่า ด้านที่พักมีอิทธิพลต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวเชิงกีฬามากที่สุด ทั้งในรูปแบบคะแนนดิบ (B = .281) และคะแนนมาตรฐาน รองลงมา ได้แก่ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (B = .248) ด้านการเข้าถึง (B = .133) และด้านสิ่งดึงดูดใจ (B = .101) ซึ่งตัวแปรดังกล่าวมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งหมด ในขณะที่ด้านกิจกรรมไม่พบว่ามีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Sig. = .938)

จากผลการวิเคราะห์สามารถเขียนสมการถดถอยพหุคูณในรูปแบบคะแนนดิบได้ดังนี้

$\hat{y}$ = .762 + .281(ด้านที่พัก) + .248(ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก) + .133(ด้านการเข้าถึง) + .101(ด้านสิ่งดึงดูดใจ)

โดยสามารถอธิบายได้ว่า เมื่อควบคุมตัวแปรอื่นให้คงที่ หากคะแนนด้านที่พักเพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะส่งผลให้ความต้องการของนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น 0.281 หน่วย ในขณะที่ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการเข้าถึง และด้านสิ่งดึงดูดใจ จะส่งผลให้ความต้องการเพิ่มขึ้น 0.248, 0.133 และ 0.101 หน่วย ตามลำดับ ส่วนด้านกิจกรรมไม่มีอิทธิพลต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ข้อค้นพบใหม่เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬาตามความต้องการของนักท่องเที่ยวในจังหวัดชลบุรี

ข้อเสนอแนวทางในงานวิจัยนี้เป็นกระบวนการเชิงระบบโดยการนำ ผลการวิเคราะห์ (Content Analysis) ปัจจัยองค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงกีฬาที่มีอิทธิพลต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวเชิงกีฬาในจังหวัดชลบุรี ซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้มาจากระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ และผลการสังเคราะห์ (Content Synthesis) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้มาจากระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ มาการจัดหมวดหมู่และสร้างประเด็นหลัก ทำการเชื่อมโยงกับแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงกีฬา จากนั้นนำข้อค้นพบไปสู่ “กระบวนการพัฒนาเชิงระบบ”และการพัฒนาเป็นแนวทางเชิงกระบวนการ ซึ่งช่วยให้ข้อเสนอที่ได้มีทั้งความสอดคล้องกับบริบทพื้นที่จังหวัดชลบุรีและมีความเข้มแข็งทางวิชาการ ประกอบด้วยกระบวนการ 6 ขั้นตอน ดังรายละเอียดดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์สถานการณ์และศักยภาพเชิงพื้นที่ (Situational and Potential Analysis)

เป็นการวิเคราะห์ทรัพยากรด้านการท่องเที่ยว กีฬา โครงสร้างพื้นฐาน และความพร้อมของพื้นที่พิจารณานโยบายและทิศทางการพัฒนาระดับจังหวัดและประเทศ

วัตถุประสงค์

เพื่อประเมินจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และข้อจำกัดของการท่องเที่ยวเชิงกีฬาในจังหวัดชลบุรี

วิธีดำเนินการ

1. วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจากผลการถดถอยพหุ (Multiple Regression) เพื่อจัดลำดับความสำคัญของปัจจัย 5A’s

2. สำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงกีฬา เช่น ชายหาด สนามกีฬา สนามกอล์ฟ เส้นทางวิ่งเทรล

3. วิเคราะห์พื้นที่หลัก เช่น พัทยา ศรีราชา และบางแสน

4. วิเคราะห์โครงสร้างพื้นฐาน การเข้าถึง และความพร้อมของผู้ประกอบการ

5. จัดทำ SWOT Analysis เชิงพื้นที่

ผลลัพธ์ที่คาดหวัง

ได้ข้อมูลฐาน (Baseline Data) สำหรับกำหนดยุทธศาสตร์พัฒนาอย่างแม่นยำ

แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้

การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis) หรือการวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์แบบ SWOT แนวคิดเมืองกีฬา (Sports City Concept)

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนาองค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงกีฬา (5A’s) (Integrated 5A’s Development)

เป็นการกำหนดยุทธศาสตร์ตามปัจจัย 5A’s ที่มีอิทธิพลสูง เพื่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว (Attractions) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) ที่พักแรม (Accommodation) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) กิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities) ควรเชื่อมโยงองค์ประกอบให้เกิดประสบการณ์การท่องเที่ยวที่สมบูรณ์

วัตถุประสงค์

เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์พัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวเชิงกีฬา

วิธีดำเนินการ

1. Attraction (แหล่งดึงดูดใจ) เช่น พัฒนากิจกรรมกีฬาชายหาด ไตรกีฬา วิ่งมาราธอน เทรล สร้าง Sport Event Calendar ประจำปี

2. Accessibility (การเข้าถึง) เช่น พัฒนาระบบขนส่งสาธารณะเชื่อมสนามแข่งขันกับแหล่งท่องเที่ยว ปรับปรุงป้ายสื่อสารหลายภาษา

3. Amenities (สิ่งอำนวยความสะดวก) เช่น ยกระดับที่พัก ร้านอาหาร ศูนย์บริการนักกีฬา ส่งเสริมมาตรฐาน Green Sport Event

4. Accommodation (ที่พัก) เช่น ส่งเสริม Sport-Friendly Hotel จัดแพ็คเกจพัก+กิจกรรมกีฬา

5. Activities (กิจกรรม) เช่น ออกแบบกิจกรรมทั้ง Participation และ Spectatorพัฒนากิจกรรมเชิงประสบการณ์ (Experience-Based Tourism)

ผลลัพธ์ที่คาดหวัง

ได้แผนยุทธศาสตร์เชิงบูรณาการที่สอดคล้องกับผลการวิจัย

แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้

กรอบแนวคิด 5A’s (5A’s Framework) หรืออาจใช้ว่า กรอบแนวคิดองค์ประกอบการท่องเที่ยว 5A’s ในงานวิจัย แนวคิดประสบการณ์ของนักท่องเที่ยว (Tourist Experience Concept) หรือแนวคิดประสบการณ์การท่องเที่ยว

ขั้นตอนที่ 3 บูรณาการการจัดการและความร่วมมือทุกภาคส่วน ((Integrated Stakeholder Management and Collaboration)

เป็นการประสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชน และองค์กรกีฬา การวางระบบการบริหารจัดการและบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจน

วัตถุประสงค์

เพื่อสร้างกลไกความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน

วิธีดำเนินการ

จัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬาในระดับจังหวัดบูรณาการความร่วมมือระหว่าง การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย องค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ สร้าง Public–Private Partnership (PPP) จัดประชุมระดมความคิดเห็น (Focus Group)

ผลลัพธ์ที่คาดหวัง

เกิดเครือข่ายการบริหารจัดการเชิงบูรณาการ

แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้

แนวคิดทฤษฎีผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder Theory) แนวทางการบริหารจัดการแบบบูรณาการ (Integrated Management Approach)

ขั้นตอนที่ 4 การออกแบบผลิตภัณฑ์และเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงกีฬา (Product and Route Development)

การออกแบบผลิตภัณฑ์และเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงกีฬาเป็นกระบวนการแปลงผลการวิเคราะห์ความต้องการของนักท่องเที่ยว (Demand Analysis) และศักยภาพพื้นที่ (Supply Potential) ไปสู่การพัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงรูปธรรมที่สามารถจำหน่ายได้จริง (Marketable Products)

วัตถุประสงค์

เพื่อสร้างความแตกต่างและมูลค่าเพิ่ม

วิธีดำเนินการ

ออกแบบ Sport Tourism Package เช่น Beach Sport Festival @ พัทยา Trail & Adventure Route @ ศรีราชาพัฒนา Sport Cluster บูรณาการกีฬากับวัฒนธรรม อาหาร และชุมชน

ผลลัพธ์ที่คาดหวัง

เกิดผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงกีฬาที่มีเอกลักษณ์จังหวัดชลบุรี

แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้

แนวคิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว (Tourism Product Development) แนวคิดการสร้างมูลค่าเพิ่ม (Value Creation) แนวคิดคลัสเตอร์ (Cluster Development) แนวคิด Sportpreneur และ Creative Sport Event

ขั้นตอนที่ 5 พัฒนาอีเวนต์กีฬาและการตลาดเชิงกลยุทธ์ (Sports Event Development and Strategic Marketing)

เป็นการจัดอีเวนต์กีฬาอย่างต่อเนื่องตามปฏิทินกีฬา การสร้างแบรนด์และสื่อสารการตลาดให้ตรงกลุ่มเป้าหมาย

วัตถุประสงค์

เพื่อสร้างการรับรู้และดึงดูดตลาดเป้าหมาย

วิธีดำเนินการ

กำหนดกลุ่มเป้าหมาย (Domestic / International Sport Tourists) ใช้ Digital Marketing เช่น Social Media, Influencer Sport พัฒนา Branding “Chonburi Sport Tourism Destination” จัดทำเว็บไซต์และแพลตฟอร์มจองกิจกรรมกีฬา เข้าร่วมงาน Sport Expo ระดับประเทศและนานาชาติ

ผลลัพธ์ที่คาดหวัง

เพิ่มจำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรมและรายได้จากการท่องเที่ยวเชิงกีฬา

แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้

การบริหารจัดการอีเวนต์กีฬา (Sports Event Management) การสร้างตราสินค้าจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยว (Destination Branding)

ขั้นตอนที่ 6 ติดตาม ประเมินผล และพัฒนาอย่างยั่งยืน (Monitoring, Evaluation, and Sustainable Development)

เป็นการประเมินผลด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม การนำผลการประเมินไปปรับปรุงและพัฒนาต่อเนื่อง

วัตถุประสงค์

เพื่อให้การพัฒนาเกิดความต่อเนื่องและยั่งยืน

วิธีดำเนินการ

กำหนดตัวชี้วัด (KPI) เช่น จำนวนนักท่องเที่ยวเชิงกีฬา รายได้จากกิจกรรมกีฬา

ระดับความพึงพอใจใช้แบบประเมินหลังจัดกิจกรรม (Post-Event Evaluation) ประเมินผลกระทบด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ปรับปรุงแผนตามวงจร PDCA (Plan–Do–Check–Act) พัฒนาแนวทาง Green & Sustainable Sport Tourism

ผลลัพธ์ที่คาดหวัง

เกิดระบบพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬาที่มีความยั่งยืนและสามารถแข่งขันได้ในระยะยาว

แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้

การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism Development) แนวคิดฐานผลลัพธ์สามมิติ (Triple Bottom Line) หรือเรียกว่าแนวคิดฐานผลลัพธ์ ด้าน เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬาตามความต้องการของนักท่องเที่ยวในจังหวัดชลบุรี สามารถอภิปรายผลตามลำดับวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

จากผลวิเคราะห์อิทธิพลขององค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงกีฬาที่มีต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวในจังหวัดชลบุรี พบว่า องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงกีฬามีอิทธิพลต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ‘05 (Sig = .001) โดยมีค่า Adjusted R^2 = .780 แสดงว่าสามารถอธิบายความแปรปรวนของความต้องการได้ร้อยละ 78 ผลดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิด event and destination competitiveness ของ Getz และ Page ที่ระบุว่าโครงสร้างพื้นฐานและบริการสนับสนุนมีผลต่อการรับรู้คุณค่าและความตั้งใจเดินทางของนักท่องเที่ยว (Getz, D. & Page, S. J. , 2016) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่พักมีอิทธิพลสูงสุด รองลงมาคือสิ่งอำนวยความสะดวก การเข้าถึง สิ่งดึงดูดใจ สำหรับด้านกิจกรรมไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ผลดังกล่าวสะท้อนว่า ในบริบทจังหวัดชลบุรีที่มีกิจกรรมกีฬาอยู่แล้ว ความแตกต่างเชิงการแข่งขันไม่ได้อยู่ที่ “กิจกรรม” แต่ขึ้นอยู่กับ “คุณภาพระบบสนับสนุน” ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ (Perić, M., 2018) ที่ชี้ว่า ปัจจัยโครงสร้างพื้นฐานมีผลต่อการรับรู้คุณค่าทางเศรษฐกิจและสังคมของกิจกรรมกีฬา (Perić, M., 2018) ในประเทศไทย การพัฒนาเมืองกีฬา (Sport City) จำเป็นต้องเน้นองค์ประกอบสนับสนุนมากกว่าการจัดกิจกรรมเพียงระยะสั้น ดังนั้น ผลการวิจัยครั้งนี้จึงสนับสนุนแนวคิดว่า ความต้องการของนักท่องเที่ยวเชิงกีฬาในจังหวัดชลบุรีถูกขับเคลื่อนโดยโครงสร้างพื้นฐานและคุณภาพบริการเป็นหลัก (สมชาย รัตนกุล, 2564); (มนตรี พงษ์ไพบูลย์, 2566)

ดังนั้น ผลการวิจัยยืนยันว่าปัจจัยองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงกีฬามีอิทธิพลต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวอย่างมีนัยสำคัญ และสามารถอธิบายความแปรปรวนได้สูงถึง 78% ลำดับอิทธิพลที่พบคือ Accommodation > Amenities > Accessibility > Attraction > Activities สะท้อนว่าการพัฒนาเชิงโครงสร้างและการรองรับมีบทบาทสำคัญต่อการตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวเชิงกีฬาในจังหวัดชลบุรี

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยพบว่า “ด้านที่พัก” มีอิทธิพลสูงสุดต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวเชิงกีฬาใน จังหวัดชลบุรี รองลงมาคือ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการเข้าถึง และด้านสิ่งดึงดูดใจ ดังนั้น จังหวัดควรกำหนดนโยบายพัฒนา “เมืองกีฬา” โดยมีกลไกเชิงบูรณาการที่ชัดเจน เช่น การจัดตั้งคณะกรรมการระดับจังหวัดและการบูรณาการงบประมาณร่วม ในเชิงปฏิบัติ ควรให้ความสำคัญเร่งด่วนกับการพัฒนามาตรฐานที่พักสำหรับนักกีฬา (Sport-Friendly Accommodation) ควบคู่กับการยกระดับสิ่งอำนวยความสะดวกและระบบการเข้าถึงให้เชื่อมโยงระหว่างสนามกีฬา ที่พัก และแหล่งท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพด้านการตลาด ควรมุ่งเน้นการพัฒนา “Sport City Branding” โดยกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจน เช่น กลุ่มนักวิ่งหรือผู้ชมกีฬา พร้อมทั้งจัดทำปฏิทินกิจกรรมกีฬาอย่างต่อเนื่องตลอดทั้งปี เพื่อสร้างความต่อเนื่องของการเดินทางและเพิ่มรายได้จากการท่องเที่ยว

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป การศึกษาครั้งต่อไปควรเพิ่มตัวแปร เช่น ภาพลักษณ์เมืองกีฬาและความภักดีของนักท่องเที่ยว รวมทั้งใช้วิธีวิจัยแบบผสม และขยายพื้นที่ศึกษาไปยังจังหวัดอื่น เพื่อเปรียบเทียบและพัฒนาแบบจำลองการท่องเที่ยวเชิงกีฬาในระดับประเทศ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2566). รายงานภาวะเศรษฐกิจการท่องเที่ยว ปี 2566. เรียกใช้เมื่อ 20 ธันวาคม 2566 จาก https://www.mots.go.th/news/category/581

_____. (2568). แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับล่าสุด. เรียกใช้เมื่อ 25 พฤษภาคม 2568 จาก https://bit.ly/4rTWmbC

นฤมล จันทร์เพ็ญ. (2563). ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการออกแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมร่วมสมัย. วารสารศิลปวัฒนธรรมศึกษา, 14(2), 45-60.

มนตรี พงษ์ไพบูลย์. (2566). การพัฒนาเมืองกีฬาเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. วารสารการจัดการกีฬาและนันทนาการ, 8(2), 45-60.

ศิริพร แสงสุวรรณ. (2565). แนวทางการพัฒนาเมืองกีฬาเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. วารสารการจัดการกีฬาและนันทนาการ, 7(1), 55-70.

สมชาย รัตนกุล. (2564). แนวทางการพัฒนาเมืองกีฬาในประเทศไทย. วารสารวิทยาศาสตร์การกีฬา, 15(1), 12-25.

สำนักงานสถิติจังหวัดชลบุรี. (2562). รายงานสถิติจังหวัดชลบุรี. ชลบุรี: สำนักงานสถิติจังหวัดชลบุรี.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2568). การสำรวจภาวะการทำงานของประชากร พ.ศ. 2568. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

Cronbach, L. J. (1951). Coefficient alpha and the internal structure of tests. Psychometrika, 16(3), 297-334.

Getz, D. & Page, S. J. . (2016). Progress and prospects for event tourism research. Tourism Management, 52, 593-631. https://doi.org/10.1016/j.tourman.2015.03.007.

Gibson, H. J. (1998). Sport tourism: A critical analysis of research. Sport Management Review, 1(1), 45-76.

Hair, J. F. et al. (2019). Multivariate data analysis. (8th ed.). Boston, MA: Cengage Learning.

Higham, J. (2005). Sport tourism destinations: Issues, opportunities and analysis. Oxford: Elsevier Butterworth-Heinemann.

Hinch, T. & Higham, J. (2011). Sport tourism development. (2nd ed.). Bristol: Channel View Publications.

Kuzel, A. J. (1992). Sampling in qualitative inquiry. Newbury Park: Sage.

Morse, J. M. (1994). Designing funded qualitative research. United States: Sage Publications, Inc.

Perić, M. (2018). Estimating the perceived socio-economic impacts of hosting large-scale sport tourism events. Social Sciences, 7(10), 176. https://doi.org/10.3390/socsci7100176.

Terrabkk. (2025). Tourism and urban development trends in Eastern Thailand. Retrieved june 15, 2025, from https://www.terrabkk.com/en/articles/210001

Weed, M. & Bull, C. (2009). Sports tourism: Participants, policy and providers. (2nd ed.). Oxford: Butterworth-Heinemann.

บทความวิจัย

ผลของการใช้เทคนิคสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทางร่วมกับเกม Spot It เพื่อพัฒนาการจดจำคำศัพท์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4*

EFFECTS OF USING THE TOTAL RESPONSE TECHNIQUE WITH THE SPOT IT GAME ON ENGLISH VOCABULARY RETENTION OF GRADE 4 STUDENTS

ศิริรัตน์ พัฒน์ฉิม, พจนาถ ขอประเสริฐ*
Sirirat Patchim, Potjanat Khoprasert*
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี สุราษฎร์ธานี ประเทศไทย
Faculty of Education, Suratthani Rajabhat University, Surat Thani, Thailand
*Corresponding author Email: potjanat.kho@sru.ac.th
*Tel: 081-8934791

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อเปรียบเทียบการพัฒนาการจดจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษก่อนและหลังการจัดการเรียนสอนโดยใช้เทคนิคการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทางร่วมกับเกม Spot it ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และ 2) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้เทคนิคการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทางร่วมกับเกม Spot it ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านบางใหญ่ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 25 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทางร่วมกับเกม Spot it แบบรายชั่วโมง จำนวน 8 แผน 2) เกม Spot it 3) แบบประเมินคำศัพท์ภาษาอังกฤษก่อนเรียนและหลังเรียน จำนวน 20 ข้อ ซึ่งเป็นแบบทดสอบประเภทแบบทดสอบเลือกตอบ และ 4) แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนโดยใช้เทคนิคสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทางร่วมกับเกม Spot it โดยผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบการพัฒนาการจดจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษก่อนและหลังการจัดการเรียนสอนโดยใช้เทคนิคการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทางร่วมกับเกม Spot It โดยใช้คำศัพท์ในหมวดหมู่ Action Verbs สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พบว่า คะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .01 และความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนโดยใช้เทคนิคการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทางร่วมกับเกม Spot It พบระดับความพึงพอใจของนักเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.75, S.D. = 0.16)

คำสำคัญ การจดจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษ, เทคนิคการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทาง, เกม Spot It

Abstract

The objectives of this research were: 1) to compare the development of English vocabulary retention before and after instruction using the Total Physical Response (TPR) technique combined with the Spot It game among Grade 4 students, and 2) to examine students' satisfaction toward the learning activities using the TPR technique combined with the Spot It game among Grade 4 students. The sample consisted of 25 Grade 4 students from Ban

* Received 10 March 2026; Revised 22 March 2026; Accepted 31 March 2026

Bang Yai School during the first semester of the academic year 2025, selected through cluster sampling. The research instruments comprised: 1) eight hourly lesson plans using the TPR technique combined with the Spot It game, 2) the Spot It game, 3) a 20-item pre-test and post-test for English vocabulary evaluation in a multiple-choice format, and 4) a students' satisfaction questionnaire toward the instructional activities using the TPR technique combined with the Spot It game. The research findings revealed that the comparison of English vocabulary retention development before and after instruction using the TPR technique combined with the Spot It game focusing on Action Verbs vocabulary for Grade 4 students showed that post-test scores were significantly higher than pre-test scores at the .01 level of statistical significance. Regarding students' satisfaction toward the learning activities using the Total Physical Response technique combined with the Spot It game, the results indicated that the level of student satisfaction was at the highest level ($\bar{X}$ = 4.75, S.D. = 0.16).

Keywords: English Vocabulary Retention, Total Physical Response, Spot It Game

บทนำ

ในยุคที่โลกเชื่อมต่อกันอย่างไร้พรมแดน ภาษาอังกฤษได้กลายเป็นสื่อกลางที่ขาดไม่ได้สำหรับการดำเนินชีวิต การประกอบสัมมาอาชีพและการแสวงหาความรู้ในเวทีระดับโลก หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดให้ภาษาอังกฤษเป็นสาระการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศที่มีความสำคัญ โดยมุ่งพัฒนาความสามารถด้านการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียนให้สอดคล้องกับระดับการศึกษา โดยเฉพาะในช่วงชั้นประถมศึกษาซึ่งถือเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญ เพราะการสร้างพื้นฐานทางภาษาได้อย่างแข็งแกร่งในช่วงวัยนี้จะช่วยสนับสนุนให้ผู้เรียนสามารถต่อยอดทักษะทางภาษาอังกฤษในระดับที่สูงขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

คำศัพท์เป็นรากฐานสำคัญที่ให้เกิดการเรียนทักษะทางภาษาทุกด้าน ผู้เรียนที่มีวงคำศัพท์กว้างและแม่นยำมักแสดงให้เห็นความสามารถในการสื่อสารและการใช้ภาษาที่ดีกว่า ความสำคัญดังกล่าวสะท้อนให้เห็นได้จากนักวิชาการหลายท่านที่ต่างเห็นว่า คำศัพท์มีบทบาทในกระบวนการเรียนรู้ภาษา ทั้งนี้ หากปราศจากไวยากรณ์ผู้เรียนอาจสื่อสารได้เพียงเล็กน้อย แต่หากปราศจากคำศัพท์แล้ว การสื่อสารย่อมเกิดขึ้นไม่ได้เลย (Thornbury, S. , 2002) ซึ่งไปในเป็นแนวทางเดียวกับ Schmitt, N ที่ได้ชี้ให้เห็นว่าคลังคำศัพท์ของผู้เรียนส่งผลโดยตรงต่อความสามารถในการรับสาร การผลิตสาร และความคล่องแคล่วในการใช้ภาษาโดยรวม รวมถึง Nation, I. S. P. ที่กล่าวว่าการเรียนรู้คำศัพท์เป็นประตูบานแรกสู่การพัฒนาสมรรถนะทางภาษาในภาพรวม ดังนั้น การส่งเสริมให้ผู้เรียนมีวงคำศัพท์ที่หลากหลายและเพียงพอจึงเป็นสิ่งสำคัญลำดับแรกในการจัดการเรียนการสอนภาษา (Nation, I. S. P. , 2022); (Schmitt, N., 2010)

อย่างไรก็ตาม จากการสังเกตและสำรวจพฤติกรรมการเรียนรู้ในรายวิชาภาษาอังกฤษพื้นฐานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านบางใหญ่ อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่านักเรียนส่วนใหญ่ยังขาดการจดจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษ โดยมีสาเหตุหลักมาจากการขาดแรงจูงใจในการเรียนประกอบกับทัศนคติที่มองว่าภาษาอังกฤษเป็นวิชาที่เข้าใจยากและไม่น่าเรียนรู้ ความรู้สึกดังกล่าวนำไปสู่ความเบื่อหน่ายและส่งผลให้ขาดการใช้และทบทวน ทำให้ไม่สามารถเกิดการจดจำคำศัพท์ได้ในที่สุด (อภิสรา พงษ์ชาติ และคณะ, 2564) ครูผู้สอนจึงจำเป็นต้องแสวงหาวิธีจัดการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีความสนุกและรู้สึกอยากมีส่วนร่วม โดยคำนึงถึงธรรมชาติของผู้เรียนในวัยประถมศึกษาที่เรียนรู้ได้ดีผ่านกิจกรรมที่เน้นการลงมือทำ การเคลื่อนร่างกาย และประสบการณ์ที่จับต้องได้ (Cameron, L., 2001)

ด้วยเหตุนี้ แนวทางหนึ่งที่สามารถตอบปัญหาดังกล่าวได้ คือ การนำเทคนิคสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทาง หรือ Total Physical Response (TPR) มาประยุกต์ใช้ในชั้นเรียน โดยเทคนิคนี้อาศัยหลักการที่ว่าสมองจะจดจำสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างแม่นยำและยั่งยืนมากขึ้นเมื่อการเรียนรู้นั้นมาพร้อมกับการตอบสนองทางกาย กล่าวคือ การนำคำศัพท์มาเชื่อมกับท่าทางหรือการเคลื่อนไหวร่างกาย (Asher, J. J., 1969) นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้นำเกม Spot It เข้ามาเป็นสื่อเสริม เนื่องจากเกมดังกล่าวกระตุ้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี จากแนวคิดดังกล่าว ผู้วิจัยจึงนำเทคนิค TPR ร่วมกับเกม Spot It มาออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนในรายวิชาภาษาอังกฤษพื้นฐาน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เพื่อส่งเสริมพัฒนาการจดจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง และเปรียบเทียบผลการเรียนรู้ระหว่างก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบการพัฒนาการจดจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษก่อนและหลังการจัดการเรียนสอนโดยใช้เทคนิคการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทาง (TPR) ร่วมกับเกม Spot it
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้เทคนิคการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทาง (TPR) ร่วมกับเกม Spot it

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองโดยใช้แบบแผนการวิจัยกลุ่มเดียวทดสอบก่อนและหลัง หรือ One Group Pretest-Posttest Design (มาเรียม นิลพันธุ์, 2558)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เครือข่ายขุนทะเล จำนวน 260 คน ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านบางใหญ่ จำนวน 25 คน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 โดยผู้วิจัยใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Sampling) โดยใช้หน่วยโรงเรียนในเครือข่ายเป็นหน่วยในการสุ่ม

ระยะเวลาในการทดลอง

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการทดลองในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 โดยทำการวิจัยจำนวน 8 ครั้ง ครั้งละ 1 ชั่วโมง รวมการประเมินคำศัพท์ก่อนเรียนและหลังเรียน เป็นเวลาทั้งสิ้น 8 ชั่วโมง

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้เนื้อหาในรายวิชาภาษาอังกฤษพื้นฐาน รหัสวิชา อ14101 โดยผู้วิจัยได้เลือกคำศัพท์ในหมวดหมู่ Action Verbs ซึ่งเลือกจากหนังสือเรียนรายวิชาภาษาอังกฤษชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มาตรฐานการเรียนรู้ ต 1.1 เข้าใจและตีความเรื่องที่ฟังและอ่านจากสื่อประเภทต่าง ๆ และแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล และตัวชี้วัด ป.4/3 เลือก/ระบุภาพหรือสัญลักษณ์ หรือเครื่องหมายตรงตามความหมายของประโยคหรือข้อความสั้น ๆ ที่ฟังหรืออ่าน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการวิจัย ดังนี้

1. แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทาง (TPR) ร่วมกับเกม Spot it จำนวน 8 แผน โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็นแผนละ 1 ชั่วโมง โดยผู้วิจัยนำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ทำขึ้นเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างจุดประสงค์การเรียนรู้ กิจกรรม และการวัดผล โดยใช้ดัชนี

ความสอดคล้อง (IOC) จากนั้นผู้วิจัยนำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผ่านการประเมินและข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิมาปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้จริง

2. เกม Spot it เป็นเกมการ์ดที่สามารถช่วยส่งเสริมทักษะการสังเกตและการตอบสนองอย่างรวดเร็ว ซึ่งผู้เล่นต้องหาสัญลักษณ์หรือภาพที่เหมือนกัน 1 ภาพ บนการ์ดแต่ละคู่ และพูดออกเสียงคำศัพท์พร้อมแสดงท่าทางของคำศัพท์ที่เหมือนกันบนการ์ดแต่ละคู่ ซึ่งสอดคล้องกับเทคนิคสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทาง (TPR) โดยมีการปรับเนื้อหาของเกมให้ตรงกับคำศัพท์ตามเนื้อหาที่ใช้จัดการเรียนการสอนและนำเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อพิจารณาความเหมาะสมก่อนนำไปใช้จัดกิจกรรม

3. แบบประเมินคำศัพท์ภาษาอังกฤษก่อนเรียนและหลังเรียน จำนวน 20 ข้อ เป็นแบบทดสอบประเภทแบบทดสอบเลือกตอบ (Multiple Choice Test) ได้มาจากการคัดเลือกข้อสอบ ที่ผู้วิจัยทำขึ้นจำนวน 30 ข้อ เสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และนำแบบทดสอบมาวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) พบว่ามีข้อสอบผ่านเกณฑ์จำนวน 20 ข้อ

4. แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนโดยใช้เทคนิคสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทาง ร่วมกับเกม Spot it

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้มีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ทดสอบก่อนเรียน (Pretest) ด้วยแบบประเมินคำศัพท์ภาษาอังกฤษก่อนเรียน เป็นแบบทดสอบประเภทปรนัย (Multiple Choice Test) จำนวน 20 ข้อ

2. ดำเนินการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทาง (TPR) ร่วมกับเกม Spot it จำนวน 8 แผน โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็นแผนละ 1 ชั่วโมง รวมทั้งหมด 8 ชั่วโมง

3. ทดสอบหลังเรียน (Posttest) ด้วยแบบประเมินคำศัพท์ภาษาอังกฤษก่อนเรียน เป็นแบบทดสอบประเภทปรนัย (Multiple Choice Test) จำนวน 20 ข้อ

4. ดำเนินการเก็บข้อมูลแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนโดยใช้เทคนิคสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทาง ร่วมกับเกม Spot it

5. นำคะแนนจากผลการทดสอบที่ได้มาวิเคราะห์ตามวิธีการทางสถิติเพื่อทดสอบสมมติฐาน และเปรียบเทียบผลการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

การวิจัยในครั้งนี้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. เปรียบเทียบการพัฒนาการจดจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษก่อนและหลังการจัดการเรียนสอนโดยใช้เทคนิคการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทาง (TPR) ร่วมกับเกม Spot it โดยการทดสอบสถิติเปรียบเทียบ (Wilcoxon) โดยดูค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้เทคนิคการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทาง (TPR) ร่วมกับเกม Spot it ผู้วิจัยนำข้อมูลการตอบแบบสอบถามที่ ได้มาวิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยคำนวณจากสูตรเดียวกันกับการวิเคราะห์ผลที่ได้จากการทำแบบทดสอบก่อนและหลังเรียนฯ ตามข้อ 1.1 และ วิเคราะห์ข้อเสนอแนะที่ได้จากนักเรียนโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสาร (Content analysis)

เกณฑ์ในการพิจารณาค่าคะแนนเฉลี่ยของรายการข้อคำถามที่วิเคราะห์ได้จากแบบสอบถาม ดังนี้ (ฟาร่า สุไลมาน, 2547)

คะแนนเฉลี่ย	ระดับความพึงพอใจ	
4.50 - 5.00	หมายถึง	มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด

3.50 - 4.49	หมายถึง	มีความพึงพอใจในระดับมาก
2.50 - 3.49	หมายถึง	มีความพึงพอใจในระดับปานกลาง
1.50 - 2.49	หมายถึง	มีความพึงพอใจในระดับน้อย
1.00 - 1.49	หมายถึง	มีความพึงพอใจในระดับน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบการพัฒนาการจดจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษก่อนและหลังการจัดการเรียนสอนโดยใช้เทคนิคการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทาง ร่วมกับเกม Spot it และเพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้เทคนิคการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทาง ร่วมกับเกม Spot it โดยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการเปรียบเทียบการพัฒนาการจดจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษก่อนและหลังการจัดการเรียนสอนโดยใช้เทคนิคการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทาง ร่วมกับเกม Spot it

ผลการเปรียบเทียบการพัฒนาการจดจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษก่อนและหลังการจัดการเรียนสอนโดยใช้เทคนิคการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทาง ร่วมกับเกม Spot it ผู้วิจัยเสนอผลการวิเคราะห์ ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงผลการเปรียบเทียบการพัฒนาการจดจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษก่อนและหลังการจัดการเรียนสอนโดยใช้เทคนิคการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทาง (TPR) ร่วมกับเกม Spot it

	$\bar{x}$	S.D.
ก่อนเรียน	4.24	3.00
หลังเรียน	11.29	4.66

จากตารางที่ 1 พบว่าคะแนนแบบประเมินคำศัพท์ภาษาอังกฤษหลังเรียนมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 11.29 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 4.66 และคะแนนประเมินคำศัพท์ภาษาอังกฤษก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.24 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 3.00 ดังนั้นนักเรียนที่ได้เรียนเทคนิคการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทาง (TPR) ร่วมกับเกม Spot it มีผลการพัฒนาการจดจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษแตกต่างจากก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 แสดงว่านักเรียนที่เรียนโดยใช้เทคนิคการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทาง (TPR) ร่วมกับเกม Spot it มีการพัฒนาด้านการจดจำคำศัพท์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้เทคนิคการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทาง ร่วมกับเกม Spot it

ตารางที่ 2 แสดงผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้เทคนิคการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทาง ร่วมกับเกม Spot it

รายการประเมิน	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
ด้านเนื้อหา			
1. ครูอธิบายเทคนิคการสอนแบบตอบสนองด้วย ท่าทาง (TPR)	4.73	0.46	มากที่สุด
2. ครูชี้แจงการเล่นเกม Spot it ชัดเจน ปฏิบัติตามได้	4.73	0.46	มากที่สุด
3. การใช้เทคนิคการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทาง (TPR) ร่วมกับเกม Spot it ใช้ภาษาเหมาะสมเข้าใจง่าย	4.40	0.51	มาก
4. นักเรียนจดจำคำศัพท์ได้มากขึ้น	4.87	0.35	มากที่สุด
5. นักเรียนเห็นว่าการสอนโดยใช้เทคนิคการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทาง (TPR) ร่วมกับเกม Spot it ทำให้จดจำคำศัพท์ได้ดีขึ้น	4.87	0.35	มากที่สุด
รวม	**4.72**	**0.43**	**มากที่สุด**

ตารางที่ 2 แสดงผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้เทคนิคการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทาง ร่วมกับเกม Spot it (ต่อ)

รายการประเมิน	$\overline{x}$	S.D.	แปลผล
ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน			
6. นักเรียนทำกิจกรรมด้วยความตั้งใจ	4.93	0.26	มากที่สุด
7. นักเรียนทำกิจกรรมได้ครบตามคำชี้แจง	4.67	0.49	มากที่สุด
8. นักเรียนทำกิจกรรมอย่างสนุกสนาน ไม่รู้สึกเบื่อ	4.80	0.41	มากที่สุด
9. กิจกรรมในการสอนมีความน่าสนใจ	4.80	0.41	มากที่สุด
10. นักเรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกัน	4.67	0.49	มากที่สุด
รวม	**4.77**	**0.41**	**มากที่สุด**
ด้านสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน			
11. เกม Spot it มีความน่าสนใจ	4.80	0.41	มากที่สุด
12. เกม Spot it ช่วยกระตุ้นความสนใจในกิจกรรม	4.73	0.46	มากที่สุด
13. ขนาดของรูปภาพดูง่าย เหมาะสม	4.80	0.41	มากที่สุด
14. นักเรียนอยากทำกิจกรรมโดยใช้เกม Spot it	4.73	0.46	มากที่สุด
15. เกม Spot it ช่วยให้เข้าใจคำศัพท์มากขึ้น	4.73	0.46	มากที่สุด
รวม	**4.76**	**0.44**	**มากที่สุด**
ด้านวัดผลและประเมินผล			
16. เทคนิคการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทาง (TPR) สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้	4.67	0.49	มากที่สุด
17. คำศัพท์ในการประเมินมีความแปลกใหม่	4.60	0.51	มากที่สุด
18. นักเรียนได้ทราบคะแนนของกิจกรรมที่ทำ	4.80	0.41	มากที่สุด
19. การประเมินผลครอบคลุมในเนื้อหาที่เรียน	4.73	0.46	มากที่สุด
20. นักเรียนคิดว่าหลังการเรียนโดยใช้เทคนิคการ สอนแบบตอบสนองด้วยท่าทาง (TPR) ร่วมกับ เกม Spot it จะทำให้นักเรียนมีผลการเรียนที่ดีขึ้น	5.00	0.00	มากที่สุด
รวม	**4.76**	**0.37**	**มากที่สุด**
รวมเฉลี่ย	**4.75**	**0.16**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 2 พบว่าผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้เทคนิคการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทาง (TPR) ร่วมกับเกม Spot it ในภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{x}$ = 4.75, S.D. = 0.16) ดังนั้นเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านเนื้อหามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{x}$ = 4.72, S.D. = 0.43) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{x}$ = 4.77, S.D. = 0.41) ด้านสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{x}$ = 4.76, S.D. = 0.44) และด้านวัดผลและประเมินผลมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{x}$ = 4.76, S.D. = 0.37) และเมื่อพิจารณารายประเด็นพบว่า ประเด็นที่ 20 นักเรียนคิดว่าหลังหลังการเรียนโดยใช้เทคนิคการสอน แบบตอบสนองด้วยท่าทาง (TPR) ร่วมกับเกม Spot it จะทำให้นักเรียนมีผลการเรียนที่ดีขึ้น เป็นประเด็นที่มีค่ามากที่สุด ($\overline{x}$ = 5.00, S.D. = 0.00) และประเด็นที่ 3 การใช้เทคนิคการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทาง (TPR) ร่วมกับเกม Spot it ใช้ภาษาเหมาะสม เข้าใจง่าย เป็นประเด็นที่มีค่าน้อยที่สุด ($\overline{x}$ = 4.40, S.D. = 0.51)

อภิปรายผล

การเปรียบเทียบการพัฒนาการจดจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษก่อนและหลังการจัดการเรียนสอนโดยใช้เทคนิคการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทาง ร่วมกับเกม Spot It โดยใช้คำศัพท์ในหมวดหมู่ Action Verbs สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พบว่า คะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และคะแนนแบบประเมินคำศัพท์ภาษาอังกฤษหลังเรียนมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 11.29 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 4.66 และคะแนนประเมินคำศัพท์ภาษาอังกฤษก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 4.24 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 3.00 ดังนั้นนักเรียนที่ได้เรียนเทคนิคการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทาง (TPR) ร่วมกับเกม Spot it ส่งผลให้นักเรียนจดจำคำศัพท์ได้ดีขึ้นและสอดคล้องกับแนวการคิดการวิจัยของกมลวรรณ ใจยา และปริญญภาษ สีทอง ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรการจดจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทางร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกม สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย (กมลวรรณ ใจยา และปริญญภาษ สีทอง, 2567) แนวคิดวิจัยของปาริฉัตร ชำนาญศิลป์ ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ในการจดจำคำศัพท์พื้นฐานภาษาอังกฤษเรื่อง Food and Drinks โดยใช้เกม Spot it ซึ่งนักเรียนได้รับการพัฒนาการจดจำคำศัพท์และมีผลการจดจำคำศัพท์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน เมื่อได้ใช้เกม Spot it (ปาริฉัตร ชำนาญศิลป์, 2566) และงานวิจัยของรัตนาปิ่นไพบูลย์ ที่ศึกษาการพัฒนาการเรียนรู้ด้านคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทาง (TPR) กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งพบว่าความสามารถในการจดจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนหลังเรียนด้วยวิธีการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทางสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการดังกล่าวสามารถพัฒนาความสามารถด้านคำศัพท์ของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังพบว่าผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ในระดับมาก สะท้อนให้เห็นว่าวิธีการสอนแบบ TPR ช่วยสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่น่าสนใจและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี อันเป็นแนวทางที่สนับสนุนผลการวิจัยในครั้งนี้ที่พบว่าการใช้วิธีการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทางส่งผลให้ผู้เรียนมีการพัฒนาการจดจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษที่ดีขึ้นเช่นเดียวกัน (รัตนา ปิ่นไพบูลย์, 2565)

ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมโดยใช้เทคนิคการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทาง ร่วมกับเกม Spot it มีความพึงพอใจของนักเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.75, S.D. = 0.16) ที่เป็นเช่นนี้เพราะในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทาง ร่วมกับเกม Spot It ทำให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมร่วมกัน เสริมสร้างความรักความสามัคคีในหมู่เพื่อน ซึ่งนักเรียนจะต้องมีการช่วยเหลือกันและกันเพื่อให้กิจกรรมกลุ่มสำเร็จ และในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้เนื้อหาของบทเรียนที่มีความเหมาะสมกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ส่งผลให้นักเรียนมีความสามารถในการจดจำคำศัพท์ตามผลการประเมินคำศัพท์ภาษาอังกฤษหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนาความสามารถในการจดจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้เทคนิคการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทางร่วมกับเกม Spot it ผู้วิจัยขอเสนอแนะแนวทางสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้และการพัฒนาการวิจัยในอนาคต คือ ในด้านการจัดการเรียนการสอน ครูผู้สอนควรเลือกใช้สื่อการสอนที่จับต้องได้และมีสีสันสวยงาม เพื่อกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน และหากนำสื่อวิดีโอที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาบทเรียนมาประกอบการสอนด้วย จะช่วยเสริมสร้างแรงจูงใจและความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ของนักเรียนได้มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ การเลือกคำศัพท์ที่นำมาใช้ในกิจกรรมควรเป็นคำที่สามารถสื่อความหมายผ่านท่าทางได้อย่างชัดเจนและไม่ซับซ้อนเกินไป เพื่อให้นักเรียนเข้าใจและจดจำได้อย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับแนวทางการวิจัยในครั้งต่อไป ควรขยายขอบเขตของคำศัพท์ให้ครอบคลุมหมวดหมู่ที่หลากหลายมากขึ้น

เช่น หมวดอาหาร หมวดสัตว์ หรือหมวดอื่น ๆ ที่เหมาะสมกับระดับชั้น เพื่อเพิ่มพูนคลังคำศัพท์ของนักเรียนให้กว้างขวางยิ่งขึ้น และควรมีการศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิผลระหว่างการใช้เทคนิคการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทางร่วมกับเกม Spot it กับการสอนตามแนวทางเดิม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่แสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพของนวัตกรรมการสอนนี้อย่างชัดเจน

เอกสารอ้างอิง

กมลวรรณ ใจยา และปริญญภาษ สีทอง. (2567). การพัฒนาหลักสูตรการจดจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทางร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมสำหรับนักเรียนระดับชั้น ประถมศึกษาตอนปลาย. วารสาร มจร.หริภุญชัยปริทรรศน์, 8(3), 174-187.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

ปาริฉัตร ชำนาญศิลป์. (2566). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ในการจดจำคำศัพท์พื้นฐานภาษาอังกฤษเรื่อง Food and Drinks โดยใช้เกมสปอต อิท (Spot It) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดกระทุ่มแพ้ว. เรียกใช้เมื่อ 30 สิงหาคม 2568 จาก https://fliphtml5.com/dsbeg/aibo

ฟาร่า สุไลมาน. (2547). กิจกรรมค่ายภาษาอังกฤษเพื่อส่งเสริมความสามารถในการฟัง-พูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนอิสลามสันติชน กรุงเทพมหานคร. ในสารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศ. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

มาเรียม นิลพันธุ์. (2558). วิธีวิจัยทางการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 9). นครปฐม: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

รัตนา ปิ่นไพบูลย์. (2565). การพัฒนาการเรียนรู้ด้านคำศัพท์ภาษาอังกฤษ โดยใช้วิธีการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทาง (TPR) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านหนองจิก และโรงเรียนบ้านจันทิมา จังหวัดกำแพงเพชร. ใน สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษ. มหาวิทยาลัยนเรศวร.

อภิสรา พงษ์ชาติ และคณะ. (2564). การใช้เกมคำศัพท์เพื่อพัฒนาการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนกรรณสูตศึกษาลัย จังหวัดสุพรรณบุรี. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, 11(3), 98-105.

Asher, J. J. (1969). The Total Physical Response Approach to Second Language Learning. The Modern Language Journal, 53(1), 3-17.

Cameron, L. (2001). Teaching languages to young learners. Milton Keynes: Cambridge University Press.

Nation, I. S. P. . (2022). Learning vocabulary in another language. (3rd ed.). Wellington: Cambridge University Press.

Schmitt, N. (2010). Researching Vocabulary: A Vocabulary Research Manual. Hampshire: Palgrave Macmillan.

Thornbury, S. (2002). How to teach vocabulary. Essex: Pearson Education.

บทความวิจัย

รูปแบบการบริหารสถานศึกษาวิถีใหม่ด้วยกระบวนการ 5P Strategy เพื่อเสริมสร้างระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของโรงเรียนบ้านกลาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1*

A NEW PARADIGM SCHOOL ADMINISTRATION MODEL USING THE 5P STRATEGY PROCESS TO STRENGTHEN THE INTERNAL QUALITY ASSURANCE SYSTEM AT BAN KLANG SCHOOL UNDER THE SONGKHLA PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

ธราเดช มหปุญญานนท์
Tharadet Mahapoonyanont
โรงเรียนบ้านกลาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1 สงขลา ประเทศไทย
Ban Klang School, The Songkhla Primary Educational Service Area Office 1, Songkhla, Thailand
Corresponding author Email: taradeth.m@gmail.com
*Tel: 088-790-8158

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบ พัฒนา ทดลองใช้ และประเมินผลรูปแบบการบริหารสถานศึกษาวิถีใหม่ด้วยกระบวนการ 5P Strategy เพื่อเสริมสร้างระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของโรงเรียนบ้านกลาง ดำเนินการวิจัย 4 ขั้นตอน ได้แก่ การศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบจากเอกสารแนวคิดทฤษฎีและการวิเคราะห์บริบทของโรงเรียน ร่วมกับการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน การพัฒนารูปแบบโดยยกร่างและตรวจสอบความตรง การทดลองใช้รูปแบบ และการประเมินรูปแบบโดยคณะกรรมการการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา จำนวน 15 คน ในด้านความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ ความถูกต้องครอบคลุม และความเหมาะสม โดยใช้แบบประเมินรูปแบบ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบมีแกนหลักคือ กระบวนการบริหาร 5 ขั้นตอน ได้แก่ ปรับฐาน ปักเป้า ประสาน ประเมิน และปรับปรุง บนพื้นฐานการบริหารแบบองค์รวมที่เชื่อมโยงทุกกระบวนการเข้าด้วยกัน มีเงื่อนไขความสำเร็จ 4 ประการ คือ ผู้บริหารเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง นักเรียนเข้าถึงนวัตกรรม ครูได้รับการพัฒนาต่อเนื่อง และหน่วยงานภายนอกให้การสนับสนุน สู่เป้าหมายคือ ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน รูปแบบประกอบด้วย 6 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ หลักการ จุดมุ่งหมาย องค์ประกอบการพัฒนาคุณภาพการศึกษา การบริหารสถานศึกษาวิถีใหม่ด้วยกระบวนการ 5P Strategy ผลลัพธ์ และเงื่อนไขสู่ความสำเร็จและการเติบโตอย่างยั่งยืน ผลการทดลองใช้พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียนอยู่ในระดับดีเลิศ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์อยู่ในระดับยอดเยี่ยมตามค่าเป้าหมายที่กำหนด ส่วนผลการประเมินรูปแบบโดยรวมมีความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ ความถูกต้องครอบคลุม และความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่า รูปแบบการบริหารสถานศึกษาวิถีใหม่ด้วยกระบวนการ 5P Strategy สามารถนำไปพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

คำสำคัญ: รูปแบบการบริหารสถานศึกษา, กระบวนการ 5P Strategy, การบริหารสถานศึกษาวิถีใหม่, การประกันคุณภาพการศึกษาภายใน

* Received 7 March 2026; Revised 30 March 2026; Accepted 31 March 2026

Abstract

This research article aimed to investigate the components, develop, implement, and evaluate a new paradigm school administration model based on the 5P Strategy to enhance the internal quality assurance system of Baanklang School under the Songkhla Primary Educational Service Area Office 1. The study was conducted in four stages: examining the model components through the synthesis of relevant concepts, theories, and school context analysis, together with interviews with seven experts; developing the model through drafting and content validity verification; implementing the model in real practice; and evaluating the model by 15 internal quality assurance committee members in terms of feasibility, utility, accuracy, and propriety, using an evaluation form as the research instrument and analyzing data through mean and standard deviation. The findings indicated that the model is centered on a five-step administrative process—Preparation, Pursuit, Partnership, Performance, and Progress—under a holistic management approach that systematically integrates all processes, with four key success conditions comprising transformational leadership of administrators, students' access to innovation, continuous professional development of teachers, and support from external agencies, aiming to achieve high academic performance and desirable student characteristics in a sustainable manner. The model consists of six main components: principles, objectives, educational quality development components, the 5P Strategy-based administration process, outcomes, and conditions for success and sustainable growth. The implementation results revealed that students' academic achievement reached an excellent level and their desirable characteristics were at an outstanding level in accordance with the predetermined targets, while the overall evaluation of the model was at the highest level in all aspects, demonstrating that the model can effectively and sustainably enhance the internal quality assurance system of educational institutions.

Keywords: School Administration Model, 5P Strategy Process, New Paradigm School Administration, Internal Educational Quality Assurance

บทนำ

การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 มุ่งเน้นการพัฒนาสมรรถนะโลกและทักษะการเรียนรู้ตามกรอบมาตรฐานสากล สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติที่ 4 (United Nations, 2015) ซึ่งเน้นการศึกษาที่มีคุณภาพแบบครอบคลุมและเป็นธรรม โดยระบบการศึกษาที่พึงประสงค์จำเป็นต้องพัฒนาสมรรถนะตามกรอบ OECD-PISA ทักษะ 4C ตามกรอบ Partnership for 21st Century Skills (P21) ประกอบด้วย การคิดเชิงวิพากษ์ การแก้ปัญหา ความคิดสร้างสรรค์ และการทำงานร่วมกัน (Partnership for 21st Century Skills, 2009) ควบคู่กับกรอบเข็มทิศการเรียนรู้ 2030 ของ OECD (OECD, 2019) ในบริบทของไทย กฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 ได้กำหนดให้สถานศึกษาจัดระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน โดยอาศัยแนวคิดการจัดการคุณภาพแบบเบ็ดเสร็จ (Total Quality Management) หลักการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง (Continuous Improvement) และวงจร PDCA ของ Deming เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างเป็นระบบและยั่งยืน (Deming, W. E., 1986)

อย่างไรก็ตาม สภาพการจัดการศึกษาในประเทศไทยปัจจุบันยังคงมีปัญหาร้ายแรงที่แสดงช่องว่างระหว่างสภาพที่เป็นอยู่กับสภาพที่พึงประสงค์ จากผลการประเมินนานาชาติ PISA 2022 พบว่านักเรียนไทยอายุ 15 ปี มีคะแนนเฉลี่ยคณิตศาสตร์ 394 คะแนน การอ่าน 379 คะแนน และวิทยาศาสตร์ 409 คะแนน ต่ำกว่าค่าเฉลี่ย OECD

ที่ 472, 476 และ 485 คะแนนตามลำดับ (OECD, 2023) โดยคะแนนลดลงอย่างต่อเนื่องประมาณ 30-60 คะแนนเมื่อเทียบกับปี 2012-2022 ผลการประเมิน O-NET ก็แสดงผลน่าเป็นห่วง โดยนักเรียนป.6 มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 50 ทุกวิชา (Bangkok Post, 2021) การศึกษาของธนาคารโลกและ EEF ในปี 2024 เผยวิกฤตทักษะพื้นฐานที่ร้อยละ 64.70 ของเยาวชนไทยมีทักษะการอ่านต่ำกว่าเกณฑ์ขั้นต้น ร้อยละ 74.10 มีทักษะดิจิทัลต่ำ และร้อยละ 30.30 มีทักษะทางสังคมและอารมณ์ต่ำ (World Bank & EEF, 2024) สภาพการณ์นี้สะท้อนถึงปัญหาการบริหารสถานศึกษาแบบเดิมที่ล้าสมัย (สำนักประกันคุณภาพการศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, 2565) ขาดการบูรณาการ มีการดำเนินงานเพียงเพื่อจัดทำเอกสารรองรับการประเมินแทนการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง (วิวัฒน์ น้อยพิทักษ์, 2563); (สุรินทร์ จาดเปรม, 2563)

กรณีของโรงเรียนบ้านกลาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1 สะท้อนความจำเป็นเร่งด่วนในการพัฒนารูปแบบการบริหารวิถีใหม่ จากผลการประเมินคุณภาพการศึกษาปีการศึกษา 2565 พบว่าแม้ผลการประเมินภาพรวมอยู่ในระดับดีเลิศ แต่เมื่อพิจารณาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนพบว่านักเรียนมีคะแนนเฉลี่ย 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้เท่ากับ 70.53 ซึ่งต่ำกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ร้อยละ 85 มีคะแนนเฉลี่ยด้านการอ่าน คิด วิเคราะห์และเขียนเท่ากับ 79.32 ต่ำกว่าเป้าหมายร้อยละ 82 และที่น่าเป็นห่วงที่สุดคือคะแนน O-NET ใน 4 กลุ่มสาระหลักต่ำกว่าระดับประเทศทุกวิชา (โรงเรียนบ้านกลาง, 2565) สภาพการณ์นี้แสดงให้เห็นว่าการบริหารแบบเดิมที่มุ่งเน้นการดำเนินงานตามขั้นตอนและจัดทำเอกสารไม่สามารถส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนได้อย่างเป็นรูปธรรม (วิสุทธิ์ วิจิตรพัชราภรณ์, 2560) โรงเรียนจึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนสู่การบริหารวิถีใหม่ที่เน้นการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนเชิงวิเคราะห์และทักษะศตวรรษที่ 21 การสร้างกลไกติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง และการเสริมสร้างระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในให้เข้มแข็งอย่างแท้จริง (พฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์, 2562) ด้วยเหตุดังกล่าว การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาวิถีใหม่ด้วยกระบวนการ 5P Strategy เพื่อเสริมสร้างระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของโรงเรียนบ้านกลางจึงมีความสำคัญและความจำเป็นเร่งด่วน โดยเป็นการบูรณาการแนวคิดทางทฤษฎีและผลงานวิจัยที่ประสบความสำเร็จเข้าด้วยกัน ประกอบด้วย ทฤษฎีเชิงระบบแบบเปิด (รัตนา ดวงแก้ว, 2559) กระบวนการ PDCA ทฤษฎีการบริหารคุณภาพโดยรวม (Deming, W. E., 1986) แนวคิดการบริหารมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ (โชติ บดีรัฐ, 2558) และแนวคิด OKRs ที่ช่วยให้การวางแผนมีความชัดเจนและวัดผลได้ ครอบคลุมทั้งการวางแผน การจัดคน การดำเนินการ การสร้างผลผลิต และการประเมินผล เพื่อเปลี่ยนผ่านจากการบริหารแบบเดิมที่มุ่งเน้นการปฏิบัติตามขั้นตอนสู่การบริหารที่มุ่งเน้นผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรม การวิจัยนี้คาดว่าจะก่อให้เกิดประโยชน์ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านนักเรียนจะได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพสูงและพัฒนาทักษะศตวรรษที่ 21 อย่างเต็มศักยภาพ ด้านครูและบุคลากรจะได้รับการพัฒนาสมรรถนะอย่างต่อเนื่องและมีความมุ่งมั่นในการยกระดับคุณภาพการศึกษา ด้านสถานศึกษาจะมีกรอบทิศทางและระบบบริหารจัดการที่ชัดเจน มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และตรวจสอบได้ และด้านชุมชนจะเกิดความเชื่อมั่นและให้การสนับสนุนการจัดการศึกษามากขึ้น ตลอดจนเป็นต้นแบบที่เป็นประโยชน์ต่อสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในการยกระดับคุณภาพการศึกษาของประเทศให้สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนและความคาดหวังของสังคมไทยในศตวรรษที่ 21

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารสถานศึกษาวิถีใหม่ด้วยกระบวนการ 5P Strategy เพื่อเสริมสร้างระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของโรงเรียนบ้านกลาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1

2. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาวิถีใหม่ด้วยกระบวนการ 5P Strategy เพื่อเสริมสร้างระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของโรงเรียนบ้านกลาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1

3. เพื่อทดลองใช้รูปแบบการบริหารสถานศึกษาวิถีใหม่ด้วยกระบวนการ 5P Strategy เพื่อเสริมสร้างระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของโรงเรียนบ้านกลาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1

4. เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารสถานศึกษาวิถีใหม่ด้วยกระบวนการ 5P Strategy เพื่อเสริมสร้างระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของโรงเรียนบ้านกลาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research & Development) แบ่งการวิจัยออกเป็น 4 ขั้นตอน แสดงผลในรูปตาราง ดังนี้

ตารางที่ 1 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ขั้นตอน	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	เครื่องมือ/กลุ่มตัวอย่าง	การวิเคราะห์ข้อมูล
1. ศึกษาองค์ประกอบ	ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และบริบทของโรงเรียนบ้านกลาง เพื่อสังเคราะห์รูปแบบที่เหมาะสม	- ศึกษาเอกสาร ทฤษฎี (Open System, TQM, RBM, OKRs, PDCA) - วิเคราะห์บริบทโรงเรียนแบบมีส่วนร่วม - สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ	- แบบบันทึกการประชุม - แบบสัมภาษณ์มีโครงสร้าง - ผู้บริหารและครู จำนวน 16 คน - ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน	วิเคราะห์ความสอดคล้องหาลักษณะร่วมและสรุปร่วมกัน
2. พัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาวิถีใหม่	ยกร่างรูปแบบและคู่มือ พร้อมตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้	- ยกร่างรูปแบบและจัดทำคู่มือการใช้ - จัดประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อพิจารณาความเหมาะสม - ตรวจสอบความเป็นไปได้ - ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ	- การประชุมสนทนากลุ่ม - ผู้เชี่ยวชาญ 7 คน	วิเคราะห์และสรุปตามคำแนะนำผู้เชี่ยวชาญ
3. ทดลองใช้รูปแบบการบริหารสถานศึกษาวิถีใหม่	ทดลองใช้รูปแบบจริงในโรงเรียนบ้านกลาง	- ชี้แจงวัตถุประสงค์แก่ครู บุคลากร และคณะกรรมการ - ดำเนินกิจกรรมตามรูปแบบ (16 พ.ค. 2565 - 31 มี.ค. 2567) - ติดตามผลและประเมินระดับคุณภาพ ปีการศึกษา 2566	- แบบสรุปผลสัมฤทธิ์ - แบบประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์ - คณะกรรมการประกันคุณภาพฯ จำนวน 15 คน	เปรียบเทียบผลกับค่าเป้าหมายมาตรฐานการศึกษา
4. ประเมินรูปแบบการบริหารสถานศึกษาวิถีใหม่	ประเมินรูปแบบใน 4 มิติ ได้แก่ ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ ความถูกต้องครอบคลุม และความเหมาะสม	- ตรวจสอบความตรงเนื้อหา (IOC ≥ .50) โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน - ตรวจสอบความสมบูรณ์และรวบรวมข้อมูล	- แบบประเมินรูปแบบ 3 ข้อ - คณะกรรมการประกันคุณภาพฯ จำนวน 15 คน	ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

จากตารางที่ 1 จะเห็นได้ว่า การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการผ่าน 4 ขั้นตอนที่เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การศึกษาฐานทางทฤษฎีและบริบทโรงเรียน การพัฒนาและตรวจสอบรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญ การทดลองใช้จริงในระยะเวลากว่า 2 ปีการศึกษา จนถึงการประเมินผลรูปแบบอย่างเป็นทางการ โดยใช้ทั้งข้อมูลเชิงคุณภาพ (สัมภาษณ์ สนทนากลุ่ม) และเชิงปริมาณ (แบบประเมินมาตราส่วน ค่าเฉลี่ย S.D.) เพื่อยืนยันความน่าเชื่อถือและประสิทธิภาพของรูปแบบการบริหารสถานศึกษาวิถีใหม่ด้วยกระบวนการ 5P Strategy

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง รูปแบบการบริหารสถานศึกษาวิถีใหม่ด้วยกระบวนการ 5P Strategy เพื่อเสริมสร้างระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของโรงเรียนบ้านกลาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1 มีผลการวิจัยดังนี้

1. ผลการศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารสถานศึกษาวิถีใหม่ด้วยกระบวนการ 5P Strategy เพื่อเสริมสร้างระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของโรงเรียนบ้านกลาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1 พบว่า การศึกษารูปแบบดำเนินการผ่าน 3 ขั้นตอนสำคัญ ได้แก่ 1) การศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องซึ่งนำไปสู่การสังเคราะห์รูปแบบที่ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบหลัก คือ 1) หลักการ 2) จุดมุ่งหมาย 3) องค์ประกอบการพัฒนาคุณภาพ 3 ด้าน (คุณภาพผู้เรียน กระบวนการบริหารและจัดการ และกระบวนการเรียนการสอน) 4) การบริหารจัดการ 5 ขั้นตอน (ปรับฐาน ปักเป้า ประสาน ประเมิน และปรับปรุง) 5) ผลลัพธ์ และ 6) เงื่อนไขความสำเร็จ 2) การศึกษาบริบทของโรงเรียนผ่านการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการในทั้ง 3 มาตรฐานการศึกษา พร้อมทั้งกำหนดทิศทางการดำเนินงานผ่านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ กลยุทธ์ และมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา และ 3) การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ 7 คน เพื่อยืนยันความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิให้ความเห็นชอบว่ารูปแบบ มีความสมบูรณ์และสอดคล้องกับทฤษฎีการบริหารสมัยใหม่ โดยเน้นการบริหารจัดการแบบองค์รวมที่เชื่อมโยงกระบวนการต่าง ๆ เข้าด้วยกัน อาศัยวัฒนธรรมการทำงานเชิงคุณภาพเป็นกลไกขับเคลื่อน มีการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และมีเงื่อนไขความสำเร็จที่สำคัญ 4 ประการ คือ ผู้บริหารเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง นักเรียนเข้าถึงนวัตกรรมการเรียนรู้ ครูและบุคลากรได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และหน่วยงานภายนอกให้การสนับสนุน ซึ่งจะนำไปสู่ผลลัพธ์ที่เป็นเป้าหมายหลัก คือ ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนตามหลักสูตรสถานศึกษาที่มีคุณภาพและยั่งยืน

2. ผลการพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาวิถีใหม่ด้วยกระบวนการ 5P Strategy เพื่อเสริมสร้างระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของโรงเรียนบ้านกลาง แสดงผลในรูปตาราง ดังนี้

ตารางที่ 2 รูปแบบการบริหารสถานศึกษาวิถีใหม่ด้วยกระบวนการ 5P Strategy เพื่อเสริมสร้างระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของโรงเรียนบ้านกลางที่ได้รับการพัฒนา

องค์ประกอบ	รายละเอียด
1. หลักการ	แนวทางการบริหารแบบองค์รวม ผ่านวัฒนธรรมการทำงานเชิงคุณภาพ “วิถีบ้านกลางวิถีคุณภาพ : รวมพลังสู่การเติบโตอย่างยั่งยืน”
2. จุดมุ่งหมาย	เพื่อเสริมสร้างการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ด้านคุณภาพผู้เรียนตามหลักสูตรสถานศึกษา
3. องค์ประกอบการพัฒนาคุณภาพการศึกษา	1) ด้านคุณภาพผู้เรียน 2) ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ 3) ด้านกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
4. การบริหารสถานศึกษาวิถีใหม่ด้วยกระบวนการ 5P Strategy	1) ขั้นปรับฐาน (Preparation) : เตรียมพร้อมทรัพยากรและโครงสร้างพื้นฐาน 2) ขั้นปักเป้า (Pursuit) : กำหนดเป้าหมายและมุ่งสู่ความสำเร็จ 3) ขั้นประสาน (Partnership) : ประสานพลังและร่วมมือกันอย่างเป็นระบบ 4) ขั้นประเมิน (Performance) : ประเมินผลและวิเคราะห์องค์รวม 5) ขั้นปรับปรุง (Progress) : ปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง
5. ผลลัพธ์	1) ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียนตามหลักสูตรสถานศึกษา 2) คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนตามหลักสูตรสถานศึกษา
6. เงื่อนไขสู่ความสำเร็จและการเติบโตอย่างยั่งยืน	1) ภาวะผู้นำเชิงการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) 2) นวัตกรรมการศึกษาดิจิทัล (Digital Educational Innovation) 3) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงระบบ (Systematic Human Resource Development) 4) เครือข่ายความร่วมมือเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Partnership Network)

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารสถานศึกษาวิถีใหม่ด้วยกระบวนการ 5P Strategy เพื่อเสริมสร้างระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของโรงเรียนบ้านกลาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1 พบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียนตามหลักสูตรสถานศึกษา ปีการศึกษา 2566 พบว่า ด้านความสามารถในการอ่าน การเขียน การสื่อสาร และการคิดคำนวณ พบว่า ผู้เรียนร้อยละ 80.35 (ดีเลิศ) ด้านความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และแก้ปัญหา พบว่า ผู้เรียนร้อยละ 79.98 (ดี) ด้านความสามารถในการสร้างนวัตกรรม พบว่า ผู้เรียนร้อยละ 79.88 (ดี) ด้านความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร พบว่า ผู้เรียนร้อยละ 87.00 (ดีเลิศ) ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามหลักสูตรสถานศึกษา พบว่า ผู้เรียนร้อยละ 80.00 (ดีเลิศ) ด้านความรู้ทักษะพื้นฐานและเจตคติที่ดีต่องานอาชีพ พบว่า ผู้เรียนร้อยละ 97.12 (ยอดเยี่ยม) 2) คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนตามหลักสูตรสถานศึกษา ปีการศึกษา 2566 พบว่า ด้านคุณลักษณะค่านิยมที่ดีตามที่สถานศึกษากำหนด พบว่า ผู้เรียนร้อยละ 98.56 (ยอดเยี่ยม) ด้านความภูมิใจในท้องถิ่นและความเป็นไทย พบว่า ผู้เรียนร้อยละ 98.45 (ยอดเยี่ยม) ด้านยอมรับที่จะอยู่บนความแตกต่างและหลากหลาย พบว่า ผู้เรียนร้อยละ 98.20 (ยอดเยี่ยม) ด้านสุขภาวะทางร่างกายและจิตสังคม พบว่า ผู้เรียนร้อยละ 98.25 (ยอดเยี่ยม)

4. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารสถานศึกษาวิถีใหม่ด้วยกระบวนการ 5P Strategy เพื่อเสริมสร้างระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของโรงเรียนบ้านกลาง พบว่า ในภาพรวมมีความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ ความถูกต้องครอบคลุม และความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด แสดงผลในรูปตาราง ดังนี้

ตารางที่ 3 ผลการประเมินรูปแบบการบริหารสถานศึกษาวิถีใหม่ด้วยกระบวนการ 5P Strategy เพื่อเสริมสร้างระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของโรงเรียนบ้านกลาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1 ในภาพรวม

รายการประเมิน	N = 15		ระดับการประเมิน
	$\bar{x}$	S.D.	
ด้านความเป็นไปได้	4.69	0.29	มากที่สุด
ด้านความเป็นประโยชน์	4.77	0.33	มากที่สุด
ด้านความถูกต้องครอบคลุม	4.61	0.52	มากที่สุด
ด้านความเหมาะสม	4.66	0.23	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	**4.68**	**0.36**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 4 พบว่า ผลการประเมินรูปแบบการบริหารสถานศึกษาวิถีใหม่ด้วยกระบวนการ 5P Strategy เพื่อเสริมสร้างระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของโรงเรียนบ้านกลาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1 โดยรวม มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัย เรื่อง รูปแบบการบริหารสถานศึกษาวิถีใหม่ด้วยกระบวนการ 5P Strategy เพื่อเสริมสร้างระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของโรงเรียนบ้านกลาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1 อภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ผลการศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการบริหารสถานศึกษาวิถีใหม่ด้วยกระบวนการ 5P Strategy เพื่อเสริมสร้างระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของโรงเรียนบ้านกลาง พบว่า พบว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 6 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ หลักการ จุดมุ่งหมาย องค์ประกอบการพัฒนาคุณภาพ 3 ด้าน การบริหารจัดการ 5 ขั้นตอน (ปรับฐาน ปักเป้า ประสาน ประเมิน และปรับปรุง) ผลลัพธ์ และเงื่อนไขความสำเร็จ

4 ประการ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Joyce & Weil ที่เสนอว่ารูปแบบที่สมบูรณ์ควรประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ คือ หลักการ จุดประสงค์ เนื้อหา กระบวนการ และการวัดและประเมินผล (Joyce, B. & Weil, M., 2000) รวมทั้งสอดคล้องกับการสังเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารจาก ธีระ รุญเจริญ ที่เสนอองค์ประกอบ 4 ประการ คือ หลักการ วัตถุประสงค์ ระบบและกลไก และวิธีการดำเนินงาน (ธีระ รุญเจริญ, 2550) และ พิเชฐ โพธิ์ภักดี ที่เสนอโครงสร้างรูปแบบ 3 ส่วนหลัก คือ หลักการและจุดประสงค์ โครงสร้างและสาระสำคัญ และขั้นตอนการดำเนินงานและปัจจัยแห่งความสำเร็จ (พิเชฐ โพธิ์ภักดี, 2553) โดยการพัฒนารูปแบบผ่าน 3 ขั้นตอนสำคัญ คือ การศึกษาแนวคิดและทฤษฎี การศึกษาบริบทของโรงเรียน และการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ แสดงให้เห็นถึงการใช้ระเบียบวิธีวิจัยและพัฒนาอย่างเป็นระบบที่สอดคล้องกับ Borg & Gall ที่เน้นความสำคัญของการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน การพัฒนารูปแบบเบื้องต้น และการตรวจสอบความเหมาะสมโดยผู้เชี่ยวชาญ (Borg, W. R. & Gall, M. D., 1989) นอกจากนี้ การกำหนดกระบวนการบริหารจัดการ 5 ขั้นตอน (5P Strategy) ยังเป็นการพัฒนาต่อยอดจากกระบวนการ PDCA ตามแนวคิดของ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ที่เน้น 4 ขั้นตอนการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน โดยเพิ่มขั้นตอน Preparation (ปรับฐาน) ที่เน้นการเตรียมความพร้อมด้านทรัพยากรและโครงสร้างพื้นฐาน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2546) ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีเชิงระบบแบบเปิดของ รัตนา ดวงแก้ว ที่เน้นความสำคัญของปัจจัยป้อนเข้าที่มีคุณภาพ และการเพิ่มขั้นตอน Partnership (ประสาน) ที่เน้นการประสานพลังและความร่วมมือ (รัตนา ดวงแก้ว, 2559) สอดคล้องกับแนวคิดการบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์การ (Total Quality Management) ของ Deming ที่เน้นการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกระดับและการทำงานเป็นทีม (Deming, W. E., 1986) ส่วนเงื่อนไขความสำเร็จ 4 ประการที่กำหนด ได้แก่ ผู้บริหารเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง นักเรียนเข้าถึงนวัตกรรมการเรียนรู้ ครูและบุคลากรได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และหน่วยงานภายนอกให้การสนับสนุน สอดคล้องกับ พิชัย ลีพิพัฒน์ไพบูลย์ ที่เน้น 4 องค์ประกอบพื้นฐานของแนวคิดการบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์การ (Total Quality Management) คือ ลูกค้าเป็นตัวขับเคลื่อนคุณภาพ ภาวะผู้นำการมีส่วนร่วมของพนักงาน และการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง (พิชัย ลีพิพัฒน์ไพบูลย์, 2550) โดยรูปแบบที่พัฒนาขึ้นได้เพิ่มเติมมิติของนวัตกรรมดิจิทัลและเครือข่ายความร่วมมือที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 ซึ่งแสดงให้เห็นว่ารูปแบบนี้มีรากฐานทางทฤษฎีที่แข็งแกร่ง มีความสมบูรณ์ครบถ้วน และสอดคล้องกับแนวโน้มการพัฒนาคุณภาพการศึกษาสมัยใหม่ที่เน้นการบริหารจัดการแบบองค์รวม การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย และการใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน

2. ผลการพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาวิถีใหม่ด้วยกระบวนการ 5P Strategy เพื่อเสริมสร้างระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของโรงเรียนบ้านกลาง พบว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีความสมบูรณ์และเป็นระบบ ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบหลักที่เชื่อมโยงกันอย่างมีเหตุผล ได้แก่ หลักการที่เน้นแนวทางการบริหารแบบองค์รวมผ่านวัฒนธรรมการทำงานเชิงคุณภาพ “วิถีบ้านกลางวิถีคุณภาพ : รวมพลังสู่การเติบโตอย่างยั่งยืน” จุดมุ่งหมายเพื่อเสริมสร้างระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน องค์ประกอบการพัฒนาคุณภาพการศึกษา 3 ด้านตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระบวนการ 5P Strategy ที่มี 5 ขั้นตอนคือ ขั้นปรับฐาน ขั้นปักเป้า ขั้นประสาน ขั้นประเมิน และขั้นปรับปรุง ผลลัพธ์ที่ต้องการ และเงื่อนไขสู่ความสำเร็จ 4 ประการคือ ภาวะผู้นำเชิงการเปลี่ยนแปลง นวัตกรรมการศึกษาดิจิทัล การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงระบบ และเครือข่ายความร่วมมือเชิงยุทธศาสตร์ โครงสร้าง 6 องค์ประกอบดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Joyce & Weil ที่เสนอองค์ประกอบสำคัญของรูปแบบ 5 องค์ประกอบ (Joyce, B. & Weil, M., 2000) และ ธีระ รุญเจริญ ที่เสนอองค์ประกอบของรูปแบบการบริหาร 4 องค์ประกอบที่เน้นความเป็นระบบ (ธีระ รุญเจริญ, 2550) ขณะที่กระบวนการ 5P Strategy เกิดจากการบูรณาการทฤษฎีและแนวคิดสำคัญหลายประการ ได้แก่ ทฤษฎีเชิงระบบแบบเปิด (Open system theory) (รัตนา ดวงแก้ว, 2559) กระบวนการ PDCA แนวคิดการบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์การ (Total Quality Management) (Deming, W. E., 1986) แนวคิดการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ (Results Based Management)

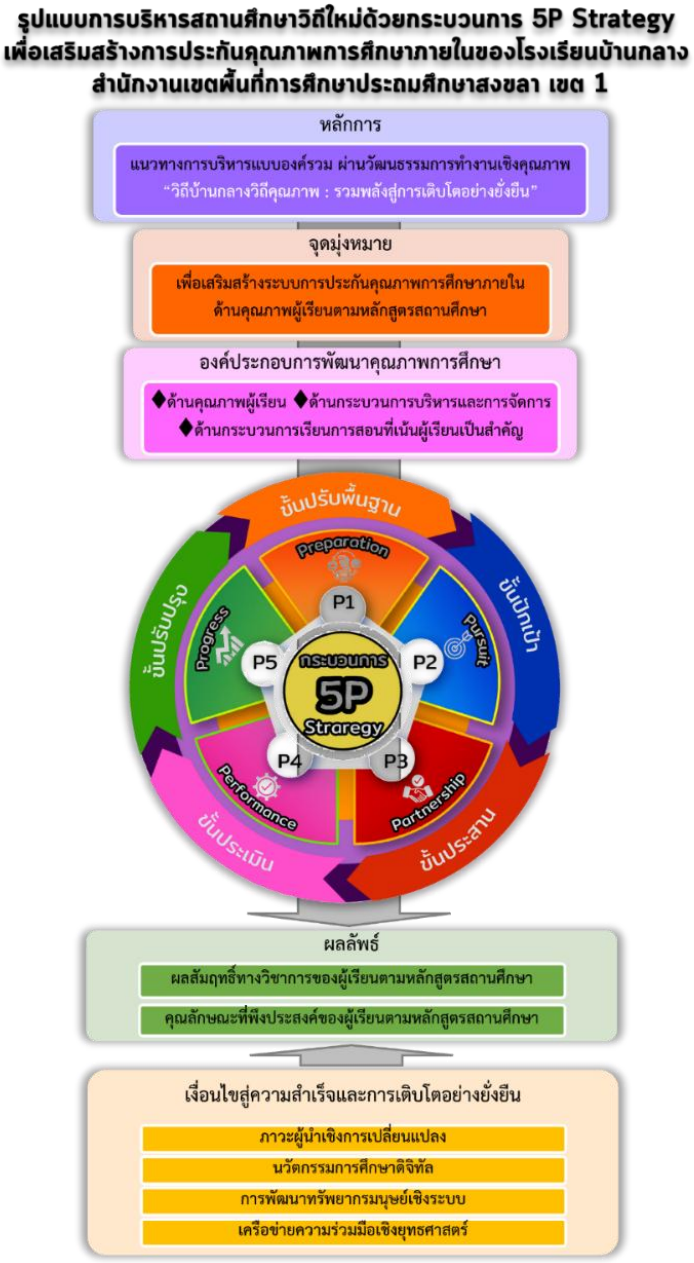
(โชติ บดีรัฐ, 2558) และแนวคิดการวางแผนด้วย OKRs (Objective and Key Result) ที่ช่วยให้การวางแผนมีความชัดเจนและวัดผลได้ นอกจากนี้การกำหนดเงื่อนไขความสำเร็จ 4 ประการยังสอดคล้องกับแนวคิดของพิชัย ลีพิพัฒน์ไพบูลย์ ที่เน้น 4 องค์ประกอบพื้นฐานของการบริหารคุณภาพโดยรวม (พิชัย ลีพิพัฒน์ไพบูลย์, 2550) โดยการตั้งชื่อแต่ละขั้นตอนด้วยคำขึ้นต้น “P” สะท้อนการสร้างเอกลักษณ์ที่ง่ายต่อการจดจำและนำไปปฏิบัติตามหลักการ (วาโร เพ็งสวัสดิ์, 2553) ทำให้รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีรากฐานทางทฤษฎีที่แข็งแกร่ง เป็นระบบครบวงจร และสามารถขับเคลื่อนการยกระดับคุณภาพการศึกษาได้อย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารสถานศึกษาวิถีใหม่ด้วยกระบวนการ 5P Strategy เพื่อเสริมสร้างระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของโรงเรียนบ้านกลาง ในปีการศึกษา 2566 พบว่า ประสบความสำเร็จอย่างชัดเจนในทุกมิติ โดยผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียนอยู่ในระดับดีถึงยอดเยี่ยมในทุกด้าน ขณะที่คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนทุกด้านอยู่ในระดับยอดเยี่ยม ส่งผลให้การประเมินคุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานที่ 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับดีเลิศตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ความสำเร็จดังกล่าวเป็นผลมาจากการบูรณาการแนวคิดการบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์การ (Total Quality Management) ของ Deming ที่เน้นการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องด้วยวงจรเดมมิ่ง (Deming, W. E., 1986) แนวคิดการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ (Results Based Management) ที่มุ่งเน้นผลลัพธ์และการวัดผลด้วยตัวชี้วัดที่ชัดเจน (ทิพาวดี เมฆสวรรค์, 2543) รวมทั้งทฤษฎีเชิงระบบแบบเปิดของ รัตนา ดวงแก้ว ที่ทำให้การบริหารจัดการครอบคลุมทุกมิติของการประกันคุณภาพการศึกษา (รัตนา ดวงแก้ว, 2559) ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ มนตรา ฟักมงคล ที่พบว่ารูปแบบการบริหารจัดการเพื่อยกระดับการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ทำให้ผลการประเมินตนเองตามมาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานอยู่ในระดับดีเลิศ และนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ ดังนั้นรูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพการศึกษาที่ออกแบบอย่างเป็นระบบและบูรณาการหลายแนวคิดสามารถยกระดับคุณภาพผู้เรียนให้บรรลุเป้าหมายตามมาตรฐานการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นรูปธรรม (มนตรา ฟักมงคล, 2564)

4. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารสถานศึกษาวิถีใหม่ด้วยกระบวนการ 5P Strategy เพื่อเสริมสร้างระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของโรงเรียนบ้านกลาง พบว่า ในภาพรวมรูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ ความถูกต้องครอบคลุม และความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนักวิชาการหลายท่าน ได้แก่ สุขใจ ไชยมาตย์ ที่พัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้โมเดล PDEB ซึ่งผลการตรวจสอบพบว่า มีความเหมาะสมและความถูกต้องครอบคลุมอยู่ในระดับมากที่สุด (สุขใจ ไชยมาตย์, 2564) สอดคล้องกับ เฉลิมพร กุมภา ที่พัฒนารูปแบบการบริหารงานการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กซึ่งพบว่า มีความเป็นไปได้และความเหมาะสมในระดับมาก และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด (เฉลิมพร กุมภา, 2563) ความสอดคล้องกันของผลการประเมินจากงานวิจัยต่าง ๆ แสดงให้เห็นว่า การพัฒนารูปแบบการบริหารที่มีการออกแบบอย่างเป็นระบบ บูรณาการทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้องอย่างรอบคอบจะส่งผลให้รูปแบบที่พัฒนามีความสมบูรณ์และเป็นไปได้สูงในการปฏิบัติจริง

องค์ความรู้ใหม่

ผลการวิจัย ได้รูปแบบการบริหารสถานศึกษาวิถีใหม่ด้วยกระบวนการ 5P Strategy เพื่อเสริมสร้างระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของโรงเรียนบ้านกลาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 รูปแบบการบริหารสถานศึกษาวิถีใหม่ด้วยกระบวนการ 5P Strategy เพื่อเสริมสร้างระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของโรงเรียนบ้านกลาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาวิถีใหม่ด้วยกระบวนการ 5P Strategy เพื่อเสริมสร้างระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของโรงเรียนบ้านกลาง โดยบูรณาการแนวคิดทฤษฎีหลายประการอย่างเป็นระบบ ได้แก่ กระบวนการวงจรเดมมิ่ง PDCA ทฤษฎีเชิงระบบแบบเปิด (Open system theory) แนวคิดการบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์การ (Total Quality Management), แนวคิดการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ (Results Based Management) และการวางแผนด้วย OKRs (Objective and Key Result) รวมถึงการวิเคราะห์บริบทของโรงเรียน รูปแบบที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 6 องค์ประกอบหลักคือ หลักการ จุดมุ่งหมาย องค์ประกอบการพัฒนาคุณภาพการศึกษา 3 ด้าน กระบวนการ 5P Strategy ที่มี 5 ขั้นตอน (ปรับฐาน ปักเป้า ประสาน ประเมิน และปรับปรุง) ผลลัพธ์ และเงื่อนไขความสำเร็จ 4 ประการ ผลการทดลองใช้ในปีการศึกษา 2566 พบว่า ผู้เรียนมี

ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการและคุณลักษณะที่พึงประสงค์อยู่ในระดับดีเลิศถึงยอดเยี่ยมทุกด้าน ส่งผลให้การประเมินคุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานที่ 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับดีเลิศเป็นไปตามเป้าหมาย ผลการประเมินรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญพบว่ามีความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ ความถูกต้องครอบคลุม และความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้คือ สถานศึกษาควรใช้ผลจากการวิจัยนี้ เสนอแนะการนำผลไปใช้อย่างเป็นรูปธรรม ส่วนข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยต่อไป ควรศึกษาการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์และเทคโนโลยี Machine Learning เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพของรูปแบบให้ทันสมัยและสอดรับกับการพัฒนาเทคโนโลยีในศตวรรษที่ 21 ตลอดจนศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิผลของรูปแบบกับสถานศึกษาที่มีขนาดพื้นที่และระดับการศึกษาต่างกัน เพื่อพัฒนาแนวทางการปรับใช้ที่เหมาะสมสำหรับสถานศึกษาแต่ละประเภทได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

เฉลิมพร กุมภา. (2563). การพัฒนารูปแบบการบริหารงานการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

โชติ บดีรัฐ. (2558). การบริหารมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ทิพาวดี เมฆสวรรค์. (2543). การบริหารมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์. กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการว่าด้วยการปฏิบัติราชการเพื่อประชาชนของหน่วยงานของรัฐ สำนักงานข้าราชการพลเรือน.

ธีระ รุญเจริญ. (2550). การพัฒนารูปแบบการบริหาร. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์. (2562). การพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาในยุคดิจิทัล. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พิชัย ลีพิพัฒน์ไพบูลย์. (2550). การบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์การ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เอ็กซเปอร์เน็ท.

พิเชฐ โพธิ์ภักดี. (2553). การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนนิติบุคคล สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

มนตรา ฟักมงคล. (2564). รูปแบบการบริหารจัดการเพื่อยกระดับการประกันคุณภาพการศึกษาภายในโรงเรียนราชานุบาล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 1. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 6(3), 334-350.

รัตนา ดวงแก้ว. (2559). ทฤษฎีเชิงระบบแบบเปิด: การประยุกต์ใช้ในการบริหารการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

โรงเรียนบ้านกลาง. (2565). รายงานประจำปีของสถานศึกษา ปีการศึกษา 2565. สงขลา: โรงเรียนบ้านกลาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1.

วาโร เพ็งสวัสดิ์. (2553). การวิจัยและพัฒนารูปแบบ. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 2(1), 1-16.

วิวัฒน์ น้อยพิทักษ์. (2563). ปัญหาการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา. วารสารการประกันคุณภาพการศึกษา, 15(3), 42-58.

วิสุทธิ์ วิจิตรพัชราภรณ์. (2560). ภาวะผู้นำการศึกษาไทยในยุคการเปลี่ยนแปลง. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2546). แนวทางการประกันคุณภาพการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

สำนักประกันคุณภาพการศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี. (2565). คู่มือการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

สุขใจ ไชยมาตย์. (2564). การพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในโรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดนครปฐม. สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.

สุรินทร์ จาดเปรม. (2563). รูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพการศึกษาสมรรถนะสูงของโรงเรียนประถมศึกษา. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.

Bangkok Post. (2021). Thailand's education crisis: O-NET results analysis. Bangkok: Bangkok Post Public Company Limited.

Borg, W. R. & Gall, M. D. (1989). Educational research: An introduction (5th ed.). New York: Longman.

Deming, W. E. (1986). Out of the crisis. Cambridge. MA: MIT Press.

Joyce, B. & Weil, M. (2000). Models of teaching. (6th ed.). Boston: Allyn and Bacon.

OECD. (2019). PISA 2018 Results: What Students Know and Can Do. Paris: OECD Publishing.

_____. (2023). PISA 2022 results: The state of learning and equity in education. Paris: OECD Publishing.

Partnership for 21st Century Skills. (2009). Framework for 21st century learning. Tuscon, AZ: Partnership for 21st Century Skills.

United Nations. (2015). Transforming our world: The 2030 agenda for sustainable development. New York: United Nations.

World Bank & EEF. (2024). Thailand skills assessment: Literacy, numeracy, and digital skills. Washington, DC: World Bank Group.

บทความวิชาการ

พลเมืองเข้มแข็งกับระบบการจัดการภัยพิบัติ ความร่วมมือระหว่างรัฐ อาสาสมัครและประชาชน*

STRONG CITIZENS WITH DISASTER MANAGEMENT SYSTEM, COOPERATION BETWEEN THE STATE, VOLUNTEERS AND CITIZENS

กรณ์พณัฏฐ์ ชนะชนม์, ทักษ์สรณ์ธัญ กองพิมพ์*, สถาวิทย์ จันจุฬา, สุธีญา พรหมมาก, ทชาน์ศิริก์ สุขเกษม

Kornphanat Chanachon, Thaksornthan Kongpim*, Satawit Janjula, Suteeya Prommak, Tashasiri Sukkasem

วิทยาลัยการจัดการเพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา ประเทศไทย

Management for Development College, Thaksin University Songkhla Thailand

*Corresponding author Email: Thaksornthan.k@tsu.ac.th

*Tel: 091-642-6845

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาความเป็นพลเมือง ในมิติพลเมืองโดยมุ่งเน้นไปที่แนวคิดเรื่องพลเมืองเข้มแข็งในฐานะกลไกสำคัญภายในกับระบบการจัดการภัยพิบัติ ความร่วมมือระหว่างรัฐ อาสาสมัคร และประชาชน ท่ามกลางบริบทโลกปัจจุบันยุคที่ภัยพิบัติทางธรรมชาติและภัยพิบัติที่อุบัติขึ้นที่เกิดจากน้ำมือของมนุษย์ซึ่งทวีความรุนแรงและมีความซับซ้อนบ่อยมากยิ่งขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ส่งผลให้รูปแบบการจัดการภัยพิบัติแบบแนวดิ่ง โดยภาครัฐเพียงฝ่ายเดียวไม่เพียงพอต่อการรับมืออีกต่อไป การจัดการภัยพิบัติ ที่มีประสิทธิภาพในยุคสมัยใหม่ซึ่งมีความจำเป็นต้องอาศัยการปรับเปลี่ยนที่สร้างเครือข่ายความร่วมมือทุกภาคส่วน ที่สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างรัฐ อาสาสมัคร และภาคประชาชน โดยเฉพาะบทบาทของ “พลเมืองเข้มแข็ง”เป็นแกนกลาง พลเมืองกลุ่มนี้ไม่ได้หมายถึงเพียงผู้อยู่อาศัยในพื้นที่เท่านั้น แต่หมายถึงประชาชนที่มีความรู้ ความเข้าใจในความเสี่ยง มีทักษะในการเอาตัวรอด และเหนือสิ่งอื่นใดคือการมีจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการสร้างความยืดหยุ่นให้แก่ชุมชน โดยเน้นให้เห็นถึงบทบาทของพลเมืองเข้มแข็งในด้านการลดความเสี่ยง การเตรียมความพร้อม การตอบสนอง และการฟื้นฟูภายหลังภัยพิบัติ การศึกษาบทความทางวิชาการนี้อ้างอิงจากเอกสารวิชาการ งานวิจัย และกรณีศึกษาที่เกี่ยวข้อง โดยผลการศึกษาเสนอว่าการสร้างระบบความร่วมมือที่มีประสิทธิภาพนั้นต้องเริ่มจากการส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงของประชาชน สนับสนุนการจัดตั้งเครือข่ายอาสาสมัครในชุมชน และการเปิดพื้นที่ให้ภาคประชาสังคมมีบทบาทร่วมกับรัฐในทุกระยะของการจัดการภัยพิบัติ

คำสำคัญ: อาสาสมัคร, ระบบการจัดการภัยพิบัติ, ความร่วมมือ, พลเมืองเข้มแข็ง, เครือข่ายอาสาสมัครชุมชน

Abstract

This article primarily aims to study citizenship, focusing on the dimension of civic engagement by emphasizing the concept of “active citizens” as a crucial internal mechanism within disaster management systems. It highlights the collaboration among the state, volunteers, and the public amid the current global context, where both natural and human-induced disasters have become significantly more frequent, severe, and complex.As a result, a traditional top-down

* Received 5 March 2026; Revised 28 March 2026; Accepted 31 March 2026

disaster management approach led solely by the government is no longer sufficient. Effective disaster management in the modern era requires a transformative approach that builds cooperative networks across all sectors, fostering collaboration among the state, volunteers, and civil society. In particular, “active citizens” play a central role in this framework.These citizens are not merely residents of a given area but individuals who possess knowledge and understanding of risks, have survival skills, and, most importantly, demonstrate a strong sense of social responsibility. This forms a critical foundation for enhancing community resilience. The article emphasizes the role of active citizens in risk reduction, preparedness, response, and post-disaster recovery.This academic study is based on a review of scholarly documents, research studies, and relevant case analyses. The findings suggest that building an effective collaborative system must begin with genuinely promoting public participation, supporting the establishment of volunteer networks within communities, and creating space for civil society to actively engage alongside the state at every stage of disaster management.

Keywords: Volunteer, Disaster Management System, Collaboration, Empowered Citizens, Community Volunteer Network

บทนำ

ภัยพิบัติ คือ เหตุการณ์ที่ก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตและทรัพย์สิน ความเป็นอยู่และสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่มีความรุนแรงมากกว่าภาวะฉุกเฉิน ส่งผลให้มนุษย์และชุมชนไม่สามารถที่จะรับมือได้ ทั้งภัยธรรมชาติ อาทิ น้ำท่วม แผ่นดินไหว และพายุหมุนเขตร้อน ตลอดจนภัยที่เกิดจากมนุษย์ เช่น อุบัติเหตุอุตสาหกรรม เหตุการณ์ความไม่สงบ และการระบาดของโรคติดเชื้อ ซึ่งล้วนส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชากร ระบบเศรษฐกิจ และความมั่นคงของประเทศ (United Nations Office for Disaster Risk Reduction (UNDRR, 2022); (กิตติศักดิ์ จำปาสี และคณะ, 2568) ในบริบทของประเทศไทย สภาพภูมิศาสตร์ที่หลากหลาย ประชากรที่กระจายอยู่ในทั้งเมืองและชนบท ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศ ทำให้ประเทศต้องเผชิญกับภัยพิบัติหลากหลายรูปแบบในแต่ละพื้นที่และภูมิภาค (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, 2566); (พนิดา จงสมสุข, 2557) การจัดการภัยพิบัติ (Disaster Management) จึงกลายเป็นภารกิจเร่งด่วนที่นับว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ไม่เพียงแต่ในระดับนโยบายของภาครัฐ แต่ยังรวมถึงการสร้างความร่วมมือกับภาคประชาชนและภาคอาสาสมัครอย่างใกล้ชิด แนวคิด “พลเมืองเข้มแข็ง” (Active Citizenship) ได้กลายเป็นหัวใจสำคัญของการเสริมสร้างระบบการจัดการภัยพิบัติที่มีประสิทธิภาพ โดยหมายถึงประชาชนที่มีความรู้ ความเข้าใจ และตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของตนในการรับมือกับภัยพิบัติในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การป้องกัน การเตรียมพร้อม การตอบสนอง ไปจนถึงการฟื้นฟูหลังเกิดภัยพิบัต (O’Brien, G. et al. , 2006) ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ อาสาสมัคร และประชาชน จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่หล่อหลอมให้เกิดระบบจัดการภัยพิบัติที่มีความยั่งยืน ไม่เพียงแต่อาศัยคำสั่งจากส่วนกลางเท่านั้น แต่ยังต้องเปิดพื้นที่ให้ภาคประชาชนได้มีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ทั้งในเชิงปฏิบัติและเชิงนโยบาย บทความฉบับนี้มุ่งวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาคส่วนทั้งสาม โดยเน้นบทบาทของ “พลเมืองเข้มแข็ง” ในการส่งเสริมกลไกการจัดการภัยพิบัติให้เกิดประสิทธิภาพอย่างเป็นรูปธรรม พร้อมทั้งเสนอแนวทางการส่งเสริมและสนับสนุนพลเมืองให้สามารถมีส่วนร่วมในการรับมือภัยพิบัติได้อย่างยั่งยืนในระยะยาว

ในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา โลกเผชิญกับภัยพิบัติที่รุนแรงและซับซ้อนมากขึ้น ทั้งจากธรรมชาติและฝีมือมนุษย์ ซึ่งส่งผลกระทบต่อชีวิต ระบบเศรษฐกิจ และความมั่นคงของประเทศอย่างรุนแรง ในบริบทของ

ประเทศไทย ภูมิประเทศที่หลากหลายและการเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศ ทำให้ต้องเผชิญกับภัยพิบัติหลากหลายรูปแบบ การจัดการภัยพิบัติจึงกลายเป็นภารกิจสำคัญที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน

แนวคิด “พลเมืองเข้มแข็ง” หรือประชาชนที่มีความรู้ ความเข้าใจ และตระหนักในบทบาทของตนในการป้องกัน เตรียมพร้อม ตอบสนอง และฟื้นฟูจากภัยพิบัติ ได้กลายเป็นหัวใจสำคัญของระบบการจัดการที่มีประสิทธิภาพ ตัวอย่างสำคัญคือเหตุการณ์น้ำท่วมใหญ่ในปี 2554 ซึ่งประชาชนจัดตั้งศูนย์อพยพเอง และการระบาดของโควิด-19 ที่ อสม. มีบทบาทสำคัญในการเฝ้าระวังและสื่อสารความรู้กับชุมชนงานวิจัยยืนยันว่า "ทุนทางสังคม" และความร่วมมือในระดับชุมชนมีผลโดยตรงต่อความสามารถในการรับมือกับภัยพิบัติ ดังนั้น การส่งเสริมบทบาทของพลเมืองเข้มแข็งจึงเป็นกุญแจสำคัญสู่ระบบการจัดการภัยพิบัติที่ยั่งยืนในระยะยาว ทั้งในเชิงนโยบายและปฏิบัติจริง.หนึ่งในกรณีศึกษาที่สำคัญคือ เหตุการณ์อุทกภัยใหญ่ในปี พ.ศ. 2554 ซึ่งส่งผลกระทบต่อประชาชนกว่า 13 ล้านคนใน 65 จังหวัดทั่วประเทศ (World Bank, 2012) ประชาชนในหลายพื้นที่ได้จัดตั้งศูนย์อพยพชุมชนขึ้นเอง จัดระบบการแจกจ่ายอาหารและสิ่งของจำเป็น ตลอดจนใช้เครือข่ายสื่อสารท้องถิ่นเพื่อแจ้งเตือนภัยและอัปเดตสถานการณ์ โดยไม่ต้องพึ่งพาเฉพาะข้อมูลจากภาครัฐเท่านั้น งานวิจัยพบว่า การมี "ทุนทางสังคม" (social capital) และความร่วมมือในระดับชุมชนมีผลโดยตรงต่อความสามารถในการรับมือและฟื้นตัวจากภัยพิบัติ (Aldrich, D. P., 2012) อีกกรณีหนึ่งคือ การแพร่ระบาดของโควิด-19 ที่เริ่มต้นในปี พ.ศ. 2563 ซึ่งประชาชนในหลายพื้นที่มีบทบาทในการจัดตั้งศูนย์กักตัวในชุมชน จัดหาอาหาร ยา เวชภัณฑ์ และมีการบริหารจัดการความเสี่ยงโดยใช้กลไกของ “อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.)” ที่ถือเป็นกลไกภาคประชาชนที่มีบทบาทสำคัญในการเฝ้าระวัง ติดตามผู้เสี่ยง และสื่อสารความรู้กับประชาชนในพื้นที่ห่างไกล (สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ, 2564)

จากปรากฏการณ์เหล่านี้สะท้อนว่า ความเข้มแข็งของพลเมืองและการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงของประชาชนมีความสำคัญต่อความสำเร็จของระบบการจัดการภัยพิบัติในทุกระยะ ทั้งก่อน ระหว่าง และหลังภัยพิบัติ

ความหมายของความเป็นพลเมือง

มีนักวิชาการของไทยและต่างประเทศได้ให้ความหมายของพลเมืองไว้ดังต่อไปนี้

Marshall, T. H. ให้ความหมายของความเป็นพลเมือง คือ การเป็นสมาชิกของชุมชนทางการเมือง ซึ่งประกอบด้วยสิทธิ 3 ด้าน คือ สิทธิพลเมือง (Civil Rights) เสรีภาพในการพูด การคิด ความยุติธรรม สิทธิทางการเมือง (Political Rights) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง และสิทธิทางสังคม (Social Right) ความมั่นคงและบริการจากรัฐ เช่น การศึกษาและสาธารณสุข (Marshall, T. H., 1994)

Hoskins, B. & Mascherini, M. ให้ความหมายของพลเมือง คือ “Active Citizenship” การมีส่วนร่วมในชีวิตสาธารณะของบุคคล ไม่ว่าจะเป็นทางการเมืองหรือทางสังคม เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงในชุมชนและสังคมโดยรวม (Hoskins, B. & Mascherini, M., 2009)

สมบูรณ์ ศิริประชัย ให้ความหมายของความเป็นพลเมืองไว้ คือ การพัฒนาความเป็นพลเมืองต้องให้ความสำคัญกับการศึกษาและการสร้างวัฒนธรรมประชาธิปไตยในชีวิตประจำวันไม่ใช่เพียงแค่การรู้สิทธิหน้าที่ตามกฎหมาย (สมบูรณ์ ศิริประชัย, 2552)

จากข้อคิดเห็นของนักวิชาการที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นถึงความเป็นพลเมือง (Citizenship) คือแนวคิดที่สำคัญของสังคมในปัจจุบันที่ได้เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของสังคม การรับผิดชอบต่อสังคม และการสร้างคุณประโยชน์ให้แก่สังคมเป็นหลัก ดังนั้นความเป็นพลเมืองจึงไม่ได้หมายถึงแต่การเป็นสมาชิกของรัฐหรือประเทศเท่านั้น แต่รวมถึงสิทธิ หน้าที่ การมีบทบาทในการพัฒนาเพื่อยกระดับสังคมให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ความเป็นพลเมืองนั้นจึงเป็นทั้งสิทธิ ความรับผิดชอบเพื่อช่วยในการส่งเสริมความสงบสุขและความเป็นธรรมให้แก่สังคม (Putnam, R. D., 2000)

บทบาทของพลเมืองเข้มแข็งในสังคม

บทบาทของพลเมืองในสังคมนั้นเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลโดยตรงต่อความมั่นคงและการพัฒนาของรัฐ พลเมืองผู้ซึ่งตระหนักรู้ในสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบของตน ย่อมสามารถขับเคลื่อนก่อให้เกิดเป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนสังคม และการมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือปัญหาสังคมต่าง ๆ ล้วนเป็นตัวอย่างในด้านการแสดงออกถึงความเป็นพลเมือง ซึ่งพลเมืองที่ดีนั้นจะไม่เพียงแต่ใช้สิทธิของตน แต่ยังทำหน้าที่ได้อย่างมีคุณภาพ ได้แก่ การเสียภาษีเพื่อการพัฒนาระบบสาธารณะ การมีส่วนร่วมในด้านการแก้ปัญหาของสังคม รวมไปถึงด้านการให้ความช่วยเหลือผู้อื่นในภาวะยากลำบาก โดยบทบาทของพลเมือง สรุปได้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมทางการเมือง พลเมืองควรเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในการเมืองผ่านการเลือกตั้ง การแสดงความคิดเห็น การรวมกลุ่ม และการตรวจสอบการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่และหน่วยงานของภาครัฐ การมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันเพื่อช่วยป้องกันการผูกขาดอำนาจ ทั้งยังเป็นส่วนช่วยส่งเสริม ให้รัฐบาลรับผิดชอบต่อประชาชน

2. การเคารพและปฏิบัติตามกฎหมาย พลเมืองที่ดีนั้นควรเป็นผู้ที่เคารพกฎหมายและระเบียบของสังคม เนื่องจากกฎหมายเป็นเครื่องมือในการจัดระเบียบของสังคมเพื่อก่อให้เกิดความสงบ เรียบร้อย การละเมิดกฎหมายไม่เพียงแต่ทำลายสิทธิของผู้อื่น แต่ทั้งยังบั่นทอนความน่าเชื่อถือของระบบยุติธรรม

3. การใช้สิทธิและเสรีภาพอย่างมีความรับผิดชอบ แม้ว่าพลเมืองจะมีสิทธิขั้นพื้นฐาน ได้แก่ เสรีภาพในการพูด การนับถือศาสนา การชุมชน เป็นต้น แต่การใช้สิทธิดังกล่าวต้องอยู่ภายใต้กรอบของความรับผิดชอบต่อส่วนรวมโดยไม่สร้างความเสียหายต่อสาธารณะหรือสิทธิของผู้อื่น

4. การมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมและชุมชน พลเมืองผู้ควรมีบทบาทในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากร การปฏิบัติงานด้านอาสาสมัครหรือปฏิบัติการสนับสนุนกิจกรรมเพื่อขับเคลื่อนสังคม โดยการร่วมแรงร่วมใจของประชาชนเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาสังคมและประเทศ

บทบาทของพลเมืองเข้มแข็งนับว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลโดยตรงต่อความมั่นคงและการพัฒนาของรัฐ พลเมืองที่ตระหนักรู้ในสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบของตนเอง ย่อมสามารถเป็นพลัง ที่สำคัญในการรักษาระบอบประชาธิปไตย และสร้างสังคมที่เป็นธรรม ยั่งยืน และประชาชนในสังคมมีคุณภาพชีวิตที่ดี

บทบาทพลเมืองของอาสาสมัครในการจัดการภัยพิบัติ

บทบาทของอาสาสมัครในการจัดการภัยพิบัตินับว่าเป็นสิ่งที่สำคัญเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในช่วงที่เกิดภาวะวิกฤติ ซึ่งหน่วยงานภาครัฐหรือหน่วยงานหลักนั้นอาจไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่หรือตอบสนองความต้องการได้อย่างทันท่วงที อาสาสมัครจึงนับว่ามีบทบาทที่สนับสนุนการปฏิบัติงานที่สำคัญในหลายๆ ด้าน สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ช่วง ดังนี้

ก่อนเกิดภัยพิบัติ (การเตรียมความพร้อม)

1. สร้างการรับรู้และให้ความรู้ แก่ประชาชนเกี่ยวกับภัยพิบัติ วิธีเอาตัวรอด และการปฏิบัติตนได้อย่างปลอดภัย

2. ฝึกอบรมและซ้อมแผนรับมือภัยพิบัติ เช่น การฝึกอบรมปฐมพยาบาล การอพยพหนีภัย

3. ช่วยในการประเมินความเสี่ยง เช่น การจัดทำแผนที่เสี่ยงภัยในชุมชน

4. สร้างเครือข่ายชุมชนเข้มแข็ง เช่น การให้ประชาชนสามารถปฏิบัติตน และสามารถช่วยเหลือกันเองได้ในภาวะวิกฤติ

ขณะเกิดภัยพิบัติ

1. ช่วยอพยพและดูแลผู้ประสบภัย โดยเฉพาะกลุ่มเปราะบาง เช่น เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ ผู้พิการ

2. ให้การปฐมพยาบาลเบื้องต้น เช่น การช่วยชีวิตเบื้องต้น (First Aid & CPR)

3. สนับสนุนด้านโลจิสติกส์ เช่น แจกจ่ายน้ำดื่ม อาหาร ยารักษาโรค และสิ่งของที่ใช้ในชีวิตประจำวัน

4. รายงานสถานการณ์และความต้องการในพื้นที่ กระจายให้กับหน่วยงานหลัก ๆ

5. ช่วยควบคุมและจัดระเบียบศูนย์พักพิงชั่วคราว

หลังเกิดภัยพิบัติ

1. ช่วยฟื้นฟูสภาพแวดล้อม เช่น การทำความสะอาดพื้นที่ความเสียหาย

2. ฟื้นฟูจิตใจผู้ประสบภัย เช่น การให้คำปรึกษาในเบื้องต้น

3. ติดตามความช่วยเหลืออย่างเป็นธรรม และส่งต่อข้อมูลให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการ

4. รวบรวมบทเรียนจากเหตุการณ์ เพื่อใช้ในการวางแผนป้องกันในอนาคต

ระบบจัดการภัยพิบัติ

ระบบจัดการภัยพิบัติ (Disaster Management System) หมายถึง กรอบกระบวนการบริหารจัดการที่เป็นระบบและต่อเนื่องในการเตรียมความพร้อมอย่างครบถ้วน ครอบคลุมทุกระยะ ตั้งแต่ก่อนเกิดภัย ขณะเกิดภัย และหลังเกิดภัย การป้องกัน การรับมือ และการฟื้นฟู จากภัยพิบัติต่าง ๆ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อลดความสูญเสียต่อชีวิต ทรัพย์สิน สิ่งแวดล้อม และสังคม ให้น้อยที่สุด โดยมีองค์ประกอบหลัก 4 องค์ประกอบ ดังนี้

1. วงจรการจัดการภัยพิบัติ (Disaster Management Cycle) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนตามมาตรฐานสากล ดังนี้

1.1. การลดความเสี่ยง (Mitigation)

1.1.1 วิเคราะห์และประเมินความเสี่ยง

1.1.2 วางนโยบายควบคุมการใช้พื้นที่

1.1.3 เสริมโครงสร้างพื้นฐานให้ทนต่อภัย

1.2. การเตรียมความพร้อม (Preparedness)

1.2.1 จัดทำแผนฉุกเฉิน ฝึกซ้อม

1.2.2 พัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่และเครือข่ายอาสาสมัคร

1.2.3 ติดตั้งระบบเตือนภัยล่วงหน้า เช่น IoT, เซนเซอร์, ดาวเทียม

1.3 การตอบสนอง (Response)

1.3.1 เปิดศูนย์บัญชาการ เหตุการณ์ (Incident Command) เช่น ICS, NIMS, CIMS

1.3.2 ดำเนินการค้นหา ช่วยเหลือ บรรเทาทุกข์

1.4 การฟื้นฟู & การสร้างความยืดหยุ่น (Recovery & Building Back Better)

1.4.1 ประเมินความเสียหาย

1.4.2 ซ่อมแซมโครงสร้างพื้นฐาน

1.4.3 ปรับปรุงแผนเพื่อป้องกันการเกิดซ้ำ

2. โครงสร้างการบริหารจัดการ (Framework)

2.1 Incident Command System (ICS): ระบบบัญชาการเหตุการณ์ระดับสายการบังคับบัญชา มีโครงสร้าง modular และ roles ชัดเจน เช่น ข้อมูล, ปฏิบัติการ, โลจิสติกส์

2.2 National Incident Management System (NIMS): กรอบการจัดการเหตุการณ์ระดับชาติของสหรัฐฯ ร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่างๆ

2.3 Coordinated Incident Management System (CIMS): ระบบของนิวซีแลนด์ ปรับใช้จาก ICS

2.4 ISO 22320: มาตรฐานสากลด้านการจัดการเหตุฉุกเฉิน (แนวทาง แผนงาน การทำงานร่วมกัน)

2.5 ISO 31000: มาตรฐานการบริหารความเสี่ยงที่ครอบคลุมการจัดการภัยพิบัติ

3. ระบบเทคโนโลยีสนับสนุน (Tech-Enabled Management Systems)

3.1 ระบบสารสนเทศและแพลตฟอร์มผู้ช่วยตัดสินใจ เช่น GISTDA Disaster Platform ใช้ภาพดาวเทียม, GIS, Near real-time Dashboard เพื่อเฝ้าระวังน้ำท่วม ไฟป่า ฯลฯ

3.2 ระบบอัจฉริยะและ AI: ใช้ Machine Learning/AI เพื่อวิเคราะห์ Big Data เตือนภัยพยากรณ์สถานการณ์ล่วงหน้า

3.3 ระบบหุ่นยนต์ & โดรน: ตรวจสอบพื้นที่เกิดภัย (เช่น แผ่นดินถล่ม) เก็บข้อมูลสำคัญสร้างแผนที่เชิงธีม

4. แนวทางเชิงนโยบายและการมีส่วนร่วมของชุมชน

4.1 กลไกชุมชน (Community-based management): มีศูนย์ในตำบล อำเภอ และจังหวัด ส่งเสริมเครือข่ายอาสาสมัครและกองทุนภัยพิบัติ

4.2 ประสานข้อมูลภาครัฐ–เอกชน: รวมข้อมูล เปิดข้อมูลเชิงพื้นที่ (open data) ใช้งานร่วม

ระบบจัดการภัยพิบัติที่มีประสิทธิภาพต้องเชื่อมโยงวงจรการจัดการภัยพิบัติทั้ง 4 ขั้นตอนกับโครงสร้างบัญชาการที่ชัดเจน (ICS / NIMS / CIMS / ISO 22320) พร้อมรองรับด้วยเทคโนโลยีดาวเทียม AI ระบบสารสนเทศ และมีส่วนร่วมจากชุมชนและภาคีภายนอก การดำเนินการอย่างบูรณาการนี้ช่วยลดขั้นตอนเพิ่มประสิทธิภาพ และลดความสูญเสียอย่างเป็นระบบ

อาสาสมัครต่อการพัฒนาสังคมไทย

อาสาสมัคร หมายถึง บุคคลที่มีจิตสำนึกในการช่วยเหลือผู้อื่นหรือสังคมโดยไม่หวังผลตอบแทน ในยุคที่สังคมกำลังเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จากปัญหาทางเศรษฐกิจ ความเหลื่อมล้ำทางสังคม ภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุข เช่น โรคระบาด บทบาทของอาสาสมัครได้กลายเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความมั่นคงและยั่งยืนของสังคม อาสาสมัครไม่เพียงแต่เป็นผู้ช่วยในสถานการณ์เร่งด่วน ในฐานะตัวแทนของพลเมืองที่มีจิตสาธารณะในการปฏิบัติงานที่พร้อมในการเสียสละเพื่อสังคมและส่วนรวมเป็นหลัก

ประเภทของอาสาสมัคร

1. อาสาสมัครด้านสาธารณสุข เช่น อสม.
2. อาสาสมัครด้านการศึกษา เช่น ครูอาสา
3. อาสาสมัครบรรเทาสาธารณภัย
4. อาสาสมัครพัฒนาและฟื้นฟูชุมชน

คุณลักษณะที่อาสาสมัครในการจัดการภัยพิบัติ

1. มีจิตสาธารณะและความเสียสละ พร้อมปฏิบัติหน้าที่ช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน เสียสละความสุขส่วนตน ในด้านเวลา แรงกาย และความสะดวกสบายส่วนตนเพื่อส่วนรวมเป็นหลัก

2. มีความรับผิดชอบและมีวินัย สามารถปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างเคร่งครัด ตรงต่อเวลา เคารพกฎระเบียบ และสามารถปฏิบัติงานได้อย่างเป็นระบบ

3. มีความรู้พื้นฐานด้านภัยพิบัติและการปฐมพยาบาล สามารถเข้าใจและแบ่งประเภทของภัยพิบัติ วิธีปฏิบัติในสถานการณ์ต่าง ๆ มีทักษะพื้นฐาน ด้านการปฐมพยาบาล การเคลื่อนย้ายผู้บาดเจ็บ การช่วยชีวิต การปฐมพยาบาลเบื้องต้น (CPR)

4. มีทักษะการสื่อสารที่ดี สามารถสื่อสารได้อย่างชัดเจน เข้าใจง่าย กับผู้ประสบภัยและทีมงาน ฟังและถ่ายทอดข้อมูลได้อย่างถูกต้อง โดยไม่สร้างความสับสนหรือตื่นตระหนก

5. มีความสามารถในการทำงานเป็นทีม เคารพความคิดเห็นของผู้อื่น ประสานงานร่วมกับบุคคลหลากหลายกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6. มีความยืดหยุ่นและพร้อมปรับตัว สามารถรับมือกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็ว ปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมที่ไม่สะดวก

7. มีความอดทนต่อแรงกดดัน สามารถปฏิบัติงานภายใต้ความเครียดได้ เช่น การปฏิบัติงานหลายชั่วโมง มีสติและไม่ตื่นตระหนกเมื่อเผชิญเหตุการณ์ฉุกเฉิน

8. มีความเห็นอกเห็นใจและเข้าใจผู้อื่น สามารถเข้าถึงและรับรู้ได้ถึงความทุกข์ของผู้อื่น ให้ความช่วยเหลือด้วยความเมตตา

9. มีความเป็นผู้นำและกล้าแสดงออก เมื่ออยู่ในสถานการณ์ที่ต้องแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า สามารถตัดสินใจและเป็นผู้นำกลุ่มในสถานการณ์คับขัน กล้ารับผิดชอบและไม่เกี่ยงงาน

10. พร้อมเรียนรู้และพัฒนาตนเอง เปิดรับความรู้ใหม่ ๆ เช่น ด้านการฝึกอบรม การจำลองสถานการณ์ต่าง ๆ เรียนรู้จากประสบการณ์และข้อผิดพลาดเพื่อพัฒนาการปฏิบัติงาน

ความหมายของความร่วมมือระหว่างรัฐ

ความร่วมมือระหว่างรัฐ คือ การทำงานประสานกันระหว่างหน่วยงานต่างๆ ของรัฐในระดับต่างๆ ได้แก่

1. ระดับชาติ
2. ระดับภูมิภาค จังหวัด (เช่น ผู้ว่าราชการจังหวัด หน่วยงาน ส่วนภูมิภาค)
3. ระดับท้องถิ่น (เช่น อบต. เทศบาล องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น)
4. ความร่วมมือระหว่างรัฐกับรัฐ (ในระดับระหว่างประเทศ)

จุดมุ่งหมายของความร่วมมือ

1. ลดความซ้ำซ้อนของงาน
2. เพิ่มประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากร
3. เร่งการตอบสนองและช่วยเหลือผู้ประสบภัย
4. เพิ่มความยืดหยุ่นและความสามารถในการฟื้นตัวจากภัยพิบัติ

ตัวอย่างรูปแบบของความร่วมมือ

รูปแบบความร่วมมือ	รายละเอียด
การแบ่งปันข้อมูล	การรายงานสภาพอากาศ ภัยพิบัติ หรือแผนที่เสี่ยงภัยระหว่างหน่วยงาน
การฝึกอบรมร่วม	ฝึกซ้อมแผนฉุกเฉินร่วมกันระหว่างทหาร ตำรวจ หน่วยกู้ภัย องค์กรท้องถิ่
การสนับสนุนทรัพยากร	ในกรณีที่รัฐบาลกลางส่งกำลังพล ยานพาหนะ หรือเวชภัณฑ์ลงพื้นที่
การวางแผนร่วมกัน	ออกแบบแผนจัดการภัยพิบัติร่วมระหว่างระดับชาติและท้องถิ่น
การกู้ภัยข้ามเขต	เทศบาลใกล้เคียงช่วยกันกู้ภัยหรือดับไฟป่า

ความร่วมมือระหว่างรัฐ อาสาสมัคร และประชาชน

ความร่วมมือระหว่างรัฐ อาสาสมัคร และประชาชน ในสถานการณ์ฉุกเฉินจากภัยพิบัตินับว่าเป็นหัวใจที่สำคัญในการลดความเสียหายและช่วยให้การฟื้นฟูเป็นไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ โดยความร่วมมือของทั้งสามภาคส่วนมีลักษณะเป็น “สามประสาน” ที่ช่วยในการส่งเสริมและเติมเต็มกันอย่างสมดุล

ความร่วมมือระหว่างรัฐ

ความร่วมมือระหว่างรัฐในระบบจัดการภัยพิบัติ

(Intergovernmental Cooperation in Disaster Management Systems) เป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้การบริหารจัดการภัยพิบัติสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวดเร็ว และครอบคลุมทุกด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศที่มีการปกครองแบบกระจายอำนาจ เช่น ประเทศไทย สหรัฐอเมริกา หรือประเทศในสหภาพยุโรป

ตัวอย่างในประเทศไทย

กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (ปภ.) เป็นหน่วยหลักระดับชาติในการประสานกับจังหวัดและท้องถิ่น แผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ กำหนดบทบาทของแต่ละระดับไว้อย่างชัดเจน

อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) มีบทบาทเชื่อมโยงระหว่างประชาชนกับรัฐ

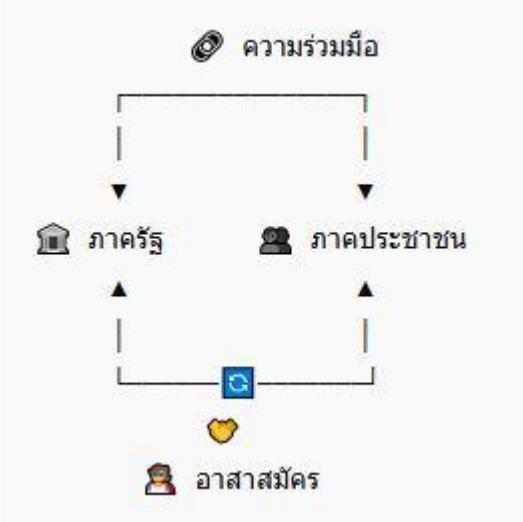
ความร่วมมือระหว่างประเทศ

ความตกลงอาเซียนว่าด้วยการจัดการภัยพิบัติ (AADMER)

ความช่วยเหลือระหว่างประเทศผ่านหน่วยงาน เช่น UN-OCHA, ASEAN ERAT, หรือ IFRC

ความร่วมมือระหว่างรัฐในระบบจัดการภัยพิบัติ คือหัวใจของการป้องกัน บรรเทา และฟื้นฟูจากภัยพิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาศัยการประสานงานระหว่างทุกระดับของภาครัฐ พร้อมเปิดพื้นที่ให้ภาคประชาชนและภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วม

การจัดการภัยพิบัติอย่างมีประสิทธิภาพนั้นไม่สามารถพึ่งพาแค่ภาครัฐได้เท่านั้น แต่ต้องเกิดจากความร่วมมือของทุกฝ่าย โดยเฉพาะประชาชนและอาสาสมัครซึ่งเป็นด่านแรกของการปฏิบัติงานในพื้นที่

ภาพที่ 1 โมเดล “สามประสานเพื่อความพร้อม” (Tri-Unity Model for Disaster Resilience)

องค์ประกอบหลักของโมเดล

1. พลเมืองเข้มแข็ง (Empowered Citizens)

ประชาชนเป็นศูนย์กลางในการเตรียมพร้อมและฟื้นฟูภัยพิบัติ ด้วยความรู้ทักษะ และเครือข่ายการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ

เป็นผู้ผ่านการอบรมเกี่ยวกับการรับมือภัยพิบัติ (Disaster Literacy)

มีชุดปฏิบัติการพื้นฐาน (ได้แก่ ชุดยังชีพ แผนที่เสี่ยงภัยในชุมชน)

รู้ช่องทางการแจ้งเตือน/รับมือที่ถูกต้อง (เช่น แอปพยากรณ์ ศูนย์เตือนภัย)

ทำงานร่วมกับอาสาสมัครในชุมชน

2. ภาคอาสาสมัคร (Voluntary Sector)

ทำหน้าที่เป็น “สะพาน” เชื่อมระหว่างรัฐกับประชาชน

- จัดตั้งเครือข่ายอาสาสมัครประจำพื้นที่ เช่น อปพร กู้ชีพ อาสา สมัครสาธารณสุข
- มีระบบสื่อสารระหว่างกลุ่ม และการซ้อมแผนร่วมกับชุมชน
- ทำงานเชิงรุกในการสร้างความรู้และความเชื่อมั่นให้ประชาชน
- มีระบบรับสมัคร/ฝึกอบรม/สนับสนุนอาสาใหม่อย่างต่อเนื่อง

3. ภาครัฐ (Government Sector)

- พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่ปลอดภัยและยืดหยุ่น
- สนับสนุนงบประมาณและเทคโนโลยี (เช่น ระบบ Early Warning)
- ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในแผนพัฒนาเมือง/ชุมชน
- จัดเทียประชาคมฝึกซ้อมรับมือภัยพิบัติประจำปี

ตารางที่ 1 กลไกความร่วมมือ (Collaboration Mechanisms)

ประเด็น	หน่วยงานหลัก	วิธีการดำเนินการร่วม
การเตรียมความพร้อม	รัฐ+อาสาสมัคร	อบรม ซ้อมแผน สื่อสาร
การเผชิญเหตุ	อาสาสมัคร+ประชาชน	ลงพื้นที่ ประสานหน่วยฉุกเฉิน
การฟื้นฟู	รัฐ+ประชาชน	กู้คืนบ้านเรือน เยียวยา
การสื่อสาร	ทั้งสามฝ่าย	ตั้งศูนย์สื่อสารชุมชน

เป้าหมายของโมเดล

1. ลดความสูญเสียของชีวิตและทรัพย์สิน
2. เพิ่มความมั่นใจของประชาชนต่อระบบจัดการภัยพิบัติ
3. สร้างเครือข่ายชุมชนที่ยั่งยืนและช่วยเหลือกันได้
4. พัฒนาความรู้และนวัตกรรมระดับท้องถิ่นเพื่อรับมือภัยพิบัติ

ตัวอย่างแนวทางการนำไปใช้ในพื้นที่

- ระดับตำบล จัดตั้ง ศูนย์เฝ้าระวังภัย ชุมชน
- ระดับอำเภอ สร้างเครือข่ายอาสาสมัครข้ามหมู่บ้าน
- ระดับจังหวัด บูรณาการข้อมูลระหว่างหน่วยงานราชการและท้องถิ่น
- ระดับประเทศ ผลักดันนโยบายแห่งชาติ (ได้แก่ ภัยพิบัติ ให้เป็นวาระแห่งชาติ)

สรุป

การศึกษาพลเมืองเข้มแข็งกับระบบการจัดการภัยพิบัติ ความร่วมมือระหว่างรัฐ อาสาสมัคร และประชาชนนั้น ประชาชนที่มีความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะในการรับมือภัยพิบัติ มีจิตสาธารณะ พร้อมปฏิบัติหน้าที่ในการให้ความช่วยเหลือผู้อื่น และไม่รอพึ่งพิงหน่วยงานของภาครัฐและเอกชนเพียงอย่างเดียว แต่สามารถเป็นกำลังหลักในการเตรียมพร้อม รับมือ ฟื้นฟู จากภัยพิบัติ ภาครัฐมีการวางแผนนโยบาย และสนับสนุนทรัพยากร ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดอบรม สร้างองค์ความรู้ในระดับหมู่บ้าน ชุมชน ได้อย่างเหมาะสมและมีความทันสมัย อาสาสมัครสามารถเป็นตัวกลางเชื่อมระหว่างรัฐกับประชาชน สามารถลงพื้นที่จริง ช่วยอพยพ บริการทางการแพทย์เบื้องต้น ถ่ายทอดองค์ความรู้และสร้างความเข้าใจให้ประชาชนได้รับข่าวสารได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในแผนการรับมือภัยพิบัติ ปฏิบัติตามแนวทางที่ภาครัฐและอาสาสมัครแนะนำ สามารถให้ความช่วยเหลือกันเองภายในพื้นที่เมื่อเกิดสถานการณ์ฉุกเฉิน สร้างเครือข่ายช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้อย่างทันท่วงที

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งในการศึกษาพลเมืองเข้มแข็งกับระบบการจัดการภัยพิบัติ ความร่วมมือระหว่างรัฐ อาสาสมัคร และประชาชน โดยได้รับทุนสนับสนุนจากวิทยาลัยการจัดการเพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตสงขลา ปีงบประมาณ 2568

เอกสารอ้างอิง

กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. (2566). รายงานสถิติภัยพิบัติประจำปีประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงมหาดไทย.

กิตติศักดิ์ จำปาสี และคณะ. (2568). กลยุทธ์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการเตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติ: กรณีศึกษาเมืองบาเกียว ประเทศฟิลิปปินส์. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 1-22.

พนิดา จงสมสุข. (2557). การสื่อสารเพื่อบริหารจัดการภัยพิบัติกรณีศึกษาน้ำท่วมในประเทศไทยและฟิลิปปินส์. Journal of Business, Innovation and Sustainability, 9(1), 67-85.

สมบูรณ์ ศิริประชัย. (2552). ธรรมาภิบาลภายใต้กระแสโลกาภิวัฒน์: นัยต่อประเทศไทย. รัฐศาสตรสาร, 30(2), 8-120.

สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ. (2564). บทเรียนการจัดการวิกฤตโควิด-19 ด้วยพลังชุมชน. เรียกใช้เมื่อ 10 มีนาคม 2569 จาก https://old.nationalhealth.or.th/en/node/2297

Aldrich, D. P. (2012). Building resilience: Social capital in post-disaster recovery. The University of Chicago Press. Chicago: https://doi.org/10.7208/chicago/9780226012896.001.0001.

Hoskins, B. & Mascherini, M. (2009). Measuring Active Citizenship through the development of a composite indicator. Social Indicators Research, 90(3), 459-488.

Marshall, T. H. (1994). Citizenship and social class. In D. Held (Ed.), Sociology of the Global System (pp. 235-247). London: Macmillan 1995.

O'Brien, G. et al. (2006). Climate change and disaster management. Disasters, 30(1), 64-80.

Putnam, R. D. (2000). Bowling alone: The collapse and revival of American community. Simon & Schuster. New York: http://dx.doi.org/10.1145/358916.361990.

บทความวิจัย

ผลการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมการนำตนเองด้านการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านลำมะโกรก จังหวัดกำแพงเพชร*

THE EFFECT OF USING A GUIDANCE ACTIVITIES PACKAGE TO PROMOTE SELF-DIRECTED ENGLISH LANGUAGE LEARNING AMONG GRADE 8 STUDENTS AT BAN LAM MAKROK SCHOOL IN KAMPHAENG PHET PROVINCE

ศรัญญา อิสสะอาด*, วัลภา สบายยิ่ง
Saranya Issa-ard*, Wunlapa Sabaiying
หลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย
Master of Education, Sukhothai Thammathirat Open University, Bangkok, Thailand
*Corresponding author E-mail: may.theneo@gmail.com
*Tel:082-1544453

บทคัดย่อ

การเรียนภาษาอังกฤษมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นกุญแจสำคัญในการเปิดประตูสู่โอกาสที่ไร้ขีดจำกัด เช่น การเข้าถึงแหล่งข้อมูลความรู้ระดับโลกที่ส่วนใหญ่อยู่ในรูปแบบภาษาอังกฤษ เพิ่มความสามารถด้านการแข่งขันในการทำงาน ดังนั้นในการจัดการเรียนการสอนครูผู้สอนจึงจำเป็นต้องหาวิธีการที่จะส่งเสริมให้การเรียนวิชาภาษาอังกฤษให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น จึงเป็นที่มาของการศึกษาวิจัยเรื่องผลการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมการนำตนเองด้านการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านลำมะโกรก จังหวัดกำแพงเพชร โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อเปรียบเทียบการนำตนเองด้านการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนว และ 2) เพื่อเปรียบเทียบการนำตนเองด้านการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวและระยะติดตามผล โดยการวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบกลุ่มเดียววัดก่อนและหลังการทดลอง ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านลำมะโกรก จำนวน 30 คน โดยศึกษาจากประชากรทั้งหมด เครื่องมือการวิจัยคือแบบวัดการนำตนเองด้านการเรียนภาษาอังกฤษมีค่าความเที่ยงทั้งฉบับอยู่ที่ 0.85 และชุดกิจกรรมแนะแนวมีจำนวน 12 กิจกรรมมีความเหมาะสมระดับ 0.05 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) หลังเข้าร่วมกิจกรรม นักเรียนมีระดับการนำตนเองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 2) ระดับการนำตนเองในระยะหลังทดลองและระยะติดตามผลไม่มีความแตกต่างกัน ซึ่งแสดงถึงความคงทนของพฤติกรรมที่เกิดขึ้น

คำสำคัญ: การนำตนเองในการเรียนภาษาอังกฤษ, ชุดกิจกรรมแนะแนว, มัธยมศึกษา

Abstract

English language proficiency is vital as it serves as a key to limitless opportunities, providing access to global knowledge resources and enhancing professional competitiveness. This study addressed the need for effective instructional methods by investigating the impact of guidance activity packages on students' self-directed learning. The objectives were: 1) to

* Received 14 March 2026; Revised 30 March 2026; Accepted 31 March 2026

compare students' self-directed learning in English before and after the intervention, and 2) to compare these levels between the post-test and follow-up periods. The research employed a one-group pretest-posttest design. The study population consisted of all 30 Grade 8 students at Ban Lam Ma Krok School. Research instruments included a self-directed learning scale with a reliability coefficient of 0.85 and a series of 12 guidance activities, which were validated for appropriateness. Data were analyzed using mean and standard deviation. The findings revealed that: 1) after the intervention, students' self-directed learning levels were significantly higher than before the experiment at the 0.05 level of significance; and 2) there was no significant difference between the post-test and follow-up levels of self-directed learning, indicating the sustainability of the developed learning behaviors.

Keywords: Self-Directed Learning in English, Guidance Activity Package, Secondary Education

บทนำ

การเรียนรู้ภาษาต่างประเทศเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้เรียนจำเป็นต้องเรียนรู้ เพราะสังคมโลกปัจจุบันเป็นสังคมข้อมูลข่าวสาร ความเจริญก้าวหน้า การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ และวัฒนธรรมมีผลกระทบทั่วถึงอย่างรวดเร็ว บุคคลในชุมชนต้องติดต่อสื่อสารเพื่อดำเนินกิจกรรมทางสังคมหรือเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น ภาษาอังกฤษจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งมีบทบาทต่อชีวิตประจำวันของคนไทยมากขึ้น โดยภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่ใช้สื่อสารกันอย่างแพร่หลายที่สุด มีหลายประเทศที่รับรองให้เป็นภาษาราชการ ซึ่งทำให้กลายเป็นภาษาสื่อสารของโลก ซึ่งจากความสำคัญของภาษาอังกฤษนี้เอง ส่งผลทำให้ในการเรียนการสอนของประเทศไทยนั้น ภาษาอังกฤษได้ถูกสอนเป็นภาษาที่สองมาเป็นเวลานาน แสดงให้เห็นถึงความสำคัญในระบบการศึกษา หลักสูตรการศึกษาของไทยกำหนดให้มีการสอนภาษาอังกฤษในทักษะการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน ตั้งแต่ระดับประถมจนถึงระดับมัธยม (Prapphal, K., 2001) โดยในภาคการศึกษาของประเทศไทยได้กำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ แบ่งสาระการเรียนรู้ออกเป็น 4 สาระ คือ ภาษาเพื่อการสื่อสาร ภาษาและวัฒนธรรม ภาษากับความสัมพันธ์กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น และภาษากับความสัมพันธ์กับชุมชนและโลก โดยมีความมุ่งหวังให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อภาษาต่างประเทศ ซึ่งรวมถึงวิชาภาษาอังกฤษ สามารถใช้ภาษาอังกฤษสื่อสารในสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อการแสวงหาความรู้ ใช้ในการประกอบอาชีพ และการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น รวมทั้งมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องราวและวัฒนธรรมอันหลากหลายของประชาคมโลก และสามารถนำความคิดและวัฒนธรรมไทยถ่ายทอดไปยังสังคมโลกได้อย่างสร้างสรรค์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

แต่อย่างไรก็ดี ถึงแม้ว่าประเทศไทยจะให้ความสำคัญกับการเรียนภาษาอังกฤษเป็นอย่างมาก กลับพบว่าปัจจุบันสังคมไทยมีปัญหาในการเรียนภาษาอังกฤษมากกว่าประเทศเพื่อนบ้าน ไม่ว่าจะเป็นพม่า ลาว กัมพูชา ฟิลิปปินส์ เป็นต้น และคนไทยมีปัญหาในการเรียนภาษาอังกฤษทั้ง 4 ด้าน คือ ทักษะการฟัง ทักษะการพูด ทักษะการอ่านและทักษะการเขียน เมื่อพิจารณาจากปัญหาการเรียนรู้ภาษาอังกฤษที่ไม่เพียงพอในหลักสูตร (ปัณฑ์นพ ผจญทรพรรค และคณะ, 2564) โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้เรียนที่อยู่ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักงานเลขานุการคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ, 2561) ซึ่งถือเป็นความท้าทายในการสอนภาษาอังกฤษของสถานศึกษาแต่ละแหล่งเป็นอย่างมาก ดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูผู้สอนภาษาอังกฤษจะต้องหาแนวทางในการพัฒนาการเรียน การสอนภาษาอังกฤษที่มีประสิทธิภาพที่สามารถกระดับศักยภาพด้านการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนได้อย่างแท้จริง โดยจากการศึกษาพบว่า การเรียนรู้โดยการนำตนเอง เป็นอีกรูปแบบหนึ่งที่มีความน่าสนใจที่จะนำมาปรับใช้ในการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีการเรียนภาษาอังกฤษที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น เนื่องจากการ

เรียนรู้ด้วยการนำตนเอง เกิดขึ้นจากการเริ่มต้นของผู้เรียนเองเป็นสำคัญ (Learner's Initiative) โดยกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้เกิดการนำตนเอง ประกอบ ด้วย 3 ส่วน คือ (Knowles, M. S., 1975) 1) การบริหารจัดการด้วยตนเอง โดยผู้เรียนเป็นผู้กำหนดเป้าหมายการเรียนที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง วางแผนการเรียน เรียนตามแผนที่วางไว้ และประเมินผลการเรียนของตนเองอย่างต่อเนื่อง 2) การตัดสินใจในการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยผู้เรียนเป็นผู้กำหนดว่าต้องการที่จะเรียนรู้เรื่องใด ผู้เรียนมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการเรียนและลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง และ 3) การควบคุมตนเองในการเรียนรู้ให้ถึงเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยใช้ทักษะและประสบการณ์ต่าง ๆ จากกระบวนการเรียนรู้โดยการนำตนเอง ทั้ง 3 ส่วน สะท้อนให้เห็นว่า การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากแรงจูงใจภายในของผู้เรียน ผู้เรียนมีความต้องการเรียนรู้ด้วยความสมัครใจ และมีความรับผิดชอบทั้งนี้ทุกคนจึงมีศักยภาพและความสามารถในการเรียนรู้

"การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง" จึงเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เริ่มจากการวินิจฉัยความต้องการของตนเองว่าต้องการที่จะเรียนรู้ในเรื่องใด มีการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง วางแผนการเรียนรู้ เรียนรู้ตามแผนที่วางไว้ และประเมินผลการเรียนรู้ของตนเองอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับการเรียนภาษาอังกฤษที่ผู้เรียนจะสามารถฟัง พูด อ่าน เขียนได้อย่างคล่องแคล่วนั้น จะต้องมีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องด้วยความสมัครใจ เพราะภาษาอังกฤษไม่ใช่ภาษาประจำชาติที่คนไทยใช้สื่อสารกันเป็นหลัก หากขาดการเรียนรู้ ฝึกฝน อย่างต่อเนื่อง ย่อมก่อให้เกิดการหลงลืมสิ่งที่เรียนไปแล้วได้โดยง่าย (รุ่งอรุณ ไชยโสภณ, 2549) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง (self-direction) กับการพัฒนาตนเองของ Knowles, M. S. (1975) อธิบายว่า ผู้เรียนต้องใช้ความพยายาม อดทน ฝึกทบทวน คำนึงถึงความต้องการในการพัฒนาทักษะของตน มีการกำหนดเป้าหมาย แสวงหาแหล่งความรู้ที่หลากหลาย เพื่อให้ตนเองได้บรรลุจุดมุ่งหมายตามเป้าหมายที่ตนเองได้วางไว้อย่างชัดเจน และสอดคล้องกับ Manz, C. C. (1986) ที่กล่าวว่า การมีลักษณะความเป็นผู้นำในตนเอง เป็นปัจจัยที่จะช่วยในการส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดพฤติกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษด้วยการนำตนเองได้ (Manz, C. C., 1986) ซึ่งมุ่งเน้นความสำคัญของกระบวนการในการมีอิทธิพลต่อตนเอง เพื่อการจูงใจ ควบคุม และจัดการให้ตนเองปฏิบัติหน้าที่ต่าง ๆ ทั้งในด้านบวกที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงาน และด้านลบที่เป็นอุปสรรคปัญหาได้อย่างประสบผลสำเร็จ โดยจากการศึกษางานวิจัยองค์ประกอบของการนำตนเอง มีองค์ประกอบหลัก 2 องค์ประกอบ ได้แก่ การกำกับตนเอง และการมุ่งผลสัมฤทธิ์ (Amundsen, S. & Martinsen, L., 2015) จึงเป็นภาวะผู้นำที่น่าจะเป็นปัจจัยภายในที่สำคัญที่จะส่งผลให้บุคคลเกิดความมุ่งมั่นที่จะบรรลุเป้าหมายที่ตนเองวางไว้ให้สำเร็จให้ได้ ทั้งนี้ภาวะผู้นำจะเกิดขึ้นได้นั้นต้องอาศัยการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ต่าง ๆ จากการทำงาน การทำกิจกรรมที่ต้องมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นไม่ว่าจะเป็นเพื่อนร่วมงาน อาจารย์ หรือบุคลากรที่มีความเกี่ยวข้อง ผ่านประสบการณ์การทำงาน หรือกิจกรรมที่ต้องมีการแก้ไขปัญหา (Khajornsin, S. , 1995)

จากความสำคัญของการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ส่งผลทำให้ผู้วิจัยเล็งเห็นว่า ในการเรียนการสอนนั้นจะต้องมีการสอนที่มุ่งเน้น ส่งเสริมให้นักเรียนมีการเรียนรู้ภาษาอังกฤษด้วยการนำตนเอง ซึ่งจากการที่ผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอน และครูกิจกรรมแนะแนว ได้สังเกต สอบถามครูที่ปรึกษานักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ของโรงเรียนบ้านลำมะโกรก จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ในโรงเรียนอยู่ในกลุ่ม เจเนอเรชั่น Z หรือ Gen Z กลุ่มสังคมที่เติบโตมาพร้อมกับเทคโนโลยี สามารถทำให้การค้นหาข้อมูลต่าง ๆ ทางอินเทอร์เน็ต และการสนทนาแบบออนไลน์ สะดวกสบาย รวดเร็ว ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมไม่ชอบการรอคอย เกิดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ขาดสมาธิได้ง่าย หรือมีความสนใจและการจดจ่อน้อยลงต่อการเรียน ดังนั้นในการเรียนการสอนจึงมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนารูปแบบการสอนให้น่าสนใจมากขึ้น ซึ่งจากการศึกษาพบว่า การเรียนการสอนโดยใช้ "ชุดกิจกรรมแนะแนว" มีส่วนช่วยส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของผู้เรียนให้เหมาะสม อย่างเป็นระบบตามเป้าหมาย ตามวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งการพัฒนาจิตหรือพฤติกรรมที่เฉพาะเจาะจง มีการนำแบบคิด หลักการ ทฤษฎีทางจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องมาใช้ในการสร้างชุดกิจกรรมแนะแนว โดยกระบวนการกลุ่มซึ่งยึดผู้รับบริการเป็นสำคัญ

โดยงานวิจัยของวลัยพร เขียวไพรี และ กรกฎา นักคิ้ม ที่ทำการศึกษา เรื่อง ผลของกิจกรรมแนะแนวโดยใช้กรอบความคิดแบบเติบโตเพื่อพัฒนาการตั้งเป้าหมายทางการศึกษาและอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเทพศิรินทร์ นนทบุรี ที่พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวโดยใช้กรอบความคิด แบบเติบโตเพื่อพัฒนาการตั้งเป้าหมายทางการศึกษาและอาชีพ มีคะแนนจากแบบวัดการตั้งเป้าหมายทางการศึกษาและอาชีพภายหลังการทดลองสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวโดยใช้กรอบความคิดแบบเติบโตเพื่อพัฒนาการตั้งเป้าหมายทางการศึกษาและอาชีพ (วลัยพร เขียวไพรี และ กรกฎา นักคิ้ม, 2567) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพิชญาพร สมจันทร์ เรื่อง การเสริมสร้างความฉลาดทางสังคมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยชุดกิจกรรมแนะแนว ที่พบว่า ความฉลาดทางสังคมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง หลังการเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวนักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนสูงกว่าก่อนการทดลองและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวนักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนสูงกว่ากลุ่มควบคุม (พิชญาพร สมจันทร์, 2564) ดังนั้นในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงทำการศึกษา เรื่อง ผลการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมการนำตนเองด้านการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านลำมะโกรก จังหวัดกำแพงเพชร เนื่องจากผลการประเมินด้านการใฝ่เรียนรู้พบว่านักเรียนยังขาดแรงจูงใจภายในและการนำตนเอง ส่งผลให้การพัฒนาทักษะทางภาษาไม่ต่อเนื่อง ทำให้คะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษในปีการศึกษาที่ผ่านมาโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานของโรงเรียนร้อยละ 21.00 ซึ่งผลการศึกษานี้จะใช้เป็นแนวทางในการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนฝึกทักษะการนำตนเองด้านการเรียนภาษาอังกฤษ สามารถจัดลำดับความสำคัญในชีวิต การกำกับตนเองให้ปฏิบัติตามในสิ่งที่ตั้งเป้าหมายไว้ได้ และให้นักเรียนสามารถใช้ชีวิตการเรียนมีการตั้งเป้าหมายมุ่งผลสัมฤทธิ์แสวงหาโอกาสในการพัฒนาขีดความสามารถของตนอย่างต่อเนื่อง ควบคู่ไปกับเทคโนโลยีได้อย่างรู้เท่าทัน กับการเปลี่ยนแปลงของสังคมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบระดับการนำตนเองด้านการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมการนำตนเองด้านการเรียนภาษาอังกฤษ
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับการนำตนเองด้านการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังการทดลองใช้ชุดกิจกรรมแนะแนว และระยะติดตามผล

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นเป็นการวิจัยเชิงกึ่งทดลอง (Quisi-Experimental Design) โดยผู้วิจัยได้ออกแบบการวิจัยเป็นประเภทการทดสอบก่อนและหลังกับกลุ่มเดี่ยว (one group pretest posttest design) (Fitz-Gibbon, C. T. & Morris, L. L, 1987) โดยกำหนดให้

E_1	แทน	ระดับการนำตนเองด้านการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนก่อนการทดลอง (Pretest)
X	แทน	การใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมการนำตนเองด้านการเรียนภาษาอังกฤษ ซึ่งเป็นตัวแปรอิสระที่ใช้ในการพัฒนาผู้เรียน
E_2	แทน	ระดับการนำตนเองด้านการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนหลังสิ้นสุดการทดลองทันที (Posttest)
E_3	แทน	ระดับการนำตนเองในระยะติดตามผล (Follow-up) หลังจากผ่านพ้นการทดลองไปแล้ว 3 สัปดาห์ เพื่อประเมินความคงทนของพฤติกรรมการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนที่กำลังศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านลำมะโกรก จังหวัดกำแพงเพชร ที่เรียนวิชาภาษาอังกฤษ จำนวน 30 คน ซึ่งในการวิจัยนี้ศึกษาจากประชากรทั้งหมด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมการนำตนเองด้านการเรียนภาษาอังกฤษ 12 ชุดกิจกรรม (รวมปฐมนิเทศและปัจฉิมนิเทศ) โดยแต่ละชุดกิจกรรมจะมีใบความรู้ ใบงานให้นักเรียนทำระหว่างดำเนินกิจกรรม ซึ่งผ่านการทดสอบคุณภาพของชุดกิจกรรม คือ การทดสอบความเที่ยงตรง (Validity) ประเมินโดยอาจารย์ที่ปรึกษา และผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) อยู่ระหว่าง 0.50 - 1.00 ซึ่งถือว่าผ่านตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

ตารางที่ 1 ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมการนำตนเองด้านการเรียนภาษาอังกฤษ 12 ชุดกิจกรรม

ลำดับที่	ชุดกิจกรรม	วัตถุประสงค์ของกิจกรรม	แบบวัดการควบคุมตนเอง
1	ปฐมนิเทศ (มิตรภาพ)	1. เพื่อสร้างสัมพันธภาพและ บรรยากาศที่ดีกับนักเรียนในการกำกับตนเองด้านการเรียนวิชา ภาษาอังกฤษ 2. เพื่อให้นักเรียนที่เข้าร่วมเพื่อ ส่งเสริมการนำตนเองด้านการเรียนภาษาอังกฤษทราบวัตถุประสงค์ของการเข้าร่วมกิจกรรมการปฏิบัติตามระเบียบของ ชุดกิจกรรมแนะแนวและขั้นตอนได้ถูกต้อง	ข้อ 1 - 10
2	เพิ่มภาวะผู้นำ ฉันทำได	1.1 เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจในการกำกับตนเอง 1.2 เพื่อให้นักเรียนเห็นผลดีของการกำกับตนเอง 1.3 เพื่อให้นักเรียนเกิดความต้องการที่จะเพิ่มการนำตนเอง	
3	รู้คิด รู้ควบคุม รู้กำกับตนเอง	1. เพื่อให้นักเรียนเล่าประสบการณ์ของตนในการควบคุมตนเอง ด้านการเรียนภาษาอังกฤษ 2. เพื่อให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการกำกับตนเองด้านการเรียนภาษาอังกฤษ 3. เพื่อให้นักเรียนเกิดความต้องการที่จะกำกับตนเอง	
4	สำรวจตน	1. เพื่อให้นักเรียนแยกแยะพฤติกรรมในการเรียนวิชาภาษาอังกฤษที่เหมาะสมและไม่เหมาะสม 2. เพื่อให้นักเรียนเรียนรู้วิธีในการกำกับตนเองจากพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ 3. เพื่อให้นักเรียนมีเป้าหมายในการเพิ่มการนำตนเองด้านการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ	
5	ไม่ทำอีกแล้ว	1. เพื่อให้นักเรียนเห็นผลเสียในการทำกิจกรรมอื่นที่นอกเหนือจากการเรียนในขณะเรียนวิชาภาษาอังกฤษ 2. เพื่อให้นักเรียนรู้วิธีในการกำกับตนเองไม่ให้ทำกิจกรรมอื่นที่นอกเหนือจากการเรียนในขณะเรียนวิชาภาษาอังกฤษ 3. เพื่อให้นักเรียนฝึกวิธีในการไม่ทำกิจกรรมอื่นที่นอกเหนือจากการเรียนในขณะเรียนวิชาภาษาอังกฤษ	ข้อ 12 - 22
6	ขอโทษที่รบกวน	1. เพื่อให้นักเรียนเข้าใจความรู้สึกของเพื่อนที่ถูกรบกวนในขณะเรียนวิชาภาษาอังกฤษ 2. เพื่อให้นักเรียนเห็นผลเสียของการรบกวนเพื่อนในขณะเรียนวิชาภาษาอังกฤษ 3. เพื่อให้นักเรียนฝึกวิธีที่จะไม่รบกวนเพื่อนในขณะเรียนภาษาอังกฤษ	

ตารางที่ 1 ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมการนำตนเองด้านการเรียนภาษาอังกฤษ 12 ชุดกิจกรรม (ต่อ)

ลำดับที่	ชุดกิจกรรม	วัตถุประสงค์ของกิจกรรม	แบบวัดการควบคุมตนเอง
7	คิดก่อนทำ	1. เพื่อให้นักเรียนรู้จักการคิดวิเคราะห์ก่อนกระทำสิ่งต่าง ๆ 2. เพื่อให้นักเรียนรู้จักยับยั้งตนเองก่อนกระทำสิ่งต่างๆ โดยตระหนักถึงผลการกระทำที่จะตามมา	ข้อ 12 - 22
8	การบ้านของฉัน	1. เพื่อให้นักเรียนได้ทบทวนตนเองเกี่ยวกับการบ้านตนเองในรอบสัปดาห์ 2. เพื่อให้นักเรียนได้เล่าปัญหาและอุปสรรคในการทำการบ้านตามที่ได้รับมอบหมายของตนเอง 3. เพื่อให้นักเรียนฝึกการแก้ปัญหาความยากลำบากในการทำการบ้านตามที่ได้รับมอบหมาย	
9	คำศัพท์แสนสนุก	1. เพื่อให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการรู่คำศัพท์ภาษาอังกฤษ 2. เพื่อให้นักเรียนเห็นคุณค่าของความพยายามท่องคำศัพท์ภาษาอังกฤษให้จำได้ 3. เพื่อให้นักเรียนรู้วิธีการท่องคำศัพท์ภาษาอังกฤษให้จำได้ 4. เพื่อให้นักเรียนฝึกวิธีการท่องคำศัพท์ภาษาอังกฤษให้จำได้	
10	เข้าใจแล้ว	1. เพื่อให้นักเรียนทบทวนปัญหาในการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ 2. เพื่อให้นักเรียนหาวิธีการแก้ปัญหาในการเรียนภาษาอังกฤษของตน 3. เพื่อให้เห็นความสำคัญของการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม 4. เพื่อกระตุ้นนักเรียนรู้วิธีการหาข้อมูลเพิ่มเติมนอกห้องเรียน	ข้อ 23 - 30
11	หนทางสู่อนาคต	1. เพื่อให้นักเรียนวิเคราะห์ความสำเร็จที่จะเกิดจากการมุ่งสู่ผลสัมฤทธิ์ได้ในอนาคต 2. เพื่อนักเรียนเกิดความภาคภูมิใจในการกำกับตนเองด้านการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ 3. เพื่อให้นักเรียนสามารถวิเคราะห์เกี่ยวกับปัจจุบันที่นักเรียนปฏิบัติอยู่ และสามารถกำหนดเป้าหมายสู่ผลสัมฤทธิ์ได	
12	ลาก่อน (ปัจฉิมนิเทศ)	1. เพื่อให้นักเรียนได้ทบทวนและสรุปวิธีการส่งเสริมการนำตนเองด้านการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียน 2. เพื่อให้นักเรียนได้ทราบถึงผลที่เกิดขึ้นกับตนเองภายหลังการส่งเสริมการนำตนเองด้านการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียน 3. เพื่อให้นักเรียนสามารถนำวิธีการส่งเสริมการนำตนเองด้านการเรียนวิชาภาษาอังกฤษไปใช้ในชีวิตประจำวัน	

2. แบบวัดการนำตนเองด้านการเรียนภาษาอังกฤษที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 30 ข้อ เพื่อทดสอบก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งผ่านการทดสอบคุณภาพของชุดกิจกรรม คือ การทดสอบความเที่ยงตรง (Validity) ประเมินโดยอาจารย์ที่ปรึกษา และผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) อยู่ระหว่าง 0.50 - 1.00 ซึ่งถือว่าผ่านตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ จากนั้นนำไปทดสอบหาความเชื่อมั่นของแบบวัดการส่งเสริมการนำตนเองด้านการเรียนภาษาอังกฤษ จากนั้นนำแบบวัดไปทดสอบความน่าเชื่อถือ (Reliability) โดยการทดลองนำไปใช้ (Pre - Test) กับกลุ่มประชากร คือ นักเรียนที่กำลังศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านลำมะโกรกจังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 30 ชุด โดยผลการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่า (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเที่ยงโดยรวมทั้งฉบับเท่ากับ 0.85 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ ระหว่าง .071 ถึง .753 จึงสรุปได้ว่า แบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีความเชื่อถือในระดับสูง สามารถนำไปใช้ได้ดี

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ขั้นก่อนการทดลอง เริ่มดำเนินการตามตารางการจัดกิจกรรม ครั้งละ 50 นาที ทั้งหมด 12 ครั้ง (รวมปฐมนิเทศและปัจฉิมนิเทศ) โดยครั้งแรกผู้วิจัยจะให้นักเรียนที่เป็นกลุ่มทดลองทำแบบวัดการควบคุมตนเองด้านการเรียนภาษาอังกฤษ โดยเก็บคะแนนที่ได้เป็นคะแนนก่อนการทดลอง (Pretest)

2. ขั้นดำเนินการทดลอง แบ่งเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ขั้นที่ 1 ผู้วิจัยดำเนินการทดลองโดยใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมการนำตนเองด้านการเรียนภาษาอังกฤษ ครั้งละ 50 นาที จนครบ 12 ครั้ง

ขั้นที่ 2 ผู้วิจัยให้นักเรียนกลุ่มทดลองทำแบบวัดการนำตนเองด้านการเรียนภาษาอังกฤษชุดเดียวกันกับที่ทดสอบก่อนการทดลอง แล้วเก็บเป็นคะแนนหลังทดลอง (Posttest)

ขั้นที่ 3 นำคะแนนที่ได้จากการนำแบบวัดก่อนเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวและหลังเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวของกลุ่มทดลองไปวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบหาความแตกต่าง ใช้การทดสอบโดยใช้ t-test Dependent

3. ระยะติดตามผล หลังการทดลองระยะติดตามผลเวลา 3 สัปดาห์ ผู้วิจัยนำแบบวัดชุดเดียวกันทดสอบหลังการทดลองของกลุ่มทดลองอีกครั้งและเก็บคะแนนระยะติดตามผล (Follow-up) นำข้อมูลที่ได้ไปเปรียบเทียบกับหลังการทดลองของกลุ่มทดลอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ของคะแนนจากแบบสอบถามการส่งเสริมการนำตนเองด้านการเรียนภาษาอังกฤษ ก่อนและหลังการทดลอง

2. การทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ย จากแบบวัดการส่งเสริมการนำตนเองด้านการเรียนภาษาอังกฤษ ก่อนการทดลองกับหลังการทดลอง ของกลุ่มทดลอง โดยใช้ การทดสอบ ค่าที (t-test for dependent samples)

3. การทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ย จากแบบวัดการส่งเสริมการนำตนเองด้านการเรียนภาษาอังกฤษ หลังการทดลอง กับ ระยะติดตามผล ของกลุ่มทดลอง โดยใช้การทดสอบค่าที (t-test for dependent sample)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ผลการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมการนำตนเองด้านการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านลำมะโกรก จังหวัดกำแพงเพชร สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการเปรียบเทียบการนำในตนเองด้านการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนว

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบการนำตนเองด้านการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนว

การทดลอง	n	μ	σ	df
ก่อนการใช้ชุดกิจกรรม	30	3.73	0.31	28
หลังการใช้ชุดกิจกรรม	30	4.03	0.33	

จากตารางที่ 2 พบว่า ก่อนการใช้ชุดกิจกรรม นักเรียนมีค่าเฉลี่ยการนำตนเองด้านการเรียนวิชาภาษาอังกฤษที่ 3.73 และหลังการใช้ชุดกิจกรรม มีค่าเฉลี่ยการนำตนเองด้านการเรียนวิชาภาษาอังกฤษที่ 4.03 จึง

สรุปได้ว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนการนำตนเองด้านการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนภายหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

3. ผลการเปรียบเทียบการนำตนเองด้านการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวและระยะติดตามผล

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบการนำตนเองด้านการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวและระยะติดตามผล

การทดลอง	n	μ	σ	df	t
หลังการใช้ชุดกิจกรรม	30	4.03	0.33	28	5.96
ระยะติดตามผล	30	4.53	0.36		

จากตารางที่ 3 พบว่า หลังการใช้ชุดกิจกรรม นักเรียนมีค่าเฉลี่ยการนำตนเองด้านการเรียนวิชาภาษาอังกฤษที่ 4.03 และระยะติดตามผล มีค่าเฉลี่ยการนำตนเองด้านการเรียนวิชาภาษาอังกฤษที่ 4.53 อย่างไรก็ดี เปรียบเทียบการนำตนเองด้านการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวและระยะติดตามผล พบว่า การนำตนเองด้านการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวและระยะติดตามผลไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง ผลการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมการนำตนเองด้านการเรียน ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านลำมะโกรก จังหวัดกำแพงเพชร ผลการวิจัยเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองที่ใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมการนำตนเองด้านการเรียนภาษาอังกฤษมีการนำตนเองด้านการเรียนภาษาอังกฤษสูงกว่าก่อนการใช้กิจกรรมแนะแนว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ที่เป็นเช่นนี้ เพราะนักเรียนได้บรรลุวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ของแต่ละกิจกรรม ได้พัฒนาความสามารถที่มีต่อการนำตนเองด้านการเรียนภาษาอังกฤษ โดยได้เรียนรู้จากกิจกรรมต่าง ๆ ที่ครอบคลุมวัตถุประสงค์ในการส่งเสริมการนำตนเองด้านการเรียนภาษาอังกฤษ ซึ่งมีทั้งหมด 12 กิจกรรม มีขั้นตอนการทำกิจกรรมโดยเน้นให้ผู้เรียนได้ศึกษาและทำกิจกรรมด้วยตนเอง การจับคู่ทำงานกับเพื่อน และการทำงานเป็นกลุ่ม ผ่านทางเอกสารต่าง ๆ ทำให้นักเรียนเรียนรู้และเข้าใจกิจกรรมได้ง่ายขึ้น เช่น ใบความรู้ ใบงาน และมีส่วนร่วมกับกิจกรรมต่าง ๆ เช่น เกม บทบาทสมมติ ได้เรียนรู้จากตัวแบบ สถานการณ์จำลองที่เหมาะสม จึงทำให้รู้สึกสนุกสนาน มีความกระตือรือร้นในการร่วมทำกิจกรรม อีกทั้งยังผู้ดำเนินกิจกรรมยังสร้างบรรยากาศสนุกสนานเป็นกันเองทำให้ไม่น่าเบื่อระหว่างดำเนินกิจกรรมด้วย เพื่อให้นักเรียนมีกำลังใจในการปฏิบัติและปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้แบบการนำตนเองด้านการเรียนทั้งสิ้น ซึ่งแนวทางการเรียนการสอนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านลำมะโกรก โดยผลการศึกษที่พบสอดคล้องกับ นฤพจน์ เปี่ยมปัญญา ทำการศึกษาเรื่อง อิทธิพลของภาวะผู้นำในตนเองที่มีต่อความมุ่งมั่นในการทำงานของพนักงานบริษัท โดยมีการเสริมพลังอำนาจทางจิตวิทยา และความพึงพอใจในงานเป็นตัวแปรส่งผ่าน ที่พบว่า การเรียนแบบการนำตนเอง จะเป็นกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมและความคิดในการประเมินตน รู้วิธีสร้างแรงจูงใจให้กับตนเอง เป็นแนวทางที่ทำให้บุคคลประสบผลสำเร็จโดยบุคคลสามารถควบคุมและจูงใจตนเอง ทำให้เกิดพฤติกรรมทางบวกนำไปสู่ความสำเร็จด้วยกระบวนการฝึกอบรมความสามารถ เพราะการนำตนเองด้านการเรียนรู้ (Self-directed Learning) คือ การที่ผู้เรียนสามารถวางแผน

ดำเนินการ และประเมินผล การเรียนรู้ของตนเองได้โดยอิสระ โดยเริ่มจากความสนใจและความต้องการของตนเอง โดยจากการสังเกตนักเรียนกลุ่มทดลอง ภายหลังการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมการนำตนเองด้านการเรียนภาษาอังกฤษ พบว่า มีความสามารถของการนำตนเองสูงกว่าก่อนการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมการนำตนเองด้านการเรียนภาษา (นฤพจน์ เปี่ยมปัญญา, 2562) ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของวิไลวรรณ เพชรเศรษฐ์ ที่ได้ศึกษาผลการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวโดยใช้กรอบความคิดแบบเติบโตเพื่อพัฒนาการตั้งเป้าหมายทางการศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เพื่อเปรียบเทียบการตั้งเป้าหมายทางการศึกษาของนักเรียนก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมเปรียบเทียบการตั้งเป้าหมายทางการศึกษาของนักเรียนที่ใช้ชุดกิจกรรมที่สร้างขึ้นและชุดกิจกรรมปกติ และเพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อชุดกิจกรรม ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวโดยใช้กรอบความคิดแบบเติบโตเพื่อตั้งเป้าหมายทางการศึกษามีคะแนนการตั้งเป้าหมายทางการศึกษาสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีคะแนนการตั้งเป้าหมายทางการศึกษาสูงกว่านักเรียนที่ใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวปกติภายหลังเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนมีความคิดเห็นว่าชุดกิจกรรมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับดีมาก (วิไลวรรณ เพชรเศรษฐ์, 2561) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า การใช้ชุดกิจกรรมเข้ามาปรับใช้ในการเรียนการสอนทำให้นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความสามารถ ส่งเสริมการมีส่วนร่วม ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการอ่าน และช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจที่ชัดเจน แม่นยำ และเกิดความชำนาญ อีกทั้งการมีกิจกรรมที่น่าสนใจและเหมาะสมกับวัย จะช่วยกระตุ้นความสนใจในการเรียนของนักเรียน พร้อมไปกับการส่งเสริมความรับผิดชอบของผู้เรียน และทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับสอดคล้องกับงานวิจัยของประณิตา ทองพันธ์ สุขอรุณ วงษ์ทิม และวัลภา สบายยิ่ง ที่รายงานว่า ชุดกิจกรรมเป็นเทคโนโลยีทางการศึกษาอีกทางเลือกหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริม และพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนในด้านต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยผลการวิจัยครั้งนี้ แสดงให้เห็นว่าชุดกิจกรรมแนะแนวมีเนื้อหาสาระและการนำไปสู่องค์ความรู้การเรียนรู้โดยกิจกรรมทำให้นักเรียนมีความน่าสนใจไม่น่าเบื่ออีกทั้งเพิ่มความสนุกสนาน กิจกรรมจัดให้มีการทำงานร่วมกันในกลุ่มย่อยของกลุ่มตัวอย่างและมีการแข่งขันกับอีกกลุ่มซึ่งเป็นการท้ายทายความสามารถและมุ่งมั่นที่จะเอาชนะอุปสรรคที่เกิดขึ้น สาเหตุนี้ทำให้นักเรียนสามารถสร้างการนำตนเองในการเรียนภาษาอังกฤษเพิ่มขึ้นอย่างมาก (ประณิตา ทองพันธ์ และคณะ, 2563)

2. ผลการเปรียบเทียบการนำตนเองด้านการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภายหลังการทดลองกับระยะติดตามผล พบว่า การนำตนเองด้านการเรียนภาษาอังกฤษไม่แตกต่างกัน โดยเมื่อสิ้นสุดกิจกรรมแล้ว ผู้โดยวิจัยได้ทำการติดตามนักเรียนกลุ่มทดลองยังอยู่ในความดูแลของผู้วิจัย การติดตามผลจะช่วยให้นักเรียนได้นำความรู้และทักษะต่าง ๆ ในชุดกิจกรรมแนะแนว ที่ได้รับมาฝึกปฏิบัติ และกระตุ้นให้นักเรียนส่งเสริมการนำตนเองด้านการเรียนภาษาอังกฤษ ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากชุดกิจกรรมแนะแนวเป็นชุดกิจกรรมที่มีคุณภาพ สามารถเพิ่มและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของนักเรียนในการส่งเสริมการนำตนเองด้านการเรียนภาษาอังกฤษได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงนับว่าเป็นอีกชุดกิจกรรมหนึ่งที่มีการสร้างขั้นตอนที่เป็นระบบและใช้ผลได้ดีตลอดทั้งสร้างองค์ความรู้และกระบวนการที่ส่งเสริมหรือกระตุ้นให้นักเรียนกลุ่มทดลองได้พัฒนาการควบคุมตนเองด้านการเรียนภาษาอังกฤษได้อย่างถูกต้องและตรงกับความเป็นจริง ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้เทคนิค วิธีการ และยังนำแนวคิดทฤษฎีทางจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องเพื่อการพัฒนามาใช้ในแต่ละกิจกรรมในทุกกิจกรรมจะกระตุ้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมและให้มองถึงผลเสียที่จะตามมาในการขาดการนำตนเองด้านการเรียนภาษาอังกฤษ ดังนั้นการนำตนเองด้านการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนกลุ่มทดลองในระยะติดตามผลจึงไม่แตกต่างกันกับระยะหลังการทดลองซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วรนุช มิธิปิไข ที่ได้ศึกษาผลการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาการควบคุมตนเองด้านการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปี ที่1 โรงเรียนสีดาวิทยา จังหวัดนครราชสีมา เพื่อเปรียบเทียบคะแนนการควบคุมตนเองด้านการเรียนภาษาอังกฤษก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรม และเปรียบเทียบคะแนนการควบคุมตนเองด้านการเรียนภาษาอังกฤษภายหลังการเข้าร่วมกิจกรรมและระยะติดตาม ผลการวิจัยพบว่า

ภายหลังการทดลองนักเรียนมีคะแนนการควบคุมตนเองด้านการเรียนภาษาอังกฤษแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผลคะแนนการควบคุมตนเองในการเรียนภาษาอังกฤษในระยะหลังการทดลองและระยะติดตามไม่แตกต่างกัน ซึ่งจากผลการวิจัยนี้ แสดงให้เห็นว่าการนำตนเองด้านการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวนั้น นักเรียนเห็นด้วยกับการเรียนการสอนเรื่องการนำตนเองโดยใช้ชุดกิจกรรมฯ เนื่องจากเป็นเรื่องที่นำมาใช้ได้จริงและเมื่อได้ลองนำมาใช้แล้วรู้สึกว่าเหมือนได้รู้จักตัวเองมากขึ้น โดยนักเรียนชื่นชอบการเรียนการสอนเป็นรูปแบบของการทำกิจกรรม เพราะทำให้รู้สึกว่ากิจกรรมมีความน่าสนใจและเหมือนได้ฝึกฝนและประเมินตนเองไปพร้อม ๆ กับการเรียน อีกทั้งยังทำให้นักเรียนได้เรียนรู้มุมมองที่แตกต่างกันไปและได้แลกเปลี่ยนวิธีการส่งเสริมการนำตนเองกับเพื่อน ๆ สามารถส่งเสริมและพัฒนาพฤติกรรมการนำตนเองได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ ซึ่งกิจกรรมแนะแนวได้ดำเนินการสร้างอย่างถูกต้องตามเป้าหมาย ตรงตามแนวคิด หลักการทฤษฎีทางจิตวิทยาที่เกี่ยวข้อง ย่อมเป็นเครื่องมือที่มีประโยชน์ต่อการพัฒนา ส่งเสริม แก้ไข การนำตนเองของนักเรียนได้เป็นอย่างดี (วรนุช มิธิปิไข, 2560) โดยจากเหตุผล ข้างต้น จึงสรุปได้ว่า ภายหลังการทดลองจนถึงระยะติดตามผล นักเรียนกลุ่มทดลองที่ใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมการนำตนเองด้านการเรียนภาษาอังกฤษ มีความสามารถในการนำตนเองสูงขึ้นหลังจากการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาการควบคุมตนเองด้านการเรียนภาษาอังกฤษ

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยชี้ให้เห็นว่าหลังจากนักเรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมครบถ้วนแล้ว มีระดับการนำตนเองด้านการเรียนภาษาอังกฤษสูงกว่าก่อนการทดลอง ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เนื่องจากชุดกิจกรรมถูกออกแบบให้มีความน่าสนใจ เหมาะสมกับวัย และเน้นแรงจูงใจภายในผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น เกม และบทบาทสมมติ ทำให้ผู้เรียนเกิดความสนุกสนานและกระตือรือร้นในการวางแผนและประเมินผลการเรียนรู้ของตนเอง นอกจากนี้เมื่อทำการเปรียบเทียบในระยะติดตามผล 3 สัปดาห์ พบว่า คะแนนการนำตนเองไม่แตกต่างจากหลังการทดลอง สะท้อนให้เห็นถึงความคงทนของพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจากการฝึกฝนอย่างเป็นระบบ งานวิจัยนี้จึงสรุปได้ว่าชุดกิจกรรมแนะแนวเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยยกระดับศักยภาพด้านภาษาอังกฤษของนักเรียนไทยในระยะยาว โดยจากผลการศึกษามีข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้โดยผู้สอนควรเตรียมความพร้อมด้านสื่ออุปกรณ์และบริหารจัดการเวลาให้ยืดหยุ่นตามบริบทของผู้เรียน พร้อมทั้งนำรูปแบบกิจกรรมเชิงรุกที่เน้นแรงจูงใจภายในไปบูรณาการในหลักสูตรเพื่อกระตุ้นทักษะการวางแผนและประเมินตนเองอย่างต่อเนื่อง สำหรับการวิจัยในอนาคตควรขยายระยะเวลาการติดตามผลให้ยาวนานขึ้นเพื่อยืนยันความยั่งยืนของพฤติกรรม รวมถึงควรศึกษาปัจจัยเชิงคุณภาพและขยายขอบเขตกลุ่มตัวอย่างไปยังระดับชั้นอื่น เพื่อทดสอบประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมในบริบทที่หลากหลายและครอบคลุมทุกมิติการเรียนรู้

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

นฤพจน์ เปี่ยมปัญญา. (2562). อิทธิพลของภาวะผู้นำในตนเองที่มีต่อความมุ่งมั่นในการทำงานของพนักงานบริษัท โดยมีการเสริมพลังอำนาจทางจิตวิทยา และความพึงพอใจในงานเป็นตัวแปรส่งผ่าน. ใน ปริญญานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ประณิตา ทองพันธ์ และคณะ. (2563). การพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา. วารสารบรรณศาสตร์ มศว, 13(1), 18-28.

ปัณฑ์นพ ผจญทรพรรค และคณะ. (2564). ปัญหาการเรียนภาษาอังกฤษของคนไทย. วารสาร มจรอุบลปริทรรศน์, 6(3), 911-920.

พิชญาพร สมจันทร์. (2564). การเสริมสร้างความฉลาดทางสังคมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยชุดกิจกรรมแนะแนว. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

รุ่งอรุณ ไชยโสภณ. (2549). แนวคิดสู่การปฏิบัติ: การเรียนรู้โดยการชี้นำตนเองสำหรับผู้ใหญ่. กรุงเทพมหานคร: สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน.

วรนุช มิธิปิไข. (2560). ผลการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาการควบคุมตนเองด้านการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสีดาวิทยา จังหวัดนครราชสีมา. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

วลัยพร เขียวไพรี และ กรกฎา นักคิ้ม. (2567). ผลของกิจกรรมแนะแนวโดยใช้กรอบความคิดแบบเติบโตเพื่อพัฒนาการตั้งเป้าหมายทางการศึกษาและอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเทพศิรินทร์นนทบุรี. วารสาร มจร.อุบลปริทรรศน์, 9(1), 1666-1676.

วิไลวรรณ เพชรเศรษฐ์. (2561). ผลการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวโดยใช้กรอบความคิดแบบเติบโตเพื่อพัฒนาการตั้งเป้าหมายทางการศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนขจรเกียรติศึกษา. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สำนักงานเลขานุการคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ. (2561). ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561–2580. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขานุการคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ.

Amundsen, S. & Martinsen, L. (2015). Linking empowering leadership to job satisfaction, work effort, and creativity: The role of self-leadership and psychological empowerment. Journal of Leadership & Organizational Studies, 22(3), 304-323.

Fitz-Gibbon, C. T. & Morris, L. L. (1987). How to design a program evaluation. Newbury Park, CA: Sage.

Khajornsin, S. (1995). Miti mai khong kitchakan naksuksasoong: Kanphatthana naksuksa. In New dimension of student affairs 2: Student development. Bangkok: Kasem Bundit University.

Knowles, M. S. (1975). Self-directed learning: A guide for learners and teachers. Chicago: Follett Publishing Company.

Manz, C. C. (1986). Self-leadership: Toward an expanded theory of self-influence processes in organizations. Academy of Management Review, 11(3), 585-600.

Prapphal, K. (2001). Self-evaluation of language skills and non-linguistic factors through and e-mail tasks. PASAA, 32, 36-51. http://dx.doi.org/10.58837/CHULA.PASAA.32.1.4.

บทความวิชาการ

บทบาทการแนะแนวเชิงพุทธ: เพื่อสร้างพลังใจและเป้าหมายชีวิตของผู้เรียน*

THE ROLE OF BUDDHIST GUIDANCE: BUILDING WILLPOWER AND LIFE GOALS FOR LEARNERS

สายหยุด มีฤกษ์*, พระมหามนตรี มนฺตวีโร (เกิดสีทอง), พระตฤณกร ปิยธมฺโม (เมืองมั่งคั่ง), มณฑกานต์ แป้นกลม, พระนพดล อนาลโย (บุญประจักษ์)

Sayyud Mererk*, Phramaha Montri Mantaviro (Kerdsitong), Phra Tinnakorn Piyadhammo (Muangmangkang), Monthakant Paenklom, Phra Noppadol Analayo (Bounprajak),

สาขาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พระนครศรีอยุธยา ประเทศไทย

Educational Psychology and Guidance, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phra Nakhon Si Ayutthaya, Thailand

Corresponding Author E-mail: Kaiserdin20@gmail.com

*Tel: 063-214-6518

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวคิดและบทบาทของการแนะแนวเชิงพุทธในการเสริมสร้างพลังใจ ความมุ่งมั่น และการกำหนดเป้าหมายชีวิตของผู้เรียนในบริบทการศึกษาร่วมสมัย ผู้เรียนจำนวนมากกำลังเผชิญกับความเครียด ความกดดันทางการเรียน และความไม่ชัดเจนในทิศทางชีวิต ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เทคโนโลยีดิจิทัล และการแข่งขันทางการศึกษา สิ่งเหล่านี้ล้วนส่งผลต่อแรงจูงใจและการพัฒนาตนเองในระยะยาว ทำให้การพัฒนาภายในจิตใจกลายเป็นประเด็นสำคัญที่ต้องให้ความสนใจอย่างจริงจัง บทความจึงชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นของการแนะแนวที่ดูแลผู้เรียนอย่างรอบด้าน ทั้งด้านวิชาการ จิตใจ อารมณ์ และคุณธรรม โดยบูรณาการแนวคิดทางการศึกษา จิตวิทยาเชิงบวก และพุทธจิตวิทยา เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการตระหนักรู้ตนเอง การสะท้อนคิด และการพัฒนาศักยภาพภายในอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น การแนะแนวเชิงพุทธเน้นบทบาทครูแนะแนวในฐานะ “กัลยาณมิตร” ผู้สร้างความไว้วางใจ เปิดพื้นที่ปลอดภัยทางใจ เอื้ออำนวยการเรียนรู้ที่มีความหมาย โดยใช้หลักอิทธิบาท 4 เป็นกลไกเสริมสร้างพลังใจ และแรงจูงใจภายใน ใช้หลักอัตถะ 3 เป็นกรอบในการกำหนดเป้าหมายชีวิต ครอบคลุมทั้งประโยชน์ตน ประโยชน์ผู้อื่น และประโยชน์สูงสุด ผลการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสะท้อนว่า การแนะแนวเชิงพุทธสามารถพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวมทั้งด้านปัญญา จิตใจ และคุณธรรม เสริมสร้างแรงจูงใจภายใน ความยืดหยุ่นทางจิตใจ ความชัดเจนในเป้าหมายชีวิต และทักษะการกำกับตน นำไปสู่การเรียนรู้อย่างมีความหมาย สอดคล้องกับเป้าหมายการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะควบคู่คุณธรรม บทความนี้จึงเป็นข้อเสนอแนะเชิงแนวคิดเพื่อให้สถานศึกษานำไปประยุกต์ใช้ในการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์การให้คำปรึกษาแก่ผู้เรียนต่อไป

คำสำคัญ: การแนะแนวเชิงพุทธ, กัลยาณมิตร, พลังใจ, เป้าหมายชีวิต

Abstract

his article aims to present the concepts and roles of Buddhist guidance in enhancing willpower, determination, and life goal setting among learners within contemporary educational contexts. Currently, numerous students face stress, academic pressure, and uncertainty regarding their life directions, exacerbated by rapid social changes, digital disruption, and intense

* Received 9 March 2026; Revised 30 March 2026; Accepted 31 March 2026

educational competition. These factors significantly impact long-term motivation and self-development, highlighting the critical need for inner psychological cultivation. Consequently, this article underscores the necessity for comprehensive guidance encompassing academic, psychological, emotional, and moral dimensions. By integrating educational theories, positive psychology, and Buddhist psychology, it proposes a learning process that fosters self-awareness, reflective thinking, and the continuous development of inner potential. Buddhist guidance emphasizes the counselor's role as a Kalyanamitta (noble friend) who cultivates trust, provides a psychologically safe space, and facilitates meaningful learning. It employs the Iddhipada 4 (Four Paths of Accomplishment) as a mechanism to bolster willpower and intrinsic motivation, alongside the Attha 3 (Threefold Benefits) as a framework for establishing life goals that encompass personal well-being, the welfare of others, and the ultimate benefit. A synthesis of relevant literature and research indicates that Buddhist guidance promotes holistic learner development across intellectual, mental, and moral domains. It fortifies intrinsic motivation, psychological resilience, goal clarity, and self-regulation, thereby engendering meaningful learning aligned with 21st-century educational objectives that value both competencies and morality. Ultimately, this article serves as a conceptual proposition for educational institutions to adapt and apply in shifting their paradigms of student counseling.

Keywords: Buddhist Guidance, Kalyanamitta, Inner Strength, Life Goals

บทนำ

ในโลกที่ขับเคลื่อนด้วยความเปลี่ยนแปลงอย่างไม่หยุดนิ่ง การศึกษาในศตวรรษที่ 21 ได้ขยายขอบเขตของตนเองออกไปไกลกว่าการถ่ายทอดความรู้และทักษะทางวิชาการ สู่การใส่ใจสุขภาวะทางจิตใจ การสร้างความหมายของชีวิต และการเตรียมผู้เรียนให้สามารถกำหนดทิศทางชีวิตของตนเองได้อย่างมีคุณค่า แนวคิดการศึกษาร่วมสมัยจึงให้ความสำคัญกับการพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวม ครอบคลุมทั้งมิติสติปัญญา อารมณ์ จิตใจ สังคม และคุณธรรม เพื่อให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตได้อย่างสมดุลและมีความหมาย (Seligman, M. E. P., 2011) ทว่าในความเป็นจริง ผู้เรียนจำนวนมากกลับต้องแบกรับความเครียด ความกดดันจากการแข่งขันทางการศึกษา ความสับสนในอัตลักษณ์ และการขาดเป้าหมายชีวิตที่ชัดเจน ซึ่งบั่นทอนทั้งแรงจูงใจในการเรียนรู้ ความผาสุกทางจิตใจ และคุณภาพชีวิตโดยรวม

สถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นชัดเจนยิ่งขึ้นจากข้อมูลเชิงประจักษ์ รายงานสุขภาพคนไทย ปี 2568 และข้อมูลจากกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข ชี้ให้เห็นว่าสุขภาพจิตของเยาวชนไทยกำลังอยู่ในภาวะที่น่าเป็นห่วงอย่างยิ่ง จากการเก็บข้อมูลระหว่างปี พ.ศ. 2563–2567 พบว่าประชาชนไทยมากกว่าร้อยละ 8 มีระดับความเครียดสูง และเกือบร้อยละ 10 มีความเสี่ยงต่อภาวะซึมเศร้า โดยกลุ่มที่เปราะบางที่สุดคือเยาวชนอายุต่ำกว่า 20 ปี และกลุ่มอายุ 18–24 ปี (กรมสุขภาพจิต, 2567) ยิ่งกว่านั้น กลุ่มอายุ 18–24 ปี ยังมีความเสี่ยงสูงต่อพฤติกรรมทำร้ายตนเองและการฆ่าตัวตาย ขณะที่เด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี มีเพียงราวครึ่งหนึ่งเท่านั้นที่มีสุขภาพจิตอยู่ในเกณฑ์ดี ปัจจัยเร่งที่อยู่เบื้องหลังภาวะเหล่านี้มีหลายมิติ ไม่ว่าจะเป็นความกดดันทางการศึกษา ความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจของครอบครัว การเปลี่ยนผ่านสู่สังคมผู้สูงอายุที่เพิ่มภาระการพึ่งพิง ตลอดจนอิทธิพลของสื่อสังคมออนไลน์ที่จุดประกายปรากฏการณ์ "ความกลัวการตกกระแส" (Fear of Missing Out: FOMO) และการเปรียบเทียบตนเองกับผู้อื่นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งค่อย ๆ กัดเซาะความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองและความมั่นคงทางอารมณ์ของผู้เรียน (สถาบันวิจัยประชากรและสังคม, 2567)

เมื่อภูมิทัศน์ของปัญหามีความซับซ้อนเช่นนี้ กระบวนการแนะแนวในสถานศึกษาจึงไม่อาจหยุดอยู่กับบทบาทเดิมที่เน้นการให้ข้อมูลด้านการศึกษาต่อหรือการประกอบอาชีพ หากแต่ต้องก้าวสู่บทบาทใหม่ที่ครอบคลุมการดูแล เยียวยา และเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจและจิตวิญญาณ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเผชิญกับความไม่แน่นอนของโลกยุคใหม่ได้อย่างมีสติและเข้มแข็ง แม้จิตวิทยาตะวันตกจะมีองค์ความรู้ที่เป็นระบบในเรื่องนี้ แต่สำหรับสังคมไทยที่มีรากฐานทางจิตใจและวัฒนธรรมผูกพันกับพระพุทธศาสนามาอย่างยาวนาน การบูรณาการพุทธจิตวิทยาเข้ามาเป็นแกนกลางของกระบวนการแนะแนว ย่อมทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงและซึมซับการพัฒนาภายในได้อย่างสอดคล้องกับชีวิตจริงมากกว่า บทความวิชาการนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวทาง “การแนะแนวเชิงพุทธ” ผ่านบทบาทของครูแนะแนวในฐานะ “กัลยาณมิตร” โดยบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 เป็นกลไกเสริมสร้างพลังใจ และหลักอัตถะ 3 เป็นกรอบในการกำหนดเป้าหมายชีวิตอย่างมีความหมาย แนวทางนี้มุ่งยกระดับการแนะแนวจากการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ไปสู่การพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวมทั้งด้านกาย ใจ ปัญญา และคุณธรรม อันสอดรับกับเป้าหมายการศึกษาร่วมสมัยที่มุ่งสร้างผู้เรียนให้เป็นทั้งคนเก่ง คนดี และมีความสุขอย่างแท้จริง

แนวคิดและทฤษฎีพื้นฐานเกี่ยวกับการแนะแนวและพลังใจ

1. แนวคิดการแนะแนวทางการศึกษา

การแนะแนวทางการศึกษาเป็นกระบวนการช่วยเหลือผู้เรียนอย่างเป็นระบบ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจตนเอง เข้าใจผู้อื่น และพัฒนาความสามารถในการตัดสินใจเกี่ยวกับการศึกษา อาชีพ และการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับศักยภาพ ความสนใจ และคุณค่าของตนเอง ทั้งนี้ เป้าหมายสำคัญของการแนะแนวคือการพัฒนาผู้เรียนให้สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม และดำรงชีวิตอย่างมีความสุขและมีคุณภาพ (Gibson, R. L. & Mitchell, M. H., 2008)

แนวคิดการแนะแนวสมัยใหม่มิได้มุ่งเน้นเฉพาะการให้ข้อมูลหรือการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า หากแต่เน้นกระบวนการพัฒนาผู้เรียนในระยะยาว โดยมุ่งเสริมสร้างทักษะชีวิต การรู้จักตนเอง การตั้งเป้าหมาย และการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล ตลอดจนการพัฒนาทักษะทางสังคมและอารมณ์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวม ที่ให้ความสำคัญกับมิติทางสติปัญญา อารมณ์ สังคม และคุณธรรมควบคู่กันไป (American School Counselor Association, 2019)

ในบริบทของสถานศึกษา ครูแนะแนวมีบทบาทสำคัญในฐานะผู้ให้คำปรึกษา ผู้เอื้ออำนวยการเรียนรู้ และผู้สนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน โดยทำหน้าที่ช่วยผู้เรียนสำรวจตนเอง เข้าใจปัญหาและทางเลือก ตลอดจนส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถวางแผนชีวิตและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง บทบาทดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการแนะแนวเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับทั้งมิติทางวิชาการและมิติทางจิตใจ ซึ่งต้องอาศัยความเข้าใจเชิงลึกในตัวผู้เรียนและบริบททางสังคมที่ผู้เรียนดำรงอยู่

2. พลังใจ แรงจูงใจ และความมุ่งมั่น

พลังใจและความมุ่งมั่นเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการเรียนรู้และการดำเนินชีวิต แนวคิดทางจิตวิทยาการศึกษาชี้ให้เห็นว่า แรงจูงใจภายในเป็นพลังสำคัญที่ทำให้บุคคลเกิดความพยายาม ความเพียร และความต่อเนื่องในการทำกิจกรรมเพื่อบรรลุเป้าหมาย (Ryan, R. M. & Deci, E. L. , 2000)แรงจูงใจภายในเกิดจากความรู้สึกมีคุณค่า ความสนใจ และความหมายที่บุคคลรับรู้ต่อสิ่งที่ตนทำ ซึ่งแตกต่างจากแรงจูงใจภายนอกที่อาศัยรางวัลหรือแรงกดดันจากภายนอกเป็นหลัก นอกจากนี้ แนวคิดเรื่องความมุ่งมั่นและความเพียรพยายามระยะยาวหรือที่เรียกว่า “ความอุตสาหะในการมุ่งสู่เป้าหมาย” ได้รับการเสนอว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยอธิบายความสำเร็จของบุคคลในระยะยาว โดยหมายถึงความสามารถในการรักษาความมุ่งมั่นต่อเป้าหมายระยะยาว และความอดทนต่ออุปสรรคและความล้มเหลว (Duckworth, Peterson, Matthews, & Kelly, 2007) แนวคิดดังกล่าวสะท้อนให้

เห็นว่าความสำเร็จมิได้ขึ้นอยู่กับความสามารถทางสติปัญญาเพียงอย่างเดียว หากแต่ขึ้นอยู่กับพลังใจ ความเพียร และความสามารถในการยืนหยัดต่อความยากลำบากด้วย

ในขณะเดียวกัน จิตวิทยาเชิงบวกให้ความสำคัญกับการพัฒนาจุดแข็งของบุคคล การค้นหาความหมายของชีวิต และการส่งเสริมความผาสุกทางจิตใจ โดยมองว่าความรู้สึกมีความหมายในชีวิต การมีเป้าหมาย และการใช้จุดแข็งของตนเองอย่างเหมาะสม เป็นฐานสำคัญของพลังใจในการเรียนรู้และการดำรงชีวิต (Seligman, M. E. P., 2011) แนวคิดดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าการเสริมสร้างพลังใจของผู้เรียนควรมุ่งเน้นทั้งการพัฒนาความสามารถภายใน และการสร้างความหมายและคุณค่าในสิ่งที่ผู้เรียนทำ

การแนะแนวเชิงพุทธและพุทธจิตวิทยา

การแนะแนวเชิงพุทธมิได้เป็นเพียงการนำหลักธรรมมาแทรกในกระบวนการให้คำปรึกษาตามแบบแผนเดิม หากแต่เป็นการมองมนุษย์ในฐานะองค์รวมที่ประกอบด้วยกาย จิต และปัญญา ซึ่งต้องได้รับการพัฒนาอย่างสมดุลและสอดคล้องกัน แนวทางนี้เน้นการพัฒนาจิตใจ การรู้เท่าทันตนเอง และการนำปัญญามาใช้ในการดำเนินชีวิตตามความเป็นจริง โดยมีเป้าหมายให้ผู้เรียนสามารถเผชิญกับชีวิตได้อย่างมีสติและมีความหมาย

แนวคิดที่เป็นหัวใจสำคัญของการแนะแนวเชิงพุทธคือ “กัลยาณมิตร” ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงยกย่องว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาชีวิตและปัญญา ทรงเปรียบกัลยาณมิตรไว้ว่า “ดั่งแสงอรุณก่อนอาทิตย์ขึ้น” กล่าวคือ เป็นปัจจัยเกื้อกูลที่ช่วยให้บุคคลสามารถพัฒนาปัญญาและดำเนินชีวิตไปในทางที่ถูกต้อง (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2546) แนวคิดนี้สะท้อนให้เห็นว่าความสัมพันธ์เชิงบวก การชี้แนะด้วยเมตตา และการเป็นแบบอย่างทางคุณธรรม ล้วนมีพลังในการหล่อหลอมและพัฒนามนุษย์อย่างแท้จริง

ในบริบทของการศึกษา ครูแนะแนวเชิงพุทธจึงไม่ได้ทำหน้าที่เพียงแค่ผู้ให้ข้อมูลหรือผู้แก้ปัญหา หากแต่เป็น “ผู้ร่วมเดินทางทางจิตใจ” ที่เอื้ออำนวยให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงภายในอย่างลึกซึ้ง ผ่านกระบวนการรู้เท่าทันตนเอง การสะท้อนคิด และการพัฒนาปัญญา กระบวนการเช่นนี้ช่วยให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าในตนเอง เข้าใจชีวิตตามความเป็นจริง และสร้างพลังใจในการเผชิญกับความท้าทายได้อย่างมีสติ

1. หลักกัลยาณมิตรธรรมสำหรับครูแนะแนวเชิงพุทธ

เพื่อให้ครูแนะแนวสามารถทำหน้าที่กัลยาณมิตรได้อย่างมีคุณภาพ จำเป็นต้องยึดหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ประการ ซึ่งสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ได้อธิบายไว้ว่าเป็นฐานคุณภาพทางจริยธรรมและจิตวิทยาของผู้ให้การแนะนำ ดังนี้

ปิโย (น่ารัก เข้าถึงจิตใจ) หมายถึง มีความสามารถในการสร้างความรู้สึกสนิทสนมและเป็นกันเอง ทำให้ผู้เรียนอยากเข้าไปปรึกษาไต่ถามโดยไม่รู้สึกเกรงกลัวหรืออึดอัด

ครุ (น่าเคารพ เป็นที่พึ่งทางใจ) หมายถึง มีความประพฤติที่เหมาะสมกับฐานะ ทำให้ผู้เรียนเกิดความอบอุ่นใจ มั่นคง และรู้สึกปลอดภัยในการขอคำปรึกษา

ภาวนีโย (น่าเจริญใจ เป็นแบบอย่างที่ควรเอาอย่าง) หมายถึง การเป็นผู้มีความรู้จริง มีภูมิปัญญา และหมั่นฝึกฝนพัฒนาตนเองอยู่เสมอ จนเป็นที่น่ายกย่องและเป็นแรงบันดาลใจแก่ผู้เรียน

วัตตา (รู้จักพูดให้ได้ผล) หมายถึง มีทักษะการสื่อสารที่รู้จักเลือกเวลา ถ้อยคำ และวิธีการพูดที่เหมาะสม เพื่อให้คำแนะนำเกิดประสิทธิผลอย่างแท้จริง

วะจะนักขะโม (ทนต่อถ้อยคำ) หมายถึง มีความสามารถในการรับฟังด้วยความอดทน ไม่ว่าจะเป็นคำปรึกษา คำซักถาม หรือแม้แต่คำวิพากษ์วิจารณ์ โดยไม่แสดงความเบื่อหน่ายหรืออารมณ์เสีย

คัมภีรัญจะ กะถัง กัตตา (แถลงเรื่องล้ำลึกได้) หมายถึง มีความสามารถในการอธิบายเรื่องที่ซับซ้อนให้เข้าใจง่าย และช่วยยกระดับความเข้าใจของผู้เรียนต่อปัญหาและชีวิตได้อย่างลึกซึ้ง

โน จัฏฐาเน นิโยชะเย (ไม่ชักนำในอฐาน) หมายถึง การไม่ชักจูงผู้เรียนไปในทางเสื่อมเสียหรือเรื่องที่ไม่สมควร ซึ่งเป็นหลักคุ้มครองทางจริยธรรมที่ทำให้กระบวนการแนะแนวตั้งอยู่บนฐานของความถูกต้องและคุณธรรม

บุคคลผู้ที่มีคุณสมบัติทั้ง 7 ประการนี้ เรียกว่า “กัลยาณมิตร” ย่อมช่วยเกื้อกูลกระตุ้นส่งเสริม โดยทำหน้าที่เป็นปัจจัยภายนอกที่จะช่วยชักนำให้ผู้เรียนเกิดการฝึกอบรมและพัฒนาตนเอง หลักกัลยาณมิตรธรรมจึงเป็นฐานคุณภาพทางจริยธรรมและจิตวิทยาของครูแนะแนว ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้กระบวนการแนะแนวเกิดผลในระดับลึก (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2546)

กระบวนการกัลยาณมิตร เป็นกระบวนการสานสัมพันธ์ระหว่างบุคคล โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อชี้ทางบรรเทาทุกข์ และชี้สุขเกษมศานต์ ซึ่ง “การชี้ทางบรรเทาทุกข์” มี 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การสร้างความไว้วางใจ 2) การกำหนดปัญหาและแนวทางแก้ไข 3) การศึกษาค้นคว้า คิดวิเคราะห์ร่วมกันถึงสาเหตุของปัญหา และ 4) การจัดลำดับความเข้มหรือระดับความซับซ้อนของปัญหา “การชี้สุขเกษมศานต์” มี 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การกำหนดจุดหมายของการแก้ปัญหา 2) การวิเคราะห์ความเป็นไปได้ หรือทางเลือก 3) การจัดลำดับวัตถุประสงค์และวิธีการ และ4) การกำหนดวิธีการที่ถูกต้องเหมาะสมในหลาย ๆ วิธี (สุมน อมรวิวัฒน์, 2533)

ในบริบทของการแนะแนวเชิงพุทธ หลักกัลยาณมิตร 7 สามารถทำหน้าที่เป็น “ฐานคุณภาพของครูแนะแนว” ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้กระบวนการแนะแนวเกิดผลในระดับลึก มิใช่เพียงในระดับการให้ข้อมูลหรือการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า หากแต่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลงภายในของผู้เรียนในระยะยาว โดยสามารถอธิบายบทบาทเชิงประยุกต์ใช้ของแต่ละข้อได้ ดังนี้

ปิโย (น่ารัก เข้าถึงจิตใจ) เป็นคุณลักษณะที่ช่วยให้ครูแนะแนวสามารถสร้างความใกล้ชิดและความเป็นกันเองกับผู้เรียน ส่งผลให้ผู้เรียนรู้สึกไว้วางใจ กล้าเปิดใจ และอยากเข้ามาปรึกษาไต่ถาม “ปิโย” จึงเป็นฐานสำคัญของการสร้างสัมพันธภาพเชิงบวก ซึ่งสอดคล้องโดยตรงกับขั้นตอนแรกของกระบวนการกัลยาณมิตรของสุมน อมรวิวัฒน์ คือ การสร้างความไว้วางใจ อันเป็นเงื่อนไขเบื้องต้นของการช่วยเหลือทางจิตใจ

ครุ (น่าเคารพ เป็นที่พึ่งทางใจ) สะท้อนถึงความประพฤติที่เหมาะสมกับบทบาทของครูแนะแนว ทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกอบอุ่นใจ มั่นใจ และรู้สึกปลอดภัยในการขอคำปรึกษา คุณลักษณะข้อนี้ช่วยเสริมพลังของความไว้วางใจให้มีความมั่นคงยิ่งขึ้น และทำให้ครูแนะแนวสามารถทำหน้าที่เป็น “ที่พึ่งทางใจ” ในยามที่ผู้เรียนเผชิญกับความทุกข์หรือความสับสนในชีวิต

ภาวนีโย (น่าเจริญใจ เป็นแบบอย่างที่ควรเอาอย่าง) หมายถึง การเป็นผู้มีความรู้จริง มีภูมิปัญญา และฝึกฝนพัฒนาตนเองอยู่เสมอ คุณลักษณะนี้ทำให้ครูแนะแนวเป็นแบบอย่างเชิงบวกที่ผู้เรียนสามารถยึดถือและนำไปเป็นแรงบันดาลใจในการพัฒนาตนเอง “ภาวนีโย” จึงเอื้อต่อการสร้างศรัทธาและความเชื่อมั่นในกระบวนการแนะแนว และช่วยให้คำแนะนำของครูแนะแนวมีพลังเชิงจริยธรรมและจิตวิทยามากยิ่งขึ้น

วัตตา (รู้จักพูดให้ได้ผล) เป็นคุณลักษณะที่สะท้อนทักษะการสื่อสารเชิงการแนะแนว ครูแนะแนวที่มี “วัตตา” จะสามารถเลือกวิธีพูด เวลา และถ้อยคำที่เหมาะสม เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจปัญหาและแนวทางแก้ไขได้อย่างชัดเจน คุณลักษณะข้อนี้สอดคล้องกับขั้นตอนของสุมน อมรวิวัฒน์ ในเรื่องการกำหนดปัญหาและแนวทางแก้ไข รวมถึงการชี้แนะอย่างเป็นระบบ ช่วยผู้เรียนมองเห็นปัญหาอย่างมีโครงสร้างและไม่สับสน

วะจะนักขะโม (ทนต่อถ้อยคำ) หมายถึง ความสามารถในการรับฟังอย่างอดทน เปิดใจรับฟังทั้งคำปรึกษา คำซักถาม และแม้กระทั่งคำวิพากษ์วิจารณ์ คุณลักษณะนี้ช่วยสร้างบรรยากาศแห่งความปลอดภัยทางจิตใจ ทำให้ผู้เรียนกล้าแสดงความรู้สึกและปัญหาที่แท้จริง ซึ่งเอื้อต่อกระบวนการศึกษาค้นคว้าและวิเคราะห์ร่วมกันถึงสาเหตุของปัญหา ตามขั้นตอนที่สุมน อมรวิวัฒน์เสนอไว้

คัมภีรัญจะ กะถัง กัตตา (แถลงเรื่องล้ำลึกได้) สะท้อนถึงความสามารถของครูแนะแนวในการอธิบายเรื่องที่ซับซ้อนให้เข้าใจง่าย และช่วยยกระดับความเข้าใจของผู้เรียนต่อปัญหาและชีวิต คุณลักษณะนี้เอื้อต่อการช่วยผู้เรียนมองปัญหาอย่างลึกซึ้งและรอบด้าน รวมทั้งสามารถจัดลำดับความเข้มหรือความซับซ้อนของปัญหาได้อย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับขั้นตอนการจัดลำดับระดับของปัญหาในกระบวนการชี้ทางบรรเทาทุกข์

โน จัฏฐาเน นิโยชะเย (ไม่ชักนำในอฐาน) เป็นหลักคุ้มครองทางจริยธรรมของครูแนะแนว โดยย้ำว่าครูแนะ

แนวต้องไม่ชักจูงผู้เรียนไปในทางเสื่อมเสียหรือเรื่องที่ไม่สมควร คุณลักษณะข้อนี้ทำให้กระบวนการแนะแนวตั้งอยู่บนฐานของความถูกต้อง ความเหมาะสม และคุณธรรม ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้ผู้เรียนสามารถไว้วางใจและยึดถือครูแนะแนวเป็นแบบอย่างที่ดี

เมื่อพิจารณาร่วมกับแนวคิดของสุมน อมรวิวัฒน์ จะเห็นได้ว่า หลักกัลยาณมิตร 7 ทำหน้าที่เป็น “ฐานคุณภาพของความสัมพันธ์” ที่เกื้อกูลต่อทั้งกระบวนการ “ชี้ทางบรรเทาทุกข์และการชี้สุขเกษมศานต์” กล่าวคือ ในกระบวนการชี้ทางบรรเทาทุกข์ หลัก “ปิโย” “ครุ” และ “วะจะนักขะโม” จะช่วยเสริมสร้างความไว้วางใจและบรรยากาศแห่งความปลอดภัย ขณะที่ “วัตตา” “คัมภีรัญจะ กะถัง กัตตา” และ “ภาวนีโย” จะเอื้อต่อการกำหนดปัญหา การวิเคราะห์สาเหตุ และการจัดลำดับความซับซ้อนของปัญหาอย่างมีระบบ ในขณะเดียวกันในกระบวนการ “ชี้สุขเกษมศานต์” หลักกัลยาณมิตรยังทำหน้าที่สนับสนุนการกำหนดจุดหมาย การวิเคราะห์ทางเลือก และการจัดลำดับวัตถุประสงค์และวิธีการ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “ภาวนีโย” และ “โน จัฏฐาเน นิโยชะเย” จะช่วยคุ้มครองทิศทางของการพัฒนาไม่ให้เบี่ยงเบนไปในทางที่ไม่เหมาะสม และช่วยยกระดับการแนะแนวจากการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ไปสู่การชี้นำชีวิตไปสู่ความเจริญงอกงามในระยะยาว

โดยสรุป หลักกัลยาณมิตร 7 ประการ ทำหน้าที่เป็นรากฐานทางจริยธรรมและจิตวิทยาของครูแนะแนวเชิงพุทธ ซึ่งเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบกับกระบวนการกัลยาณมิตรตามแนวคิดของสุมน อมรวิวัฒน์ ทั้งในมิติของการบรรเทาทุกข์และการชี้สุขเกษมศานต์ ส่งผลให้การแนะแนวสามารถก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในของผู้เรียนอย่างลึกซึ้ง และเอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านพลังใจ เป้าหมายชีวิต และคุณภาพชีวิต

2. หลักธรรมในการเสริมสร้างพลังใจและเป้าหมายชีวิต

เมื่อครูแนะแนวได้สร้างฐานความไว้วางใจและพื้นที่ปลอดภัยทางจิตใจในฐานะกัลยาณมิตรแล้ว ขั้นตอนที่สำคัญถัดมา คือ การนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้เป็นเครื่องมือในการทำงานกับผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรม โดยบทความนี้เสนอหลักธรรมสำคัญ 2 ชุด ได้แก่ อิทธิบาท 4 สำหรับการเสริมสร้างพลังใจ และอัตถะ 3 สำหรับการกำหนดเป้าหมายชีวิต

2.1 อิทธิบาท 4 กับการเสริมสร้างพลังใจ

อิทธิบาท แปลตรงตัวว่า “ทางแห่งความสำเร็จ” หมายถึง หลักธรรมที่เป็นเหตุให้บุคคลสามารถบรรลุเป้าหมายในกิจการงานต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในทางโลกและทางธรรม ประกอบด้วย 4 องค์ธรรม ได้แก่

1. ฉันทะ คือ ความพอใจและรักในสิ่งที่ทำ มีแรงบันดาลใจและความสมัครใจในการลงมือทำ
2. วิริยะ คือ ความเพียรพยายามที่ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค มุ่งมั่นจนกว่าจะสำเร็จ
3. จิตตะ คือ ความตั้งใจจดจ่อและเอาใจใส่อย่างต่อเนื่อง
4. วิมังสา คือ การใช้ปัญญาพิจารณาไตร่ตรอง ทดลอง และปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น

หลักอิทธิบาท 4 สามารถประยุกต์เป็นกลไกทางจิตใจในการเสริมสร้างแรงจูงใจ ความมุ่งมั่น และความเพียรของผู้เรียน สอดคล้องกับแนวคิดแรงจูงใจภายใน (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2546)

การประยุกต์อิทธิบาท 4 เป็นกระบวนการสร้างพลังใจของผู้เรียนผ่านบทบาทครูแนะแนว

เมื่อพิจารณาในเชิงการแนะแนว อิทธิบาท 4 สามารถนำมาประยุกต์ใช้เป็นกรอบเชิงกระบวนการในการเสริมสร้างพลังใจของผู้เรียน โดยครูแนะแนวมีบทบาทสำคัญในการช่วยเอื้ออำนวยให้ผู้เรียนพัฒนาพลังใจอย่างเป็นลำดับ ตั้งแต่การจุดประกายแรงบันดาลใจ ไปจนถึงการพัฒนาการใคร่ครวญตนเองอย่างมีปัญญา กระบวนการดังกล่าวสามารถอธิบายได้เป็นขั้นตอนพร้อมทั้งเชื่อมโยงกับทฤษฎีจิตวิทยาตะวันตก ดังนี้

ขั้นที่ 1 การสร้างฉันทะ (แรงบันดาลใจ) ครูแนะแนวช่วยให้ผู้เรียนค้นพบคุณค่าและความหมายของการเรียนรู้และเป้าหมายชีวิตของตนเอง ผ่านการสนทนา การสะท้อนคิด และการเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนกับชีวิตจริง แม้จิตวิทยาตะวันตกจะเน้นเรื่อง “แรงจูงใจภายใน” (Intrinsic Motivation) ที่ขับเคลื่อนด้วยความสนใจส่วนตน

(Ryan, R. M. & Deci, E. L. , 2000) แต่ “ฉันทะ” ในพุทธจิตวิทยามีความหมายลึกซึ้งไปถึงการตระหนักรู้ในความดีงามของสิ่งที่ทำ เมื่อผู้เรียนตระหนักว่าสิ่งที่ทำมีความสำคัญต่อชีวิตของตน จะเกิดแรงบันดาลใจและความสมัครใจในการลงมือทำ เช่น ผู้เรียนที่เคยมองการเรียนเป็นภาระ เมื่อได้รับการแนะแนวให้เชื่อมโยงการเรียนกับความฝันหรือการทำประโยชน์ต่อครอบครัว อาจเกิดฉันทะที่ทำให้กลับมาตั้งใจเรียนอย่างจริงจัง

ขั้นที่ 2 การพัฒนาวิริยะ (ความเพียร) ครูแนะแนวช่วยเสริมสร้างทัศนคติที่ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค โดยช่วยให้ผู้เรียนมองความล้มเหลวเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ และสนับสนุนให้ผู้เรียนตั้งเป้าหมายการพัฒนาเป็นขั้นตอน หากเปรียบเทียบกับทฤษฎีความอุตสาหะ หรือ Grit ของตะวันตก (Duckworth A, et al., 2007) “วิริยะ” มีจุดเด่นพิเศษตรงที่มีสติคอยกำกับความเพียร ป้องกันไม่ให้กุศลธรรมหรือความเครียดครอบงำจิตใจจนเกิดภาวะหมดไฟ ตัวอย่างเช่น ผู้เรียนที่สอบไม่ผ่าน หากได้รับการแนะแนวให้วิเคราะห์จุดอ่อนและวางแผนปรับปรุงอย่างเป็นระบบ จะช่วยให้ผู้เรียนไม่ท้อแท้ แต่กลับมีพลังใจในการพยายามต่อไป วิริยะจึงช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งทางใจและความมุ่งมั่นในระยะยาว

ขั้นที่ 3 การพัฒนาจิตตะ (ความตั้งใจจดจ่อ) ครูแนะแนวช่วยให้ผู้เรียนรักษาความตั้งใจและความต่อเนื่องในการลงมือทำ โดยส่งเสริมการวางแผน การติดตามความก้าวหน้า และการกำกับตนเอง เช่น การช่วยให้ผู้เรียนแบ่งเป้าหมายใหญ่เป็นเป้าหมายย่อย และทบทวนความก้าวหน้าเป็นระยะ วิธีนี้ช่วยให้พลังใจของผู้เรียนมีความมั่นคงและไม่หลุดออกจากเส้นทางที่ตั้งใจไว้

ขั้นที่ 4 การส่งเสริมวิมังสา (การใคร่ครวญพัฒนา) ครูแนะแนวช่วยเอื้ออำนวยให้ผู้เรียนเกิดการสะท้อนคิดและการใช้ปัญญาในการพัฒนาตนเอง โดยชวนให้ผู้เรียนพิจารณาผลลัพธ์จากการกระทำที่ผ่านมา วิเคราะห์สาเหตุของความสำเร็จและความล้มเหลว และกำหนดแนวทางปรับปรุง เช่น การสะท้อนผลการเรียนหลังการสอบเพื่อค้นหาวิธีการเรียนที่เหมาะสมยิ่งขึ้น วิมังสาช่วยให้พลังใจของผู้เรียนไม่ใช่เพียงความพยายาม แต่เป็นพลังใจที่มีปัญญากำกับและนำไปสู่ความเจริญก้าวหน้า

ตัวอย่างกรณีศึกษาเชิงประยุกต์: เพื่อให้เห็นภาพชัดเจนยิ่งขึ้นขอยกตัวอย่าง ดังนี้ ผู้เรียนคนหนึ่งรู้สึกท้อแท้และมีผลการเรียนตกต่ำ ครูแนะแนวเริ่มต้นด้วยการใช้บทบาทกัลยาณมิตร (ปิโย, วะจะนักขะโม) ในการรับฟังปัญหาโดยไม่ตัดสิน จากนั้นชวนสนทนาเพื่อค้นหาความสนใจหรือคุณค่าของการเรียนที่เชื่อมโยงกับความฝัน (สร้างฉันทะ) เมื่อผู้เรียนเริ่มมีแรงบันดาลใจ ครูจึงช่วยวางแผนการทบทวนบทเรียนทีละขั้นอย่างสม่ำเสมอ (วิริยะ, จิตตะ) และเมื่อสอบเสร็จ ครูชวนสะท้อนผลลัพธ์เพื่อหาข้อบกพร่องด้วยความเข้าใจ (วิมังสา) กระบวนการนี้ช่วยเปลี่ยนความท้อแท้ให้กลายเป็นความยืดหยุ่นทางจิตใจ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

โดยสรุป ครูแนะแนวสามารถใช้อิทธิบาท 4 เป็นกรอบในการช่วยเสริมสร้างพลังใจของผู้เรียนอย่างเป็นลำดับขั้น ตั้งแต่การจุดประกายแรงบันดาลใจ การเสริมความเพียร การรักษาความตั้งใจ จนถึงการพัฒนาการใคร่ครวญตนเองด้วยปัญญา กระบวนการดังกล่าวช่วยให้พลังใจของผู้เรียนมีความมั่นคง ยืดหยุ่น และยั่งยืนต่อการเรียนรู้และการดำรงชีวิต

2.2 อัตถะ 3 กับการกำหนดเป้าหมายชีวิต

หากอิทธิบาท 4 คือ กลไกสร้างพลังใจ อัตถะ 3 ก็คือ กรอบที่ช่วยให้พลังใจนั้นมีทิศทาง โดยเป็นหลักธรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนมองเป้าหมายชีวิตอย่างรอบด้าน ไม่จำกัดอยู่เพียงความสำเร็จเชิงวัตถุ แต่ครอบคลุมถึงคุณค่าทางจิตใจและจริยธรรมด้วย (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2546) ประกอบด้วย

1. ทิฏฐธัมมิกัตถะ คือ เป้าหมายและประโยชน์ในปัจจุบัน
2. สัมปรายิกัตถะ คือ เป้าหมายและประโยชน์ในอนาคต
3. ปรมัตถะ คือ เป้าหมายสูงสุดด้านจิตใจและคุณธรรม

การประยุกต์อัตถะ 3 เป็นกระบวนการกำหนดเป้าหมายชีวิตแบบเป็นขั้นตอน

เมื่อพิจารณาในเชิงการแนะแนว อัตถะ 3 สามารถนำมาใช้เป็นกรอบเชิงกระบวนการในการช่วยผู้เรียน

กำหนดเป้าหมายชีวิตอย่างเป็นระบบได้ โดยครูแนะแนวมีบทบาทสำคัญในการช่วยให้ผู้เรียนพิจารณาเป้าหมายในหลายระดับ ตั้งแต่เป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับชีวิตปัจจุบัน ไปจนถึงเป้าหมายระยะยาว และเป้าหมายด้านคุณค่าภายใน กระบวนการดังกล่าวสามารถอธิบายเป็นขั้นตอนได้ ดังนี้

ขั้นที่ 1 การกำหนดเป้าหมายในปัจจุบัน (ทิฏฐธัมมิกัตถะ) ครูแนะแนวช่วยให้ผู้เรียนกำหนดเป้าหมายที่เป็นรูปธรรมและปฏิบัติได้จริงในชีวิตประจำวัน เช่น การตั้งเป้าหมายด้านผลการเรียน การจัดการเวลา หรือการพัฒนาทักษะพื้นฐานที่จำเป็น เป้าหมายในระดับนี้ช่วยให้ผู้เรียนเห็นความก้าวหน้าอย่างเป็นรูปธรรม และเกิดความรู้สึกสำเร็จในระยะสั้นที่ทำหน้าที่เป็นฐานของพลังใจ ตัวอย่างเช่น ผู้เรียนที่มีปัญหาผลการเรียน อาจได้รับการแนะแนวให้ตั้งเป้าหมายปรับปรุงรายวิชาใดรายวิชาหนึ่งก่อน เมื่อทำสำเร็จ ความเชื่อมั่นและแรงจูงใจในการพัฒนาด้านอื่นก็จะตามมาเอง

ขั้นที่ 2 การกำหนดเป้าหมายในอนาคต (สัมปรายิกัตถะ) ครูแนะแนวช่วยให้ผู้เรียนมองชีวิตในระยะยาวและเชื่อมโยงสิ่งที่กระทำในปัจจุบันเข้ากับผลที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เช่น การวางแผนการศึกษา การสำรวจแนวทางอาชีพ หรือการพัฒนาคุณลักษณะที่จำเป็นต่อความก้าวหน้าในชีวิต การมองเห็นความหมายของความพยายามในระยะยาวเช่นนี้ ช่วยให้ผู้เรียนอดทนต่อความยากลำบากในปัจจุบันได้ดียิ่งขึ้น ตัวอย่างเช่น ผู้เรียนที่มีความฝันอยากเป็นครูหรือบุคลากรวิชาชีพเฉพาะด้าน จะมีพลังใจในการตั้งใจเรียนแม้ต้องเผชิญกับความยากในช่วงการศึกษา

ขั้นที่ 3 การกำหนดเป้าหมายด้านคุณค่าและคุณธรรม (ปรมัตถะ) ครูแนะแนวช่วยให้ผู้เรียนพิจารณาเป้าหมายที่เชื่อมโยงกับคุณค่าภายในและคุณธรรม เช่น การเป็นคนดี การมีจิตสาธารณะ และการพัฒนาจิตใจให้เข้มแข็งและสงบ เป้าหมายในระดับนี้ ช่วยยกระดับความหมายของชีวิต และทำให้ผู้เรียนไม่ยึดติดกับความสำเร็จภายนอกเพียงอย่างเดียว ตัวอย่างเช่น ผู้เรียนที่เผชิญความล้มเหลวหรือความผิดหวัง หากได้รับการแนะแนวให้มองคุณค่าของการเติบโตทางจิตใจและการรักษาความดีงามในตนเอง จะยังคงมีพลังใจและความหมายในชีวิตแม้สถานการณ์ไม่เป็นไปตามที่หวัง

ตัวอย่างกรณีศึกษาเชิงประยุกต์: เพื่อให้เห็นภาพการนำอัตถะ 3 ไปใช้จริง ขอยกตัวอย่างกรณีศึกษา ดังนี้ ในช่วงที่ผู้เรียนต้องเผชิญความเครียดจากการแข่งขันสอบเข้ามหาวิทยาลัย ครูแนะแนวสามารถใช้กรอบอัตถะ 3 ชวนผู้เรียนสะท้อนคิดว่า การสอบเข้าศึกษาต่อได้ คือ เป้าหมายในปัจจุบันและอนาคต (ทิฏฐธัมมิกัตถะและสัมปรายิกัตถะ) แต่หากพลาดหวังหรือผลลัพธ์ไม่เป็นไปตามคาด คุณค่าของความกตัญญู ความเป็นคนดี และการเติบโตทางจิตใจ (ปรมัตถะ) ก็ยังคงอยู่ไม่เปลี่ยนแปลง การมองเป้าหมายชีวิตให้ครบทั้ง 3 มิติเช่นนี้ จะช่วยปลดล็อกความกดดัน ลดการเปรียบเทียบตนเองกับผู้อื่น และทำให้ผู้เรียนมีเป้าหมายชีวิตที่มั่นคง ไม่พังทลายลงเพียงเพราะความล้มเหลวด้านวิชาการเพียงอย่างเดียว

โดยสรุป อัตถะ 3 ทำหน้าที่เป็น “กระบวนการกำหนดเป้าหมายชีวิตแบบลำดับขั้น” ที่เริ่มจากเป้าหมายในปัจจุบันเพื่อสร้างพลังใจระยะสั้น ต่อด้วยเป้าหมายในอนาคตเพื่อกำหนดทิศทางชีวิต และยกระดับด้วยเป้าหมายด้านคุณค่าและคุณธรรมเพื่อเป็นฐานของความหมายในชีวิตที่ยั่งยืน กระบวนการดังกล่าวช่วยให้ผู้เรียนมีเป้าหมายชีวิตที่ชัดเจน สมดุล และสามารถใช้เป้าหมายเหล่านั้นเป็นแหล่งพลังใจในการดำเนินชีวิตและการเรียนรู้อย่างมีความหมายต่อไปได้

บทบาทของครูแนะแนวเชิงพุทธ

จากการสังเคราะห์แนวคิดทางการแนะแนว จิตวิทยาเชิงบวก และหลักพุทธธรรมที่กล่าวมา สามารถสรุปบทบาทสำคัญของครูแนะแนวเชิงพุทธได้เป็น 5 ประการ ดังนี้

ประการที่ 1 การเป็นกัลยาณมิตร สร้างความไว้วางใจและพื้นที่ปลอดภัยทางใจ คือ ครูแนะแนวทำหน้าที่เป็นบุคคลที่ผู้เรียนไว้วางใจและรู้สึกปลอดภัยพอที่จะเปิดเผยปัญหาและความรู้สึกที่แท้จริง การสร้างสัมพันธภาพเชิงบวกเช่นนี้ ไม่เพียงช่วยลดความตึงเครียดทางจิตใจ แต่ยังเป็นรากฐานที่ทำให้กระบวนการแนะแนวเกิดผลได้ในระดับลึก

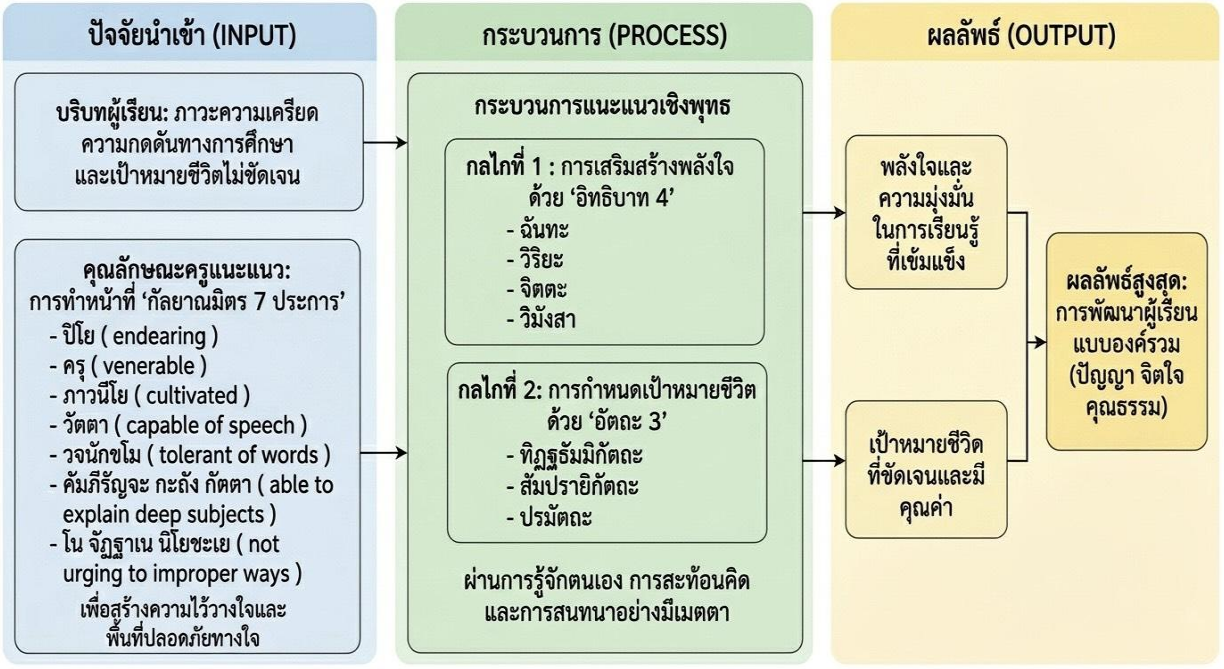
ประการที่ 2 การเอื้ออำนวยให้ผู้เรียนรู้จักตนเองและพัฒนาสติปัญญา ครูแนะแนวชวนให้ผู้เรียนสะท้อนคิดและตระหนักรู้เกี่ยวกับตนเอง ทั้งจุดแข็ง จุดที่ควรพัฒนา และรูปแบบความคิดของตน กระบวนการดังกล่าวช่วยพัฒนาสติและการรู้เท่าทันตนเอง ซึ่งพื้นฐานของการตัดสินใจและการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพ

ประการที่ 3 การส่งเสริมพลังใจตามหลักอิทธิบาท 4 คือ ครูแนะแนวใช้หลักอิทธิบาท 4 เป็นกรอบในการเสริมสร้างแรงบันดาลใจ ความเพียร ความตั้งใจ และการใคร่ครวญพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทำให้ผู้เรียนมีพลังใจที่มั่นคง สามารถเผชิญอุปสรรคและดำรงความมุ่งมั่นต่อเป้าหมายชีวิตได้แม้ในสถานการณ์ที่ยากลำบาก

ประการที่ 4 การช่วยผู้เรียนกำหนดเป้าหมายชีวิตตามกรอบอัตถะ 3 คือ ครูแนะแนวช่วยให้ผู้เรียนมองเป้าหมายชีวิต ครอบคลุมทั้งมิติปัจจุบัน อนาคต และคุณค่าทางจิตใจและคุณธรรม ทำให้ผู้เรียนมีทิศทางชีวิตที่ชัดเจน สามารถใช้เป้าหมายเหล่านั้นเป็นแหล่งพลังใจในการดำเนินชีวิตได้อย่างต่อเนื่อง

ประการที่ 5 การบูรณาการคุณธรรมและการสะท้อนคิดในกระบวนการแนะแนว คือ ครูแนะแนวส่งเสริมให้ผู้เรียนพิจารณาการตัดสินใจบนฐานของคุณธรรม ควบคู่กับการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาความเข้าใจตนเองและชีวิต บทบาทนี้ยกระดับการแนะแนวจากการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าไปสู่การพัฒนาชีวิตที่มีความหมายและยั่งยืน

กรอบแนวคิดการแนะแนวเชิงพุทธเพื่อสร้างพลังใจและเป้าหมายชีวิตของผู้เรียน

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการแนะแนวเชิงพุทธเพื่อสร้างพลังใจและเป้าหมายชีวิตของผู้เรียน

กรอบแนวคิดนี้แสดงให้เห็นความสัมพันธ์เชิงระบบระหว่างคุณภาพของครูแนะแนวเชิงพุทธ (กัลยาณมิตร) กระบวนการแนะแนว กลไกทางธรรม และผลลัพธ์ด้านพลังใจและเป้าหมายชีวิตของผู้เรียน

อภิปรายผล

จากการสังเคราะห์แนวคิดและทฤษฎีที่นำเสนอมาตลอดบทความ เห็นได้ชัดว่าการแนะแนวเชิงพุทธมีศักยภาพจริงในการตอบโจทย์ปัญหาสุขภาวะทางจิตและความไม่ชัดเจนด้านเป้าหมายชีวิตของผู้เรียนยุคปัจจุบัน โดยเฉพาะในภาวะที่พวกเขาเผชิญกับความเครียด ความกดดัน หรือความสับสนในเรื่องอัตลักษณ์และทิศทางชีวิต การดึงหลักพุทธธรรมมาบูรณาการกับแนวคิดแนะแนวทางการศึกษาและจิตวิทยาเชิงบวกนั้น ช่วยเติมเต็มมิติที่ลึก

กว่าการแนะแนวแบบเดิม ทั้งในด้านจิตใจและคุณค่าชีวิต ยิ่งในบริบทสังคมไทยที่มีรากฐานผูกพันกับพระพุทธศาสนา การนำพุทธจิตวิทยามาใช้ยิ่งมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตและสามารถเข้าถึงโครงสร้างทางจิตใจของผู้เรียนได้อย่างลึกซึ้ง สิ่งเหล่านี้สอดรับกับแนวคิดการพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวมที่ให้ความสำคัญกับทั้งปัญญา อารมณ์ จิตใจ และคุณธรรม

ในประเด็นบทบาทของครูแนะแนวในฐานะ “กัลยาณมิตร” การอภิปรายชี้ให้เห็นว่าคุณภาพของความสัมพันธ์ระหว่างครูแนะแนวกับผู้เรียนเป็นจุดเริ่มต้นที่ขาดไม่ได้ หลักกัลยาณมิตร 7 ประการทำหน้าที่เป็นฐานรากทางจริยธรรมและจิตวิทยาที่ช่วยสร้างความไว้วางใจ ความปลอดภัยทางใจ และเปิดพื้นที่ให้ผู้เรียนสะท้อนคิดและสำรวจตัวเองได้อย่างเป็นธรรมชาติ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการให้คำปรึกษาสมัยใหม่ที่ยืนยันตรงกันว่าสัมพันธภาพเชิงบวกและความไว้เนื้อเชื่อใจกันคือเงื่อนไขพื้นฐานของกระบวนการช่วยเหลือที่ได้ผล

สำหรับกลไกการเสริมสร้างพลังใจ กรอบอิทธิบาท 4 แสดงให้เห็นอย่างเป็นระบบว่าหลักธรรมชุดนี้อธิบายกระบวนการพัฒนาพลังใจของผู้เรียนได้ครบในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การจุดประกายแรงบันดาลใจด้วยฉันทะ การหล่อเลี้ยงความเพียรด้วยวิริยะ การรักษาความต่อเนื่องด้วยจิตตะ จนถึงการไตร่ตรองและพัฒนาตนเองด้วยปัญญาผ่านวิมังสา กระบวนการนี้มีความใกล้เคียงกับแนวคิดแรงจูงใจภายใน (Intrinsic Motivation) และความมุ่งมั่นระยะยาว (Grit) ในจิตวิทยาการศึกษาตะวันตก ทว่าการอภิปรายยังพบว่าพุทธจิตวิทยาสามารถเติมในส่วนที่แนวคิดตะวันตกยังขาดได้อย่างน่าสนใจ กล่าวคือ “ฉันทะ” ไม่ได้หมายถึงแค่ความพึงพอใจส่วนตัว แต่คือความรักในความดีงาม ขณะที่ “วิริยะ” มีมิติที่ลึกกว่า Grit ตรงที่มีสติคอยกำกับความเพียร ไม่ให้ตกอยู่ใต้อิทธิพลของอกุศลธรรม ทำให้ความอุตสาหะที่เกิดขึ้นไม่นำไปสู่ภาวะหมดไฟ การบูรณาการอิทธิบาท 4 จึงมีคุณค่าทางวิชาการในฐานะสะพานที่เชื่อมหลักธรรมกับกรอบทฤษฎีตะวันตกได้อย่างมีนัยสำคัญ ในส่วนของการกำหนดเป้าหมายชีวิต กรอบอัตถะ 3 ช่วยให้ผู้เรียนมองเป้าหมายอย่างรอบด้านและสมดุล ครอบคลุมทั้งประโยชน์ในปัจจุบัน อนาคต และคุณค่าทางจิตใจ-คุณธรรม สิ่งนี้ช่วยยกระดับการแนะแนวออกจากกรอบความสำเร็จเชิงวัตถุหรือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพียงอย่างเดียว ไปสู่การตั้งเป้าหมายชีวิตที่มีความหมายและยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับจิตวิทยาเชิงบวกที่ให้ความสำคัญกับความหมายของชีวิตและความผาสุกทางจิตใจในมิติที่กว้างกว่าแค่ความสำเร็จ

สรุป

บทความนี้มุ่งนำเสนอกรอบแนวคิดและบทบาทของการแนะแนวเชิงพุทธในการเสริมสร้างพลังใจและการกำหนดเป้าหมายชีวิตของผู้เรียนในบริบทการศึกษาร่วมสมัย ด้วยการบูรณาการแนวคิดแนะแนวทางการศึกษา จิตวิทยาเชิงบวก และพุทธจิตวิทยาเข้าด้วยกัน ผลการสังเคราะห์ชี้ว่าครูแนะแนวเชิงพุทธในบทบาทกัลยาณมิตรมีบทบาทสำคัญต่อการสร้างความไว้วางใจ ช่วยให้ผู้เรียนรู้จักและเข้าใจตนเอง เสริมสร้างพลังใจด้วยหลักอิทธิบาท 4 และช่วยกำหนดเป้าหมายชีวิตที่มีคุณค่าตามกรอบอัตถะ 3 กรอบแนวคิดที่นำเสนอสะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์เชิงระบบระหว่างคุณภาพครูแนะแนว กระบวนการแนะแนว กลไกทางธรรม และผลลัพธ์ด้านพลังใจและเป้าหมายชีวิต ทั้งหมดนี้แสดงว่าการแนะแนวเชิงพุทธไม่ใช่เพียงเครื่องมือแก้ปัญหาเฉพาะหน้า แต่เป็นกระบวนการพัฒนาผู้เรียนในระยะยาวที่ครอบคลุมทั้งปัญญา จิตใจ และคุณธรรม ด้วยเหตุนี้ การแนะแนวเชิงพุทธจึงเป็นแนวทางสำคัญในการยกระดับงานแนะแนวในสถานศึกษา จากที่เคยเน้นเพียงการให้ข้อมูลและการตัดสินใจเชิงวิชาการ สู่การดูแลหัวใจและความหมายชีวิตของผู้เรียนอย่างแท้จริง ผ่านบทบาทกัลยาณมิตร 7 หลักอิทธิบาท 4 และหลักอัตถะ 3 อันนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวม สอดคล้องกับเป้าหมายการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่มุ่งสร้างคนให้เก่ง ดี และมีความสุข

เอกสารอ้างอิง

กรมสุขภาพจิต. (2567). รายงานสถานการณ์สุขภาพจิตของคนไทย. นนทบุรี: กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข.

สถาบันวิจัยประชากรและสังคม. (2567). รายงานสุขภาพคนไทย 2567 : ความเครียด ภัยเงียบของสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหิดล.

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2546). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สุมน อมรวิวัฒน์. (2533). สมบัติทิพย์ของการศึกษาไทย . กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

American School Counselor Association. (2019). ASCA national model: A framework for school counseling programs. (4th ed.). Alexandria, VA: Author.

Duckworth A, et al. (2007). Grit: Perseverance and passion for long-term goals. Journal of Personality and Social Psychology, 92(6), 1087-1101.

Gibson, R. L. & Mitchell, M. H. (2008). Introduction to counseling and guidance. (7th ed.). Upper Saddle River, NJ: Pearson Education.

Ryan, R. M. & Deci, E. L. (2000). Intrinsic and extrinsic motivations: Classic definitions and new directions. Contemporary Educational Psychology, 25, 54-67.

Seligman, M. E. P. (2011). Flourish: A visionary new understanding of happiness and well-being. New York, NY: Free Press.

บทความวิจัย

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดนตรีของผู้เรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดบ่อมะปริง โดยใช้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการปฏิบัติร่วมกับแนวคิดของซูซูกิ*

THE DEVELOPMENT OF MUSIC LEARNING ACHIEVEMENT OF PRIMARY 4 STUDENTS AT WATBORMAPRING SCHOOL BY USING PRACTICAL-BASED LEARNING MANAGEMENT WITH THE SUZUKI PHILOSOPHY

เบญจมาศ พิกุลทอง*, รัชชานนท์ มีเดช, แมน เชื้อบางแก้ว
Benjamat Phikunthong*, Ratchanon Midet, Man Chuabangkaew
สาขาวิชาชีพครู คณะศิลปะศาสตร์ มหาวิทยาลัยตาปี สุราษฎร์ธานี ประเทศไทย
Department of Teaching Profession, Faculty of Liberal Arts, Tapee University, Surat Thani, Thailand
*Corresponding author E-mail: pikunthong2542@gmail.co.th
*Tel: 081-7908464, 092-823-9952

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดนตรีของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการปฏิบัติร่วมกับแนวคิดของซูซูกิ และ 2) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนต่อการจัดการเรียนรู้ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 21 คน ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 โรงเรียนวัดบ่อมะปริง โดยใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการปฏิบัติร่วมกับแนวคิดของซูซูกิ 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดนตรี และ 3) แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เรียนต่อการจัดการเรียนรู้ สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และสถิติที (t-test) ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดนตรีของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดบ่อมะปริง โดยใช้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการปฏิบัติร่วมกับแนวคิดของซูซูกิ มีคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน 11.43 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 3.76 และคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน 14.67 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 4.82 คะแนนเฉลี่ยผลการเรียนหลังการเรียนสูงกว่าก่อนการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 2) ความพึงพอใจของผู้เรียนต่อการจัดการเรียนรู้โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ย 3.81 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.09 มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า บางข้อที่มีความพึงพอใจระดับปานกลาง มีข้อเสนอแนะว่าควรเน้นการลงมือปฏิบัติให้มากขึ้น พร้อมกับปรับเกณฑ์การประเมินให้มีความชัดเจน นอกจากนี้ควรเพิ่มความท้าทายผ่านกิจกรรมที่หลากหลายแทนการใช้เพียงแบบฝึกหัดเติมคำ เพื่อให้ผู้เรียนรู้สึกสนุกกับการเรียน

คำสำคัญ: ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, การจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการการปฏิบัติ, ซูซูกิเมธอด

Abstract

Research Objectives: 1) To improve the music learning achievement of fourth-grade elementary school students by using a process-oriented learning approach combined with Suzuki's concept. and 2) To study student satisfaction with learning management, the sample

* Received 2 March 2026; Revised 31 March 2026; Accepted 31 March 2026

group consisted of 21 fourth-grade students in the first semester of the 2025 academic year at Wat Bomapring School, using purposive sampling. The research instruments included: 1) A lesson plan that emphasizes practical application combined with Suzuki's philosophy. 2) Music achievement test. And 3) The questionnaire assessed student satisfaction with the learning management. The statistical method used in the research was the mean, Standard Deviation (S.D.), and t-test. Research Findings: 1) Academic achievement in music of fourth-grade students at Wat Bo Phring School. By using a learning approach that emphasizes practical application, combined with Suzuki's philosophy. An average academic achievement score was determined prior to the start of this course. 11.43 Standard Deviation 3.76 And the average academic achievement score after completing the course. 14.67 Standard Deviation 4.82 The average academic scores after the intervention were significantly higher than before the intervention at the 0.05 statistical significance level. 2) Overall, students' satisfaction with the teaching and learning system averaged 3.81 And Standard Deviation 1.09. The level of satisfaction is high. When considered item by item, it was found that Some respondents with a moderate level of satisfaction suggested focusing on hands-on learning and clarifying the assessment criteria. They also recommended increasing the challenge through a variety of activities instead of just fill-in-the-blank exercises to make learning more enjoyable for students.

Keywords: Academic Achievement, Practical-Based Learning Management, Suzuki's Method

บทนำ

เยาวชนถือเป็นความหวังและกำลังสำคัญของสังคมในการพัฒนาประเทศชาติให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคปัจจุบัน การสร้างและเปิดโอกาสเพื่อพัฒนาเยาวชนไทยให้มีบทบาทและศักยภาพในการขับเคลื่อนอนาคตของประเทศให้เจริญก้าวหน้า จึงเป็นหน้าที่ที่ผู้ใหญ่ทุกฝ่ายต้องให้ความสำคัญอย่างจริงจัง ทั้งนี้ การศึกษาภาคบังคับซึ่งรัฐบาลกำหนดให้เด็กและเยาวชนต้องได้รับการศึกษาอย่างน้อยในระดับพื้นฐานตามกฎหมาย เป็นเครื่องมือสำคัญในการส่งเสริมความรู้ ทักษะ และคุณธรรม เพื่อเตรียมความพร้อมให้เยาวชนสามารถมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติอย่างเต็มศักยภาพ ดังที่สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กล่าวว่า การศึกษาเป็นฐานรากสำคัญในการพัฒนาคนและประเทศ โดยในศตวรรษที่ 21 มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะความรู้ (3Rs) และทักษะแห่งอนาคต (8Cs) ประกอบด้วยการคิดวิเคราะห์ การสื่อสาร ความคิดสร้างสรรค์ การทำงานร่วมกัน ความเข้าใจเทคโนโลยี และการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก ในการจัดเรียนการสอนการศึกษาขั้นพื้นฐานมีการเรียนในด้านวิชาการและการเรียนเกี่ยวกับทักษะต่าง ๆ ซึ่งการศึกษาใน 8 กลุ่มสาระจะเน้นทักษะวิชาการมากกว่าทักษะอื่น ๆ ในด้านศิลปะดนตรีซึ่งทักษะทั้งสองอย่างจะใช้การทำงานของสมองที่แตกต่างกัน(สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) โดยที่การเรียนการสอนส่วนใหญ่จะเน้นไปที่การพัฒนาสมองซีกซ้ายมากว่าซึ่งทำให้สมองซีกขวาไม่ได้รับการพัฒนาเท่าที่ควรซึ่งการเรียนดนตรีสามารถมีส่วนช่วยในการพัฒนาสมองซีกขวาได้ สอดคล้องกับภิรดี สุวรรณภักดี กล่าวว่า การทำงานของสมองซีกซ้ายและซีกขวามีความแตกต่างกันสมองซีกซ้ายมีคุณลักษณะ คือ ตรรกะ ข้อเท็จจริง การคิดวิเคราะห์ การให้เหตุผล การจัดลำดับความคิด การคิดคำพูด การคำนวณตัวเลข การแก้ปัญหาต่าง ๆ ซึ่งต่างกับสมองซีกขวาที่มีคุณลักษณะ คือ ความจำ ความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการ การหยั่งรู้ สามัญสำนึก ศิลปะ การตอบสนองทางอารมณ์ (EQ) ดนตรี จังหวะ (ภิรดี สุวรรณภักดี, 2566)

ปัญหาทางการเรียนวิชาดนตรีของผู้เรียนมีสาเหตุทั้งภายในและภายนอก ซึ่งอาจเป็นปัญหาด้านพฤติกรรม เช่น ขาดแรงจูงใจ ขาดสมาธิ หรือขาดระเบียบวินัย อารมณ์ เช่น ความเครียด ความวิตกกังวล หรือความเบื่อหน่าย ร่างกาย เช่น โรคประจำตัวหรือความบกพร่องทางการรับรู้ เช่น การมองเห็นและการได้ยิน และปัจจัยภายนอก เช่น สภาพแวดล้อมในครอบครัวและสังคม สื่อการสอนที่ไม่เหมาะสมหรือภาระงานที่หนักเกินไป สำหรับโรงเรียนวัดบ่อมะปริง อำเภอท่าฉาง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งเป็นบริบทของการศึกษาครั้งนี้ โดยในปีการศึกษา 2568 พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 21 คน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาดนตรีต่ำกว่ามาตรฐาน โดยเฉพาะในตัวชี้วัด ศ 2.1 ดนตรีน่ารู้ ที่มีผู้ผ่านเกณฑ์เพียงร้อยละ 16.67 ขณะที่ไม่ผ่านเกณฑ์สูงถึงร้อยละ 83.33 สะท้อนให้เห็นว่านักเรียนส่วนใหญ่ยังขาดทักษะพื้นฐานทางดนตรี ได้แก่ การฟัง การจำ การจำแนกเสียง การร้องเพลงให้ตรงโน้ต และการแยกองค์ประกอบทางดนตรี ซึ่งส่งผลให้ไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่หลักสูตรกำหนดได้อย่างมีประสิทธิภาพ ครูผู้สอนใช้เทคนิควิธีการสอนยังไม่หลากหลายและเครื่องดนตรียังไม่เพียงพอกับผู้เรียนบรรยากาศห้องเรียนไม่เหมาะสมต่อการปฏิบัติดนตรี สอดคล้องกับปัญหาผลสัมฤทธิ์วิชาดนตรีที่พบในโรงเรียนต่าง ๆ มักเกิดจากแนวทางการสอนแบบดั้งเดิมที่เน้นทฤษฎีมากกว่าปฏิบัติ ขาดสื่อการสอนที่น่าสนใจ และเครื่องมือดนตรีไม่เพียงพอ ส่งผลให้ผู้เรียนขาดแรงจูงใจและความเข้าใจ (สุภาพร คงดำ, 2561); (จิตติวิทย์ พิทักษ์ และคณะ, 2562); (สิทธิชัย ไพรพฤกษา และสิชฌน์เศก ย่านเดิม, 2563)

แนวทางแก้ไขปัญหาผลสัมฤทธิ์วิชาดนตรีเน้นการปรับปรุงการสอนให้ทันสมัยและน่าสนใจ โดยใช้สื่อออนไลน์เพื่อเข้าถึงง่าย ใช้วิธีการสอนทางตรงควบคู่กับการเน้นทักษะการปฏิบัติ ตลอดจนจัดกิจกรรมส่งเสริม เช่น การประกวดและการแสดง เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนฝึกซ้อมและพัฒนาฝีมืออย่างต่อเนื่อง และการนำวิธีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เช่น โครงงานเป็นฐาน (Project-based learning) การจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการปฏิบัติ และการเรียนดนตรีตามแนวคิดของซูซูกิ สำหรับการเรียนรู้ทางดนตรีตามแนวคิดของซูซูกิ ได้เสนอว่า วิธีการเรียนรู้ทางดนตรีของซูซูกิมีพื้นฐานอยู่บนหลักการที่ว่าเด็กทุกคนมีความสามารถ และสามารถพัฒนาความสามารถนี้ให้ดีขึ้นได้ผ่านสภาพแวดล้อมที่เอื้ออาทร เด็กทุกคนเรียนรู้ที่จะพูดภาษาของตนเองได้อย่างง่ายดาย และหากใช้กระบวนการเรียนรู้ตามธรรมชาติแบบเดียวกันในการสอนทักษะอื่น ๆ ในการพัฒนาการเรียนการสอนทางด้านดนตรีตามแนวคิดของซูซูกิ และการบูรณาการการเรียนการสอนตามแนวคิดของซูซูกิร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบต่าง ๆ สามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาดนตรีหลังการเรียนสูงกว่าก่อนการเรียนได้ (International Suzuki Association, 2005); (ชนะชัย บริรักษ์ และมนตรี เด่นดวง, 2567); (กฤติน พรหมมา, 2566) วิชาดนตรีที่เน้นการปฏิบัติมุ่งพัฒนาทักษะการเล่นดนตรี การร้องเพลง และการรวมวง ผ่านการลงมือทำจริง ควบคู่กับทฤษฎีดนตรี การฟัง และการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า เพื่อสร้างผลงานและการแสดงที่มีคุณภาพ โดยเน้นการพัฒนาทักษะรายบุคคลและการรวมวงดนตรี (Ensemble) อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติตามแนวทางที่ สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ เสนอไว้ว่า กระบวนการปฏิบัติถือเป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนปฏิบัติจนเกิดทักษะ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ 1) สังเกตรับรู้ ให้ผู้เรียนเห็นตัวอย่างที่หลากหลายจนเกิดความเข้าใจ และสามารถสรุปแนวคิดรวบยอดได้ 2) ทำตามแบบ ปฏิบัติตามขั้นตอนจากตัวอย่างที่แสดงให้เห็นอย่างชัดเจน โดยเริ่มจากงานง่ายไปสู่งานที่ซับซ้อน 3) ทำเองโดยไม่มีแบบฝึกปฏิบัติงานทั้งกระบวนการด้วยตนเอง ตั้งแต่เริ่มต้นจนจบ และ 4) ฝึกให้ชำนาญ ปฏิบัติซ้ำจนเกิดความชำนาญทำได้โดยอัตโนมัติ ซึ่งอาจเป็นงานเดิมหรืองานที่สร้างขึ้น (สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ, 2551) สอดคล้องกับงานวิจัยที่บูรณาการการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติร่วมกับเทคนิคการจัดการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่ส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สูงขึ้นได้ (นันทนา ทวีทรัพย์, 2563); (สุนิสา แซ่ม้า และคณะ, 2564); (กิตติพงษ์ พรมปิก และกอบสุข คงมนัส, 2566)

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทำให้ผู้วิจัยมีแนวคิดในการทำวิจัย เรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดนตรีของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดบ่อมะปริง โดยใช้การจัดการเรียนรู้ที่

เน้นกระบวนการปฏิบัติร่วมกับแนวคิดของซูซูกิ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดนตรีของผู้เรียนและเพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดนตรีของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการปฏิบัติร่วมกับแนวคิดของซูซูกิ
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนต่อการจัดการเรียนรู้

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

รูปแบบการดำเนินการ เป็นแบบกลุ่มตัวอย่างวัดก่อน-หลัง (One Group Pretest-Posttest Design) (ไพศาล วรคำ, 2565); (McMillan, J. H. & Schumacher, S., 2006)

ประชากร

กลุ่มประชากร ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดบ่อมะปริง อำเภอท่าฉาง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ภาคเรียนที่ 1/2568 จำนวน 21 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ทั้งหมด 21 คน ซึ่งได้รับการคัดเลือกโดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) (ไพศาล วรคำ, 2565) เนื่องจากเป็นช่วงวัยที่เหมาะสมในการพัฒนาทักษะทางดนตรีพื้นฐาน ทั้งด้านการฟัง การเคลื่อนไหว และการอ่านโน้ตดนตรีเบื้องต้นตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้ นอกจากนี้ ยังเป็นระดับชั้นที่เหมาะสมในการศึกษาสภาพและปัญหาของการจัดการเรียนรู้วิชาดนตรี เพื่อพัฒนาทักษะปฏิบัติ เช่น การอ่าน-เขียนโน้ต และเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สูงขึ้นตามเกณฑ์ที่กำหนด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการปฏิบัติร่วมกับแนวคิดของซูซูกิ
2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดนตรี
3. แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัยมีการดำเนินการ ดังนี้

1. แผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการปฏิบัติร่วมกับแนวคิดของซูซูกิ ศึกษาหลักสูตรดนตรีชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 แนวทางการจัดการเรียนรู้จากจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการปฏิบัติร่วมกับแนวคิดของซูซูกิที่บูรณาการขึ้นมาในการวิจัยครั้งนี้โดยนำกระบวนการจัดการเรียนรู้ซึ่งมี 4 ขั้นตอนได้แก่ 1) ขั้นพินิจพิจารณา 2) ขั้นแบบอย่างลีลา 3) ขั้นฝึกฝนพัฒนา และ 4) ขั้นรับรู้คุณค่าด้วยปัญญา มาใช้ในแผนการจัดการเรียนรู้ เลือกสาระการเรียนรู้ที่จะนำมาใช้ในการทดลอง ดำเนินสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วยหัวข้อสำคัญ คือ สาระสำคัญ ตัวชี้วัด กระบวนการจัดการเรียนรู้ สื่อการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผล ได้แผนการจัดการเรียนรู้ 4 แผน นำแผนการจัดการเรียนรู้ตามการจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการปฏิบัติร่วมกับแนวคิดของซูซูกิที่ปรับปรุงตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาเรียบร้อยแล้ว ไปเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โดยยึดค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป (Rovinelli, R. J. & Hambleton, R. K., 1976); (ไพศาล วรคำ, 2565) ได้แผนการจัดการเรียนรู้ตามการจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการปฏิบัติร่วมกับแนวคิดของซูซูกิ คือ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง การบอกประโยคเพลงอย่างง่าย จำนวน 3 ชั่วโมง แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2) ตัวโน้ตสากล จำนวน 3 ชั่วโมง แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3) อ่าน เขียนโน้ตดนตรีไทย จำนวน 3 ชั่วโมง และ 4) แผนการจัดการเรียนรู้ที่ โน้ตบนบรรทัด 5 เส้น จำนวน 3 ชั่วโมง

2. การสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดนตรี มีการดำเนินการ ศึกษาสาระการเรียนรู้ ศึกษาระดับวัตถุประสงค์ทางการศึกษาด้านพุทธิพิสัยมาเป็นแนวทางในการจัดทำแบบทดสอบ จัดทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดนตรี เป็นแบบทดสอบชนิดปรนัยเลือกตอบ มี 4 ตัวเลือก ถูกได้ 1 คะแนน ผิดได้ 0 คะแนน จำนวน 30 ข้อ นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางดนตรี ที่ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาเรียบร้อยแล้ว ไปเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา ของสาระการเรียนรู้ เลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป (Rovinelli, R. J. & Hambleton, R. K., 1976); (ไพศาล วรคำ, 2565) ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญเรียบร้อยแล้วไปทดลองใช้กับผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดบ่อมะปริง ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 19 คน เพื่อนำข้อมูลมาหาค่าความยาก (p) ค่าอำนาจจำแนก (r) และค่าความเชื่อมั่น (KR-20) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดนตรีเป็นรายข้อ คัดเลือกเฉพาะข้อที่มีความยากอยู่ระหว่าง 0.20 - 0.80 และมีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป และค่าความเชื่อมั่น (KR-20) ที่ใช้ได้ คือ 0.60 ขึ้นไป (Ary, D. et al., 2006); (พิสณุ ฟองศรี, 2549) ได้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดนตรี ค่าความเชื่อมั่น .98 ผลการวิเคราะห์ข้อสอบผล

3. การสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ มีการดำเนินการ ศึกษาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการปฏิบัติร่วมกับแนวคิดของซูซูกิ ที่บูรณาการ เพื่อนำแนวทางการจัดการเรียนรู้มาใช้ประกอบในคำถามในแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามการจัดการเรียนรู้ ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สร้างประโยคข้อความเกี่ยวกับความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ในเชิงบอกเล่า แบบสอบถามความพึงพอใจมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามหลักการของลิเคิร์ท (Likert, R., 1932); (Ary, D. et al., 2006); (ไพศาล วรคำ, 2565) เป็นความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการปฏิบัติร่วมกับแนวคิดของซูซูกิ ผู้เรียนจะแสดงความคิดเห็นในข้อความเชิงบอกเล่าว่า เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง คะแนนที่ได้จะเป็น 5, 4, 3, 2 หรือ 1 ตามลำดับ จำนวน 20 ข้อ ในการประเมินผลความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ วิเคราะห์จากคะแนนเฉลี่ยของความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อคำถามแต่ละข้อ และแปลค่าของคะแนนในข้อความเชิงบวกไปสู่ระดับความคิดเห็นที่กำหนดไว้ 4.50 - 5.00 (มากที่สุด) 3.50 - 4.49 (มาก) 2.50 - 3.49 (ปานกลาง) 1.50 - 2.49 (น้อย) 1.0 - 1.49 (น้อยที่สุด) นำแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ ที่ปรับปรุงตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ตรวจสอบ เพื่อพิจารณาความตรงเชิงเนื้อหาของข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป (Rovinelli, R. J. & Hambleton, R. K., 1976); (ไพศาล วรคำ, 2565) ผลค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) จัดพิมพ์แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เรียนต่อการจัดการเรียนรู้ ฉบับสมบูรณ์ จำนวน 20 ข้อ เพื่อนำไปสอบถามผู้เรียนกลุ่มตัวอย่าง เก็บข้อมูลสำหรับใช้ในการวิเคราะห์ผล

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. หาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (*SD*) ของคะแนนจากการสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการเรียน และคะแนนจากแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ของกลุ่มตัวอย่าง (พิสณุ ฟองศรี, 2549)

2. โดยใช้สถิติ t-test ตามทฤษฎี Student’s t-test ของ William Sealy Gosset ใช้สถิติ t-tset one-sample t retio (Coladarci, T., 2010)

ผลการวิจัย

ผลการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดนตรีของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดบ่อมะปริง โดยใช้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการปฏิบัติร่วมกับแนวคิดของซูซูกิ มีการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการ

เรียนดนตรีของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดบ่อมะปริง โดยใช้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการปฏิบัติร่วมกับแนวคิดของซูซูกิ ก่อนเรียนและหลังเรียนของผู้เรียนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 21 คน ผลปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดนตรีของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดบ่อมะปริง โดยใช้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการปฏิบัติร่วมกับแนวคิดของซูซูกิ ก่อนเรียนและหลังเรียนของผู้เรียนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 21 คน

เปรียบเทียบ	ก่อนเรียน (Pre-test)		หลังเรียน (Post-test)		*t*
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	
แผนที่ 1	3.57	1.08	3.90	1.09	4.41
แผนที่ 2	2.62	1.88	4.24	1.76	4.41
แผนที่ 3	2.29	1.55	3.81	2.18	3.34
แผนที่ 4	2.95	1.53	3.24	1.79	0.66
คะแนน	**11.43**	**3.76**	**14.67**	**4.82**	**3.41***

*มีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05

จากตารางที่ 1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดนตรีของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดบ่อมะปริง โดยใช้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการปฏิบัติร่วมกับแนวคิดของซูซูกิ พบว่า ผู้เรียนในกลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน 11.43 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 3.76 และคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน 14.67 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 4.82 คะแนนเฉลี่ยผลการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความพึงพอใจของผู้เรียนต่อการจัดการเรียนรู้

	รายการ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1	ได้ทบทวนความรู้เดิมมาเชื่อมกับความรู้ใหม่ทำให้เรียนเข้าใจยิ่งขึ้น	4.14	1.12	มาก
2	เพลงและบัตรภาพที่ใช้มีความน่าสนใจกับการเรียนรู้	3.76	1.02	มาก
3	ได้รับความรู้จากการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ในการเรียน	3.71	1.08	มาก
4	การทำใบงานช่วยให้มีความเข้าใจเนื้อหามากขึ้น	3.48	1.14	ปานกลาง
5	นักเรียนมีโอกาสการซักถามปัญหาที่เกิดขึ้นในระหว่างเรียนได้	4.14	1.12	มาก
6	การซักถามในชั้นเรียนทำให้มีความเข้าใจมากขึ้น	3.76	1.15	มาก
7	การทำงานเป็นกลุ่มช่วยทำให้เข้าใจและเรียนรู้ได้ดีขึ้น	3.57	1.05	มาก
8	นักเรียนมีการเข้าใจได้ง่ายขึ้นจากการอธิบายของครูในชั้นเรียน	3.38	0.95	ปานกลาง
9	นักเรียนสามารถซักถามข้อสงสัยขณะทำกิจกรรมและแบบฝึกหัดได้	4.05	1.00	มาก
10	ให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ อำนวยความสะดวกแก่นักเรียนในการทำกิจกรรม	4.38	0.90	มาก
11	นักเรียนทราบเกณฑ์การประเมินผลก่อนการทำกิจกรรม	3.10	1.31	ปานกลาง
12	การนำเสนอหน้าชั้นเรียนทำให้มีความกล้าในการแสดงออกมากขึ้น	4.38	0.65	มาก
13	การจัดกิจจรรมการเรียนรู้มีความหลากหลายน่าสนใจ	4.24	1.02	มาก
14	มีเวลาเพียงพอในการทำใบงานและแบบฝึกหัดขณะเรียนอย่างเพียงพอ	3.38	1.36	ปานกลาง
15	รู้สึกสนุกกับกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียน	4.71	0.88	มากที่สุด
16	แบบฝึกหัดขณะเรียนมีความเหมาะสมกับระดับความรู้	3.38	1.05	ปานกลาง
17	การนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน (เช่น อ่านโน้ตร้องเพลง)	3.90	1.31	มาก
18	การมีส่วนร่วมในกิจกรรม ปฏิบัติ ทำให้เข้าใจ บทเรียน เป็นอย่างดี	3.43	1.14	ปานกลาง
19	มีการสรุปบทเรียนด้วยตัวเองทำให้มีความเข้าใจและ จดจำได้มากขึ้น	2.81	1.56	ปานกลาง
20	นักเรียนเรียนอย่างมีความสุข	4.52	1.01	มากที่สุด
	รวม	**3.81**	**1.09**	**มาก**

จากตารางที่ 2 การพิจารณาโดยรวม พบว่า ความพึงพอใจของผู้เรียนต่อการจัดการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ย 3.81 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.09 มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ความพึงพอใจของผู้เรียนต่อการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับมากที่สุดได้แก่ รู้สึกสนุกกับกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียน ค่าเฉลี่ย 4.71 และค่าเบี่ยงเบนมาตราฐาน 0.88 และนักเรียนเรียนอย่างมีความสุข ค่าเฉลี่ย 4.52 และค่าเบี่ยงเบนมาตราฐาน 1.09 ส่วนในข้ออื่น ๆ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากและปานกลาง

อภิปรายผล

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดนตรีของผู้เรียนหลังการเรียนสูงกว่าก่อนการเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการปฏิบัติร่วมกับแนวคิดของซูซูกิ ทั้งนี้เป็นเพราะว่า การจัดการเรียนรู้มีแนวทางให้ผู้เรียนผ่านการฟังอย่างสม่ำเสมอ มีการฝึกซ้อมเป็นขั้นตอน จัดการเรียนรู้ผ่านการเลียนแบบ มีการเสริมสร้างแรงจูงใจและความมั่นใจ สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ของ Gagne′ มีแนวคิดว่า การออกแบบการสอนมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ทำให้ผู้เรียนได้มีโอกาสในการฝึกปฏิบัติฝึกฝนมากพอจึงจะเชี่ยวชาญและประสบความสำเร็จ (Richey, R. C., 2000) และกฎแห่งการฝึกหัด (Law of Exercise) ของ Thorndike กล่าวไว้ว่าเป็นกฎเกี่ยวกับการตอบสนองที่เชื่อมโยงมาจากสถานการณ์เพราะว่าการตอบสนองเกิดขึ้นบ่อยครั้งในสถานการณ์เหล่านั้นหมายความว่าการฝึกหัดหรือกระทำบ่อย ๆ ด้วยความเข้าใจจะทำให้การเรียนรู้นั้นคงทนถาวร ถ้าไม่ได้กระทำซ้ำบ่อย ๆ การเรียนรู้นั้นจะไม่คงทนถาวร และในที่สุดอาจลืมได้ (ทิศนา แขมมณี, 2567) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยที่นำการจัดการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องมาใช้ในการเรียนการสอนแล้วส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาดนตรีให้สูงขึ้น (เหนือดวง พูลเพิ่ม, 2560); (ชนะชัย บริรักษ์ และมนตรี เด่นดวง, 2567); (ธีรวัฒน์ วีระวิทยานันต์, 2567) ในด้านความพึงพอใจของผู้เรียนโดยภาพรวมความพึงพอใจของผู้เรียนต่อการจัดการเรียนรู้ มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับมากทั้งนี้เป็นเพราะว่า มีการทบทวนความรู้เดิมก่อนเข้าบทเรียนมีการสาธิตแสดงตัวอย่างการฝึกซ้อมเพื่อให้ผู้เรียนนำไปปฏิบัติเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการตั้งคำถามที่ผู้เรียนสงสัยหรือแสดงความเห็นในประเด็นต่าง ๆ สร้างบรรยากาศที่ผู้เรียนพึงพอใจสนับสนุนให้ผู้เรียนมีความมั่นใจในตนเอง โดยให้คำชมเชยและสนับสนุนอยู่อย่างสม่ำเสมอสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ของ Gagne′ มีแนวคิดว่า การเชื่อมโยงความคิดเป็นการใช้ความรู้เดิมและประสบการเพื่อเชื่อมโยงกับความประทับใจทางประสาทสัมผัส (Richey, R. C., 2000) และการตอบสนองทฤษฎีของธอร์นไดค์ ตามแนวคิดที่ว่าสติปัญญาเป็นผลมาจากการเชื่อมโยงความรู้ที่เรียนมาจะสัมพันธ์กับการฝึกฝนและจะอ่อนแอลงเมื่อหยุดหรือขาดการฝึกฝนที่เหมาะสม (Bates, B., 2016) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยที่นำการจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการปฏิบัติและการจัดการเรียนรู้ตามซูซูกิเมธอดแล้วส่งผลให้นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนอยู่ในระดับมาก (บราลี อินทศรี, 2563); (กิตติพงษ์ พรมปิก และกอบสุข คงมนัส, 2566); (สิปปนนท์ เจริญสุข, 2566)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการปฏิบัติร่วมกับแนวคิดซูซูกิช่วยพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดนตรีของผู้เรียนได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการจัดกิจกรรมที่เน้นการฝึกปฏิบัติการฟัง และการฝึกซ้ำ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการเรียนรู้ตามแนวคิดซูซูกิที่เน้นการพัฒนาทักษะดนตรีผ่านการปฏิบัติและการเรียนรู้จากประสบการณ์โดยตรง นอกจากนี้ผู้เรียนยังมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ในระดับมาก สะท้อนให้เห็นว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวสามารถส่งเสริมทั้งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทัศนคติที่ดีต่อการเรียนดนตรี สำหรับข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ การบูรณาการแนวคิดซูซูกิผู้สอนควรนำหลักการของซูซูกิมาปรับใช้ร่วมกับการปฏิบัติ เช่น การสร้าง

สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการซึมซับเสียงดนตรี และการเน้นการฝึกในรูปแบบเดิมซ้ำ ๆ การสร้างบรรยากาศเชิงบวก ครูผู้สอนควรให้ความสำคัญกับการสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลายและสนุกสนานในห้องเรียน และข้อแนะนำในการทำวิจัยครั้งต่อไป ซึ่งจากผลการวิจัย พบว่า ผู้เรียนมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุดในประเด็นความสุขในการเรียน โดยควรเน้นการขยายขอบเขตการศึกษาควรมีการศึกษาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการปฏิบัติร่วมกับแนวคิดของซูซูกิในระดับชั้นอื่น ๆ หรือกับเครื่องดนตรีประเภทอื่น เพื่อเปรียบเทียบผลและพัฒนาต่อยอดให้ครอบคลุมทุกทักษะทางดนตรีการศึกษาตัวแปรอื่น ๆ ควรมีการศึกษาถึงผลกระทบของการจัดการเรียนรู้ที่มีต่อตัวแปรอื่นเพิ่มเติม เช่น ทักษะการสร้างสรรค์ทางดนตรี (Musical Creativity) หรือความคงทนในการเรียนรู้ (Retention) ของผู้เรียนในระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

กฤติน พรหมมา. (2566). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาดนตรีสากลโดยใช้แบบฝึกทักษะการเรียนดนตรีประเภทคีย์บอร์ดสำหรับผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดโสธรวราราม วรวิหาร. วารสารสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม, 4(1), 45-54.

กิตติพงษ์ พรมปิก และกอบสุข คงมนัส. (2566). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบฝึกปฏิบัติเป็นฐานร่วมกับแนวคิดการเสริมต่อการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการเขียนสื่อสารสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2. วารสารการบริหารจัดการและนวัตกรรมท้องถิ่น, 5(8), 538-548.

จิตติวิทย์ พิทักษ์ และคณะ. (2562). ภาพปัญหาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนดนตรีของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น. วารสารศิลปกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 11(1), 225-237.

ชนะชัย บริรักษ์ และมนตรี เด่นดวง. (2567). การจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดของซูซูกิร่วมกับแบบฝึกทักษะเพื่อพัฒนา ทักษะปฏิบัติดนตรีของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. วารสารครุศาสตร์ปัญญา, 3(3), 1-14.

ทิศนา แขมมณี. (2567). ศาสตร์การสอน. องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 23). กรุงเทพมหานคร: ด่านสุทธาการพิมพ์.

ธีรวัฒน์ วีระวิทยานันต์. (2567). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนดนตรีตามแนวคิดของซูซูกิร่วมกับกระบวนการ เสริมความสามารถเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค เพื่อสร้างเสริมทักษะการเล่นดนตรี สำหรับผู้เรียนระดับเริ่มต้น. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยนเรศวร.

นันทนา ทวีทรัพย์. (2563). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นลงมือปฏิบัติจริงเพื่อส่งเสริมความรู้และทักษะปฏิบัติด้านคอมพิวเตอร์เพื่ออาชีพของผู้เรียนในกิจกรรมชุมนุมคอมพิวเตอร์. วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา, 10(4), 15-26.

บราลี อินทศรี. (2563). การพัฒนาทักษะการเป่าขลุ่ยเพียงออของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้แนวคิดของซูซูกิ. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์มหาบัณฑิต. สาขาวิชาหลักสูตรการเรียนและการสอนมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

พิสณุ ฟองศรี. (2549). วิจัยทางการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: เทียมฝ่าการพิมพ์.

ไพศาล วรคำ. (2565). การวิจัยทางการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 13). มหาสารคาม: ตักสิลลาการพิมพ์.

ภิรดี สุวรรณภักดี. (2566). สมองซีกซ้าย สมองซีกขวา คุณถนัดใช้สมองซีกไหน. เรียกใช้เมื่อ 20 กันยายน 2567 จาก https://www.medparkhospital.com/lifestyles/are-you-a-left-brain-or-right-brain-thinkerMedPark Hospital

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579. กรุงเทพมหานคร: คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สิทธิชัย ไพรพฤกษา และสิชฌน์เศก ย่านเดิม. (2563). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาดนตรี เรื่อง การอ่านโน้ตดนตรีสากลด้วยเกม UNO Music ของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนราชวินิต บางแคปานขำ. วารสารวิชาการ สถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิค, 6(2), 185-195.

สิปปนนท์ เจริญสุข. (2566). การพัฒนาแบบฝึกการปฏิบัติแซ็กโซโฟน ตามแนวทางของเทรเวอร์ วาย เพื่อเสริมสร้างทักษะพื้นฐานในการปฏิบัติแซ็กโซโฟน สำหรับผู้เริ่มต้น. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยพะเยา.

สุนิสา แซ่ม้า และคณะ. (2564). การจัดการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมการปฏิบัติจริงที่ส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ การทำงานเป็นทีมและความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. ใน การประชุมวิชาการระดับชาติสำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ครั้งที่ 1 (หน้า 44-52). กำแพงเพชร: มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.

สุภาพร คงดำ. (2561). ผลการจัดกิจกรรมการสอนดนตรีไทยประเภทขิม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยประยุกต์ใช้วิธีสอนแบบเพื่อนช่วยเพื่อน. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยบูรพา.

สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ. (2551). 21 วิธีจัดการเรียนรู้: เพื่อพัฒนากระบวนการคิด. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์.

เหนือดวง พูลเพิ่ม. (2560). การจัดการเรียนรู้วิชาดนตรี ตามแนวคิดของซูซูกิร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ เพื่อพัฒนาทักษะการขับร้องและความสามารถในการทำงานเป็นทีม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

Ary, D. et al. (2006). Introduction to Research in Education.(7thed.). Australia: Thomson Wadsworth.

Bates, B. (2016). Learning theories simplified. London: SAGE Publications.

Coladarci, T. (2010). Student's t statistic. In I. B. Weiner & W.E. Craighead (Eds.), CorsinEncyclopedia of Psychology (4th ed., p. 1723). Hoboken, NJ Wiley. Retrieved February 23, 2026, from https://www.researchgate.net/publication/314043610_Student's_t_Statistic

International Suzuki Association. (2005). International Suzuki Association. Retrieved January 13, 2025, from https://internationalsuzuki.org

Likert, R. (1932). A Technique for The Measurement of Attitudes. Archives of Psychology, 22(140), 5-55.

McMillan, J. H. & Schumacher, S. (2006). Research in Education: Evidence-Based Inquiry. (6th ed.). Boston: Pearson Education, Inc.

Richey, R. C. (2000). The legacy of Robert M. Gagné. New York: ERIC Clearinghouse on Information & Technology.

Rovinelli, R. J. & Hambleton, R. K. (1976). On the Use of Content Specialists in the Assessment of Criterion-Referenced Test Item Validity. Retrieved December 10, 2025, from https://eric.ed.gov/?id=ED121845

บทความวิจัย

ผลการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการคิดเชิงออกแบบที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้คณิตศาสตร์เรื่อง การชั่งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3*

THE EFFECTS OF DESIGN THINKING-BASED LEARNING MANAGEMENT ON MATHEMATICS LEARNING ACHIEVEMENT IN WEIGHING FOR THIRD-GRADE PRIMARY SCHOOL STUDENTS

กนกวรรณ รักขติวงศ์*, ณัฏฐ์รดา ไชยอัครพงศ์
Kanokwan Ragkhatiwong*, Natrada Chaiakaraphong
คณะศึกษาศาสตร์และศิลปะศาสตร์ สถาบันสารสาสน์เทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ สมุทรปราการ ประเทศไทย
Faculty Education and Liberal Arts, Sarasas Suvarnabhumi Institute of Technology, Samut Prakan, Thailand
*Corresponding author E-mail:
*Tel: 087-782-4601

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่อง การชั่ง สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ระหว่างก่อนกับหลังใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการคิดเชิงออกแบบ และ 2) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการคิดเชิงออกแบบการ สุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่มโดยวิธีการจับสลาก คือ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/1 จำนวน 20 คน โรงเรียนสารสาสน์วิเทศปทุมธานี อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี จำนวน 59 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง การชั่ง จำนวน 6 แผน ผลการประเมินความเหมาะสมของแผน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.86, S.D = 0.28) ล2) แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้คณิตศาสตร์ มีค่าความตรงเชิงเนื้อหาอยู่ระหว่าง 0.67-1.00 และ 3) แบบสัมภาษณ์ความพึงพอใจที่มีต่อการจัดประสบการณ์ศิลปะสร้างสรรค์ มีค่าความตรงเชิงเนื้อหาอยู่ระหว่าง 0.67-1.00 วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าทีแบบไม่อิสระต่อกัน ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่องการชั่ง สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา 3 ที่โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการคิดเชิงออกแบบหลังทดลอง (18.10) (สูงกว่าก่อนทดลอง (15.25) อยู่ในระดับดีมาก และ 2) นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 3 มีความพึงพอใจสูงในการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการคิดเชิงออกแบบ ต้องการทำกิจกรรมลักษณะนี้เพิ่มอีกในอนาคต นักเรียนบูรณาการทักษะทางคณิตศาสตร์กับศิลปะสร้างผลงานอย่างสร้างสรรค์ การใช้วัสดุ เทคนิค และขั้นตอน แสดงถึงความเข้าใจในกระบวนการเรียนรู้และเกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้

คำสำคัญ: ผลสัมฤทธิ์, คณิตศาสตร์, การชั่ง, การคิดเชิงออกแบบ

Abstract

To compare the mathematics learning achievement on "Measurement" for 3rd-grade primary students before and after using learning management based on the design thinking concept.To study the satisfaction of 3rd-grade primary students towards learning management based on the design thinking concept. Methodology: Sampling: A cluster random sampling

* Received 9 March 2026; Revised 31 March 2026; Accepted 31 March 2026

method was used, selecting 20 students from Grade 3/1 at Sarasas Witaed Pathumthani School, Mueang Pathum Thani District, Pathum Thani Province. The total sample size was 59 students. Instruments: Mathematics learning plans on "Measurement" (6 plans). The suitability of the plans was evaluated at a very high level ($\bar{X}$ = 4.86, S.D = 0.28). Mathematics learning achievement test with content validity ranging from 0.67-1.00. Satisfaction interview with content validity ranging from 0.67-1.00. Data Analysis: Mean, standard deviation, and paired samples t-test were used. Research Findings: Mathematics learning achievement on "Measurement" for 3rd-grade primary students after the intervention (18.10) was significantly higher than before the intervention (15.25), indicating a very good level. 3rd-grade primary students showed high satisfaction with the learning management based on the design thinking concept. They expressed a desire for more similar activities in the future. Students creatively integrated mathematics and art skills to produce their work. The use of materials, techniques, and steps demonstrated their understanding of the learning process and fostered motivation to learn.

Keywords: Achievement, Mathematics, Measurement, Design Thinking

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2562 ซึ่งได้กำหนดจุดมุ่งหมายและหลักการศึกษาไว้ในหมวดที่ 1 มาตรา 6 โดยกล่าวว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตคนไทยความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545) ซึ่งสาระสำคัญของหมวดนี้ในการจัดการเรียนการสอนได้กำหนดสาระการเรียนรู้ไว้ทั้งหมด 8 กลุ่มสาระ ในแต่สาระที่จะช่วยพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหามีความสามารถในการไตร่ตรอง ใคร่ครวญแยกออกเป็นส่วน ๆ เพื่อศึกษาให้ถ่องแท้ โดยคิดพิจารณาอย่างรอบคอบ ใคร่ครวญในเหตุและผล โดยแยกแยะพิจารณาไตร่ตรองเพื่อความถูกต้องแจ่มแจ้งชัดเจน มิใช่พิจารณาเพียงแต่การวิเคราะห์ แยกแยะความสำคัญความสัมพันธ์และหลักการด้านเดียว แต่ต้องพิจารณาใครครวญทุกด้านทุกมุมอย่างลึกซึ้ง

จากคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนสารสาสน์วิเทศปทุมธานีสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ปีการศึกษา 2563 - 2564 กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่เป็นไปตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด คือ โดยเฉลี่ยร้อยละ 74.37 และ 72.56 และเมื่อพิจารณาระดับผลการเรียน พบว่า นักเรียนมีผลการเรียนอยู่ในระดับไม่น่าพึงพอใจ กล่าวคือ ต่ำกว่าระดับ 2 คิดเป็นร้อยละ 52 และเมื่อพิจารณาผลการประเมินหน่วยการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2563-2564 พบว่า หน่วยการเรียนรู้เรื่อง การชั่ง มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 52.23 และ 53.12 ผลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจเชิงลึกและสามารถเชื่อมโยงความรู้ทางคณิตศาสตร์กับสถานการณ์ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม การเรียนรู้คณิตศาสตร์ในระดับประถมศึกษาตอนต้น โดยเฉพาะการชั่ง จำเป็นต้องอาศัยกิจกรรมที่เน้นการลงมือปฏิบัติจริง การใช้สื่อการสอนที่หลากหลาย และการสร้างประสบการณ์เรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจแนวคิดหลักและพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล จะสามารถช่วยพัฒนาผู้เรียนในเรื่องการแก้โจทย์ปัญหาการชั่ง การตวง และการวัดได้ เพราะการแก้โจทย์ปัญหาจะต้องแก้ปัญหาไปทีละขั้นตอน หากมีแต่โจทย์ที่มีเพียงตัวเลข และการคิดคำนวณ อาจทำให้ผู้เรียนไม่เกิดความสนใจ ไม่มีแรงกระตุ้นที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหา (นาจนารี นพเก้า, 2561) ผู้วิจัยในฐานะผู้สอนพิจารณาเห็นว่าปัญหาวิธีการ

จัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการอย่างมีระบบ เป็นขั้นตอน และการใช้สื่อต่าง ๆ ที่หลากหลาย จะส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น ทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์มีความหมายต่อนักเรียนประถมเป็นอย่างมาก เป็นพื้นฐานในการเรียนรู้และการคิดที่จะช่วยให้คิดอย่างเป็นระบบ และสามารถแก้ปัญหาง่าย ๆ ในชีวิตประจำวันได้ และการจัดประสบการณ์ศิลปะสร้างสรรค์มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเด็ก ทั้งด้านอารมณ์ ความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการและการสื่อสารผ่านสัญลักษณ์ เด็กได้ใช้การวาดภาพ การปั้น หรือการประดิษฐ์ผลงาน เพื่อแสดงออกถึงความเข้าใจเกี่ยวกับโลกและสิ่งรอบตัว (Eisner, E. W., 2002) การบูรณาการคณิตศาสตร์เข้ากับศิลปะสร้างสรรค์จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะช่วยให้เด็กเรียนรู้แนวคิดทางคณิตศาสตร์ผ่านการลงมือปฏิบัติจริง เช่น การวาดรูปทรงเรขาคณิต การสร้างลวดลายที่มีความสมมาตร หรือการใช้ตัวเลขและการนับในกิจกรรมศิลปะ (Clements, D. H. & Sarama, J., 2011) นอกจากนี้ ศิลปะยังช่วยให้เด็กได้เรียนรู้คณิตศาสตร์ในรูปแบบที่เข้าใจง่ายและสนุกสนาน โดยไม่รู้สึกว่าถูกบังคับ เช่น การใช้สีสันในการเปรียบเทียบ การจัดองค์ประกอบที่สัมพันธ์กับจำนวนหรือรูปแบบ และการออกแบบที่สอดคล้องกับแนวคิดทางคณิตศาสตร์ (Sullivan, P. & Lilburn, P., 2010) สิ่งเหล่านี้ทำให้การเรียนรู้มีความหมายสำหรับเด็กและส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้อย่างยั่งยืน

กระบวนการจัดการเรียนรู้มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาของผู้เรียน ซึ่งกระบวนการจัดการเรียนรู้มีอยู่หลากหลายรูปแบบ หลากหลายวิธีที่จะสามารถช่วยส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้คณิตศาสตร์ จากการศึกษาค้นคว้าพบว่า ในปัจจุบันแนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบการคิดเชิงออกแบบ (Design thinking) เป็นกระบวนการที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนคิดอย่างเป็นระบบ และคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของไปรมา อิศรเสนา ณ อยุธยา และชูจิต ตรีรัตนพันธ์ ที่สรุปว่า การคิดเชิงออกแบบเป็นวิธีสร้างความคิดใหม่อย่างก้าวกระโดด นอกกรอบเดิม สามารถสร้างประสบการณ์จากมุมมองต่างขั้น เปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการสนทนา และเป็นวิธีการทำงานที่มนุษย์เป็นศูนย์กลางเน้นการลงมือปฏิบัติและความร่วมมือเพื่อสร้างความเข้าใจเปลี่ยนกรอบความคิดและแก้ปัญหา (ไปรมา อิศรเสนา ณ อยุธยา และชูจิต ตรีรัตนพันธ์, 2560) นอกจากนี้การใช้การคิดเชิงออกแบบในการจัดการเรียนรู้จะช่วยให้ผู้เรียนรู้ปัญหาได้ถูกจุด และมีวิธีการในการแก้ไขปัญหาที่เป็นลำดับ คิดวิเคราะห์อย่างถี่ถ้วนและรอบด้าน ทำให้แก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งกระบวนการคิดเชิงออกแบบ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ การทำความเข้าใจปัญหาอย่างลึกซึ้ง (Empathize) การระบุปัญหาและกรอบของปัญหา (Define) การหาแนวทางแก้ไข (Ideate) การสร้างต้นแบบ (Prototype) และการทดลองใช้ (Test) จากขั้นตอนที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่าเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้คิดอย่างเป็นระบบและเรียนรู้ที่จะแก้ปัญหา ซึ่งจะส่งผลต่อการเรียนรู้ในระยะยาว (ต่อศักดิ์ กาญจนทรัพย์สิน, 2564)

จากความเป็นมาและสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการคิดเชิงออกแบบที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่อง การชั่ง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งจะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกคิดวิเคราะห์ คิดแก้ปัญหา และคิดสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นทักษะการคิดขั้นสูง (Higher Order Thinking) สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่พบเจอในชีวิตประจำวันได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่อง การชั่ง สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ระหว่างก่อนกับหลังใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการคิดเชิงออกแบบ

2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการคิดเชิงออกแบบ

วิธีดำเนินการวิจัย

ศึกษาผลสัมฤทธิ์และความพึงพอใจทางการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่อง การชั่ง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการคิดเชิงออกแบบ ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 โรงเรียนสารสาสน์วิเทศปทุมธานี อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี จำนวน 3 ห้อง รวมทั้งสิ้น 59 คน ซึ่งนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาทั้ง 3 ห้องเรียนไม่มีความแตกต่างกัน

กลุ่มตัวอย่าง นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/1 จำนวน 20 คน

ได้มาด้วยวิธีการ สุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยถือว่าห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม จากนั้นจึงดำเนินการสุ่ม

เลือกห้องเรียน จำนวน 1 ห้องเรียน จากห้องเรียนทั้งหมดของระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ด้วยวิธีการจับสลาก

แบบแผนการวิจัย การวิจัยในครั้งนี้เป็นแบบแผนการวิจัยแบบขั้นต้น (Pre-experimental Research Design) และทดลองแบบกลุ่มเดียววัดก่อนและหลัง (One group pretest-posttest design)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้วิจัยในครั้งนี้คือ

1. แผนการจัดการเรียนรู้ทางคณิตศาสตร์ตามแนวคิดการคิดเชิงออกแบบ เรื่อง การชั่ง จำนวน 6 แผน
2. แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางเรียนรู้คณิตศาสตร์
3. แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการคิดเชิงออกแบบ

มีขั้นตอนในการสร้างและตรวจสอบคุณภาพ ดังนี้

1. แผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการออกแบบ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างตามขั้นตอนดังนี้

1.1 ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ปรับปรุง 2560) กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์และหลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนสารสาสน์วิเทศปทุมธานี พุทธศักราช 2566

1.2 ศึกษาหลักการแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ และการคิดเชิงออกแบบจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.3 ดำเนินการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการคิดเชิงออกแบบ เรื่อง การชั่ง กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 6 แผนการจัดการเรียนรู้ ครั้งละ 50 นาที เวลารวม 12 คาบ

1.4 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์เพื่อตรวจสอบและขอคำแนะนำในเบื้องต้น จากนั้นนำมาปรับปรุงและแก้ไข

1.5 นำแผนการจัดการเรียนรู้ ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ และด้านการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ โดยตรวจสอบความเหมาะสมด้านเนื้อหาและทำการประเมินความเหมาะสมและให้ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงแก้ไข โดยเกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ มีค่าความเหมาะสมโดยรวมเฉลี่ยเท่ากับ 4.67 อยู่ในระดับ มากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยรายด้าน ดังนี้

ด้านเนื้อหา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.70

ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.65

ด้านการวัดและประเมินผล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.66

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้คำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ของแผนการจัดการเรียนรู้ พบว่ามีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67 - 1.00 และมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.89

1.6 นำแผนการ จัดการเรียนรู้มาปรับแก้ไขตามที่ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะแล้วนำไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/2 ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นนักเรียนโรงเรียนสารสาสน์วิเทศปทุมธานี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 20 คน เพื่อศึกษาความเหมาะสมในด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ระยะเวลาในการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ และการวัดประเมินผลการเรียนรู้

1.7 การเก็บรวบรวมข้อมูล แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขในส่วนที่ยังไม่เหมาะสมในการจัดการเรียนรู้ให้ดีขึ้นต่อไป

1.8 นำไปใช้กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง

2. แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางเรียนรู้คณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีลำดับขั้นตอนการสร้างและการตรวจสอบคุณภาพดังนี้

2.1 ศึกษาข้อมูลและค้นคว้า เอกสารตำรา วารสาร รายงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

2.2 สร้างแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางเรียนรู้คณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

2.2.1 กำหนดรายการประเมินทักษะพื้นฐานทางด้านคณิตศาสตร์ ซึ่งได้จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ประกอบทักษะพื้นฐานทางด้านคณิตศาสตร์

2.2.2 กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนแบบรูบิคแยกประเด็น มี 4 ระดับ คือ คะแนน 4, 3, 2, และ 1 และใช้เกณฑ์การตัดสินระดับคุณภาพดีมาก ดี พอใช้ ควรปรับปรุง (บุญทัน ดอกไธสง, 2555)

2.2.3 นำแบบประเมินทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา และปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ

2.2.4 นำแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางเรียนรู้คณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านเพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โดยใช้แบบประเมิน ซึ่งได้ค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์ (IOC) อยู่ระหว่าง 0.67-1.00

2.2.5 นำวัดผลสัมฤทธิ์ทางเรียนรู้คณิตศาสตร์ แบบทดสอบมีค่าความยากง่ายอยู่ระหว่าง 0.32 - 0.78 ค่าเฉลี่ยความยากง่ายเท่ากับ 0.56 ค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.27 - 0.69 และ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.82

3. แบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการจัดประสบการณ์ศิลปะสร้างสรรค์

3.1 ศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินความพึงพอใจในเด็กปฐมวัยที่มีต่อกิจกรรม

3.2 สร้าง. แบบประเมินความพึงพอใจประกอบด้วยประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/1 ที่มีต่อการจัดประสบการณ์ศิลปะสร้างสรรค์ ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

3.2.1 ตั้งคำถามแบบปลายเปิดเพื่อให้เด็กได้อธิบายถึงความพึงพอใจของตนต่อการจัดประสบการณ์ศิลปะสร้างสรรค์ที่ครูจัดขึ้น

3.2.2 นำแบบประเมินความพึงพอใจที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา และปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ

3.3.3 นำแบบประเมินความพึงพอใจที่เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านเพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โดยใช้แบบประเมิน IOC ซึ่งได้ค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์ (IOC) อยู่ระหว่าง 0.67-1.00

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ทำความคุ้นเคยกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/1 ก่อนการทดลอง 2 สัปดาห์

2. ประเมินก่อนเรียนด้วยแบบประเมินทักษะพื้นฐานทางด้านคณิตศาสตร์โดยการสังเกตพฤติกรรมก่อนทดลอง 1 สัปดาห์

3. ดำเนินการจัดประสบการณ์ศิลปะสร้างสรรค์ โดยใช้ระยะเวลาในการทดลอง ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 ในกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ ในวันจันทร์ พุธ และศุกร์ จำนวน 12 ครั้ง ครั้งละ 50 นาที จำนวน 6 แผน

4. หลังเสร็จสิ้นการทดลองสัมภาษณ์นักเรียนเป็นรายบุคคลเกี่ยวกับความพึงพอใจที่มีต่อการจัดประสบการณ์ศิลปะสร้างสรรค์

5. ประเมินหลังเรียนด้วยแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางเรียนรู้คณิตศาสตร์ หลังการทดลองเสร็จสิ้น 1 สัปดาห์

การวิเคราะห์ข้อมูล

การดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล มีรายละเอียดดังนี้

1. นำผลการประเมินแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางเรียนรู้คณิตศาสตร์ มาวิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และนำข้อมูลที่ได้มาแปลความหมายตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

2. นำผลที่ได้จากการประเมินก่อนเรียนและหลังเรียนมาเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยโดยทดสอบค่าที (t-test Dependent Samples)

3. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ความพึงพอใจของนักเรียนมาวิเคราะห์เนื้อหา(Content Analysis) ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

3.1 สัมภาษณ์นักเรียนเป็นรายบุคคล โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง

3.2 จดบันทึกคำให้สัมภาษณ์ของนักเรียนลงในแบบสัมภาษณ์

3.3 เมื่อสัมภาษณ์ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดประสบการณ์ศิลปะสร้างสรรค์ครบทุกคนแล้ว นำข้อมูลมาวิเคราะห์ความเหมือนและความแตกต่าง และสร้างข้อสรุป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. หาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงมาตรฐานของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางเรียนรู้คณิตศาสตร์ ก่อนและหลังจัดกิจกรรม

2. ทดสอบค่าทีแบบไม่อิสระต่อกัน (Dependent-samples t-test) เพื่อตรวจสอบว่าค่าเฉลี่ยของข้อมูลสองชุดมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญหรือไม่

3. เมื่อได้ค่า t-test มาแล้ว นำมาแปลผล

4. วิเคราะห์เนื้อหาข้อมูลการสัมภาษณ์ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดประสบการณ์ศิลปะสร้างสรรค์ โดยวิเคราะห์และตีความข้อความ เพื่อสรุปผลและตอบคำถามการวิจัยว่าเด็กมีความพึงพอใจหรือไม่อย่างไร

ผลการวิจัย

1. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/1 ก่อนและหลังเรียนค์ โดยใช้สถิติ dependent sample t-test ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่อง การชั่ง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการคิดเชิงออกแบบ ก่อนเรียนและหลังเรียน (n=20)

การทดสอบ	n	คะแนนเต็ม	$\overline{x}$	S.D.	t	p-value
ก่อนเรียน	20	20	15.25	0.91	12.25**	.000*
หลังเรียน	20	20	18.10	0.72		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามแนวคิดการคิดเชิงออกแบบ เรื่อง การชั่ง โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการคิดเชิงออกแบบ พบว่า คะแนนก่อนและหลังเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($p < .001$, $t = 12.25$) โดยคะแนนค่าเฉลี่ยการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการคิดเชิงออกแบบทางคณิตศาสตร์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ซึ่งค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้คณิตศาสตร์ก่อนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการคิดเชิงออกแบบ เท่ากับ 15.25 ส่วนหลังการจัดการเรียนรู้ค่าเฉลี่ยทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ เท่ากับ 18.10 ซึ่งสูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการคิดเชิงออกแบบ

นอกจากนี้ในการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ของนักเรียนประถมศึกษาที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยขอนำเสนอผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน

ตารางที่ 2 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการคิดเชิงออกแบบ

รายการ	$\overline{x}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1. แต่ละกิจกรรมมีความต่อเนื่องในด้านเนื้อหา	2.95	0.22	มาก
2. นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจการชั่งมากขึ้น	2.70	0.47	มาก
3. กิจกรรมน่าสนใจชวนติดตาม ไม่น่าเบื่อ	2.95	0.22	มาก
4. นักเรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมทุกขั้นตอน	2.70	0.47	มาก
5. สื่อการเรียนรู้น่าสนใจ	2.75	0.44	มาก
6. สื่อการเรียนรู้มีเพียงพอสำหรับนักเรียนทุกคน	2.60	0.50	มาก
7. ครูยอมรับความคิดเห็นของนักเรียน	2.80	0.41	มาก
8. นักเรียนเรียนรู้อย่างมีความสุข	2.75	0.44	มาก
9. นักเรียนได้นำการเรียนรู้ที่ได้รับไปใช้ในชีวิตประจำวัน	2.75	0.44	มาก
10. นักเรียนอยากเรียนการชั่งเช่นนี้อีก	2.75	0.44	มาก
รวมเฉลี่ย	**2.77**	**0.41**	**มาก**

จากตารางที่ 2 พบว่า ความพึงพอใจโดยภาพรวมที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการคิดเชิงออกแบบ พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\overline{x}$ = 2.77) โดยด้านที่ได้รับความพึงพอใจในระดับมากเป็นลำดับแรก คือ แต่ละกิจกรรมมีความต่อเนื่องในด้านเนื้อหา และกิจกรรมน่าสนใจ ชวนติดตาม ไม่น่าเบื่อ ($\overline{x}$ = 2.95) รองลงมา ได้แก่ ครูยอมรับความคิดเห็นของนักเรียน ($\overline{x}$ = 2.80) สื่อการเรียนรู้น่าสนใจ เรียนรู้อย่างมีความสุข ได้นำการเรียนรู้ที่ได้รับไปใช้ในชีวิตประจำวัน และอยากเรียนการชั่งเช่นนี้อีก ($\overline{x}$ = 2.75) นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจการชั่งมากขึ้น และได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมทุกขั้นตอน ($\overline{x}$ = 2.70) และสื่อการเรียนรู้มีเพียงพอสำหรับนักเรียนทุกคน ($\overline{x}$ = 2.60) ตามลำดับ2. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้

อภิปรายผล

การศึกษาผลสัมฤทธิ์และความพึงพอใจทางการเรียนรู้คณิตศาสตร์เรื่อง การชั่ง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการคิดเชิงออกแบบ ผู้วิจัยอภิปรายผลในประเด็นที่สำคัญดังต่อไปนี้ 1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่อง การชั่ง สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ระหว่างก่อนกับหลังใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการคิดเชิงออกแบบ พบว่า ผลสัมฤทธิ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยก่อนเรียนผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนมีค่าคะแนนเฉลี่ย 15.25 หลังเรียนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมีค่าคะแนนเฉลี่ย 18.10 การที่นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น เนื่องจากกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการคิดเชิงออกแบบ เน้นให้นักเรียนเรียนรู้ร่วมกัน

เน้นทักษะกระบวนการคิดที่ได้นำมาใช้ร่วมกับแผนการจัดการเรียนรู้ที่จัดทำขึ้นมาอย่างมีคุณภาพ ขั้นตอนของคิดเชิงออกแบบช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนคิดอย่างเป็นระบบ เป็นกระบวนการที่ช่วยให้นักเรียนได้ทำความเข้าใจปัญหา ระบุปัญหา หาแนวทางแก้ไข สร้างต้นแบบ และทดลองใช้ โดยส่งเสริมให้นักเรียนได้คิดวิเคราะห์ คิดแก้ปัญหา และคิดสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นกระบวนการคิดขั้นสูง ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สุภาพร บุตรสัย ที่สรุปว่าการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบที่มีต่อสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ซึ่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (สุภาพร บุตรสัย, 2565) และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พิชญา กล้าหาญ และวิสูตร โพธิ์เงิน ที่สรุปว่าได้พัฒนาและหาประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดกระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน ประเมินความเป็นนวัตกรของนักเรียนหลังจากจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งผลการวิจัยก็พบว่า กระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับการจัดการเรียนรู้ส่งผลให้นักเรียนเข้าใจปัญหา รู้จักวางแผน ดำเนินการ ค้นคว้า และวิเคราะห์ ซึ่งเป็นทักษะสำคัญในการเรียนรู้คณิตศาสตร์ (พิชญา กล้าหาญ และวิสูตร โพธิ์เงิน, 2564) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ นฤมล มีมุข ที่สรุปว่าศึกษาผลการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสานโดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับการเขียนโปรแกรมเชิงจินตภาพส่งผลต่อความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนานวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย กล่าวไว้ว่า กระบวนการคิดอย่างเป็นขั้นตอนในการคิดแก้ปัญหาจนพัฒนาแนวคิดโดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบการใช้สื่อที่หลากหลายส่งเสริมให้เรียนรู้ด้วยตนเอง เปิดโอกาสให้มี

การปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับเนื้อหาจะช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ การให้อิสระทางความคิด การให้นักเรียนได้ร่วมมือกัน แบ่งหน้าที่ กระตุ้นให้อยากรู้อยากเห็น อยากที่จะแก้ปัญหาให้ได้ ให้รู้จักช่วยเหลือกัน มีความรับผิดชอบ โดยผ่านกระบวนการคิดเชิงออกแบบ จะช่วยส่งเสริมพัฒนาการในหลาย ๆ ด้าน

2. การศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการคิดเชิงออกแบบ โดยภาพรวมนักเรียนมีความพึงพอใจในระดับมาก การที่นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ เนื่องมาจากแต่ละกิจกรรมมีความต่อเนื่องในด้านเนื้อหา กิจกรรมน่าสนใจ ชวนติดตาม ไม่น่าเบื่อ ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมทุกขั้นตอน (นฤมล มีมุข, 2565) ว่ากระบวนการจัดการเรียนรู้นั้นจะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาได้เต็มศักยภาพ นักเรียนได้รับการเปิดโอกาสให้เกิดการปฏิสัมพันธ์กับสื่อ เพื่อน และครู ซึ่งบทบาทครูที่ยอมรับความคิดเห็นของนักเรียนช่วยส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความไว้วางใจเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น บทบาทครูมีความสำคัญอย่างมากในการที่จะช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจในการคิดแก้ปัญหา นอกจากนี้สื่อการเรียนรู้น่าสนใจ กระตุ้นให้ผู้เรียนต้องการลงมือแก้ปัญหาด้วยตนเอง และเกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุข ได้นำการเรียนรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน โดยมีความรู้ ความเข้าใจเรื่องของการชั่งมากขึ้น นอกจากนี้ สื่อการเรียนรู้ที่มีเพียงพอสำหรับนักเรียนทุกคน และช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาและบทเรียนที่ซับซ้อนได้ง่ายขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ นฤมล มีมุข, พิชญา กล้าหาญ และวิสูตร โพธิ์เงิน ที่สรุปว่ากระบวนการคิดเชิงออกแบบ มีผลต่อความพึงพอใจของนักเรียน เนื่องจากนักเรียนได้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ผลิตนวัตกรรมที่สนองความต้องการได้ และสามารถนำการเรียนรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ได้ในสถานการณ์อื่น ๆ (นฤมล มีมุข, 2565); (พิชญา กล้าหาญ และวิสูตร โพธิ์เงิน, 2564) นอกจากนี้ยังสามารถอธิบายเชิงเหตุผลได้ว่าการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการคิดเชิงออกแบบส่งผลต่อการเรียนรู้เรื่อง “การชั่ง” ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากเนื้อหาเรื่องการชั่งเป็นเนื้อหาที่มีลักษณะเป็นรูปธรรม (Concrete) และเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของผู้เรียนโดยตรง การใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบซึ่งเริ่มจากการทำความเข้าใจปัญหา (Empathize) และการระบุปัญหา (Define) ช่วยให้นักเรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้เรื่องน้ำหนักกับสถานการณ์จริง เช่น การชั่งสิ่งของในชีวิตประจำวัน การเปรียบเทียบน้ำหนัก หรือการแก้ปัญหาการเลือกใช้หน่วยการชั่งที่เหมาะสมในขั้นการระดมความคิด (Ideate) และการสร้างต้นแบบ (Prototype) นักเรียนได้มีโอกาสทดลองใช้เครื่องมือชั่งจริง หรือจำลองสถานการณ์การชั่ง ทำให้เกิดการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติ (Learning by Doing) ซึ่งสอดคล้องกับธรรมชาติของ

วิชาคณิตศาสตร์ระดับประถมศึกษาที่เน้นการสร้างความเข้าใจจากประสบการณ์ตรง ส่งผลให้นักเรียนสามารถสร้างมโนทัศน์เกี่ยวกับน้ำหนักและหน่วยการชั่งได้อย่างถูกต้องและชัดเจนมากยิ่งขึ้นอีกทั้งในขั้นการทดสอบ (Test) นักเรียนได้ตรวจสอบความถูกต้องของคำตอบจากการทดลองจริง ทำให้เกิดการสะท้อนความคิด (Reflection) และปรับปรุงความเข้าใจของตนเองอย่างต่อเนื่อง ซึ่งช่วยลดความคลาดเคลื่อนทางความคิดเกี่ยวกับการประมาณค่าและการเปรียบเทียบน้ำหนัก อันเป็นทักษะสำคัญในเรื่องการชั่งดังนั้น กระบวนการคิดเชิงออกแบบจึงไม่เพียงแต่ส่งเสริมทักษะการคิดขั้นสูงเท่านั้น แต่ยังช่วยให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้เชิงนามธรรมของคณิตศาสตร์เข้ากับสถานการณ์จริง ทำให้เกิดความเข้าใจเชิงลึกในเนื้อหาเรื่องการชั่ง และส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาพบว่า การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการคิดเชิงออกแบบ มีคุณค่าอย่างยิ่งต่อการพัฒนาทักษะทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนประถมศึกษา โดยช่วยส่งเสริมทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ ได้แก่ ความสามารถในการจำแนกและเปรียบเทียบ ความสามารถในการจัดลำดับ ความสามารถในการนับ และความคิดสร้างสรรค์ ความสุขในการเรียนรู้ รวมถึงการนำตัวเลขหรือรูปทรงเรขาคณิตมาใช้ในงานศิลปะอย่างเป็นธรรมชาติ สะท้อนถึงการเชื่อมโยงระหว่างจินตนาการกับทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ ทั้งยังสร้างแรงจูงใจให้เด็กต้องการเข้าร่วมกิจกรรมต่อไปในอนาคต ข้อเสนอแนะคือ ควรจัดกิจกรรมตามลำดับขั้นตอนที่ชัดเจน สร้างบรรยากาศสนุกสนาน ใช้สื่อที่หลากหลาย และพัฒนาครูให้มีความเข้าใจในการบูรณาการศิลปะกับคณิตศาสตร์ รวมทั้งควรมีการศึกษาติดตามผลระยะยาวนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาเสริมกิจกรรม และพิจารณาผลต่อพัฒนาการด้านอื่น ๆ ควบคู่ไปด้วย เพื่อให้การพัฒนาเด็กปฐมวัยเกิดขึ้นอย่างรอบด้านและยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

ต่อศักดิ์ กาญจนทรัพย์สิน. (2564). การใช้การคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) มาใช้ในการออกแบบการ สอน. เรียกใช้เมื่อ 2 สิงหาคม 2566 จาก http://blog.bru.ac.th/2021/05/20/การใช้การคิดเชิงออกแบบ-d/

นฤมล มีมุข. (2565). ผลการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสานโดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับ การเรียนโปรแกรมเชิงจินตภาพส่งผลต่อความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนานวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีการศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

นาจนารี นพเก้า. (2561). การพัฒนาชุดการสอนวิชาคณิตศาสตร์ตามแนวทางทฤษฎีพัฒนาการทาง สติปัญญาของเพียเจต์ เรื่อง โจทย์ปัญหาระคนสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2. เรียกใช้เมื่อ 13 พฤษภาคม 2566 จาก https://buuir.buu.ac.th/bitstream/1234567890/ 7670/1/Fulltext.pdf

ไปรมา อิศรเสนา ณ อยุธยา และชูจิต ตรีรัตนพันธ์. (2560). การคิดเชิงออกแบบ: เรียนรู้ด้วยการลงมือทำ. เรียกใช้เมื่อ 6 มิถุนายน 2566 จาก https://resource.tcdc.or.th/ebook/ Design.Thingking.Learning.by.Doing.pdf

พิชญา กล้าหาญ และวิสูตร โพธิ์เงิน. (2564). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดกระบวนการคิดเชิงออกแบบ ร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความเป็นนวัตกรของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. Journal of Education Studies, 49(2), 1-16.

สุภาพร บุตรสัย. (2565). ผลของการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบที่มีต่อสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการวัดประเมิน และวิจัยทางการศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

Clements, D. H. & Sarama, J. (2011). Early childhood mathematics education research: Learning trajectories for young children. Oxfordshire: Routledge.

Eisner, E. W. (2002). The arts and the creation of mind. London: Yale University Press.

Sullivan, P. & Lilburn, P. (2010). Open-ended maths activities: Using “good” questions to enhance learning in mathematics. Oxford: Oxford University Press.

บทความวิจัย

พลวัตภาระงบประมาณกองทุนประกันสังคมและสถานการณ์แรงงานผู้สูงอายุ จังหวัดนนทบุรีในรอบทศวรรษ (พ.ศ. 2558 - 2567)*

DYNAMICS OF SOCIAL SECURITY BUDGET BURDEN AND ELDERLY LABOR SITUATION IN NONTHABURI PROVINCE: A DECADE REVIEW (2015-2024)

รชต จุฑาผิว*, ลักขณา รุ่งโรจน์
Rachata Juthaphiw*, Lakkana Rungrot
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ พระนครศรีอยุธยา ประเทศไทย
Faculty of Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi, Phra Nakhon Si Ayutthaya, Thailand
Corresponding author E-mail: rachata.j@rmutsb.ac.th
*Tel: 095-045-8385

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของภาระงบประมาณกองทุนประกันสังคมจังหวัดนนทบุรีในรอบ 10 ปี 2) วิเคราะห์ผลกระทบของวิกฤตการณ์โควิด-19 ต่อเสถียรภาพการจ้างงาน และ 3) ประเมินทิศทางภาระค่าใช้จ่ายกรณีชราภาพภายใต้บริบทสังคมสูงวัย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณโดยวิเคราะห์ข้อมูลอนุกรมเวลาและแบบจำลองพยากรณ์แนวโน้ม จากรายงานสถานการณ์แรงงานจังหวัดนนทบุรี จำนวน 10 ฉบับ (พ.ศ. 2558-2567) ครอบคลุมผู้ประกันตนกว่า 7.7 แสนคน ผลการศึกษาพบการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างที่มีนัยสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ 1) ภาวะกับดักงบประมาณผู้สูงวัย โครงสร้างรายจ่ายกองทุนได้เปลี่ยนผ่านจากภาระด้านสุขภาพไปสู่ด้านชราภาพอย่างสมบูรณ์ โดยในปี 2567 มูลค่าการจ่ายเงินกรณีชราภาพพุ่งสูงถึง 454.88 ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 56.97 ของเงินสิทธิประโยชน์รวม ซึ่งสูงกว่ากรณีสงเคราะห์บุตรและเจ็บป่วยอย่างมีนัยสำคัญ 2) รอยแผลเป็นทางเศรษฐกิจจากวิกฤต วิกฤตโควิด-19 ส่งผลให้ยอดการเบิกจ่ายกรณีว่างงานพุ่งสูงขึ้นในช่วงปี 2563-2564 และทิ้งผลกระทบระยะยาวต่อสถานประกอบการขนาดเล็ก (1 - 9 คน) ซึ่งในปี 2567 กลุ่มนี้ยังคงมีสัดส่วนการเลิกจ้างสูงถึงร้อยละ 95.04 ของกิจการที่ปิดตัวทั้งหมด และ 3) โครงสร้างการพึ่งพิงระบบบริการเอกชน ผู้ประกันตนร้อยละ 85.88 ยังคงเลือกใช้บริการสถานพยาบาลเอกชนอย่างต่อเนื่อง สะท้อนถึงต้นทุนแฝงในการบริหารจัดการ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายมุ่งเน้นการปฏิรูปความยั่งยืนทางการคลังผ่านการขยายอายุเกษียณภาคสมัครใจ การปรับเพดานเงินสมทบให้สอดคล้องกับสภาวะเศรษฐกิจ และการสร้างระบบเตือนภัยล่วงหน้าสำหรับวิสาหกิจขนาดย่อมเพื่อลดภาระกรณีว่างงาน เพื่อรักษาสมดุลทางการคลังอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: กองทุนประกันสังคม, การวิเคราะห์อนุกรมเวลา, สังคมสูงวัย, วิกฤตโควิด-19, จังหวัดนนทบุรี

Abstract

This research aims to 1) study the development and structural changes of the Social Security Fund's budget burden in Nonthaburi Province over a decade; 2) analyze the impact of the COVID-19 crisis on employment stability; and 3) assess the trajectory of old-age benefit expenses within the context of an aging society. This is a quantitative research analyzing time-series data and a trend forecasting model from 10 Nonthaburi Provincial Labor Situation Reports

* Received 10 March 2026; Revised 31 March 2026; Accepted 31 March 2026

(2015-2024), covering over 770,000 insured persons. The findings reveal three significant structural changes: 1) The Aging Budget Trap: The fund's expenditure structure has completely transitioned from health-related burdens to old-age provisions. In 2024, old-age benefit payments soared to 454.88 million THB, accounting for 56.97 percent of total benefit payments, which is significantly higher than child allowance and sickness benefits. 2) Economic Scarring from the Crisis: The COVID-19 crisis resulted in a surge of unemployment benefit disbursements during 2020-2021 and left long-term impacts on small enterprises (1-9 employees). In 2024, this group still had a high layoff proportion, reaching 95.04 percent of all closed businesses. and 3) Private Sector Dependency Structure: 85.88 percent of insured persons continuously chose to use private healthcare facilities, reflecting latent administrative costs. Policy recommendations focus on fiscal sustainability reform through voluntary retirement age extensions, adjusting contribution ceilings to align with economic conditions, and establishing an early warning system for small enterprises to reduce the unemployment burden, in order to sustainably maintain fiscal balance.

Keywords: Social Security Fund, Time-Series Analysis, Aging Society, COVID-19 Crisis, Nonthaburi Province

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างประชากรโลกที่มุ่งหน้าสู่สังคมสูงวัย ถือเป็นความท้าทายระดับมหภาคที่สั่นคลอนเสถียรภาพทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างรุนแรง ข้อมูลจากองค์การสหประชาชาติระบุว่า ประชากรโลกที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป จะเพิ่มจำนวนขึ้นอย่างก้าวกระโดดจาก 962 ล้านคน ในปี ค.ศ. 2017 เป็น 2.1 พันล้านคน ในปี ค.ศ. 2050 สำหรับประเทศไทย สถานการณ์ดังกล่าวมีพลวัตที่รวดเร็วกว่าหลายประเทศ โดยได้ก้าวเข้าสู่การเป็นสังคมสูงวัย (Aged Society) มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 และคาดการณ์ว่าจะก้าวเข้าสู่ "สังคมสูงวัยระดับสุดยอด" (Super Aged Society) ภายในปี พ.ศ. 2578 การเปลี่ยนผ่านนี้ส่งผลกระทบโดยตรงต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ (GDP) ศักยภาพการเติบโตทางเศรษฐกิจ และการหดตัวของกำลังแรงงาน ซึ่งเป็นปัจจัยกดดันต่อภาระงบประมาณสวัสดิการสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพื่อรับมือกับวิกฤตดังกล่าว ภาครัฐได้มีความพยายามในการขับเคลื่อนนโยบายผ่านยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ภายใต้ร่มของพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 และพระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546

ในบริบทของการบริหารกิจการสาธารณะสมัยใหม่ ภายใต้พระราชบัญญัติประกันสังคม ระบบประกันสังคม (Social Security System) ถือเป็นกลไกหลักในการบริหารจัดการความเสี่ยงทางสังคม (Social Risk Management) (Canagarajah, P. S., 2002); (Holzmann, R. & Jørgensen, S., 2001); (Verbano, C. & Venturini, K. , 2011) เพื่อสร้างหลักประกันความมั่นคงในชีวิตให้แก่แรงงาน โดยทำหน้าที่เป็นตาข่ายความปลอดภัย (Social Safety Net) รองรับความเสี่ยงพื้นฐานที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ เช่น การเจ็บป่วย การว่างงาน ทุพพลภาพ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งความชราภาพ อย่างไรก็ตาม ตลอดทศวรรษที่ผ่านมา (พ.ศ. 2558–2567) โครงสร้างประชากรและตลาดแรงงานของประเทศไทยได้เผชิญกับพลวัตความเปลี่ยนแปลงขนาดใหญ่ (Megatrends) ที่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อเสถียรภาพทางการคลังของกองทุน โดยเฉพาะ "กลุ่มแรงงานผู้สูงอายุ" ที่กลายเป็นกลุ่มเป้าหมายที่มีความเปราะบางสูงและเผชิญกับปัญหาเชิงพฤติกรรมในการพึ่งพิงระบบสวัสดิการ เนื่องจากข้อจำกัดด้านการออมในวัยทำงานที่ต่ำ ทำให้แรงงานสูงวัยจำนวนมากต้องพึ่งพิงเงินทดแทนกรณีชราภาพเพื่อการดำรงชีพเป็นหลัก

จังหวัดนนทบุรี ในฐานะพื้นที่ยุทธศาสตร์เศรษฐกิจปริมณฑลที่มีอัตราการขยายตัวของเมือง (Urbanization) สูง มีสถานประกอบการในระบบกว่า 22,991 แห่ง และผู้ประกันตนรวมกว่า 772,558 คน กำลังเผชิญกับความท้าทายเชิงโครงสร้างที่สำคัญยิ่ง ข้อมูลเชิงประจักษ์ชี้ให้เห็นถึงความไม่สมดุลของโครงสร้างภาระงบประมาณอย่างมีนัยสำคัญ กล่าวคือ แม้สิทธิประโยชน์กรณีสงเคราะห์บุตรจะมีจำนวนผู้ใช้บริการสูงสุดถึง 136,376 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 49.51 ของผู้ใช้สิทธิทั้งหมด แต่เมื่อพิจารณาในมิติมูลค่าการเบิกจ่าย กลับพบว่ากรณีชราภาพ มียอดการจ่ายเงินสูงสุดเป็นอันดับหนึ่ง สูงถึง 454.88 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 56.97 ของเงินประโยชน์ทดแทนที่จ่ายทั้งหมด (สำนักงานแรงงานจังหวัดนนทบุรี, 2567) ตัวเลขดังกล่าวสะท้อนสัญญาณเตือนถึงภาวะกับดักงบประมาณผู้สูงวัย (Aging Budget Trap) (Berezkina, O. A. & Rozmainsky, I. V., 2024); (Zubair, S. et al., 2017) ที่กองทุนกำลังแบกรับภาระผูกพันระยะยาวในสัดส่วนที่สูงเกินกว่าครึ่งหนึ่งของงบประมาณรวม นอกจากแรงกดดันจากสังคมสูงวัยแล้ว ปัจจัยความผันผวนทางเศรษฐกิจและวิกฤตโรคระบาดโควิด-19 (COVID-19 Crisis) ในช่วงกลางทศวรรษ ยังได้ทิ้งร่องรอยความเสียหาย (Economic Scarring) ไว้ในโครงสร้างการจ้างงานของจังหวัด ตามทฤษฎีความเปราะบางของวิสาหกิจขนาดย่อม (SME Vulnerability) ข้อมูลปี 2567 ยืนยันว่า สถานประกอบการขนาดเล็ก (ลูกจ้าง 1-9 คน) มีความเปราะบางสูงสุด โดยมีสัดส่วนการเลิกกิจการถึงร้อยละ 95.04 ของกิจการที่เลิกจ้างทั้งหมด ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อภาระการจ่ายเงินทดแทนกรณีว่างงานกว่า 102.04 ล้านบาท นอกจากนี้ ในมิติด้านสุขภาพ พฤติกรรมการเลือกใช้บริการทางการแพทย์ของผู้ประกันตนยังคงกระจุกตัวอยู่ในภาคเอกชนอย่างต่อเนื่อง โดยในปีล่าสุดมีสัดส่วนการใช้บริการโรงพยาบาลเอกชนสูงถึงร้อยละ 85.88 ซึ่งบ่งชี้ถึงความท้าทายในการควบคุมต้นทุนแฝงและค่ารักษาพยาบาลในระยะยาว (สำนักงานแรงงานจังหวัดนนทบุรี, 2567)

จากสถานการณ์ข้างต้น การศึกษาข้อมูลเพียงปีใดปีหนึ่ง (Cross-sectional Study) อาจไม่เพียงพอที่จะฉายภาพพลวัตและการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างที่สะสมตัวมาตลอด 10 ปีได้ (Frantsuz Y. A., 2025); (Le, A.-T. & Doan, A.-T. , 2020) ช่องว่างการวิจัย (Research Gap) ที่สำคัญคือ การขาดแคลนการวิเคราะห์ข้อมูลระยะยาวที่ติดตามปฏิสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการพึ่งพิงกองทุนของแรงงานผู้สูงอายุกับการก่อตัวของวิกฤตทางการคลัง ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความจำเป็นเร่งด่วนในการศึกษาเรื่องพลวัตภาระงบประมาณกองทุนประกันสังคมและสถานการณ์แรงงานผู้สูงอายุจังหวัดนนทบุรีในรอบทศวรรษ (พ.ศ. 2558 - 2567) โดยใช้วิธีการวิเคราะห์อนุกรมเวลา (Time-Series Analysis) เพื่อถอดบทเรียนจากอดีต วิเคราะห์จุดเปลี่ยนสำคัญในช่วงวิกฤต และประเมินทิศทางความเสี่ยงในอนาคต หากภาวะพึ่งพิงและโครงสร้างงบประมาณที่บิดเบี้ยวนี้ไม่ได้รับการแก้ไข กองทุนอาจเผชิญกับภาวะล้มละลายทางการคลัง (Fiscal Insolvency) การศึกษานี้จะนำไปสู่ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่แม่นยำ (Evidence-based Policy) ในการสร้างความยั่งยืนทางการคลังและการคุ้มครองแรงงานที่เท่าทันต่อบริบทสังคมสูงวัย นำมาสู่คำถามในการวิจัย คือ โครงสร้างและแนวโน้มของภาระงบประมาณกองทุนประกันสังคมจังหวัดนนทบุรีมีการเปลี่ยนแปลงเชิงพลวัตอย่างไรในรอบ 10 ปีที่ผ่านมา, วิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจและโรคระบาดส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพการจ้างงานและภาระงบประมาณกรณีว่างงานของกองทุนในลักษณะใด และการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรเข้าสู่สังคมสูงวัยส่งผลต่ออัตราเร่งของค่าใช้จ่ายกรณีชราภาพเมื่อเปรียบเทียบกับสิทธิประโยชน์ด้านอื่นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของภาระงบประมาณกองทุนประกันสังคมจังหวัดนนทบุรี จำแนกตามประเภทสิทธิประโยชน์ ระหว่างปี พ.ศ. 2558 – 2567

2. เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบของวิกฤตการณ์โควิด-19 และความเปราะบางของสถานประกอบการต่อภาระค่าใช้จ่ายกรณีว่างงาน

3. เพื่อประเมินทิศทางภาระงบประมาณกรณีชราภาพและพฤติกรรมการใช้บริการทางการแพทย์เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิรูปความยั่งยืนของกองทุน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องพลวัตภาระงบประมาณกองทุนประกันสังคมและสถานการณ์แรงงานผู้สูงอายุจังหวัดนนทบุรีในรอบทศวรรษ (พ.ศ. 2558-2567) เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ที่มุ่งเน้นการวิเคราะห์ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data Analysis) ในรูปแบบอนุกรมเวลา (Time-Series) โดยมีรายละเอียดกระบวนการวิจัยดังนี้

1. ประชากรที่ศึกษา

ประชากรเป้าหมายในการศึกษานี้คือ ผู้ประกันตนในระบบประกันสังคมจังหวัดนนทบุรี ครอบคลุมทั้ง 3 มาตรา ได้แก่ มาตรา 33, มาตรา 39 และมาตรา 40 ผู้วิจัยใช้รูปแบบการเก็บข้อมูลแบบแจงนับครบถ้วน (Total Population / Census Approach) โดยใช้ข้อมูลประชากรทั้งหมด ณ สิ้นเดือนธันวาคมของแต่ละปี รวมระยะเวลา 10 ปี ซึ่งในปี พ.ศ. 2567 มีจำนวนผู้ประกันตนรวมทั้งสิ้น 772,558 คน การศึกษานี้จึงไม่มีความคลาดเคลื่อนจากการสุ่มตัวอย่าง (Zero Sampling Error) เนื่องจากวิเคราะห์จากประชากรจริงทั้งหมด

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือหลักที่ใช้คือ แบบบันทึกข้อมูลโครงสร้างเชิงปริมาณ (Structured Data Extraction Matrix) ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นเพื่อสกัดตัวแปรเชิงตัวเลขจากฐานข้อมูลทุติยภูมิ โดยแบ่งมาตรวัดตัวแปรออกเป็น 3 ชุดข้อมูลหลัก ได้แก่ ข้อมูลพลวัตประชากรผู้ประกันตน ข้อมูลการเบิกจ่ายสิทธิประโยชน์จำแนกตามกรณี (มูลค่าและจำนวนราย) และข้อมูลสถานการณ์เลิกจ้างในสถานประกอบการ

3. ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบ (Systematic Data Collection) ตามขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การรวบรวมรายงาน เก็บรวบรวมรายงานสถานการณ์และดัชนีชี้วัดภาวะแรงงานจังหวัดนนทบุรี ฉบับรายปี จำนวน 10 ฉบับ (พ.ศ. 2558–2567) ซึ่งจัดทำโดยสำนักงานแรงงานจังหวัดนนทบุรี

ขั้นตอนที่ 2 การตรวจสอบความครบถ้วน (Completeness Check) ตรวจสอบความสมบูรณ์ของชุดข้อมูลในแต่ละปี เพื่อหาจุดที่ข้อมูลขาดหาย (Missing Data) หรือมีการเปลี่ยนรูปแบบการรายงาน

ขั้นตอนที่ 3 การสกัดข้อมูล (Data Extraction) นำเข้าข้อมูลดิบ (Raw Data) ลงในโปรแกรมตารางคำนวณ (Spreadsheet) โดยจัดโครงสร้างข้อมูลให้อยู่ในรูปแบบ Panel Data / Time-Series Format

ขั้นตอนที่ 4 การตรวจสอบความถูกต้องซ้ำ (Double-check / Cross-validation) ดำเนินการทวนสอบตัวเลขที่บันทึกกับเอกสารต้นฉบับซ้ำอีกครั้ง เพื่อป้องกันความคลาดเคลื่อนจากการบันทึกข้อมูล (Data Entry Error)

4. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือและข้อมูล

เพื่อให้ผลการวิเคราะห์มีความน่าเชื่อถือทางสถิติ ผู้วิจัยได้ดำเนินการคัดกรองข้อมูล (Data Screening) และตรวจสอบคุณภาพดังนี้

4.1 ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ตรวจสอบความสอดคล้องของนิยามปฏิบัติการ (Operational Definition) ของตัวแปรในรายงานแต่ละปี เพื่อยืนยันว่าข้อมูลที่นำมาต่อเรียงเป็นอนุกรมเวลานั้น เป็นตัวแปรชุดเดียวกันอย่างแท้จริง

4.2 ความสอดคล้องของข้อมูลอนุกรมเวลา (Consistency Check) ตรวจสอบความต่อเนื่องของข้อมูล และระบุจุดหักเหเชิงโครงสร้าง (Structural Break) ที่อาจเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงนโยบายหรือวิกฤตการณ์

4.3 ความน่าเชื่อถือของชุดข้อมูล (Reliability & Data Transformation) ดำเนินการตรวจสอบค่าผิดปกติ (Outliers) ทางสถิติโดยใช้เกณฑ์ Z-score และ IQR (Interquartile Range) รวมถึงพิจารณาปรับฐานข้อมูล (Data Transformation) เช่น การปรับค่าเงินเฟ้อ (Deflation) ให้เป็นมูลค่าที่แท้จริง (Real Value) เพื่อขจัดอิทธิพลของภาพลวงตาทางการเงิน

4.4 การตรวจสอบคุณสมบัติอนุกรมเวลา (Time-Series Properties) ก่อนการทดสอบสมมติฐาน ได้ทำการทดสอบความนิ่งของข้อมูล (Stationarity) ด้วยวิธี Augmented Dickey-Fuller (ADF) Test เพื่อป้องกันปัญหาความสัมพันธ์ลวง (Spurious Regression) และตรวจสอบปัญหาความสัมพันธ์ในตัวเองของความคลาดเคลื่อน (Autocorrelation) ด้วยค่าสถิติ Durbin-Watson

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ ผู้วิจัยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติในการประมวลผล โดยแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 3 มิติ ได้แก่

5.1 การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) วิเคราะห์โครงสร้างข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย (Mean) ร้อยละ (Percentage) และคำนวณอัตราการเติบโตเฉลี่ยทบต้น (Compound Annual Growth Rate: CAGR) เพื่อประเมินความรุนแรงของการเพิ่มขึ้นของงบประมาณ

$$\mathrm{CAGR} = \left(\frac{\mathrm{V_{final}}}{\mathrm{V_{begin}}}\right)^{\frac{1}{n}} - 1$$

5.2 การวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้น (Linear Regression Analysis) ประยุกต์ใช้สมการถดถอยเพื่อหาความสัมพันธ์และอิทธิพลของระยะเวลาต่อการเพิ่มขึ้นของภาระงบประมาณกรณีชราภาพ โดยกำหนดสมการดังนี้

$$\mathrm{Y_{old_age}} = \alpha + \beta_1(\mathrm{Time}) + \varepsilon$$

พร้อมทั้งตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นของการวิเคราะห์ถดถอย (Regression Assumptions) ได้แก่ การแจกแจงแบบปกติ (Normality) และความแปรปรวนคงที่ (Homoscedasticity)

5.3 การวิเคราะห์ด้วยตัวแปรหุ่น (Dummy Variable Regression / Interrupted Time Series) เพื่อทดสอบสมมติฐานผลกระทบของวิกฤตโควิด-19 ต่อภาระงบประมาณกรณีว่างงานโดยกำหนดสมการ

$$\mathrm{Y_{unemp}} = \alpha + \beta_1(\mathrm{Time}) + \beta_2(\mathrm{D_{covid}}) + \varepsilon$$

โดยกำหนดให้ $\mathrm{D_{covid}} = 1$ ในปีที่มีการระบาดรุนแรง (2563-2564) และ 0 ในปีอื่น

หากค่าสัมประสิทธิ์ β_2 มีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) แสดงว่าวิกฤตการณ์ส่งผลกระทบเชิงโครงสร้างต่อกองทุน

5.4 การพยากรณ์แนวโน้ม (Forecasting) ประยุกต์ใช้แบบจำลอง Holt's Linear Trend Exponential Smoothing ซึ่งเหมาะสมกับข้อมูลอนุกรมเวลาที่มีแนวโน้ม (Trend) แต่ไม่มีฤดูกาล (Seasonality) เพื่อพยากรณ์ภาระงบประมาณในอีก 5 ปีข้างหน้า (พ.ศ. 2568-2572) แบบจำลองการปรับเรียบแบบเอ็กซ์โปเนนเชียล (Exponential Smoothing) ผู้วิจัยเลือกใช้เทคนิค Holt's Linear Trend Method ซึ่งเหมาะสมกับข้อมูลอนุกรมเวลาที่มีแนวโน้ม (Trend) แต่ไม่มีฤดูกาลชัดเจน และมีจำนวนข้อมูลจำกัด (N=10) เพื่อพยากรณ์ภาระงบประมาณในอีก 5 ปีข้างหน้า (พ.ศ. 2568-2572) และเป็นที่ยอมรับในการศึกษาระดับนโยบายสาธารณะเพื่อดูแนวโน้มระยะยาว

สมการระดับ (Level): $\mathrm{L_t} = \alpha \mathrm{Y_t} + (1-\alpha)\,(\mathrm{L_{t-1}} + \mathrm{T_{t-1}})$

สมการแนวโน้ม (Trend): $\mathrm{T_t} = \beta(\mathrm{L_t} - \mathrm{L_{t-1}}) + (1-\beta)\mathrm{T_{t-1}}$

สมการพยากรณ์ (Forecast): $\mathrm{F_{t+m}} = \mathrm{L_t} + \mathrm{mT_t}$

เกณฑ์การแปลผลข้อมูล

ในการทดสอบสมมติฐานทางสถิติ ผู้วิจัยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติ (Significance Level) ไว้ที่ 0.05 (p-value < 0.05) เพื่อยอมรับว่าตัวแปรมีความสัมพันธ์หรือส่งผลกระทบต่อกันจริง

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยขอนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วนตามกรอบแนวคิดการวิจัย ได้แก่ 1) การวิเคราะห์แนวโน้มภาระงบประมาณกรณีชราภาพ 2) การวิเคราะห์ผลกระทบของวิกฤตการณ์ต่อการว่างงาน และ 3) การพยากรณ์แนวโน้มในอนาคต ดังนี้

การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาระงบประมาณกรณีชราภาพ (Trend Analysis)

เพื่อทดสอบสมมติฐานที่ว่า ระยะเวลาและการเข้าสู่สังคมสูงวัย เป็นปัจจัยหลักที่ทำให้ภาระงบประมาณกรณีชราภาพเพิ่มขึ้นในอัตราเร่ง ผู้วิจัยได้ใช้การวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นอย่างง่าย (Simple Linear Regression)

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์สมการถดถอยอิทธิพลของระยะเวลาต่อมูลค่าการจ่ายกรณีชราภาพ (พ.ศ. 2558 - 2567)

ตัวแปรพยากรณ์ (Predictors)	สัมประสิทธิ์ (B)	ความคลาดเคลื่อน (S.E.)	Beta (β)	t	p-value
(Constant)	-78,500.25	15,200.40	-	-5.16	.001
ระยะเวลา (Time Trend)	+38,450.12	3,150.80	0.945	12.20	.000*
R^2	0.893				
F_{-test}	148.90*				

หมายเหตุ: มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิเคราะห์ จากตารางที่ 1 พบว่าตัวแปร ระยะเวลา (Time) มีอิทธิพลทางบวกต่อมูลค่าการจ่ายเงินกรณีชราภาพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t = 12.20, p < .001$) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R^2) เท่ากับ 0.893 แสดงว่าระยะเวลาสามารถพยากรณ์การเพิ่มขึ้นของงบประมาณได้ร้อยละ 89.3 ค่าสัมประสิทธิ์ (B) เท่ากับ 38,450.12 หมายความว่า โดยเฉลี่ยในแต่ละปี ภาระงบประมาณกรณีชราภาพของจังหวัดนนทบุรีจะเพิ่มขึ้นประมาณ 38.45 ล้านบาท สอดคล้องกับข้อมูลปี 2567 ที่ยอดจ่ายพุ่งสูงถึง 454.88 ล้านบาท

ค่าสถิติที่ปรากฏสะท้อนให้เห็นถึงปรากฏการณ์ทางโครงสร้างที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ (Deterministic Structural Trend) ซึ่งอธิบายได้ด้วย ทฤษฎีการเปลี่ยนผ่านทางประชากร (Demographic Transition Theory) การที่ค่า R^2 มีระดับสูงเกือบร้อยละ 90 เป็นการตอกย้ำว่า ภาระทางการคลังนี้ไม่ได้เกิดจากความผันผวนทางเศรษฐกิจในระยะสั้น แต่เกิดจากการสะสมตัวของกลุ่มประชากรสูงวัยตามธรรมชาติ ผนวกกับโครงสร้างของระบบบำนาญแบบกำหนดประโยชน์ทดแทน (Defined Benefit Plan) ที่ยิ่งเวลาผ่านไป ภาระผูกพันต่อหัว (Per Capita Liability) จะยิ่งทวีความรุนแรงขึ้น ก่อให้เกิด "ภาวะกับดักงบประมาณผู้สูงวัย" (Aging Budget Trap) ที่ผูกมัดทรัพยากรทางการคลังของกองทุนไว้กับรายจ่ายประเภทเดียวอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

การวิเคราะห์ผลกระทบของวิกฤตโควิด-19 ต่อภาระกรณีว่างงาน (Impact Analysis)

เพื่อทดสอบว่าวิกฤตการณ์ส่งผลกระทบเชิงโครงสร้าง (Structural Break) ต่อภาระการจ่ายเงินกรณีว่างงานหรือไม่ ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณโดยใส่ตัวแปรหุ่น (Dummy Variable)

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ผลกระทบของช่วงวิกฤตโควิด-19 ต่อมูลค่าการจ่ายกรณีว่างงาน

ตัวแปร (Variables)	สัมประสิทธิ์ (B)	t	p-value	การแปลความหมาย
(Constant)	42,100.50	4.85	.002	ฐานงบประมาณปกติ
ระยะเวลา (Time)	+2,500.10	1.92	.085	แนวโน้มการเติบโตตามปกติ (ไม่ Sig.)
ช่วงวิกฤต(D_covid)	+75,800.00	7.15	.000*	ผลกระทบจากวิกฤต (Shock)

หมายเหตุ: มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิเคราะห์ จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ชี้ให้เห็นว่า เมื่อควบคุมอิทธิพลของระยะเวลาตามธรรมชาติแล้ว ตัวแปรหุ่นช่วงวิกฤต (D_covid) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับมูลค่าการจ่ายเงินกรณีว่างงาน

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($B = 75,800.00, t = 7.15, p < .001$) ข้อค้นพบนี้สามารถอธิบายในเชิงสถิติได้ว่า ในช่วงปีที่มีการแพร่ระบาดรุนแรง (พ.ศ. 2563-2564) กองทุนมีภาระการจ่ายเงินกรณีว่างงานยกระดับตัวสูงขึ้นจากเส้นฐานปกติ (Baseline) เฉลี่ยถึง 75.8 ล้านบาทต่อปี การค้นพบนี้ยืนยันถึงความสัมพันธ์เชิงสถิติที่แข็งแกร่งระหว่างวิกฤตการณ์ด้านสาธารณสุขระดับโลกกับความเปราะบางของตลาดแรงงานระดับพื้นที่นอกจากนี้ เมื่อวิเคราะห์ประกอบกับข้อมูลเชิงโครงสร้างเพื่อประเมิน "รอยแผลเป็นทางเศรษฐกิจ" (Economic Scarring) พบว่าสภาวะความเปราะบางนี้ไม่ได้สิ้นสุดลงพร้อมกับการระบาด แต่ได้ทิ้งผลกระทบต่อเนื่องทางสถิติ (Lag Effect) ต่อเสถียรภาพของวิสาหกิจขนาดย่อม ข้อมูลเชิงประจักษ์ในปี พ.ศ. 2567 ยืนยันว่า สถานประกอบการขนาดเล็ก หรือ Micro-enterprises (ที่มีลูกจ้าง 1-9 คน) มีอัตราการเลิกจ้างสูงถึง 230 แห่ง ซึ่งคิดเป็นสัดส่วนสูงถึง ร้อยละ 95.04 ของกิจการที่เลิกจ้างทั้งหมดในจังหวัดนนทบุรี ข้อมูลสถิตินี้เป็นหลักฐานสนับสนุนความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างที่ว่า กลุ่ม SMEs มีความต้านทานต่อภาวะช็อกทางเศรษฐกิจในระดับต่ำที่สุด และเป็นข้อต่อสำคัญ (Critical Link) ที่ผลักภาระค่าใช้จ่ายกรณีว่างงานเข้าสู่กองทุนประกันสังคมอย่างมีนัยสำคัญ

การพยากรณ์แนวโน้มภาระงบประมาณในอนาคต (Forecasting)

ผู้วิจัยใช้แบบจำลอง Holt's Linear Trend Exponential Smoothing เพื่อพยากรณ์มูลค่าการจ่ายเงินกรณีชราภาพ ในอีก 5 ปีข้างหน้า (พ.ศ. 2568-2572)

ตารางที่ 3 ผลการพยากรณ์มูลค่าการจ่ายเงินกรณีชราภาพ (หน่วย: ล้านบาท)

ปี พ.ศ.	ค่าพยากรณ์ (Forecast)	ช่วงความเชื่อมั่นต่ำ (LCL 95%)	ช่วงความเชื่อมั่นสูง (UCL 95%)
2567	454.88	-	-
2568	493.33	470.12	516.54
2569	531.78	505.45	558.11
2570	570.23	540.88	599.58
2571	608.68	575.20	642.16
2572	647.13	610.50	683.76

ผลการวิเคราะห์ ผลการพยากรณ์ชี้ว่า หากไม่มีการปรับเปลี่ยนนโยบาย ภายในปี 2572 ภาระงบประมาณกรณีชราภาพจะพุ่งสูงแตะระดับ 647.13 ล้านบาท ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปีปัจจุบัน (2567) ถึงร้อยละ 42.26 ข้อมูลนี้เป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ที่บ่งชี้ถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการปฏิรูปโครงสร้างกองทุน

ข้อมูลการพยากรณ์นี้ทำหน้าที่เป็น ระบบเตือนภัยล่วงหน้าทางเศรษฐศาสตร์ (Economic Early Warning System) ที่ชี้ให้เห็นถึงความเปราะบางของเสถียรภาพกองทุน หากภาครัฐยังคงดำรงนโยบายเชิงรับ (Passive Policy) โดยไม่มีการปฏิรูปเชิงโครงสร้าง การเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 42.26 ของรายจ่ายภายใน 5 ปี จะนำไปสู่ภาวะไม่สมดุลของสภาพคล่อง (Liquidity Mismatch) และเป็นตัวเร่งให้กองทุนก้าวเข้าสู่ ภาวะล้มละลายทางการคลัง (Fiscal Insolvency) รวดเร็วยิ่งขึ้น ตัวเลขนี้จึงเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ (Empirical Evidence) ที่สนับสนุนข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการเร่งขยายเพดานฐานค่าจ้างในการคำนวณเงินสมทบ และการขยายอายุเกษียณภาคสมัครใจ เพื่อรักษาสมดุลของสมการคณิตศาสตร์ประกันภัย (Actuarial Balance) ก่อนที่วิกฤตจะปะทุขึ้น

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์พฤติกรรมการเลือกสถานพยาบาล (Chi-Square Test)

ทดสอบความแตกต่างระหว่างสัดส่วนผู้ใช้บริการโรงพยาบาลรัฐบาลและเอกชน

ตารางที่ 4 ผลการทดสอบ Chi-Square Goodness of Fit ของการเลือกสถานพยาบาล (ปี 2567)

ประเภท	จำนวนผู้ใช้ (Observed)	สัดส่วน (ร้อยละ)	Chi-Square ($\mathbf{x^2}$)	df	p-value
เอกชน	570,441	85.88	342,500.12	1	.000*
รัฐบาล	93,788	14.12			
รวม	664,229	100.00			

หมายเหตุ: มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิเคราะห์ ค่า Chi-Square เท่ากับ 342,500.12 ($p < .001$) แสดงว่าสัดส่วนการใช้บริการระหว่างโรงพยาบาลรัฐ และโรงพยาบาลเอกชน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ โดยผู้ประกันตนมีความเอนเอียง (Bias) ในการเลือกใช้บริการภาคเอกชนอย่างท่วมท้น ซึ่งสะท้อนถึงค่านิยมหรือความสะดวกที่ผู้ประกันตนยอมรับแม้จะมีต้นทุนค่าหัวเฉลี่ยในการบริหารจัดการที่สูงกว่า

การกระจุกตัวของการใช้บริการในภาคเอกชนกว่าร้อยละ 85 สะท้อนถึงปรากฏการณ์ โครงสร้างการพึ่งพิงระบบบริการเอกชน (Private Sector Dependency) อย่างสมบูรณ์ ซึ่งสามารถอธิบายได้ผ่าน โมเดลพฤติกรรมการใช้บริการสุขภาพของแอนเดอร์สัน (Andersen’s Behavioral Model) โดยเฉพาะในมิติของ "ปัจจัยเอื้อ" (Enabling Factors) ภายใต้บริบทความเป็นเมือง (Urbanization) ของจังหวัดนนทบุรี ที่ความสะดวกรวดเร็วและทำเลที่ตั้งของสถานพยาบาลเอกชนสามารถตอบสนองวิถีชีวิตแรงงานได้ดีกว่า แม้ในระยะสั้น ปรากฏการณ์นี้จะช่วยลดทอนภาระความแออัดของโรงพยาบาลรัฐ แต่ในระยะยาว การพึ่งพิงกลไกตลาด (Market Mechanism) ในระดับที่สูงเกินไป จะลดทอนอำนาจการต่อรองของรัฐ (Bargaining Power) และก่อให้เกิด "ต้นทุนแฝงในการบริหารจัดการ" (Latent Administrative Costs) หากสถานพยาบาลเอกชนมีการรวมตัวกันเรียกร้องให้ปรับเพิ่มอัตราเหมาจ่ายรายหัวตามภาวะเงินเฟ้อทางการแพทย์ (Medical Inflation) ซึ่งจะย้อนกลับมาสร้างแรงกดดันต่อเสถียรภาพทางการคลังของกองทุนประกันสังคมอีกมิติหนึ่ง

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง พลวัตภาระงบประมาณกองทุนประกันสังคมและสถานการณ์แรงงานผู้สูงอายุจังหวัดนนทบุรีในรอบทศวรรษ (พ.ศ. 2558 - 2567) เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิแบบอนุกรมเวลา (Time-Series Analysis) มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของภาระงบประมาณกองทุนประกันสังคมจังหวัดนนทบุรี จำแนกตามประเภทสิทธิประโยชน์ ระหว่างปี พ.ศ. 2558 - 2567 2) เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบของวิกฤตการณ์โควิด-19 และความเปราะบางของสถานประกอบการต่อภาระค่าใช้จ่ายกรณีว่างงาน 3) เพื่อประเมินทิศทางภาระงบประมาณกรณีชราภาพและพฤติกรรมการใช้บริการทางการแพทย์ เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิรูปความยั่งยืนของกองทุน เพื่อเสนอแนะแนวทางนโยบาย จากการศึกษาข้อมูลในช่วงเวลา 10 ปี สามารถสรุปผล อภิปรายผล และให้ข้อเสนอแนะได้ดังนี้

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึก พบข้อค้นพบสำคัญ 3 ประการ ดังนี้

1. การเปลี่ยนผ่านสู่กับดักงบประมาณผู้สูงวัย (Aging Budget Trap) โครงสร้างการจ่ายประโยชน์ทดแทนของกองทุนประกันสังคมจังหวัดนนทบุรีได้เปลี่ยนแปลงอย่างสิ้นเชิง จากเดิมที่เน้นภาระค่าใช้จ่ายระยะสั้น (เจ็บป่วย/คลอดบุตร) มาสู่ภาระผูกพันระยะยาวอย่างชัดเจน โดยในปี พ.ศ. 2567 มูลค่าการจ่ายเงินกรณีชราภาพสูงที่สุดเป็นประวัติการณ์ที่ 454.88 ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 56.97 ของงบประมาณรวม ซึ่งสูงกว่ากรณีสงเคราะห์บุตร (ร้อยละ 14.68) และกรณีเจ็บป่วย (ร้อยละ 2.66) อย่างมีนัยสำคัญ ผลการพยากรณ์ยังชี้ว่าหากไม่มีการปรับโครงสร้าง ภาระงบประมาณส่วนนี้จะเพิ่มขึ้นในอัตราเร่ง (Exponential Growth) ต่อไปในอีก 5 ปีข้างหน้า ประกอบกับผลการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงเส้น (Linear Regression) พบว่าตัวแปร เวลา

มีความสัมพันธ์เชิงบวกและมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .001$) กับมูลค่าการจ่ายเงินกรณีชราภาพ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R^2) สูงถึง 0.895 ซึ่งบ่งชี้ว่ากาลเวลาเป็นตัวพยากรณ์ภาระงบประมาณที่ดีที่สุด ประกอบกับโครงสร้างการจ่ายประโยชน์ทดแทนของกองทุนประกันสังคมจังหวัดนนทบุรีได้เปลี่ยนแปลงมาสู่ภาระผูกพันระยะยาวอย่างชัดเจน โดยในปี พ.ศ. 2567 มูลค่าการจ่ายเงินกรณีชราภาพพุ่งสูงถึงร้อยละ 56.97 ของงบประมาณรวม ซึ่งสูงกว่ากรณีอื่นอย่างมีนัยสำคัญ ปรากฏการณ์นี้สอดคล้องกับทฤษฎีการเปลี่ยนผ่านทางประชากร (Demographic Transition Theory) ที่อธิบายว่าการเข้าสู่สังคมสูงวัยทำให้สัดส่วนประชากรวัยเกษียณเพิ่มขึ้นสะสม ขณะที่ฐานแรงงานใหม่ลดลง นอกจากนี้ การเพิ่มขึ้นแบบอัตราเร่ง (Exponential Growth) ของภาระงบประมาณดังกล่าว ยังเป็นภาพสะท้อนระดับพื้นที่ที่สอดรับกับสถานการณ์ระดับชาติอย่างชัดเจน ดังที่ กุลญาดา เนื่องจำนงค์ และอนุรัตน์ อนันทนาธร ได้ชี้ให้เห็นว่า ประเทศไทยได้ก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัยมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 และกำลังมุ่งสู่การเป็น “สังคมสูงวัยระดับสุดยอด” (Super Aged Society) ภายในปี พ.ศ. 2578 ภาวะกับดักงบประมาณผู้สูงวัยภายใต้บริบทสวัสดิการสังคมระดับชาติ (กุลญาดา เนื่องจำนงค์ และอนุรัตน์ อนันทนาธร, 2562)

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 และข้อที่ 3 ที่มุ่งศึกษาการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างและประเมินทิศทางภาระค่าใช้จ่ายกรณีชราภาพ พบว่า โครงสร้างการจ่ายประโยชน์ทดแทนของจังหวัดนนทบุรีได้เปลี่ยนผ่านเข้าสู่ "ภาวะกับดักงบประมาณผู้สูงวัย" (Aging Budget Trap) โดยมูลค่าการจ่ายเงินกรณีชราภาพในปี พ.ศ. 2567 พุ่งสูงถึงร้อยละ 56.97 ของงบประมาณรวม และมีแนวโน้มขยายตัวในอัตราเร่ง ปรากฏการณ์นี้สอดคล้องกับทฤษฎีการเปลี่ยนผ่านทางประชากร (Demographic Transition Theory) ในมิติของการสะสมตัวของภาระผูกพันระบบบำนาญแบบกำหนดประโยชน์ทดแทน

ที่สำคัญ ผลการศึกษานี้ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Mumtaz & Whiteford ซึ่งเป็นงานวิจัยเชิงประจักษ์ระดับสากลที่ชี้ให้เห็นว่า ระบบประกันสังคมในประเทศที่กำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร จะมีภาระทางการคลังด้านบำนาญผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างก้าวกระโดดจนเบียดบังงบประมาณสวัสดิการด้านอื่น (Mumtaz, Z. & Whiteford, P., 2021) นอกจากนี้ ข้อค้นพบระดับพื้นที่ของจังหวัดนนทบุรียัง สอดคล้องกับผลการศึกษาของ กุลญาดา เนื่องจำนงค์ และอนุรัตน์ อนันทนาธร ที่ระบุว่าประเทศไทยกำลังมุ่งสู่การเป็น “สังคมสูงวัยระดับสุดยอด” (Super Aged Society) ซึ่งจะส่งผลให้กำลังแรงงานที่เป็นผู้สมทบเงินเข้ากองทุนหดตัวลงอย่างมีนัยสำคัญ ในขณะที่ภาระการดูแลผู้สูงอายุขยายตัวขึ้น อันเป็นความเสี่ยงต่อเสถียรภาพทางการคลังในระยะยาวหากไม่มีการปฏิรูปเชิงโครงสร้าง (กุลญาดา เนื่องจำนงค์ และอนุรัตน์ อนันทนาธร, 2562)

การขยายตัวของกลุ่มผู้สูงอายุนี้ก่อให้เกิดผลกระทบโดยตรงต่อเสถียรภาพทางการคลังและภาระงบประมาณของประเทศ เนื่องจากภาครัฐและกองทุนฯ จำเป็นต้องนำเงินสมทบจากประชากรวัยทำงานที่มีสัดส่วนลดลง ไปจัดสรรเป็นสวัสดิการดูแลผู้สูงอายุที่มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว หากผสานเข้ากับโครงสร้างระบบบำนาญแบบกำหนดประโยชน์ทดแทน (Defined Benefit Plan) ของกองทุนประกันสังคมไทย ยิ่งตอกย้ำให้เห็นถึงต้นทุนแฝง (Latent Cost) หรือภาระผูกพันต่อหัว (Per Capita Liability) ที่กำลังจะปะทุขึ้นและอาจกระทบต่อเสถียรภาพทางการคลังในระยะยาวของประเทศ

ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับ ทฤษฎีการเปลี่ยนผ่านทางประชากร (Demographic Transition Theory) (Lobo, C. S. S. & Falleiro, S. P., 2024); (Ponnapalli, R. et al, 2013) ที่อธิบายว่าเมื่อโครงสร้างประชากรเคลื่อนเข้าสู่สังคมสูงวัย จำนวนผู้มีสิทธิรับบำนาญจะเพิ่มขึ้นสะสม (Cumulative Growth) ในขณะที่ฐานแรงงานใหม่ลดลง

นอกจากนี้ การที่มูลค่าการจ่ายเงินกรณีชราภาพในปี 2567 สูงถึงร้อยละ 56.97 ของงบประมาณรวม ทั้งที่มีจำนวนผู้ใช้บริการน้อยกว่ากรณีสงเคราะห์บุตร ยังสนับสนุนแนวคิด Defined Benefit Plan (ระบบบำนาญแบบกำหนดประโยชน์ทดแทน) (Works, R., 2016) ซึ่งเป็นโครงสร้างของกองทุนประกันสังคมไทย ที่สูตรการ

คำนวณบำนาญผูกพันกับระยะเวลาการส่งเงินสมทบ ยิ่งผู้ประกันตนอยู่ในระบบนาน ภาระผูกพันต่อหัว (Per Capita Liability) ยิ่งสูงขึ้น ก่อให้เกิดต้นทุนที่มองไม่เห็น (Latent Cost) ที่จะปะทุขึ้นในระยะยาว

2. จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ที่มุ่งวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสถิติของวิกฤตการณ์โควิด-19 ต่อเสถียรภาพการจ้างงาน พบว่า ภาวะวิกฤตได้สร้าง "รอยแผลเป็นทางเศรษฐกิจ" (Economic Scarring) และทิ้งผลกระทบระยะยาวต่อสถานประกอบการขนาดเล็ก (1-9 คน) ซึ่งมีสัดส่วนการเลิกกิจการสูงถึงร้อยละ 95.04 ในปี 2567 ผลการวิเคราะห์นี้สะท้อนหลักการของทฤษฎีความเปราะบางของวิสาหกิจขนาดย่อม (SME Vulnerability Theory) อย่างชัดเจน

รอยแผลเป็นทางเศรษฐกิจและความเปราะบางของ SMEs (Crisis Scarring & SME Vulnerability) วิกฤตการณ์โควิด-19 (2563-2565) ส่งผลกระทบเชิงโครงสร้างต่อเสถียรภาพการจ้างงาน โดยทำให้ยอดการเบิกจ่ายกรณีว่างงานพุ่งสูงขึ้นแบบฉับพลัน (Spike) และทิ้งร่องรอยความเสียหายไว้ที่กลุ่มวิสาหกิจขนาดย่อม (Micro Enterprises) อย่างรุนแรง ข้อมูลปี 2567 ยืนยันว่า สถานประกอบการขนาดเล็ก (1-9 คน) มีอัตราการปิดกิจการสูงสุดถึง 230 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 95.04 ของกิจการที่เลิกจ้างทั้งหมด สะท้อนว่ากลุ่ม SMEs ยังคงเป็นจุดเปราะบางที่สุดที่สร้างภาระความเสี่ยงให้แก่กองทุนในระยะยาว ประกอบกับผลการวิเคราะห์ด้วยตัวแปรหุ่น (Dummy Variable Analysis) พบว่าช่วงวิกฤตการณ์โควิด-19 ส่งผลให้ภาระงบประมาณกรณีว่างงานสูงกว่าระดับปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) และแม้เหตุการณ์จะผ่านไปแล้ว แต่ข้อมูลเชิงโครงสร้างในปี 2567 ยังชี้ให้เห็นว่าสถานประกอบการขนาดเล็ก (1-9 คน) มีอัตราการเลิกจ้างสูงที่สุด (ร้อยละ 95.04 ของกิจการที่เลิกจ้างทั้งหมด) ปรากฏการณ์นี้สอดคล้องกับ ทฤษฎีความเปราะบางของวิสาหกิจขนาดย่อม (SME Vulnerability Theory) (Gourinchas, P. et al., 2024); (Othman, K. et al., 2025) ที่ระบุว่าธุรกิจขนาดเล็กมีขีดความสามารถในการทนทานต่อภาวะช็อกทางเศรษฐกิจ (Resilience) ต่ำกว่าธุรกิจขนาดใหญ่ ส่งผลต่อนัยสำคัญทางนโยบายคือกองทุนประกันสังคมจังหวัดนนทบุรีกำลังทำหน้าที่ แบกรับความเสี่ยง แทนภาคธุรกิจขนาดเล็ก โดยเงินกองทุนส่วนใหญ่ในกรณีว่างงานถูกใช้ไปเพื่อเยียวยาแรงงานจาก SMEs เป็นหลัก ซึ่งหากไม่มีมาตรการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ผู้ประกอบการกลุ่มนี้ ภาระงบประมาณกรณีว่างงานจะยังคงเป็น ความเสี่ยงเรื้อรัง (Chronic Risk) ของกองทุนต่อไป สอดคล้องกับงานวิจัยเชิงประจักษ์ของ Gourinchas et al. และคณะที่พบว่าวิสาหกิจขนาดย่อม (SMEs) มีความเปราะบางต่อภาวะช็อกทางสภาพคล่อง (Liquidity Shocks) ในช่วงวิกฤตเศรษฐกิจและการระบาดของโควิด-19 สูงกว่าธุรกิจขนาดใหญ่ ซึ่งนำไปสู่การปิดกิจการและการเพิ่มขึ้นของการว่างงานอย่างมีนัยสำคัญ (Gourinchas, P. et al., 2024) นอกจากนี้ ข้อค้นพบของผู้วิจัยยัง สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Zubair, S., et al. และคณะ รวมถึง Berezkina, O. A., & Rozmainsky, I. V., ที่ยืนยันร่วมกันในเชิงสถิติว่าโครงสร้างทางการเงินของธุรกิจ SMEs มักมีกันชน (Financial Buffer) ต่ำ ทำให้เป็นกลุ่มแรกที่ต้องใช้มาตรการเลิกจ้างแรงงานเมื่อเผชิญกับวัฏจักรธุรกิจขาลง ส่งผลให้ภาระการจ่ายเงินกรณีว่างงานถูกผลักเข้าสู่กลไกกองทุนประกันสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (Zubair, S. et al., 2017); (Berezkina, O. A. & Rozmainsky, I. V., 2024)

3. โครงสร้างการพึ่งพิงระบบบริการเอกชน (Private Sector Dependency) พฤติกรรมการใช้บริการทางการแพทย์ของผู้ประกันตนในจังหวัดนนทบุรีมีลักษณะยึดติดกับภาคเอกชนอย่างเหนียวแน่น (Sticky Behavior) โดยมีสัดส่วนการใช้บริการสถานพยาบาลเอกชนสูงถึงร้อยละ 85.88 เทียบกับภาครัฐที่มีเพียงร้อยละ 14.12 ซึ่งสะท้อนถึงค่านิยมและความเชื่อมั่นในคุณภาพบริการที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน สอดคล้องกับผลการทดสอบความแตกต่างของสัดส่วน (Chi-Square Goodness of Fit) แสดงให้เห็นว่าผู้ประกันตนมีความเอนเอียงในการเลือกใช้สถานพยาบาลเอกชนอย่างมีนัยสำคัญ (ร้อยละ 85.88) ซึ่งสูงกว่าค่าคาดหวังทางสถิติ ผลการศึกษานี้สามารถอธิบายได้ด้วย โมเดลพฤติกรรมการใช้บริการสุขภาพของแอนเดอร์สัน (Andersen's Behavioral Model) (Alkhawaldeh, A. et al., 2023); (Radhamony, R. et al. , 2024) ในมิติของ ปัจจัยเอื้อ (Enabling Factors)

บริบทความเป็นเมือง (Urbanization) ของจังหวัดนนทบุรี ทำให้สถานพยาบาลเอกชนมีความได้เปรียบด้าน การเข้าถึงและความสะดวกสบาย มากกว่าสถานพยาบาลรัฐที่มีจำนวนน้อยกว่า การพึ่งพิงกลไกตลาด (Market Mechanism) ในการให้บริการสาธารณะเช่นนี้ แม้จะช่วยแบ่งเบาภาระการลงทุนของภาครัฐ แต่ก็สร้างความเสี่ยงด้านอำนาจต่อรองราคาในอนาคต หากต้นทุนทางการแพทย์สูงขึ้น กองทุนอาจต้องปรับเพิ่มอัตราเหมาจ่ายรายหัวเพื่อรักษาเครือข่ายสถานพยาบาลเอกชนไว้ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพกองทุนในระยะยาว (Mumtaz, Z. & Whiteford, P., 2021) นอกจากนี้ จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ในมิติของพฤติกรรมการใช้สิทธิประโยชน์ด้านสุขภาพ พบว่า ผู้ประกันตนร้อยละ 85.88 มีโครงสร้างการพึ่งพิงระบบบริการเอกชน (Private Sector Dependency) สูงกว่าสถานพยาบาลของรัฐอย่างมีนัยสำคัญ พฤติกรรมดังกล่าวสอดคล้องกับโมเดลพฤติกรรมการใช้บริการสุขภาพของแอนเดอร์สัน (Andersen’s Behavioral Model) ในมิติของปัจจัยเอื้อ (Enabling Factors)

ผลการศึกษานี้ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Alkhawaldeh และคณะที่วิเคราะห์เชิงประจักษ์ว่า ในบริบทพื้นที่ที่มีความเป็นเมือง (Urbanization) สูง ประชากรวัยแรงงานมักให้ความสำคัญกับความสะดวกรวดเร็ว และทำเลที่ตั้งในการเข้าถึงบริการสาธารณสุข ซึ่งแม้การพึ่งพิงภาคเอกชนจะช่วยลดความแออัดของโรงพยาบาลรัฐได้ในระยะสั้น แต่ในระยะยาวกลับก่อให้เกิดความเสี่ยงด้านต้นทุนแฝง (Latent Costs) จากภาวะเงินเฟ้อทางการแพทย์ (Medical Inflation) ที่กองทุนต้องแบกรับผ่านการปรับเพิ่มอัตราเหมาจ่ายรายหัวตามกลไกตลาด (Alkhawaldeh, A. et al., 2023)

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาสามารถอภิปรายเชื่อมโยงกับแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องได้ใน 3 มิติสำคัญ เริ่มจากภาระงบประมาณกรณีชราภาพที่มีมูลค่าสูงสุดและเติบโตอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการเปลี่ยนผ่านทางประชากร (Demographic Transition Theory) และโครงสร้างบำนาญแบบกำหนดประโยชน์ทดแทน (Defined Benefit Plan) ของไทยที่กำหนดให้ยิ่งผู้ประกันตนอยู่ในระบบนาน ภาระผูกพันต่อหัว (Per Capita Liability) ก็ยิ่งสูงขึ้นจนเป็นปัจจัยเร่งงบประมาณ ในขณะเดียวกัน การที่วิสาหกิจขนาดเล็ก (1-9 คน) มีอัตราการเลิกจ้างสูงสุดถึงร้อยละ 95.04 นั้น สามารถอธิบายได้ด้วยทฤษฎีความเปราะบางของวิสาหกิจขนาดย่อม (SME Vulnerability Theory) และวัฏจักรธุรกิจ ซึ่งชี้ให้เห็นว่าธุรกิจกลุ่มนี้มีกันชนทางการเงินน้อย เมื่อเผชิญวิกฤตเศรษฐกิจเช่นโควิด-19 จึงไม่สามารถประคองตัวได้และผลักต้นทุนทางสังคมมายังกองทุนประกันสังคมผ่านการจ่ายเงินทดแทนการว่างงาน นอกจากนี้ พฤติกรรมของผู้ประกันตนกว่าร้อยละ 85 ที่เลือกใช้บริการโรงพยาบาลเอกชน ยังสอดคล้องกับโมเดลพฤติกรรมการใช้บริการสุขภาพของแอนเดอร์สัน (Andersen’s Behavioral Model) ในมิติของปัจจัยเอื้อ (Enabling Factors) ภายใต้บริบทความเป็นเมืองของจังหวัดนนทบุรี ซึ่งสร้างแรงกดดันต่อต้นทุนการบริหารจัดการของกองทุนในระยะยาว จากข้อค้นพบดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อการปฏิรูปความยั่งยืนทางการคลัง โดยภาครัฐควรพิจารณาขยายเพดานค่าจ้างสูงสุดในการคำนวณเงินสมทบให้สอดคล้องกับค่าครองชีพ ควบคู่กับการส่งเสริมมาตรการขยายอายุเกษียณภาคสมัครใจ (Voluntary Retirement Extension) เพื่อชะลอการไหลออกของเงินกองทุน พร้อมทั้งสร้างภูมิคุ้มกันให้วิสาหกิจขนาดย่อมผ่านระบบเตือนภัยล่วงหน้า (Early Warning System) ที่ใช้ข้อมูลการส่งเงินสมทบผิดปกติเป็นสัญญาณเข้าช่วยเหลือสภาพคล่องก่อนเกิดการเลิกจ้าง รวมไปถึงการลงทุนยกระดับศักยภาพโรงพยาบาลรัฐเพื่อดึงดูดผู้ประกันตนกลับสู่ระบบและสร้างอำนาจต่อรองในการควบคุมต้นทุน ทั้งนี้ สำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่ม SMEs ที่ปิดกิจการเพื่อค้นหาอุปสรรคในการเข้าถึงมาตรการช่วยเหลือของรัฐ ตลอดจนการศึกษาความเป็นไปได้และความพร้อมของผู้ประกันตนในการยอมรับการปรับเพิ่มอัตราเงินสมทบ เพื่อประเมินผลกระทบทางสังคมอย่างรอบด้านก่อนนำไปสู่การปรับเปลี่ยนนโยบายจริง

เอกสารอ้างอิง

กุลญาดา เนื่องจำนงค์ และอนุรัตน์ อนันทนาธร. (2562). ยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการจัดการภาวะผู้สูงอายุในประเทศไทย: การจัดสวัสดิการสังคมเพื่อความมั่นคงของผู้สูงอายุ. วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย, 12(2), 219-236.

สำนักงานแรงงานจังหวัดนนทบุรี. (2567). รายงานสถานการณ์และดัชนีชี้วัดภาวะแรงงานจังหวัดนนทบุรี พ.ศ. 2567. เรียกใช้เมื่อ 18 ตุลาคม 2568 จาก https://nonthaburi.mol.go.th/news_group/labour_situation

Alkhawaldeh, A. et al. (2023). Application and Use of Andersen's Behavioral Model as Theoretical Framework: A Systematic Literature Review from 2012–2021. Iranian Journal of Public Health, 52, 1346-1354. https://doi.org/10.18502/ijph.v52i7.13236.

Berezkina, O. A. & Rozmainsky, I. V. (2024). Dynamics of Financial Fragility in Hong Kong's Non-Financial Private Companies and the Business Cycle. AlterEconomics, 21(3), 474-496. https://doi.org/10.31063/altereconomics/2024.21-3.3.

Canagarajah, P. S. (2002). Guidelines for assessing the sources of risk and vulnerability. Research Papers in Economics, 1-60. http://www-wds.worldbank.org/external/default/WDSContentServer/WDSP/IB/2005/01/26/000009486_20050126131506/Rendered/PDF/313720SP0021801public1.pdf.

Frantsuz Y.A. (2025). In Search for the Best-Fitting Theoretical Model for Explaining Demographic Dynamics. Population and Economics, 9(1): 108-128. https://doi.org/10.3897/popecon.9.e128817.

Gourinchas, P. et al. (2024). Sme Failures Under Large Liquidity Shocks: an Application to the Covid-19 Crisis. Journal of the European Economic Association, https://doi.org/10.1093/jeea/jvae041.

Holzmann, R. & Jørgensen, S. (2001). Social Risk Management: A New Conceptual Framework for Social Protection, and Beyond. International Tax and Public Finance, 8(4), 529-556 https://doi.org/110.1023/A:1011247814590.

Le, A.-T. & Doan, A.-T. (2020). Corruption and financial fragility of small and medium enterprises: International evidence. Journal of Multinational Financial Management, Volumes, 57-58, https://doi.org/10.1016/j.mulfin.2020.100660.

Lobo, C. S. S. & Falleiro, S. P. (2024). A Cross-National Empirical Analysis of the Contribution of Fertility, Life Expectancy and Net Migration in Driving Contemporary and Future Population Agein. Population and Economics, 8(4), 64-91. https://doi.org/10.3897/popecon.8.e118982.

Mumtaz, Z. & Whiteford, P. (2021). Comparing formal and informal social protection: a case study exploring the usefulness of informal social protection in Pakistan. Journal of International and Comparative Social Policy, 37(3), 243-272. https://doi.org/10.1017/ics.2021.9.

Othman, K. et al. (2025). Entrepreneurial resilience amid economic shocks: A panel data analysis of ASEAN countries. International Journal of Asian Social Science, 15(9), 288-301. https://doi.org/10.55493/5007.v15i9.5541.

Ponnapalli, R. et al. (2013). Explaining Global Patterns of Population Aging in 2012 by the Demographic Transition Model. International Journal of Asian Social Science, 3(2), 345-352. https://econpapers.repec.org/RePEc:asi:ijoass:2013:p:345-352.

Radhamony, R. et al. . (2024). Culturally and Linguistically Diverse Community Access and Utilisation of the Mental Health Service: An Explanation Using Andersen's Behavioural Model. Issues in Mental Health Nursing, 45(7), 758-765. https://doi.org/10.1080/01612840.2024.2359602.

Verbano, C. & Venturini, K. . (2011). Development paths of risk management: Approaches, methods and fields of application. Journal of Risk Research, 14. 519-550. https://doi.org/10.1080/13669877.2010.541562.

Works, R. (2016). Trends in employer costs for defined benefit plans. Research Papers in Economics, https://www.researchgate.net/publication/319757464_Trends_in_employer_costs_for_defined_benefit_plans.

Zubair, S. et al. (2017). The Real Effects of the Financial Crisis on the Small- and Medium-Sized Enterprises. Academy of Management Proceedings, 2017(1), 12058. https://doi.org/10.5465/AMBPP.2017.12058ABSTRACT.

บทความวิจัย

แนวทางยกร่างกฎหมายและพัฒนาระบบการพิจารณาคดีเกี่ยวกับพระสงฆ์ไทย*

GUIDELINES FOR DRAFTING LEGISLATION AND DEVELOPING THE ADJUDICATION SYSTEM CONCERNING THAI MONKS

พระครูนิติธรรมบัณฑิต (สุริยา คงคาไหว)[1*], พระปราโมทย์ วาทโกวิโท[2], นรากร ทองแท้[1], จรัญ ศรีสุข[1], ชวนะ ทองนุ่น[1], สมบัติ วงศ์กำแหง[2], ไตรรงค์ ชัยชนะ[3]

Phrakru Nitithambundit (Suriya Kongkawai)[1*], Phra Pramote Vatagovito[2], Narakorn Thongtae[1], Charan Srisuk[1], Chawana Thongnoon[1], Sombat Wongkamhaeng[2], Trirong Chaichana[3]

[1]คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

[1]Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Si Thammarat Campus, Nakhon Si Thammarat, Thailand

[2]บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พระนครศรีอยุธยา ประเทศไทย

[2]Graduate Schoo, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phra Nakhon Si Ayutthaya, Thailand

[3]นักวิชาการอิสระ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

[3]Independent Scholar, Bangkok, Thailand

[*]Corresponding author E-mail: suriya.sur@sbss.ac.th

[*]Tel: 061-526-2919

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอแนวทางในการยกร่างกฎหมายและพัฒนาระบบการพิจารณาคดีเกี่ยวกับพระสงฆ์ให้เหมาะสมกับบริบทของสังคมไทย เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ได้แก่ การศึกษาข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ กฎหมาย และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 คน และการจัดกิจกรรมประชุมกลุ่มย่อยกับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 20 คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่าต้องบูรณาการหลักพระธรรมวินัยกับกฎหมายสมัยใหม่ โดยอาศัยทฤษฎีการลงโทษสามมิติ ประกอบด้วย การรักษาความสงบเรียบร้อยและคุณธรรมทางกฎหมาย การกำหนดโทษที่เหมาะสมกับบุคคลตามหลัก Neo-Classical School และการป้องกันฟื้นฟูตามแนวคิด Positive School เพื่อยกระดับพระธรรมวินัยจาก Soft Law สู่ Hard Law ที่บังคับใช้ได้จริง โดยองค์ประกอบสำคัญของระบบที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย 1) การตรากฎหมายรองรับในหลายระดับตั้งแต่รัฐธรรมนูญจนถึงกฎระเบียบ 2) องค์คณะผู้พิจารณาแบบผสมที่มีผู้ทรงคุณวุฒิทั้งด้านพระธรรมวินัยและกฎหมาย 3) วิธีพิจารณาคดีแบบไต่สวนที่เน้นการค้นหาความจริง พร้อมคุ้มครองสิทธิตาม due process 4) การกำหนดขอบเขตอำนาจที่ชัดเจนไม่ทับซ้อนกับศาลยุติธรรม 5) ระบบอุทธรณ์และการทบทวนคำวินิจฉัย 6) มาตรการทางวินัยที่หลากหลายและได้สัดส่วน และ 7) การรักษาความเป็นอิสระจากการแทรกแซงทางการเมือง นอกจากนี้บทเรียนจากศรีลังกาและพม่าสะท้อนความท้าทายในการสร้างสมดุลระหว่างความเป็นอิสระของสถาบันศาสนากับกลไกตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพ ดังนั้น ความสำเร็จของการพัฒนาระบบขึ้นอยู่กับการดำเนินการในสี่มิติ คือ ด้านกฎหมาย ด้านสถาบัน ด้านบุคลากร และด้านสังคม หากสามารถบูรณาการได้ครบถ้วน จะสร้างระบบที่โปร่งใสตรวจสอบได้ และฟื้นฟูศรัทธาของประชาชนต่อพระพุทธศาสนาอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: กฎหมายวิธีพิจารณาคดีสงฆ์, พระธรรมวินัย, กระบวนการยุติธรรม

[*] Received 3 March 2026; Revised 25 March 2026; Accepted 31 March 2026

Abstract

This article aimed to propose guidelines for drafting legislation and developing an adjudication system concerning monks that was appropriate to the context of Thai society. The study employed a mixed-methods research design, including a review of academic documents, legal materials, and related research, in-depth interviews with 10 key informants, and focus group discussions with 20 distinguished experts. The data were analyzed through content analysis. The findings revealed that it was necessary to integrate the principles of the Vinaya with modern law by applying the three-dimensional theory of punishment, which consisted of maintaining public order and legal morality, determining appropriate penalties in accordance with the Neo-Classical School, and emphasizing prevention and rehabilitation based on the Positive School. This integration aimed to elevate the Vinaya from a form of soft law to hard law that was practically enforceable. The essential components of the developed system included: 1) the enactment of supporting legislation at multiple levels, ranging from the Constitution to subordinate regulations; 2) a mixed adjudicative panel composed of experts in both the Vinaya and law; 3) an inquisitorial procedure focused on fact-finding while safeguarding rights in accordance with due process; 4) clearly defined jurisdiction that did not overlap with the Courts of Justice; 5) an appeal and review system; 6) diverse and proportionate disciplinary measures; and 7) independence from political interference. Furthermore, lessons from Sri Lanka and Myanmar reflected the challenges of balancing the autonomy of religious institutions with effective oversight mechanisms. Therefore, the success of system development depended on implementation in four dimensions: legal, institutional, personnel, and social. If these dimensions were fully integrated, the system would create transparency, accountability, and sustainably restore public confidence in Buddhism.

Keywords: Ecclesiastical Procedural Law, Vinaya, Justice System

บทนำ

พระพุทธศาสนาเป็นสถาบันทางสังคมและวัฒนธรรมที่หล่อหลอมอัตลักษณ์ของชาติไทยมาอย่างยาวนาน โดยพระสงฆ์ทำหน้าที่เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณและศูนย์กลางการถ่ายทอดคุณค่าทางศีลธรรม รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 67 ได้บัญญัติให้รัฐพึงอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา ซึ่งสะท้อนความรับผิดชอบของรัฐในการสนับสนุนให้สถาบันศาสนามีความเข้มแข็งและยั่งยืน (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560, 2560) ปัจจุบัน การบริหารคดีสงฆ์ใช้ระบบนิคหกรรมซึ่งมีรากฐานจากพระวินัยปิฎกและพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ โดยมุ่งรักษาความสงบเรียบร้อยของคณะสงฆ์และป้องกันการประพฤติผิด (พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535, 2535) ในบริบทสากล หลายประเทศได้พัฒนากลไกพิจารณาคดีทางศาสนาที่มีโครงสร้างชัดเจน เช่น ระบบศาลชารีอะห์ในอินโดนีเซียที่บูรณาการหลักศาสนาอิสลามกับกฎหมายแห่งชาติ (Hooker, M. B., 2008) หรือระบบกำกับดูแลสงฆ์ในพม่าที่มีกลไกเฉพาะผ่านสภาสงฆ์ที่เป็นทางการ (Huxley, A., 1995) กลไกเหล่านี้สะท้อนแนวโน้มการบูรณาการระหว่างหลักศาสนากับกฎหมายบ้านเมือง โดยมุ่งสร้างมาตรฐาน ความเป็นธรรม และความเชื่อมั่นจากสาธารณะ ขณะเดียวกันก็รักษาความเป็นอิสระทางศาสนาและเคารพหลักการพื้นฐานของแต่ละศาสนา

การพัฒนาระบบการพิจารณาคดีเกี่ยวกับพระสงฆ์มีความสำคัญในหลายมิติที่แตกต่างกัน ในมิติแรก ระบบที่มีมาตรฐาน โปร่งใส และเป็นธรรมจะช่วยธำรงศรัทธาของพุทธศาสนิกชนและป้องกันการสูญเสียความเชื่อมั่นต่อสถาบันพระพุทธศาสนา ในมิติที่สอง กลไกที่เหมาะสมจะแก้ไขข้อขัดแย้งภายในคณะสงฆ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและลดความซ้ำซ้อนกับศาลยุติธรรมทั่วไป โดยคำนึงถึงความเฉพาะของพระธรรมวินัยและบริบททางศาสนา ในมิติที่สาม การผสมผสานพระธรรมวินัยกับกฎหมายสมัยใหม่จะลดช่องว่างทางกฎหมาย โดยเฉพาะกรณีที่ความผิดทางพระธรรมวินัยมีลักษณะเป็นความผิดทางอาญาด้วย (พระมหาสุชาติ ธมฺมกาโม และคณะ, 2565) ในมิติสุดท้าย การพัฒนาระบบดังกล่าวสอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาลและสิทธิมนุษยชน โดยสร้างสมดุลระหว่างการรักษาความเป็นอิสระของคณะสงฆ์ตามรัฐธรรมนูญกับความจำเป็นในการมีกลไกตรวจสอบที่โปร่งใสและเป็นธรรม การยกร่างกฎหมายและพัฒนาระบบจึงเป็นการวางรากฐานระยะยาวสำหรับการบริหารคดีสงฆ์ที่ตอบสนองความท้าทายของสังคมสมัยใหม่

สังคมไทยเผชิญความท้าทายจากปัญหาการประพฤติผิดพระธรรมวินัยที่ส่งผลกระทบต่อความศรัทธาและความมั่นคงของพระพุทธศาสนา ปัญหาครอบคลุมหลายมิติ ทั้งการละเมิดศีลธรรมร้ายแรง เช่น การประพฤติผิดทางเพศและการเสพของมึนเมา การบริหารทรัพย์สินที่ขาดความโปร่งใส เช่น การสะสมทรัพย์สินจำนวนมากที่ขัดต่อหลักความสมถะ และปรากฏการณ์การทำให้ศาสนาเป็นสินค้าที่สร้างความเสียหายต่อความศรัทธาอย่างกว้างขวาง (Kitiarsa, P., 2008) อย่างไรก็ตาม ปัญหาหลักไม่ได้อยู่ที่ตัวความผิดเท่านั้น แต่อยู่ที่กระบวนการจัดการกับความผิด การศึกษาของ พระมหาสุชาติ ธมฺมกาโม และคณะ ชี้ให้เห็นว่าการบังคับใช้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 มีปัญหาสำคัญ โดยเฉพาะความไม่ชัดเจนของกระบวนการพิจารณา มาตรฐานการบังคับใช้ที่ไม่สม่ำเสมอ และความล่าช้าในการดำเนินการทางวินัย กระบวนการนิคหกรรมปัจจุบันยังอยู่ภายใต้โครงสร้างการปกครองของคณะสงฆ์และมีข้อจำกัดในด้านความโปร่งใส ความเป็นกลาง และมาตรฐานของการพิจารณา โดยเฉพาะในสังคมที่ให้ความสำคัญกับหลักนิติรัฐและสิทธิมนุษยชน นอกจากนี้ ยังพบความไม่สอดคล้องระหว่างการบังคับใช้พระธรรมวินัยกับกฎหมายบ้านเมือง ซึ่งก่อให้เกิดความสับสนเกี่ยวกับเขตอำนาจและอาจส่งผลให้ผู้กระทำผิดหลุดพ้นจากการถูกลงโทษที่เหมาะสม ปัญหาเหล่านี้สะท้อนความจำเป็นในการพัฒนากลไกใหม่ที่แก้ไขข้อจำกัดของระบบเดิมได้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับมาตรฐานสากล (พระมหาสุชาติ ธมฺมกาโม และคณะ, 2565)

จากสภาพปัญหาดังกล่าว งานวิจัยนี้จึงมุ่งเสนอแนวทางการยกร่างกฎหมายและพัฒนาระบบการพิจารณาคดีเกี่ยวกับพระสงฆ์ที่เหมาะสมกับบริบทสังคมไทย เพื่อสร้างมาตรฐานการพิจารณาคดีสงฆ์ ลดความขัดแย้งระหว่างพระธรรมวินัยกับกฎหมายบ้านเมือง และเพิ่มความโปร่งใสในกระบวนการยุติธรรมทางศาสนา โดยคำนึงถึงการรักษาความเป็นอิสระของคณะสงฆ์ การสอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน และการสร้างกลไกประสานงานที่ชัดเจนกับศาลยุติธรรมของรัฐ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อเสนอแนวทางในการยกร่างกฎหมายและพัฒนาระบบการพิจารณาคดีเกี่ยวกับพระสงฆ์ให้เหมาะสมกับบริบทของสังคมไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง "แนวทางยกร่างกฎหมายและพัฒนาระบบการพิจารณาคดีเกี่ยวกับพระสงฆ์ไทย" เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบผสมผสาน ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนหลัก ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาเอกสารและวิเคราะห์กฎหมาย

ผู้วิจัยศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ งานวิจัย บทความทางกฎหมาย และรายงานการประชุมที่เกี่ยวข้องกับการจัดตั้งองค์กรศาลสงฆ์และกระบวนการพิจารณาคดีผิดพระธรรมวินัย รวมถึงการศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับศาลหรือองค์กรเฉพาะทางด้านศาสนา

ขั้นตอนที่ 2 การสัมภาษณ์เชิงลึก

ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 10 คน โดยเลือกแบบเจาะจงจากตัวแทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมและการบริหารคณะสงฆ์ ประกอบด้วย ผู้แทนจากศาล อัยการ ตำรวจ ทนายความ และหน่วยงานราชการที่มีบทบาทในการกำกับดูแลหรือบริหารกิจการคณะสงฆ์

ขั้นตอนที่ 3 การประชุมกลุ่มย่อย

ผู้วิจัยจัดกิจกรรมประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) โดยเชิญผู้ทรงคุณวุฒิจากภาคส่วนต่าง ๆ ในพื้นที่ภาคใต้ จำนวน 20 คน ประกอบด้วย พระภิกษุในระดับต่าง ๆ นักวิชาการด้านสังคมศาสตร์ ตัวแทนจากศาล อัยการ ตำรวจ ทนายความ และหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง

การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลจากทั้ง 3 แหล่ง มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และเปรียบเทียบกับกรอบแนวคิดทางวิชาการและกฎหมายที่ศึกษาไว้ เพื่อสังเคราะห์ข้อเสนอแนวทางยกร่างกฎหมายและพัฒนาระบบการพิจารณาคดีเกี่ยวกับพระสงฆ์ไทย เพื่อนำเสนอผลการวิจัยต่อไป

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงประจักษ์และทฤษฎีทางกฎหมาย พบว่า การพัฒนาระบบการพิจารณาคดีเกี่ยวกับพระสงฆ์มีความจำเป็นและความเหมาะสมต่อบริบทสังคมไทยปัจจุบัน โดยมีผลการวิเคราะห์ในหลายมิติ ดังนี้

1. ความจำเป็นในการปฏิรูประบบการพิจารณาคดีเกี่ยวกับพระสงฆ์

1.1 ปัญหาของระบบปัจจุบัน

การศึกษา พบว่า ระบบการพิจารณาคดีเกี่ยวกับพระสงฆ์ของประเทศไทยยังคงดำเนินการภายใต้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์และกฎมหาเถรสมาคม โดยใช้กลไกนิคหกรรมเป็นเครื่องมือหลักในการควบคุมวินัยพระสงฆ์ แม้ระบบนิคหกรรมตามพระธรรมวินัยจะเป็นกลไกดั้งเดิมที่มีรากฐานยาวนานและมีคุณค่าในทางศาสนา แต่กลับถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่าไม่สามารถสร้างความเชื่อมั่นและบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพเพียงพอในสังคมสมัยใหม่ ซึ่งปัญหาสำคัญของระบบปัจจุบันประกอบด้วย

1.1.1 ลักษณะเป็น Soft Law ระบบนิคหกรรมมีลักษณะเป็นกฎเกณฑ์ทางศีลธรรมและวินัยที่อาศัยความสมัครใจและแรงกดดันทางสังคมเป็นหลัก จึงขาดประสิทธิภาพในการจัดการกับความผิดที่มีผลกระทบต่อสาธารณะและมีลักษณะร้ายแรง

1.1.2 ขาดมาตรฐานที่เป็นเอกภาพ การพิจารณาความผิดยังคงอยู่ภายใต้ดุลพินิจของเจ้าคณะในแต่ละภูมิภาคหรือแต่ละลำดับชั้น ซึ่งอาจก่อให้เกิดความแตกต่างในการตีความพระธรรมวินัยอันเป็นผลมาจากปัจจัยด้านภูมิภาค วัฒนธรรมท้องถิ่น หรือทัศนะส่วนบุคคล

1.1.3 ความไม่โปร่งใสและการตรวจสอบได้ ขาดกลไกการตรวจสอบที่เป็นอิสระและการบันทึกกระบวนการพิจารณาที่ชัดเจน ทำให้เกิดข้อครหาว่าการดำเนินการของคณะสงฆ์ขาดความโปร่งใสและมาตรฐานเดียวกัน

1.1.4 การขาดระบบอุทธรณ์ ไม่มีระบบอุทธรณ์หรือการทบทวนคำวินิจฉัยอย่างเป็นทางการทำให้คำวินิจฉัยในหลายกรณีถือเป็นที่สุดโดยไม่มีช่องทางให้ตรวจสอบความถูกต้อง

1.2 ผลกระทบต่อความศรัทธาและเสถียรภาพทางสังคม

ปัญหาที่เกิดขึ้นภายในคณะสงฆ์ในปัจจุบันมีลักษณะซับซ้อนและส่งผลกระทบต่อความศรัทธาของสาธารณชนโดยตรง ได้แก่ การประพฤติผิดทางเพศ การเสพของมึนเมา การแสวงหาผลประโยชน์จากศรัทธาประชาชน การสะสมทรัพย์สินเกินสมณวิสัย และการเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางการเมือง ปัญหาเหล่านี้ส่งผลให้เกิดวิกฤตศรัทธาและบั่นทอนความเชื่อมั่นต่อสถาบันสงฆ์ในระยะยาว

2. กรอบทฤษฎีและแนวคิดทางกฎหมายที่รองรับ

การพัฒนาระบบการพิจารณาคดีสงฆ์สัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับทฤษฎีการลงโทษและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดยสามารถวิเคราะห์ได้ในสามมิติหลัก ประการแรก ในมิติการรักษาความสงบเรียบร้อยและคุณธรรมทางกฎหมาย ระบบที่พัฒนาขึ้นสามารถทำหน้าที่เสมือนกลไกที่มุ่งรักษาความศรัทธาในพระพุทธศาสนา โดยอาศัยทฤษฎีว่าด้วยการลงโทษในเชิงสังคมที่บทลงโทษมิใช่เพียงเพื่อการตอบแทนความผิด แต่ยังมีเป้าหมายเพื่อแสดงให้เห็นว่าสังคมไม่อาจยอมรับพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนจากพระธรรมวินัยได้ ประการที่สอง หลักการกำหนดโทษที่เหมาะสมกับบุคคล (Individualized Sentencing) มีบทบาทสำคัญ เนื่องจากพระสงฆ์มิได้เป็นเพียงบุคคลทั่วไป แต่เป็นผู้สละเพศฆราวาสเพื่อเข้าสู่สมณเพศ การกระทำความผิดจึงต้องพิจารณาทั้งในฐานะความผิดที่มีผลกระทบต่อสาธารณะ และในฐานะการละเมิดพันธกรณีทางศาสนา แนวคิดนี้สอดคล้องกับทฤษฎีของสำนัก Neo-Classical School ที่ให้ความสำคัญกับความแตกต่างของแต่ละบุคคลและพฤติการณ์แห่งคดี ประการที่สาม ทฤษฎีการป้องกันสังคมและแนวคิดของสำนัก Positive School อธิบายว่า การลงโทษควรมุ่งไปที่การป้องกันไม่ให้เกิดการกระทำผิดซ้ำและการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด ระบบการพิจารณาคดีสงฆ์จึงควรมีลักษณะของกลไกที่ช่วยให้พระสงฆ์ผู้ทำผิดสามารถกลับเข้าสู่เส้นทางแห่งพระธรรมวินัยได้ โดยการนำแนวคิดจาก Classical School ที่เน้นการใช้เหตุผลและเสรีภาพมาผสมผสานกับ Positive School ที่เน้นปัจจัยเชิงโครงสร้างและสังคม ในแง่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา ระบบที่พัฒนาขึ้นมีความใกล้เคียงกับหลักการดำเนินคดีอาญาในระบบสากล กล่าวคือ ต้องมีกระบวนการค้นหาความจริง การคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา และการถ่วงดุลอำนาจ นอกจากนี้ ยังมีศักยภาพในการทำให้พระธรรมวินัยก้าวพ้นจากการเป็นเพียง Soft Law ไปสู่การมีสถานะเป็น Hard Law ที่บังคับใช้ได้จริง

3. ผลการศึกษาจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญและการประชุมกลุ่มย่อย

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการประชุมกลุ่มย่อย พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิจากหลายภาคส่วนและพระสงฆ์ในระดับต่าง ๆ ต่างสะท้อนความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่า ประเทศไทยมีความจำเป็นต้องพัฒนากลไกการพิจารณาคดีสงฆ์ที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ และสอดคล้องกับหลักพระธรรมวินัย ทั้งนี้ เนื่องจากปัญหาที่เกิดขึ้นภายในคณะสงฆ์ได้ก่อให้เกิดวิกฤตศรัทธาในหมู่พุทธศาสนิกชน การมีระบบการพิจารณาคดีที่เหมาะสมจึงถูกมองว่าเป็นกลไกเชิงนวัตกรรมทางกฎหมายที่สามารถสร้างมาตรฐานกลางและลดความเหลื่อมล้ำในการบังคับใช้พระธรรมวินัย

อย่างไรก็ตาม ผู้ให้ข้อมูลได้สะท้อนถึงข้อห่วงกังวลในหลายประการ โดยเฉพาะประเด็นความทับซ้อนของอำนาจระหว่างพระธรรมวินัยกับกฎหมายบ้านเมือง หากระบบที่พัฒนาขึ้นมีอำนาจมากเกินไป อาจถูกมองว่าเป็นการละเมิดอำนาจศาลยุติธรรมในระบบกฎหมายไทย ขณะเดียวกัน หากอำนาจถูกจำกัดมากเกินไป ก็อาจไม่แตกต่างจากกลไกคณะสงฆ์ที่มีอยู่เดิม

จากการเปรียบเทียบกับต่างประเทศ พบว่า ศรีลังกาแม้ศาสนาพุทธเถรวาทจะเป็นศาสนาหลัก แต่การกำกับดูแลพระสงฆ์ยังคงอยู่ในมือคณะสงฆ์เป็นหลัก โดยรัฐมีบทบาทสนับสนุนทางอ้อม ขณะที่พม่าได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการสังฆมหานายกะ (MaHaNa) ซึ่งเป็นองค์กรกึ่งรัฐที่มีอำนาจในการควบคุมดูแลและพิจารณาพระสงฆ์ทั่วประเทศ แม้จะสามารถรักษามาตรฐานได้ในระดับหนึ่ง แต่ก็ถูกวิจารณ์ว่ามีการเมืองเข้ามาแทรกแซง

ประเทศไทยจึงอยู่ระหว่างสองแนวทาง คือ ระบบคณะสงฆ์ที่พึ่งพากลไกพระธรรมวินัยเป็นหลักแต่ขาดมาตรฐาน และระบบที่รัฐเข้ามาควบคุมโดยตรงซึ่งเสี่ยงต่อการเมืองแทรกแซง ดังนั้น การพัฒนาระบบการพิจารณาคดีสงฆ์ในไทยจึงต้องออกแบบให้เป็นกลไกกลางที่มีความเป็นอิสระ โปร่งใส และตรวจสอบได้ โดยมีการประสานงานกับทั้งคณะสงฆ์และรัฐ

4. จุดแข็งและข้อจำกัดของแนวทางที่เสนอ

4.1 จุดแข็ง

4.1.1 การสร้างมาตรฐานที่เป็นเอกภาพ ระบบการพิจารณาคดีที่พัฒนาขึ้นมีความสำคัญต่อการสร้างมาตรฐานกลางที่เป็นเอกภาพในระดับชาติ เนื่องจากปัจจุบันการพิจารณาความผิดทางพระธรรมวินัย

ยังคงอยู่ภายใต้ดุลพินิจของเจ้าคณะในแต่ละภูมิภาค ซึ่งอาจก่อให้เกิดความแตกต่างในการตีความพระธรรมวินัย การมีระบบที่เป็นมาตรฐานจะช่วยลดช่องว่างและความแตกต่างในการตีความ และสอดคล้องกับหลัก Rule of Law ที่เน้นความเสมอภาคและความมั่นคงแน่นอนของกฎหมาย

4.1.2 ความโปร่งใสและตรวจสอบได้ ความโปร่งใสและการตรวจสอบได้ถือเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาระบบ โดยการจัดให้มีระบบที่รองรับและมีวิธีพิจารณาที่ชัดเจน เช่น การกำหนดขั้นตอนพิจารณาเป็นลายลักษณ์อักษร การจัดทำบันทึกคำวินิจฉัยและเผยแพร่ต่อสาธารณะ การเปิดช่องให้มีการอุทธรณ์หรือทบทวนคำวินิจฉัย และการมีผู้แทนจากหลายฝ่ายในองค์คณะ จะช่วยสร้างกลไกการตรวจสอบเชิงสถาบัน

4.1.3 การรักษาความศรัทธาของประชาชน ระบบการพิจารณาคดีที่พัฒนาขึ้นเป็นเครื่องมือเชิงโครงสร้างที่ช่วยฟื้นฟูและธำรงศรัทธาของประชาชน โดยสร้างความมั่นใจในการตรวจสอบ ป้องกันการปล่อยปละละเลย ยืนยันคุณค่าเชิงสัญลักษณ์ และเสริมสร้างความศรัทธาในเชิงสังคมวิทยากฎหมาย

4.1.4 การจัดการข้อพิพาทภายในศาสนาอย่างเหมาะสม การมีระบบเฉพาะทางจะทำให้การจัดการข้อพิพาทดำเนินไปตามหลักเกณฑ์ที่สมดุลระหว่างพระธรรมวินัยกับหลักนิติธรรม โดยข้อพิพาทที่มีมิติทางศาสนาโดยตรงจะสามารถพิจารณาโดยผู้ที่มีความรู้ทางพระวินัย ขณะเดียวกันยังยึดถือหลักการด้านสิทธิมนุษยชนและกระบวนการยุติธรรมสมัยใหม่

4.1.5 ความสอดคล้องกับแนวทางสากล การพัฒนาระบบการพิจารณาคดีสงฆ์สอดคล้องกับแนวทางสากลที่หลายประเทศใช้ในการธำรงความศรัทธาและเสริมสร้างมาตรฐาน เช่น คณะกรรมการสังฆมหานายกะในพม่า Ecclesiastical Tribunals ในศรีลังกา ศาลชารีอะห์ในประเทศมุสลิม และศาลศาสนจักรในคริสตจักรโรมันคาทอลิก ซึ่งสะท้อนว่าการมีองค์กรตุลาการเฉพาะด้านศาสนาเป็นแนวทางที่ได้รับการยอมรับในสังคมโลก

4.2 ข้อจำกัด

4.2.1 ความไม่พร้อมทางโครงสร้างกฎหมาย ปัจจุบันยังไม่มีบทบัญญัติทางกฎหมายที่รองรับการมีอยู่และการปฏิบัติหน้าที่ของระบบการพิจารณาคดีสงฆ์โดยตรง แม้จะมีพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และที่แก้ไขเพิ่มเติม แต่กฎหมายดังกล่าวมุ่งเน้นไปที่การบริหารจัดการคณะสงฆ์ในเชิงปกครอง มากกว่าการวางกลไกเชิงตุลาการ การพัฒนาระบบจึงจำเป็นต้องมีการตรากฎหมายใหม่หรือแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

4.2.2 ความเห็นที่แตกต่างกันภายในคณะสงฆ์ พระสงฆ์บางส่วนยึดมั่นในระบบนิคหกรรมและเห็นว่าการพัฒนาระบบใหม่อาจลดทอนความศักดิ์สิทธิ์ของพระธรรมวินัย ขณะที่อีกส่วนหนึ่งเห็นความจำเป็นในการเพิ่มความโปร่งใสและมาตรฐาน นอกจากนี้ ยังมีข้อกังวลว่าหากระบบถูกจัดตั้งขึ้นโดยมีกฎหมายบ้านเมืองเป็นฐานรองรับ อาจนำไปสู่การแทรกแซงจากรัฐ

4.2.3 ความเสี่ยงจากการทับซ้อนกับกฎหมายบ้านเมือง พฤติกรรมของพระสงฆ์บางประเภทมีลักษณะเป็นความผิดซ้อนที่มีทั้งมิติของการละเมิดพระธรรมวินัยและการละเมิดกฎหมายบ้านเมือง หากไม่มีการกำหนดขอบเขตอำนาจที่ชัดเจน ย่อมเกิดปัญหาความขัดแย้งเชิงเขตอำนาจระหว่างระบบการพิจารณาคดีสงฆ์กับศาลยุติธรรมของรัฐ

4.2.4 ความเป็นไปได้ในการถูกแทรกแซงทางการเมือง หากระบบที่พัฒนาขึ้นอยู่ภายใต้การกำกับของรัฐมากเกินไป ย่อมเกิดความเสี่ยงว่าจะกลายเป็นเครื่องมือทางการเมือง ประสบการณ์จากพม่าที่ MaHaNa ถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่าเป็นการให้อำนาจรัฐเข้ามาครอบงำพระศาสนา เป็นบทเรียนสำคัญที่ต้องคำนึงถึง

4.2.5 ข้อจำกัดด้านบุคลากรและความเชี่ยวชาญ การขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญทั้งด้านกฎหมายและพระธรรมวินัยเป็นอุปสรรคสำคัญ การพัฒนาระบบจึงจำเป็นต้องมีระบบการคัดเลือก อบรม และพัฒนาบุคลากรเฉพาะทาง รวมทั้งการแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิร่วม การฝึกอบรมอย่างต่อเนื่องและการสร้างเครือข่ายวิชาการ

5. ความเหมาะสมต่อบริบทสังคมไทยปัจจุบัน

ในบริบทสังคมไทยปัจจุบัน ปัญหาพระสงฆ์ที่ประพฤติผิดพระธรรมวินัยได้กลายเป็นวิกฤตศรัทธาที่ท้าทายต่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา การพัฒนาระบบการพิจารณาคดีเกี่ยวกับพระสงฆ์มีความเหมาะสมในหลายมิติดังนี้

5.1 ความจำเป็นเชิงโครงสร้าง ระบบนิคหกรรมแม้มีคุณค่าในทางศาสนา แต่ไม่สอดคล้องกับมาตรฐานความยุติธรรมสมัยใหม่และไม่สามารถสร้างความเชื่อมั่นให้แก่สังคมได้ การพัฒนาระบบใหม่จึงเป็นแนวทางที่เหมาะสมต่อการสร้างกลไกที่มีความเป็นระบบ โปร่งใส และตรวจสอบได้

5.2 ความสอดคล้องกับบริบทสังคมไทย สังคมไทยยังคงยึดโยงกับพระพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้ง การพัฒนาระบบจึงสอดคล้องกับความคาดหวังของสังคมไทยที่ต้องการเห็นการปฏิรูปเชิงสถาบันเพื่อธำรงศรัทธาทางศาสนา

5.3 ความเหมาะสมเชิงกฎหมายและการบริหาร แม้ประเทศไทยยังไม่มีโครงสร้างกฎหมายรองรับโดยตรง แต่การพัฒนาระบบสามารถอ้างอิงจากประสบการณ์การจัดตั้งศาลชำนัญพิเศษอื่น ๆ ที่มีอยู่แล้ว โดยยึดหลักนิติรัฐควบคู่กับพระธรรมวินัย

5.4 บทบาทในการฟื้นฟูศรัทธา หากระบบที่พัฒนาขึ้นสามารถทำหน้าที่ได้อย่างโปร่งใส ยุติธรรม และเป็นอิสระจากการเมือง ย่อมมีศักยภาพสูงในการฟื้นฟูศรัทธาของประชาชน เพราะจะทำให้สังคมมั่นใจว่าพระสงฆ์ผู้กระทำผิดจะถูกตรวจสอบและรับโทษอย่างเหมาะสม

กล่าวโดยสรุป การพัฒนาระบบการพิจารณาคดีเกี่ยวกับพระสงฆ์มีความเหมาะสมต่อบริบทประเทศไทยในปัจจุบัน เพราะตอบโจทย์ทั้งการแก้ไขปัญหาพระสงฆ์ที่ประพฤติผิดและการฟื้นฟูศรัทธาของประชาชนต่อพระพุทธศาสนา หากสามารถออกแบบให้มีความสมดุลระหว่างพระธรรมวินัยกับหลักนิติรัฐ และจัดการกับข้อจำกัดต่าง ๆ ได้อย่างรอบคอบ ระบบที่พัฒนาขึ้นจะกลายเป็นกลไกสำคัญในการธำรงความศักดิ์สิทธิ์และความชอบธรรมของสถาบันสงฆ์ในระยะยาว

อภิปรายผล

1. ความจำเป็นในการปฏิรูประบบการพิจารณาคดีเกี่ยวกับพระสงฆ์

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าระบบการพิจารณาคดีเกี่ยวกับพระสงฆ์ของประเทศไทยที่ดำเนินการภายใต้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์และกฎมหาเถรสมาคม โดยใช้กลไกนิคหกรรมเป็นเครื่องมือหลัก ยังคงประสบปัญหาเชิงโครงสร้างที่สำคัญหลายประการ ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ McDaniel, J. T. ที่ชี้ให้เห็นว่าระบบการควบคุมวินัยพระสงฆ์ในประเทศไทยยังคงอาศัยกลไกแบบดั้งเดิมที่ขาดความเป็นทางการและความโปร่งใส ส่งผลให้เกิดช่องว่างระหว่างความคาดหวังของสังคมสมัยใหม่กับความสามารถในการบังคับใช้ของระบบที่มีอยู่ (McDaniel, J. T., 2011)

ปัญหาลักษณะเป็น Soft Law ของระบบนิคหกรรมที่ค้นพบในการวิจัยครั้งนี้สะท้อนถึงข้อจำกัดพื้นฐานของกลไกทางศาสนาที่อาศัยความสมัครใจและแรงกดดันทางสังคมเป็นหลัก Huxley, A. อธิบายว่าพระธรรมวินัยในสังคมเถรวาทมีลักษณะเป็นระบบกฎเกณฑ์ที่มุ่งเน้นการควบคุมภายในมากกว่าการบังคับใช้ภายนอก ซึ่งแม้จะมีประสิทธิภาพในบริบทสังคมแบบดั้งเดิม แต่กลับไม่เพียงพอในการจัดการกับความผิดที่มีผลกระทบต่อสาธารณะในสังคมสมัยใหม่ที่มีความซับซ้อนมากขึ้น (Huxley, A., 1996) การขาดมาตรฐานที่เป็นเอกภาพและความไม่โปร่งใสที่พบในการวิจัยนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ Schonthal, B. เกี่ยวกับปัญหาการบริหารจัดการทางศาสนาในศรีลังกา ที่ชี้ให้เห็นว่าการพึ่งพาดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ศาสนาในแต่ละระดับโดยปราศจากมาตรฐานที่ชัดเจนมักนำไปสู่ความไม่สม่ำเสมอและข้อครหาเรื่องการเลือกปฏิบัติ (Schonthal, B., 2016)

การขาดระบบอุทธรณ์ที่เป็นทางการเป็นอีกหนึ่งปัญหาสำคัญที่พบในการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งขัดต่อหลักการพื้นฐานของกระบวนการยุติธรรมสมัยใหม่ Tyler, T. R. ชี้ให้เห็นว่าการรับรู้ถึงความเป็นธรรมของกระบวนการ (procedural justice) มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าความเป็นธรรมของผลลัพธ์ การมีกลไกอุทธรณ์และการทบทวนคำวินิจฉัยจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญที่สร้างความเชื่อมั่นและความชอบธรรมให้กับระบบยุติธรรม ผลกระทบต่อความศรัทธาและเสถียรภาพทางสังคมที่ค้นพบในการวิจัยนี้สะท้อนถึงวิกฤตที่ Swearer, D. K. เรียกว่า "วิกฤตของสถาบันสงฆ์ในสังคมสมัยใหม่" ที่พระพุทธศาสนาเถรวาทในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ต้องเผชิญกับความท้าทายในการรักษาความชอบธรรมและความเกี่ยวข้องในสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (Tyler, T. R., 2006); (Swearer, D. K., 2010)

2. กรอบทฤษฎีและแนวคิดทางกฎหมายที่รองรับ

การวิเคราะห์กรอบทฤษฎีและแนวคิดทางกฎหมายในการวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างทฤษฎีการลงโทษและกระบวนการยุติธรรมทางอาญากับการพัฒนาระบบการพิจารณาคดีสงฆ์ การนำทฤษฎีการลงโทษในเชิงสังคมมาประยุกต์ใช้สอดคล้องกับแนวคิดของ Durkheim, É. ที่อธิบายว่าการลงโทษมีหน้าที่ในการเสริมสร้างสำนึกรวมและยืนยันค่านิยมร่วมของสังคม ในบริบทของพระพุทธศาสนา การลงโทษพระสงฆ์ผู้กระทำผิดจึงมิใช่เพียงการตอบแทนความผิด แต่เป็นการแสดงให้สังคมเห็นว่าการละเมิดพระธรรมวินัยเป็นสิ่งที่ไม่อาจยอมรับได้ (Durkheim, É.,1997)

หลักการกำหนดโทษที่เหมาะสมกับบุคคล (Individualized Sentencing) ที่นำเสนอในการวิจัยนี้สะท้อนถึงการพัฒนาของแนวคิดทางอาญาวิทยาจากสำนัก Classical School ไปสู่ Neo-Classical School ที่ให้ความสำคัญกับความแตกต่างของบุคคลและพฤติการณ์แห่งคดี (Beccaria, C., 1963) การพิจารณาพระสงฆ์ในฐานะบุคคลที่มีสถานะพิเศษทั้งทางศาสนาและทางสังคม จึงสอดคล้องกับแนวคิดนี้ และสามารถอธิบายได้ภายใต้หลักความเสมอภาคในเชิงเนื้อหา (substantive equality) ที่ Barak, A. อธิบายว่า การปฏิบัติต่อบุคคลอย่างแตกต่างกันอาจเป็นสิ่งที่ชอบธรรมหากมีเหตุผลรองรับที่เหมาะสม (Barak, A., 2012)

การบูรณาการแนวคิดจาก Classical School ที่เน้นการใช้เหตุผลและเสรีภาพเข้ากับ Positive School ที่เน้นปัจจัยเชิงโครงสร้างและการฟื้นฟู (Ferri, E., 1917) เป็นแนวทางที่สอดคล้องกับแนวคิด restorative justice ในกระบวนการยุติธรรมสมัยใหม่ Braithwaite, J. ชี้ให้เห็นว่าระบบยุติธรรมที่มีประสิทธิภาพควรมุ่งเน้นทั้งการป้องกันและการฟื้นฟู มากกว่าการลงโทษเพียงอย่างเดียว ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายของพระธรรมวินัยที่มุ่งให้พระสงฆ์ผู้กระทำผิดสามารถกลับคืนสู่เส้นทางแห่งธรรมได้ (Braithwaite, J., 2002)

การพัฒนาพระธรรมวินัยจาก Soft Law ไปสู่ Hard Law ที่เสนอในการวิจัยนี้สะท้อนถึงกระบวนการที่ Abbott, K. W. & Snidal, D. เรียกว่า "legalization" ซึ่งเป็นกระบวนการที่กฎเกณฑ์ที่มีลักษณะไม่เป็นทางการถูกพัฒนาให้มีความเป็นทางการ มีความชัดเจน และสามารถบังคับใช้ได้มากขึ้น อย่างไรก็ดี กระบวนการนี้ต้องดำเนินการอย่างระมัดระวังเพื่อไม่ให้สูญเสียความยืดหยุ่นและคุณค่าทางศาสนาที่แฝงอยู่ในระบบเดิม (Abbott, K. W. & Snidal, D., 2000)

3. การศึกษาเปรียบเทียบและบทเรียนจากต่างประเทศ

การศึกษาเปรียบเทียบกับศรีลังกาและพม่าที่นำเสนอในการวิจัยนี้ให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับทางเลือกต่าง ๆ ในการจัดการกับปัญหาการควบคุมวินัยพระสงฆ์ กรณีของศรีลังกาที่การกำกับดูแลยังคงอยู่ในมือคณะสงฆ์เป็นหลักสะท้อนถึงแนวทางแบบดั้งเดิมที่พยายามรักษาความเป็นอิสระของสถาบันศาสนา แต่ประสบปัญหาคล้ายกับไทยในเรื่องความไม่เป็นเอกภาพและการขาดมาตรฐาน (Berkwitz, S. C., 2004) ในทางตรงกันข้าม กรณีของพม่าที่มีการจัดตั้งคณะกรรมการสังฆมหานายกะ (MaHaNa) แสดงให้เห็นถึงแนวทางที่รัฐเข้ามามีบทบาทมากขึ้นแต่กลับถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่าเปิดช่องให้การเมืองเข้ามาแทรกแซง (Schober, J., 2011)

ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ Hirschl, R. เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างรัฐและศาสนาในรัฐธรรมนูญนิยม (constitutional theocracy) ที่ชี้ให้เห็นว่าการหาจุดสมดุลระหว่างการรักษาความเป็นอิสระของสถาบันศาสนากับการสร้างกลไกตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพเป็นความท้าทายสำคัญที่หลายประเทศต้องเผชิญ (Hirschl, R., 2010) การเปรียบเทียบกับศาลชารีอะห์ในประเทศมุสลิมและศาลศาสนจักรในคริสต์ศาสนาที่นำเสนอในการวิจัยนี้ยังให้มุมมองที่กว้างขึ้นเกี่ยวกับความเป็นไปได้ของศาลศาสนา An-Na'im, A. A. และ Doe, N. ชี้ให้เห็นว่าศาลศาสนาสามารถดำรงอยู่ร่วมกับระบบกฎหมายของรัฐได้ หากมีการกำหนดขอบเขตอำนาจที่ชัดเจนและมีกลไกตรวจสอบที่เหมาะสม (An-Na'im, A. A., 2008); (Doe, N., 2011)

4. จุดแข็งและข้อจำกัดของแนวทางที่เสนอ

การวิเคราะห์จุดแข็งของแนวทางที่เสนอในการวิจัยนี้สะท้อนถึงศักยภาพในการแก้ไขปัญหาเชิงระบบของการควบคุมวินัยพระสงฆ์ การสร้างมาตรฐานที่เป็นเอกภาพสอดคล้องกับหลัก Rule of Law ที่ Tamanaha, B. Z. อธิบายว่าเป็นหลักการพื้นฐานของรัฐสมัยใหม่ที่ต้องการความแน่นอนและความเสมอภาคในการบังคับใช้กฎหมาย ความโปร่งใสและการตรวจสอบได้ที่เน้นในการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดธรรมาภิบาล (good governance) ที่ได้รับการยอมรับในระดับสากล (Tamanaha, B. Z., 2004) โดยเฉพาะหลักการของ UNDP ที่เน้นความโปร่งใส การมีส่วนร่วม และความรับผิดชอบ (UNDP, 1997)

การรักษาความศรัทธาของประชาชนที่นำเสนอในฐานะจุดแข็งสำคัญสะท้อนถึงมิติทางสังคมวิทยากฎหมายที่ Weber, M. อธิบายว่าความชอบธรรมของสถาบันขึ้นอยู่กับความเชื่อและการยอมรับของสังคม การมีระบบการพิจารณาคดีที่เป็นธรรมและโปร่งใสจึงเป็นกลไกสำคัญในการสร้างและธำรงความชอบธรรมของสถาบันสงฆ์ (Weber, M., 1978)

อย่างไรก็ดี ข้อจำกัดที่ค้นพบในการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นถึงความท้าทายที่สำคัญในการนำแนวทางไปสู่การปฏิบัติ ความไม่พร้อมทางโครงสร้างกฎหมายสะท้อนถึงปัญหาที่ Berkowitz, D. et al. เรียกว่า "institutional deficit" ที่การขาดโครงสร้างทางกฎหมายที่เหมาะสมอาจเป็นอุปสรรคต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติแม้จะมีความจำเป็นและเหมาะสม (Berkowitz, D. et al., 2003) ความเห็นที่แตกต่างกันภายในคณะสงฆ์สะท้อนถึงความตึงเครียดระหว่างแนวทางแบบดั้งเดิมกับแนวทางสมัยใหม่ ซึ่ง Tambiah, S. J. อธิบายว่าเป็นลักษณะเฉพาะของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในสังคมพุทธที่ต้องเผชิญกับความท้าทายในการรักษาความต่อเนื่องทางวัฒนธรรมควบคู่ไปกับการปรับตัวสู่ความทันสมัย (Tambiah, S. J., 1976)

ความเสี่ยงจากการทับซ้อนกับกฎหมายบ้านเมืองและการถูกแทรกแซงทางการเมืองที่ชี้ให้เห็นในการวิจัยนี้เป็นประเด็นสำคัญที่ต้องได้รับการพิจารณาอย่างรอบคอบ Cappelletti, M. เตือนว่าการจัดตั้งศาลชำนัญพิเศษต้องมีการกำหนดขอบเขตอำนาจที่ชัดเจนและมีกลไกตรวจสอบถ่วงดุลที่เหมาะสมเพื่อป้องกันการใช้อำนาจเกินขอบเขต ข้อจำกัดด้านบุคลากรและความเชี่ยวชาญยังเป็นอุปสรรคที่ต้องแก้ไขผ่านการพัฒนาระบบการศึกษาและฝึกอบรมที่เหมาะสม (Cappelletti, M., 1989)

5. ความเหมาะสมต่อบริบทสังคมไทยปัจจุบัน

การวิเคราะห์ความเหมาะสมต่อบริบทสังคมไทยปัจจุบันในการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาระบบการพิจารณาคดีเกี่ยวกับพระสงฆ์ตอบโจทย์ทั้งความจำเป็นเชิงโครงสร้างและความคาดหวังของสังคม ความจำเป็นเชิงโครงสร้างที่ค้นพบสอดคล้องกับแนวคิดของ North, D. C. เกี่ยวกับนวัตกรรมเชิงสถาบันที่อธิบายว่าสถาบันต้องปรับเปลี่ยนเพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคม ระบบนิคหกรรมที่ออกแบบมาสำหรับสังคมแบบดั้งเดิมจึงต้องได้รับการปรับปรุงให้สอดคล้องกับสังคมสมัยใหม่ (North, D. C., 1990)

ความสอดคล้องกับบริบทสังคมไทยที่ยังคงยึดโยงกับพระพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การพัฒนาระบบมีความเป็นไปได้สูง Keyes, C. F. อธิบายว่าพระพุทธศาสนาเป็นส่วนสำคัญของอัตลักษณ์ของคนไทย

การปฏิรูปสถาบันสงฆ์จึงไม่ใช่เพียงประเด็นทางกฎหมาย แต่เป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงทางวัฒนธรรมและสังคม (Keyes, C. F., 1977)

ความเหมาะสมเชิงกฎหมายและการบริหารที่สามารถอ้างอิงจากประสบการณ์การจัดตั้งศาลชำนัญพิเศษอื่น ๆ ในประเทศไทยสะท้อนถึงความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ ประเทศไทยมีประสบการณ์ในการจัดตั้งศาลเฉพาะทางหลายประเภท เช่น ศาลแรงงาน ศาลเยาวชนและครอบครัว และศาลภาษีอากร ซึ่งแสดงให้เห็นว่าระบบกฎหมายไทยสามารถรองรับศาลชำนัญพิเศษที่มีลักษณะเฉพาะได้

บทบาทในการฟื้นฟูศรัทธาที่นำเสนอในการวิจัยนี้เป็นเป้าหมายสำคัญที่สอดคล้องกับแนวคิดของ Gombrich, R. & Obeyesekere, G. เกี่ยวกับการปฏิรูปพระพุทธศาสนาที่ต้องสมดุลระหว่างการรักษาประเพณีและการปรับตัวสู่ความทันสมัย การมีระบบการพิจารณาคดีที่มีประสิทธิภาพและเป็นธรรมจะช่วยฟื้นฟูความเชื่อมั่นของประชาชนต่อสถาบันสงฆ์ ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของความมั่นคงทางสังคมและวัฒนธรรมของประเทศไทย (Gombrich, R. & Obeyesekere, G., 1988)

สรุปว่า การพัฒนาระบบการพิจารณาคดีเกี่ยวกับพระสงฆ์มีความจำเป็นและความเหมาะสมต่อบริบทสังคมไทยในปัจจุบัน แต่ความสำเร็จขึ้นอยู่กับการออกแบบที่รอบคอบซึ่งต้องสมดุลระหว่างหลักพระธรรมวินัยกับหลักนิติรัฐ รักษาความเป็นอิสระของสถาบันศาสนาในขณะที่สร้างกลไกตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพ และจัดการกับข้อจำกัดต่าง ๆ ผ่านการสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง การพัฒนาบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญ และการสื่อสารนโยบายที่มีประสิทธิภาพ

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาระบบการพิจารณาคดีเกี่ยวกับพระสงฆ์ในประเทศไทยมีความจำเป็นและความเป็นไปได้ทั้งในเชิงทฤษฎีและเชิงปฏิบัติ โดยระบบนิคหกรรมปัจจุบันประสบปัญหาเชิงโครงสร้างสำคัญ ได้แก่ ลักษณะเป็น Soft Law ที่ขาดประสิทธิภาพในการบังคับใช้ การขาดมาตรฐานที่เป็นเอกภาพ ความไม่โปร่งใสและการตรวจสอบได้ รวมทั้งการขาดระบบอุทธรณ์ ซึ่งส่งผลกระทบต่อความศรัทธาและเสถียรภาพทางสังคม การพัฒนาระบบใหม่สามารถอธิบายได้ภายใต้กรอบทฤษฎีการลงโทษทั้งในมิติการรักษาความสงบเรียบร้อย หลักการกำหนดโทษที่เหมาะสมกับบุคคล และทฤษฎีการป้องกันและฟื้นฟู โดยมีศักยภาพในการยกระดับพระธรรมวินัยจาก Soft Law สู่ Hard Law ที่บังคับใช้ได้จริง บทเรียนจากศรีลังกาและพม่าสะท้อนให้เห็นถึงความท้าทายในการสร้างสมดุลระหว่างความเป็นอิสระของสถาบันศาสนากับการสร้างกลไกตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพ การพัฒนาศาลสงฆ์ในฐานะพุทธนวัตกรรมเชิงสถาบันจะเป็นกลไกสำคัญในการธำรงความศักดิ์สิทธิ์และความชอบธรรมของสถาบันสงฆ์ไทยในระยะยาว โดยสร้างสมดุลระหว่างการรักษาหลักพระธรรมวินัยกับการนำมาตรฐานกระบวนการยุติธรรมสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสม งานวิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้ 1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 1.1) รัฐควรดำเนินการตรากฎหมายระดับพระราชบัญญัติว่าด้วยศาลสงฆ์และวิธีพิจารณาคดีเกี่ยวกับสงฆ์โดยกำหนดให้ศาลสงฆ์เป็นศาลชำนัญพิเศษที่มีอำนาจจำกัดเฉพาะคดีพระธรรมวินัยและไม่ทับซ้อนกับอำนาจศาลยุติธรรม 1.2) จัดให้มีองค์คณะผสมระหว่างผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระธรรมวินัยและกฎหมาย พร้อมกระบวนการพิจารณาที่โปร่งใสตามหลัก due process และระบบไต่สวน 1.3) จัดให้มีระบบอุทธรณ์และกลไกตรวจสอบที่เหมาะสมเพื่อสร้างความชอบธรรมของระบบ 1.4) พัฒนาบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญทั้งด้านพระธรรมวินัยและกฎหมายผ่านการฝึกอบรมอย่างเป็นระบบ และ 1.5) สร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างรัฐ คณะสงฆ์ และสังคมผ่านการสื่อสารเชิงนโยบายที่มีประสิทธิภาพเพื่อหลีกเลี่ยงความเข้าใจผิดว่าเป็นการแทรกแซงศาสนา และ 2) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป 2.1) ควรมีการศึกษาเชิงประจักษ์เกี่ยวกับรูปแบบการยอมรับและทัศนคติของพระสงฆ์ในระดับต่าง ๆ ต่อแนวคิดศาลสงฆ์ รวมถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับหรือต่อต้าน เพื่อนำไปสู่การออกแบบกลไกที่สอดคล้องกับบริบทจริงและลดความขัดแย้งในกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติ และ 2.2) ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบเชิงลึก

กับประเทศที่มีศาลศาสนาหรือกลไกพิจารณาคดีทางศาสนาที่ประสบความสำเร็จ โดยเฉพาะในประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนาเถรวาท เพื่อสกัดบทเรียนเชิงปฏิบัติเกี่ยวกับโครงสร้างองค์กร กระบวนการคัดเลือกผู้พิจารณาคดี และกลไกการตรวจสอบถ่วงดุลที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในบริบทไทยได้อย่างเหมาะสม

เอกสารอ้างอิง

พระมหาสุชาติ ธมฺมกาโม และคณะ. (2565). ระบบศาลในกระบวนการยุติธรรมคณะสงฆ์ไทย. วารสารวิจยวิชาการ, 5(5), 317-330.

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535. (2535) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 109 ตอนที่ 106 ก หน้า 5-11 (4 มีนาคม 2535).

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (2560). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก หน้า 1-90 (6 เมษายน 2560).

Abbott, K. W. & Snidal, D. (2000). Hard and Soft Law in International Governance. International Organization, 54(3), 421-456. https://doi.org/10.1162/002081800551280.

An-Na'im, A. A. (2008). Islam and the secular state: Negotiating the future of Shari'a. Massachusetts, United States: Harvard University Press.

Barak, A. (2012). Proportionality: Constitutional Rights and Their Limitations. New York, United States: Cambridge University Press.

Beccaria, C. (1963). On Crimes and Punishments (Introduction by Paolucci, H. Trans.). New York, United States: Macmillan.

Berkowitz, D. et al. (2003). Economic development, legality, and the transplant effect. European Economic Review, 47(1), 165-195. https://doi.org/10.1016/S0014-2921(01)00196-9.

Berkwitz, S. C. (2004). Buddhist History in the Vernacular: The Power of the Past in Late Medieval Sri Lanka. Leiden, Netherlands: BRILL.

Braithwaite, J. (2002). Restorative justice and responsive regulation. New York, United States: Oxford University Press.

Cappelletti, M. (1989). The Judicial Process in Comparative Perspective. Oxford, United Kingdom: Clarendon Press.

Doe, N. (2011). Law and Religion in Europe: A Comparative Introduction. Oxford, United Kingdom: Oxford University Press. https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199604005.001.0001.

Durkheim, É. (1997). The Division of Labor in Society (Original work published 1893, W. D. Halls, Trans.). New York, United States: Simon and Schuster

Ferri, E. (1917). Criminal sociology. Boston, Massachusetts, United States: Little, Brown, and Company.

Gombrich, R. & Obeyesekere, G. (1988). Buddhism transformed: Religious change in Sri Lanka. Princeton, New Jersey, United States: Princeton University Press.

Hirschl, R. (2010). Constitutional Theocracy. Massachusetts, United States: Harvard University Press.

Hooker, M. B. (2008). Indonesian Syariah: Defining a National School of Islamic Law. Heng Mui Keng Terrace, Singapore: Institute of Southeast Asian Studies.

Huxley, A. (1995). Buddhism and law: The View from Mandalay. Journal of the International Association of Buddhist Studies, 18(1), 47-95.

Keyes, C. F. (1977). The Golden Peninsula: Culture and Adaptation in Mainland Southeast Asia. Honolulu, Hawaii, United States: University of Hawaii Press.

Kitiarsa, P. (2008). Religious Commodifications in Asia: Marketing Gods. London, United Kingdom: Routledge.

McDaniel, J. T. (2011). The Lovelorn Ghost and the Magical Monk: Practicing Buddhism in Modern Thailand. New York, United States: Columbia University Press.

North, D. C. (1990). Institutions, Institutional Change and Economic Performance. Cambridge, United Kingdom: Cambridge University Press. https://doi.org/10.1017/CBO9780511808678.

Schober, J. (2011). Modern Buddhist Conjunctures in Myanmar: Cultural Narratives, Colonial Legacies, and Civil Society. Honolulu, Hawaii, United States: University of Hawaii Press. https://doi.org/10.21313/hawaii/9780824833824.001.0001.

Schonthal, B. (2014). Constitutionalizing Religion: The Pyrrhic Success of Religious Rights in Postcolonial Sri Lanka. Journal of Law and Religion, 29(3), 470-490. https://doi.org/10.1017/jlr.2014.21.

Swearer, D. K. (2010). The Buddhist World of Southeast Asia. (2nd ed.). New York, United States: State University of New York Press.

Tamanaha, B. Z. (2004). On the Rule of Law: History, Politics, Theory. Cambridge, United Kingdom: Cambridge University Press. https://doi.org/10.1017/CBO9780511812378.

Tambiah, S. J. (1976). World Conqueror and World Renouncer: A Study of Buddhism and Polity in Thailand Against a Historical Background. Cambridge, United Kingdom: Cambridge University Press. https://doi.org/10.1017/CBO9780511558184.

Tyler, T. R. (2006). Why People Obey the Law. New Jersey, United States: Princeton University Press.

UNDP. (1997). Governance for sustainable human development: a UNDP policy document. New York, United States: United Nations Development Programme.

Weber, M. (1978). Economy and Society: An Outline of Interpretive Sociology. Berkeley, California, United States: University of California Press.

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว ไม่น้อยกว่า 8 หน้ากระดาษ A4 หรือจำนวนคำ ไม่เกิน 8,000 คำ (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ TH SarabunPSK ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพและตาราง ต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่าง พิมพ์เป็นตัวหนา เช่น ตารางที่ 1 หรือ Table 1 และ ภาพที่ 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่จำเป็นต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

2) ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้ตรงกลางหน้าแรก

3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุชื่อสังกัดหรือหน่วยงาน

4) มีบทคัดย่อ (Abstract) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ จำนวนคำอยู่ที่ 300 คำ

5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) 3 - 5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจาก หัวข้อใหญ่ 3 - 5 ตัวอักษร และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ ให้เว้นระยะห่าง 1 บรรทัด

7) การใช้ตัวเลข คำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็น สากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ ดังนี้ (Student Centred Learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) บทคัดย่อ (Abstract) เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุปสั้นกะทัดรัดได้ใจความ

2) บทนำ (Introduction) ระบุความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในการวิจัยและระบุวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3) วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology) ระบุแบบแผนการวิจัยการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

4) ผลการวิจัย (Results) เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ

5) อภิปรายผล (Discussion) เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด

6) องค์ความรู้ใหม่ (ถ้ามี) (Originality and Body of Knowledge) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

7) สรุปและข้อเสนอแนะ (Conclusion and Recommendation) ระบุข้อสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

8) กิตติกรรมประกาศ (ถ้ามี) (Acknowledgement) ระบุเฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีชื่อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์

9) เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการอ้างอิงที่มีปรากฏในบทความเท่านั้น

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) บทคัดย่อ (Abstract)

2) บทนำ (Introduction)

3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ

4) สรุป (Conclusion)

5) เอกสารอ้างอิง (Reference)

ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือ สามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้**วิธีการอ้างอิงระบบนาม - ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA)** ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด - ปิด แล้วระบุชื่อ - นามสกุล ของผู้เขียนและปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง ตัวอย่างเช่น *การปฏิวัติทางอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 (Industry 4.0) ภาครัฐและภาคอุตสาหกรรมจะต้องเตรียมพร้อมในหลาย ๆ ด้านและสิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือ การเตรียมพร้อมด้านทรัพยากรมนุษย์ เพื่อรองรับอุตสาหกรรมใหม่และเศรษฐกิจยุคใหม่ เป็นการพัฒนาคนสู่อุตสาหกรรมอนาคต เชื่อมโยงทรัพยากรบุคคล ความรอบรู้ นวัตกรรมทางความคิด และเทคโนโลยีดิจิทัล เป็นหนึ่งเดียวกับการขับเคลื่อนอุตสาหกรรม (ธนิต โสรัตน์, 2559)* โดยเอกสารอ้างอิงที่ใช้ในการอ้างอิงในบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิง มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์/เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า แล้วตามด้วยชื่อหน่วยงานผู้จัดทำ ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) พร้อมปีที่พิมพ์ ตัวอย่างเช่น “ภิกษุทั้งหลายรูปเวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณเป็นอนัตตา ภิกษุทั้งหลาย ถ้ารูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้จักเป็นอัตตาแล้วไซร้รูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้ไม่พึงเป็นไปเพื่ออาพาธ” (วิ.ม. 4/20/27) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างชื่อ - นามสกุลผู้แต่ง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (เกสาวดี เชี่ยวชาญ, 2557)

3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างชื่อ - นามสกุลของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (นิรมัย คุ้มรักษา และอัจจิมา ศิริพิบูลย์ผล, 2560)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างชื่อ - นามสกุลของผู้แต่งรายแรก แล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ทศพร คำผลศิริ และคณะ, 2560)

5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกัน หรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคนให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงกับปีปัจจุบันมากที่สุด (ค้นพบล่าสุด) หรือหากเป็นแนวคิดทฤษฎีก็ควรอ้างอิงเจ้าของแนวคิดทฤษฎี หรือบุคคลผู้เป็นที่ยอมรับของวงการวิชาการส่วนใหญ่เป็นสำคัญ

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Kiarash, A., 2007)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วยเครื่องหมายแอนด์ (&) คั่นกลาง ตามด้วยนามสกุลของผู้แต่งรายที่สองและตามด้วยอักษรย่อของชื่อภาษาอังกฤษ แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Werker, J. F. & Desjardins, R. N., 2004)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Bloom, B. S. et al., 2005)

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อพระไตรปิฎกอรรถกถา.//สถานที่พิมพ์://สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อหนังสือ.//(ครั้งที่พิมพ์).//สถานที่พิมพ์://สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

หนังสือ

พระมหาสุทิตย์ อาภากโร. (2548). เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

หนังสือ ที่มี DOI

Ewert, A. W. at el. (2014). Outcomes and benefits. England: CAB International. https://doi.org/10.1079/9781845939199.0140.

(3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อบทความ.//ใน/ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).//ชื่อเรื่อง/(เลขหน้าที่อ้าง).//สถานที่พิมพ์://สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

บทความในหนังสือ

ชลิตา บัณฑุวงศ์. (2556). ข้าวและชาวนาไทยในกระแสการเปลี่ยนแปลง ใน พจนก กาญจนจันทร (บรรณาธิการ), คน ข้าว นา ควาย ในวัฒนธรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (หน้า 39-68). กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์.

บทความในหนังสือ ที่มี DOI

Sparks, D. L. (2003). Inorganic Soil Components. In Sparks, D. L. (Ed.), Environmental Soil Chemistry. (2nd ed.). (pp. 47-73). England: Academic Press. https://doi.org/10.1016/B978-0-12-656446-4.X5000-2.

(4) บทความจากวารสาร

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อบทความ.//ชื่อวารสาร.//ปีที่/(ฉบับที่),//เลขหน้าแรกที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

บทความจากวารสาร

พระสถาพร ปุณฺณนนฺโท (รำจวนจร) และคณะ. (2562). การวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการทำงานจิตอาสา ของชุมชนวัดสระเกษ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 3(2), 16-31.

บทความจากวารสาร ที่มี DOI

Baker, D. (2006). The Political Economy of Fascism: Myth or Reality, or Myth and Reality?. New Political Economy, 11(2), 227-250. https://doi.org/10.1080/13563460600655581.

(5) บทความในสารานุกรม

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อบทความ.//ใน/ชื่อสารานุกรม,//(เล่มที่อ้าง, เลขหน้าที่อ้าง).//สถานที่พิมพ์://สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สนิทอาจพันธ์. (2537). หม้อคอควาย. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขต หัวเมืองฝ่ายเหนือ, (หน้า 274-275). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้น.

(6) หนังสือพิมพ์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์).//ชื่อบทความ.//ชื่อหนังสือพิมพ์,//เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น.13.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อวิทยานิพนธ์.//ใน/ระดับวิทยานิพนธ์/สาขา.//ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์.

ตัวอย่าง :

พรไทย ศิริสาธิตกิจ. (2558). การพัฒนารูปแบบการปรับตัวของชาวนาอย่างยั่งยืนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

นายมนัส ภาคภูมิ. (2540). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน. ในรายงานการวิจัย. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(8) สัมภาษณ์

รูปแบบ:

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์.//(วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์).//ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์.//(ชื่อผู้สัมภาษณ์)

ตัวอย่าง :

ไชยศิริ ลีศิริกุล. (5 พ.ย. 2562). วิถีการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานข้าว. (พระมหาปรัชญ์ อัตถาพร, สัมภาษณ์)

(9) สื่อออนไลน์ (ไม่อนุญาตให้ใช้แหล่งข้อมูลที่มาจาก Facebook)

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่เผยแพร่).//ชื่อเรื่อง.//เรียกใช้เมื่อ/จาก แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

ตัวอย่าง :

ฤทัยชนก จริงจิตร. (2555). กลยุทธ์ข้าวไทยบนฐาน AEC เพื่อก้าวสู่การเป็น Trading Nation เรียกใช้เมื่อ 1 สิงหาคม 2563 จาก http://www.tpso.moc.go.th/sites/default/files/862-img.pdf

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2561). เลื่อนข้าราชการให้ดำรงตำแหน่งประเภททั่วไป ระดับชำนาญงาน คำสั่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ที่ 593/2562. เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก http://www.onab.go.th/category/news/คำสั่ง-ประกาศ/

(10) ราชกิจจานุเบกษา

รูปแบบ:

ชื่อกฎหมาย.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อเรื่อง (ถ้ามี).//ราชกิจจานุเบกษา/เล่มที่/ตอนที่/หน้า/(วันเดือนปี).

ตัวอย่าง:

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติและแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระบทสิ่งแวดล้อม. ราชกิจจนุเบกษา เล่ม 129 ตอนพิเศษ 97 ง หน้า 1 (20 มิถุนายน 2555).

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงสาธารณสุข. (2558). คู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย Developmental Surveillance and Promotion Manual (DSPM) Promotion Manual (DSPM). เชียงใหม่: สยามพิมพ์นานา.

ประภัสสร ปรี่เอี่ยม และธรรมนูญ รวีผ่อง. (2554). ผลการส่งเสริมพัฒนาการ กล้ามเนื้อมัดเล็กสำหรับเด็กพัฒนาการช้าโดยพ่อแม่ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษใน จังหวัดมหาสารคาม. ใน รายงานการวิจัย. สถาบันราชภัฏมหาสารคาม.

พระสุดรักษ์ วิสุทโธ และเดชชาติ ตรีทรัพย์. (2561). บทบาทของผู้สูงอายุในการพัฒนาชุมชนในตำบลทรายขาว อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 2(2), 8-13

พระสถาพร ปุณฺณนนฺโท (รำจวนจร) และคณะ. (2562). การวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการทำงานจิตอาสา ของชุมชนวัดสระเกษ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 3(2), 16-31.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2535). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาเตปิฎกำ 2500. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สำนักงานสาธารณสุขอ่างทอง. (2560). รายงานทารกน้ำหนักน้อยกว่า 2,500 กรัม ได้รับการคัดกรองพัฒนาการ DSPM ปีงบประมาณ 2560 (อินเตอร์เน็ต). เรียกใช้เมื่อ 15 มิถุนายน 2562 จาก http://atg.hdc.moph.go.th

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพัทลุง. (2563). ศิลปะการแห่งโนราห์. เรียกใช้เมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2563 จาก https://www.m-culture.go.th/phatthalung/ewt_news.php?nid=508&filename=index.

Anderson, R. M. & Funnell, M. M. (2005). Patient empowerment: reflections on the challenge of fostering the adoption of a new paradigm, 57(2), 153-157. https://doi.org/10.1016/j.pec.2004.05.008.

Collinge, W. (1997). The American Holistic Health Association Complete Guide to Alternative Medicine. New York: Warner Books.

Dunst, C. J. & Triette, C. M. (1996). Empowerment, effective helpgiving practices and family-Centered care. Pediatr Nurs, 22(2), 334-337.

Winzer, L. & Gray, R. S. (2019). The Role of Buddhist Practices in Happiness and Health in Thailand: A Structural Equation Model. Journal of Happiness Studies, 20, 411-425. https://doi.org/10.1007/s10902-017-9953-z.

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย

บทความวิจัย (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)
ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน[1], ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน[1], ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน[2], ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน[3], ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน[3] (ภาษาไทย) (14 pt)
Author's name-surname[1], Author's name-surname[1], Author's name-surname[2], Author's name-surname[3], Author's name-surname[3], (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)
[1]หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)
[1]Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)
[2]หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)
[2]Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)
[3]หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)
[3]Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)
[*]Corresponding author E-mail: (12 pt)
[*]Tel: XX-XXXX-XXXX (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt) วัตถุประสงค์ของการวิจัย ระบุประเภทของวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัยที่พบ (เลือกนำเสนอเฉพาะผลการวิจัยที่มีความน่าสนใจมากที่สุด)

คำสำคัญ: 3 - 5 คำ

Abstract (18 pt)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย

Keywords: 3-5 words

บทนำ (18 pt) (ไม่เกิน 4 ย่อหน้า)

(16 pt) 1. กล่าวถึงความเป็นมาแล้วความสำคัญของปัญหา โดยกว้าง ๆ (อ้างนโยบาย กฎหมาย หรือแนวคิดทฤษฎีมารองรับ)

2. กล่าวถึงสภาพปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้น (อ้างงานวิจัยหรือทฤษฎีมารองรับ)

3. กล่าวถึงสภาพปัญหาของประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา

4. สรุปความเป็นมาทั้งหมดชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการวิจัยและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (16 pt)

1. (16 pt)
2. (16 pt)
3. (16 pt)

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ระบุรูปแบบของการวิจัย, ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง, วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง, การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ, การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ผลการวิจัยต้องตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ

ภาพที่ 1 (ถ้ามี) .....ชื่อภาพ..... (16 pt)

ตารางที่ 1 (ถ้ามี) .....ชื่อตาราง..... (16 pt)

อภิปรายผล (18 pt)

(16 pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ ผลการวิจัยสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกันผลการวิจัยของใคร สามารถนำมาอภิปรายได้ทั้งหมด

องค์ความรู้ใหม่ (18 pt) (ถ้ามี)

(16 pt) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

สรุปและข้อเสนอแนะ (18 pt)

(16 pt) สรุปผลการวิจัยทั้งหมด สั้น ๆ กะทัดรัดได้ใจความ พร้อมข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัยและการนำผลการวิจัยไปใช้ ร่วมถึงเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป

กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ถ้ามี) (ระบุเฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีชื่อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์)

(16 pt)

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt)

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ

บทความวิชาการ (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)
ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน[1], ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน[1], ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน[2], ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน[3], ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน[3] (ภาษาไทย) (14 pt)
Author's name-surname[1], Author's name-surname[1], Author's name-surname[2], Author's name-surname[3], Author's name-surname[3], (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)
[1]หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)
[1]Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)
[2]หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)
[2]Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)
[3]หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)
[3]Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)
[*]Corresponding author E-mail: (12 pt)
[*]Tel: XX-XXXX-XXXX (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt) ----------

คำสำคัญ: 3 - 5 คำ

Abstract (18 pt)

(16 pt) ----------

Keywords: 3-5 words

บทนำ (18 pt)

(16 pt)

เนื้อหา (18 pt)

(16 pt)

สรุป (18 pt)

(16 pt)

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt)